

aúná-aimba simái
tarúmakain-kwasai

The New Testament in the Kosena Language of Papua New Guinea

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai
The New Testament in the Kosena Language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Kosena long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kosena

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
363afe94-0b4c-5e94-bf3b-b68ce841dec7

Contents

FRT	1
Mátiyu	3
Mááka	71
Arúku	109
Yóni	176
ḡantá-kwaasi	219
Arómáa	280
1 Kórínti	311
2 Kórínti	343
Káresiya	364
Évésasi	375
Virípai	385
Kórósi	392
1 Tésárónaika	400
2 Tésárónaika	407
1 Tímóti	411
2 Tímóti	420
Táitási	426
Vírímóni	430
Ípíru	432
Yémési	457
1 Pítaa	465
2 Pítaa	473
1 Yóni	478
2 Yóni	486
3 Yóni	487
Yúte	489
paárurain-kwasai	492
Read the New Testament	523

Aúná-Aimba Simái Tarúmakain-Kwasai
The New Testament in the Kosena language of
Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Kosena long Niugini

Aúná-Aimba Simái Tarúmakain-Kwasai

The New Testament in the Kosena language of Papua New Guinea
 [kze]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 by Wycliffe Bible Translators, Inc.

Web version

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://>

tokplesbaibel.org. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa. Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai

Mátíyu

Ísu kwíyómpa'a irówana Mátíyu siyáánkai-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Ísun-aii agaimakáiyé. Ísuna kwayó-kwáásímá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Mátíyu moórá-awí'a Árívái kwemá maanáúvái agaimakáiyé. Áánútu séna sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkaniye siróntemba ááéraan-aimba simái tarúmakon-auvai-kwandaavimba agáyómbe Ísuntavai siráawe. Yútaa-kwaasi Ísuntavai sésa Áánútumo usásinankaiwaima Mésíyaaman-iyé sígwáe séna maanáúváiimbá agairáiyé. Ísu asirayámbá tokéna Áánútuna áamáánkona ááimba simátimena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátima'mae iráiyé. Mátíyu mirán-áimbá maanáúváiimbá agaimakáiyé.

Áríku 3:23-28

¹ Ísu Káráísitina akúni'a uráan-kwasai. Ísu aikwá'náma Tévítimani. Tévíti aikwá'náma Áávaramumani.

² Ááváramu Áísákaamba marankówana
Áísáka Yákópomba marankówana

Yákópo Yúta-iyai áváráwáínónnda matinkówana

³ Yúta Pérésinte Sáraante matínkaraimba
tinówa Témamani.

Péresi Ešéronimba marankówana
Ešéroni Árámumba marankówana

⁴ Árámu Ámínátapamba marankówana
Ámínátapa Násonimba marankówana

Násoni Sáómonimba marankówana

⁵ Sáómoni Póásimba maránkaraimba
anówa Áré'apimani.

Póási Ópétimba maránkaraimba
anówa Árútimani.

Ópéti Yésimba marankówana

⁶ Yési Tévítimba marankówana

Tévíti kárákiyi-i'a uráiwai Sórómonimba
maránkaraimba anówana aiva-kwánkó áwí'a
Yúráya úwana naaén-kwamba Tévítimani.

⁷ Sórómoni Áríyapoamumba marankówana
Áríyapoamu Ápáisaamba marankówana

Ápáisaa Ésaamba marankówana

⁸ Ésaa Yíósavatimba marankówana

Yíósavatj Yórámumba marankówana

Yórámu Ásáyaamba marankówana

⁹ Ásáyaa Yótámumba marankówana

Yótámu É'ásaamba marankówana

É'ásaa Ésékayaamba marankówana

¹⁰ Ésékayaa Mánásaamba marankówana

Mánásaa Émósimba marankówana

Émósi Yósáyaamba marankówana

11 Yósáyaa Yékónaya-iyai áváráwáínónnda matinkówasa
minkánaávímbá Pépíróni-naopakewai Ísareri-kwaasi tayí'maesa
Pépiróniva'a ándáva'a mátinkaraawe.

12 Pépíróniva'a mátinkó-kanaavimba
Yékónaya Síátiomba marankówana
Síátio Sérápápeomba marankówana

13 Sérápápeo Ápáyatimba marankówana
Ápáyati Éráyakimumba marankówana
Éráyakimu Ésomba marankówana

14 Éso Sétókomba marankówana
Sétóko Ékímumba marankówana
Ékímu Éráyatimba marankówana

15 Éráyati Ériesaamba marankówana
Ériesaa Mátánaamba marankówana
Mátánaa Yákópomba marankówana

16 Yákópo Yósépimba marankówana

Yósépi Máriaamba awaikó úwana Máriaa Ísumba anówamani. Ísuntavesa
Áánútu úsasinankaiwaiye sésa Káráisitíye kwésewe.

17 Áávámumo máyonka'a sísamaivakemba éyaimba kumbaimái-kwaasi
14 kwaasi agáyówasa Tévítimo paáruenamo máyonka'a sísamaivakemba
éyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówasa Pépírónivakewai
tayí'maesa Pépíróniva'a ándáva'a mátinkarowasa máyón-kanaavimba
sísamaivakemba éyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówana minká'a
Máriaa Ísu Káráisitimba maránkaraiye.

Ísumba maránkarain-kwasai.
Áríku 2:1-7

18 Ísu Káráisitimba marankómba maará uráíye. Ísu anówamba Yósépinka'a
siváúmaresa ítámakowana Yósépi íma kwesé kurónka'a ámú'a paáruraiye.
Áánútun-amanko ámú'a paárumankarowana 19 awaikó kawé'á kwéuwai
séna kwaási túranka'a ai'maráanana Máriaa aigaeyávéna iváimpo'a aúpá'a
ai'mátuwanaumne-imayaa uráíye.

20 mirá imáyáama kwéena a ún-kwáyowana Ísóigona kwayó'nákó
kwíyómpakewai kaainampá'a simámena séna Yósépiyo Tévítin-andaraken-
kwaasi óne. Máriaamo ámú'o káúvímba Áánútun-amankowe su'mai
ámú'a kauwánkáimba po kwembá úwoi mayáníyompo íma áá'a kaíno.
21 iyámpóimo marankánimba áwí'a Ísuwe simámiyo siráíye. mináwíkóná
ááimba kwená kwaási sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye
siráíye.

22 naaóv'á Áánútun-aa simátímakowai sirónka'a póna mirán-tántáá'a
paáruraiye. 23 kwemá agaimaréna séna
moórá-inaamarugo kwaai íma mairéna ámú'a
kaumái iyámpói marankáinasa miníyámpóigó
áwí'a Émáníyueriye sénááowe
agaimaréna siráimba mináwíkóná ááimba Áánútu keséya máyáíye siráíye.

24 Yósépi aúvínké usásinena Ísóigona kwayó'nákó kwiyómpakewai siróntemba awainínkómbá mairéna 25 íma kwesé kúmba úwoi ména kárákwirowana iyámpói marankówana Ísuwe séna áwí'a tamánkaraiye.

aaváúmó usópaken-kwaasi taawánaraan-kwasai.

2

1 Yútiyaa-maravaken-kawaanako áwí'a Éróti máyon-kanaavimba Pétáremu-naopa'a Máriyaa Ísumba maránkarowasa némpakemba aaváúmó usópaken-kwaasi kawer-ímáyáágwárá-kwáási teémesa Yérúsaremu-naopa'a tésa 2 sésa Yútaa-kwaasira'a kárákwiyinine sénamo maránkáin-iyampoi náávara ánkaraao. aaváúmó usaipá'á méta awánáundaya moórá-o'a paárisata awánéta séta iyámpói maránkaraimba póta awánéta kwenáwí'a mósá maránáe séta teémeta túne šíráawe.

3 suwaná marará-káwáánákó Éróti mináimbá isówana arunkó sáwí'a úwasa Yérúsaremu-naopakewaiwara'a isówana tirunkó sáwí'a úwana 4 Éróti mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé tááyowasa torupamá máyówana séna Áánútu ai'marániwaimba Káraísitimba marankánimba náávara ankáníyo súwasa 5 sésa Yútiyaa-marava'a Pétáremu-naopa'a ankáníye. Áánútun-ai simátimakowai agaimaréna séna

6 Yútiyaa-marava'a Pétáremu-naopaken-kwaasiyono. Yútiyaa-marava'a kárákwiraawaimba kentí naaópa'o kárákwiraawai íma tínaaempa'a máyáawe. kentí naaópakemba moóráwai paárurena kesí kwaási Ísareri-kwaasira'a kawé'a umái kárákwiyiiniye

agaimaréna siráiyé suwaná 7 Éróti iséna aaváúmó usópaken-kwaasi aúpá'á tááyowasa tuwaná tísa ena séna nósa-tawai minó'á paárisara awánaraao súwasa simámúwana 8 Éróti séna Pétáremuva'a miniyámpói koavakáá-umai awané'a tasimásimiyá'a kesé kuré'a kwenáwí'a mósá máraano súwasa 9 iséna kumbá aaváúmó usópa'o mésamo awánaraan-o'a awánowana minókómá aiva'á kwégwena miniyámpóimó máyonka'a kogwaúwasa 10 áváaraumai aamoí ésa 11 mindáúmpá'á iyésa anówante miniyámpóiyé tuwánésa kívairesá miniyámpóigó áwí'a mósá marésá unáámbá óin-tokésá kawé-tántáá'á kóri-ontamba óimai amésa kawer-úmúmbó ii-yántáá'á óimai amésá áséi-kwiyum-basawenkwará'a óimai ámakaawe.

12 ámatuwesa tuún-kwáúwana Áánútu kaainampá'á simátimena séna Érótimba íma kosimáméro súwasa ó'on-ampakemba kentí naaópa'a kóuraawe.

Ísumba ái'maesarai Ísipiva'a kurááyan-kwasai.

13 kóúwana kwiyómpakemba Ísóigona kwayó'nákómbá Yósépi kaainampá'á awánówana séna Éróti miniyámpói tuvuwindayavena kwéavakaa-ivo usásine anówante miniyámpóiyé tí'mae Ísipi-marava'a koména'a aáno simámé'a ái'mae tiyó sénaumne súwana 14 mindó'wáámbá usásinena anówante miniyámpóiyé tí'maena Ísipi-marava'a kwémena 15 mivá'á komáyowana Éróti pukáiyé. naaóvá'á Áánútun-ai simátimakowai sirónka'a póna mirá uráiyé. kwemá agaimaréna séna Ísóigo séna Ísipi-maravakemba kesáanimba máyaina'a ááyaanana koyauweráníye

siráiye agaimaréna sirónka'a póna mirá uráíye.

iyámpói tínkankaan-kwasai.

¹⁶ Éróti awánómba aaváúmó usópaken-kwaasi kampa'á simáuwesa kóúwana Éróti arunkó áyámba úwana aaváúmó usópaken-kwaasi simámakon-aintavaiye o'á paárurayemo sirón-aintavaiye imáyáa éna évakarawai ti'maréna séna Pétáremu-naor-ayampa'-naopimpa'a kaer-ímó ten-iyámpóiye ímo kaer-ímó tarén-iyampoie tivakáá-umai tínkantuwaaro súwasa mirá uráawe.

¹⁷ naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Yéremaya sirónka'a póna mirá uráíye. kwemá agaimaréna séna

¹⁸ Áráma-kwaasi ávááraumaimo ivi'ó taráamba ísaraawe. Áréseo aisaavutantamba uráan-kwaasi miwítí iyámpóiýavesa ivi'á taawasá iyámpóimo pukáantavesa timambá aráápamai tínkaraawasa úwoi ivi'á támae iráawe agaimaréna siráíye.

Ísipivakemba tiráin-kwasai.

¹⁹ Éróti puwúmba Yósépi Ísipi-marava'a ména kwíyómpakemba Ísóigona kwayó'nákómbá kaainampá'á awánówana séna ²⁰ miníyámpóigómbá tu-vuwónáe sen-kwáási á'a púwóvo usásine anówante miníyámpóiyé tí'mae Ísareri-mgrava'a kwaaó súwana ²¹ usásinena awainínkónte ááninkonte tí'maena Ísareri-marava'a kúmba ²² Éróti ááninko áwí'a Ákéreasi kwemá avowáná anondá Yútiyaa-ayampa'a kawáá-máyái kwémayowana Yósépi iséna mináyámpá'ó koménintavena inkaisúwana kaainampá'á Áánútu simámuwana Káriri-ayampa'a ²³ Násáreti-naopa'a tí'maena koméraiye. naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai sirónka'a póna mirá uráíye. kwemá Ísuntavena séna

Násáretivaken-kwaasiye sénááowe agaimaréna sirónka'a póna mirá uráíye.

3

Yóni simátímakarain-kwasai.

Mááka 1:2-8, Árúku 3:1-18, Yóni 1:19-28

¹ minkánáávímbá moórawai áwí'a Yóni ména nombá pétinkowai póna Yútiyaa-marava'a kúmba kavóná-marava'a koména simátimena séna ² Áánútu kwená kwaási kawááimba ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa tuw'éa Áánútumpa'a teró simátíma'mae iráíye. ³ naaóvá'á Yóni íma máyonka'a Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Áísáya Yónimo paárinintavena imáyáa éna agaimaréna séna

moórawai kavóná-marava'a ména aayamáirakemba séna Ísóigona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí iyana minámpá'á kwíno Áísáya agaimaréna sirónka'a póna Yóni paárúwana mináimbá paáruraye.

⁴ Yóni póigo áwí'a káámeri kwená áyáú-kwatoí iréna aúwarasinei ámúranda uréna a'nóríné kwantáámikóná aúwé mintóné su'mai kwénena

⁵ aai simátíma'mae iyúwasa Yérúsaremu-naopaken-kwaasiye Yútiyaa-ayampaken-kwaasiye Yóntáni-nonkona menávápákéné maanávápákén-kwáásiyé miráumai kwaási tóyo ésa ⁶ sáwí'o uráamba paárumai avora'á simámúwana Yóni Yóntáni-nompimba nombá pétinkaraiye.

⁷ Yóni nombá pétinkena awánómba ámáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monoraimbo sun-kwáásiyé sáwíva'a nombó pétinkanintavesa kwenópa'a tóyo uwaná simátimena séna iyánkó póigon-araa'an-owe. Áánútu kentí sáwímeyamba timínívo nááwa simátímísara iséra inkaiséra kwéteo. ⁸ kentí sáwímayai tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a kawé'-má'yái má'yéwa'a tuwánanaumne.

⁹ Ááváramu kentáá síkwá'ná imbá póta Áánútuna kawé-kwáásiyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. Áánútu Ááváramu aísavutantamba ónááowe sénaraankasi maanóntámpínkembá kanaám-po'a kwaási aúráaro sísá'a aúráasino. Ááváramu aísavutantamba uráundawai póta kawé-kwáásiyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. ¹⁰ íma kawer-árámá iyain-taima ááimpimba kwéyaisuwesa iravímbo agaisúwáantemba Áánútu miráumai kentí sáwímeyamba timíníye Yóni siráíye.

¹¹ Yóni simásuwena séna kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tewáí nombá kwévetinkaundanivo kesínáaemba tíníwai Áánútun-amankomba ai'maráinana kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye. íramó agáyáantemba íniye. kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó sindavimba kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne. ¹² aawinkwinaumo sipétivimbo mósá makésamo iyavumásúwááwanamo anómba marapá'ó kúmísanamo ásima úndáomo tútúwaisasamo kaikai'o ínín-iravimbo kwiyúmimo agaisuwésamo anómba naaúmpa'o mósá máráantemba kwaási miráráambá íniye Yóni siráíye.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mááka 1:9-11, Áríku 3:21-22

¹³ minkánáá Ísu Káriri-ayampakemba Yóntáni-nompa'a téna Yóni nombá pésinkainkwaé séna túwana ¹⁴ Yóni séna ímanivo emó nombó pésinkaniyonda kanaán-ivo kentávái se nombá pésinkao kwésene súwana ¹⁵ Ísu séna ivátuke súndantemba mirá uwo. mirámó ékaimo ékai Áánútu siráini'a óyauye súwana owé séna ¹⁶ nombá pérankowana nompínkembá usásinowana sokón-tawaai taáinkaar-úwana Yóni awánómba Áánútun-amanko mááiraamba úmaena Ísu ane'á kumbáyowana ¹⁷ aaiógowé su'mai kwiyómpakemba séna maawámá kesáanimba isa'á kwená ímá'yáa kwé'e'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráíye.

4

Sáátáánigo Ísumba áisaa umai isánáe siráin-kwasai.

Mááka 1:12-13, Áríku 4:1-13

¹ súwana Sáátáánigo Ísumba áisaa umai isáníntavena Áánútun-amanko Ísumba simámuwana kavóná-marava'a ² koména toómbá íma néna ayáátááka'a 40 no'waamba kwaúwana ávááran-ai ankówana ³ Sáátáánigo Ísu sáwí'o índá awánanae séna Ísunopa'a téna séna emá Áánútu áanimba úne kwésempo maanóntánkóntávái toómbá aúréna'a naanó siyó súwana ⁴ Ísu séna Áánútun-ai aúvái-kwandaavinkemba séna

toómbó náiyawaiye su'mai kwaási íma tátoraivo

Áánútu siráini'a amápa'a íyana tátoraniye

siráimba pó'a emó séndá íma mirá ónaumne súwana ⁵ Sáátáánigo Ísumba áí'maena Yérúsaremu-naopa'a kwéna anóm-bono'-nankona ávúmayaapa'a móankena ⁶ séna Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba séna

Áánútu kwíyómpakemba kwená kwayó'nárawa'a ti'maráinasa enká'á kárákwiresa pósa óntanka'a aísamaima turaráanavo sésa tiyáándeí aramónááowe

siráíye. mindáyavai emá Áánútu áánimba úne kwésempo maankákémbá ásávenasa kwíyómpakendarawa'a arámbaesa marapá'á móru ankánááowe Sáátáánigo súwana ⁷ Ísu séna Áánútun-ai aúvái-kwandaavinkemba á'a mirá siréna moórá-ainkwará'a séna

kentí Ísóigo Áánútumba

áísaa umai isánáe íma seró

siráimba emó séndantembo mirámó ékai Áánútumba áísaa umai isáúsino. mindáyavai emó séndá íma mirá ónaumne Ísu súwana ⁸ Sáátáánigo Ísumba áí'maena anón-omapa'a íreña móankena amápa'-marava'a kárákwiiron-kwaasiye miwítí anón-asirayane agaráárakena ⁹ séna kenká'ó kívarremo kesí imáyáamo mósá máréna'o é'a kárákwiyi-mayai áména kárákwiyniyone Sáátáánigo súwana ¹⁰ Ísu séna Sáátáánigo kówaao. Áánútun-ai aúvái-kwandaavinkemba séna

kentí Ísóigo Áánútumba'a imáyáa é'a kwenáwíre

su'mai mósá maré'a kwená mayáíyé su'mai máyáaro

siráimba pó'a emó séndá íma mirá ónaumne súwana ¹¹ Sáátáánigo auwéna kúwasa kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'nárawa'a kumésa Ísumba áwa'naa uráawe.

Ísu kwená mayáímó ááimba ásárain-kwasai.

Máaka 1:14-15, Áríku 4:14-15

¹² Yóni marará-káwáánákó áwí'a Éróntavena séna sáwí'a uráíye siróntavena ándáva'a máankowana máyon-aimba Ísu iséna Káriri-ayampa'a kwéna ¹³ Násáreti-naopa'a íma koména Kápénéamu-naopa'a koméraiye. mindáópa'a Káriri-nonkwaaunkon-awampa'-naopa'a Sépiyuraaniye Návataraiye tísaaavutantamba uráawaiti maravá'á kwáyon-daopa'ani. ¹⁴ Ísu Kápénéamu-naopa'a komáyomba naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna sirónka'a póna mirá uráíye. kwemá agaimaréna séna

¹⁵ Sépiyuraaninte Návatarainte mindárai tísaaavutantamba uráawaiti maravá'á nonkwaaúnkón-awampa'a Yóntáni-nonkona menávápá'-máráó áwí'a Káriri-marava'a máyáawai ó'on-o'-on-kwaasiyave'a súná ¹⁶ minkwáásí túnkwi-ayampa'a mésa sámó kaípa'a awánanaaowe.

Áánútuna némpa'o túnkwi-ayampa'o máyáawai sán-kamátinkaniye agaimaréna sirónka'a póna Ísu paaréna mirá uráíye. ¹⁷ minkánáá Ísu simátimindayavena ááimba ásámai simátiména séna Áánútu kwená kwaási kawááimba ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a teró siráíye.

Ísu éiyain-kwaasi tááyarain-kwasai.

Mááka 1:16-20

¹⁸ Ísu Káriri-kwaaunkon-awampakavamba kúmba kae-kwáásirái mésarai awaaó áwí'a Sáimoni moorá-awí'a Pítáa úwana áváko áwí'a Éndaru umái mésarai miwítí mayáimá pósarai noyáá'a to'mái tímapa'a kwénaaesarai kwase-únámbá nompí tukóyana ¹⁹ Ísu simátimena séna kesé tekaiyó. noyáá'o to'máimo tímapa'o kwénaaoyantemba aúna-mayai tíménakai kwénaaekai kesáái simátimapa'a kwénaaiyasa kesópa'a teró súwasarai ²⁰ minkwásé-únámbá tuwésarai kwesé kurááiyé.

²¹ kwesé kuyaná Ísu kómarena kúmba kae-kwáásirái mésarai Sépéti ááninkai awaaó áwí'a Yémési úwana áváko áwí'a Yóniye tivowámpi kwimái nompí-sípívimbá mészaya kwase-únámbá to'mayaa kwéuwana Ísu minkáé'nárai tááyowasarai ²² avekáámbá tivowámbá mindómpí-sípívimbá auwésarai Ísuwe kurááiyé.

Ísu sáwíva-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

Árúku 6:17-19

²³ Ísu Káriri-ayampa'a naaó'-nao'a kwénaaena mono'-náúmpimpá'á Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba mináséi-kwásái kosimátimapa'a kwénaaena ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvatinkava'a kúwana ²⁴ kwenááigo Síriyaa-marava'a naaó'-nao'a kóyáwé úwasa ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasiye taraváá-kwámbó tirumpimbó máyon-kwaasiye títayaambo árúkun-kwaasiye títayaambo pukón-kwaasiye mirámó un-kwáási taagwiya'maésa Ísunopa'a mátínkówana asóvatinkena ²⁵ aambó kwénaaumba sáwívarawai Káriri-ayampakene Tékáporisi-ayampakene Yérúsaremu-naopakene Yútiyaa-ayampakene Yóntáni-nonkona menávápákén-kwáásiyé miráumai-naoken-kwaasi kwenópa'a tóyo uráawe.

5

Ísu omápa'a ména simátimakain-kwasai.

Árúku 6:20-23

¹ Ísu máyowasa sáwíva-kwaasimo tóyo umbá tuwánéna omápa'a umáyowasa kwená kwaásiyomba torupamáí máyówana ² simátimena séna ³ Áánútu súwa'naa ínkwáe sewái Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkena miwírá'á kwégawaaiye. ⁴ miwívimbá sáwí-imayaa kwáyáísana tirunkó umbái kwétaiwai Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkena etóyóí kwéumatinkaiye. ⁵ kesávái túmo ímo maé kwéiyowai Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkaimba pósa siráim-barama mayanááowe. ⁶ Áánútu siráintemba mirá ónáe kwésewai Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkena kawé'ó umáimo ménaaontavena kawerí'a umátinkaniye. ⁷ tirumbó kwéumatinkaawai Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkena arumbá umátinkaniye. ⁸ tirumpinkémbó kawer-áiné su'mái kwésewai Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkaimba pósa Áánútumba awánanaaowe. ⁹ kwaásivimbo paru umátinkanaaontavesa mayái kwémayaawai Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkena kesí iyámpóin-owe síníye. ¹⁰ Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo arupí umáimo máyáantavesa sáwí'a kwéumatinkaawe. Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkena miwí kwená kwaási-i'o ombá póna kwégawaaiye.

11 keinárawa'o kentáv'é'o asiramáimo máyáantavesa mindáyavesa sáwí-aimba simátinkesa sáwí'a umátinkesa ó'on-o'on-kampar-aimba simátinkaamba Áánútu keinárawa'a kawé'á kwéumatinkaiye. 12 naaóvá'ó Áánútun-aimo simátimakowaimo sáwí'o umátinkaraantemba ívé'a sáwí'a kwéumatinkaamba tirunkó kawé'á kwéina'a aamoí é'a kwíyómpakemba kentí kawé'-mékámámbá mayánááowe Ísu siráiyé.

sán-kai-áiné uwígón-aiye Ísu siráin-kwasai.

Mááka 9:50, Árúku 14:34-35

13 Ísu simásuwena simátimena séna marapá'ó máyáan-kwaasivimba mé'a uwígómó áséimo intenkáámbá kwéowe. mirá kwéombanivo uwímó sáwí'o énamo ímbá íma kawé'á umái kéná íma áséi éna úwoisankaamba umágwisasa aampa'á tukésa kwénaaowe.

14 marapá'ó máyáan-kwaasivimba mé'a sámó kaintenkáámbá kwéowe. ááraipa'o kwáyáin-daopa'o mósá awánaantemba keinárawa'a máyáawaina ááimba kwéawanaawe. 15 íramá oómbá kúra'maresa íma aúpá'á maráiyamba avora'á maráiyamba mindáópaken-kwaasi awánanaaowe. 16 miráumai sámó kaintembá kwaasivimba mé'a sán-kamátinkaiyasa kentí kawé'-máýái tuwánésa kentivo kwíyómpa'o máyáiwai áwí'a mósá maránááowe Ísu siráiyé.

Ísu ámáámba siráin-kwasai.

17 Ísu mináímbá simásuwena séna íma kentáv'é'a sé'a Mósesi siráin-aíne Áánútun-aii simátímakaawai siráan-aíne ivá'á túwáiwaiye íma seró. Áánútun-aii siráan-aimba íma tuwánaumpo siráanteni'o umáimo paárinintave'a kunkáumne. 18 simátíménda isáaro. kwíyómba maramá kwáyáísana póna Áánútun-aii kwaíkwaí'a kwéiyé. Áánútun-aiigo amápa'a kwaíkwaí'a kwéimba póna mináínkómó siráinten-umai amápa-tantaa'a paáriníye. 19 miráumai Áánútun-aiivinkembo kítor-aimbo araaisésamo ó'owantavesamo sésamo kwéundantemba mirá ínimba mindá kanaán-íye siyanamo éna Áánútu séna kesí kwaási kawááunda-kwaasivinkemba íma asirayán-kwáásímán-owe sínívo Áánútun-aimo taagwiyavésamo simátimesamo sésamo Áánútun-aii isáaro kwésewaiyavena Áánútu séna kesí kwaási kawááunda-kwaasivinkemba anón-kwaasiman-owe síníye. 20 moórá-aimba simátimunda isáaro. ámáán-kawaa-kwaasiye ámáámba senkwáásiyé sésa Áánútumo siráintemba umái máyaumnemo sembá kampa'á kwésewe. miwímó ontembó keinárawa'o é'a Áánútumo kawááipa'a íma mé'a Áánútumo siráintemba árai'a mirámó é'o é'a Áánútumo kawááipa'a ménaaowe Ísu siráiyé.

tínkamón-aimba siráin-kwasai.

Arúku 12:57-59

21 Ísu maarán-áínkwará'á séna naaóvá'á Mósesi kentíkwá'náyavena simátímakain-aimba isaraamba maará séna tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. mirámó íyasamo ésa aaivimbá maitínkáááowe siráimbanivo 22 simátíme'a sé'a miwítí kwaásiyavesa aaisambá kwétiyiyawai aaivimbá maitínkáááomba mindá kanaán-íye. miwítí kwaásiyavesa sáwí-aimba simátínkáawaima tí'maesa aaimó isáawaitopa'a mátinkaiyasa aaivimbá

maitinkánááomba mindá kanaán-iyé. miwítí kwaásiyavesa uwo'aó-kwáásíyá'o. úwoi-kwaasiya'o. sésa simái sáwí'a kwéiyawai sáwí-meyambo mayánááopa'o iramó kwégaipa'a ménáaomba mindá kanaán-iyé. ²³ mirán-áimbá imáyáa ombá Áánútuntave'o imáyáamo é'o moórá-yantaa'o aménáe'o anóm-bono'-naumpa'o komé'o é'a kentí kwaási aai tátokaiya'o tááka'o maké'o é'a ²⁴ Áánútumbo aménááon-tantaa'a óntan-taareigona egwaa'á mámare'a mináimbá koísámai arupí umásuwe'a koyauweré'a Áánútumba áméro. ²⁵ aaimó simátinkanae síyawaimo tí'mae kwíyasa aampa'á mósímai paárumasuwesa koró. anón-kwaasimo mátimiyasamo ésa i-kwáásí timíyasa ándá-naumpa'a tinkánááowe. ²⁶ ímo mirámó íyasamo ésa ándá-naumpa'a mótinkaiyasa íma ááéma ánásanaumne sésa amápa'-meyamba tímatuwaiyasa ayútinkanaaowe Ísu siráiyé.

aarakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.

Mátíyu 19:9, Máaka 10:11-12, Árúku 16:18

²⁷ Ísu mináimbá simásuwena séna naaóvá'á Mósesi simátímakain-aimba ísaraamba maará séna ó'owi tuwainímbáare tuwai'máate íma nááoro siráimbanivo ²⁸ simátíme'a sé'a moóráwaimo moórá-inimbo awánénamo tavisénáe sénamo ínimba íma avora'á ínivo imáyáaneíye su'mai tavisínana Áánútu séna imáyáavinkemba á'a kwéyavisíye síníye. ²⁹ túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-turamba pítuwaaro. kae-túrándéímó awáné'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-iyé. ³⁰ tíyáánkomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tiyaamba arátúwáaro. kae-tíyáámbó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-iyé.

³¹ naaóvá'á Mósesi maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwainidawai aúváivimba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiíno siráimbanivo ³² simátíme'a sé'a awainínkó íma moórá-kwaasigoe kwénaaisana awaikó ai'mátuwaisana minínkó kówéna moórá-kwaasi komairéna minínkó aúna-kwaasigoe kwénaaimba sáwí-amba kwénaaiye. aivar-áwáikómó ai'mátukaintavena mirá kwéíye. moórá-kwaasigo ai'mátukain-inimbo kwémayaimba kwegwárá'á umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

amápa-tantaapimba íma matuwé'a seró-kwasai.

³³ Ísu maarán-áinkwárá'á séna naaóvá'á Mósesi simátímakain-aimba ísaraamba maará séna Ísóigompata mirá ónaumne síyamba kampa'á seváínivo árai'a sé'a mirá oró siráimbanivo ³⁴ simátíme'a sé'a kemó mirá ónaumnemo síyambo é'a árai'a mirá oró. kemó ímo mirá ónaumnemo síyambo é'a árai'a íma mirá oró. Áánútu kárákwiraiwai kwíyómpa'a máyáivo Áánútu áwíka'a íma matuwé'a seró. ³⁵ Áánútu marapá'á kárákwiraipa'an-ivo íma marará'á matuwé'a seró. Yérúsaremu-naopa'a Áánútu kárákwiraindaópa'an-ivo íma mindáópa'a matuwé'a seró. ³⁶ avután-á'nontáúrá'á kaantáún-a'nontau íma kanaán-umai auré'a kaantáún-a'nontaura'a avután-á'nontáú íma kanaán-umai auránááovo tí'nónká'á íma matuwé'a seró. ³⁷ kemó mirá ónaumnemo síyambo é'a maarán-áiné su'mai seró. owé mirá ónaumne seró. kemó ímo mirá ónaumnemo síyambo é'a maarán-áiné su'mai

seró. a'áo íma mirá ónaumne seró. simátimunda-aimba Sáátáánigona imáyáavinken'i'a kwéowe Ísu siráiyé.

anondámo ímo tínkami-kwasai.

Aríku 6:29-30

³⁸ Ísu mináímbá simásuwena séna Mósesi simátimakain-aimba ísaraamba maará séna moóráwaimo moóráwai aúrambo pítuwainasamo ésa kwená meéyámbá kwenáúramba pítuwanaaowe. moóráwaimo moóráwai áwááyaamba kútúyuwainasamo ésa kwená meéyámbá kwenáwááyaamba kútúyuwanaaowe siráimbanivo ³⁹ simátíme'a sé'a moóráwaimo sáwí'o umánkáimba íma anondá kwembá sáwí'a umánkaino. moóráwaimo áá'o tuwasínamo e íma kwembá inkamé ókwara'a kwántáminana tuwasíníye. ⁴⁰ moóráwaimo ená unáánkwtóiyavesamo mayánaunda pó'a áí'mae'a aaimó isáí-kwáásígónópa'a máánkare'a ókwara'a mayánaumnemo sínamo e íma a'áo se paákár-únánkwátóigwara'a amiyó. ⁴¹ moóráwaimo aampa'ó tátorenamo séna kesí náaindaamba sáwíyanka'a súwa'naa uwómó sínamo e íma a'áo se úwoi ayáátáaka'a áwa'naa uwo. ⁴² moóráwaimo moóráyantaatavenamo simiyó sínamo e úwoi amiyó. moóráwaimo moóráyantaatavaimo kwááyu simiyó sínamo e mirá uwo Ísu siráiyé.

namuro-kwáásí kawe'á umátínkáaro-kwasai.

Aríku 6:27-28,32-36

⁴³ Ísu mináímbá simásuwena séna naaóvá'á simátimakain-aimba ísaraamba maará séna kenti kwaásiti imáyáa oro. kenti namuro-kwáásí tiyámba umátínkáaro siráimbanivo ⁴⁴ simátíme'a sé'a kenti namuro-kwáásí imáyáa tímé'a sáwí'o umátínkáawaiyave'a túwa'naa umai Áánútumpa'a námúnaa seró. ⁴⁵ mirámó ombá kwíyómpa'o kentivo máyáiwaina iyámpói-i'a kwéowe. Áánútu miráumai kawe'á umátínkena aai sisaná aa'á kaisaná kawe-kwáásíraré sáwí-kwaasirare aa'á kaisaná Áánútu aai sisaná aa'á tisaná arupí-kwaasirare ímo arupímo umáimo máyáan-kwaasirare aa'á kwétiye. ⁴⁶ amáparawai kenti kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. táákísimo máyáan-umoyan-kwaasi íma kawe-kwáásí ombánivo miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. miráumaimo kenti kwaásiti imáyáawe su'maimo kwéiyanamó éna Áánútu íma kawe'-méyámbá tímínivo kenti namuro-kwáásígwárá'á imáyáa tíméro. ⁴⁷ amáparawai kenti kwaási-i'a umái kawe'á kwéumatinkaawe. Áánútuna aambó ímo kwárááwaigwara'a umái kwéowe. mirámó oaten-umái kenti kwaásiye su'mai imanivo kenti namuro-kwáásígwárá'á kawe'á umátínkáaro. ⁴⁸ kentivo kwíyómpakewai kasenkuí'a umái máyáimba mindáyave'a imáyáa é'a kasenkuí'a umái máéro Ísu siráiyé.

6

kwétuwa'naa-on-kwasai.

¹ Ísu mináímbá simásuwena séna évakarawaiyave'a tirumbá umátinke'a túwa'naa ónááomba íma maarán-imáyáá é'a kwaási máyayanka'a kwétuwa'naa-onasa anón-kwaasiman-íye sígwáe-imayaa íma é'a úwoi túwa'naa oro. mirán-imáyáámó kwéé'o túwa'naa íyanamo éna kentivo kwíyómpakewai kawe'-méyámbá íma tímíníye. ² óisambo ímo makáawaimo túwa'naa ónááomba kwaási aamoí umásinkaigwae-imayaa íma é'a íma

anónkar-anonka'a síyamba úwoi túwa'naa ónááowe. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi mono'-náúmparé aamparé kwirésa anónka'a sembá óisambo ímo makáawaimo tímémba íma miwítí imáyáa ombá kwétimesa kesúwí'a mósá maráígwáe sésa kwétimewe. árai'a simátíme'a sé'a mindámo tímén-anonda miwí túwí'o mósá máráamba á'a mimbéyámbá kwémayaawe. ³⁻⁴ óisambo ímo makáawaimo túwa'naa ónááomba kesí kwaási suwánaavo sé'a kwaásimo ímo máyayanka'a túwa'naa oro. mirámó ombá kentivo aúpá'ó kwéomba tuwánaiwai póna kawé'-méyámbá timíníye Ísu siráíye.

Áánútumpa'a námúnaa kwéesen-kwasai.

Árúku 11:2-4

⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútumpa'a námúnaa sénááomba kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo sentembá íma mirá oró. miwí sésa kwaási suwánésa aamoí umásinkaigwae-imayaa ésa mono'-náúmpá'á mésa kwaásimo tóyo on-áyámp'á mésa námúnaa kwésewe. árai'a simátíme'a sé'a miwímó mirámó kwéon-anonda miwí túwí'o mósá kwémaraamba mimbéyámbá kwémayaawe. ⁶ miwí mirá kwéovo Áánútumpa'a námúnaa sénááomba kentí naaúmpa'a keináraware su'mai umé'a kentivombó ímo ane'ó awánaraawaimpa'a námúnaa síyana aúpá'ó kwéomba tuwánaiwai póna iséna kawé'á umái túwa'naa íníye. ⁷ Áánútumpa'a námúnaa sénááomba úwoi-ainkaamba íma simái tavisénaaowe. Áánútuna aambó ímo kwáráawai sésa tavisimái-ainta senanayá súwa'naa íníye sésa úwoi-ainkaamba simái kwétavisevo ⁸ íma mirá oró. kentivombó Áánútumpa'o mirám-baaran-aintave'o kwéaisaa-e'o súwa'naa íníyemo síyamba á'a awánaraimba póna túwa'naa íníye. ⁹ Áánútumpa'o aai sénááomba maará sé'a kentáásivo kwíyómpa'a máyaandawai óne. enáwí'a usáyaaitarain-awita mósá kwémaraumne. ¹⁰ kentáará'á kawááuwoya kwésune. kwíyómpakewaimo embó arááimo tainí'o ontembá súwa'naa inatá póta marapátá máyaundawaiya embó arááimo tainíta ónaumne. ¹¹ ívé'a kentáási toóntá simiyó. ¹² kwaásimo sáwí'o kwéumasinkewata mindáyaveta anondá íma sáwí'a umátinketa ivatá kwétuwaanaya miráumaiya kentáási sáwí-imayaa maisiyuwaao. ¹³ sáwí'a ígwáe sésamo kentáámó iyambo e súwa'naa íníyone. Sáátáánigo kentáá tátoraivo se kárákwiyiniyone. [ená kwaásimo kawááúmae kwéiyonana ená asirayámbá kwaíkwai'a úmae kwéiyisana enáwí'a anómba úmae kwéiyimba árar-aimban-íye.] mirán-áimbá Áánútuwe seró.

¹⁴ sáwí'o umátinkaraamba ímo anondámo sáwí'o é'o ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'o sáwí'o kwéomba túwa'naa éna maitiyuwánívo ¹⁵ sáwí'o umátinkaraamba úwoimo imáyáamo úmae iyé'o ímo ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'o sáwí'o kwéomba íma maitiyuwáníye Ísu siráíye.

toómbó auweson-kwásái.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútumpa'o námúnaawe su'mai sé'a toómbá kwéawesomba asósói-kwaasimo ontembá íma mirá oró. miwí sésa kwaási suwánésa sésa kawé'á ésa toómbá kwéawesowe sígwáe sésa toómbó ímo naanten-tóí'á ma'mái kwémaewe. árai'a simátíme'a sé'a miwítí meéyámbá miwí túwí'a mósá kwémaraam-beyamba á'a mairáawe. ¹⁷ miwí ésa mirá kwéovo keinárawa'a toómbá kwéawesomba tóí'a kwisuké'a

ti'nóntáu paasá tumái kawé'a úmaraiyasa ¹⁸ kwaási tuwánésa toómbá kwéawesowe íma síyana kentivo tuwánéna kawé'-mèyámbá timíniye. kentivon-ane'ó ímo awánaawai aúpa'ó ombá awánaiwai kawé'-mèyámbá timíniye Ísu siráiyé.

kwíyómpa'a kawé-tántáákóná kwaasái.

Áríku 12:33-34

¹⁹ Ísu mináimbá simásuwena séna marapá'ó máyáamba sáwívar-oisamba íma máráaro. maráíyan-oisamba avíyaraamba káínana kwaígo náínana atún-káinasa mindámbá sáwí'a umásuwesa umóyámbá mayánááovo sáwívar-oisamba íma maré'a ²⁰ kawé'-máíyá mayáiyana kentí kawé-tántáá'a kwíyómpa'a kwéniye. kwíyómpa'a kwáyáimba avíyaraamba íma káínana kwaígo íma náínana atú íma káínasa kwaási íma umóyámbá mayáiyana úwoi kwéniye. ²¹ marapá'ó kentí óisambo kwáyainanamo éna marapátávéna tinkánivo kwíyómpa'o kentí óisambo kwáyainanamo éna kwíyómpatavena tinkániye Ísu siráiyé.

túranko kentí imáyáavimbo sámó kwégain-kwasai.

Áríku 11:34-36

²² Ísu mináimbá simásuwena séna túranko kentí imáyáavimbo sámó kaí-yántáá'án-iyé. túrankomo kawé'ó umáímo awánáínanamo éna amápar-imayaa sámá kánivo ²³ túrankomo ímo kawé'ó umáímo awánáínanamo éna amápar-imayaa túnkwiniye. marapá-tántááré su'mai imáyáamo íyanamo éna keinárwapimbo sámó kaí-yántáá'ó ímo kwénamo éna tuní-yántáákó anómba umái kwéniye Ísu siráiyé.

óntantavena Áánútuntavena siráin-kwasai.

Áríku 16:13

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna íma kanaán-umai kae-káwáá-kwáásítí mayáí kwémayaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaimba aamoí ésa moóráwaimba íma aamoí umánkanaaowe. mirámó ésamo ésa moóráwaina mayáí kawé'a umái maésa moóráwaina mayáí sáwí'a umái mayánááowe. miráumaí Áánútuna mayáímó maé'o é'a sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa íma úmae iyónááowe. sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaamo é'o é'a Áánútuna mayáí íma mayánááowe Ísu siráiyé.

máyáantavai íma anón-imayaa oró-kwásái.

Áríku 12:22-31

²⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna mináimbá imáyáa é'a simátíme'a sé'a máyáamba íma anón-imayaa é'a toómbó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a kentúra'o unáánkwátóimo onááontave'a íma anón-imayaa oró. toómbó nánááomba úwoisambanivo kwaásimo máyáamba anón-tantaa'an-iyé. unáánkwátóí onááomba úwoisambanivo kwaási túma anón-tantaa'an-iyé. ²⁶ numagómpá'a imáyáa oró. numaó íma kígau kwéena toómbá áká'mai naaúmpa'a makéna nánivo kentivo kwíyómpakewai miwítí toómbá tímísasa kwénaawe. Áánútu aúranka'a kemá kwaási numaómbá usáyaaaitaraamba póna kentí toómbó éna timíniye. ²⁷ keinárawa'o anón-imayaamo é'o é'a maíyan-kanaama íma kanaán-umai ayáátááka'a ménaaowe.

²⁸ unáánkwátóí onááontave'a íma anón-imayaa é'a kwaigwandáánká'a imáyáa oró. kwaigwandáánkó íma kígau éna íma kwená unáánkwátóí

makáivo ²⁹ simátíme'a sé'a naaóv'á Yútaa-kwaasiti anóndako áwí'a Sórómoni kwemá sáwivar-unankwatoiyé konaaririyé makówai úwasa kwaási awánésa kawé'an-iyé sunbánivo kwaigwandáán-aramba awánésa anón-kawé'an-iyé kwésewe. ³⁰ uv'á konaariri-yántáaré séna kwaigwandáámhá Áánútu uv'á makáiyé. umá íma kwaikwai'a ínivo ívé'a ínaa aaváyaa kwaási agaisúwánááomba Áánútu mintántáá'á imáyáa kwéena konaariri-yántáá'á makáiyé. miráumai Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna kentí unáánkwátói timínivo keinárawa'a Áánútuntave'a íma kanaán-umai kwésewa'naa-iwaiman-iyé ímo seráámhá kwésewe. ³¹ Áánútu kwétuwa'naa-imba pó'a toómbó nombó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró. ³² Áánútuna aambó ímo kwaráawai toómbó nombó nánááontavesa anón-imayaa kwéowe. toómbó nombó ímo kwéne'o e'a puwónááontavena kentivo imáyáa éna kwétimivo imáyáa íma anón-imayaa kwé'e'a ³³ Áánútumo kwená kwaásimo kawááintave'a aiva'á imáyáa é'a kwembó arááímo tainí'o kwéontave'a imáyáa é'a mirámó owaná mintántáá'á kwétimiyé. ³⁴ ayunkáwe aaváyaaowe paárinin-tantaatave'a íma anón-imayaa íyana tirunkó umbái táino. ívé'a kwáyáin-tantaatave'a imáyáa é'a aaváyaaowe paárinin-tantaa'o awánaantemba imáyáa oró Ísu siráiyé.

7

íma sáwí-aimba simátíméero-kwasai.

Áríku 6:37-38,41-42

¹ Ísu mináímhá simásuwena séna tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye siyanamó éna Áánútu kentáváigwárá'á mirá sínivo tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye sevó. ² kawer-áímhá kwésimatime'a sáwí-aimba kwésimatime'a íyantavena Áánútu kembá mirá íníye. timénteni'a umái Áánútu miráumai timíníye. ³ kentúrampimba irarumbá kwáyáisa'o ombá íma awánaamba kentí kwaási tuwáné'a enaúrampimba ayaantambá kwáyáiyé kwésevo íma mirá seró. ⁴ kentúrampimbo irarumbó ímo awánaamba nóra sera kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá maitiyuwánáe kwéseo. ⁵ kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-ovo kentúrampinkemba irarumbá maisuké'a tuwáné'a kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá kanaán-umai maitiyuwánááowe Ísu siráiyé.

⁶ kawé-tántáá'ó iyánkómbó ímo áméntemba Áánútun-ai arááiraawaima íma simátíméero. simátimiyasamo ésa aká'áamba simátinkanaaowe. kawé-tántáá'ó póigombo ímo áméntemba Áánútun-ai íma sínkáiyé kwésewaima íma simátíméero. simátimiyanamó éna mináínkó úndáraamba tokwíníye.

Áánútumpa'a námúnaa kwéesen-kwasai.

Áríku 11:9-13

⁷ Ísu séna Áánútumpa'o námúnaamo kwésemba áisaa úmae kwéiyiyana timíníye. ááyamae kwéiyiyana kentáái isáníye. kwéavakaa úmae iyiyana Áánútu agaráátinkaniye. ⁸ áisaa íyanamo éna Áánútu timíníye. kwéaayewanamo éna Áánútu kentáái isáníye. avakáá íyanamo éna Áánútu agaráátinkaniye. ⁹ keinárawa'a iyámpóigwara-kwaasi kentááinimba'o

kisaamá simiyómó síya'o é'a íma óntan-amu'a timé'a kisaamá timenááowe. ¹⁰ noyáá'a simiyómó síya'o é'a íma iraankavayaambá timenááowe. ¹¹ ániwo sáwí-kwaasi ombánivo kentáánimbaa'a kawe-tántáá'á kwétimevo kwíyómpakemba kentáásivowa kaweré su'mai iwáí póna áísaa iyawaimo éna kawe-tántáá'á timíníye.

¹² kembó tirááimo táínda-i'o umáimo kwétuwa'naa-iy'a'a miwí miráumai túwa'naa oro. mináimbó simátimunda Mósesi siráin-aíne Áánútun-gai simátímakaawai siráan-aíne minkáér-áinkóná ááimba kwésimatimune Ísu siráíye.

sáwíyan-ontaona kwaasái.

Áríku 13:24

¹³ Ísu séna kaer-óntámá kwáyáísa'a sáwíyan-ontavimba usáveraaro. anón-ontama anón-ankona ontamán-íye. Áánútuna némpa'o maí'mai'o ónááon-ayampa'a minánón-ámpá'á kwégwesa sáwíva-kwaasi minóntávimbá kwégowe. ¹⁴ sáwíyan-ontama umbai-áinkóná ontamán-íye. aúnaí'o umáimo maí'mai'o ónááon-ayampa'a minúbái-ámpá'á kwégwesa esimáí-kwaasiye su'mai minóntámá avakáá-umai awánésa kwéusaveraawe Ísu siráíye.

kampar-áimbá siráan-kwaasiti kwaasái.

Áríku 6:43-44, Áríku 13:25-27

¹⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna évakarawai kampa'á simátimesa sésa Áánútun-ai simátimunda-kwaasi úne kwésewai miwí kárákwimai máero. sipisipi-poigomo paru umáimo máintemba miwí kampa-párú umái kwénaoombanivo kawer-ímáyáá sáwí'a kwéumatinkan-kwaasin-owe. ¹⁶ miwítí ááimbo awánanae'o é'a miwítí mayái awáné'a miwímó máyáawaina ááimba awánaaro. tekómó éna íma áwí-yantaa'a iyánívo te'á iyáníye. ampaantarígoma avo'árén-aramba íma iyánívo ampaantari-aramba iyáníye. ¹⁷ miráumai kawe-táígo kawer-árámbá iyáísana sáwí-taigo sáwí-aramba kwéiyaiye. ¹⁸ kawe-táígo íma sáwí-aramba iyáísana sáwí-taigo íma kawer-árámbá iyáísasa ¹⁹ kawer-árámbó ímo iyain-taima ayáimai iravimbá kwéagaisuwaawe. ²⁰ miráumai minkámpá-kwáásítí mayái awáné'a a miwítí ááimba miraráán-umai awánanaaowe.

²¹ kentávésa kesí Ísóigoman-íye kwésewaigwara'a Áánútu íma mútú'a kárákwimimba póna kesivo kwíyómpakewaimbo arááimo tainí'o kwéowairare su'mai kárákwiyiniye. ²² Áánútu amáparawai máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tándara'a kentávésa sáwívarawai sésa Ísóigoo ená asirayándéí Áánútun-ai simátímakaumne. ená asirayándéí kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyukaumne. ená asirayándéí ó'on-o'on-kawe'-mayai ímo awánaraam-bayai mairáumne sénááombanivo ²³ simátíme'a sé'a íma kesí kwaási é'a sáwí-mayai kwémayaan-kwaasin-ovo kóro kemá sénaumne Ísu siráíye.

naambá kwéoyawairaiti kwaasái.

Áríku 6:47-49

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna kesáái isésa kwégwaraiyawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a ísáaro. kawer-ímáyáágwára-kwáási asirayándámbá ónéa sésa maí'a u'maésa kumémesa óntanka'a naamayáámba móru aimái naambá úmaraiyana ²⁵ aa'á téna anón-kavirayan-domba kumínana mindámbá íma tawisínda asiramái kwéena óntanka'-namba póna úwoi

kwéniye. ²⁶ ániyo kesááimo isésamo ímo kawe'ó umáímo kwéisiyawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a isáaro. naambá ónáe sésa íma mai'á ukésa iyamba nonáámááira'a paáká'á úmakaiyana ²⁷ anón-a'a téna kavi-rayán-dómbá kuména mindámbá tawísíyuwainana sáwí'a íniye Ísu siráíye.

²⁸ Ísu mináímbá simátímatuwowasa torupamáimo máyón-kwaasi isésa ²⁹ ámáámba sen-kwáásímó sentembá íma sívó anón-kwaasigoraamba siyé sésa táátavesa uráawe.

8

Ísu áumo karón-kwaasi kawe'á umánkarain-kwasai.

Máaka 1:40-44, Áríku 5:12-14

¹ táátavesa uwaná Ísu minómápákémbá kumúwasa sáwívarawai ánaaemba kwárówana ² moóráwai áumo karón-kwaasi Ísunopa'a téna anóndakoman-íye séna aísamaivimba takívairena séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúiná'a umásinkaniyone súwana ³ Ísu ayáámba ane'á tátoarena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwiye súwana avekáámbá kawáúguwana ⁴ Ísu séna enáúra'o umánkaunda-aimba simátimenavo enáúra'a kawáúgwimba po naaóv'ó Mósesimo siráintemba mono'-máiyái-kwáásítópa'a kwéma enáúma máagaraatinke póima tímínasa Áánútuntavesa isámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánésa áurakemba kawáúgwiye sénááowe Ísu siráíye.

Áróamáni-kwayo'nakona kwaasái.

Áríku 7:1-10

⁵ Ísu mináímbá simásuwena Kápénéamu-naopa'a kúwana Áróamáni-i-kwaasiti kawááná'á ména Ísunopa'a téna asiramái séna ⁶ anóndakoo kesí kwayó'ná'á naaúmpa'a ména anón-ai'a isaná áuwawaako íma úwauwa kwéisana máyáíye súwana ⁷ Ísu séna koasóvamankanaumne súwana ⁸ kwemá séna kemá sáwíyan-kwaasi úmpo emá anón-kwaasi ómpo kesí naaúmpa'a iyínda uwóví'a íniyompo ivátuwe aaiyé su'mai sinaná kesí kwayó'ná'á asóváino. ⁹ kegwára'á kawáá-máyáígóná ááimba awánaraunda kesí kawáánákó sisa'á kwená mayái kwémae'a kesí i-kwáásíyáv'e'a súnasa kesí mayái kwémayaawe. moóráwaintave'a sé'a kwaao súnana kwégwisa'a moóráwaintave'a sé'a tiyó súnana kwétisa'a kesí kwayó'nátáv'e'a mirá uwómó súndantemba mirá kwéivo úwoi aaiyé su'mai sinaná kesí kwayóná'á asóváino súwana ¹⁰ Ísu mináímbá iséna áátavena éna kwenánaaembo kwa'maesamo kun-kwáásíyóntáv'éna séna simátime'a sé'a minkwáási Áróamáni-kwaasigo kentáv'éna súwa'naa íi-ásíráyámbá tokáíye kwésivo kesí kwaási Ísareri-kwaasivinkene ó'on-kwaasivinkene íma mirán-áímbá kwésewe. ¹¹ simátíménda isáaro. aaváúmó usaipakéné kumpéráipakene ó'on-o'on-ayampakene sáwívarawai tóyo ésa Áánútu kwená kwaásimo kawááipa'a mésa kentkwá'ná Ááváramuwe Áísákaawe Yákópowe toómbá nánááombanivo ¹² mindárau tísavutantambo uráawai miwí túma máe kwéiyesa sésa Áánútu kawááipata ménaumne kwésewai tí'maena tunkwi-ayampa'a tiyuwáínasa ivi'á kwétesa sáwí'a umái mésa túwááyaamba akévundanaaowe Ísu simátimena ¹³ Áróamáni i-kwáásítí kawáánátáv'éna

séna emó kentávemo séndantemba mirá onaná asóvanivo ená naaúmpa'a kwaáo súwana mitáwai kwená kwayó'ná'á asóvamaguraiye.

Ísu tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.

Mááka 1:29-34, Arúku 4:38-41

¹⁴ Ísu Pítaana naaúmpa'a uména awánómbe Pítaa aísáankomba kokotámbe kwéankowana máyowana ¹⁵ ayáánka'a tátorowana minkókótámbe ánásowana usásinkwena toómbá agaimái timakaiye.

¹⁶ toómbá timúwasa enónka'a taraváá-kwámbó tirumpimbó máyon-kwaasi tí'maesa Ísunopa'a mátínkówana aai séna taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwówasa kóuwana tí'o ún-kwaasi asóvatinkaraiye.

¹⁷ naaóv'á Áánütun-aai simátimakowai áwí'a Áísáya agaimaréna Ísuntavena séna sí'o kwéimba asóvasinkena sí'o kwéimba ánásamasinkaraiye agaimaréna sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé.

Ísun-ánaaemba kwaránáe siráan-kwasai.

Arúku 9:57-60

¹⁸ moórá-tawai sáwívarawai tóyo ésa Ísuna egwaa'á máyówana tuwánéna kwená kwaásiyavena séna monkwaaúnkóná menávápátá kónáe súwana

¹⁹ moóráwai ámáámbe sún-kwaasigo téna séna amápa'-naopa'o nááíndava'a esé naaónaumne súwana ²⁰ Ísu minkwáásígómbá áísaa umai isánáe séna emó sénda súnda-aimba imáyáa uwo. kwaankó taaiyaivimbá kwégwaisana numaómá ánaámbe úmarena kwégwaivo kemá kwaási

úranda'a kumpaáruraundawai íma naambá úmare'a kwégwaumne súwana

²¹ moóráwai kwenánaaemba kwakówai séna anóndakoo máyáanana kesivo puwína'a utamánke'a enánaaemba kwaránaumne súwana ²² Ísu séna ímanivo kesáái ímo isésamo pukáan-kwaasiraamba owáímá puwíyan-kwaasi utamátinkanaaovo emá kesínaaemba kwaraaó Ísu siráiyé.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.

Mááka 4:36-41, Arúku 8:22-25

²³ Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usáatena nonkwaaúnkóná menávápá'á kúmba ²⁴ Ísu aún-kwaigurówana minkwaaúmpá'á anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívimbá ógwitowasa kunávekunavo sésa ²⁵ inkaisésa Ísumba koáusesa

sésa Ísóigo puwúnavaíya súwa'naa uwo suwaná ²⁶ nóintavaíya kwéinkaiseo. kentávé'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo séna usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyákaiyo súwasarai úndáoe

nonké maiváyóyana nonkómá kararépaguwana ²⁷ táá'a kówasa keáimbá sésa nóran-kwaasiya énawa úndáoe nonké kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáámbe uvakésa táátavesa ésa siráawe.

taraváá-kwámbá maitiyukain-kwasai.

Mááka 5:1-17, Arúku 8:26-37

²⁸ simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Káríri-marama tínaaemba'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa mimbárává'á kumbá Ísu mindómpí-sípívinkémbá ásávwasarai kae'nárai kwenópa'a tiráái.

minkáé'nárai taraváá-kwámhá tirumpimbá máyowasarai kwaásimo utamátínkóm-buri-aiva'a mésarai túwáávíte kwéuyasa kwaási inkaisésa minkáé'náraimo máyóyapa'a íma kwéguwasarai minkáé'nárai Ísunopa'a tésarai ²⁹ anónka'a sésarai Áánútu ááninkoo sínkami-kanáa íma tiráísasa sínkaminiyerai kwéteno suyasá ³⁰ egwaa'á sáwíwa-poima mésa umá kwénowasa ³¹ minkáé'nárai tirumpinkén-táraváá-kwántómbá Ísuntavesa sésa sí'mátuweyaamo e mimpóí tirumpimbá sí'maraaó suwaná ³² mirán-oro súwasa taraváá-kwántómbá minkáé'nárai tirumpinkémbá kárúwesa póí-tirumpimba kovérówasa mimpóiyómbá amápa'a ámémpakemba isaaisésa nonkwaaúmpintá kumpérómba putásowasa ³³ póíra'o tavikówai awánésa avekáán-umai naaópa'a kwésa póígomo úne Ísumo minkáé'náraimo umátinkone mósimatim-besimati uwasa ³⁴ isésa koawánanae sésa kumbá koawánésa Ísuntavesa sésa maambáravá'á ívá siyuwéya kóaaó siráawe.

9

Ísu aísamai pukówaimba kawé'á umánkarain-kwasai.

Mááka 2:1-12, Árúku 5:17-26

¹ suwaná Ísu kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usámaaisena kúmba kwená naaópa'a marapá'á ásávowasa ² évakarawai aísamaimo pukówaimba kwandaaivimbá marésa taagwiya'maésa tésa Ísunopa'a máánkówana Ísu tuwánéna taagwiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawé'á umánkaniye-imayaamo umbá Ísu tuwánéna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa ³ amáámba sun-kwáási keáímbá sésa Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánivo minkwáásígó Áánútumba aká'áámba kwésimankaiye suwaná ⁴ Ísu miwítí imáyáa tuwánéna nóra séra mirá-sáwí-imáyáá kwéoo. ⁵ moóráwaimo aísamaimo pukáíndawaintavenamo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira síí. kampará sííyo sénááowe. ánívo moóráwaimo aísamaimo pukáíndawaintavenamo sénamo usásine eyáárika'a kwaaó sínasamo ésa áraira síí. kampará sííyo awánanaaowe. ⁶ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna usásinke ená kwandaaímá maimaé ená naaópa'a kwaaó súwana ⁷ usásinena kwená naaópa'a kúwasa ⁸ máyówai Ísumo úmba awánésa táátavesa ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa Áánútu minkwáásígómbá asirayámbá amísana póna mirá uráíye sésa táátavesa ésa tiyáámba tóipimba áákaawe.

Ísu Mátíyumba ááyarin-kwasai.

Mááka 2:13-17, Árúku 5:27-32

⁹ suwaná Ísu tuwéna kwéna awánómba moórawai áwí'a Mátíyu táákísimo máyón-daumpa'a máyowana awánéna séna usásine kesé tiyó súwana usásinena kwenánaaemba kwa'maéna kúwasa ¹⁰ Ísu kwená kwayó-kwáásiyé Mátíyuna naaúmpa'a umésa toómbá nowasá sáwívarawai táákísimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásiyé mindáúmpá'á umésa nowasá ¹¹ amáán-kawaa-kwaasi awánésa Ísuna kwayó-kwáásiyávésa

tísaa esa sésa kentí anóndako nóra sénawa táákisimo máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'o on-kwáásiyé toómbá kwénaiyo suwaná ¹² Ísu iséna séna sontaa-kwáásigó kawé'ó umáimo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáási kwétuwa'naa-iyé. ¹³ mindáyave'a arupí umáimo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáimo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáumne. Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna póimo tuvú'máimo agaimáimo símémba kanaán-ivo tirumbó kwéumatinkaamba anón-aamoi kwéune siráimba mindáyave'a imáyáa é'a mirá kwéumpo mináínkóná ááimba isé'a mirán-oro Ísu siráiyé.

toómbá aawesuráan-kwasai.
Máaka 2:18-22, Árúku 5:33-39

¹⁴ súwasa Yóni nombó pétinkowaina kwayó-kwáási Ísunopa'a tésa áisaa esa sésa keséya áamáan-kawaa-kwaasiye moórá-mora-tawai Áánútuntaveta imáyáa éta toómbá íma kwéneta námúnaawe su'mai kwésumpo ená kwayó-kwáási íma mirá esa toómbá úwoi kwénaawe. nóra esa mirá kwéoo suwaná ¹⁵ Ísu séna moórawai aarai mayáindawai amááraawi tanómba kautimínimba miwísé máyainasa aamoi esa mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe. naaémba minkwáásigómbá áí'maesa kówíyasa minkánaámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyínintavena mináímbá siráiyé.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna ááéraan-ampantaamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúna-ampanta íma káramai kwéaraapaawe. mirámó iyana aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúna-ampantaraani'a íma íníye. ¹⁷ aúna-anda-aran-domba ááéeraa-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúna-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiníye. mindáyavesa aúna-anda-aran-domba aúna-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawana minándá-arán-dóné misípísípí-áúwárásí-anaveune kawé'á umái kwáyáiyé Ísu siráiyé.

inaamarúgónté aaraigóntéi kwasái.
Máaka 5:22-43, Árúku 8:41-56

¹⁸ Ísu mináímbá kwésimatimumba moórawai mono'-nánk'ó kárákwirowai téna Ísu anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbéna séna kesiyáámumba kwévuwivo tiré ane'á koyátorenana usásinaino súwana ¹⁹ Ísu usásinena kwená kwayó-kwáásiyé mindákóe kumbá ²⁰ moórá-ininkomba áí'a kwéun-ininko sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima naaeyámba kwéankowana miníninkó Ísun-ánaaemba kwa'maéna kwégwena kwená unáánkwátói árááira'a koyátorena ²¹ imáyáa éna séna kwená unáánkwátói árááira'a koyátóráánanama sí'a ésinkaniye-imayaa éna koyátorowana ²² Ísu kwanténa awánéna séna kesímánaako áá'a íma kaíno. kentávái se árai'a súwa'naa íníwaiman-iyé sénda póna áí'a éránkáiyé súwana minkánaá kawé'á umái méraiye.

²³ kawé'á umái máyowana Ísu kwéna mono'-nánk'ó kárákwirowaina naambó kwáyonka'a kwéna awánómba torupamáimo máyón-kwaasi

uwíremba kwésesa anón-ivi'a kwétowana Ísu tuwánéna ²⁴ séna máápa'a kúmóro. minárásígó íma pukáivo úwoi aúma kwaiguráiyé súwasa Ísuna awíráái suwaná ²⁵ Ísu ti'mátuwowasa máápa'a kunákárúwswana minárásígó pukópa'a iyéna ayáánka'a tátorowana minárásígó usásinowana ²⁶ Ísumo ún-aimba kóyáwé uráiyé.

Ísu túramba kavikóndarai kawe'á umátinkarain-kwasai.

²⁷ mináimbá kóyáwé úwana minkákémbá Ísu aampa'á kúmba kae'nárai túramba kavikóndarai kwenánaaemba kwa'maésarai kwésarai anónka'a sésarai Tévítina akún-ándarákéwái ómpo arunkái umásinkaaó suyaná ²⁸ kwégwena naaúmpa'a umáyowasarai minkáé'nárai kwesé umáyóyana Ísu tísaa ena séna kentávékai sékai súramba kanaán-umai kawe'á umásinkaniyewa kwéseyo Ísu súwasarai anóndakoo kanaán-umai mirá ínáyone suyaná ²⁹ kentávékai miráyavekai áraire séyamba póna túramba kawe'á íno súwasarai ³⁰ túramba awánamai kawe'á uyaná Ísu asiramái simátimena séna kemó únda íma simátímékaiyo súwasarai ³¹ ivátuwesarai kwemó úmba mósimatim-besimatimba uyaná kóyáwé uráiyé.

Ísu áama turuvíyán-kwaasi kawe'á umánkarain-kwasai.

³² minkáé'nárai kuyasá évakarawai moóráwaimba áí'maesa Ísunopa'a máánkara. kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyontavena minkwáásígó íma aái kwésuwasa áí'maesa Ísunopa'a máánkówana ³³ Ísu mayauwówana kóúwana minkwáásígó aái súwasa sáwívarawai awánésa táátavesa ésa sésa Ísareri-kwaasiya éta naaóvá'á mirám-báyái íma awáraundaya ívékwarata íma kwéawanaumne sumbánivo ³⁴ ámáán-kawaa-kwaasi sésa taraváá-kwántóntí kawááná'á asirayámbá ámísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye siráawe.

Ísu arumbá umátinkarain-kwasai.

³⁵ Ísu naaó'-nao'a anón-daopimpare sáwíyan-daopimpare kwénaena mono'-náúmpímpá'á uména Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba áséi-aimba simátima'maena iyéna ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvamatinkaraiye.

³⁶ Ísu mirá kwéuwasa sáwívarawaimo tóyo umbá tuwánéna séna sipisipira'o ímo kárákwiraiwaimo ímo máyáísasamo sipisípimo sáwí'o umáímo nááóntemba mirá owasá íma túwa'naa úmae kwénaaowasa sáwí'a kwéowe séna arumbá umátinkena ³⁷ kwaásima Áánútumpa'a tigwáe-imayaa éna kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kígauva'a sáwíva-tomba ávu karáísasa mintómbá akaránááon-kwaasi esimái-kwaasi máyáamba pó'a ³⁸ kígaugona avowámpa'a námúnaa síyana mayái-kwáásí ti'maráínasa mintómbá akaránááowe Ísu siráiyé.

10

Ísu kwená kwaási mayáír'á ti'mákain-kwasai.

Máaka 3:13-19, 6:7-13, Árúku 6:12-16, 9:1-5

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tíména ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvamatinkai-asirayamba tímakaiye.

² asirayámbá tiména kwená mayáír'á ti'maréna séna kesí aantá-kwaasin-owe súwai túwí'a moóráwai áwí'a Sáimoniye séna aúna-kwi'a tamámena Pítaawe séna moóráwai Pítaa ávako áwí'a Éndaru moóráwai Sépéti áaninko áwí'a Yémési moóráwai Yémési ávako áwí'a Yóni moóráwai ³ Vírípi moóráwai áwí'a Pátóromu moóráwai áwí'a Tómaási moóráwai áwí'a Mátíyú kwemá táákisi mayówai moóráwai Árávíási áaninko áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Tátíyasi ⁴ moóráwai áwí'a Sáimoni kwemá Árómaani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanæ siráiwai moóráwai áwí'a Yútási Isakérióti kwemá naaénba Ísumba kwená namuro-kwáásír'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísuna kwayó-kwáásímán-owe.

⁵ Ísu minkwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi ti'maréna séna kosimátíma'mæ nááóro. ó'onkaa-kwaasiti naaópimpare Sámériyaa-kwaasiti naaópimpare íma nae'á ⁶ kentí kwaási Ísareri-kwaasiti naaópimpa'a nááóro. sipisípira'o ímo kárákwiraiwaimo ímo máyáísasamo sipisípimo sáwí'o umáimo nááóntemba Ísareri-kwaasi mirámó kwéomba ⁷ kosimátíme'a sé'a Áánútu kwená kwaásimo kawááimba ááimba kwéasaiye kosimátí'mæ nááóro. ⁸ tí'o in-kwáási asóvamatinke'a púwón-kwaasi usásintinke'a túmo karáin-kwaasi túma kawé'á umátinke'a taraváá-kwámbá tirumpimbá máyáan-kwaasi maitiyúwáanasa kónááowe. mimbáyáígóná asirayámbá úwoi timúna'a íma óntamba meéyámbakaavo úwoi kawé'á umátinkáaro. ⁹ aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimaé'a koró. óntamba íma unáámpímbá áítumæ'a kwé'a ¹⁰ toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai-anaamba íma maimaé'a kwé'a tááúmba íma maimaé'a koró. moórá-mora-umai unáánkwátóti timantenká umái kuvé'mæ'a koró. túwa'naa ónááowai kárákwiyonaaovo évaka-tantaa'o íma maimaé'a úwoi koró.

¹¹ Áánútun-aaí simátimenaaontave'a moórá-naopa'o kwíyamba keinárawa'o naambó timíndawaimba avakáá é'a mindáúmparé su'mai mé'a kentí mayáí maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró. ¹² moórá-naumpa'a iyíyamba máyáiyán-kwaasiyave'a sé'a kawé'á umái máero síyasa ¹³ keinárawa'o kárákwiyíyanamo éna Áánútu kawé'á umátinkanivo ímo kárákwiyíyanamo éna Áánútu keináraware su'mai kawé'á umátinkaniye. ¹⁴ moórá-naopa'o kwíyamba naambó ímo tímésamo kentááimo ímo isáíyanamo éna Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntenkaani'a oró. mindáúmpará'i. mindáópara'iyó. tuwé'a koró. ¹⁵ simátíménda ísáaro. Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tinimba naaóvá'ó Sótómu-naopare Kómóraa-naopare méraan-kwaasi sáwí'o uráantavena sáwí-meyamba timíniye. keinárawa'o tínaaembo umátimenaaon-kwaasi sáwí-meyamba timíniye. minkwáásíyóntí sáwí-meyanko Sótómu-naopakewaiye Kómóraa-naopakewaiyeti sáwí-meyankomba usáyaaitaniye Ísu siráiyé.

sáwí'a umátinkanaaon-kwasai.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna simátíménda ísáaro. sipisípimo kwisanamó áwááisaantemo in-íyánkómó intenkáámbó on-kwáásívimbá ti'maránaumne. kawer-ímáyáágwára-kwáásíráámbá umái mé'a sáwí'o umátinkanaaombo é'a íma anondá sáwí'a é'a paru umái máero.

¹⁷ kárákwiyoro. mono-káwáá-kwáásí keinárawa'a tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótinkesa aaivimbá maitinkésa mono'-náúmpá'á mótinkesa túwíruku'-nesa ¹⁸ kentáv'é o asiramáímo máyáantavesa táto'mai tí'maesa kámááni-anon-kwaasitopare kawááon-kwaasitopare mátinkesa aaivimbá maitinkáíya'a miwí kesáái simátíme'a ó'onkaa-kwaasiyonte kesáái simátimenaaoowe. ¹⁹⁻²⁰ aaimó simátínkénka'a nóran-aina sénaumno-imayaa íma anómba é'a íma kentí imáyáavinken-aimba sénááovo kentivon-amankó sénááon-aimba úwoi tááka tinkáína'a sénááowe.

²¹ évakarawai tívá'awaawi tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. tivoísáímo ésa tíráámaa'a tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. iyámpóiyombo ésa tinóvwima tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. ²² kentáv'é o asiramáímo máyáantavesa týámba umátinkesa mirámó kwéomba ímo ivátuwesamo kentávésamo asiramáímo méwai Áánútu kawepá'á métinkaniye.

²³ moórá-naopa'o méwasamo sáwí'o umátinkewa'o é'a tiyuw'é'a isaaisé'a ó'on-daopa'a koró. simátíménda ísáaro. Ísareri-kwaasiti naaó'-nao'a simátíma'mae kwénaaiyana mimbáyái íma ánásaraíndara'a kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai moórágwara'a kumónaumne. ²⁴ ívé-kwaasigo kwéagaraarankaiwimba íma kwéusayaaitaiye. mayái-kwáásigó kwená anón-kwaasi íma kwéusayaaitaiye. ²⁵ ívé-kwaasigo agaráárankainda-kwaasigomo índantemba íniye. mayái-kwáásigó kwená anón-kwaasigomo índantemba íniye. miráumai kemá anóndako únasa simái sáwí'a umásinkesa sésa taraváá-kwántóntí kawáánákó áwí'a Piyésepu iyémá kwésewe. mirá kwésemba pósa kesí kwaási simái ávááraumai sáwí'a umátinkanaoowe Ísu siráíye.

²⁶ Ísu simásuwena séna mináimbá imáyáa é'a kwaási-taaroo íma inkaisé'a máéro. aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárinasa awánanaoowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárinasa awánanaoowe. mindáyave'a kwaási-taaroo íma inkáiséro. ²⁷ aúpá'ó simátíménda avora'á simátíméro. keinárawa'o simátíménda-aimba sáwíva-kwaasimo torupenká'á simátíméro. ²⁸ tínkamiya'o puwónááon-kwaasitaaroo íma inkáiséro. miwí kentimambá íma tínkambai ánásanaoovo Áánútun-aaroiye su'mai inkáiséro. kwemó éna sáwí-marupa'o iramó kwégaindava'a tógwarare tímankwáraré tuwáinasa ménaoowe. ²⁹ maarán-áimbá imáyáa oro. sáwíyan-dumama téntékaan-dumama kae'-númámá sáwíyan-ontankakemba siyáánkai-toyaaraamba kwémeyan-ovo Áánútu kiraan-dumama kárákwirena ímo kanaán-iye sínanamo éna íma puwéna marapá'á kumínívo ³⁰⁻³¹ sáwíva'-numama Áánútu aúranka'a íma anón-tantaa'an-ivo kwaási anón-tantaa'a owaná póna kárákwirena amápa-tantaa'a kwéawanena kenti'nótáugwara'a kwétaampamai kwéawanaivo íma táá'a kaíno Ísu siráíye.

Ísu áwí'a avorató sénaunda-kwasai.

Áríku 12:8-9

³² Ísu mináimbá simásuwena séna amáparawai túranka'a kentávésa sésa kesí anóndakoman-iye siyawaiyave'a kesivo kwíyómpakewai aúranka'a sé'a kesí kwaásiman-owe sénaumne. ³³ ánivo kwaási túranka'a kembá tínaaemba umásimiyawaiyave'a kesivo kwíyómpakewai aúranka'a sínaaemba umátimenaumne Ísu siráíye.

³⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna kentáv'é'a maarán-ímáyáá íma oró. kwaási amápa'a paru umái máyáantavena marapá'á kunkáíye. ímanivo marapá'á kunkáunda kwaási taaínka'a ésa évakarawai kesáái isáiyasa évakarawai aaisambá sénááowe. ³⁵ ívékwara aánogwara'a kesááiyavesa maará ónááowe. avowámá moórá-imayaa ínana ááninko ó'on-imayaa íníye. anówama moórá-imayaa ínana ayáámunko ó'on-imayaa íníye. anáávúkowe ó'on-o'on-imayaa óyááoiye. ³⁶ moóráwái kwenamáárawi kwená namuro-kwáásiráámbá umái ónááowe. kesááiyavesa miráumai miwítí imáyáa taaínka'a ónááowe Ísu siráíye.

³⁷ Ísu mináímbá simásuwena séna kesí kwaási-i'a ónáe síyawai aiva'á tinóvowiye táánimbaare tiyáámumbaare tirumbá tímésa naaémba kembá tirumbá símémba uwóví'an-owe. ³⁸ kemá puwónaunda-taima súgwaata'mae'a kondantembá kesí kwaási-i'a iyawaima umbai-yántáá'á tímíyasa minúmbái-yántáá'á íma maimaésa sínaaemba kwaránááomba uwóví'a ónááowe. ³⁹ tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa imáyáa ésa tirááímo táínda-yantaa'a tuwésa puwésa aúná'i'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

⁴⁰ Ísu mináímbá simásuwena séna ti'maráandawai kentáái isáiyawai kesááigwara'a isánááowe. kesáái isáiyawai si'mákaiwain-aaigwara'a isánááowe. ⁴¹ Áánútun-aii simátimindawai évakarawaitopa'a kwínasa sésa Áánútun-aii kwésimatimendawai ónda pó'a enáái isánaumne síyawaima kwésimatimiwaimba Áánútu kawé'-mékámá aména kwéisiyawaigwara'a mirám-béyámá tímíníye. arupí umái máyáiwai évakarawaitopa'a kwínasa sésa arupí umái máyaandawai ónda pó'a enáái isánaumne síyawaima arupí umái máyainda-kwaasigomba Áánútu kawé'-mékámá aména kwéisiyawaigwara'a mirám-béyámá tímíníye. ⁴² kesí kwaási awánésa sésa úwoisan-kwaasi ímbánivo Ísuna kwaási-i'a uráimba pó'a áwa'naa ónáe sésa sáwíyan-tantaa'a nombá amíyana Áánútu kawé'-mékámá tímíníye Ísu siráíye.

11

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Áríku 7:18-35

¹ Ísu kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi mináyáátáár-áímbá simátimatuwena mimbárává'á tuwéna ó'on-o'on-daopa'a kwenáái kosimátíma'mae kwégwena kwená kawer-ámbá agaráátinkaraiye.

² agaráátinkowana Yóni ánda-naumpa'a máyonka'a Áánútumo usásinankaiwai Káráisiti ún-aimba iséna kwená kwayó-kwáási ti'marówasarai Ísunopa'a tésarai ³ áisaa esarai sésarai kumíníyonemo sirááwaiya'ono. á'owawa ónómpo kumíníwaina amu'maránaumno suyaná ⁴ Ísu séna tayauwerékai isááyamba awánááyamba Yónimba kosimámekai sékai ⁵ túramba kaváikawai túramba awánamai kawé'á owaná táá'a kaúnkaiwai táá'a kwéisaawana tísamaima pukáiwai kawé'á umái tísamaima kwétaawana túma karáiwai kawé'á kwéumatinkena puwón-kwaasi kwéusasintinkena úwoi-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimena séna ⁶ kentávéna

íma kaer-ímáyáá íywai tirunkó kawé'á kwéiye siyé Yónimba kosimámékaiyo Ísu súwasarai kurááiyé.

⁷ Yónina kwayó'nákai tayauwerésarai kuyaná Ísu Yónin-aaí amápa-kwaasi simátimena séna Yóni kavóná-marava'a máyáisa'a koawáné'a nóran-imayaa kwéera koawánaraao. undá toréna umá móma'mema'o intenkáán-kwáásí Yónima iyé-ímáyáá uráao. Yóni íma mirán-kwáásímán-ivo asirayán-kwáásímán-iyé. ⁸ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. kawer-únánkwátóí úmakainda-kwaasi Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo mirán-kwáásí kawer-únánkwátóígwara-kwaasi anón-kwaasiti naaúmpa'a kwémaewe. ⁹ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. Áánútun-aaí kwésiwai Yónima iyé-ímáyáá uráao. owé Áánútun-aaí kwésiwaiman-iyé. árai'a simátimé'a sé'a kwemá Áánútun-aaí siráawai usáyaaitaraiye. ¹⁰ Áánútun-aaí aúváívimba Yónin-aaí simái agaimaréna séna

Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aamba kwiýíniye siráiyé

agaimaréna siráimba Yóintavena siráiyé. ¹¹ simátiménda ísáaro. Yóni nombá pétinkaraiwaina mayáígó amápa-kwaasiti mayáígómbá usáyaaitaisana Áánútu kawé'á umánkaraivo Áánútu kwená kwaásira'o kawááin-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye anómba kawé'á umátinkaniye. ¹² Yóni nombá pétinkaraiwai Áánútun-aaí simátimindayavena ááimba ásárainkakemba ívékwara'a évakarawai Áánútu kawááipa'a iyóvo sésa aambá itánáe sésa anóm-bayai máyáawasa évakarawai aamoí ésa Áánútu kenká'á kawááinkwae kwésewe. ¹³ naaóvá'á Áánútun-aaí simátimakowaiye Mósesiye Áánútu kwená kwaásimo kawááinimba paáriníye-aimba suwaná naaémba Yóni paáruaiye. ¹⁴ naaóvá'á Íráiyaa maémaíwai ókwara'a paáriníye-aimba suwa'á mináímbó siráan-aintave'a áraire sewa'á kemá sé'a Íráiyaantavesamo siráamba Yóintavesa siráawe kwésunda mináíntávé'a áraire seró. ¹⁵ kwéisaawai ísámai kawé'á oro Ísu siráiyé.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwena moórá-ainkwara'a simátimena séna ívé'a máyáan-kwaasi nóran-kwaasiraane sénaumno. mirán-kwáásírááni'a kwéomba iyámpóiyomba naaópa'a marupímbá mésa aavéima kwétesa moórá-ayampa'o máyáan-iyampoi tááyesa imá tiré'a taseró. ¹⁷ moórá-iyá súna'a íma táásá uráawe. íví'á taan-iyá súna'a íma íví'á taráawe. miníyámpóí uráantemba maamáyáan-kwaasi mirá kwéowe. ¹⁸ Yóni nombá pétinkaiwai ména ándá-aran-domba íma kwénena Áánútuntavena ísámai toónkwará'á íma kwénaisasa kwentávésa sésa taraváá-kwámbá arumpímbá máyáiwaiman-iyé kwésewe. ¹⁹ kemá kwaásí úranda'a kumpaáruundawai mé'a ándá-aran-donkwara toónkwará'á kwénaunasa kentávésa sésa ándá-aran-donte toónté námae íywaima póna táákísi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásítí kwaásiman-iyé kwésewe. ániyo Áánútu simátimákaintemba kwéowai sésa Áánútu kawer-ímáyáágwáráwáimán-iyé kwésewe Ísu siráiyé.

íma aai ísaraan-kwasai.

Aríku 10:13-15

²⁰ moórá-mora-tawai Ísu naaó'-nao'a kawé'-máýái ímo awánaraam-bayai mayówasa awánésa sáwí-mayai íma tuwésa Áánútunopa'o ímo

tuntávéna Ísu asiramái séna ²¹ keinárawa'a Kórásini-naopaken-kwaasiye Pétésáitaa-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba kentópa'a tınıye. naaóvá'ó Táyaa-naaopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye Áánútun-aaimo ímo ísaraawaivimbo kawé'-má'yái ímo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai miwítí sáwí-mayai tukáasino. sáwí-mayaimo tuwésamo úwoi-unankwatoimo úmaesamo kanamó a'mákáankakai Áánútu tuwánaraisino. ²² mindáyave'a simátiménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwé'e Áánútu kwaási má'yáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tınımba Áánútu Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba anómba timíníye-imayaa kwéowe. ánivo kentí sáwí-meyanko minkáé'-náopakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaitaya-sawí-meyamba timíníye. ²³ Kápénéamu-naopaken-kwaasiyono. kentúwí'a mósá maré'a sé'a kwíyómpa'a iyónaume sembánivo púwón-ayampa'a kónááowe. naaóvá'á Sótómu-naopaken-kwaasivimbo kawé'-má'yái ímo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai miwítí sáwí-mayai túwówana póna Áánútu mindáo'a íma ánásasuwowana ívé'a úwoi kwáyáisino. ²⁴ mindáyave'a simátiménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwé'e Áánútu kwaási má'yáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tınımba Áánútu Sótómu-naopaken-kwaasi sáwí-meyamba anómba timíníye-imayaa kwéowe. ánivo kentí sáwí-meyanko Sótómu-naopakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaitaya-sawí-meyamba timíníye Ísu siráiyé.

kesópa'a teró siráin-kwasai.

Áríku 10:21-22

²⁵ minkánáá Ísu Áánútuntavena séna kesivoó kwíyómpakwara mararákwará'á kárákwiraandawai óne. amápa-tantaa'a kwéisaumne sen-kwáásí íma simátime úwoi-kwaasi simátime ²⁶ mirámó iyávéna kwéankaisa'a pó'a enáwí'a mósá kwémaraumne Ísu Áánútuntavena siráiyé.

²⁷ Ísu mináimbá simásuwena séna kesivo amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo séna simakaiye. amáparawai kesí ááimba íma suwánaraavo kemá kesivo ááninko únana póna kesí ááimba suwánaraiye. amáparawai kesivoná ááimba íma awánaraavo kesivombá pó'a keyáá kwená ááimba awánaraumne. kesivoná ááimba simátimenae únda-kwaasi kanaán-umai kesivona ááimba kwéawanaawe.

²⁸ kentí mayái umbai-má'yái kwémayaawana kentópa'a umbai-yántáá'á kwáyáiwai kesópa'a tíya'a kentí imáyáa aúnnái'a umátinkáana'a paru umái ménaaowe. ²⁹ kemá kesúma íma maé iyé'a paru umátinkaundawai úná'a pó'a kesí aambá kawé'á umái awáne'a kesáái taagwiyavíya'a kentí imáyáa aúnnái'a umátinkáana'a paru umái ménaaowe. ³⁰ kesááimo taagwiyavónááomba íma umbai táínana timénaunda-mayai kawé'-má'yáímán-iyé Ísu siráiyé.

12

Ísu savaatirár-áimbá siráin-kwasai.

Máaka 2:23-28, Aríku 6:1-5

¹ minkánáávimbá Yútaa-kwaasi agándaan-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé kígauvimba úwítí-ton-kígauvimba kwéguwana kwená kwayó-kwáásí táái tinkówasa úwítí-aramba kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa

2 áamáan-kawaa-kwaasi tuwánésa Ísuntavesa sésa tuwánaao. agándaan-kanaama aambá áumbakaawasa mirá kwéowe suwaná ³ Ísu séna naaóv'á'ó Tévítimo urómbe aúváiivimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. Tévítíye kwená kwaásiye táái kwétinkowana ⁴ Tévítí Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna kwénena kwená kwaási timúwasa naráawe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némaëmbanivo mono'-máyaí máyón-kwaasi némaëmbani. Tévítí mintómbá umairéna timúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe. ⁵ naaóv'á'á Mósesi simátimakain-aimba aúváiivinkemba awánaraawe. Áánútuntavesamo ísámáimo póimo tuvú'máimo kwéagayaan-kwaasi anóm-bono'-naumpa'a mayái kwémaesa agándaan-kanaagwara'a mayái kwémayaawasa mirámó kwéontavesa íma aái kwésimatinkesa sésa sáwí'a kwéowe íma kwésewe. ⁶ simátíme'a sé'a keinárawapimba kwémayaunda-mayaigo anóm-bono'-naumpa'o kwémayaam-bayaigomba usáyaaitaraivo agándaan-kanaa mono'-máyaí-kwáásí mayái kwémayaantave'o ímo sáwí'o kwéowe senkákémbá kesí kwayó-kwáásíyávé'a sáwí'a kwéowe íma seró. ⁷ Áánútun-aii aúváiivimba agaimaréna séna Áánútu séna

póimo tuvú'máimo agaimáimo símémba kanaán-ivo tirumbó kwéumatinkaamba anón-aamoi kwéune siráimba mináinkóná ááimbo ísé'o kwarékai ímo sáwí'o uráan-kwaasi aavimbá íma maitínkáasino. ⁸ kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándai-kanaara'o kwaásimo mayái kwémayaamba kendéimán-íye Ísu siráíye.

ayáámba kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.

Máaka 3:1-6, Áríku 6:6-11

⁹ Ísu mivá'á tuwéna mono'-náúmpá'á iyúwana ¹⁰ moóráwai ayáámba kawévaiguron-kwaasi máyowasa aavimbá mayankánae sésa Ísumba áisaa esa sésa agándai-kanaama mayái aambá áumakaan-kanaama póna áí'o in-kwáásí asóvamankai-mayai mayáinda áamáámba araaisíni. íya araaisíníyo suwaná ¹¹ Ísu tísaa ena séna keinárawapinkemba kentí sipisípi-poraa'o maipímbó pékaina'o é'a agándai-kanaara'a ááéma mósá asinánááo. owé á'a mirá ónááomba ¹² kwaásigo sipisípi-poigomba usáyaaitaraimba póna agándai-kanaa áí'o in-kwáásí asóvamankanimba kawe'á éna áamáámba íma araaisíníye simátímatuwena ¹³ ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáámba árutúwaao súwana ayáámba árutúwawana kawe'á umánkowana ó'on-ayaankaamba úwasa ¹⁴ áamáan-kawaa-kwaasi mono'-náúmpákémbá kumésa Ísumba nóraumaiya tuvuwónaundaya'íyo sésa áamááyu-aimba siráawe.

Ísu Áánútuna mayái-kwáásígóná kwaasái.

¹⁵ áamááyu-aimba sun-táámá Ísu ísena mimbáráv'á tuwówasa sáwíwarawai kwenánaaemba kwárówana tí'o ún-kwaasi amápa'a asóvamatinkena ¹⁶ asiramái séna kemó umátinkaunda-aimba íma simátíméro siráíye. ¹⁷ mirámó úmba naaóv'á'á Áánútun-aii simátímakowai áwí'a Áísáya sirónka'a póna Ísu mirá uráíye. Áísáya agaimaréna séna Áánútu séna

¹⁸ kwembá usásinankaraunana kesí mayái-kwáásí isa'á kwená imáyáa kwé'e'a aamoí kwéumanke'a aai senaná kesimankó kwesé máyainana ó'on-o'on-kwaasi amáparawai kesí arupí-aimba simátimena ¹⁹ íma aaisambá tiyéna íma anónka'a séna naaópa'a kwénaaena íma anónka'a séna ²⁰ Áánútunopa'o ímo asiramáímo máyáan-kwaasi íma tiyuwéna kawe'á umátinkaniye. mirá úmae iyéna mayái maimaé iyéna íma ivátuwainana kesí arupí-ainko usáyaaítana kwáyainasa ²¹ ó'onkaa-kwaasi kwenáwí'a isésa sésa árai'a súwa'naa íníwaiman-iyé sénááowe

Áánútu siráíye sirónka'a póna Ísu mirá uráíye.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Máaka 3:20-30, Áríku 11:14-23, 12:10, Áríku 6:43-45

²² moóráwai maúmba kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyowana póna minkwáásígó íma aai kwésuwana aúramba kavikówasa áí'maesa Ísunopa'a máánkówana Ísu mayauwéna minkwáásígómbá kawe'á umánkowane kwemá aai súwana aúramba awánówasa ²³ sáwívarawai táátavesa ésa sésa mindá'á Tévitin-andarakemba paáriníyemo siráawaiya'i. ó'owa'iyó suwasá ²⁴ áamáán-kawaa-kwaasi mináimbá isésa kampa'á sésa ímanivo taraváá-kwántóntí kawaáná'á áwí'a Píyésepu asirayámbá ámisana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye siráawe.

²⁵ suwaná Ísu miwí táama iséna simátimena séna moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáívakaamba kwémaewe. moórá-naopara'i. moórá-akuna'i. usíyán-ákumbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáívakaamba kwémaewe. ²⁶ Sáatáánigona kwaásimo áái'o tiyé samo taaínkaa'o ésamo ésa íma asiramáívakaamba kwémaewe. kentáv'e'o sembá Píyésepu asirayámbá ámisana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiyemo kwéseмба ²⁷ ánivo Píyésepuna asirayánk'á'ó taraváá-kwámbó kwémaitiyuwaundarakai kentí kwaásigwara'a Píyésepuna asirayánk'á'á taraváá-kwámbá maitiyúwáásino. mirán-áimbó síyasamo ésa kentí kwaási kampa'á kwésewe sénááowe. ²⁸ ánivo kemá Áánútun-amankona asirayánk'á'á taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaundayavena Áánútona asirayámbá keinárawapimba kwévaaris'a'a kwéawanaawe.

²⁹ moórá-aimba imáyáa oro. moóráwai moórá-nanko avowámó asiramáímo máyainanamo éna mindáúmpákémbó umóyámbó mayáindayavenamo éna íma úwoi uveránívo mindánkó avowámbá ánda asááúmankenamo éna uvékena kwená náaindaamba umóyámbá mayáníye.

³⁰ kembá íma kwésuwa'naa-esa kesí namuro-kwáásiráámbá umái kwémaewe. íma súwa'naa esa kwaási torupamá simémba moórá-mora umáguraawe.

³¹ mindáyave'a simátíménda ísáaro. kwaási sáwí-mayai kwémaesa simái sáwí'a kwématinkaamba mindá Áánútu maitiyuwánívo Áánútun-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaoomba mindá Áánútu íma maitiyuwáníye. ³² kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba simái sáwí'a umásinkanaoomba mindá Áánútu maitiyuwánívo Áánútun-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaoomba mindá Áánútu íma maitiyuwéna ívékwara naaénkwara'a íma maitiyuwáníye.

³³ kawe-táigó kawer-árámbá iyáísana sáwí-taigo sáwí-aramba kwéiyaiwo taaéramba awánésa kawe-táigón-aramban-iyé. sáwí-taigon-aramban-iyé kwésewe. ³⁴ iyánkó póigon-araa'an-owe. sáwíre su'mai on-kwáásí mé'a pó'a íma kanaán-umai kawer-áimbá kwésewe. tirumpimbá kwáyáin-imayaneí kwésewe. ³⁵ kawe-kwáásí kawer-ímáyááwínkémbá kawé'-má'yái kwémayaavo sáwí-kwaasi sáwí-ímayaavinkemba sáwí-mayai kwémayaavo sáwí-kwaasi é'a sáwí-aimba kwésewe.

³⁶ simátíménda isáaro. Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba úwoi-aimbo ó'on-o'on-aimbo siráantavena tísaa íníye.

³⁷ kawer-áimbó sirén-kwaasiyavenamo éna arupí-kwaasiman-owe Áánútu séna sáwí-aimbo sirén-kwaasiyavenamo éna sáwí-kwaasiman-owe síníye Ísu siráíye.

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mááka 8:12, Áríku 11:29-32

³⁸ súwasa évaka'a amáán-kawaa-kwaasiye amáámba sun-kwáásíyé Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa anóndakoo árraira Áánútumpakena kunkánaa ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná ³⁹ Ísu séna ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasi é'a Áánútuntave'a íma imáyáa é'a kentáv'é'a kwése'a Áánútumo aímákainamo e íma awánáúnda-mayai máyénata awánaanomo kwéseмба naaóvá'á Áánútu Yónaambo uráintemba kembá mirá ínivo mináimbá imáyáa oro. ⁴⁰ naaóvá'ó anón-doyaako Yónaambo nawíkowanamo kaumbo-táwaimo arumpimbó méraintemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kaumbo-táwai maipimbá ménaumne. ⁴¹ Yónaa kaumbo-táwai anón-doyaako arumpimbá máyowana miín-kwituwówana minkákémbá Nínívaa-naopa'a Áánútun-aaí kosimátimuwasa isésa sáwí-mayai tuwésa Áánútun-aaí isaraawe. ívé'a Yónaamba usáyaaitarandawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Nínívaa-naopaken-kwaasi keinárawa'a aavimbá maitinkésa sésa Yónaan-aaí iséta sáwí-mayai tukáundayaanivo Yónaamba usáyaaitaraiwai kentí naaópa'a máyowa'a kwenáái íma isé'a sáwí-mayai íma tukáawe Nínívaa-naopaken-kwaasi sénááowe. ⁴² naaóvá'á kentíkwá'nára'a kárákwírowai áwí'a Sórómoni kawer-ímáyááwínkémbá aaimá kwésimatimuwana moórá-ininko némpaken-kawaa-ininko Sórómonin-aaí koisánáe séna kwémena kuráíye. ívé'a kemá Sórómonimba usáyaaitarandawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba minínínkó keinárawa'a aavimbá maitinkéna séna kemá némpakemba Sórómonin-aaí táisaraumpo Sórómonimba usáyaaitaraiwai kentópa'a máyowa'a kwenáái ísómba íma isámai kawé'á uráawe síníye Ísu siráíye.

taraváá-kwánkó koyauwékain-kwasai.

Áríku 11:24-26

⁴³ Ísu mináimbá simásuwena séna kwaási arumpinkémbá taraváá-kwánkó auwéna kavóná-marava'a nombá íma kwáyáipa'a kogwénaaena séna náávara ménaumno séna avakáá uwááena ⁴⁴ séna tayauweré'a kesí naambá kwaásigo arumpimbá pó'a koménaumne simásuwena téna taawánaimba mindánkómbá kankambá kwiyú'mái kawer-umásukaisana taawánéna

⁴⁵ tayauweréna avakaeté-taravaa-kwamba miwítí sáwí-mayai anómba uráawai tí'maena minkwáásígó arumpimbá tamáyáawana moórá-taravaa-kwamba arumpimbá máyáísana minkwáásígó sáwí'a umái máyáísasa naaémba sáwíva-taravaa-kwamba máyáawana kwemá anómba sáwí'a umái méraiye. miráumai ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-mayai kwémaesa anómba sáwí'a úmaesa iyónááowe Ísu siráiyé.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.

Máaka 3:31-35, Árúku 8:19-21

⁴⁶ Ísu kwésimatimumba Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa aai simámenaontavesa máápa'a máyówana ⁴⁷ moóráwai Ísuntavena séna enanówe enáúnava'maare aai simámenaesa máápa'a máyáawe súwana ⁴⁸ Ísu séna kesinó nááwa'iyó. kesúnava'a nááwiya'o séna ⁴⁹ ayáándeí kwená kwayó-kwáási agaráátinkena séna kesinó kesivá'maa'a máyáawe. ⁵⁰ kesivó kwíyómpakewai siráini'a kwéowai kesinó kesúnava'maa'a kesimánaa'maa'an-owe Ísu siráiyé.

13

moóráwai ánáyumba tu'makáin-kwasai.

Máaka 4:1-20, Árúku 8:4-15

¹ mitáwai Ísu naaúmpa'a tuwéna Káríri-nonkwaaukon-awampa'a koména aai simátimindayvena úwasa ² sáwívarawai tóyo ésa kwená egwaa'á tamáyóntavena nompí-sípívimbá usámaaisena máyowasa minkwáásíyómbá nonkwaaúnkón-awampa'a máyówana ó'on-o'on-aimba kwántámai simátimakaiye. ³ moórá-aimba simátimena séna moóráwai ánáyumba maimaéna kígauva'a kwégwena ⁴ máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísana numaómá túkúnasukaiye. ⁵ évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna paáká'-márávimbá póna avekáán-umai anón-isana ⁶ aa'á kaisaná amímá ayáátááka'a íma kunkéna aáyánkaguraiye. ⁷ évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó ara'násukaiye. ⁸ évakar-anayumba kawé'-márávimbá kunkwéna karuwéna anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iyéna évaka'a usáyaaityan-aramba iyáísana évaka'a umaimái-aramba iráiyé. ⁹ kwéisaawai ísámai kawé'á oró Ísu siráiyé.

¹⁰ Ísu súwasa kwená kwayó-kwáási kwenópa'a tésa taáísaa esa sésa kwésimatimenda nóra séwa kwántámai-aimba kwésimatimeno suwaná ¹¹ Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ainkona ááimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisaavo miwí imáyáa íma tímakaisasa kwéisaantave'a kwántámai-aimba kwésimatimune. ¹² Áánútun-aaimo ísámaimo kawé'ó iyawai Áánútu túwa'naa ínasa moórá-ainkwara'a ísésa mirámó kwéiyano éna Áánútu túwa'naa ínasa amápar-ainkwara'a isánááowe. Áánútun-aaimo ímo ísámaimo kawé'ó ésa kampa'á sésa kawé'á umái kwéisaumne síyawaima tirumpinkémbá mináimbá maimayáínana íma kwéniye. ¹³ kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. mirámó kwéontave'a simátimunda kwántámai-aimba kwésimatimune. ¹⁴ naaóv'á Áánútun-aai simátimakowai áwí'a Áísáya siráimba miwí mirá kwéowe. Áísáya séna

kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. ¹⁵ miwítí imáyáao umbáí kwétaisana tááko aaimó ísáyávéna ávón-kaisaná túranko awánaiyavena ávón-kwégaivo ímo mirámó ésamo ésa táá'o ísésamo túrambo awánésamo kesááimo ísésamo miwítí sáwí-imayaamo tuwésamo kesópa'o tenkáái sáwí-imayaa maitiyuwé'a kawé'á umátinkausino

Áánútu siráíye Áísáya agaimaréna siráimba Ísu siráíye.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna simátíme'a sé'a keinárawa'a kawé'ó umáímo awánaamba Áánútu kawé'á kwéumatinkaiye. kawé'ó umáímo ísáamba Áánútu kawé'á kwéumatinkaiye. ¹⁷ simátíménda ísáaro. naaóv'á'á Áánútun-aaí simátímakowaiye arupí umáí máyówaiye sáwíva-kwaasi keinárawa'o kwéunda-mayai kwéawanaanten-umai awánanae sésa umbá íma awánaraqwe. miwí keinárawa'o kwéisanten-umai ísanáe sésa umbá íma ísaraawe Ísu siráíye.

¹⁸ Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna simátímatuwena séna moóráwai ánýumba tu'makáin-ainkona ááimba súnda ísáaro. ¹⁹ Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba ísésa íma ísámai kawé'á kwéowana Sáátáánigo téna tirumpinkémbá tamaimáí úwoiva'a kwétiyuwaiye. minkwáásí aampa'á kunkwáyáin-anayunkaamba kwéowe. ²⁰ ánýumbo óntankwara-maravimbo kúmimba maarán-ááimbán-íye. Áánútun-aaí ísésa aamoí ombánivo ²¹ íma tirumpimbá táto'mai kawé'á owasá Áánútun-aaíyavesa umbai-yántááírí'a umátinkaantavesa Áánútun-aaí ivátukaawe. ²² ánýumbo karaampimbó kúmimba maarán-ááimbán-íye. Áánútun-aaí ísáámbanivo marapár-umbáí-yántáátávésa imáyáa úmae naaésa óisan-imayaama úmae kwénaesa mirán-ímáyááo Áánútun-aaí káátasuweisasa íma Áánútuna mayáí kwémayaawe. ²³ ánýumbo kawé'-márávimbó kúmimba maarán-ááimbán-íye. Áánútun-aaí ísésa tirumpimbá táto'mai kawé'á ésa asiramáí mésa Áánútuna mayáí kwémaesa kwétuwa'naa-owasa évakarawai usáyaaitamai-mayai kwémaesa kwétuwa'naa-owe Ísu siráíye.

sáwí-anayumba u'makáin-kwasai.

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-ááimbán-íye. moóráwai kwená kígauga'a kawer-ánáyumbá áwí'a úwítí-anayumba u'makáísana ²⁵ moórá-no'waamba amááraawigwara'a tuún-kwaiguráawana namuro-kwáásígó téna arambó ímo iyáí-uwitiraan-anayumba sáwí-anayumba avuvumpimpá'á u'makáísana ²⁶ úwítí anón-éna arambá iyáísana úwítiraan-damai u'makáiwai anón-ísasá ²⁷ mayáí-kwáásí awánésa kígaugo avowánópa'a tésa sésa kawer-ánáyumbá u'makáandavimba úwítiraan-damai náávakena mimpímbá kwáyáivo sewaná ²⁸ séna namuro-kwáásígó mau'makáíye sisasá áísaa esa sésa táúyuwanaumne sewaná ²⁹ séna ímanivo úwítí táúyuwaavainivo túwéwana ³⁰ kwáyainana naaémba úwítí karepáína'a toómbó akaránááowaiyave'a senasá misáwí-úwítiráán-dámáí táúmai asááumai iramá kwégaindava'a tuwésa úwítí úramba áká'mai kesí toón-dáúmpá'á maránááowe Ísu siráíye.

taaérankona kwqasái.

Mááka 4:30-34, Arúku 13:18-21

31-32 Ísu maarán-áinkwárá'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. moóráwái sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáígo arambá ímo ane'ó awánaraan-taeramba kígauva'a u'makáawana anón-éna amaimá móivarena kóyáwé uráisana numaómá mimpimpá'á ánáamba úmarena kwémaiye Ísu siráiyé.

33 Ísu maarán-áinkwárá'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. moórá-ininko péréti-tomba agayánáe séna kanaráán-tántáákó áwí'a páráwaa'a maimaéna intoráiyántáá'á sáwíyan-tantaa'a ayáumaraisana kwéna intoréna anón-kwéiyé Ísu siráiyé.

34 Ísu kwaásiyomba aaí simátimenaé sénamo úmba íma avora'á siráivo kwántámai-aine su'mai simátimakaiye. 35 naaóvá'á Áánútun-aaí simátimakowai sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé. kwemá agaimaréna séna simátíménda kwántámai-aimba simátimenaumne. Áánútu maramá taróururainka'a aúpá'ó kwáyom-bayaigon-aaí ímo ísaraan-aimba simátimenaumne siráiyé
agaimaréna siráimba Ísuntavena siráiyé.

sáwí-anayumba u'makáin-ainkona ááin-kwasai.

36 Ísu mináimbá simátímatuwena tiyuwéna naaúmpa'a iyúwasa kwená kwayó-kwáási kwenópa'a tésa sésa namuro-kwáásígómó moóráwaina kígauva'o sáwí-anayumbo kwéu'maraiwaina ááimba simásimiyo suwaná 37 Ísu séna kawer-ánáyúmbó u'makáiwaina ááimba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai úne. 38 kígaugona ááimba maramán-iyé. kawer-ánáyúnkóná ááimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasiman-owe. sáwí-anayunkona ááimba Sáátáánigona kwaasiman-owe. 39 namuro-kwáásígó sáwí-anayumba u'makáiwaina ááimba Sáátáánigon-iyé. toómbó akaránááon-kanaaona ááimba maramó ánásanin-kanaaman-iyé. toómbó akaránááowaina ááimba Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaiman-owe. 40 námáímo áú'maimo iravímbó agaisuwánááontemba naaén-kanaamo tinda mirá onááowe. 41 kwaási úrandako kumpaáruraundawai kesí kwayó'nárawa'a kwíyómpakemba tí'maráanasa kesí kwaásivinkemba sáwí-kwaasi ó'owima sáwí-imayaa tíméwasa sáwí-amba kwégwaraawai kuntúkúmai 42 íramó kwégaipa'a tiyuwáiyasa mésa ivi'á tésa túwááyaamba akévundarewasa 43 arupí umái máyáawai Áánútu kentivo kawááipa'a mésa aa'ó kwégaintemba mirá onááowe. kwéisaawai ísamai kawé'á oró Ísu siráiyé.

Áánútu kwaásimo kawááin-kwasai.

44 Ísu maarán-áinkwárá'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. ó'oran-ontamba maravímbá utámarena ména pukáisana moóráwái téna taawánéna aamoí éna káátamarena mimbáramá meeyámbá ínintavena kwená óisamba maimái tímatuwena óntamba mairéna mimbáramá komeeyán-éna min'ó'órán-óntámbó ásámakaamba mairáiyé.

45 Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. moóráwái ameriyáamba meeyáambaraindayavena naaó'-nao'a kwénaaena 46 awánáinda moóráwái ó'oran-ameriyaamba makáinana awánéna kwená

óisamba maimái kwétimena óntamba mairéna minó'órán-áméríyáámbá komeéyán-umai kwémayaiye.

47 Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. kwasen-únánkáámbá moórawai nompimbá túwáísana ó'on-o'on-doyaa'a 48 minúnámpimbá ógwigtagwisana asináíndayavena umái kwéawanaisasa évakarawai áwa'naa umai asímbai áamááiva'a makésa kawe'-nóyáá'á unáámpimbá áitesa sáwí-noyaa'a ivá'á kwétuwaawe. 49 naaén-kanaa tínimba mirá íniye. kwíyómpaken-kwayo'narawa'a kawe-kwáásívínkémbá sáwí-kwaasiyomba tí'mai 50 iramó kwégaindava'a tuwáiyasa ivi'á tésa tí'o ínintavesa túwááyaamba akévundanaowe simásuwena 51 kwená kwayó-kwáásíyávéna tísaa ena séna simátimunda-ainkona ááimba ára isaaó súwasa owé suwaná 52 Ísu simátimena séna isáamba simátimunda-aimba simátíméro. moórawai naankó avowá kwená naaúmpa'a ááéraan-tantaare aúna-yantaare kwáyáísana taaimbai kwená kwaási kwétimiye. mindánkó avowámó kwétimintemba miráumai ááéraam-bonor-aimpinkene Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimpinkene simátíméro Ísu siráiyé.

Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwasai.

Máaka 6:1-6, Áríku 4:16-30

53 Ísu mináimbá simátímatuwena mimbárává'á tuwéna 54 kwenamáapa'a kúmba miwítí mono'-náúmpá'á iyéna aai simátimuwasa taátavesa ésa sésa náávakena kawer-ímáyáá mairéna kawer-áimbá kwésimasimenayaawa náawawa asirayámbá ámisana kawe'-máayái ímo awánáúnda-mayai kwémayaiyo. 55 kesáámó awánáúnda taainéí évaka-tantaa'o kwéiwai ááninkoman-iyé. Máriyaa áánimba éna Yémési Yósépi Sáimoni Yútási tuwaaómán-iyé. 56 kwenáúnava'a maanká'á máyáawe. 57 maankákéwáímá póna úwoi-kwaasiman-ivo náávakena mináimbá isénawa minásíráyámbá mairénawa kwésíyo sésa kayorésa tínaemba umámúwana Ísu simátimena séna Áánútun-ai simátímiwai ó'on-o'on-daopa'a kwénaaisasa kwenáwí'a mósá kwémaraavo kwená naaópa'a komáyáimba kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iyé sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe Ísu siráiyé.

58 kesáámó úndanten-kwaasi póna íma súwa'naa íniye suntávéna ímo awánom-bayai moórá-mora-mayaiye su'mai mairáiyé.

14

Yóni nombó pétinkaraiwai pukáin-kwasai.

Máaka 6:14-29, Áríku 3:19-20, Áríku 9:7-9

1 minkánáá Ísuna mayáigón-áái símae íyúwana Káíriri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináimbá iséna 2 kwená mayái-kwáásíyávéna séna minkwáásigó Yóni nombó pétinkaraiwaiman-iyé. pukáimpinkemba usásinkena póna asirayámbá kwempimbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye sirái. 3-4 ááéma Éróti kwenávako awainínkómbá áwí'a Erotiyasimba mairówana Yóni séna enávako awainínkómbá aambá áúmbakaawa mayááne simá-sima'a úwana Éróti tí'marówaša Yónimba koái'maesa ándáva'a máánkarowana 5 Éróti Yónimba inkamónáe súmba kwaási-taaroi inkaiséna íma inkánkaiye. kwaási Yónintavesa sésa Áánútun-ai simátímiwaiman-iyé suwaná Éróti séna

Yónimba inkámónasa áwáá'a siyénááowe séna íma inkaména máyowana ⁶ kwembó ánkaron-kanaamo túwana anón-tanomba kaumái sáwíva-kwaasi tímúwasa nowaná Erotiyasi ayáámúnko téna túranka'a araimá marówana Éróti aamoí umánkena ⁷ minárásígóntávéna séna nóin-tantaatavena ankáiya simásímína'a áméno. árai'a súnnda pó'a sísaina'a áméno súwana ⁸ anówamba koáísaa éna súwana anówama aai súwana Érótinopa'a téna séna Yóni nombá pétinkaraiwai a'nómbá ará'mái táávepimba maré simiyó súwana ⁹ iséna arumbá kwéumbanivo aiva'á asirayán-áimbá siráin-aimba imáyáa éna toómbó naan-kwáásígwára'á Ísaraantavaiye séna íma a'áo sénée séna ¹⁰ moóráwaimba ai'marówana ándávinkemba Yónimba anumarambá ará'mái a'nómbá ¹¹ táávepimba maréna maimaéna minárásígómbá máamuwana maimaéna anówamba máamuwasa ¹² Yónina kwayó-kwáásí iséna anómba komaimái utamánkesa Ísunopa'a tésa tasimámakaawe.

naaémba Éróti Ísuna mayáígón-áái iséna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkaraiwai éna pukáimpinkemba usásinkena póna asirayámbá kwempimbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye Éróti siráiyé.

*Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.
Máaka 6:31-44, Árúku 9:10-17, Yóni 6:1-13*

¹³ Yóni puwómba kwená kwayó-kwáásí Ísumba simámúwana iséna tuwéna kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usámaaisena kwaásimo ímo máyaiyapata kónáe séna kúmba naao'-naokewai mináimbá iséna marapá'á kóyo uwaná nompí-sípívimbá kwéna ¹⁴ marapá'á ásávomba misáwíwá-kwáásí tuwánéna arumbá umátinkena tí'o ún-kwaasi asóvatatinkaraiye.

¹⁵ Ísu asóvatatinkowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáindara'a ti'márénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaaesa toómbá meeyámbáráaro suwaná ¹⁶ Ísu séna toóntáa'á íma kwíya'a toómbá tíméro súwasa ¹⁷ miwí sésa sáwíyan-tomba éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwára'á kwáyáivo sáwíva-kwaasivimba íma kanaán-íníye suwaná ¹⁸ Ísu maimaé másíméro séna ¹⁹ sáwíva-kwaasiyavena mara'á máéro séna éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwára'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwíwá-kwáásí tímúwasa ²⁰⁻²¹ amáparawai nowaná tímú'a wówasa sáwíva-kwaasi 5,000 kwaaima uwasa aaraiyé iyámpóigwarare miráumai-kwaasi nowaná tímú'a wówasa Ísuna kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áitumai ógwitarawe.

*Ísu non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.
Máaka 6:45-52, Yóni 6:15-21*

²² áitumai ógwitowana minkákémbá Ísu kwená kwayó-kwáásí ti'maréna séna kesí aiva'á nompí-sípívimbá usámaaise'a menávápá'-náópa'a koró. misáwíwá-kwáásí kwéti'mare'a sé'a kentí naao'-nao'a koró simátimenaumne séna ²³ misáwíwá-kwáásí ti'marówasa miwítí naao'-nao'a kuwaná Áánútumpa'a námúnaamo síndayavena omápa'a umáyowana no'wáámba aúkúwana Ísu kweyáá máyowasa ²⁴ kwená kwayó-kwáásí nompí-sípívimbá non-avuvumpá'á máyówana maramá nénka'a kwáyowana anón-unda

to'ma'e kwétena misípí tayáto'marowasa íma kumbá ²⁵ irataró'a Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaaena kwená kwayó-kwáásímó máyónka'a túwasa ²⁶ non-avóvomayaapa'o kwénaaumba awánésa táátavesa ésa tiyántámhá kwétowasa sésa kwaántáo kwénaaiye suwaná ²⁷ Ísu avekáán-umai séna tǎá'a kaivó aáno máéro. kemá úne súwana ²⁸ Pítaa simáména séna emó Ísóigo úrambo éma sina'á non-avóvomayaapa'a emó máyaandava'a konó súwana ²⁹ Ísu séna kanaán-ivo tiyó súwana nompí-sípívínkémhá kunásávena non-avóvomayaapa'a Ísumo máyopa'a kúmba ³⁰ kawé'á umái kúmba anón-undamo toróntavena imáyáa éna inkaisúmba nompímbá kunávekora'nara kwéena anónka'a séna Ísóigoo kembá tátoraao súwana ³¹ Ísu avekáán-umai ayáámhá árú'mai tátorena séna anón-undamo toráintavai sáwí-imayaa e kesí asirayántávemo ímo imáyáamo óndayavai kunáveraane. kesí asirayántávái íma kaer-ímáyáá uwo súwasarai ³² nompí-sípívímbá usámaaisewana anón-undao maivaíyówasa ³³ nompí-sípívímbá máyówai Ísuna imáyáa mósá marésa sésa árai'á Áánútu ááninko óne siráawe.

*Ísu Kénésárétiva'a tí'o ún-kwaasi asóvamatinkarain-kwasai.
Mááka 6:53-56*

³⁴ árai'á Áánútu ááninko óne sésa kwaaúnóná menávápá'á Kénésáréti-marava'a kumbá marapá'á ásávowasa ³⁵ mimbápákén-kwáásí Ísumba aúyésa naaó'-nao'a simátimesa Ísumo tamaún-aimba isésa tí'o ún-kwaasi tí'maesa tóyo ésa ³⁶ sésa ená unáánkwátói-araaira'a tátoraiana tí'a étinkainkwaé suwasá tátórówana tí'a étinkaraiye.

15

*tíkwá'nái áamáámhá siráan-kwasai.
Mááka 7:1-13*

¹ áamáán-kawaa-kwaasiye áamáámhá sun-kwáásíyé Yérúsaremu-naopakemba Ísumo máyopa'a tésa sésa ² ená kwayó-kwáásí nóra isasá kentáá síkwá'nái áamáámhá íma kwarésa tiyáámhá íma sese ombá toómbá kwénaao suwaná ³ Ísu séna kentíkwá'námo simátímakaan-amaamba kwaré'a Áánútuna áamáámhá kwéaraaisemba nóra éra mirá kwéoo. ⁴ Áánútu séna kentinóvowi túwí'a anómba oró. ánjivo anóvowimo sáwíkaambo simátinkaindawaimba tuvuwíyana puwíníye Áánútu siráivo ⁵ keinárawa'o siráamba moórawai anóvowiyavena simátiména séna moóra-yantaa'a Áánútundeiman-ivo íma kanaán-umai timénaumne siréna anóvowima íma kwétuwa'naa-íye. mirámó ontávé'a kanaán-íye kwésewe. ⁶ mirá-sáwí'ó ontávé'a Áánútun-aii tuwé'a kentíkwá'nái áamáámhá kwégwaraawe. ⁷ kaumbo-kaér-ainkwara-kwasin-owe. naaóvá'á Áánútun-aii simátímakowai áwí'a Áísáya keinárawatavena árair-aimba siráimba agaimaréna séna Áánútu séna ⁸ maawímá kesúwí'a tóikakene su'mai sésa kesí imáyáa íma tirumpímbá kwáyáíye. ⁹ kwaásiti áamáámhá simái paárombanivo Áánútuna áamáámhan-íye kampa'á sembá miraráán-umai kesí imáyáa kampar-ímáyáá mósá kwémaraawe
Áánútu siráíye Áísáya simái agaimakáíye Ísu siráíye.

kwaásimo sáwí'o umátínkáin-tantaakona kwaasái.

Máaka 7:14-23

¹⁰ Ísu mináimbá simátímatuwena kwaásiyavena teró súwasa kwenópa'a tuwaná séna simátíménda isé'a kawé'á oró. ¹¹ máápakén-tantaa'o naawái íma kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tirumpinkén-áinkó kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye siráiyé.

¹² súwasa Ísuna kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa áamáán-kawaa-kwaasi emó simátiménda-aimba isésa áwáá'a aéesa kayóráamba íya isaáno suwaná

¹³ Ísu séna kesivo kwíyómpakewai ímo u'makáin-anayumbo éna táúyuwaniye.

¹⁴ áamáán-kawaa-kwaasi tááiyave'a íma anón-imayaa oró. miwí ímo aambó awánaakakemba tóikakemba kampa'á simátimesa sésa aambá agaráátinkanauadne kwésewe. moórá aúgavitawai moórá aúgavitawaimba ayáán-to'maesarai íma kanaán-umai kóyááoivo mirámó ésaraimo ésarai maipímbá koyuvánkoyaaoye súwana ¹⁵ Pítaa séna kwántámai-aimbo simátiménda-ainkona áaimba simásimiyo súwana ¹⁶ Ísu séna kenkwará'á íma táako pééi kwésisa'a mé'a ísáambanivo íma ísámai kawé'á uráawe.

¹⁷ máápakén-tantaa'o naawái tindáámpá'á kunáyúsúgwinivo ¹⁸ aaimó kwésemba tirumpinkén-ímáyááo éna mindá kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye. ¹⁹ tirumpin-ímáyááwinkémbá sáwí-imayaa ésa tinkamiyasamo puwónááoni'a ésa aarai-úmóyámbá ésa kwaai-úmóyámbá ésa amápa-tantaa'a umóyámbá ésa kampar-áimbá simátinkesa simái sáwí'a umátinkesa ²⁰ mirá-sáwí'ó kwéomba tirumpinkén-ímáyááo kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tiyáambo ímo sese ombó toómbó kwénaamba mindáo kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye Ísu siráiyé.

Kénááni-maravaken-ininkona kwaasái.

Máaka 7:24-30

²¹ Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásíyé mivá'á tuwéna Táyaa-naopare Sáitóni-naopare mináyámpá'á kúmba ²² mináyámpákén-ínkó íma Yútaa-inimba póna Kénááni-ininko Ísunopa'a téna anónka'a séna anóndakoo Tévitin-andarakewai arumbá umásinkaa. taraváá-kwámbá kesiyáámúnko arumpimbá máyáísana sáwí'a umái máyáiyé súwana ²³ Ísu iséna íma aaí súwasa kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa asiramái sésa ai'mátuwaao. aasiyaasí mirá siváínivo suwaná ²⁴ Ísu séna Áánútu si'mákaisa'a Ísareri-kwaasiye su'mai túwa'naa e'a Ísareri-kwaasimo sipisípi-poiraan-umaimo kóyáwé kwéowai kwétuwa'naa-une súwana ²⁵ minínínkó Ísun-aóka'a mará'á kumbaéna séna anóndako súwa'naa uwo súwana ²⁶ Ísu séna iyámpóiti toómbá maimái iyámbá tímúnavo miráumai Ísareri-kwaasimo túwa'naa úndantemba emá o'onkaa-inimba ónda pó'a áwa'naa únavo kwésune súmbanivo ²⁷ minínínkó séna anóndako árai'a sémpo iyánkó avowá owé sisaná toón-ayai takwémandaiye. miráumai o'onkaa-ininkoman-iyé sinaná kanaán-ína súwa'naa ínnyone súwana ²⁸ Ísu séna kentavái asiramái máyaanda-ininko sénda pó'a mirá ónaumne séna mitáwai ayáámúnkomba asóvamankaraiye.

Ísu sáwívarawai asóvamatinkarain-kwasai.

²⁹ asóvamankena kúmba Káríri-kwaankon-awampa'a koukúmai omápa'a mará'á umáyowasa ³⁰ sáwíva-kwaasi kwemó máyopa'a kumbá tisamaimo

tausokón-kwaasiye tiyáántámbo mavíkuron-kwaasiye túrambo kavíkón-kwaasiye aaimó ímo sun-kwáásiyé ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi tí'maesa kwe-naísamaivimba mótinkowana asóvamatinkowasa ³¹ tísamaimo tausokón-kwaasi kawé'á uwasá tiyáántámbo mavíkuron-kwaasi kawé'á uwasá túrambo kavíkón-kwaasi kawé'á umái awánowasa aaimó ímo sun-kwáási aái suwasá misáwiváráwái awánésa ávááraumai táá'a kówasa Ísareri-kwaasiti Ísóigo áwí'a mósá makáawe.

Ísu moórágwara'a toómbá tímakain-kwasai.

Máaka 8:1-10

³² Áánútu áwí'a mósá marówana Ísu kwená kwayó-kwáási tááyowasa tuwaná séna maankwáásiyómbá kaumbo-táwai kesé máyáawana maimaésa tiráan-tomba ánásaísá'a sirumbá kwéumatinkaumne. ti'maráanasá miwítí naaó'-nao'a kónááombanivo aampa'á kwíyamba kánoka'a pósa púwóvainiye súwasa ³³ kwená kwayó-kwáási sésa kavóná-marava'a sáwíva-kwaasin-ovo náánkakenta toómbá maimáíya tíménaumno suwaná ³⁴ Ísu tísaa ena séna nóraumai-tona kwáyáiyó súwasa avakaeté kwáyáísana esimáinoyaakwara'a kwáyáiyé suwaná ³⁵ minkwáásiyóntávéna séna mara'á máéro séna ³⁶ avakaeté-tone noyááre maisokéna Áánútuntavena súwi séna mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásirá'á tímúwasa minkwáásiyómbá tímúwasa ³⁷⁻³⁸ amáparawai nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 4,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóigwarare miráumai-kwaasi nowaná tímú'a vówasa kwená kwayó-kwáási mintón-ayai túwómba avakaeté-unampimba áítumai ógwitowana ³⁹ Ísu misáwivá-kwáási ti'maréna kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usámaaisesa Mágátani-ayampa'a kuráawe.

16

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Máaka 8:11-13, Áríku 12:54-56

¹ mivá'á Ísu máyowasa ámáan-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásiyé Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná ² Ísu séna enáínka'o awánaamba aaváúmá naaerírí'a vaisa'á sé'a aaváyaavimba aa'á kániye sé'a ³ aaváyaavimba awánaamba ainánkó aaváúmá káátasuwaísá'a sé'a ívé'a aa'á tınıye kwésewe. kwíyómpa'o awané'o ombá sé'a aa'á kániye. aa'á tınıye kwéseмба mirán-tántáákóná ááimba awánaambanivo Áánútumo ívé'o kwéin-tantaakoná ááimba íma awánaaraawe. ⁴ ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasi é'a Áánútuntave'a íma imáyáa é'a kentávé'a kwése'a Áánútumo ai'mákainamo e íma awánáúnda-mayai máyénata awánaanomo kwéseмба naaóv'á Áánútu Yónaambo uráintemba kembá mirá ínivo mináimbá imáyáa oró. naaóv'á'ó anón-doyaako Yónaambo nawíkowanamo kaumbo-táwaimo arumpimbó méraintemba kemá kaumbo-táwai maipimbá ménaumne Ísu séna tiyuwéna kuráiyé.

íma kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi-i'a oró siráin-kwasai.

Máaka 8:14-21

⁵ tiyuwéna kúmba Ísu kwená kwayó-kwáásiyé nonkwaaúnkóná menávápá'á kumbá marapá'á ásávesa kwená kwayó-kwáási péréti-tomba íma máyómba tuwinkésa kuwaná ⁶ Ísu áamáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásiyé kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi owé-ímáyáá kwéena kwená kwayó-kwáási simátimena séna intóráín-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moorá-tonko áwí'a péréti mimpímbá kwémaraawana kwéintorena anómba intembá áamáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiyavaiye imáyáa é'a kentúma kárákwimai máéro súwasa ⁷ keáímbá sésa nóra séna mirá kwésiyo. péréti-tomba íma maimaéta túnanaya mirá kwésiye suwaná ⁸ Ísu keáímbó kwésun-aimba iséna nóra séra toómbá íma kwáyáiyé-aimba kwéseo. kentávé'a íma sáwíyan-imayaa é'a anón-imayaa oró. ⁹ kanaán-umai toómbá timénaunda ááémo uráundawaina ááimba íma tááko pééi kwésiye. éva'aasei-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi timéwánasa naráamba mintón-ayai nóraumi-unampina áíturaawara kemó uráundawaina ááimba íma awánaraawe. ¹⁰ avakaeté-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi timéwánasa naráamba mintón-ayai nóraumi-unampina áíturaawara kemó uráundawaina ááimba íma awánaraawe. ¹¹ áamáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiyavaiye imáyáa é'a pérétimo intóráín-tantaatave'a kentúma kárákwimai máéro-aimbo súnnda íma péréti-tontave'a kwésumpo nóra éra íma ísarao súwana ¹² tááko pééi súwasa mináínkóná ááimba ísówana péréti-tontavena íma siráivo áamáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiye tááiyavena séna kárákwimai máéro siráiyé.

*Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.
Mááka 8:27-30, Aríku 9:18-21*

¹³ Ísu Sísáriya Vírípai-naokon-ayampa'a kúmba kwená kwayó-kwáási tísaa ena séna kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawaintavesa amáparawai kentávésa nóran-kwaasiye kwéseo súwasa ¹⁴ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaandawai óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-ai simátímakaandawai áwí'a Íráiyaama óne sewasá évakarawai naaóvá'á Áánútun-ai simátímakaandawai áwí'a Yérémaya óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-ai simátímakaawaivinkemba mooráwái óne kwésewe suwaná ¹⁵ Ísu séna keinárawa'a kentávé'a nóran-kwaasiye kwéseo súwana ¹⁶ Sáímoni Pítaa séna Áánútumo usásinankaiwaima Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne. Áánútu asirayánkwaráwái ááninko óne Pítaa súwana ¹⁷ Ísu séna Sáímoni Yónaa ááninkoma ónana Áánútu kawé'á kwéumankaiye. kesí ááinkona ááimba sénda kwaási íma simámévo kesivo kwíyómpakewai mináímbá embá simámisa isáánda póna Áánútu embá kawé'á kwéumankaiye. ¹⁸ simátime'a sé'a enáwí'a Pítaawemo kwésemba mináwíkoná ááimba óntamban-iyé. anón-ontanka'a kesí naankáámbá ónaunda mindánkáámbá kesí kwaási-i'a owaná púwón-asirayanko íma usáyaaaitaniye. ¹⁹ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-asirayamba áména marapá'ó máyaanda sáwí'o ombá aambó aunóndanten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a aambá áúmbakaiye. kawé'ó ombá ímo aambó aunóndanten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a mirá uráiyé simásuwena ²⁰ kwená kwayó-kwáásiyávéna asiramái séna Áánútumo usásisinkaiwaima Yútaa-kwaasi kwésimu'maraawai úne-aimba íma simátíméro Ísu siráiyé.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Mááka 8:31-9:1, Árúku 9:22-27

²¹ minkánáá Ísu kwemó puwínín-aimba ááimba ásámai kwená kwayó-kwáásí simátimena séna Yérúsaremu-naopa'a kondá Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sen-kwáásiyé sí'a índai'a umásinkesa sínkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-táwai maisúwáanana Áánútu usásisinkaniye súwana ²² Pítaa ál'maena kweyááva'a máankenana séna Ísóigoo mirán-áimbá sénava Áánútu íma owé sínasa séndanteni'a íma umánkanaaowe súwana ²³ Ísu kwanténa Pítaantavena asiramái séna Sáátáánigo siyuwé kóaa. kwaásiti imáyáavinkemba kwésempe íma Áánútuna imáyáavinkemba kwésempe kesí aambá íma itaaó Ísu siráiyé.

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásí simátimena séna kesínaemba kwaránáe síyawai tirááimo táinda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima sùgwaata'mae'a kondantembá kesínaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á timiyasa minúmbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaemba kwaránááowe. ²⁵ tirááimo táindai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa ísámai tirááimo táinda-yantaa'o tuwésamo puwésa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe. ²⁶ marapákémbó amápa-tantaa'o kwémaesamo puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íníye. puwíyamba marapá'ó makáan-tantaa'nei íma anondái'a umásuwesa ókwar'a ayáátááka'a ménaaowe. ²⁷ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kesí kwayó'nárawa'a kwíyómpakewaiye kesivoná asirayánkwará'á kumé'a amápa-kwaasimo úmae kwéiyomba imáyáa é'a miwítí meéyámbá timénaumne. ²⁸ árai'a simátíme'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a kemá kwaási úrandako kesí kwaásimo kwégawaaunda suwáné'a naaemba puwónááowe Ísu siráiyé.

17

Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.

Mááka 9:2-13, Árúku 9:28-36

¹ Ísu mináimbá simásuwena ava'moraé-no'waamba kwaéna Pítaante Yémésinte kwenávako Yóninte umái tí'maena omápa'a iyúmba miwíyé su'mai umésa ² miwí túranka'a Ísu ó'oran-auma auvúwana óipakemba aavúgómó inten-úwana kwená unáánkwtóirakemba sán-kena kwayání'a kówasa ³ awánomba kae-kwáásírái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Mósesiye Íráiyaae Yútaa-kwaasi tíkwa'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana ⁴ Pítaa Ísuntavena séna Ísóigoo maanká'ó maúndaya kawé'á ímbá póta emó sinataamó éta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moórá endéí éta moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe siráiyé.

⁵ mirá kwésunka'a ainánkó sán-kámaena kwayání'a kámae kuména kunkáátowana mináínámpinkémbá aagówé su'mai séna maawámá kesánimba isa'á kwená imáyáa kwé'e'a ávááraumai aamoí umánkaumne. kwenáái isáaro súwasa ⁶ kwená kwayó'nárawa mináimbá isésa marapá'á kumbésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowana ⁷ Ísu miwímó máyópa'a téna tine'á tátorena séna táá'a kaivó usásinaaro súwasa ⁸ awánomba mindárai kwíyómpa'a iyúyana Ísuwe su'mai méraiye.

9 máyowasa omápakemba kúmúmba Ísu asiramái simátimena séna awánaamba íma simátiméro. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai púwóndavinkemba usásinaandara'a awánaamba kanaará'á simátíma'mae íyóro súwasa 10 kwená kwayó'nárau Ísumba áísaa esa sésa ámáamba senkwáási Íráiyaa aiva'á paárínana Áánútu usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya amu'makáúndawaiya naaémba paáriniyemo sembá nóra sésa mináimbá kwéseo suwaná 11 Ísu séna aiva'á Íráiyaa paáréna to'mayaa íníye-aimba árair-aimban-íye. 12 simátíme'a sé'a Íráiyaa á'a paárúwasa íma auyésa sáwí'a umánkanae sésa sáwí'a umánkesa mirá uráantemba kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba sáwí'a umásinkanaaowe súwana 13 táako pééi súwasa Íráiyaa siráimba Yóni nombá pétinkaraiwaintavena siráíye siráawe.

Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.

Máaka 9:14-29, Árúku 9:37-42

14 simásuwesa omápakemba kúmúmba sáwíva-kwaasi torupamá máyówasa awánomba moóráwai Ísunopa'a téna aísamaivimba kumbéna séna 15 anóndakoo kesáánimba arumbá umánkaao. sáwí'a umái ména tanaambá váguvagu kwéena aigaregó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana nompíné iravíné tanaambá kwévamae kwénaaisa'a 16 ená kwayó-kwáási máyáapa'a máankaunasa íma kanaán-umai kawé'a umánkaraawe súwana 17 Ísu séna kentí imáyáa kae'náér-imayaama isa'á kentáv'é'a íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbái kwétaivo nóraumai-tawaiya'i kesé ménaumpo enáánimba ái'mae tiyó súwana ái'maena túwana 18 Ísu taraváá-kwántávéna séna auwé kóaaó súwana arumpinkémbá auwéna kóúwana miníyámpói kawé'a umánkowana kawé'a umái méraiye.

19 kawé'a umánkowasa naaémbo Ísu kweyáá máyonka'a kwená kwayó-kwáási tésa sésa nóra séta mintáraváá-kwámbá íma kanaán-umaiya mayáúkaumno suwaná 20 Ísu séna Áánútuntave'o mayauwáníyemo sé'o asiramáimo máyáankakai mayauwáísino. árai'a simátíme'a sé'a moórataigo áwí'a másátati sáwíyan-aramba ma'makáísana áruma kwikéna anóntainambo kwéiyintemba kesé aráápamai sáwíyanka'a mé'a naaémba anóni'a umái aráápamai mé'a omátave'o sé'o kitimae ór-ayampa'a kóaaomo síyanamo éna mirá íníye. [21 Ísu mináimbá siráimba kwesé aráápamai máyáamba kwená mayái amápa'a kanaán-umai mayánááontavena siráíye.]

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Máaka 9:30-32, Árúku 9:43-45

22 Ísu kwená kwayó-kwáási Káriri-ayampa'a torupamá máyówana Ísu simátimena séna kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'onkwaasi tímíyasa 23 sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisúwáanana usásinkaniye súwana miwí tirunkó umbái taráíye.

táákísi-ontamba tukáan-kwasai.

24 tirunkó umbái tówasa Ísu kwená kwayó-kwáásíyé Kápénéamu-naopa'a kumbá anóm-bono'-nankontavesa táákísi-ontamba kwémayaawai Pítaanopa'a tésa sésa ená anóndako anóm-bono'-nankontavena táákísi-ontamba kwétuwai. íya kwétuwaiyo suwaná 25 Pítaa séna kwétuwaiye simásuwena naaúmpa'a iyúwana táákísin-aimbo ímo sirónka'a Ísu Pítaamba

áísaa ena séna Sáimoniyo marapákén-ánón-kwáásí timááraawitopakemba táákisi-ontamba maésa ó'onkaatopakemba maésawa kwéompo nóran-imayaamo kwéemo e simásimiyo súwana ²⁶ Pítáa séna táákisi-ontamba ó'onkaatopakemba mairáawe súwana Ísu séna miráumai Áánútuna kwaásiya póta anóm-bono'-nankona táákisi-ontamba íma tuwánaundayaanivo ²⁷ áwáá'a sevái póta úwoi tuwánaundayaanivo nonkwaaúmpá'á kuré ánda túwénana kumína aiva'ó torénda-noyaa'a mairé óipimbo óntambo kwáyaina maimaé minóntándéí esáváiyé kentáváiyé táákisi móuwo Ísu súwana mirá uráiyé.

18

nááwa kwéusayaaitaiyo siráan-kwasai.

Máaka 9:33-37, Árúku 9:46-48

¹ mitáwai Ísuna kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa taáísaa esa sésa Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasivinkemba nááwa usáyaaitesa anón-kwaasi-i'a kwéoo suwaná ² Ísu moórá-iyampoi ááyowana túwana avumpimbá aránkena ³ séna árai'a simátíme'a sé'a sen-ímáyáámó ímo tuwé'ó iyámpóímo ímo usáyaaítanae-imayaamo ontembó keinárawa'a mirán-ímáyáámó ímo íyanamo éna Áánútu kenká'á íma kawááiniye. ⁴ miniyámpóígó tísamaivimbo máintemba mirámó kwéowai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasivinkemba kwéusayaaitaawe. ⁵ kentávésa ímáyáa kwéesa iyámpóí áwa'naa onten-umái kwésuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

sáwí'a kwéon-kwasai.

Máaka 9:42-48, Árúku 17:1-2

⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna iyámpóígomo kesááiyavenamo árairemo sintenkáán-umai évakarawai áraire kwésewe. évakarawai tésa kesááiyavesamo áraire kwésewaima kampar-áímbá tasimátimiyasa isésa sáwí-ampa'a kówiyasa Áánútu kampa'ó síyawaima sáwí-meyamba anómbo timínivo miwímó tinumarampimbó anón-ontambo arikwímaresamo nompímbó túwááwasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áímbá íma simátíméwasa sáwí-ampa'a íma kosinó. mindá kanaán-iyé. ⁷ marapá'á máyáanka'a kesáái tuwésa sáwí-ampa'a kónááontavena ó'on-o'on-tantaako kwétavisíye. mirá-sáwí-tántáákó kwaikwai'a kwéimba pósa sáwí-ambo ó'owimo agaráátínkáawai sáwí-meyamba mayánááowe. ⁸ tiyáánkowa'i. tísamaigowa'i. sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tiyaana'i. moórá-tisamaipa'i. arátúwáaro. kae-tiyááná'i. kae-tísámáiyá'i. kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o íramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráimbo maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-iyé. ⁹ túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-turamba pítuwaaro. kae-túrándéímo awáné'o é'a sáwí-marupa'o íramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráimbo maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-iyé Ísu siráiyé.

sipísípi-poimo áúyokain-kwasai.

Árúku 15:3-7

¹⁰ Ísu séna úwoi-kwaasiyave'a úwoisamban-owe íma sé'a kárákwiyoro. Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai miwírá'á kárákwiraawai kesivo

kwíyómpakewaina egwaa'á mésa miwí táái kwésimamevo kárákwiyoro Ísu siráiyé.

[11 Ísu mináimbá simásuwena séna kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai Áánútuna aampa'ó ímo kwégwaraan-kwaasiyave'a tivakáá-umai sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkáandayave'a kunkáumne.] 12 sipisípira'a kárákwiyowai kwéon-aimba ísáaro. moóráwai sáwíva-sipisipi 100 sipisípira'a kárákwiraisana moórá-sipisipi áúyokwisana misáwíva-sipisípímó umó kwénaamba tiyuwéna moórámo áúyokwimba koavakáá eémena 13 awánénamo imbá aamoí kwéena séna kesí sipisípi áúyokwimba áíkáumne séna mimbóráwáíná aamoí anómbe éna sáwíva-sipisipi ímo áúyokombo úwoimo máyáawaiti aamoí sáwíyanka'a kwéiyé. 14 sipisípira'o kárákwiyowaimo áúyokwisipisipiayenamo arunkómó umbaimó taintembá kentivo kwíyómpakewai kwená aampa'ó ímo kwégwaraan-kwaasiyavena arunkó umbái kwétaiyé Ísu siráiyé.

kentí kwaási sáwí'a umátínkáan-kwasai.

15 Ísu mináimbá simásuwena séna ená kwaási Áánútuna kwaásigomo embó sáwí'o umánkainamo e kwempá'á mináintávái kosimámínana kwewé su'mai máyaindara'a kosimámínana enáái isénamo arupí umánkainamo ékai kwesé esé kawé'á umái máékaiyo. 16 enáái ímo isáinamo e moóráwaiya'i. kaekóná'i. kotí'mai kwempá'á simámiyo. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna moóráwaimba aaivimbá mayankánáe séna mináimbá ísarewai kaerá'i. kaumbowá'i. tí'maena mátinkena áísaa umai isániyé siráimba mindáyavena ená kwaási enáái isánintavena moóráwaiya'i. kaekóná'i. kotí'mai kwempá'á mé'a simámiyana kentáái isáino. 17 ánoivo ímo isáinamo e Áánútuna kwaási torupamáinke enáái simátímínasa mésa simámiyana kwemó miwí tááimo ímo isáinamo e imáyáa e se Áánútuna aambó ímo kwáran-kwaasiraamba éna táákísi-umoyan-kwaasiraamba kwéiyé siyó Ísu siráiyé.

18 Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a marapá'ó máyáanka'a sáwí'o ombá aambó aunónaaonten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a aambá áumbakaiyé. kawé'ó ombá ímo aambó aunónaaonten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a mirá uráiyé Ísu siráiyé.

19 Ísu mináimbá simásuwena séna moórá-aimba simátíménda ísáaro. marapá'ó máyáanka'a kae-kwáásigóráimó moórá-aintavesaraimo mimbórá-imáyáámó ésaraimo kesivo kwíyómpakewaimo áísaa íyanamo éna mirá umátinkaniyé. 20 kaumbo-káé-kwaasi kentávésa imáyáa ésa torupamáí máyáamba túwa'naa ónaundayave'a miwisé ménaumne Ísu siráiyé.

21 Ísu mináimbá súwana Pítaa Ísunopa'a téna séna Ísóigoo kesí kwaási sáwí'o umásínkáva'o kwéiyomba mindáyave'a nóraumai-tawai íma aaivimbá mayankéra íma imáyáa éra ivátuwanaumno. avakaeté-tawaima sáwí'a umásínkáimba íma aaivimbá mayanké'a íma imáyáa é' a ivátuwaunda pó'a moórá-tawaimo sáwí'o umásínkaíndara'a aaivimbá íya mayankéra. íya imáyáa éra. ivátuwanaumno súwana 22 Ísu séna íma avakaeté-tawaiyé su'mainivo úwoi mirá úmae iyuwó Ísu siráiyé.

óntamba ámakaintavai íma ivátuwaao siráin-kwasai.

²³ Ísu séna sáwí'o umátinkáamba íma imáyáa é'a ivátuwaaromo súnda maarán-íiyávé'a sé'a Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-iyé. moórá anón-kwaasigo kwená mayái-kwáási óntamba kwááyu tímakena ²⁴ tísaa ónáe kwéimba anón-ontamba 10,000,000 ontamba kwááyu ámakaiwaimba moóráwai áí'maena móaminkwae séna iyísana ²⁵ íma móamintavena óntan-anavo séna kwembá airé'a awainínkómbá airé'a kwená iyámpóíye kwená póíye kwená óísane maimaé'a ó'on-kwaasiti mayái mayánintave'a miwí kwétime'a óntamba maimaé'a kemó tukáunda-ontankaamba umái másíméro sisaná ²⁶ kwená mayái-kwáásígó aísamaivimba kumbaéna séna arumbá umásinkema simu'makéna'a óntamba avakáá-é'a amápa'a améno sisaná ²⁷ kwená anón-kwaasigo arumbá umánkena séna kanaán-ivo kwááyu ámakaunda-ontamba íma imáyáa ónaumpo ivátuwaao sisaná ²⁸ mayái-kwáásígó máapa'a kuména moórá mayái-kwáásígómbá awánéna sáwíyan-ontamba 100 ontamba ámakaiwaimba awánéna amósámba kumbapaména anónka'a séna kwááyumo ámakaunda-ontamba avekáámbá simiyó sisaná ²⁹ kwenáísamaivimba kumaéna séna arumbá umásinkema simu'makéna'a óntamba avakáá-é'a améno sisaná ³⁰ íma iséna áí'maena ándáva'a móankena séna kwááyumo ámakaunda-ontamba símínasa ayúránkáaro sisasá ³¹ mayái-kwáásiyómbá awánéna tirumbá umánkesa miwítí anón-kwaasira'a kosímáméwana ³² anón-kwaasigo iséna kwená mayái-kwáásígó sáwívar-ontamba 10,000,000 ontamba mairáiwaimba ááyaisana tisaná séna sáwí-mayai-kwaasi óne. kentávái arumbá umásinkaaoo séndayave'a mirá é'a anón-ontamba kwááyu ámakaunda-ontamba íma imáyáa ónaumpo ivátuwe íma simiyó sé'a ³³ sirumbó umánkaraundantemba moórá-mayai-kwaasigomba arumbá umánkááraamba sáwí'a óne séna ³⁴ arumbá anómba sáwí'a umánkena ándáva'o kárákwiraindakonka'a móankena séna kwááyumo ámakaunda-ontamba amápa'a símína ayúrankaoo sisaná ándáva'a ánkariye ³⁵ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyávéna séna kentí kwaásimo sáwí'o umátinkáambo ímo ivátuwe'o imáyáamo úmae kwéiyiyano éna kesivo kwíyómpakewai kentí sáwí-mayai íma maitiyuwániye. óntan-anavomo intembá kesivo mirá umátinkaniye Ísu siráíye.

aarakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.

Máaka 10:1-12, Arúku 16:18

19

¹ Ísu mináyáátáár-áimbá simátímatuwena Káríri-ayampa'a tuwéna Yútiyaa-ayampa'a Yótáni-nonkona menávápár-áyámp'á komáyowasa ² sáwívarawai tóyo uwaná tí'o ún-kwaasi asóvatatinkaraiye.

³ asóvatatinkowasa amáán-kawaa-kwaasi sésa Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa moórá-kwaasigo maanáintáváyí'i. ó'on-o'on-aintavaiya'i. awainínkómbá kanaarará auwániyo. mirámó énamo éna amáán-aimba araaisíni. íya araaisíniyo suwaná ⁴ Ísu séna naaóv'á Mósesimo agaimakáin-aimba awánaraawe. maarán-áimbá agaimaréna séna Áánútu kwíyómba maramá tarórunonka'a aaraigwára kwaaigwára'á tarórunariye. ⁵ tarórunena séna aaraigwára kwaaigwára'á tatórunaundayavesa tinóvowi tiyuwésa awaikóe awainínkóe tágárotamai

mimbórá-túmá ma'mái kwémaewe Áánútu siráiyē. ⁶ mindáyavesa awaikóe awainínkóe íma kae-kwáásiráámbá ésa mimbórái'a kwéowe. Áánútu aarai-kwaai moórái'a umátínkaraintavesa íma tasáero Ísu súwasa ⁷ miwí sésa naaóv'á Mósesi maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwaindawai aúváiimba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwamne séna agaimái amiíno siráiyē. nóra séna mirán-áimbá siráiyō suwaná ⁸ Ísu séna kentíkwá'ná tirumbá makáamba pósa Áánútun-ai íma isóntavena mindáyavena Mósesi minámáámbá siráimbanivo Áánútu kwíyómba maramá taróruonka'a íma mirá siráiyē. ⁹ simátíme'a sé'a moóráwaimo awainínkó íma moórá-kwaasigoe kwénaaisana awaikó ó'on-aintavena ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyē.

¹⁰ Ísu mináimbá simásuwena máyowasa kwená kwayó-kwáásí sésa aarainó kwémayaamba sénda-aimba kwáyáinka'a pósa mirá kwéovo ímo aarainó maésamo úwoimo kwémaemba kawé'a kwéowe suwaná ¹¹ Ísu séna amáparawai sen-áimbá íma kawé'a umái isáawasa aarainó ímo mayánaáontavesa Áánútu asirayámbá tímakaiwai mináimbá kwéisaawe. ¹² évakarawai moórá-mora-aintavesa íma aarai máyáawasa évakarawai tinóvowi sáwí-kwaasi tínkaraawai aarai íma máyáawasa évakarawai túmo sáwí'o umátínkaraawai aarai íma máyáawasa évakarawai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba isésa Áánútuntavesa imáyáa ésa aarai íma kwémayaawe. kanaán-umai mirá ónaumnemo kwésewai mináimbá isánááowe Ísu siráiyē.

Ísu iyámpói kawé'a umátínkarain-kwasai.

Máaka 10:13-16, Áríku 18:15-17

¹³ Ísu simátímuwasa évakarawai Ísu tátorena kawé'a umátinkena Áánútumpa'a námúnaa sínkwáe sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáásí sésa tí'mae'a kóro suwaná ¹⁴ Ísu simátímena séna íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miniyámpóimó kesópa'o tentembá Áánútu kwená kwaásimo kawááimba miraráán-umai kwégawaaimba iyámpóimo kesópa'o tí-amba íma ítátinkaaro séna ¹⁵ miniyámpóirá'á ayáámba tátorena túwa'naa umai námúnaa simásuwena tíyukaiye.

óisankwara-kwaasigona kwaasái.

Máaka 10:17-31, Áríku 18:18-30

¹⁶ tiyuwówana moóráwai ívé-kwaasigo Ísunopa'a téna séna anóndakoo nóran-kawera umáíya aúnái'a umái kwíyómpa'a mai'maira ónaumno súwana ¹⁷ Ísu séna nóra se kawé'-máiyáyáváyá sísaa oónó. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawé'ná'án-iyē. aúnái'a umai mai'mai'a ónái sémo e Áánútuna ámáámba kawé'a umái kwaraaó súwana ¹⁸ mindákó áísaa ena séna nóin-amaana kwaránaumno súwana Ísu séna tínkamiyasamo puwónááoni'a íma uwó. íma aarai-úmóyámbá uwó. íma umóyámbá mayaaó. kampar-áimbá íma simátinkaa. ¹⁹ kentinóvowi túwí'a anómba uwó. esávái-ímáyáámó óndantemba ená kwaásiti imáyáagwara'a uwó. miráumai-amaamba kwaraaó Ísu súwana ²⁰ mindákó séna minámáámbá k'wa'maé'a kwéiyumpo nóran-amaankona íma kawé'a kwéuno súwana ²¹ Ísu séna amápa-tantaa'o kanaamó émo e ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétime

óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawé'-mékámbá Áánútu kwíyómpa'a ankáníye. tímatuwemo e kesínaaemba kwaráníyone súwana ²² mináimbá iséna sáwíva'-naaindaamba makóntavena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a kwéuwana kuráiyé.

²³ kúwana Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna árai'a simátime'a sé'a sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaásimo kawááipa'a kwíyamba umbái táníye. ²⁴ moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóigó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútumo kawááipa'a kosinó Ísu súwasa ²⁵ kwená kwayó-kwáásí mináimbá iséna táátavesa ésa sésa umbái taintávésa nóran-kwaasiya Áánútumo kawááipa'a ménaaoo suwaná ²⁶ Ísu tuwánéna séna kwaási miwítí mayáinéí íma meéyámbarésa kónááovo Áánútu amápa-tantaa'a úwoi kanaán-umai kwéiye súwana ²⁷ Pítáa séna isaaó. kentáásí amápa-tantaa'a tuwéta enánaaemba kwégwaraumpo nóram-beyana mayánaumno súwana ²⁸ Ísu séna árai'a simátime'a sé'a Áánútu amápa-tantaa'a aúináí'a úmaraindara'a kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai ságayankwarawai mé'a kárákwiyona'a keinárawa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi kesínaaemba kwégwaraawai Ísareri-kwaasi mayáiyávé'a tísaa ónááowe. Ísareri sísamaivakemba kae'á kumbaimái tínkaraiwai-andarakewai tísaa ónááowe. ²⁹ kentávésa imáyáa ésa Áánútun-aii kosimátimenaontaesana naambáru'a tuwésa tuwaaísái tiyuwésa tívá'maa'a tiyuwésa tímánaa'maa'a tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miwítí maramá túwáawaina anondáma túwáan-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa aúináí'a umái kwíyómpa'a mai'mai'a ónááowe. ³⁰ ívé'a évaka'a aivakéwái aáno tínaaeni'a íyasa ívé'a évaka'a tínaaenkewai aáno aivarí'a ónááowe Ísu siráiyé.

20

ándá-aran-kigauva'-mayai-kwaasiti kwaasíi.

¹ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-íye. moóráwai ándá-aran-kigaugo avowámá kesí mayái mayáigwáe séna ááema usásinkena kwaási tivakáá-umai tuwánéna ² séna kesí mayái kwémaewa'a moórá-tawai-mayaigona óntamba tíméno sisasá owé sewaná tí'maena kwená ándá-aran-kigauva'a móitinkaisasa mayái kwémayaawana ³ usá aaváyaavimba ókwara'a mayái mayáigwáe séna mayáímó mayánáe sésamo torupamáimo máyáapa'a kwéna tuwánéna ⁴ séna kesí mayái kwémaewa'a arupí-meyamba tíméno sisasá ⁵ owé sésa mimbáyái kwémayaawana kwáyá'wái mirán-umai ókwara'a kwétirena eénáínka'a ókwara'a kwétirena ⁶ mayái ánásanaaon-kanaa sáwiyanka'a kwétisana mayáímó mayánáe sésamo torupamáimo máyáapa'a kwéna évakarawai tuwánéna séna nóra éra úwoi máyáao sisasá ⁷ sésa íma moórá-kwaasigo kesí mayái máyáaro siráawata máyaumne sewaná tiré'a kesí ándá-aran-kigauva'a mayái máyáaro sisasá mirá uráawe.

⁸ mirá owaná eénáínka'a kígaugo avowámá mayái-kwáásirá'ó kárákwiraiwaintavena séna mayái-kwáásí tááyare miwítí meéyámá tímé naaémbo tiráawai aiva'á tímé aiva'ó tiráawai naaémba tímíyó sisaná ⁹ iséna

mirá éna mayái ánásainiye kwéinka'a tiráawai moórá-tawai-mayaigona óntamba tíména miráumai tímaturuwa ¹⁰ ááéma aaváyaavimba tiráawaiti meéyámbá tíménáe kwéisasa miwí imáyáa ésa kentáásí meéyámbá anómban-iyé kwésewana moórá-tawai-mayaigona óntamba tímísasa ¹¹ maimaésa kígaugo avowámá í'ái simánkáawana ¹² miwíwínkémbá moórawai séna naaémba tiráan-kwaasi sáwíyam-bayai mairáavo kesáa aiva'á tiráundawaiya anón-a'a kwégaisata umisi-aráá'á méta anóm-bayai mairáundaya mimbóráí'a umáiya meéyámbá símakaandaya nóra séwa kentáámó siméndantem-beyamba miwí tímakaano sisaná ¹³ kígaugo avowámá séna kesí kwaásiyo kemá sé'a kesí mayái kwémaewa'a moórá-tawai-mayaigona óntamba tíméno súna'a owé sé'a mayái mairáawa'a mindáyave'a íma sáwí-meyamba kwétimumpo ¹⁴ kentí meéyámbá maimaé'a koró. keinárawa'o tímúndantem-beyamba naaémbo tiráawai mirám-béyámbá tíménáe'a kwéune. ¹⁵ kesí óntambo taaímbare'o kwétimunda mindá kendéimán-iyé. sáwíyam-bayai mairáawai anón-ontamba kwétimuna'a ímo kayóráaraamba kwégayoraawe kígaugo avowámá siráiyé Ísu siráiyé.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna miráráán-umai Áánútu kwená kwaásimo kawááipa'a aiva'á kwégowai íyasa naaémbo kwégowaise mimbóráí'a umái aasiyaasi aúnaí'a umái mai'mai'a ónááowe Ísu siráiyé.

Ísu kwemó puwíníntavena siráin-kwasai.

Máaka 10:32-34, Áríku 18:31-33

¹⁷ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna aampa'á kwégwena kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tínkarena ¹⁸ simátimena séna maísáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá moóráwai kemba kwaási úrandakomba mono-káwáá-kwáásiyé amáamba sen-kwáásiyé agaráátinkainasa kembó sínkami-aimba simái narúmaresa ¹⁹ sí'mai ó'onkaa-kwaasi tímíyasa kanaaráa'a kwésínkesa súwíruku'a nésa taaira'á sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-tawai maisuwé'a usásinanaumne Ísu siráiyé.

kae'nárai tinówama Ísumba áísaa uráin-kwasai.

Máaka 10:35-45

²⁰ minkánáa Sépéti ááninkai tinówama tí'maena Ísunopa'a téna moórá-yantaatavena áísaa ínintavena anóndakoman-iyé séna takívairowana ²¹ Ísu séna nóintavaiya sísa íniyewa kwéono súwana tinówa séna emó kawááindava'a kesááninkai usásintinke évarevar-akwampa'a tinkáníyone súwana ²² Ísu séna séndá-ainkona ááimba íma ísaraiye. sáwí-nombo anavéumpinkembo náúndanten-umai sí'a índai'a umásinkanaaomba keinárai kanaarárá kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoioyo súwasarai keirái kanaám-pókai náyauye suyaná ²³ Ísu séna árai'a séye. kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoivo kesí évareva-sukwampa'a kemá íma usásintinkanaumpo Áánútu kae'nárai umátinkaraimba póna usásintinkaniye súwasa ²⁴ Ísuna kwayó-kwáási síyáánkainarawa'a mináímbá isésa mináváráwai áwáá'a tíyúwana ²⁵ Ísu tááyowasa tuwaná séna á'a ísaraawe. marapár-ánón-kwáásiyómbá usáyaaítamai asirayán-áímbá simáti-simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a uráawe. ²⁶ anón-kwaasimo ontembá

keinárawa'a íma mirá oró. keinárawapinkemba usáyaaítanae síyawai ó'owiti kwayó'á maránááowe. ²⁷ keinárawapinkemba aivarí'a ónáe síyawai amáparawaiti mayáímá túwa'naa oro. ²⁸ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai íma súwa'naa ígwáe'a kunkáumpo kemá kwaási túwa'naa ónáe'a kunkáumne. sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaundayave'a puwónaumne Ísu siráíye.

Ísu túramba kavikóndarai kawe'á umátinkarain-kwasai.
Máaka 10:46-52, Árúku 18:35-43

²⁹ Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé Yéríko-naopakemba kumbá sáwíva-kwaasi tūnaaemba kumbá ³⁰ kae'nárai túramba kavikóndarai aanéiva'a mésarai Ísu kwétiye-aimba ísésarai anónka'a sésarai Tévitin-andarakewai ómpo arunkái umásinkaaó suyásá ³¹ misáwíwá-kwáási áwáá'a tiyésa sésa aai séyavo suwasarái mináímbá ivátuwesarai ó'omba anónka'a sésarai anóndakoo Tévitin-andarakewai ómpo arunkái umásinkaaó kwésuyana ³² Ísu aampa'ó kúmba minká koména tísaa ena séna nóin-tantaara tirááímo táínda-yantaa'a umátinkanaumno súwasarai ³³ anóndakoo súramba kawe'á umásinkaaó suyaná ³⁴ Ísu arumbá umátinkena ayáámba túranka'a tátorowasarai avekáámbá túramba kawe'á umái awánésarai Ísu ánaaemba kwa'mái kurááíye.

21

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Máaka 11:1-11, Árúku 19:28-40, Yóni 12:12-19

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kumbá Yérúsaremu-noar-ampa'a kumbá Óríve-omakar-egwaa'-nao'a áwí'a Pétévasi-nao'a egwaa'á kwésa kwená kwayó-kwáási kae'á máti'marena ² séna epín-dáópa'a kurékai awáneyamba moóra-poigo áwí'a tónki ánda kwímaraawana áráákwará'a máyáivo koawánékai ándáma iyátuwekai ái'maekai tekaiyó. ³ moóránakomo tuwánénamo tísaa ínakai anóndako ayáá'mae'a kónáe siyé kosimámíyana séna ánívo ái'maekai kokaiyó síníye Ísu siráíye.

⁴ naaóv'á Áánútun-aaí simátímakowai siráintemba Ísu mirá uráíye. Áánútun-aaí simátímakowai séna

⁵ Sáíyono-noapaken-kwaasiyavai simátíme se kentí kawaáná'á kentópa'a kwempa'á teéména tónki-poigo ayáá'maena téna tónki-poigon-araako ayáá'maena kwétiye simátímiyo siráíye

agaimaréna Sáíyono-naoparemo siráimba Yérúsaremu-naopatavena siráíye. mináímbá paaréna Ísu kae'nárai tí'marówasarai ⁶ Ísumo súntemba mirá ésarai ⁷ tónki-poi áráákwará'a ái'maesarai Ísunopa'a tuyásá kwená kwayó-kwáási paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóígó arósáánumpimba kwan-daaí uwi'márówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa ⁸ sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa évakarawai paákár-únánkwátói ayú'mái évakarawai taayánáma ayáiresa aampa'á uwi'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóirare mintááyánárvane augwétamai kwéguwasa ⁹ aiva'á nááún-kwaasiye Ísun-ánaaemba nááún-kwaasiye anónkar-anonka'a sésa Tévitin-andarakewai áwí'a mósá kwémaraumne. Ísóigo ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawe'á kwémankaiye. kwíyómpakewai kwenáwí'a mósá kwémaraumne

anónkar-anonka'a suwaná ¹⁰ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kúwasa isaaiséa tóyo kwéesa nááwa kwétiyo suwasá ¹¹ évakarawai sésa Ísu Áánútun-aaí simátímíwai Káríri-ayampakemba Násáreti-naopakewaiman-iyé siráawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Máaka 11:15-19, Áríku 19:45-48, Yóni 2:13-22

¹² suwaná Ísu Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a Áánútuna naaúmpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó meéyámbó kwémayon-kwaasi tuwánéna uti'mátuwena mono'-nánkóná óntambo meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena Áánútuntavesa imáyáa ésa máái-numama kwéamundumama meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena ¹³ simátiména séna Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna kesí naatavésa sésa Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbán-iyé kwésewe agaimaréna siráíye. ánivo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáámbá uráawe Ísu siráíye.

¹⁴ Ísu mináímbá simásuwena anóm-bono'-naumpa'a máyowasa túrambo kavikówaiye aiyayaambo tausokówaiye kwenópa'a tuwaná asóvamatinkowasa ¹⁵ iyámpói mésa anónkar-anonka'a sésa Tévitin-andarakewai áwí'a mósá kwémaraumne sumbá mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé isésa Ísumo ó'oran-kawe'-mayaimo mayómba awánéna tirumbá sáwí'a umánkesa ¹⁶ Ísuntavesa sésa iyámpóímo sáwí-aimbo kwésemba íya kwéisaano suwaná Ísu séna á'a kwéisaunda Áánútun-aaí aúváivimba agaimakáin-aimba awánaraawe. maarán-áimbá séna túwa'naa óndayavesa pósa iyámpóíye umarané enáwí'a mósá kwémaraawe agaimaréna siráíye Ísu simásuwena ¹⁷ tiyuwéna máápa'a kuména mindáópa'a tuwéna Pétáni-naopa'a kwéna mindó'wáámbá koméraiye.

taaigó aáyánkarain-kwasai.

Máaka 11:12-14,20-24

¹⁸ Pétáni-naopa'a kogwáúmba usásinesa Yérúsaremu-naopa'a tumbá Ísumba áái ankówana ¹⁹ moórá-taigo áwí'a víkima aankón-awampa'a kwáyowana mintáéramba nánáe séna ááimpa'a kwéna awánómba ánáwe su'mai kwáyowana mintáigóntávéna séna ená arambá íma iyáníyone súwana mintáímá aáyánkaraiye.

²⁰ mintái aáyánkówasa Ísuna kwayó-kwáásí awánéna táátavesa ésa tiyáámba tóipimba aavésa sésa víki-tai ááéma aáyánkagwiye suwaná ²¹ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútuntave'o ímo kaer-ímáyáámó é'o asirayán-ímáyáámó é'o é'a víki-taigontave'o súnanamo aáyánkaintemba kanaán-umai mirá é'a miráwé su'mai íma é'a maanómátávé'a sé'o íré mapámbai nompá'á kumuwómó síyanamo éna mirá íníye. ²² Áánútumpa'a námúnaa sé'a ó'on-o'on-tantaatave'a áísaa e'a sembá árai'a Áánútu kanaán-umai súwa'naa umánsinkaniye sembá kanaán-umai kwétuwa'naa-iyé.

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Máaka 11:27-33, Áríku 20:1-8

²³ Ísu mináímbá simásuwena anóm-bono'-naumpa'a uména Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimuwasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye tésa sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa asirayám-báyái kwémayaanda simásimiyo suwaná ²⁴ Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísa

ona'á anondámo síya'o é'a sísaá on-áímbá simátimenaumne. ²⁵ ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa miwímá keáímbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyave'a íma áraire sirááo síníye. ²⁶ kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sinkamonaawe. úwoi-kwaasi sáwíwa-kwaasi Yónintavesa Áánútun-aaí simásímakawai uráíye kwéseмба pósa áwáá'a siyénááowe mirá keáímbá sésa ²⁷ Ísuntavesa sésa emó sísaá ónda-ainta íma ísaraumne suwaná Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra asirayám-báyái kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráíye.

moóráwai ááninkaiti kwaasái.

²⁸ Ísu mináímbá simásuvena séna simátíménda-aimba imáyáa oró. moóráwai kaer-iyámpói tínkaraiwai aivakéwáíntávéna séna kesááninkoo kesí ándá-aran-kigauva'a mayái komayaaó sisaná ²⁹ aivakéwái séna íma sinkáíye séna ména moórá-imayaa éna mayái komáyáísana ³⁰ naaénkewaintavena séna kesí ándá-aran-kigauva'a mayái komayaaó sisaná owé simái ivátuwena íma mayái mairáíye ³¹ Ísu simásuvena tísaa ena séna nááwa tivowán-áái kwéisaiyo súwasa aivakéwái avowán-áái kwéisaiye suwaná Ísu séna mináímbá imáyáa é'a simátíménda-aimba ísáaro. táákísi-umoyan-kwaasiye eénánká'ó kwénaon-inine sáwí'a kwéon-kwaasin-owe kwésembanivo miwímá Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ampa'a ááéma kwégovo keinárawa'ando. ³² Yóni nombá pétinkaraiwai téna kawer-ámbá agaráátinkowa'a kwenááiyave'a íma áraire siráavo táákísi-umoyan-kwaasiye eénánká'ó kwénaon-inine Yónin-aaiyavesa áraire suwa'á keinárawa'a miwí tuwáné'a Yónin-aaiyave'a íma áraire sé'a kentí sáwí-imayaa íma tuwé'a Áánútunopa'a íma tiráawe Ísu siráíye.

ándá-aran-kigaura'o taviyéwaiti kwaasái.

Máaka 12:1-12, Árúku 20:9-19

³³ Ísu mináímbá simásuvena séna moórá kwántámai-aimba simátíménda ísáaro. moóráwai anóm-baragwarawai ména óntan-kurima úmakena ándá-aran-kigauv úmarena ándá-arankona tááve'a úmarena ándá-arambo mapándáápá ínana anombó kuminín-taave'a úmarena óntan-damba kígaura'o taviyí-námbá úmarena ayáátááka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó taviyiyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáísana ³⁴ arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komáyáaro séna kwená kwayó'nárawa'a ti'maráísasa minkígáúrá'ó taviyéwaitopa'a tewasá ³⁵ táto'mai moóráwaimba tuvuwésa moóráwaimba tuvú'maraawana púwísasa moóráwaimba óntandei tuvuwésa ándá-aramba íma tímémba ti'mátuwaawasa kowaná ³⁶ aanávómá aiva'á kwená kwayó'nárawa'a évaka'a ti'maréna naaémba sáwíwarawai ti'maráísasa tewasá minkígáúrá'ó taviyéwai táto'mai aiva'ó uráantemba mirá ésa sáwí'a umátinkesa ándá-aramba íma tímémba ti'mátuwaawasa kowaná ³⁷ aanávómá ména naaémba séna kesááninkomba ai'maráanana kwínasa kwenáái isánááowe séna ai'maráísana tisasá ³⁸ minkígáúrá'ó taviyéwai awánésa keáímbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú

íma mayáínata kesáá mayánáe sésa ³⁹ táto'mai ándá-aran-kigauvakemba awéntayuwesa tuvúwówana pukáíye. ⁴⁰ Ísu mináímbá simásuwena séna minkígáúgú aanávómá tínimba kígaura'o taviyéwai nóra síníyo súwasa ⁴¹ miwí sésa misáwí-kwáásí tínkaminasa puwiyana ó'on-kwaasi kesí kígaura'a taviyéro sínasa minkígáúrá'á taviyésa arambó ávumo kain-kánáá tándantemba aanávómbá minárámbá aménááowe siráawe.

⁴² suwaná Ísu simátimena séna Áánútun-aaí aúváivimba awánaraawe. maarán-áímbá agaimaréna séna

óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaaamba uráíye. mindá Ísóigo isatá awánéta séta ó'oran-kawe'a uráíye kwésune

agaimaréna siráíye. ⁴³ mináímbá imáyáa é'a simátimena séna Áánútu keinárawa'a Yútaa-kwaasiyavena maará séna kenká'á íma kawáá-ónaumne séna tiyúwéna ó'onkaa-kwaasiyavena kenká'á kawáá-ónaumne sínasa kwená mayái mayánááowe. [⁴⁴ minóntánká'á tanaamba kovésa sáwí'a umái ménaaovo minóntánkó tuvú'mái sáwí'a umásuwaniye Ísu séna kwenáíyavesamo ímo áraire síyawai imáyáa éna mináímbá siráíye.]

⁴⁵ Ísu súwasa mono-kawáá-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye isésa táako pééi súwasa sésa moóráwai ááninkai kwaasáimo simbá kentááyávéna siyé sésa ándá-aran-kigaura'o tavikáawaiyavenamo simbá kentááyávéna siyé sésa óntankowemo simbá kentááyávéna siyé sésa ⁴⁶ táto'mai tuvuwónáe sésa umbá amápa-kwaasi Ísuntavesa sésa Áánútun-aaí simásímíwaiman-iyé sun-kwáásí táaroí inkaisésa Ísumba íma tátoresá ivátukaawe.

22

anón-tanomba kauráin-kwasai.

Aríku 14:16-24

¹ moórágwara'a Ísu aaí simátimindayavena kwántámai-aimba simátimena séna ² Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áímbán-iyé. moóráwai kárákwiraiwai ááninko aaraí mayáníntavena anón-tanomba kauvónéa séna ³ sáwíva-kwaasi tááyena séna aáno tanómba tamandaaró séna ména tanómba kaumaréna kwená mayái-kwáásí ti'maréna séna tamandaaró kosimátíméro sisasá mirá owasá ivátuwesa íma tewaná ⁴ ó'omba mayái-kwáásí ti'maréna séna tááyaraundawai kosimátimena séna toómbó naí kwéto'mayaa é'a purumakané naanté-póiyé tuvú'mái kwégauvumpo tamandaaró. kesááninko aaraí mayáindara'a tamandaaró. kosimátíméro séna ti'maráísasa mirá kosewasá ⁵ ivátuwesa íma tésa moóráwai kwená kígauva'a kówisana moóráwai óntambo kwémayaim-bayaiva'a kówisasa ⁶ évakarawai kárákwiraiwaina mayái-kwáásíyómbá táto'mai tínkamowasa púwówana ⁷ kárákwiraiwai áwáá'a séna kwená i-kwáásí ti'maráísasa miwí tínkamowasa púwówana miwítí naampimpá'á iramá agagaowaná kágwisana ⁸ kárákwiraiwai kwená mayái-kwáásíyávéna séna tanómba kauvé'a tááyaraundawai kesááninkona tanómba taman-daígómbá uwóví'an-owe. ⁹ aantáá'o kwaásimo torupamáimo máyáapa'a kotivakáá-umai ó'on-o'on-kwaasi tuwáné'a simátimiyasa tanómba tamandaaró sisasá ¹⁰ kwená mayái-kwáásí isésa aampa'á kwénaaesa kwaasi tivakáá-umai tuwánésa sáwí-kwaasiye kawe-kwáásíyé torupamátinkesa ti'maesa tésa toómbó naí-naúmpá'á sisipáá uráawe.

11 Yútaa-kwaasi aaraimó máyáanka'o ombá tanómbó nánáesamo ten-kwáási ontará'ó tewasá mayái-kwáási kawer-únánkwátói tíméwasa urésa mindáúmpá'á umésa toómbá kwénaavo minúnánkwátóimo ímo urésamo ésa íma toómbá umandánááowe. toómbó nai-náúmpá'á sisipáá owaná kárákwiraiwai tuwánaimba moóráwai íma kawer-únánkwátói uréna máyáisana awánéna 12 séna nóra éwa kawer-únánkwátói íma uréwa iráano sisaná íma aai sisaná 13 kárákwiraiwai kwená mayái-kwáásiyávéna simátimena séna aiyayaanka'a asááumai máápa'a túnkwiyampa'a auwéwana ivi'á téna áí'o índayavena áwááyaamba akévundaniye siráíye Ísu siráíye.

14 Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútu sáwíva-kwaasi tááyain-kwaasivinkemba évakarawaiye su'mai kwená kwaási-i'a kwéumatinkaiye siráíye.

táákisi-aintavesa áísaa uráan-kwasai.

Máaka 12:13-17, Árúku 20:20-26

15 Ísu súwasa amáán-kawaa-kwaasi máápa'a kumbésa keáimbá sésa nóran-ainta áísaa onanayá sáwí-aimbo sínata aavintá mayankánaumno sésa 16 miwí tínaaembo kwárón-kwaasiye Éróti amááraawiye ti'márówasa Ísunopa'a tésa sésa anóndakoo árai-kwaasi po Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. 17 simáménda-ainta isaaó. kanaarátááwá táákisi-ontamba Áróamáani-kamaani-kwaasiya tíménaum. íya tíménaumno. tíménaundaya Yútaa-kwaasiya kentáási amáámba araaisénaundaya iyompo nóran-imaayaó émo e simásimiyo suwaná 18 Ísu miwí táama iséna imáyáa éna arumpimbá séna Áróamáani-kamaani-kwaasi táákisi-ontamba tíméromo senasamó ésa Yútaa-kwaasi áwáá'a sésa Áróamáani-kamaani-kwaasi sáwí'o umásínkáawaiya óntamba tíméro kwésiye sénááowe séna Áróamáani-kamaani-kwaasi táákisi-ontamba íma tíméromo senasamó ésa Áróamáani-kamaani-kwaasi áwáá'a sésa táákisi-ontamba íma tíméro kwésiye sésa aavimbá maisínkáááowe-imaaya éna áísaa un-kwáásiyávéna séna kaumbo-káér-ainkwarakwaasi pó'a kentávé'a sáwí-aimbo sindawe sé'a kwésísaa-owe. 19 táákisi-ontamba moórá maimái máagaraasinkaaro súwasa maimái máagaraarankowana 20 séna náawa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáíyo súwasa 21 miwí sésa Áróamáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáíye suwaná Ísu séna Áróamáani-kamaani-kawaanakondei kwembá áméro. Áánútundei Áánútumba áméro súwasa 22 mináimbá ísówana táá'a kówasa íma aai sésa auwésa kuráawe.

pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.

Máaka 12:18-27, Árúku 20:27-40

23 kuwasá Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáási púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésen-kwaasi pósa mitáwai Ísunopa'a tésa 24 sésa anóndakoo naaóv'á Mósesi séna moóráwai aarai maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaáóná anondáwe séna iyámpói ankáníye siráíye. 25 moórá-aimba isaaó. moórá-tawai maanká'á avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aarai maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana 26 kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói

íma ankéna púwísana kwenánaaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eemesa avakaeté-kwaasi putásaawana ²⁷ minínimbá naaémba pukáiyé simásuwesa ²⁸ Ísumba áísaa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaíya-tawai minínimbá avakaeté-kwaasi tuwainimbá póna nááwa mayániyo suwaná ²⁹ Ísu séna Áánútun-ai aúvávimba agaimakón-aimba íma kawé'á umái isé'a Áánútuna asirayámbá íma awáné'a pó'a miráumai sáwísawaa-aimba kwésewe. ³⁰ pukémpinkemba usásinesa kwíyómpa'a uménaaon-kanaa aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ésa Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o máewaimo ontembá minínínákwá'á miráumai aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe. ³¹ kwaási pukémpinkemba usásinanaaomba simátíménda isáaro, Áánútu simátímakomba aúvávimba agaimakón-aimba awánaraawe. ³² Áánútu Mósesintavena maarán-áimbá séna Áánútu úne. enaíkwá'ná Ááváramune Áísakaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráiyé. Áánútu mináimbá siráimba minkáumbó-kwáási á'a púwúwasa utamatínkaraambanivo mináimbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe Ísu súwasa ³³ kwesémo máyón-kwaasi isésa táátavesa ésa sésa ááin-kwasai kwésimasimiye siráawe.

aivar-ámáánkóná kwaasái.

Mááka 12:28-31, Árúku 10:25-28

³⁴ suwaná Ísun-aiigo Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáási táái usáyaaitomba áamáan-kawaa-kwaasi isésa torupamáí mésa ³⁵ miwíwínkémbá moóráwai áamáamba kawé'á umái ísárowai Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe séna áísaa ena séna ³⁶ anóndakoo Áánútuna áamáampinkemba nóran-amaana aivar-ámáámbán-iyó súwana ³⁷ Ísu séna Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna Áánútumpa'a kentí Ísóigomba kentiruné kentí imáyáawe kentimané áméro agaimaréna siráiyé. ³⁸ minámáámbá aivar-ámáámbá isaná ³⁹ miwá ánaaenken-amaamba anón-amaamba maarán-ámáámbán-iyé. Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna kesávái-imáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró agaimaréna siráiyé. ⁴⁰ minkáér-ámáánkó ávonkaamba uráísana Mósesimo ó'on-amaambo siráine Áánútun-ai simátímakowai siráan-amaane megwí-megwiraamba éna kaer-ámáánkó ávonkaamba uráínka'a tagwéaraapaiye Ísu siráiyé.

Áánútumo usásinankaiwai Káráísitina kwaasái.

Mááka 12:35-37, Árúku 20:41-44

⁴¹ súwasa áamáan-kawaa-kwaasi torupamáí máyówana Ísu miwí tísaa ena séna ⁴² Áánútumo usásinankaiwai Káráísiti nááwan-andaraken-kwaasiya'iyó súwasa kentáásikwá'ná Tévítin-andaraken-kwaasiman-iyé suwaná ⁴³ Ísu séna naaová'á Áánútun-amanko Tévítimba imáyáa amúwana Tévíti Káráisitintavena séna kesí Ísóigoman-iyé siráimba ⁴⁴ monor-ímá agaimakón-auvai-kwandaavimba Tévíti agaimaréna séna kesí Ísóigonatavena Áánútu séna kesiyáánurapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a ená namuro-kwáási usáyaaitaanasa miwí ánášanaaowe

Áánútumo siráin-aimba Tévíti siráiyē. ⁴⁵ miráumai Tévíti Káráísintintavena séna kesí Ísóigoman-iyē siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-andaraken-kwaasiman-iyō Ísu sumba ⁴⁶ Káráísiti Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-iyē sumbanivo miwí ima kanaán-umai aai sésa táátavesa ésa minkánáárakémbá ima áísaa úmaesa iráawe.

23

ámáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé miwítí kwaasí.

Máaka 12:38-40, Áríku 11:39-44,47-52, Áríku 20:45-47

¹ Ísu torupamáí máyón-kwaasiye kwená kwayó-kwáásiyé simátimena séna ² Áánútu usásintinkaraisasa áamáamba sen-kwáásiyé áamáán-kawaa-kwaasiye Mósesi agaimakáin-aimba awánésa kwésimatimemba ³ isé'a kwáráaro. Mósesi siráin-amaamba miwí tóikakene su'mai sésa ima kwégwaraavo miwimó ontembá ima oró. ⁴ umbai-yántáá'ó asááúmakesamo tógwaata'mae'a korómó sésamo ímo túwa'naa ontembá miwí umbai-áimbá simátimesa ima túwa'naa ombá úwoi kwáráaro kwésewe. ⁵ miwí sésa kwaási suwánésa anón-kwaasin-owe sígwáe sésa Mósesi siráin-amaamba agaimáí anavéúmpimba makésa túwayaankare tiyáánkare asááúmaresa miwítí kwátói-araira'a ayáátáaka'a taváákarara úmakesa naaópa'a avuvumpa'á kwénaesa ⁶ tanómbo kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa mono'-náúmpá'ó umáyáapa'a anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa ⁷ kwaási suwánésa sésa anón-kwaasi monor-áimbá simátíméwain-owe sígwáe sésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaesa mirámó ontávésa aamoi kwéowe.

⁸ miwí mirá kwéombanivo ima mirá oró. keinárawatavesa anón-kwaasi monor-áimbá simátíméwai owémó síyambo é'a kímborawai anón-kwaasi isatá kwená kwaásiya mimbóráí'a umáíya máyáumne seró. ⁹ keinárawapinkemba moóráwaintave'a anón-kwaasi kesivón-iyē sevó. kentifó kwíyómpa'a máyáiyē. ¹⁰ keinárawapinkemba moóráwaintave'a kentáara'a kárákwirawain-iyē sevó. Áánútumo usásisinkaiwai keyáá keinárawaka'a kárákwiraundawai kemá úne. ¹¹ keinárawapinkemba usáyaitanae síyawai keinárawati kwayó'-má'yái máyáaro. ¹² kentúwí'o mósá maráiyawaima Áánútu úwoi-kwaasiraamba umátinkanivo kentúwí'o ímo mósá maráiyawaima Áánútu mósá tinkániye Ísu siráiyē.

¹³ Ísu mináimbá simásuwena séna áamáamba sen-kwáásiyé áamáán-kawaa-kwaasiye simátíménda isáaro. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. Áánútu kwená kwaásimo kawááin-amba kwéitatinkaawe. Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ampa'a ima kónáe sé'a kónáe kwéowaiti aambá kwéitatinkaawe.

[¹⁴ áamáamba sen-kwáásiyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi é'a ketor-ínintí óísankwara naankwará'á umóyámbá kwémae'a kwaási suwánésa súwí'a mósá maráígwáe sé'a kampakómbá tavisiimái-namunaa kwésewe. mindáyave'a kárákwiyoro.]

¹⁵ áamáamba sen-kwáásiyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi é'a simátimunda monor-áimbá kwaráígwáe sé'a tivakáá úmae'a anón-domba kóate'a némpa'a kwénaae'a tuwáné'a kentí sáwí-mayai agaráátinkáawasa miwítí sáwí-mayaigo kentí sáwí-mayaigomba usáyaitaraimba pó'a mindáyave'a kárákwiyoro.

16 aambá íma kawé'á umái awáraawai kampa'á sé'a maarán-ámbá kwáráaromo kwésewai kárakwiyoro. keinárawa'o monor-áimbó sembá kampa'á simátíme'a sé'a anóm-bono'-nankon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna kanaán-íníye. áńivo kawer-óntámbá áwí'a kóri-ontankon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna sáwí'a íníye kwésewe. 17 minkóri-óntánkó anóm-bono'-nankomba íma usáyaaaitaraiwo mindáúmpá'ó kwénimba mindá kawé'án-íye. keinárawa'a monor-áintávéna tááko íma pééi sísá'á kwéisaawe. sáwí-imayaagwara-kwaasi simátímén-aimba kampar-áimbán-íye. 18 keinárawa'o monor-áimbó sembá kampa'á simátíme'a sé'a Áánútuntavesamo póimo tuvú'máimo agáyáan-taareigon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna kanaán-íníye. áńivo mintááréirá'ó Áánútumbo kwéame-poigon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna sáwí'a íníye kwésewe. 19 Áánútumbo ámém-poigo mintááréígómbá íma kwéusayaaitaivo mintááréígó usáyaaitarena ámém-poi kawé'á kwéíye. keinárawa'a monor-áintávéna tááko íma pééi sísá'á kwéisaawe. sáwí-imayaagwara-kwaasi simátímén-aimba kampar-áimbán-íye. 20 asirayán-áimbó sembá Áánútuntavesamo póimo tuvú'máimo agáyáan-taareigon-aaimo tivamíra'o marésamo sésamo ésa mintááréígón-ááigwara'a Áánútumbo kwéamem-poiwon-aigwara'a kwésewe. 21 asirayán-áimbó sembá anóm-bono'-nankon-aaimo tivamíra'o marésamo sésamo ésa mindánkón-ááigwara Áánútu mindáúmpá'á máyáiwain-aigwara'a kwésewe. 22 kwíyónkon-aaimo tivamíra'o marésamo sésamo ésa Áánútu miv'á kárakwiraiwain-aigwara'a kwésewe.

23 áamámba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárakwiyoro. naaóv'ó Mósesimo siráintemba kentí kígauvakemba sáwíyan-tonkwara'a taaínkaar-umai siyáánkai maké'a moorá Áánútumba kwéame'a kawé'á kwéé'a mirán-ámáámbá isámai iyé'ńivo Mósesimo siráin-amaamba anón-amaamba iv'á tu'maré'a pó'a kwaási íma arupí umátinke'a tirumbá íma umátinke'a íma Áánútuntave'a asiramái-imayaa é'a mirá ontávé'a pó'a minánón-ámáántómbá iv'á tukáawe. 24 aambá íma kawé'á umái awáraawai kampa'á sé'a maarán-ámbá kwáráaro kwésemba sáwíyan-amaamba kwaré'a anón-amaamba tukáawe. mirámó ombá toómpímbá kankambá kwáyáisa'a kító-kankamba túkúyuwe'a anón-kankamba mindágwara'a kwénaantenkaan-kwaasin-owe.

25 áamámba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárakwiyoro. anavéúne táávere paákáre su'mai kwésewe owain-ovo andáámpa'a sáwí'a uráisa'a pó'a kempímbá sáwíva-tantaa'a anómba kwáyáíye. 26 áamáán-kawaa-kwaasiyono. monor-áintávéna tááko íma pééi sísá'á kwéisaawe. anavéúne táávere andáámpa'o sese owanamó andáámpare paákáre kawé'ó kwéintemba kentí sáwí-imayaa tuwé'a kawer-ímáyáá umái máéro.

27-28 áamámba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárakwiyoro. kwaásimo maipímbó utámakaawanamo kaviraisasamó kwaási ímo awánaantemba kentirumpímbá mirá isa'á sáwí'a kwéowasa kwaási íma kwétuwanaawe.

kwaásimo maipímbo utámakesamo kanaagunémo owasá awánésamo sésamo kawé'á kwéowe sentembá keinárawa'a tuwánésa kawé-kwáásímán-owe sembánivo kentirumpimbá mirá-sáwi-yántáá'á kwáyáisa'a kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiman-owe.

²⁹ áamámba sen-kwáásiyé ámáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. kentikwá'ná Áánútun-aa simátímakowai tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwéowe. arupí umái máyón-kwaasi tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwé'e'a ³⁰ sé'a miwí tísavutantamba uráawai sé'a minkánáávímbo métaraiya kentáá síkwá'námo uráantemba íma miráyá uráusino kwésewe. ³¹ mirán-áímbo kwéseumbo maarán-áímbo sé'a Áánútun-aa simátímakowai tínkamesa mirá-sáwí'á uráawai tiráata úne kwése'a miwímó uráantemba mirá kwéowe. ³² kentikwá'námo uráantembo mirámó kwé'e'a ánásanaaowe.

³³ ánásanaaomba iyánkó póigon-araa'an-owe. Áánútu keinárawa'a aavimbá matinkáína'a sáwí-meyambo mayánáaopa'a iramó kwégaipa'a tu'maá'námo ímo kwáyáipa'a kónááowe. ³⁴ miráumai kesáái simátimenaowaiye agaráátinkanaowaiye kawer-ímáyáágwára-kwáásiyé tí'maránasa keinárawapimba kwénaaiya'a évakarawai tínkamiyasa puwíya'a évakarawai taaira'á tínkamiyasa puwíya'a évakarawai kentí mono'-náúmpimpá'á taándéi tínkame'a moórá-mora-naopimpa'o kwénaaiya'o é'a tí'mátu'mae'a naaónááowe. ³⁵ mirámó íyana arupí-kwaasimo tínkamom-beyamba amáparawaiti meéyámbá kentópa'a tínye. aiva'ó tuvúwanamo pukáin-kwaasigo áwí'a Épeo naaémbo moóráwai Pérékaya ááninko áwí'a Sékáraya anóm-bono'-naumpa'a máyowana moórá-ayampa'a Áánútuntavesamo ísámaimo póimo tuvú'máimo agáyáan-ontareí kwáyowana moórá-ayampa'a aiva'-mónó-káwáánákówé su'mai iyún-ontama kwáyowana avumpimbá Sékáraya umáyowasa tuvúwana pukáiyé. ³⁶ minkáé-kwáásiráítí avumpimbó agairáan-kwaasi tínkamuwasa pukáawai gwara'a miwítí sáwí-meyamba ívé'o máyáan-kwaasi mayánááowe Ísu siráiyé.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

Arúku 13:34-35

³⁷ Ísu mináímbo simátímatuwena Yérúsaremu-naopaken-kwaasi arumbá umátinkena séna Yérúsaremu-naopaken-kwaasiyono. Áánútun-aa simátímakowai tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. Áánútu tí'marówasa kurówai óntantamba tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. kokórigomo aráátombo ayóí-ándámpá'ó tínkarenamo káátamatínkaintemba aasiyaasítawai kemá mirá ónaumne kwésundanivo tínaaemba kwéumasimewe. ³⁸ ísáaro. Áánútu tiyuwáina'a tu'nankáámbo ánááowe. ³⁹ simátíme'a sé'a íma úwoi suwánanaoovo naaémbo sé'o Áánútu ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye síyanka'a moórágwara'a suwánanaaowe Ísu siráiyé.

24

anóm-bono'-namba tawisí-áímbo siráin-kwasai.

Máaka 13:1-2, Arúku 21:5-6

1 Ísu mináímbá simásuwowasaya anóm-bono'-naumpakemba kárúwesa kúmúmba kwená kwayó-kwáásí sésa anóm-bono'-namba kawé'-nánbán-ivo awánaao suwaná 2 Ísu séna ívé'o awánaan-dantave'a simátíme'a sé'a aáo kwaási tésa mindámbá amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwarare tawísíyuwanaaowe Ísu siráíye.

sáwí-kanaa tíníye siráin-kwasai.

Máaka 13:3-13, Áríku 21:7-19

3 Ísu mináímbá simásuwena Óríve-omaka'a umáyowasa kwená kwayó-kwáásí kweyáá máyonka'a tésa áisaa esa sésa emó sénda nása-tawaiya tíníyo. nóran-awaamera ínata séta ákíra'a emá kuméma ívé'o kwáyáin-tantaa'a ánáسانیye sénaumno suwaná 4 Ísu séna kampar-áimbá isé'a áraire sevó kárákwiyoro. 5 sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa sáwívarawai minkámpár-áíntávésa áraire sénááowe. 6 áái'o tiyáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánaámó tinda mindá íma amápa-tantaa'a ánáسai-awaame'an-íye. 7 moórá-ayampa-kwaasimo áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amááraayavena usásimbai áái'a tiyáaro sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye. 8 mirán-tántáá'ó paárina'a sé'a amápa-tantaa'o ánásanin-kanaa íma tiráivo iyámpóimo tinkánáe owanamó anón-ti'o intembá umbai-kánaámó tínimba miráumai ááiimba ásáíye seró.

9 mirán-áímbó síyasa minkákémbá keinárawa'a táto'mai ó'owima tímíyasa sáwí'a umátinkesa tínkamiya'a puwónááowe. kentáváímó asiramáímo máyáantavesa ó'on-o'on-kwaasi amáparawai tiyámba umátinkanaaowe. 10 kesááiyavesa áraire kwésíyawaivinkemba sáwívarawai kesáái tínaemba umámesa miwítí namuro-kwáásí moórá-morawai agaráátinkesa tiyámba umátinkanaaowe. 11 sáwívarawai paáresa kampa'á sésa Áánútun-aaí simátimundawai úne sésa sáwívarawai kampa'á simátíyuwanaaowe. 12 miráumai sáwí-mayaigo kóyáwé éna anómba ínasa ó'owiti imáyáamo eémemba ivátuwesa kesávái-imáyááwé su'mai ónááovo 13 ímo ivátuwesamo kentáváímó asiramáímo méwai ánáسai-kanaara'a Áánútu tí'mai kawepá'á métinkaniye. 14 amápa'-maravaken-kwaasi isánááontave'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba simátíma'mae iyíyana naaémba amápa-tantaa'a ánáسai-kanaama tíníye Ísu siráíye.

sáwí-kanaagona kwaasái.

Máaka 13:14-23, Áríku 21:20-24

15 Ísu mináímbá simásuwena séna naaémba ávááraumai inkaisí-yántáákómá paáriníye. naaóv'á Áánútun-aaí simátímakaiwai áwí'a Tánieri mintántáátávéna siráíye Ísu siráíye. kemá Mátíyu sé'a maanáúvámó torausíyawai táako pééi sína'a isáaro kwésune. Ísu séna Áánútuna kawé'-mápá'á misáwí-yántáá'á paárinasa awánanaaomba 16 Yútiyaa-marava'o máyayan-kwaasi omápata isaaisésa iyánááowe. 17 ontará'ó máyayan-kwaasi íma naaúmpa'a iyíyamba óísamba ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe. 18 kígauva'o máyayan-kwaasi íma naaópa'a iyíyamba unáánkwtátói ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe. 19 tímúkwarar-inimba

ívér-iyampoigwarar-inimba minkánáámá sáwí'a ónááowe. ²⁰ isaaisé'o iyónááomba táúgwi-kanaa iyé'a agándai-kanaa iyé'a únavo sé'a Áánútumpa'a námúnaa seró. ²¹ minkánáámá tínimba anón-umbai táníye. naaóv'á Áánútu maramá tarórumba ívéka to'mái mirán-úmbái-yántáá'á íma tiráíye. aánogwara'a mirán-úmbái-yántáá'á íma tíníye. ²² mirán-úmbái-yántáá'ó kwéin-kanaa Áánútu ákise úmakaiye. mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaamo ayáátáaka'o kwéninkakai amápa-kwaasi íma úwoi túvamai máésino. Áánútu ítamakain-kwaasiyavena imáyáa éna mirán-úmbái-yántáá'á ákise uráíye.

²³ ákise mo ínsa évakarawaimo simátimesamo sésamo Áánútumo usásinankaiwai mivá'-maava'a máyáíye síya'o é'a íma isáaro. ²⁴ évakarawai paárésa kampa'á sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa évakarawai kampa'á sésa Áánútun-aai simátimundawai úne simátima'maesa naaónááomba ímo awánem-bayai kwémaesa Áánútumo ítamakain-kwaasi kampa'á simátiyuwanáe sésa mirán-ánóm-báyái mayánaáowe. ²⁵ miwíyáv'é'a árai-kwaasin-owe sevó sé'a íma paáruraanka'a aiva'á simátimumpo kárákwiyoro.

²⁶ súnda-aimba imáyáa é'a naaémbo moóráwaimo kentávénamo sénamo paáruena kavóná-marava'a máyáiyemo sína'o é'a íma koró. moóráwaimo kentávénamo aúpá'á máyáiyemo sína'o é'a íma áraire seró. ²⁷ kwíyómpa'o tawáombo úmae kwisasamó awánaantemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai miráumai avora'á ókwara'a kumónaumne. ²⁸ póimo awáímó kaviraipá'ó náíndayavenamo evontáán-dúmáómó torupamáímo máyáintemba Áánútu sínana súnda-aimba paáriníye Ísu siráíye.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.

Máaka 13:24-31, Árúku 21:25-33

²⁹ Ísu mináímbá simásuwena séna mirán-úmbái-yántáá'á tínín-kanaama ánásainana aaváúmá túnkwina kwíyómba íma sán-káinana o'á kwíyómpakemba kuntínana kwíyónko tora'naára'a ínsa ³⁰ amápa'-maravaken-kwaasi kwíyómpa'a awánanaaomba ó'oran-tantaa'a awánésa kentávésa sésa kumíníyena to'mayaa kwéíye sésa táátavesa kwéesa ivi'á kwétesa suwánanaaomba kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a suwánanaaowe. ³¹ uwíremba kwése'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a ti'maráanasa Áánútumo ítamakain-kwaasi amápa'-maravakemba tí'maesa moórávimba torupanááowe.

³² Ísu mináímbá simásuwena séna moórá-tai naí-táigó áwí'a víki-taigontave'a imáyáa umái isáaro. aráságáyómó agayáínda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwíyanka'a tíníye sénááowe. ³³ mirámó intembá kemá súnda-yantaa'a ína'a awáné'a sé'a sáwíyanka'a kumíníye sénááowe. ³⁴ árai'a simátime'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó súnda-yantaa'a paáriníye. ³⁵ kwíyómba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaíkwai'a íníye Ísu siráíye.

kúmónda-kanaa kwaási íma ísaraan-kwasai.

Máaka 13:32-37, Árúku 17:26-30,34-36

³⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna kúmónda-kanaama aaváúvimbá kwaási íma isááwasa kwíyómpaken-kwayo'narawa'a íma isááwa'a kemá

Áánútu ááninkoma íma isáúnana kesivo kweyáá ísaraiye. ³⁷ naaóvá'á moóráwai áwí'a Nówaa máyonka'a kwaási íma Áánútuntavesa imáyáa ésa maémaéntemba naaémba kemá kwaási úrandako kúmóna mirá ónááowe. ³⁸ kavirayán-dónkómó ímo tínkankonka'a nombá toómbá kwénesa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa aaraí máyówasa kwaai máyówasa kwéuwana Nówaa non-avóvomayaa'o kún-daumpa'a umáyowasa ³⁹ kavirayán-dónkó tínín-aimba ísaresa íma imáyáa ésa máyówana anón-a'a téna kavirayán-dónkó amápa-kwaasi tínkamuwasa putásaraawe. mirámó uráantemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai ókwara'a kúmóndara'a kentávésamo ímo imáyáamo iyawai mirá ónááowe. ⁴⁰ minkánáá maará ónááowe. kae-kwáási kígauva'a méyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airániye. ⁴¹ minkánáá kaer-íninkái toómbá kwégwanteyana Áánútu moórá-inimba auwéna moórá-inimba airániye. ⁴² kemá kentí Ísóigo kúmóna-kanaama íma ísaraavo kárákwimai máéro. ⁴³ simátíménda-aimba imáyáa oró. naako avowámó umóyán-kwáásímó tínín-kanaamo ísarenarai umóyán-kwáásí timbá kwéto'mayaa-ena awánéna kwatúwáísana kwená naaúmpakemba umóyámbá íma máyáísino. ⁴⁴ miráumai kemá kwaási úrandako kumónaundayave'a pó'a keinárawa'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnavainivo kwéto'mayaa-e'a simu'maré'a máéro Ísu siráiyé.

sáwí'a owasá kawé'á owasá uráan-kwasai.

Árúku 12:42-46

⁴⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna kawé'-máayímó kwémayaawai kawer-ímáyáágwárá-kwáásiyávé'a kwésune. kwená anóndako séna kesí mayái-kwáásirá'á kárákwire toómbá taaímbai tíma'mae iyuwó síníye. ⁴⁶ kwená anóndako téna kwená mayáímó kawé'ó umáimo mayáinda taawánáinana mayáímó kwémayaindawai arunkó kawé'á ínana ⁴⁷ minánóndákó séna kesí náaindaamba amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo síníye. ⁴⁸ ánivo mimbáyái-kwáásígómó imáyáamo énamo kesí anóndako ayáatááka'a íma tíniye sénamo ⁴⁹ mayái-kwáásí tínkamenamo toómbó nénamo uwoaó'-nómbá kwénaan-kwaasiye uwoaó'ó énamo ⁵⁰ kwená anóndako tínín-kanaa ímo ísarenamo ímo imáyáa kwéindara'a téna ⁵¹ anónka'a tainkámbai ai'mátuwena séna kaumbo-kaér-ainkwara-kwaasimo mésamo tí'o kwéisasamo ivi'ó kwétesamo túwáayaambo akévundaresamo máyáapa'a kóaaó síníye Ísu siráiyé.

25

siyáánkai-inaamaruti kwaasái.

¹ Ísu mináimbá simásuwena aaraimó kwémayaawainá ááimba imáyáa éna séna naaén-kanaamo tínimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áímbán-íye. aaraimó mayáníwaimba toómbá náiyanesa siyáánkai-inaamaru oómbá kúra'maesa aampakémbá koáikaawe. ² minárásíyómbá éva'aasei sáwí-imayaagwara'a owasá éva'aasei kawer-ímáyáágwárá'á owasá ³ sáwí-imayaagwarar-arasi oómbá kúraresa ó'on-anaveumpimba íramó kánín-domba íma atíyoraawasa ⁴ kawer-ímáyáágwárar-árasí oómbá kúraresa ó'on-anaveumpinkwara'a íramó kánín-domba atíyoresa ⁵ aaraimó mayáníwaimba koamu'makáawana íma ááéma tisasá tógáva'a ísasá tuún-kwaiguráawe.

⁶ tuún-kwáyáawana no'wáán-avuntamba moórawai aayamáí séna kwétivo koairánáisiye sisasá ⁷ misiyáánkái-árásí usásinesa oómbá to'maésa kombá ⁸ sáwí-imayaagwarar-arasi kawer-ímáyáágwárar-árásíyávésa sésa kentáásí iramá pisinánívo nombá atísimero sewasá ⁹ kesáágwárá'á miráumai kwéanasaiwo nombó atiyén-daumpakemba komeéyámbaráaro sewasá ¹⁰ kwégwana aaraimó mayániwai tisasá éva'aasei-arasi to'mayaan-umai máyáawai kwesé toómbó náiyanesa naatúmpa'a iyówana ¹¹ onta umásúwáísasa minévá'ááséí-árásí nombó atiyénáesamo kówai tésa anónka'a sésa anóndakoo onta tisinkaaó sewaná ¹² íma awánáúnda-arasi ombá pó'a íma onta titinkánaumne siráíye. ¹³ Ísu simásuwena séna miráumai kemó kúmónnda-kanaa íma ísarenka'a kumónaumpo kárákwimai máéro Ísu siráíye.

kaumbo-máyái-kwáásítí kwaasái.

Áríku 19:11-27

¹⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna naaén-kanamo tínimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-íye. moórá-anondako némpa'a kwááyu koménae séna éna kwená mayái-kwáásí tááyena séna kesí óntanka'a kárákwiyoro séna ¹⁵ moórawai kwená mayái kawe'-máyái máyáísana awánaiwaintavena séna kesí óntamba éva'aasei-unamba kárákwiyuwo séna aména moórawai kwená mayái sáwíyanka'a kawe'-máyái máyáiwaintavena séna kesí óntamba kaer-únámbá kárákwiyuwo séna aména moórawai kwená mayái sáwíyam-bayai máyáiwaintavena séna kesí ónamba moórá-unamba kárákwiyuwo séna aména tiyuwéna námpa'-marava'a kówisana ¹⁶ éva'aasei-unan-ontamba mairáiwai minóntándéí mayái maimaé kwégwena ó'omba éva'aasei-unan-ontamba máyáísana ¹⁷ moórawai kaer-únán-óntámbá mairáiwai minóntándéí mayái kwémaena ó'omba kaer-únámbá máyáísana ¹⁸ moórawai moórá-unan-ontamba mairáiwai minóntándéí íma mayái maéna úwoi maravímbá utámakaiye.

¹⁹ utámakaisasa mirá kwéowana miwítí anóndako ayáátááka'a kuróm-bapa'a mivá'á ména naaémba téna kwááyumo tímakaunda-ontamba torupamáí awánanae séna tááyaisasa ²⁰ tésa éva'aasei-unan-ontamba mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna éva'aasei-unan-ontamba símakaandavinkemba mayái kwémae'a ó'omba éva'aasei-unan-ontamba mairáumne sisaná ²¹ anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawe'á óne. kentávemo imáyáamo émo sáwíyan-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwiraandantemba sáwíva-tantaaka'a kárákwiyiniyone. kesirunkómó aamoimó intembá kesé taménana enarunkó aamoí íno sisaná ²² kaer-únán-óntámbá mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna kaer-únán-óntámbó símakaandavinkemba mayái kwémae'a ó'omba kaer-únán-óntámbá mairáumne sisaná ²³ anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawe'á óne. kentávemo imáyáamo émo sáwíyan-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwiraandantemba sáwíva-tantaaka'a kárákwiyiniyone. kesirunkómó aamoimó intembá kesé taménana enarunkó aamoí íno sisaná ²⁴ moórá-unan-ontamba mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna emá asirayán-kwáásí éma ó'owiti mayáivínkémbá toómbá kwéne ó'owiti kígaaurakemba úwoi kwénaae kwémandaana'a ²⁵ enáároí inkaisé'a ená óntandei mayái íma mayáúnda úwoi aúpá'á makáunda po ená óntamba mayániyone sisaná ²⁶ anóndako séna sáwí-mayai-kwaasigo

kavóná-kwaasi po kentávemo sémo ó'owiti mayáivínkémbá toómbá kwéne ó'owiti kígaurakemba úwoi kwénaae kwémandaana'a óne sénda po ²⁷ kesí óntambo amápa-kwaasiti óntambo máraan-daumpa'o makáandarakai tiré'a kesí óntankwara aa'wáá-ontankwara'a mayáúsino séna ²⁸ kwená mayái-kwáásiyávéna séna minóntámbá mairé'a siyáánkai-unan-ontambo tokáiwaimba áméro. ²⁹ sáwíva-tantaaka'o kawé'ó umáímo kárákwisinkaiwaimba moórá-mora-yantaa'a áménana kárákwisinkanivo ímo kawé'ó umáímo kárákwisinkaindawaimpakemba makáimba máyáana'a ³⁰ misáwí-máyái-kwáásígómbá áí'mae'a máápa'a móru auwáiyana túnkwiyampa'a tí'o kwéisasamo ivi'ó kwétesamo túwááyambo akévundaresamo máyáapa'a kwíniye siráíye Ísu siráíye.

Ísu máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kwasai.

³¹ Ísu mináimbá simásuwena séna kemá kwaási úrandako naaémbe kúmóndara'a ságayankwara kwiyómpaken-kwayo'narawakwara'a kárákwiraundawai pó'a kúmónasa ³² amápa'-maravaken-kwaasi kesúrunka'a torupamáí máyaiya'a sipisípi-poiye méme-poiraremo kárákwiraiwaimo taaíambaraintemba minkwáásiyómbá miráumai taaímbake'a ³³ évakarawai siyáánúrapa'a mótinke'a évakarawai siyáánepa'a métinke'a ³⁴ kárákwiraundawai siyáánúrapa'o maíyan-kwaasiyave'a sé'a kesivo kawé'á umátínkaiwain-owe. Áánútu maramó tarórunonka'a kentí imáyáa éna kentí maru'á to'mayaa úmakaivo miv'á tamáéro. ³⁵ kawé'á umásinke'a kembó sááimo sinkómba toómbá simé'a nombá simé'a ó'om-bapaken-kwaasimo ówánda aamoí umásinke'a kentí naaúmpa'a mógwésinke'a ³⁶ unáánkwátói-iyaaímbo ówánda kwésime'a sí'o úmba kwégarakwiye'a ándáva'o maéwánda kwésuwa'naa-e'a mirá umásínkaraawe. mirán-áimbá senasá ³⁷ arupí umái máyáawai sísa esa sésa Ísóigo nósa-tawaiya embó ááimo ankómba toóné noné améta ³⁸ nósa-tawaiya ó'om-bapaken-kwaasiraambo undá aamoí umánketa kentáási naaúmpa'a móanketa nósa-tawaiya unáánkwátói-iyaaímbo undá améta ³⁹ nósa-tawaiya áí'o úmba áwa'naa eta nósa-tawaiya ándáva'o maúnda áwa'naa uráumno síya'a ⁴⁰ kárákwiraundawai sé'a árai'a simátíme'a sé'a kesí kwaási úwoi-kwaasi miráumaimo túwa'naa uráamba mindá kembán-íye simátímenaumne.

⁴¹ mirá simátímatuwe'a siyáánepa'o maíyan-kwaasiyave'a sé'a Áánútu sáwí'a umátinkaniwain-ovo siyuwé'a kóro. Áánútu Sáátáánigone kwená kwayó'naraware imáyáa éna anón-irama to'mayaa umátínkaraisana kaikai'a éna íma pisináípa'a miv'á komáéro. ⁴² kembó sááimo sinkómba toóné noné íma simé'a ⁴³ ó'om-bapaken-kwaasimo ówánda íma aamoí umásinke'a kentí naaúmpa'a íma mósinke'a unáánkwátói-iyaaímbo ówánda íma simé'a sí'o úmba íma súwa'naa e'a ándáva'o maéwánda íma súwa'naa e'a mirá umásínkaraawe. mirán-áimbá senasá ⁴⁴ sísa esa sésa Ísóigo nósa-tawaiya embó ááimo ankómba toóné noné íma améta nósa-tawaiya ó'om-bapaken-kwaasiraambo undá íma aamoí umánketa kentáási naaúmpa'a íma móanketa nósa-tawaiya unáánkwátói-iyaaímbo undá íma améta nósa-tawaiya áí'o úmba íma áwa'naa eta nósa-tawaiya ándáva'o maúnda íma áwa'naa uráumno síya'a ⁴⁵ kemá sé'a árai'a simátíme'a sé'a kesí kwaási úwoi-kwaasi íma túwa'naa uráamba mindá kembán-íye simátímenaumne.

⁴⁶ mirán-áimbá simátímatuwe'a aai senasá miwítí sáwí-meyambo ímo ánásenamo kwaikwai'o ínín-ayampa'a komai'mai'a ónááovo arupí umái máyáawai aúnái'a umái mai'mai'a ónááowe Ísu siráiyé.

26

Ísuna áamáyu-aimba siráan-kwasai.

Máaka 14:1-2, Árúku 22:1-2, Yóni 11:45-53

¹⁻² Ísu minó'ón-ó'ón-áimbá kwená kwayó-kwáásíyávéna simátímakaiye. naaóv'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá imáyáa éna séna kae'-nó'wáambá kwaésa tíyótaasa í-tánón-kánáá tínimba kembá táto'mai taaira'á sínkamiya'a puwónaumne Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna simátímakaiye.

³ simátimuwasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Káyavaasina naaúmpa'a torupamáí mésa ⁴ sésa nóraumaiya aúpá'á Ísumba táto'mai inkamónaundaya'iyó. ⁵ amápa-kwaasi áái'a tíyáávainivo tanómbó kauvíyan-kanaara'a íma tuvuwónaumne siráawe.

Ísumba áséi-masawemba pérankarain-kwasai.

Máaka 14:3-9, Yóni 12:1-8

⁶ suwaná Ísu Pétáni-naopa'a koména moórawai áwí'a Sáímonina naaúmpa'a áuma kárúkookovaa'a uréna ánásarowaina naaúmpa'a ména toómbá kwénowana ⁷ moórá-ininko iyéna áséi-kwiyumba ún-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakaim-basawemba maimaéna iyúmba Ísu a'nómpímbá atímarowasa ⁸ kwená kwayó-kwáásí awánésa áwáá'a sésa nóra séna mimbásáwémbá úwoi atiyankaiyo. ⁹ mimbásáwémbó ó'owimo tíménamo anón-ontambo mairénamo ímo óísambo makáan-kwaasi tíméraambaniye suwaná ¹⁰ Ísu iséna ivátuwe'a íma áwáá'a aééro. kawe'á umái pésinkaiye. ¹¹ ímo óísambo máráan-kwaasi keséma mai'mai'a kwéiya'a túwa'naa ónáe sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marapá'á íma mai'mai'a ónaumne. ¹² púwóndara'a masawémba pésinkesa utamásinkanaaoovo miníninkó á'a masawémba pésinkaiye. ¹³ árai'a sumpo maísáaro. kesí áséi-aimba amápa'-mapa'a kwésimatimesa miníninkómó umásinkain-aimba kwésimatimiyasa táaka'a maránááowe Ísu siráiyé.

Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.

Máaka 14:10-11, Árúku 22:3-6

¹⁴ súwana Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moórawai áwí'a Yútási moórá-awí'a Isakérióti mono-káwáá-kwáásitópa'a kwéna ¹⁵ séna Ísumbo tátoraiyantavaimo agaráátínkáana'o é'a nóraumai-meyana siménááoo súwasa moórá-kwaai aiyayaan-umai siyáánkai-ontamba 30 ontamba táámpamai ámúwana Yútási maimaéna ¹⁶ kwéna nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátoranaao-imayaa ááimba ásámai uráiyé.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Máaka 14:12-21, Árúku 22:7-14,21-23, Yóni 13:21-30

¹⁷ Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa aiva-táwai túntemba kwená kwayó-kwáásí Ísumba taáísaa esa sésa náávava

tiyótaasa í-tánómbá kogauvónaundaya'iyó suwaná ¹⁸ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kwékai moórá-kwaasigontavekai sékai kentáásí anóndako séna kesí kanaamá tísatá kesí kwayó-kwáásiyé ená naaúmpa'a tiyótaasa í-tánómbá nánaumne kwésiye kosimámékaiyo súwasarai ¹⁹ Ísumo súntemba mirá ésarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

²⁰ tanómba mágaumakoyasa enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásiyé kwésa mindáúmpá'á umésa ²¹ toómbá kwémandesa uwaná Ísu séna keinárawapinkemba moóráwai kembá namuro-kwáásír'á agaráátinkaniye súwana ²² tirunkó umbái tówasa moórá-mora-umai áisaa esa sésa Ísóigoo kewá'iyó sinté kuwaná ²³ Ísu séna moóráwai kwená toón-ayai maimaéna kesé moórá-taavepimba tu'mái náíndawai kwemá kembó namuro-kwáásír'ó agaráátinkaniwaiman-iyé. ²⁴ naaóv'á Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna kwaási úrandako puwíniye siráintemba pó'a púwónana namuro-kwáásír'ó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayániye. kwembó ímo maránkaraankakaankasi kawé'á isinó Ísu súwana ²⁵ Yútáši kwembó agaráátinkaniwai séna anóndakoo kentáváiyá kwéseno súwana Ísu séna á'a séne siráiyé.

Ísu kwená kwayó-kwáásí toómbá tímakain-kwasai.

Máaka 14:22-26, Árúku 22:15-20, 1 Kórinti 11:23-25

²⁶ súwasa toómbá kwénowana Ísu péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai kwená kwayó-kwáásí tímatuwena séna mindá kesúman-iyó maimái naaró séna ²⁷ ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna tíména séna amáparawai naaró. ²⁸ mindá kesí naaemán-iyé. kesí naaemá sáwíwarawaiyavena kuminímbe póna Áánútu sáwí-imayaa maitiyuwéna séna kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaiye. ²⁹ simátíme'a sé'a ókwara'a ándá-aran-domba íma nánaumpo kesivo kwená kwaásimo kwégawaaipa'a kesé ménaaomba ándá-aran-domba aúná-nomba nánaumne Ísu súwasa ³⁰ Áánútuntavesa ísámai monor-ímá simásuwesa mindáúmpá'á tuwésa Óríve-omapa'a iráawe.

Pítaa ánaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Máaka 14:27-31, Árúku 22:31-34, Yóni 13:36-38

³¹ Óríve-omapa'a umáyówana Ísu simátímena séna Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna sipisípira'o kawááiwaimba tuvúwónana puwínasa sipisípiyomba kóyáwé onááowe Áánútu siráiyé siráimba póna ívé'-no'waamba táá'a káína'a siyuwé'a kóyáwé onááowe. ³² áño púwónasa utamásinkaiya'a usásine'a kentí aiva'á Káriri-ayampa'a kona'á kesínaemba kónááowe Ísu súwana ³³ Pítaa séna amáparawai auwésa kóyáwé iyambanivo kemá íma mirá ónaumne súwana ³⁴ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'-no'waamba kokórigo íma áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavena súwana ³⁵ Pítaa séna entémo sínkamonae íya'o é'a íma auwé'a kónaumne súwasa kwená kwayó-kwáásí amápa'a mirá simásaraawe.

Ísu Kétésémaniva'a námúnaa siráin-kwasai.

Máaka 14:32-42, Árúku 22:39-46

³⁶ amápa'a mirá simásuwesa Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé taai-kanáágúnéyómbá áwí'á Kétésémaniva'a komésa Ísu simátimena séna manká'á máyayi'a Áánútumpa'a námúnaa kosénaumne séna ³⁷ Pítaawe Sépéti ááninkaiye tí'maena komáyowana umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a kwéuwana ³⁸ simátimena séna kesirunkómá umbaiyé taisa'á pó'a puwóra'naraamba umái máyaumne. maanká'á mé'a kesé kárákwimai máéro séna ³⁹ tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anón'da'an-iyé séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba séna kesivoó emó kanaán-iyé sémo e maanúmbái-yántáá'ó kesópa'o tinimba maisiyuwéna ánivo kesí imáyáa íma kwaréna'a ená imáyáa kwáráano Ísu siráiyé.

⁴⁰ Ísu námúnaa simásuwena kwená kwayó-kwáásírúútópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurówana tayúsena Pítaantavena séna íma kanaará'á sáwiyanka'a kesé kárákwimai máyáane. ⁴¹ Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváinivo Áánútumpa'a námúnaa seró. imáyáago kató isaná áúgomo umbaimó taimbá mindá áúgávaa'a kwéiyé simásuwena ⁴² moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútumpa'a námúnaavinkemba séna minúmbái-yántáá'á enópa'a úwoi tiníyemo siná'ó é'a emó sindantembá mirá ónaumne siráiyé.

⁴³ Ísu námúnaa kosimásuwena kwená kwayó-kwáásírúútópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurésa tógávaate kwéuwana ⁴⁴ moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna ké'naamba námúnaa kosimásuwena koyauweréna ⁴⁵ minkáúmbónárauyavena séna tuúmó kwaiguré'ó máyáamba kemá kwaási úrandakomba sáwí'ó kwéon-kwaasira'a agaráátinkainasa tátóranaaon-kanaa kwétivo ⁴⁶ usásinewata kwétiyapata konó. kembó agaráátinkaniwai kwétiye Ísu siráiyé.

Ísumba tátokaan-kwasai.

Máaka 14:43-50, Arúku 22:47-53, Yóni 18:3-12

⁴⁷ Ísu mináímbá kwésuwana kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási tumba kwesé sáwíva-kwaasi taánasatagwara ánýatankwara'a maimaésa tumbá monokáwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye miwímá ti'márówasa tumbá ⁴⁸ ááéma Yútási Ísumbo agaráátinkaintavena simátimena séna parubará umánkáandawaimba tátoraaro siráimba ⁴⁹ póna Yútási Ísunopa'a téna séna anóndakoo máyaano kwésena parubará kwéumankowana ⁵⁰ Ísu séna kesí kwaásiyo ónáe sindáí'a uwó súwasa kwesémo tuwáí Ísumba tátórówana ⁵¹ Ísuna kwayó-kwáásívínkémhá moóráwai taánasatama ámúrandavinkemba taú'maena aiva'mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígó áá'a agáúsuwswana ⁵² Ísu kwentávéna séna ená taánasatama ámúrandavimba kwiyuwó. taánasataneimo tínkamiyan-kwaasi anondámo ésa taánasatanei tínkamiyasa puwónááowe. ⁵³ maaráyáv'é'a imáyáa oró. kesivontáv'é'ó sé'ó súwa'naa uwómó senanamó éna kwiyómpaken-kwayo'narawa'a sáwíwarawai íma kanaán-umai táámpanaawoi avekáámbá ti'maráínasa súwa'naa ónááowe. ⁵⁴ mirámó súndarakai Áánútun-ai aúváívimba agaimakáin-umbai-yantaa'a kesópa'a íma tisinó. ánivo siráintemba miráumai paáriníye Ísu siráiyé.

⁵⁵ Ísu mináímbá simásuwena tun-kwáásíyávéna séna kentáv'é'a umóyán-kwáásímán-iyé sé'a pó'a taánasatagwara ánýatankwara'a maimaé'a

kembá tátoranae sé'a kwétewe. sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesáái kwésimatimundara'a íma kembá tátokaawe. ⁵⁶ naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai aúváivimba agaimakáan-aimba kembó mirámó umásínkéne'a kwétewe súwasa kwená kwayó-kwáási amápa'a inkaisésa auwésa kóyáwé uráawe.

anón-kwaasi Ísumba aai simánkaraan-kwasai.

Máaka 14:53-65, Árúku 22:54-55,63-71, Yóni 18:13-14,19-24

⁵⁷ kwená kwayó-kwáási auwésa kuwasá Ísumba tátorowai áí'maesa aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Káyavaasina naaúmpa'a móankesa mindáúmpá'á amáamba sun-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye torupamáí máyón-daumpa'a móankowana ⁵⁸ Pítaa tínaaemba nénka'a teémáyomba aiva'-mónó-káwáánákóná máápar-ontavinkemba iréna naamaúva'a ména Ísun-ane'o paáríndamo awánáíndayavena i-kwáásiyé méraiye.

⁵⁹ Pítaa máyowasa mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye amáparawai Ísumba tuvuwíyana puwíní-ainkona ááimba avakáá-uwana ⁶⁰ íma kwáyowasa Ísuntavesa mósi-mesi-aimba sésa íma moórá-aimba suwasaráí kae-kwáásigóráí usásinesarai ⁶¹ kampa'á sésarai kwemó sisatáámó isáúndaya anóm-bono'-namba Áánútuna naambá kanaán-umai tawísíyuwe'a kaumbo-táwai maisuwé'a ónaumne siráíye suyaná ⁶² aiva'-mónó-káwáánákó usásinena Ísumba áísaa ena séna mindáramo simánkaayan-aimba anondá íya síníyono súwana ⁶³ Ísu iséna íma aai súwana aiva'-mónó-káwáánákó séna Áánútu asirayáankwáráwái aúranka'a mé áísaa onda-áímbá árarir-aíne su'mai simásimiyo. Áánútumo usásinankaiwai Káráisiti Áánútu ááninkowa'onompo simásimiyo súwana ⁶⁴ Ísu séna á'a sémpo simátíme'a sé'a naaémba suwánáína'a kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáíná ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á umé'a ainámpímbá kumónaumne Ísu súwana ⁶⁵ aiva'-mónó-káwáánákó arumbá sáwí'a kwéuwana kwená unáánkwátói tarátuwena séna Áánútumba aká'áamba simánkena kwesávái simbá póta mináíntávéta aavimbá mayánkéta ó'onaimbo simánkáamba avakáá únda póta ivatá tuwéta Áánútumbo simáímo sáwí'o umánkáintaveta ⁶⁶ nóraya ónaumno súwasa sáwí'an-ivo tuvuwíyana puwíno sésa ⁶⁷ Ísumba tuwirááíma kwirankésa tuvuwésa tiyáándeí tuvúwún-kwaasi ⁶⁸ aká'áamba sésa esávái se Áánútu usásisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo siráawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

Máaka 14:66-72, Árúku 22:56-62, Yóni 18:15-18,25-27

⁶⁹ Pítaa naamaúva'a máyowana aiva'-mónó-káwáánákóná kwayór-árásígó awánéna kwenópa'a téna séna Kárirí-ayampakewaise maéndawai óne súwana ⁷⁰ Pítaa amáparawai túranka'a séna emó sénda-aimba sáákoma íma kawe'án-íye simásuwena ⁷¹ máápar-ontavimba komáyowana ó'omba kwayór-ínáámárúgó awánéna máyón-kwaasiyavena séna minkwáásigómá Ísu Násareti-naopakewaiye maíwaiman-íye súwana ⁷² Pítaa aika'á maréna séna íma awánáúnda-kwaasiman-íye simásuwena máyowasa ⁷³ sáwíyanka'a máyómbe Pítaanopa'a tésa sésa Ísuna kwayó-kwáási mirán-kwáási máyáawata awánemayaundantenkaan-kwaasiraamba éma mináyámpákén-kwáási tááiraamba kwésene suwaná ⁷⁴ Pítaa séna kampar-áimbó

kwésenanamo éna Áánútu sínkaminiye. síyawaimba íma awánáúndana'an-
iye kwésuwana kokórigoma áái súwana ⁷⁵ Pítaa Ísumo simámun-aimba
ááka'a maréna mirá siráinka'a kokórigomo ááimo ímo siráindara'a emá
kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiman-iye síníyone siráimba
mináimbá ááka'a maréna máápa'a kuména ávááraumai ivi'á taráiyé.

27

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Máaka 15:1, Árúku 23:1-2, Yóni 18:28-32

¹ ivi'á tówasa aaváúma usónka'a mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-
kwaasiye Ísumbo tuvuwíyanamo puwínin-aimba mimbórá-áimbá símaresa
² Ísumba ayáánka'a asááúmaresa áí'maesa Áróamáani-kamaani-kawaanako
áwí'a Páírátinopa'a máankaraawe.

Yútási pukáin-kwasai.

aantá-kwaasi 1:18-19

³ Páírátinopa'a máánkarowana Yútási Ísuna kuntaru'á mairówai Ísumbo
tuvuwónááomba awánéna séna ímo mirá oráámbá kemá sáwí'a úne séna
kuntaru'ó ésamo ámakon-ontamba 30 ontamba maimaéna mono-káwáá-
kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye miwítopa'a kwéna séna ⁴ íma sáwí'a uráin-
kwaasi agaráátinkauna'a tuvuwónáe'a kwéomba kemá mindá sáwí'a úne
súwasa miwí sésa íma kendéiyáán-ivo endéimán-iye suwaná ⁵ Yútási
minóntámbá anóm-bono'-naumpa'a metuwéna tiyuwéna ánda maimaéna
ándákwamba varáiyé.

⁶ Yútási minóntámbá anóm-bono'-naumpa'a metuwówasa mono-káwáá-
kwáásí maesa sésa maanóntámbá kuntarur-óntámbá póta amápa-kwaasimo
Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo maráan-ontampimbo maráandaya
kentáási monor-amáámbá karánaumne simásuwesa ⁷ minóntánkón-áái
kwésesa mimbórá-áimbá sésa minóntándéi moórá-marama saweimó
kwéom-barama meéyámbakaanasaya mimbárávimbá ó'om-baravaken-
kwaasi puwíyan-kwaasi utanááowe siráawe.

⁸ mirá uráantavesa mimbáráyávésa sésa kuntaru'-máramán-iye
siráawasa ívékwara'a mirá kwésewe.

⁹ mono-káwáá-kwáásí mirán-áimbá kwésesa mimbáramá
meéyámbakaamba Áánútun-aii simátímakowai áwí'a Yéremayamo siráin-
aimba paáururaiye. Yéremaya séna

Ísareri aisaavutantamba uráawai évakarawai mimbórá-áimbá
sésa moóráwaimbo kuntaru'ó onááon-ontamba 30 ontamba
maimaésa ¹⁰ saweimó kwéom-barama meéyámbakaamba Ísóigo
simásímakaintemba mirá onááowe
Yéremaya siráimba pósa mirá uráawe.

Páírátí Ísumba áisaa uráin-kwasai.

Máaka 15:2-5, Árúku 23:3-5, Yóni 18:33-38

¹¹ Ísumba Áróamáani-kamaani-kawaanakonopa'a máánkówana
kwenaúranka'a máyowana áisaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó
súwana Ísu séna á'a séne súwasa ¹² mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-
kwaasiye ó'on-o'on-aintavesa aavimbá mayánkówana Ísu iséna íma aai
súwana ¹³ Páírátí Ísumba áisaa ena séna sáwívar-aimba kwésimankaavo iya

kwéisaano súwana ¹⁴ Ísu iséna amápar-aintavena íma anondá aai súwana kámááni-kawaana'a Páráiti sáwívar-imayaa uráiyé.

Ísumba aráá'a tuyúwóro siráin-kwasai.

Máaka 15:6-15, Arúku 23:13-25, Yóni 18:39-19:16

¹⁵ naaóv'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba Áróamáani-kamaani-kawaanako séna amáparawai torupamáí mésa aamoí ésa ándáva'o máyáin-kwaasi áwí'a tewa'a ayúrankanaumne séna minkánáá miráumai ándá-kwaasi kwéayurankaiye. ¹⁶ Ísumba Páirátinopa'a máánkónka'a moórawai áwí'a Párápási amáparawai kwenáái ísarowai ándáva'a máyowasa ¹⁷ sáwíva-kwaasi torupamáí máyówana Páiráti tísaa ena séna ándáva'o máyáan-kwaasivinkemba moórawai áwí'a tewa'a ayúrankáano. Párápásiya'i. Ísu Áánútumo usásinankaiwaiye kwésewaina'iyó séna ¹⁸ Páiráti imáyáa éna séna mono-káwáá-kwáásí Ísuntavesa íma anón-kwaasi-i'a ínkwáe sésa táto'maesa kesópa'a máankaraawe séna mináimbá tísaa uráiyé.

¹⁹ Páiráti mináimbá kwétisaa-ena aaimó ísón-daumpa'a máyowana awainínkó moórawaiimba ai'marówana kwenópa'a tēna séna enawainínkó séna no'wáamba kaaimbá awánáunda minkwáásígó íma sáwí'a uráisana sirunkó umbái kwétaivo íma aavimbá mayankaaó siyé simámakaiye.

²⁰ awainínkón-áái kwésimamumba mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye úwoi-kwaasi sáwívarawai kwakwiyésa sésa Páirátintave'a sé'a Párápásimba ayúrankénasa Ísumba tuvuwiyana puwíno simáméro simátímúwana ²¹ Páiráti moórágwara'a tísaa ena séna minkáé-kwáásivínkémbá nááwana ayúrankanaumno súwasa miwí sésa Párápásimba ayúrankaaó suwaná ²² Páiráti séna Ísumba Áánútumo usásinankaiwainemo sewáimbá nóra ónaumno súwasa amáparawai sésa taaira'á tuvuwiyana puwíno suwaná ²³ Páiráti séna nóra-sawira uráina'iyó súwasa anónka'a sésa taaira'á tuvuwiyana puwíno símae iráawe.

²⁴ mináimbá símae iyúwana Páiráti miwí táái íma kanaán-umai karánaumne-imayaa éna amáparawai áái'a tíyáavo séna táávepimba nombá atímarena amáparawai túranka'a umásítai'a éna ayáamba sese éna séna mindákómó puwínín-umbai-yantaa'a kesiyáámpimba íma kwáyáivo kentiyáámpimba kwáyáiyé súwasa ²⁵ amáparawai sésa puwínata mimbéyámbá kentáásisaavutantambo ónááowaiseya mayánaumne suwaná ²⁶ Páráiti Párápásimba ayúrankena i-kwáásí simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwiruku'nowana Páiráti séna áí'mai taaira'á tuvuwiyana puwíno séna Ísumba i-kwáásír'á tímakaiye.

i-kwáásí Ísumba simái sáwí'a uráan-kwasai.

Máaka 15:16-20, Yóni 19:2-3

²⁷ Páiráti Ísumba kwená i-kwáásír'á tímúwasa áí'maesa kámááni-kwasiti naaúmpa'a móankesa amápar-i-kwaasi tááyowasa tamésa ²⁸ kwená unáánkwátóí ayú'maesa naeayanyán-unáánkwátóí anón-kwaasiti unáánkwátóiman-iyé sésa Ísumba umánkesa ²⁹ anón-kwaasiti kánumo'an-iyé sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpímbá kuvérankesa tááúmba ayáánurapa'a torankésa kanaáráá'a ankésa moórá-mora-umai kívaíresa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'á óne sésa ³⁰ tuwirááima kwirankésa

ayáámpimbo toránkón-taumba mairésa a'nónká'á tuvánto'na kwéesa
³¹ kanaaráa'a ánkáyuwesa naeeyán-únánkwátói ayú'maesa kwená
 unáánkwátói umánkesa tuvuwíyanamo puwíndava'a ál'maesa kuráawe.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Máaka 15:21-32, Árúku 23:26-43, Yóni 19:17-27

³² i-kwáásí Ísumba ál'maesa kumbá moórawai Sáíríni-naopakewai áwí'a
 Sáimoni aampa'á kwétuwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-
 taima áúgwaatarankesa sésa áwa'naa umai tiyó suwaná mirá úwasa
³³ kwésa moórá-marago áwí'a Kórígótaava'a kwésa mináwíkoná ááimba
 a'nómayaampare supa'á kwésa ³⁴ ándá-aran-domba mairésa ál'a
 ánásinkwae sésa ikaa'ó vai-yántáá'a mimpímbá marésa Ísumba ámúwana
 óika'a ma'mai awánéna íma naráiyé.

³⁵ Ísu íma nówasa ál'maesa taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmaresa
 kwená unáánkwátói mayánáe sésa aávéiya kwétiyaananaya nááwa
 usáyaaitaindawai mayániyo sésa mirá ésa ³⁶ mara'á mésa Ísunka'a
 kárákwiresa ³⁷ Ísumbo tuvúwúwanamo puwún-ainkona ááimba aúváivimba
 agaimarésa sésa Ísu Yútaa-kwaasiti kawááná'an-iyé agaimarésa a'nónká-
 táirá'á mósá marésa ³⁸ umóyántémo uyan-kwáásiráí tí'maesa Ísumba
 évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaresa mara'á mésa minkwáásirá'á
 kárákwirowasa ³⁹ évakarawai tésa tiyáámba tóipimba áákesa timánáantata'a
 umánkesa aká'áámba simánkesa sésa ⁴⁰ úwé emá séma anóm-bono'-namba
 tawísiyuwe'a kaumbo-táwai maisuwé'a ó'omba ónaumne siráampo Áánútu
 ááninkomo émo e esávái enáúma áwa'naa ema eyáárika'a taairakémbá
 taútuwe marapá'á kumuwo siráawe.

⁴¹ suwasá miráumai mono-kawáá-kwáásiyé amáámba sun-kwáásiyé
 Yútaa-anon-kwaasiye kanaaráa'a ankésa ⁴² sésa ó'owi túwa'naa ena
 kwesávái kwenáúma íma kanaán-umai áwa'naa íníye. Ísareri-kwaasiti
 kawááná'á úne seémáyáimba póna árai'o seémáyáindamo éna kweyáárika'a
 taairakémbá kumínata awánéta séta árai'a Áánútu áánimban-iyé sénaumne.
⁴³ Áánútuntave'a asiramái máyaunda Áánútu áánimba úne seémáyáimba
 Áánútumo áwa'naa ónáe sénaraai ívé'a áwa'naa isinó suwasaráí ⁴⁴ miwímó
 suntembá umóyántémo uyan-kwáásiráí évarevar-akwampa'a taaira'á
 tuvúsúmarowairai kanaaráa'a Ísumba ánkaraaiye.

Ísu pukáin-kwasai.

Máaka 15:33-41, Árúku 23:44-49, Yóni 19:28-30

⁴⁵ Ísumba kanaaráa'a ánkówana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwena
 auváúmá kaapa marówana túnkumba ⁴⁶ Ísu anónka'a Yútaa-kwaasi
 tááivinkemba séna eroi eroi rama sapatataniyemo sún-aimba maarán-
 áimbá séna Áánútu kesí Áánútuwo nóra séwa siyuwáánó súwasa
⁴⁷ minká'ó máyón-kwaasi isésa évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-ai
 simátímakaiwaimba Íráiyaamba kwéaayaiye suwaná ⁴⁸ moórawai isaaiséna
 paru-táyánáma maimaéna ándá-aran-domba ikaa'-nómpímbá tu'maéna
 oviiyen-támayopimba kinúvaimena naínkwáe séna Ísu óika'a mósá marówasa
⁴⁹ évakarawai sésa Íráiyaama kuména áwa'naa íni. íya áwa'naa íníyo séta

amu'maréta máyaumne suwaná ⁵⁰ Ísu moórágwara'a anónka'a kwésena avowa ayáámpimba kwenamambá to'maréna pukáiyé.

⁵¹ Ísu puwúwana anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba sanaan-áyáírákémbá utaváá'maena marapá'á móru tavaákaar-umai kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-amba kwi'marówana anóm-barima tówana anón-ontantomba tawákaa'a kwéuwana ⁵² utámáróm-buri-aivimba awááumaron-ontamba akwákúwasa Áánútuna kwaási sáwívarawai pukómpinkemba usásinesa ⁵³ utámáróm-buri-aivinkembausásine-mesa Ísu pukéna usásinon-tawai Yérúsaremu-naopa'a paárúwasa sáwívarawai awánaraawe.

⁵⁴ Ísu puwúmba i-kwáásítí kawáánákowé kwená i-kwáásiyé Ísumbo kárákwimaresamo máyówai marímo tówanamo amápa-tantaa'o paárúmba awánésa ávááraumai táátavesa ésa sésa árai'a kwemá Áánútu ááninkoman-iyé siráawe.

⁵⁵ mináímbá sumbá sáwívar-inimba awánanae sésa tumbá némpa'a tamésa awánara. minínintómbá Káríri-ayampakembo Ísun-ánaaembo kwa'maesamo áwa'naa úmaesamo Yérúsaremuva'o tiráan-inintompinkemba ⁵⁶ moórá-inimba Mágátáraa-naopaken-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba Yémésinte Yósépite tinówa áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba Sépéti ááninkai tinówa úwasa évakar-inintonkwara'a tamésa awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mááka 15:42-47, Árúku 23:50-55, Yóni 19:38-42

⁵⁷ minínintómbá tamáyówana enónka'a moórawai óisankwarawai áwí'a Yósépi Árimátíyaa-naopakewai Ísun-aaiyavena áraire súwai ⁵⁸ Páírátinopa'a téna séna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana kwená i-kwáásiyávéna séna Ísun-auma maimái áméro súwasa mirá uwaná ⁵⁹ Yósépi Ísun-auma tamaimái auná-ampantavimba asáaumai ⁶⁰ maimaéna kemó púwónasamo utamásinkéne sénamo aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámarena óika'a anón-ontandei awááumasuwena kúwasarai ⁶¹ Máriaa Mágátáraa-naopaken-ininko úwana araámáó úwasarai mara'á mésarai Ísumbo utamánkóm-buri-aivimba karátuwesarai méraaiye.

Páírátí utamánkáapa'a kárákwiyoro siráin-kwasai.

⁶² miníninkái kará'matuwesarai máyóyasa usá aaváyaavimba savaatirá'a mono-káwáá-kwáásiyé ámán-kawaa-kwaasiye Páírátinopa'a tóyo ésa ⁶³ sésa anóndakoo úwoimo aúvamai máyáinka'a kampar-áintémó siwái séna kaumbo-táwai maisuwé'a púwóndavinkemba usásinanaumne siráimba ísaraundaya sáaka'a makáundaya po ⁶⁴ i-kwáási ti'márénasa kaumbo-táwai utámáráam-buri-aivimba kogárákwiresa awánaaro. kwená kwayó-kwáási kwenáuma asímbaesa aúpá'á utámaresa sésa pukáimpinkemba usásinkaiye seváinivo. mirán-áímbó síyanamo éna minkámpár-áinkó ááémo siráin-kampar-ainkomba usáyaaitavainivo suwaná ⁶⁵ Páírátí séna kentí i-kwáási ti'marésawa sentení'a umái mimbúrí-áivímba kawé'a umái kárákwiyoro súwasa ⁶⁶ kwésa kwaási muri-áivímbá usáveraavo sésa sanómbá maimaésa móaraapamaranae sésa kurésa mirá maúmaresa i-kwáási mátiyuwesa kóuraawe.

28

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Máaka 16:1-10, Árúku 24:1-10, Yóni 20:1-18

¹ Yútaa-kwaasimo agándon-kanaa ánásowasarai sontaará'á usá aavýaavimba aaváúmá usónka'a Máriaa Mágátáara-naopakemba-ininko úwana araámáó úwasarai Ísumbo utamánkáapa'a koawánanae sésarai kuyambá ²⁻³ anóm-barima tówana Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakemba kuména kwenóikakemba aaváúmó usénamo intembá kwéuwana kwená unááankwátóirakemba ainánkómó intembá kwayání'a kwégowana kuména murí-áigón-óika'a makón-ontamba kunakwátuwana minóntánká'á mara'á máyowana ⁴ mimbúri-áír'ó kárákwiyuwai ávááraumai táá'a kówasa tiyántámbá kwétowana tímáávomba kavúkuraiye.

⁵ kárákwiyuwai mirá kwéuwasarai minkáér-ínimbá kuyaná kwíyómpakewai minínínkáí simátimena séna íma táá'a kaíno Ísumba taaira'á tuvúwówana púwíwaimba taawánayae sékaimo téyamba ísaraumne. ⁶ kwemó siráintemba pukáimpinkemba usásinena kówéna íma maanká'á máyáivo utamánkaraampimba uawánékai ⁷ isaaisékai kwená kwayó-kwáásí kosimátimékai sékai Ísu pukáimpinkemba usásinena kentí aiva'á Kárirí-ayampa'a kwína'a koawánanaawe. mináimbá kosimátimékaiyo siráíye.

⁸ súwasarai minínínkáí avekáámbá utamánkópa'a tuwésarai táátavesarai uyaná tirunkó aamoí úwasarai kwená kwayó-kwáásí kosimátimiyantavairai aampa'á kuyambá ⁹ Ísu minínínkáí tuwánéna séna náávara máyaayano súwasarai anóndakoma iyé-ímáyáá ésarai kwenáísamaivimba tamésarai aísamaira'a tátoresarai kwená imáyáa mósá máróyana ¹⁰ Ísu simátimena séna kesivá'awaawi kosimátimiyasa Kárirí-ayampa'a komésa suwánaaro Ísu siráíye.

utámáropa'a kárákwiraawaiti kwaasái.

¹¹ Ísu mináimbá súwasarai kwemó súntemba minínínkáí aampa'á kuyambá utámáropa'o kárákwiyun-i-kwaasi évakarawai Yérúsaremu-naopa'a kwésa mono-káwáá-kwáásí paárún-tantaa'a kosimátimúwasa ¹² mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye torupamáí mésa aai simáí mimbórá-áimbá símaresa utámáropa'o kárákwiyun-i-kwaasi anón-ontamba tímésa ¹³ simátimesa sésa maarán-áimbá simátiméro. no'wáamba suún-kwaiguráunasaya Ísuna kwayó-kwáásí tésa kwenáúma umóyámbá maimaésa kóuraawe kosimátima'mae'a nááóro. ¹⁴ Páirátimo mináimbó isáínataamo éta moórá-ainkwara'a simáménanaya keinárawa'a íma aavimbá maitinkániye suwasá ¹⁵ miní-kwáásí isésa óntamba maimaésa kurésa sunten-áiné su'mai kosimátima'mae nááúwana mináínkó kóyáwé úwasa ísaraamba ívékwara'a Yútaa-kwaasi kwéisaawe.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Máaka 16:14-18, Árúku 24:36-49, Yóni 20:19-23

¹⁶ Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasi Kárirí-ayampa'a Ísumo minómáká'á komáéromo sirón-omaka'a komáyówana ¹⁷ miwí túranka'a paárúwasa awánésa kwená imáyáa mósá márówasa évakarawai kaer-ímáyáá ésa sésa Ísu pukáimpinkemba usásinkaiyo. ó'owawa iyó suwaná ¹⁸ Ísu miwítí egwaa'á taména séna Áánútu asirayámbá siména

séna kwíyómpare maraparé kárákwiyuwo simbá ¹⁹ p'ó'a mindáyave'a amápa'-marava'a kesáái simátíma'mae nááiyasa kesí kwaási-i'a ésa kesivowé kemá kwenááninkowe kwenamankóé tarúmai máyaiya'a kentaásúwika'a nombá pétinke'a ²⁰ simátímakaunda-aimba kwarésa asiramái tátorai gwae sé'a simátíma'mae iyóro. maramá kwáyaindara'a keinárawate mé'a ívé'o kwáyain-tantaa'o ánásaindara'a keinárawate ménaundayave'a imáyáa úmae iyóro Ísu siráiyé.

kemá Mátíyu sún-da-aimba ánásaiye.

Máaka

Ísu kwiyómpa'a irówana Máaka moórá-kwaai aiyayaamba umái siyáánkai-iyá'yo. miráumai-ima maisuwéna Ísu Áánútu ááninkon-aaí agaimakáíye. Máaka moórá-awí'a Yóni Máaka kwemá Yérúsaremuva'a kwenamáápa'a ména anón-éna Pítaante Póronte túwa'naa umai mayái mairáíye. Árómaa-kwaasi Ísun-aaí isáígwáe séna maanáúvái agaimakáíye. Árómaa-kwaasi asirayánkó tirááíma tain-kwáásín-owe séna maarán-áímbá agairáíye. Ísu asirayámbá tokéna tí'o ún-kwaasi asóvatinkena taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwéna sáwí-imayaa tátokaimpinkemba ayútínkaraiye. mirán-áímbá Máaka agaimakáíye. Máaka agairáin-ainkona ayáírá'á maarán-táúntámpímbo [ ] kwáyáin-aimba moórá-kwaasi agaimakáíye.

Yóni nombá pétinkowai simátímakain-kwasai.

Mátíyu 3:1-12, Árúku 3:1-9, Yóni 1:19-28

¹ Áánútu ááninko Ísu Káráísiti kwená áséi-kwasai maarámán-íye. ² naaóv'á moóráwái áwí'a Yóni íma máyonka'a Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya Yónin-aaí simái agaimaréna séna Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aambá kwirankéna ³ kavóná-marava'a ména aayamáirakemba séna ísóigona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí íyana minámp'á kwíno Áánútu siráíye

Áísáya agaimaréna sirónka'a Yóni paárúwana mináímbá paáruraiye.

⁴⁻⁵ Yóni nombá pétinkowai kavóná-marava'a komáyowasa Yútiyaa-ayampake Yérúsaremu-naopaken-kwaasi amápa'a Yóninopa'a tuwaná simátimena séna kentí sáwí-imayaa tuw'é'a Áánútumpa'a tíyana sáwí-imayaa maitiyuwáína'a nombá pétinkanaumne súwasa sáwí'o uráamba paárumai avora'á simámúwana Yóni Yótáni-nompimba nombá pétinkaraiye.

⁶ Yóni póigo áwí'a káámeri kwená áyáu-kwatoí iréna aúwarasinei ámúr-anda uréna a'nóriné kwantáámikóná aúwé mintóné su'mai kwéna ⁷ simátimena séna moóráwái kesínaeemba tiniwái kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uvóví'a ónaumne. ⁸ kemá nombá pétinkaundanivo kwemá Áánútu amankómbá ai'maráinana kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye siráíye.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mátíyu 3:13-17, Árúku 3:21-22

⁹ minkánáá Káríri-ayampakemba Násáreti-naopakemba Ísu túwana Yótáni-nompimba Yóni kwembá nombá pérankowana ¹⁰ Ísu nompinkémbá usásinowana sokón-tawaai taaínkar-úwana Yóni awánómba Áánútun-amanko mááiraamba úmaena Ísu ane'á kumbáyowana ¹¹ kwiyómpakemba aaigówé su'mai séna emá kesááninko óna'a ená imáyáa kwé'e'a ávááraumai aamoi umánkaumne siráíye.

Sáátáánigo Ísumba áisaa umai awánanae siráin-kwasai.

Mátíyu 4:1-11, Árúku 4:1-13

¹² súwana Áánútun-amankoma Ísumba simámuwana kavóná-marava'a komáyowana ¹³ kae-kwáái aiyayaan-do'waamba 40 no'waamba komáyowana Sáátáánigo Ísu sáwí'o inda awánanae séna ó'on-o'on-aimba súwana Ísu íma sáwí'a éna aváá-kwánkáán-umai máyowasa kwiyómpakemba Áánútuna kwayó'nárawa'a kumbésa áwa'naa umánkaraawe.

Ísu éiyain-kwaasi tááyarain-kwasai.

Mátíyu 4:12-22, Árúku 4:14-15

¹⁴ naaémba Yóni Káriri-marara-kawaanako áwí'a Éróntavena séna sáwí'a uráiyé siróntavena Yónimba ándáva'a máankowana máyowana Ísu Káriri-ayampa'a kwéna Áánútuna áséi-kwasai simátimena séna ¹⁵ Áánútu kwená kwaásira'o kawááimba áaimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútuna áséi-aintave'a áraire seró siráiyé.

¹⁶ mináimbá simásuwena Káriri-kwaaunkon-awampakavamba kúmba kae-kwáásirái mésarai awaaó áwí'a Sáimoni úwana áváko áwí'a Éndaru umái mésarai miwiti mayáimá pósarai noyáá'a to'mái tímapa'a kwénaaesarai kwase-únámbá nompi tukóyana ¹⁷ Ísu simátimena séna kesé tekaiyó. noyáá'o to'máimo tímapa'a kwénaaoyantemba aúna-mayai tíménakai kwénaeakai kesáái simátimapa'a kwénaaiyasa kesópa'a teró súwasarai ¹⁸ minkwásé-únámbá tuwésarai kwesé kurááiyé.

¹⁹ kwesé kuyaná Ísu sáwiyanka'a kúmba kae-kwáásirái mésarai Sépéti ááninkai awaaó áwí'a Yémési úwana áváko áwí'a Yóniye nompi-sípívimbá mésarai kwase-únámbá to'mayaa kwéuyana ²⁰ Ísu tuwánéna tááyowasarai mindómpi-sípívimbá tivowané kwená mayái-kwáásiyé tiyuwésarai Ísuwe kurááiyé.

arumpimbá taraváá-kwámbá máyowaina kwaasái.

Árúku 4:31-37

²¹ Kápénéamu-naopa'a komáyómba Yútaa-kwaasi monor-áimbó kwéisonkanaa túwana Ísu mono'-náúmpá'á uména kwenáái simátimuwasa ²² isésa asiramái súntavesa sésa ámaámba sentenkááni'a íma kwésivo anón-kwaasigoraamba kwésiye sésa táátavai uráawe.

²³ táátavai uwaná mimbónó'-náúmpá'á mooráwai kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyon-kwaasigo ména ²⁴ anónka'a séna Ísu Násaretivakewaima óne. kentáá nóra taéwa tasinkambaiya ánásaniyono. embá awánáúndawai Áánútuna kawe-kwáyó'ná'á óne súwana ²⁵ Ísu taraváá-kwántánéna asiramái séna aaiseré minkwáási tiyuwé kóaaó súwana ²⁶ mintaráváá-kwánkó minkwáási toká'mái tuváambarwana aiyaaanko sápisimaguwana kwáá'a túmaena arumpinkémbá kóúwasa ²⁷ awánésa táátavai ésa keáimbá sésa mindóra'iyó. aúnaí'an-iyé. kwemá taraváá-kwántávéna asiramái kwésisasa sintembá kwéowe suwaná ²⁸ mirá úwasa Káriri-ayampa'a Ísun-aai kóyáwé úwasa ísaraawe.

Ísu tí'o ún-kwaasj asóvatinkarain-kwasai.

Mátíyu 8:14-17, Árúku 4:38-41

29 Ísówasa mono'-náúmpá'á tuwésa Sáimoninte Éndaruntei mindáraití naaúmpa'a íyúmba Yémésiye Yóniye Ísuwe umái íyúmba 30 Sáimoni aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowasa Ísumba simámúwana 31 iséna kwenópa'a téna ayáánka'a táto'mai usásinankowana kokotámba ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

32 toómbá agai-timúwasa enónka'a tí'o ún-kwaasiyonkwara taraváá-kwámbó tirumpimbó máyón-kwaasiyonkwara'a tí'maesa Ísunopa'a mátínkówasa 33 mindáoopaken-kwaasiyomba amápa'a ontará'á torupowaná 34 Ísu ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasiyomba asóvatatinkenka taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwówasa mintáraváá-kwántómbá Ísuntavesa Áánútu ááninkoman-iyé sésa kwembá awánontavena aaiséráaro Ísu súwasa kóuraawe.

Ísu Káririva'a simátímakain-kwasai.

Áríku 4:42-44

35 kóuwana irataró'á Ísu usásinena mindáoopa'a tuwéna námúnaa síndayavena íma kwaási máyópa'a koména námúnaa kwésena máyowana 36 Sáimoni kwená kwaásiye Ísumba avakáá-umai 37 awánésa sésa amápa-kwaasi embá kwéavakaa-owe suwaná 38 Ísu séna ó'on-daopimpakwarata kwénaaeta kesáái simátímapa'a koónaumne. mirá ónaundayave'a túne séna 39 Káriri-ayampa'a mono'-náúmpá'á kosimátímapa'a kwénaaena tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitiyuwówasa kóuraawe.

Ísu áuma karón-kwaasi kawé'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 8:1-4, Áríku 5:12-16

40 moórá-tawai Ísunopa'a áuma karón-kwaasigo téna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba takívairena séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnaí'a umásinkaniyono súwana 41 Ísu arumbá úwana ayáándeí ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwiye séna 42 avekáámbá kawé'á umánkowana kawáúguwana 43-44 Ísu asiramái séna enáúra'a kawáúgwimba po Mósesimo siráintemba mono'-máyaí-kwáásítópa'a kwéna enáuma máagaraatinke póima tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánésa áurakemba kawáúgwiye sénááowe. ánívo enáúra'o umánkaunda-aimba simátímunavo se kwaáo Ísu súwana 45 minkwáásígó ivátuwena kawé'á umánkon-aimba simátíma'mae iyúwana mináínkó kóyáwé úwasa sáwívarawai Ísu tíniye sésa kentí naaópimpa'a torupamáí máyówana mindáyavena Ísu íma naaó'-nao'a kúmba kwaási íma máyónkavamba máyowasa naaó'-naoken-kwaasi kwenópa'a tóyo uráawe.

2

Ísu aísamai pukówaimba kawé'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 9:1-8, Áríku 5:17-26

1 évaka'-no'waamba kwaéna Ísu Kápénéamu-naopa'a kúmba kwená naaúmpa'a máyowasa sáwíva-kwaasi isésa 2 torupésa mindáoúmpá'á sisipáá ésa pááimpakwara'a sisipáá umásowana Ísu kwenáái kwésimatimuwasa 3 éiyain-kwaasi aísamaimo pukówaimba taagwiya'maésa tumbá 4 mindáoúmpá'á sáwíva-kwaasi sisipáá uwasá íma kanaán-umai

íyóra'naraan-esa naanamiva'á taagwiya'maésa umésa avaa'á akósámaresa ándára tátoresá túwówana kumeémena Ísumo máyonka'a aúranka'a kumúwana ⁵ Ísu taagwiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawe'á umánkaniye-imayaa umbá Ísu tuwánéna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa ⁶ amáamba sun-kwáásí mésa ⁷ imáyáa ésa sésa nóra séna mirá siyó. Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánivo kwaási íma mirá ónááovo Áánútumba aká'áamba kwésimankaiye-imayaa ésa suwaná ⁸ Ísu minímáyáámó umbá awánéna simátimena séna nóra séra mirán-ímáyáá kwéoo. ⁹ moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavaimo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira síi. kampará siyó sénááowe. ánivo moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavaimo sénamo eyáárika'a usásine ená kwandaaimá maimaé kwaáo sínasamo ésa áraira síi. kampará siyó awánanaaowe. ¹⁰ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna ¹¹ isaaó. usásinke ená kwandaaimá maimaé naaópa'a kwaáo súwana ¹² amápa-kwaasi túranka'a usásinkwena kwená kwandaaimá maimaéna kúwasa amáparawai táátavesa ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa íma awánaraundai'a isa'á awánáúmne sésa táátavesa ésa tiyáamba tóipimba áakaawe.

Ísu Árívaimba ááyarain-kwasai.

Mátíyu 9:9-13, Árúku 5:27-32

¹³ Ísu tuwéna Kárirí-nonkwaaukon-awampa'a kúwasa sáwíva-kwaasi kwenópa'a torupowaná kwenáái simátimena ¹⁴ kwéna awánómbe Árívíasi ááninko áwí'a Árívái táákisimo máyón-daumpa'a máyowana Ísu awánéna séna usásine kesé tiyó súwana usásinena kwenánaeemba kwa'maéna kuráye.

¹⁵ kúwasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé Áríváina naaúmpa'a umésa toómbá nowasá táákisimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásiyé sáwíva'a Ísun-ánaemba kwa'maésa Áríváina naaúmpa'a umésa nowasá ¹⁶ amáán-kawaa-kwaasivinkemba amáamba sun-kwáásí Ísumo táákisimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásiyé toómbó kwénomba tuwánéna Ísuna kwayó-kwáásiyávésa tísaa esa sésa nóra sénawa táákisimo máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'o on-kwáásiyé Ísu toómbá kwénaiyo suwaná ¹⁷ Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó kawé'ó umáimo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáási kwétuwa'naa-iyé. mindáyave'a arupí umái máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáimo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáumne Ísu siráye.

toómbá aawesuráan-kwasai.

Mátíyu 9:14-17, Árúku 5:33-39

¹⁸ moórá-tawai Yóni nombó pétinkowaina kwayó-kwáásiyé amáán-kawaa-kwaasiye Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésuwasa évakarawai Ísumba taátsaa esa sésa Yónina kwayó-kwáásiyé amáán-kawaa-kwaasiti kwayó-kwáásiyé moórá-mora-tawai

Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésevo ená kwayó-kwáási íma mirá ésa toómbá úwoi kwénaawe. nóra ésa mirá kwéoo suwaná ¹⁹ Ísu séna moórawai aaraí mayáíndawai amááraawi tanómba kautimínimba miwísé máyainasa aamoí ésa mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe. ²⁰ naaémba minkwáásígómbá aí'maesa kówíyasa minkánáám amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe. Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyínintavena mináimbá siráíye.

²¹ Ísu mináimbá simásuwena séna ááéraan-ampantamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúná-ampanta íma kárámai kwéaraapaawe. mirámó iyana aúná-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúná-ampantaraani'a íma íníye. ²² aúná-anda-aran-domba ááéraa-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúná-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiníye. mindáyavesa aúná-anda-aran-domba aúná-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawe Ísu siráíye.

Ísu savaatirár-áimbá siráín-kwasai.

Mátíyu 12:1-8, Árúku 6:1-5

²³ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé úwítí-ton-kigauvimba kwégwesa kwená kwayó-kwáási úwítí-aramba kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa ²⁴ ámáán-kawaa-kwaasi tuwánésa Ísuntavesa sésa maisaaó. ená kwayó-kwáási agándaan-kanaama aambá áumbakaawasa mirá kwéowe suwaná ²⁵⁻²⁶ Ísu séna naaóv'á Tévítimo urómba aúváivimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. aiva'mónó-káwááná'á áwí'a Ápáyata máyonka'a Tévítiye kwená kwaásiye táái kwétinkowana Tévítí Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúránka'o makón-tomba umairéna kwéna kwená kwaási timúwasa naráawe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némaébanivo mono'-má'yái má'yón-kwaasi némaébaní. Tévítí mintómbá umairéna timúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe. ²⁷ Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna túwa'naa ínintavena agándain-kanaa maréna kwaási aiva-tántáá'á maréna agándain-kanaama naaén-tantaa'a póna túwa'naa ínintavena makáíye. ²⁸ kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándai-kanaamo kwaásimo mayái kwémayaamba kendéimán-íye Ísu siráíye.

3

ayáámba kawévaigurain-kwaasigona kwasái.

Mátíyu 12:9-14, Árúku 6:6-11

¹ moórá-tawai Ísu mono'-náúmpá'á iyumba moórawai ayáámba kawévaiguron-kwaasi máyowasa ² aaiwimbá mayankánae kwésuwai mésa Ísuntavesa sésa agándaira'a póna minkwáásímó kawe'ó umánkainataamo éta táto'maiya aavintá mayankánaumne sésa Ísumba awánomba ³ Ísu ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna kemó máyaundara'a tiyó súwana mirá úwana ⁴ Ísu miwíyávéna séna kentáási ámáán-aimpimba nóin-aina kwáyáíyo. agándai-kanaara'a póta kawe'-má'yáiyá kwémayaum. sáwí-mayaiya kwémayaumno. kwaási áwa'naa onanayá kawerá umáíya

méni. inkámónanaya puwínyo. tísaa ena súwasa íma aai suwaná ⁵ Ísu móyuwana meyuwana éna áwáá'a títuwena kwaásiyavaimo ímo imáyáamo kwéontavai arumbá kwéuwana ayáamba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáamba árútuwaaoo súwana ayáamba árútuwawana kaw'e'á umánkowasa ⁶ áamáan-kawaa-kwaasi mono'-náúmpá'á tuwésa avekáán-umai Éróтина kwaási torupésa Ísumba nóraumaiya tuvuwónaundaya'iyo sésa áamáayu-aimba siráawe.

sáwívarawai nonkwaáúnkón-awampa'a kuráan-kwasai.

⁷ Ísu tiyuwéna kwená kwayó-kwáásí tí'maena Káríri-nonkwaaukon-awampa'a kúmba sáwíva-kwaasiyomba Kárírivaken-kwaasi Yútiyaavaken-kwaasi ⁸ Yérúsaremu-naopaken-kwaasi Ítúmiyaa-ayampaken-kwaasi Yótáni-nokona menávápákén-kwáásí Táyaa-naor-ayampaken-kwaasi Sáitóni-naor-ayampaken-kwaasi miráumaivaken-kwaasiyomba Ísuna mayái-áimbá isésa Ísunopa'a tóyo uwaná ⁹⁻¹² sáwíva-kwaasi asóvamatinkowasa mindáyavesa tí'o ún-kwaasiyomba asóvamasinkainkwaee sésa Ísun-ane'o tátoraiyanesa kwenkuvará'á úmaesa kwéiyuwasa tirumpimbó taraváá-kwámbó máyon-kwaasi Ísumba awánésa mara'á kumbésa anónka'a sésa emá Áánútu ááninko óne suwaná Ísu asiramái séna Áánútu ááninko óne sé'a íma simái paároro séna kwená kwayó-kwáásí simátimena séna sáwíva-kwaasi kwenkuvará'á ésa siméntáyuwaavo nompí-sípí maimaé'a egwaa'á másínkáaro siráiyé.

Ísu kwená kwayó'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 10:1-4, Árúku 6:12-16

¹³ Ísu omápa'a uména évakarawai usásintinkanae séna tááyowasa kwenópa'a iyúwana ¹⁴ minkwáásívinkémbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi usásintinkena séna kesí aantá-kwaasi é'a mé'a kesáái kosimátímapa'a kónááontave'a tí'maré'a ¹⁵ tirumpinkémbó taraváá-kwámbó komaitiyuwánááon-asirayamba tímúnda miráyáv'é'a usásintinkaumne siráiyé.

¹⁶ míwí túwí'a Sáimoniye séna aúná-kwí'a tamámena Pítaawe súwaima séna ¹⁷ Sépéti ááninkorai túwí'a Yémési Yóni aúná-kwí'a Poanésiye súwairai minkwíkoná ááimba kwíyónaaimo siwái aráakaiye súwairaiyavena séna ¹⁸ moóráwái Éndaru moóráwái Vírípi moóráwái Pátóromu moóráwái Mátíyu moóráwái Tómaasi moóráwái Áráyíasi ááninko áwí'a Yémési moóráwái Tátíyasi moóráwái Sáimoni kwemá Arómáani-kamaani-kwaasi tí'mátuwanae siráiwai ¹⁹ moóráwái Yútási Isakérióti kwemá naaémba Ísumba kwená namuro-kwáásír'á agaráátinkaraiwai miráumai-kwaasi Ísu usásintinkena naaópa'a koyauwékáiyé.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Mátíyu 12:24-32, Árúku 11:14-23, 12:10

²⁰ Ísu naaúmpa'a iyúmba ó'onkwara'a sáwíva-kwaasi torupésa sisipáá untávái Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé toómbá íma kanaará'á umái notávésa ²¹ Ísumba amááraa isésa aívó'an-iyé sésa tairánáe sésa tiráawe. ²² Yérúsaremu-naopaken-kwaasi Áánútuna áamámba sun-kwáásí tésa sésa taraváá-kwántóntí kawááná'á áwí'a Píyésepu asirayámbá ámisana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaiyuwaiye suwaná ²³ Ísu tááyowasa

tuwaná kwántámai-aimba simátimena séna Sáátáánigo kwesávái íma maisuwániye. ²⁴ moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. ²⁵ moórá-akumba usiyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáivakaamba kwémaewe. ²⁶ Sáátáánigona kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o é samo ésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. ²⁷ moóráwai moórá-nanko avowámó asiramáimo máyainanamo éna mindáúmpákémbó umóyámbó mayáíndayavenamo éna íma úwoi uveránivo mindánkó avowámbá ánda asááúmakenamo éna uvékena kwená náaindaamba umóyámbá mayániye Ísu siráiyé.

²⁸ Ísu simásuwena séna maisáaro. kwaási sáwí-mayai kwémaesa simái sáwí'a kwéumatinkaamba mindá Áánútu maitiyuwánivo ²⁹ Áánútun-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáinana kwaikwai'a íniye Ísu siráiyé. ³⁰ Ísuntavesa sésa taraváá-kwánkó kwenarumpimbá máyáiyé suntávéna Ísu mináímbá simátímkaiye.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.

Mátíyu 12:46-50, Árúku 8:19-21

³¹ mináímbá simátimuwasa Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa máápa'a mésa sésa Ísuntavai tiyó se kosimáméro suwasá ³² naaúmpa'o máyón-kwaasi sésa enanówe enáúnava'maare máápa'a mésa kwéaayaawe suwaná ³³ Ísu séna kesinó nááwa'iyó. kesúnava'a nááwiya'o séna ³⁴ naaúmpa'o máyón-kwaasi tuwánéna séna kesinó kesivá'maa'a máyáawe. ³⁵ Áánútu siráini'a kwéowai kesinó kesúnava'maa'a kesimánaa'maa'an-owe Ísu siráiyé.

4

moóráwai ánýumba tu'makáin-kwasai.

Mátíyu 13:1-23, Árúku 8:4-15

¹ ókwara'a Ísuma Káriri-nonkwaaunkon-awampa'a koména aai kwésimatimuwasa sáwívarawai tóyo ésa kwená egwaa'a tamáyóntavéna nompí-sípívimbá usámaaisena máyowana nompí-sípímá kwaaún-avovomayaa'a kwáyowasa minkwáásiyómbá nonkwaaúnkón-awampa'a máyówana ² ó'on-o'on-aimba kwántámai simátimena séna ³ maisáaro. moóráwai ánýumba maimaéna kígauva'a kwégwena ⁴ máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'a kunkwáyáísana numaómá túkúnasukaiye. ⁵ évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna paáká'-márávimbá póna avekáán-umai anón-isana ⁶ aa'á kaisaná ánú'a ayáátáaka'a íma kunkéna aáyánkaguraiye. ⁷ évakar-anayumba karaampimba kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó ara'násúwáísana íma arambá iráiyé. ⁸ évakar-anayumba kawe'-márávimbá kunkwéna kárúrena anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iyéna évaka'a usáyaaitayan-aramba iyáísana évaka'a umaimái-aramba iráiyé. ⁹ kwéisaawai ísámai kawe'á oró Ísu siráiyé.

¹⁰ Ísu súwasa naaémba kwená kwayó-kwáásiyé évaka-kwaasiye mésa Ísuntavesa sésa minkwántámái-áínkóná ááimba sinatá ísáano suwaná ¹¹ Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ainkona ááimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisaavo ó'on-kwaasi kwántámai-aíne su'mai kwésimatimumpo

¹² kwéisaambanivo íma ísámai kawe'á kwéowe.

kwéawanaambanivo íma awánamai kawe'á kwéowe.
isékai Áánútunopa'a tewaná Áánútu miwítí
sáwi-imayaa maitiyúwáísino.

mindáyave'a kwántámai-aimba kwésimatimune Ísu siráíye.

¹³ Ísu simátimatuwena séna maankwántamáí-áimbó simátimunda íma isáiyankakemba pó'a ó'on-o'on-kwantamai-aimbo sendá íma isanááowe.
¹⁴ mináinkóná ááimba súnda isáaro. moóráwaimo ánáyumbo tu'maráinten-umai Áánútun-ai simátímísana ¹⁵ évakar-anayumbo aampa'ó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai isáawana Sáátáánigo téna tirumpinkémbá maimái úwoiva'a kwétiyuwaiye. ¹⁶ évakar-anayumbo óntankwara'-maravimba kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa avekáán-umai Áánútun-ai isésa aamoí ombánivo ¹⁷ íma tirumpimbá táto'mai kawe'á owasá Áánútun-aivyavai umbai-yántáári'a umátinkaantavai Áánútun-ai ivátukaawe. ¹⁸ évakar-anayumbo karaampimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai isáámbanivo ¹⁹ marapár-úmbáiyántáátávái imáyáa úmae naaésa óísan-imayaa úmae kwénaaesa ó'on-o'on-tantaa'a mayánae kwésimae naaésa mirán-ímáyááo Áánútun-ai káátasuweisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe. ²⁰ évakar-anayumbo kawe'-márávimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai isésa tirumpimbá táto'mai kawe'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa kwétuwa'naa-owasa évakarawai usáyaaitamai-mayai kwémaesa kwétuwa'naa-owe Ísu siráíye.

oómbá kúrakain-kwasai.

Áríku 8:16-18

²¹ Ísu simásuwena séna oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á marésa íma aasípáa-amendaampa'a marésa avora'á mósá kwémaraawe.
²² mirámó onten-umái aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárinasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárinasa awánanaaowe. ²³ kwéisaawai isámai kawe'á oró. ²⁴ tíménten-umai Áánútu miráumai tíména moórágwara'a tímíniye. mindáyave'a isáan-aimba imáyáa umái kawe'á oró. ²⁵ Áánútun-aaimo isámaimo kawe'ó kwéowai Áánútu túwaa'naa ínasa moórá-ainkwara'a isanááowe. Áánútun-aaimo ímo isámaimo kawe'ó kwéowai tirumpinkémbá maimayáínana íma kwéniye. mindáyave'a isáan-aimba imáyáa umái kawe'á oró Ísu siráíye.

ánáyumba tukáísana arambá iyáin-kwasai.

²⁶ Ísu simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-íye. moóráwai ánáyumba tu'maréna ²⁷ íma áwa'naa ena kwaéna iraréna kwéisana ánáyumba kweyáárika'a kwéanon-íye. ²⁸ maragómá ánáyunkomba áwa'naa isaná áruma kwíkéna anón-umai arambá íréna ²⁹ ávuma kaisaná áká'nanaaon-kanaa tísasá áká'mai kwénaawe Ísu siráíye.

taaérankona kwaasái.

Mátíyu 13:31-35, Áríku 13:18-19

³⁰ Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátiména'a isanááowe. ³¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba maarámán-íye. sáwíyan-taeranko áwí'a

másátati mintáigó arambá ímo ane'ó awánaraan-taeramba maravímbá u'makáawana mimpínkémbá kwíkéna ³² anón-taima anón-éna amaimá anón-amaima móivarena kóyáwé uráisana numaómá mimpímpá'á ánámba úmarena kwémaiye Ísu siráiyé.

³³⁻³⁴ Ísu kwaásiyomba aai simátimenae sénamo úmba íma avora'á siráivo kwántámai-aine su'mai simátimuwasa taaímbai súntemba móisaiyuwawana mináyáirákémbá simátimuwasa móisowana miráumai simátimena ánivo kwená kwayó-kwáási kwesé máyonka'a mináínkóná ááimba simátíma'mae iráiyé.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.

Mátíyu 8:23-27, Árúku 8:22-25

³⁵ mitáwai enónka'a Ísu kwená kwaásiyavena séna nonkwaaúnkóná menávápátá kónáe súwasa ³⁶ ó'on-kwaasi tiyuwésa Ísumba áí'maesa nompi-sípívímbá usáatesa kuwasá évaka'-nompi-sipigwara'a kumbá ³⁷⁻³⁸ Ísu misípígó ayááivá'á aú'n-kwaigurówana anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompi-sípívímbá ógwitowasa kunávekunavo sésa inkaisésa Ísumba koaúsesa sésa anóndakoo kesí imáyáa íma inatá puwúnavaíya súwa'naa uwo suwaná ³⁹ usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyáakaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana ⁴⁰ Ísu simátimena séna nóintavaíya kwéinkaiseo. kentáv'é'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéese súwana ⁴¹ táá'a kówasa keáímbá sésa nóran-kwaasiya énawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisiyo sésa tiyáámba uvakésa tátávena ésa siráawe.

5

taraváá-kwámbá arumpinkémbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyu 8:28-34, Árúku 8:26-39

¹ simásuwesa mindómpí-sípívímbá kumbá Káriri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa mimbárává'á kumbá ²⁻⁴ Ísu mindómpí-sípívínkémbá mimbárává'á ásávowana moóráwai taraváá-kwámbá arumpimbá máyon-kwaasigo utamátinkó-muri-aiva'a máyomba Ísunopa'a tirái. minkwáási kárár-umankontemba taráka-yaraka úwaima póna íma kwaási méstayavai íma kárár-umankowana ména ⁵ enómba irarómba omáka'a utamátinkó-muri-aiva'a kwénaaena kwáá'a kwétena óntandei kwenáúra'a kwétena ⁶⁻⁸ nénkakemba Ísumba awánéna isaaiséna Ísun-aóká'á taména kwená imáyáa éna áwí'a mósá marówana Ísu minkwáásígó arumpinkén-táraváá-kwánkóntávéna séna emá taraváá-kwámbá ómpo minkwáásígómbá auwé kóaaó súwana anónka'a séna Ísuwo usáyaaitamai-Isoigo ááninko ómpo Áánútuntavai ísámai sínkamonavainivo nóra umásinkaniyono súwana ⁹ Ísu séna enáwí'a nááwa'ono súwana sáwíva'a máyaumpo kesúwí'a sáwívarawai úne séna máyowasa ¹⁰⁻¹³ omáka'a sáwíva-poima mésa umá kwénowasa minkwáásígó arumpinkén-táraváá-kwántómbá Ísuntavesa asiramái sésa ó'opa'a íma si'maraaó. mimpóí tirumpimbá si'maraaó suwaná mirá oró súwasa taraváá-kwántómbá minkwáásígó arumpinkémbá kárúwesa póí tirumpimbá kovérówasa mimpóiyómbá amápa'a ámémpakemba isaaiséna nonkwaaúmpíntá

kumpérómbe putásowasa ¹⁴ póira'o tavikówai úmba awánésa avekáán-umai naaópa'a kwésa kígauvimpá'o máyón-kwaasi mósimatim-besimati uwasá isésa koawánanae sésa kumbá ¹⁵ Ísunopa'a koyorupésa awánomba taraváá-kwántómbó arumpinkémbó kóun-kwaasigo unáánkwtóí úmarena kawé'á umái máyowasa koawánésa táátavai uwasá ¹⁶ Ísumo minkwáásígómbó kawé'ó umánkowsamo awánon-aine póígomo ún-aine simátímúwasa ¹⁷ isésa Ísuntavesa sésa maambárává'á ivá siyuwéya kóaaó suwaná ¹⁸ nompí-sípívimbá usámaaisowana taraváá-kwámbó arumpinkémbó mayauwón-kwaasigo Ísuntavena asiramái séna ese kónáe súwana ¹⁹ ímanivo ená naaópa'a kuré Ísóigomo arumbó umánkenamo kawé'ó umánkáin-aimba enamááraawi kosimátimiyo súwana ²⁰ Tékáporisi-ayampa'a mindáópata Ísumo umánkon-aimba simátíma'maena kúwasa amápa-kwaasi sáwívar-imagaa uráawe.

inaamarúgónté aaraigóntéi kwaasái.

Mátíyu 9:18-26, Áríku 8:40-56

²¹ Ísu Káriri-kwaaukona menávápákémbá nompí-sípívimbá koyauweréna túmba moórágwara'a kwaaúnkón-awampa'a máyówasa sáwíva-kwaasi torupowaná ²² moóráwai mono'-nánk'ó kárákwirowai áwí'a Yáírasi téna Ísumba taawánéna Ísu anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbéna ²³ asiramái séna kesiyáámúmba puwíndayavena kwéivo tiré ane'á koyátorenana asóvéna kawé'á umái máino súwana ²⁴ Ísu kwesé kúmba sáwíva-kwaasi Ísumba taúkúraa'namai kwa'maé kuwaná ²⁵ moórá-ininkomba áí'a kwéun-ininkogwara'a kwa'maéna kúmba kwembá naaeyámba kwéankowana sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima maisuwéna minái'á íma érankowasa ²⁶ sáwíva-sontaa-kwaasi áwa'naa uwaná ósamba tíma'mai ánásasuwowana minái'á íma érankomba anón-ai'a umágúwana ²⁷⁻²⁸ minínínkómá Ísumo kawé'ó umátínkaron-aimba iséna séna Ísuna unáánkwtóira'a koyátóráánanama sí'a ésinkaniye séna sáwíva-kwaasimo kwa'maé kumpímbá minínínkó maréna ánaaempakemba unáánkwtóira'a tátorowana ²⁹ mindááéyánkoma érankowana imáyáama éna asóvasinkaiye súwana ³⁰ Ísu imáyáama éna séna kempínkén-ásíráyánkó moóráwaimba kawé'á umánkáíye séna kwántámai tutánéna séna náawawa kesí unáánkwtóira'a tátoraina'iyó súwasa ³¹ kwená kwayó-kwáási Ísumba simámesa sésa úwé sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a úmaesa iyómpimba tátokaavo nááwawa kesí unáánkwtóira'a tátoraina'iyó nóra séwa kwéseno suwaná ³² tátokaiwaintavena mógara'megara úwana ³³ minínínkó imáyáa éna séna asóvasinkaiye súwana ayántámbá kwétowana Ísu aísamaivimba kumbaéna asóvamankon-aimba simámuwana ³⁴ Ísu séna kesimánaako kentávái se árai'a súwa'naa íníwaiman-iyé sénda póna áí'a éránkáivo kawé'á umái kwaáo Ísu siráíye.

³⁵ Ísu mináimbá kwésuwasa mono'-nánk'ó kárákwirowaina naaópaken-kwaasi téna Yáírasintavesa sésa enayáámúnko pukáivo anóndatavai ténavo simámiyo suwaná ³⁶ Ísu mináimbá iséna ivátuwana Yáírasintavena séna mináintávái íma áákar-aaka'a éma kentávái isámai kuwo séna ³⁷ kwa'maésamo kun-kwáásiyóntávéna maanká'á méwaro séna Pítaante Yémésinte kwenáváko áwí'a Yóninte tí'maena kúmba ³⁸ sáwíva-kwaasi

mono'-nánk'á'ó kárákwirowaina naaúmpa'a torupamáí mésa anón-ivi'a kwétowana Ísu iséna ³⁹ naaúmpa'a usáv'e'mai iyéna séna íma ivi'á taaró. minárásí íma pukáivo úwoi aúmá kwaiguráíye súwasa ⁴⁰ Ísun-awiráái suwaná t'i'mátuwowasa máápa'a kunákárúwowana minárásígó anóvowiye kwená kwayó-kwáásírúúm t'i'maena minárásígó pukópa'a iyéna ⁴¹ ayáánka'a tátorena kwenááivinkemba simáména séna tarita kumi mirámó súmba kwántamáí séna inaamarúgóo usásinaao súwana ⁴² usásinkwena sísamaivakemba kae'á kumbaimái-íma maisukáin-inaamaruma usásinowasa awánésa táátavesa uwaná ⁴³ Ísu asiramái séna kemó únda-aimba íma simátíméro séna minárásígómbá toómbá áméro siráíye.

6

*Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwasai.
Mátíyu 13:53-58, Árúku 4:16-30*

¹ minkákémbá Ísu kwenamáápa'a kwéena kwená kwayó-kwáásíyé kumbá ² Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a mono'-naúmpá'á iyéna aai simátimuwasa sáwíva-kwaasi iséna táátavai ésa sésa náávakena kawer-ímáyáá mairéna kawer-áimbá kwésimasimenayaawa nááwawa asirayámbá ámisana kawe'-má'yái ímo awánáúnda-mayai kwémayaiyo. ³ kwentáámó awánáúnda taainéí évaka-tantaa'o kwéiwaiman-íye. Máriaa áánimba éna Yémési Yósisí Yútási Sáímoni tuwaaómán-íye. kwenáúnava'a maanká'á máyáawe. maankákéwáímá póna úwoi-kwaasiman-ivo náávakena mináimbá isénawa minásíráyámbá mairénawa kwésiyo sésa kayorésa tínaaemba umámúwana ⁴ Ísu simátiména séna Áánútun-aai simátímíwai ó'on-o'on-daopa'a kwénaaisasa kwenáwí'a mósá kwémaraavo kwená naaópa'a komáyáimba kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-íye sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe Ísu siráíye.

⁵ kesáámó úndanten-kwaasima éna íma súwa'naa íníye suntávéna ímo awánom-bayai moórá-mora-mayaiye su'mai mairáíye. moórá-mora t'í'o ún-kwaasi tine'á ayáándeí tátorena asóvatinkena ⁶ kwenamáápakem-kwaasi sésa íma súwa'naa íníye sun-áintávéna imáyáa uwááena naaó'-nao'a Áánútun-aai simátímápa'a kuráíye.

*Ísu kwená kwaási mayáírá'á t'i'mákain-kwasai.
Mátíyu 10:5-15, Árúku 9:1-6*

⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tíména séna kaesé umásuwe'a nááóro séna ⁸ asiramái simátiména séna aampa'ó kwiyamba íma moórá-yantaa'a maimaé'a koró. toómbá íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a óntamba íma maimaé'a koró. tááúmba vaimaé'a ⁹ tísamai-anaamba kwimaé'a moórá-mora-umai unáánkwtóí timantenká umái kuvé'mae'a koró. ¹⁰ Áánútun-aai simátiménaaontave'a moórá-naopa'o kwiyasamo naambó tímíya'a mindáúmparé su'mai mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró. ¹¹ moórá-naopa'o kwíyambo naambó ímo tímésamo kentááimo ímo isáíyanamo éna Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntemba

unt'e'a koró Ísu simátimuwasa ¹² kwená kwayó-kwáási isésa naaó'-nao'a kwénaaesa kosimátimesa sésa sáwí-imayaa tínaaemba umáme'a Áánútumpa'a teró sésa ¹³ taraváá-kwántómbá kwaási tirumpinkémbá komaitiyuwésa tí'o ún-kwaasi taaéraampinken-domba atínkáva'a kuwasá asóvamatinkava'a kuráawe.

Yóni nombó pétinkarawai pukáin-kwasai.

Mátíyu 14:1-12, Árúku 3:19-20, 9:7-9

¹⁴ Ísuna mayáigón-áái símae iyúwana Káriri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináimbá ísarai. Ísuntavesa évakarawai sésa Yóni nombó pétinkarawai pukáimpinkemba usásinkena póna kwempímbá asirayámbá kwáyásana mirám-báyái kwémayaiye suwasá ¹⁵ évakarawai sésa kwemá Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Íráiyaa pukáimpinkemba usásinena máyáiyé suwasá évakarawai sésa kwemá naaóv'á Áánútun-aaí simátimakowairaamba máyáiyé suwaná ¹⁶ Éróti iséna séna kwemá Yóni nombó pétinkarawaiman-iyé. kemá simátinkaunasa Yóni anumarambá arátúwááwana pukáísana usásinankaisana máyáiyé Éróti siráiyé.

¹⁷⁻¹⁹ ááéma Éróti kwenávako awainínkómbá áwí'a Erotiyasimba mairówana Yóni séna enávako awainínkómbá aambá áumbakaawa mayááne simásima'a úwana Éróti tí'marówasa Yónimba koáí'maesa ándávimba máánkarowana Erotiyasima Yóni ááiyavena aaisambá séna inkamónáe súwana ²⁰ Éróti séna ímaniye séna Yóni kawer-imáyáágwára-kwáási úntavena Éróti kwenáároí inkaiséna kwenká'á tavikéna Erotiyasima inkámivo séna kwenká'á tavikéna kwenááima ísámai kaumbo-kaér-imayaa umánkena aasiyaasí koísaraiye. ²¹ ániwo naaémbe Erotiyasina kanaamá túmba Éróti anón-tanomba kaumái kwená kawáá-kwaasi ááipin-anon-kwaasi Káriri-ayampaken-anon-kwaasi tímúwasa nowaná ²² Erotiyási ayáámúnko téna araimá marówasa Érótiye toómbá naráan-kwaasiye aamoí umánkówana Éróti minárásígóntávéna séna nóintantaatavena ankáíya simásimína'a áméno séna ²³ árai'a súnnda pó'a sísaina'a áméno. kesí maramó arááímo táíndamo e sísaina'a tasá-áméno súwana ²⁴ anówamba koáísaa ena séna nóintantaara komayánaumno súwana Yóni nombá pétinkarawai a'nómbá koáísaa-e mayaaó súwana ²⁵ avekáán-úwana Érótinopa'a téna taáísaa ena séna ívé'a Yóni nombá pétinkarawai a'nómbá ará'mái táávepimba maré simiyó súwana ²⁶ iséna arumbá kwéumbanivo aiva'á asirayán-áimbá siráin-aimba imáyaa éna toómbó naan-kwáásigwára'á ísaraantavaiye séna íma a'áo séné séna ²⁷ i-kwáási moórá ai'marówana ándávinkemba Yónimba anumarambá ará'mái a'nómbá ²⁸ táávepimba maréna maimaéna minárásígómbá máamuwana maimaéna anówamba máamuwana ²⁹ Yónina kwayó-kwáási isésa anómba komaimái utamánkaraawe.

naaémbe Éróti Ísuna mayáigón-áái iséna séna minkwáásigó Yóni nombó pétinkarawai éna pukáimpinkemba usásinankaisana máyáiyé Éróti siráiyé.

Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 14:13-21, Árúku 9:10-17, Yóni 6:1-13

³⁰ Ísumo mayáír'ó tí'mákain-kwaasi mimbáyái maisuwésa Ísunopa'a tésa amápa'-mayaimo máyón-aimba aaimó sun-áimbá simámúwasa ³¹ Ísunopa'a

sáwíwa-kwaasi kuré ire untávésa toómbá íma kawe'á umái nowaná mindáyavena kwená kwayó-kwáásíyávéná séna kwaásimo ímo máyaiyapata kométa agándaano súwasa ³² nompí-sípívimbá usámaaisesa kwaásimo ímo máyáapataawe sésa kuwasá ³³ sáwíwa-kwaasi tuwánésa aúyésa naaó'-naokemba marapá'á kóyo uwasa Ísun-iyai nompí-sípívimbá kumbá ³⁴ marapá'á ásávena misáwívá-kwáásí tuwánésa arumbá umátinkena sipísipi-poi-ayuraamba miwítí kawáá íma máyówasa kewé su'mai máyóntavena Ísu arumbá umátinkena ayáátáár-ai kwésimatimuwasa ³⁵ enónka'a kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa íma sáwíwa-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a ³⁶ ti'márenasa egwaa'-náópimpa'a kwénaaesá toómbá meéyámbáráaro suwaná ³⁷ Ísu simátimena séna kemá toómbá tíméro súwasa sáwívar-ontankaken-tomba 200 kinaaraken-tomba meéyámba'maii timúsina. óntamba íma kwáyáíye suwaná ³⁸ nóraumaitona káyáíya koawánaaro súwasa koawánésa tésa sésa sáwíyan-tomba éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwárá'á kwáyáíye suwaná ³⁹ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéná séna inkwima'mái mará'á máéro súwasa ⁴⁰ moóráva'a 50 kwaasi máúwasa moóráva'a 100 kwaasi máúwasa miráumai-kwaasi kwimakówana ⁴¹ Ísu éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwárá'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa noyáá'a topán-topan-umai tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa ⁴²⁻⁴⁴ amáparawai nowaná tímú'a wówasa sáwíwa-kwaasi 5,000 kwaasi nowaná tímú'a wówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaiavakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitaraawe.

Ísu non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 14:22-33, Yóni 6:15-21

⁴⁵ áítumai ógwitowana minkákémbá Ísu kwená kwayó-kwáásí ti'maréna séna kesí aiva'á nompí-sípívimbá usámaaise'a menávápá'-náópa'a Pétésáitava'a koró. misáwívá-kwáásí kwéti'mare'a sé'a kentí naaó'-nao'a koró simátimenaumne séna ⁴⁶ misáwívá-kwáásí ti'marówasa miwítí naaó'-nao'a kuwaná Áánútumpa'a námúnaamo sindayavena omápa'a umáyowana ⁴⁷ no'wáámba aúkúwana Ísu kweyáá marapá'á máyowasa kwená kwayó-kwáásí nompí-sípívimbá non-avóvomayaapa'a máyowana maramá nénka'a kwáyowana ⁴⁸ Ísu awánómba anón-unda to'maé kwétena misípí tayáto'marowasa nombó tuwíntámaesamo kun-támayo'a nonkó tavímayowasa íma kumbá irataró'a Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaaena kwená kwayó-kwáásímó máyónka'a téna táyaaitaguwasa ⁴⁹⁻⁵⁰ awánésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowasa sésa kwaántáo kwénaaiye suwaná Ísu avekáán-umai séna táá'a kaivó aáno máéro. kemá úne séna ⁵¹ nompí-sípívimbá usámaaisena kwegwárá'á umáyowana anón-undaoma maivaíyówasa táátavesa ávááraumai uwaná ⁵² íma táákoma kawe'á umái méra. sáwíyan-tompinkembo sáwíwa-kwaasi taaín-timuwasamo nowáiná ááimba íma táákoma kawe'á umái méraawe.

Ísu Kénésárétiva'a tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.

Mátíyu 14:34-36

⁵³ táátavesa ávááraumai ésa kwaaúnkóná menávápá'á Kénésáréti-marava'a kumbá non-awámpá'á nompí-sípí ándáneí avikwímaresa

54 marapatá ásavowasa mimbápákén-kwáásí Ísumba aúyésa 55 naaó'-nao'a simátimesa Ísumo tamaún-aimba isésa tí'o ún-kwaasi kúkutaavimba tí'maesa tóyo uwaná 56 Ísu kító'-nao'a anón-dao'a kwaivá kwénaauwasa tí'o úwai tí'mai maruká'á marésa sésa ená unáánkwátói-araaira'a tátoraaryana tí'a étinkainkwaé suwasá tátórówana tí'a étinkaraiye.

7

tíkwá'nái áamáamba siráan-kwasai.

Mátiyu 15:1-9

1 áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé Yérúsaremu-naopakemba Ísumo máyopa'a tésa 2 tuwánomba Ísuna kwayó-kwáásí évaka'a tiyáamba íma sese un-tiyáandéi toómbá kwénowasa 3 Yútaa-kwaasi áamáán-kawaa-kwaasiye úwoi-kwaasiye tíkwá'nái áamáamba kwáróntavesa tiyáamba sese umásukesa toómbá nésa 4 máákétirakemba naaópa'a iyésa tiyáamba sese umásukesa toómbá nésa tíkwá'nái áamáamba ó'on-o'on-amaamba kwarésa tááve'a nonánámá anayéumbá sese uráawe. 5 áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé Ísunka'a torupésa sésa ená kwayó-kwáásí nóra isasá kentáá síkwá'nái áamáamba íma kwarésa tiyáamba íma sese ombá toómbá kwénaao suwaná 6 Ísu séna kaumbo-kaér-ainkwarakwaasinowe. naaóvá'á Áánútun-ai simátimakowai áwí'a Áísáya keinárawatavena árair-aimba siráimba agaimaréna séna Áánútu séna maawímá kesúwí'a tóikakene su'mai sésa kesí imáyáa íma tirumpimbá kwáyáíye. 7 kwaásiti áamáamba simái paárombanivo Áánútuna áamáámban-iyé kampa'á sembá miraráán-umai kesí imáyáa kampar-imáyáa mósá kwémaraawe

Áánútu siráimba aúváivimba agaimakáíye. 8 Áánútuna áamáamba tuwé'a tíkwá'nái áamáamba kwétoraawe. 9 Áánútun-ai kwétuwaantavai miwá anondá kentááiyavai aamoí kwéowe. 10 naaóvá'á Mósesi séna kentinóvowi túwí'a anómba oró. ániwo anóvwimo sáwíkaambo simátinkaindawaimba tuvuwiyana puwíniye Mósesi siráivo 11 keinárawa'o siráimba moórawai anóvwiyavena simátimena séna moórá-yantaa'a Áánútundeim-ivo íma kanaán-umai timénaumne siréna 12 anóvwima íma kwétuwa'naa-iyé. mirámó ontávái kanaán-iyé kwésewe. 13 mirá-sáwí'ó ontávé'a Áánútun-ai tuwé'a kentíkwá'nái áamáamba kwégware'a kentáái kwésimatimewe. mirarááni'a kwéowe Ísu siráíye.

kwaásimo sáwí'o umátinkáin-tantaakona kwaasái.

Mátiyu 15:10-20

14 Ísu mináimbá simátímatuwena kwaásiyavena teró súwasa kwenópa'a tuwaná séna simátíménda isé'a kawé'á oró. 15 máápakén-tantaa'o naawái íma kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tirumpinkén-áinkó kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye. [16 kwéisaawai ísámai kawé'á oró] Ísu siráíye.

17 Ísu simásuwena minkwáásíyómbá mátiyuwena naaúmpa'a umáyowasa kwená kwayó-kwáásí sésa mináínkóná ááimba simásimiyo suwaná 18 Ísu séna kenkwará'á íma tááko pééi kwéisa'a mé'a ísámbanivo íma ísámai kawé'á uráawe. máápakén-tantaa'o naawái kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye. 19 mindá íma imáyáa kunkwaéna tindáámpa'a kunáyúsúgwinivo 20 aaimó kwésemba tirumpinkén-imáyááo éna mindá

kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye. ²¹ tirumpin-ímáyááwínkémbá sáwí-imayaa ésa tínkamiyasamo puwónááoni'a ésa aarai-úmóyámbá ésa kwaai-úmóyámbá ésa amápa-tantaa'a umóyámbá ésa ²² túran-anda ésa mirá-mira-sawí'a ésa kampar-áimbá sésa aosaambá kwimaé naaésa kawe'-má'yáímó kwémayaantavesa tirunkó simái sáwí'a kwéumatinkesa tivókari'a ésa uwó'aórí'a ésa ²³ mirá-sáwí'ó kwéomba tirumpinkén-ímáyááó kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tiyáámbo imo sese ombó toómbó kwénaamba mindáo kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye Ísu siráiyé. ányo Ísumo kwemó siráimba amápa-tomba kawé'á umái kwénaawe siráiyé.

Kénááni-maravaken-ininkona kwaasái.

Mátíyu 15:21-28

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé miv'á tuwéna Táyaa-naopare Sáitóni-naopare mináyámpá'á kúmba moórá-naumpa'a uména séna kemó tamaúnda íma simátíméro súwasa ányo évaka-kwaasi tamáún-aimba isówana ²⁵ moórá-ininko ayáámúnko arumpimbá taraváá-kwámbá máyowana minínínkó Ísumo tamáún-aimba iséna avekáán-umai kwenópa'a iyéna mara'á kumbaéna ²⁶ kwemá íma Yútaa-inimba póna Síriyaa-marava'a Vínisiyaa-naopaken-ininko Ísunopa'a iyéna mara'á kumbaéna asiramái séna kesiyáámúnko arumpinkémbá taraváá-kwámbá mayauwaaó súwana ²⁷ Ísu simáména séna aiva'á iyámpói toómbá tíménaumne. iyámpóiti toómbá maimái iyámbá tímúnavo miráumai Ísareri-kwaasimo túwa'naa úndantemba emá ó'onkaa-inimba óndo pó'a áwa'naa únavo kwésune súbanivo ²⁸ minínínkó séna anóndako árai'a sémpo iyámpóiti toón-ayai iyánkó tamandáníye. miráumai ó'onkaa-ininkoman-iyé sinaná kanaán-ína súwa'naa ínáyone súwana ²⁹ Ísu séna kawer-áimbá séndayavai enayáámúnko arumpinkémbá taraváá-kwámbá mayáúkaumpo ená naaópa'a kwaáo súwana ³⁰ kwená naaópa'a kwéna koawánómbo taraváá-kwámbá kóúrowana ayáámúnko kawé'á umái tuvaiká'á mériaye.

Ísu sáwívarawai asóvamatinkarain-kwasai.

³¹ Ísu Táyaa-naopar-ayampakemba Sáitóni-naopar-ayampa'a táúkúmaena Tékáporisi-ayampa'a táúkúmaena Kárirí-nonkwaaumpa'a kúmba ³² évakarawai aivó'na'a áí'maesa tésa sésa enayáándeí táto'mai asóvamankaaó suwaná ³³ kwaásivinkemba áí'mai kweyááva'a ankéna ayáánánáneí áápimba maréna awirááíma kwí'maréna amáávira'a tátorena ³⁴ kwíyómpa'a karákéna sirumbá kwéiye séna kwenááivinkemba séna epaata mináimbá kwántámai séna áá'o kaúnimba intíyuwaumne súwana ³⁵ áá'a kawé'á úwana amáávíma etóyói úwana aai kawé'á umái súwana ³⁶ Ísu asiramái séna íma simátíméro súwasa íma isónkakemba simátímapa'a kuwasá ³⁷ isówana ávááraumai táá'a kówasa sésa amápa-tantaa'a kawé'á unté kwéiyena táá'o kaúnín-kwaasi kawé'á kwéumatinkena aaimó imo kawé'ó umáímo sen-kwáási kawé'á kwéumatinkaiye siráawe.

8

Ísu moórágwara'a toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 15:32-39

1 moórá-tawai sáwíva-kwaasi torupowaná miwítí toómbá ánáswana Ísu kwená kwayó-kwáásí tááyowasa tuwaná 2 séna kaumbo-táwai kesé máyáawana maimaésa tiráan-tomba ánáswaisa'a sirumbá kwéumatinkaumne. 3 ti'maráanasa kentí naaó'-nao'a kónááombanivo némpaken-kwaasi aampa'á kwíyamba kánoka'a pósa púwóvainivo súwasa 4 kwená kwayó-kwáásí sésa kavóná-marava'an-ivo náákakenta toómbá maimáíya tíménaumno suwaná 5 tísaa ena séna nóraumai-tona kwáyáíyo súwasa avakaeté kwáyáíye suwaná 6 minkwáásíyóntávéna séna mara'á máéro séna avakaeté-tomba maisokéna Áánútuntavena súwi séna toómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásírá'á tímúwasa minkwáásíyómbá tímúwana 7 kaumbo-káé'-noyaa'a kwáyowana Ísu maisokéna Áánútuntavena súwi séna kwená kwayó-kwáásírá'á tímúwasa minkwáásíyómbá tímúwasa 8-9 nowaná tímú'a wówasa sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi nowaná tímú'a wówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai tímúwaba avakaeté-unampimba áítumai ógwitowana 10 Ísu misáwíwá-kwáásí ti'maréna kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usámaaisesa Táómánúta-ayampa'a kuráawe.

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mátíyu 16:1-4, Árúku 12:54-56

11 mivá'á Ísu máyowasa amáán-kawaa-kwaasi sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyéntata awánaano suwaná 12 Ísu arumbá umbai kwétopakemba séna ívé'o máyáan-kwaasi nóra séra ímo awánáúnda-mayai máyéntata awánaano kwéseo. árai'a simátime'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi íma agaráátinkanaumne séna 13 ivátíyuwena nompí-sípívimbá usámaaisena nonkwaaúnkóná menávápá'á kuráíye.

íma kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi oró siráin-kwasai.

Mátíyu 16:5-12

14 Ísu kwená kwayó-kwáásíyé nonkwaaúnkóná menávápá'á kumbá kwená kwaasi péréti-tomba íma máyómba tuwinkésa kuwaná kimbora-tomba nompí-sípívimbá kwáyowana 15 Ísu amáán-kawaa-kwaasiyé Érótiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi owé-ímáyáá kwéena kwená kwayó-kwáásí simátimena séna intóráin-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a péréti mimpimbá kwémaraawana kwéintorena anómba intembá amáán-kawaa-kwaasiyé Érótiye miwí tááyavai kentúra'a kárákwimai máéro súwasa 16 keáimbá sésa nóra séna mirá kwésiyo. péréti-tomba íma makáunanya mirá kwésiye suwaná 17 Ísu keáimbó kwésun-aimba iséna nóra séra toómbá íma kwáyáíye-aimba kwéseo. kanaán-umai toómbá tíménaunda ááémo uráundawaina ááimba íma tááko pééi kwésiye. kentí imáyáagoma kentirunkómá usisi'ándaisa'a kwéowe. 18 túramba kwáyáimbanivo íma awánamai kawe'á kwéowe. táá'a kwáyáimbanivo íma ísámai kawe'á kwéowe. 19 éva'aasei-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi tíméwánasa naráamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturao séna tísaa úwasa sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampinta ógwitaraumne suwaná 20 avakaeté-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi tíméwánasa naráamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturao séna tísaa

úwasa avakaeté-unampinta ógwitaraumne suwaná ²¹ Ísu séna nóra éra íma tááko pééi sisa'á ísaraao Ísu siráiyé.

Ísu aúrumba kavikówaimba asóvamankarain-kwasai.

²² Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé Pétésáitaa-naopa'a kumbá évakarawai aúrumba kavikówaimba ái'maesa Ísunopa'a tésa sésa táto'mai asóvamankaaoo suwaná ²³ Ísu ayáánka'a tátorena ái'maena mindáókona ayááiv'á kwéna aúrampimba awirááíma kwirankéna aúranka'a tátorena séna ára kwéawanaano súwana ²⁴ awánéna séna kwéawanaumne. taairaán-kwáásí marap'á kwénaaowa'a kwéawanaumne súwana ²⁵ moórágwara'a Ísu aúranka'a tátorena kawé'á umáńkowana aúrumba kararéna kawé'á umái kwéawanowana ²⁶ Ísu séna mindáópa'a kónavo ená naaópa'a tayauweré kwaao siráiyé.

Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.

Mátíyu 16:13-20, Árúku 9:18-21

²⁷ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé Sísáriya Vírípai-naokon-ayampa'a kúmba aampa'á kwéguwana kwená kwaási tísaa ena séna kentávái amáparawai nóran-kwaasiye kwéseoo súwasa ²⁸ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaadawai óne sewasá évakarawai sésa naaóv'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'á Íráiyaama óne sewasá évakarawai sésa naaóv'á Áánútun-aaí simátímakaawavinkemba moóráwái óne kwésewe suwaná ²⁹ Ísu séna keinárawa'a kentávái nóran-kwaasiye kwéseoo súwana Sáímoni Pítaa séna Áánútu usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya kwéamu'á maraundawaiya óne súwana ³⁰ mináímbá íma simátíméro Ísu asiramái siráiyé.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Mátíyu 16:21-28, Árúku 9:22-27

³¹ Ísu kwemó puwínín-aimba ááimba ásámai kwená kwayó-kwáásí simátimena séna sí'a índai'a umásinkesa Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé amáámba sen-kwáásiyé tínaaemba umásimesa sínkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-táwái ánásaina'a puwóndavinkemba usásinanaumne séna ³² miráumai avora'á simátimuwana Pítaa Ísumba ái'maena kweyááva'a máankena séna mirán-áímbá sénavo súwana ³³ Ísu kwanténa kwená kwayó-kwáásí tuwánéna Pítaantavena asiramái séna Sáátáánigo siyuwé kóao. kwaásiti imáyáavinkemba kwésempo íma Áánútuna imáyáavinkemba kwéseene Ísu siráiyé.

³⁴ Ísu mináímbá simásuwena kwaásiyonte kwená kwayó-kwáásiyé tááyena séna kesínaaemba kwaránáe síyawai tirááímo táínda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima sùgwaata'mae'a kondantembá kesínaaemba kwaránááowaimba umbai-yántáá'á timíyasa minúmbáiyántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba kwaránááowe. ³⁵ tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávái ísámai Áánútu ásíe-aintavai ísámai tirááímo táínda-yantaa'o tuwésa puwésa aúnaí'a umái mai'mai'a onááowe. ³⁶ marapákémbá amápa-tantaa'a kwémaesa puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íníye. ³⁷ puwíyamba marapá'ó makáantantaa'nei íma anondái'a umásuwesa ókwara'a ayáátááka'a ménaaowe. ³⁸ ívé'a Áánútuntavesa íma imáyáa ésa máyánka'a kenkwará kesááigwara'o

tigaemó umásínkáamba pó'a aáno kemó marapá'ó kúmónnda miwí sigeamá umátinkanaumne. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai aáno kesivoná ságayankwara kwíyómpakembo Áánútuna kwayó'nárawati ságayankwara'o marapá'ó kúmónnda miwí sigeamá umátinkanaumne.

9

1 árai'a simátíme'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a Áánútu kwená asirayándéi kwégawaaimba awáné'a naaémba puwónááowe Ísu siráiyé.

*Ísu ó'on-kuwawaq'a aúkáin-kwasai.
Mátíyu 17:1-13, Árúku 9:28-36*

2 Ísu mináimbá simásuvena ava'moraé-no'waamba kwaéna Pítaante Yémésinte Yóninte tí'maena anón-omapa'a iyúmba miwíyé su'mai umésa miwí túranka'a Ísu ó'oran-auma auvúwana ³ kwená unáánkwtóira'a ságayamba kwaéna kwayání'a kéna aaváúmó usénamo intembá mirá úwasa ⁴ awánomba kae-kwáásirái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Íráiyaae Mósesiye Yútaa-kwaasi tíkwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana ⁵ Pítaa Ísuntavena séna anóndakoo maanká'ó maúndaya kawé'á imbá póta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moórá endéi éta moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe súwana ⁶ ávááraumai táá'a kówana nóin-aina'i síníyena póna mirán-aimba Pítaa siráiyé.

7 mirá kwésunka'a ainánkó kuména káátaguwana mináínámpinkémbá aagíwé su'mai séna maawámá kesáánimba isa'á kwená imáyáa kwéune. kwenáái isáaro súwasa ⁸ kwená kwayó'nárau awánomba mindárai kwíyómpa'a iyúwana Ísuwe su'mai méraiye.

9 máyowasa omápakemba kúmúmba Ísu asiramái simátimena séna awánaamba íma simátíméro. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai púwóndavinkemba usásinaandara'a awánaamba kanaará'á simátíma'mae iyóro súwasa ¹⁰ isésa íma simátimesa mináimbá úwoi tátoresá keáimbá sésa púwóndavinkemba usásinaumne simbá nóran-aina'iyó keáimbá siráawe.

11 keáimbá sésa Ísuntavesa áísaa esa sésa amáámba sen-kwáási sésa Íráiyaa aiva'á paárinana Áánútu usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya amu'makáundawaiya naaémba paáriniyemo sembá nóra sésa mináimbá kwéseo suwaná ¹² Ísu séna aiva'á Íráiyaa paáréna to'mayaa íníye-aimba árair-aimban-iyé. moórá-aimba kwaási úranda'a kumpaárurawaintavena agaimaréna séna kwembá áí'a índai'a umánkesa tínaemba umánkanaaowe agaimaréna siráiyé. ¹³ simátíme'a sé'a Íráiyaa á'a tiráiyé. agaimaróntemba umái kwembá sáwí'a umánkanae sésa sáwí'a umánkaraawe. mirán-áimbá kwentávái agaimaróntemba kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaintavai agaimakáawe Ísu siráiyé.

*Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.
Mátíyu 17:14-21, Árúku 9:37-43*

14 Ísu simásuvena omápakemba kúmúmba kwená kwayó-kwáásítópa'a kúmúwasa sáwíva-kwaasi torupésa amáámba sun-kwáásiyé Ísuna kwayó-kwáásiyé asirayán-áimpákémbá sésa ¹⁵ Ísu túntavesa ivátuwesa parubará

umánkówana ¹⁶ Ísu séna nóintavai asirayán-áimbá kwéseo séna tísaa úwana ¹⁷ minkwáásiyómpínkembá moórawai séna anóndakoo kesáánimba áí'mae'a túne. kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyáísana íma aai kwésisana ¹⁸ mintáraváá-kwánkó táto'mai amentánaanta isaná tanaambá váguvagu kwéena áwááyaamba akékúndena aigareó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana mirá úmaena kwéiyisa'a ená kwayó-kwáásiyávé'a sé'a taraváá-kwámbá arumpinkembá mayáuúwáaro súnasa íma kanaán-umai mayáúkaawe súwana ¹⁹ Ísu séna kentávái íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbái kwétaivo nóraumai-tawaiya kesé ménaumno simásuwena séna ánivo enáánimba áí'mae tiyó súwasa ²⁰ áí'maesa tuwaná mintáraváá-kwánkó Ísumba awánéna miniyámpói améntáyuwowana tanaambá véna kwárere'a éna aigareó monkáánúwana ²¹ Ísu avowántávéna séna nósatawai ánkariyo súwana umaranka'a ánkariye. ²² tuvuvíndayavena póna sáwívaka'a améntámai irá káúvóra'na éna améntámai nonpímbá túwára'na kwéye. emó kanaamó e arumbá maisinkéya súwa'naa uwo kwéeno. ²³ Ísu séna nóra séwa emó kanaamó e súwa'naa uwo kwéeno. Áánútumpa'a agevamái máyaawai amápa-tantaa'a kanaará'á ónááowe súwana ²⁴ miniyámpóigó avowámá avekáán-umai anónka'a séna kemá Áánútumpa'a agevamái máyaundanivo kemá Áánútuntavai íma asiramái kwémaunda-yantaa'a súwa'naa uwo súwana ²⁵ Ísu awánómba sáwíva-kwaasi sisipáá uwaná taraváá-kwántávéna séna aívó-taravaa-kwankoo auwé kóaa. íma koyauwérénda áka'a kóaa súwana ²⁶ kwáá'a téna miniyámpói améntáyuwowana tanaambá wówana arumpinkembá kóúwana miniyámpói púwóra'na umai máyowasa évakarawai sésa á'a púwíye suwaná ²⁷ Ísu ayáánkwanda táto'mai usásinakowana koku'á méraiye.

²⁸ koku'á máyowana Ísu naaúmpa'a umáyowasa Ísumo kweyáá máyonka'a kwená kwayó-kwáási umésa sésa nóra séta mintáraváá-kwámbá íma kanaán-umaiya mayáúkaumno suwaná ²⁹ námúnaa kwésemba pó'a miráumai mirán-táraváá-kwámbá mayauwánááovo ó'on-tantaa'neimo é'a íma kanaán-umai mayauwánááowe Ísu siráiyé.

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Mátíyu 17:22-23, Áríku 9:43-45

³⁰⁻³¹ Ísu simásuwena tuvéna Káríri-ayampa'a aampa'á kwégwena sáwíva-kwaasi torupaavó séna kesí kwayó-kwáásiyé su'mai aai simátimenae séna aampa'á kwégwena séna kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa sínkamiya'a puwé'a kaumbo-tawai maisuwé'a usásinanaumne súwasa ³² kwemó sún-ainkona ááimba íma isésa áísaa óné sésa umbá táá'a kówasa íma áísaa uráawe.

náawa kwéusayaaitaiyo siráan-kwasai.

Mátíyu 18:1-5, Áríku 9:46-48

³³ íma áísaa esa Kápénéamu-naopa'a kumbá naaúmpa'a umáúwana Ísu tísaa ena séna aampa'á kwéte'a nóin-aina siráao súwasa ³⁴ aampa'á kwégwesa sésa kentáávínkembá náawa kwéusayaaitaiyo sésa iséise úmae kwégwesa pósa íma aai suwaná ³⁵ Ísu mara'-maéna kwená kwaási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasiyavena séna másáaro. usáyaaitanae síyawai tínaeni'a ésa amáparawaiti kwayó'á máráaro

simásuwena ³⁶ moórá-iyampoi áí'mai avumpimbá usásinakena taparéna simátimena séna ³⁷ kentávái imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa ontenu-mái kwésuwa'nqa-owe. súwa'naa ontenu-mái Áánútu si'mákaiwaimba kwéawa'naa-owe Isu siráíye.

kentí mayái íma sáwí'a kwéiwaina kwaasái.

Áríku 9:49-50

³⁸ súwana Yóni Ísuntavena séna anóndakoo moórawai kwénaaena taraváá-kwántóntávéna séna Isuna asirayámbá kwáyáintavai auwé kóaa simátimapa'a kwégwisasa mintáraváá-kwámbá kóuraawe. minkwáásígó íma kentaávínkén-kwáásímá ómpo íma miráne étuwaaoya siráumne Yóni súwana ³⁹ Isu séna íma tuvínankaaro. ímo awánaam-bayaimo máyáawai úwoi kesúwí'a íma sáwí'a simásinkanaowe. ⁴⁰ kentáásí mayáígómbá íma sáwí'a kwéowai úwoi kwésuwa'naa-owe. ⁴¹ árai'a simátimé'a sé'a keinárawa'a tuwánésa sésa Isu Káráisitina kwaási ombá pó'a túwa'naa ónái sésa sáwíyan-tantaa'a nombá timíyawaima Áánútu kawé-méyámbá timíniye Isu siráíye.

sáwí'a kwéon-kwasai.

Mátíyu 18:6-9, Áríku 17:1-2

⁴² Isu mináimbá simásuwena séna iyámpóígomo kesááiyavaimo áraire sintenkáán-umai évakarawai áraire kwésewe. évakarawai tésa kesááiyavaimo áraire kwésewaima kampar-áimbá tasimátimiyasa isésa sáwí-ampa'a kówíyasa Áánútu kampa'ó síyawai sáwí-meyamba anómba tímínivo miwímó tinumarampimbó anón-ontambo aríkwimaresamo nompímbó túwáawasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áimbá íma simátiméwasa sáwí-ampa'a íma kosinó. mindá kanaán-íye. ⁴³⁻⁴⁴ tiyáánkomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tiyaamba arátúwáaro. kae-tiyáámbó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kaikai'o kwéipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-íye. ⁴⁵⁻⁴⁶ tísamaigomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tisamaima arátúwáaro. kae-tísamáímó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kaikai'o kwéipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-íye. ⁴⁷ túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-turamba pituwaaro. kae-túrándéimo awáné'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba Áánútu kwená kwaási kawááipa'a máyáamba mindá kawé'an-íye. ⁴⁸ iramó kwégaipa'a marinkómó éna kwaikwai'a kwéinana iramó éna íma pisináinda kaikai'a kwéiye Isu siráíye.

⁴⁹ Isu simásuwena séna uwímó toónká'ó úmáráawanamo kawé'o intemba Áánútuma kwaásira'a iramó kaintenkáán-umai maráinasa kawé'a umái ménaaowe. ⁵⁰ uwímá kawé-tántáá'á imbánivo anómba ánásaisana ayáántamba kwáyáimbanivo ó'a uwímó kái'a íma úmaranaaowe. uwígómó áséimo intenkáámbá kwé'e'a paru umái ménaaowe Isu siráíye.

10

aarakwá'ó tasáéñ-aimbo siráin-kwasai.

Mátíyu 19:1-12, Áríku 16:18

1 Ísu minká'á tuwéna Yútiyaa-ayampa'a Yótáni-nonkona menávápá'á komáyowasa moórágwara'a sáwíva-kwaasi torupowaná ké'naamba aai kwésimatimuwasa 2 áamáan-kawaa-kwaasi sésa sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa moórá-kwaasigo awainínkómbá kanaarará auwáníyo. mirámó énamo éna áamáan-aimba karáni. íya karáníyo suwaná 3 naaóvá'á Mósesi nóra-amaana simátimakaiyo séna tísaa úwasa 4 miwí sésa Mósesi maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwaíndawai aúváivimba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiino siráíye suwaná 5 Ísu séna kentíkwá'ná tirumbá makáamba pósa Áánútuun-aaí íma ísóntavai mindáyavai Mósesi minámáámbá siráimbanivo 6 Áánútu kwíyómba maramá tarórurónka'a íma mirá siráivo Áánútu aaraigwára kwaagwára'á taróruráíye. 7 miráumai taróruraintavai tinóvowi tiyuwésa awaikóe awainínkóe tágarótamai 8 mimbórá-túma ma'mái kwémaewe. mindáyavai awaikóe awainínkóe íma kae-kwáásiráámbá ésa mimbóráí'a kwéowe 9 Áánútu aarai-kwaai moóráí'a umátínkaraintavai íma tasáero Ísu siráíye.

10 Ísu simásuwena naaúmpa'a umésa kwená kwayó-kwáási Ísumo sún-aintavesa áísaa uwaná 11 séna moóráwaimo awainínkómbó ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayáíye. 12 moórá-ininkomo awaikómbó auwénamo ó'onkwambo kwémayaimba umóyámbá kwémayáíye Ísu siráíye.

Ísu iyámpói kawé'á umátínkarain-kwasai.

Mátíyu 19:13-15, Áríku 18:15-17

13 Ísu simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawé'á umátínkainkwaé sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáási sésa tí'mae'a kóro suwaná 14 Ísu tuwánéna áwáá'a tiyéna séna íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miníyámpói kesópa'a tentembá Áánútu kwená kwaási kawááimba miráráan-umai kwégawaaimba iyámpói kesópa'a tí-amba íma ítátínkaaro. 15 árai'a simátíme'a sé'a Áánútuntavesamo sésamo iyámpóiraan-umai kenká'á kwégawaa-onemo síyanamo éna miwír'á kawááinivo ímo mirámó síyawaimo éna íma kawááiniye Ísu séna 16 miníyámpóiyómbá tiránkena tine'á tátorena kawer-áímbá simátímakaiye.

óísankwara-kwaasigona kwaasái.

Mátíyu 19:16-30, Áríku 18:18-30

17 Ísu simátimena kwéguwana moóráwai isaaiséna Ísu anóndakoman-íye séna takívairena séna kawé'ná'á óne. nóra umáíya aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana 18 Ísu séna kentávái nóra séwa kawé'ná'á óne kwésono. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawé'ná'án-íye. 19 Áánútuna áamáamba á'a ísaraane. minámáámbá aúváivinkemba agaimaréna séna kwaási tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. íma aarai-úmóyámbá oró. íma umóyámbá máyáaro. íma kampar-áímbá simátínkaaro. kwakarái-áímbá íma seró. kentinóvowi túwí'a anómba oró siráíye súwana 20 mindákó séna minámáámbá kesí iyámpóirakemba ísare'a pó'a kawé'á úmae kwéiyune súwana 21 Ísu awánéna aamoí éna séna kawé'á éma moórá-yantaa'a íma kawé'á uráampo ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétime óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawé'-méyámbá Áánútu

kwíyómpa'a ankániye. tímatuwemo e kesínaemba kwarániyone súwana ²² mináimbá iséna sáwíva'-naindaamba makóntavai kanagí'á túmaena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a kwéuwana kuráiyé.

²³ kúwana Ísu kwanténa kwená kwayó-kwáásiyávéna séna sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaási kawááipa'a kwíyamba umbái táníye súwana ²⁴ kwená kwayó-kwáási mináíntávái táá'a kówana kesí iyámpóiyono. óisan-imayaamo eémáyaiyawaimo Áánútumo kawááipa'o kwíyamba umbái táníye. ²⁵ moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóigó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútu kawááipa'a kosinó súwasa ²⁶ mináimbá iséna táátavai ésa sésa umbái taintávái nóran-kwaasiya Áánútu kawááipa'a ménaaoo suwaná ²⁷ Ísu tuwánéna séna kwaási miwítí mayáinéí íma meéyámbarésa kónááovo Áánútu amápa-tantaa'a úwoi kanaán-umai kwéiyé súwana ²⁸ Pítáa séna isaaó. kentáási amápa-tantaa'a tuwéta enánaemba kwégwarumne súwana ²⁹ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a kentávái imáyáa ésa Áánútuna áséi-aimba kosimátímenaaontavesa naambáru'a tuwésa tuwaaísái tiyuwésa tivá'maa'a tiyuwésa tímánaa'maa'a tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miwítí maramá túwáawaina anondáma ³⁰ marapá'ó máyáanka'a túwáan-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa tuwaaísái-i'a ésa tímánaa'maari'a ésa tinóisai-i'a ésa kentí iyámpói-i'a ésa naambá maramá mayánááomba miwíwimbá umbai-yántáári'a umátinkanaaombo ésa naaén-kanaa aúnái'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe. ³¹ ívé'a évaka'a aivakéwái aáno tínaaeni'a íyasa ívé'a évaka'a tínaaenkewai aáno aivari'a ónááowe Ísu siráiyé.

Ísu kwemó puwíníntavai siráin-kwasai.

Mátiyu 20:17-19, Árúku 18:31-34

³² Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna aampa'á kwégwesa Ísu aiva'á kúwana kwená kwayó-kwáási táá'a kówana tínaaembo kun-kwáásígwará'á táá'a kówana Ísu kwená kwaási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tínkarena kwempá'ó tinín-tantaakontavai mósimatimena ³³ séna maisáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá moórawai kembá kwaási úrandakomba mono-káwáá-kwáásiyé amáámba sen-kwáásiyé agaráátinkainasa kembó sínkami-aimba simái tarúmaresa sí'mai ó'onkaa-kwaasi tímíyasa ³⁴ kanaáráá'a kwésinkesa tuwirááíma kwisinkésa súwíruku'a kwénesa sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu siráiyé.

Yémésiye Yóniye Ísumba áisaa urúayan-kwasai.

Mátiyu 20:20-28

³⁵ minkánáá Sépéti ááninkorasarai Yémésiye Yóniye Ísunopa'a tésarai sésarai anóndakoo áisaa oyaní'a umásinkaniyono suyaná ³⁶ nóintavai kwétinkainara umátinkanaumo súwasarai ³⁷ ená ságayam-barupa'o umaéma kenkáí usásínke évarevar-akwampa'a sínkániyone suyaná ³⁸ Ísu séna séyan-ainkona ááimba íma ísaraaiye. sáwí-nombo anavéúmpinkembo náúndanten-umai sí'a índai'a umásinkanaaomba keinárai kanaarará kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiyo. sí'o índai'o umásinkanaaontemba

kanaarárá keinárai mirá umátinkanaaoo súwasarai ³⁹ keirái kanaám-pókai mayáyaue suwaná Ísu séna árai'a séye. kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiye. sí'o índai'o umásinkanaaontemba keinárai mirá umátinkanaaovo ⁴⁰ kesí évareva-sukwampa'a kemá íma usásintinkanaumpo Áánútu kae'nárai umátinkaraimba póna usásintinkaniye súwasa ⁴¹ Ísuna kwayó-kwáásí siyáánkainarawa'a mináimbá isésa Yémésinte Yóninte áwáá'a týúwana ⁴² Ísu tááyowasa tuwaná séna á'a ísaraawe. marapár-ánón-kwáásíyómbá usáyaaitamai asirayán-áimbá simáti simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a uráawe. ⁴³ anón-kwaasimo ontembá keinárawa'a íma mirá oró. keinárawapinkemba usáyaaitanae síyawai ó'owiti kwayó'á maránááowe. ⁴⁴ keinárawapinkemba aivarí'a ónáe síyawai amáparawaiti mayáimá túwa'naa oro. ⁴⁵ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai íma súwa'naa ígwáe'a kunkáumpo kemá kwaási túwa'naa ónáe'a kunkáumne. sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaundayavai puwónaumne Ísu siráiyie.

*Ísu áuramba kavikówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.
Mátíyu 20:29-34, Áríku 18:35-43*

⁴⁶ Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé Yéríko-noapa'a kumbá sáwíva-kwaasigwara'a mindáópa'a tuwésa aampa'á kuwaná Tímíyási ááninko áwí'a Páátímíyasi aúramba kavikówai óntamba inaaí simái mayánáe séna aanéiva'a kumbéna kwéinaai súwasa ⁴⁷ évakarawai sésa Ísu Násaretivakewai kwétiye suwaná iséna anónka'a séna Ísuwo Tévitin-andarakewai ómpo arumbá umásinkao súwasa ⁴⁸ sáwíwarawai áwáá'a aeésa sésa aaiseraao suwaná mináimbá ivá kwétuwena ó'omba anónka'a séna Ísuwo Tévitin-andarakewai ómpo arumbá umásinkao súwana ⁴⁹ Ísu aampa'ó kweémáyomba kwená egwaa'á kousásinena séna ááyaaro súwasa aúrambo kavikówaimba ááyesa sésa enarunkó kawe'á íno. kwéaayaivo usásinao suwaná ⁵⁰ a'marénamo máyon-ampaanta agwáimarena usásinena Ísun-aóká'á túwana ⁵¹ Ísu séna nóin-tantaara embó arááimo táinda-yantaa'a umánkanaumno súwana anóndakoo súramba kawe'á umásinkainkwae'a úne súwana ⁵² Ísu séna kentávái kanaán-umai súwa'naa íníwaiman-iyé sénda pó'a kawe'á umánkaumpo kwaao súwana avekáámbá aúramba awánéna Ísun-ánaemba kwakáiyie.

11

*Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.
Mátíyu 21:1-11, Áríku 19:28-40, Yóni 12:12-19*

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kumbá Yérúsaremu-naor-ampa'a kumbá Óríve-omakar-egwaa'-naokai moóra Pétévasi-nao'a úwana moóra Pétáni-nao'a úwasa minkáé'-náór-egwaa'a kwésa kwená kwayó-kwáásí kae'á máti'marena ² séna epín-dáópa'a kurékai moóra-poigo áwí'a tónki koawáneyambo kwaásimo ímo ayáákainda-poi ándáma iyátuwekai áí'maekai tekaiyó. ³ moóranankomo tuwánénamo nóra óyáekai óyómo sínakai anóndako ayáá'mae'a konasá áí'maesá koyauweránááowe siyé simámékaiyo súwasarai ⁴ kuyaná mimpóimá ontará'á ándáneí anumarampimbá kwímarowana máyowasarai koawánésarai minándá koiyatúwóyana ⁵ minká'á máyón-kwaasi sésa nóra sékai mimpóigóná

ándáma kwéiyatuwaaiyo suwasarái ⁶ Ísumo sún-aimba simátímúyasa kanaán-ivo mirá okaiyo suwasarái ⁷ áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáási paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóigó arósáánumpimba kwandaai uwi'márówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa ⁸ sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa évakarawai paákár-únánkwátói ayú'mái évakarawai taayánáma ayáiresa aampa'á uwi'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóirare mintááyánaravane augwétámai kwéguwasa ⁹ aiva'á nááún-kwaasiye Ísunánaaemba nááún-kwaasiye anónkar-anonka'a sésa Ísóigo ai'maráisana kunkáiwaimba Áánútu kawe'á kwéumankaiye. ¹⁰ kentáá síkwá'ná Tévitimo kawáá-uraintemba miráráambá íníye. kwenáwí'a mósá kwémaramme anónkar-anonka'a suwaná ¹¹ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kúmba anóm-bono'-naumpa'a uména amápa-tantaa'a awánéna enónka'a kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena Pétáni-naopa'a kuráiyé.

taaigóná kwaasái.

Mátíyu 21:18-19

¹² Pétáni-naopa'a kogwáúmbe usá aaváyaavimba mindáópa'a tuwésa aampa'á kumbá Ísumba ááima ankówana ¹³ moórá-taigo áwí'a víkima kwáyowana mintáéramba nánáe séna ááimpa'a kwéna awánómbe arambó iyái-kánáámó ímo túmba íma iyéna ánáwe su'mai kwáyowana avakáá uwááena ¹⁴ mintáigóntávéna séna ená arambá íma iyáníyone. moórágwara'a kwaási ená arambá íma nánááowe súwasa kwená kwayó-kwáási mináimbá ísaraawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-17, Áríku 19:45-48, Yóni 2:13-22

¹⁵ Ísumo sún-aimba isésa Yérúsaremu-naopa'a kumbá Ísu anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó meéyámbó kwémayon-kwaasi tuwánéna uti'mátuwena mono'-nánkóná óntambo meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena Áánútuntavai imáyáa ésa máái-numama kwéamundumama meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena ¹⁶ simátimena séna ókwara'a íma mono'-náúmpá'á mirán-tántáá'á maimaé'a iré kunke oro. ¹⁷ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kesí naantavái sésa Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbá ísasá ó'on-o'om-barapaken-kwaasi tésa námúnaa kwésewe agaimaréna siráiyé. ánivo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáambá uráawe Ísu siráiyé.

¹⁸ Ísu súwasa mono-kawáá-kwáásíyé amáámbe sun-kwáásíyé Ísuna amááyu-aimba kwésesa sáwíva-kwaasimo Ísun-aimo ísámae kwéiyuntavai táátavai ésa Ísumba tuvuwónááon-amba kwéavakaa-uwasa ¹⁹ enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásíyé Yérúsaremu-naopa'a tuwésa kuráawe.

taaigó aáyánkarain-kwasai.

Mátíyu 21:20-22

²⁰ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kogwaésa usásinesa aampa'á kumbá víki-taima awánomba ánúka to'mai amápa'a móyankagurowana ²¹ Pítáa Ísumo sún-aimba ááka'a maréna séna awánáao. aaimó simámakaandataima á'a aáyánkagwiye súwana ²² Ísu séna Áánútunka'a aráápamai máero. ²³ árai'a simátime'a sé'a maanómátáváimo sé'o iré mapámbai nompá'á

kumuwómó síyawai ímo kaer-ímáyáámó tokésamo súndantemba árai'a íníye síyanamo éna árai'a mirá íníye. ²⁴ mindáyavai Áánútumpa'a námúnaa sé'a ó'on-o'on-tantaatavai áisaa e'a sembá árai'a Áánútu kanaán-umai súwa'naa umásinkaiye sembá kanaán-umai kwétuwa'naa-iyé. ²⁵ Áánútumpa'a námúnaa sembá sáwí'o umátínkaraamba anondá sáwí'a ónaumne-imayaa íma é'a ivátuwaaro. mirámó íyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'a sáwí'o kwéomba maitiyuwániye. [²⁶ ánivo sáwí'o umátínkaraamba úwoimo imáyáamo úmae iyé'o ímo ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai sáwí'o kwéomba íma maitiyuwániye] Ísu siráiyé.

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.
Mátíyu 21:23-27, Árúku 20:1-8

²⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásiyé ókwara'a Yérúsaremu-naopa'a kumbá anóm-bono'-naumpa'a kwénaauwasa mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye ámáámba sun-kwáásiyé Ísunopa'a tésa ²⁸ sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa asirayám-báyái kwémayaanda simásimiyo suwaná ²⁹ Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á anondámo síya'o é'a sísaa on-áimbá simátimenaumne. ³⁰ ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa ³¹ miwímá keáimbá sésa nóryaawa sénaumo. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyavai íma áraire siráao síníye. ³² kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sinkamonaowe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavai sésa Áánútun-ai simásimakaiwai uráiyé kwésemba pósa áwáá'a siyénááowe mirá keáimbá sésa ³³ Ísuntavesa sésa emó sísaa ónda-ainta íma ísaraumne suwaná Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra'i. asirayám-báyái kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráiyé.

12

ándá-aran-kigaura'o taviyéwaiti kwaasái.
Mátíyu 21:33-46, Árúku 20:9-19

¹ Ísu kwántamai-aimba simátimena séna moóráwai óntan-kurima úmkena ándá-aran-kigau úmarena ándá-arankona tááve'a úmarena ándá-arambo mapándáápá ínana anombó kumínín-taave'a úmarena óntan-damba kigauva'o taviyí-námbá úmarena ayáátáák'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó taviyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba ma'é'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáisana ² arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komayaáo séna kwená kwayó'ná'á ai'maráisana minkígáúrá'ó taviyéwaitopa'a tisasá ³ táto'mai tuvú'maresa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana ⁴ aanávómá moóráwaimba ai'maráisana tisasá minkígáúrá'ó taviyéwai táto'mai a'nómbá tuvámbai sáwí'a umánkówana kówisana ⁵ aanávómá moóráwaimba ai'maráisana tisasá táto'mai tuvú'maráawana púwísana aanávómá moórá-mora-umai tí'maráintemba tewasá tinkamba tinkamba kwéowasa évaka'a púwówasa évaka'a tayauwéráawana ⁶ aanávómá kímborawai kwenááninkomba póna kwená imáyáama ámakaiwaima

máyáimba ayáátáaka'a imáyáa eémena kesááninkon-aaí isánááowe séna ai'maráisana ⁷ tisasá minkígáúrá'ó tavíyéwai awánésa keáimbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáinata kesáá mayánáe sésa ⁸ táto'mai tuvúwówana púwísasa maimái aaumépa'a tukáawe. ⁹ Ísu mináimbá simásuvena séna minkígáúgó aanávómá mirá íníye. téna kígaura'o tavíyéwaima tínkaminasa puwíyana ó'onkaa-kwaasi kesí kígaura'a tavíyéro síníye. ¹⁰ Áánútun-aaí aúváivimba awánaraawe. maarán-áimbá agaimaréna séna óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráíye. ¹¹ mindá Ísóigo isatá awánéta séta ó'oran-kawe'a uráíye kwésune agaimaréna siráíye Ísu súwasa ¹² mono-káwáá-kwáásí mináimbá isésa kentááyáváiyá siyé sésa táto'mai tuvúwónáe sésa umbá amápa-kwaasiyavai táá'a kówasa ivátuwesa kuráawe.

táákisi-aintavai áíśaa uráan-kwasai.

Mátíyu 22:15-22, Áríku 20:20-26

¹³ mono-káwáá-kwáásí kwésa Ísumba áíśaa íyana sáwí-aimbo sínasa aaivimbá mayankánááontavai amáán-kawaa-kwaasivinkemba évakarawaiye Éróti amááraawivinkemba évakarawaiye ti'marówasa ¹⁴ Ísunopa'a tésa sésa anóndakoo árai-kwaasi po kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. emá nóra se kwéisaano. kanaarátááwá táákisi-ontamba Árómáani-kamaani-kwaasiya timénaum. íya timénaumno. timénaundaya Yútaa-kwaasiya kentáási amáána araisénaundaya'iyompo ¹⁵ timénaum. íya timénaumno suwaná Ísu miwí tááma iséna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-owe séna kentávái sáwí-aimbo síndawe sé'a kwésisaa-owe. moórá-ontamba maimái máagaraasinkaro súwasa ¹⁶ maimái máagaraarankowana séna náawa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáiyó súwasa miwí sésa Árómáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáíye suwaná ¹⁷ Ísu séna Árómáani-kamaani-kawaanakondei kwembá améro. Áánútundeí Áánútumba améro súwasa mináimbá ísówana táá'a kówasa íma aai siráawe.

pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.

Mátíyu 22:23-33, Áríku 20:27-40

¹⁸ suwasá Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésun-kwaasi pósa Ísunopa'a tésa sésa ¹⁹ anóndakoo naaóv'á Mósesi séna moóráwai aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna iyámpói ankáníye siráíye. ²⁰ moórá-aimba isaaó. moórá-tawai avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ²¹ kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eémesa ²² avakaeté-kwaasi putásaawana minínimbá naaémba pukáíye simásuwesa ²³ Ísumba áíśaa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaiya-tawai minínimbá avakaeté-kwaasi tuwainimbá póna náawa mayáníyo suwaná ²⁴ Ísu séna Áánútun-aaí

aúváivimba agaimakón-aimba íma kawé'á umái isé'a Áánútuna asirayámbá íma awáné'a pó'a miráumai sáwísawaa-aimba kwésewe. ²⁵ pukémpinkemba usásinesa kwíyómpa'a uménaaon-kanaa aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ésa Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o máéwaimo ontembá minínínákwá'á miráumai aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe. ²⁶ kwaási pukémpinkemba usásinaaomba Mósesi mináintávái agaimakáíye. aúváivimba agaimaréna séna áru-taira'a íramá kaimbá íma mintáimá kágwisana mintáivínkémbá Áánútu Mósesintavena séna Áánútu úne. enaikwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráíye. Áánútu mináimbá siráimba minkáúmbó-kwáási á'a púwúwasa utamántinkaraambanivo ²⁷ mináimbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe. ánívo kentááima sáwísawaa-aimba siráawe Ísu siráíye.

aivar-ámáánkóná kwaasái.

Mátíyu 22:34-40

²⁸ súwana amáámba sún-kwaasigo ména amápa-kwaasimo sumbá iséna Ísuna usáyaaitamai-kwasai iséna Ísumba áísaa ena séna Áánútuna amáámpinkemba nóran-amaana aivar-ámáámbán-iyó súwana ²⁹ Ísu séna aivar-ámáámbá sénaumpo Áánútun-aii aúváivimba agaimaréna séna Ísareri-kwaasi maísáaro. Áánútu kentáási Ísóigo éna mimbórá-Ísóigómán-íye. ³⁰ Áánútumpa'a kentí Ísóigomba kentiruné kentí imáyáawe kentimané kentí asirayáné améro agaimaréna siráíye. ³¹ miwá ánaaenken-amaamba sénaumpo ísáaro. Áánútun-aii aúváivimba agaimaréna séna kesávái-imáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró agaimaréna siráíye. minkáér-amáánkómá amápar-amaamba usáyaaitariye Ísu simámuwana ³² minkwáásigó séna anóndakoo árai'a sénda Áánútu kweyáá Ísóigoman-ivo ó'on-o'on-isoima íma máyáawe. ³³ kesáámá Áánútumpa'a kesirumbá imáyáama kesí asirayámbá kwempá'á tuwéta mirá onó. kesávái-imáyáámó kúndantenta kesí kwaásiti imáyáagwara'a onó. minkáér-amáánkómá amápar-amaamba usáyaaitariye. toómbá sipisípima iravimbá agaimái Áánútumba amúndanivo mindágwara'a usáyaaitariye séna ³⁴ mindá'ó súmba kawer-imáyáávínkémbá súwana póna Ísu iséna séna Áánútumo kawááimba kwená egwaa'á máyáane súwasa ísómba Ísun-aaiyavai táá'a kóntavai íma áísaa úmaesa iráawe.

Áánútumo usásinankaiwai Káráisitina kwaasái.

Mátíyu 22:41-46, Árúku 20:41-44

³⁵ íma áísaa úmaesa iyúwana Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwésimatimena séna amáambo sen-kwáási sésa Káráisitima Tévíti-andaraken-kwaasiman-íye kwésevo ³⁶ naaóvá'á Áánútun-amanko Tévítimba imáyáa amúwana Tévíti Káráisintavai séna kesí Ísóigoman-íye siráimba monor-ímá agaimakón-auvaivimba Tévíti agaimaréna séna kesí Ísóigontavena Áánútu séna kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a ená namuro-kwáási usáyaaitaanasa miwí ánásanaaowe

Áánútumo siráin-aimba Tévíti siráiyē. ³⁷ miráumai Tévíti Káráisitintavai séna kesí Ísóigoman-iyē siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-andaraken-kwaasiman-iyē Ísu súbma Káráísiti Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-iyē. úwoi-kwaasi amápa'a Ísun-aai isésa aamoí uráawe.

ámáamba sen-kwáásítí aambá kwáráavo siráin-kwasai.
Mátíyu 23:1-36, Árúku 11:37-54, Árúku 20:45-47

³⁸ úwoi-kwaasi amápa'a Ísun-aai isésa aamoí kwéuwana Ísu kwésimatimena séna évaka'o ámáambo sen-kwáásítí aambá kwáráavo. minkwáási ayáatáar-ampantama iyésa naaópa'a avuvumpa'a kwénaauwasa pósa kwaási tuwánésa sésa anón-kwaasin-owe kwésewe. ³⁹ minkwáási mono'-náúmpá'ó umáyáapa'o anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa tanómba kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa kawé-tómbá kwénaawe. ⁴⁰ minkwáási ketor-íníntí óisankwara naankwará'á umóyámbá kwémaesa kwaási suwánésa súwí'a mósá maráígwáe sésa kampakómbá tavisimái-namunaa kwésewe. mirámó owáiná anondá umbai-yántáá'á mayánááowe Ísu siráiyē.

ketor-ínínkó Áánútumpa'a óntamba tukáin-kwasai.
Árúku 21:1-4

⁴¹ simásuwena Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména óntambo túwón-anaveunkona egwaa'á ména tuwánómba kwaásiyomba tésa óntamba túwómba sáwívar-oisankwara-kwaasi sáwívar-ontamba túwówana ⁴² moórá-ketor-ininko íma óisamba makón-ininko téna sáwíyan-ontamba kae-tóyaráámbá túwówana ⁴³ Ísu kwená kwayó-kwáási tááyena séna árai'a simátíme'a sé'a minkétór-ínínkómó túwáin-ontankoma amápa-kwaasimo tukáan-ontamba usáyaaitaiye. ⁴⁴ miwímá sáwívar-oisampinkemba évaka'a tukáavo kwemá sáwíyan-oisampinkemba mútú'a túwáimba póna óisan-iyaaimba méníye Ísu siráiyē.

13

anóm-bono'-namba tawísí-áímbá siráin-kwasai.
Mátíyu 24:1-2, Árúku 21:5-6

¹ Ísu mináímbá simásuwowasaya anóm-bono'-naumpakemba kárúwesa kúmúmba kwená kwayó-kwáásívínkémbá moóráwai anóm-bono'-nantavai séna úwé awánaao. maanóntán-dámbá kawé'á kwáyáísana minóntámbá anón-ontamba kwáyáiyē súwana ² Ísu séna maanánón-dámbá awánaaro. aáo kwaási tésa mindámbá amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwara'a tawísíyuwanaoowe Ísu siráiyē.

sáwí-kanaa tíníye siráin-kwasai.
Mátíyu 24:3-14, Árúku 21:7-19

³ Ísu mináímbá simásuwena Óríve-omaka'a uména anóm-bono'-namba awánómba Pítaawe Yémésiye Yóníye Èndaruwe kírúumai-kwaasi Ísumo kweyáá máyonka'a tésa áísaa esa sésa ⁴ emó sénda nósa-tawaiya tíníyo. nóran-awaamera ínata séta ákira'a Ísumo simbá mirá íníyeya sénaumno suwaná ⁵ Ísu séna kampar-áímbá isé'a áraire sevó kárákwiyyoro. ⁶ sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne

síyasa sáwívarawai minkámpár-áintávái áraire sénááowe. ⁷ áái'o tiyáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánaámó tinda mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-iyé. ⁸ moórá-ayampakwaasimo ésa ó'on-ayampa-kwaasiye áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amááraayavai usásimbai áái'a tiyáaro sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe. ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. mirán-tántáá'ó paárína'a sé'a amápa-tantaa'o ánásanin-kanaa íma tiráivo iyámpóímo tinkánáe owanamó anón-ti'o intembá umbai-kánaámó tínimba miráumai áaimba ásáiyé seró.

⁹ mirán-áintávái kárákwiyoro. mono-káwáá-kwáási keinárawa'a tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótingesa aaivimbá maitinkésa mono-náumpá'a mótingesa tókamesa kentáváímó asiramáimo máyáantavai táto'mai tí'maesa kámááni-anon-kwaasitopare kawááon-kwaasitopare mótingesa aái simátinkaiya'a minánón-kwáási kesáái simátimenaáowe. ¹⁰ aiva'á áséi-kwasai amápa'-maravaken-kwaasi simáti simati kwéiyana naaémba amápa-tantaa'a ánásai-kanaama táníye. ¹¹ táto'mai aaimó simátínkénka'a nóran-aina sénaumo-imayaa íma anómba é'a íma kentí imáyáavinken-aimba sénááovo Áánútun-amanko sénááon-aimba úwoi tááka tinkáína'a mináimbá sénááowe.

¹² évakarawai tivá'awaawi tí'mai ó'owira'a timíyasa tókamiyasa puwónááowe. tivoisáimo ésa tíráámaa'a tí'mai ó'owira'a timíyasa tókamiyasa puwónááowe. iyámpóiyombo ésa tinóvwima tí'mai ó'owira'a timíyasa tókamiyasa puwónááowe. ¹³ kentáváímó asiramáimo máyáantavai amáparawai tíyamba umátinkanaáowe. ímo ivátuwesamo kentáváímó asiramáimo méwai ánásai-kanaara'a Áánútu tí'mai kawepá'a métinkaniye.

sáwí-kanaagona kwaasái.

Mátíyu 24:15-28, Áríku 21:20-24

¹⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna naaémba ávááraumai inkaisí-yántáákómá uwóví'a íi-márúk'á paáriniye Ísu siráiyé. kemá Máaka sé'a maanáúvámó torausiyawai tááko pééi sína'a isáaro kwésune. Ísu séna uwóví'a íi-márúk'á paárínasa awánanaaomba Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápaata isaaisésa iyónááowe. ¹⁵ ontará'ó máyaiyan-kwaasi íma naaúmpa'a iyiyamba óisamba ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe. ¹⁶ kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyiyamba unáánkwátói ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe. ¹⁷ tímúkwarrar-inimba ívér-iyampoigwarrar-inimba minkánáámá sáwí'a ónááowe. ¹⁸ isaaisé'o iyónááomba táúgwi-kanaa iyé'a únavo sé'a Áánútumpa'a námúnaa seró. ¹⁹ minkánáámá tínimba anón-umbai táníye. naaóvá'á Áánútu maramá tarórumba ívéka to'mái mirán-úmbái-yántáá'á íma tiráiyé. aánogwara'a mirán-úmbái-yántáá'á íma táníye. ²⁰ mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaa Ísóigo ákise úmakaiye. mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaaumo ayáátááka'o kwéininkakai amápa-kwaasi íma úwoi túvamai máésino. Áánútu ítamakain-kwaasiyavai imáyáa éna mirá-úmbái-yántáá'á ákise uráiyé.

²¹ ákísemo ínasa évakarawaimo simátimesamo sésamo Áánútumo usásinankaiwai mivá'-maava'a máyáiyé síya'o é'a íma isáaro. ²² évakarawai paárésa kampa'á sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa évakarawai kampa'á sésa Áánútun-aaí simátimundawai úne simátíma'maesa

naaónááomba ímo awánem-bayai kwémaesa Áánútumo ítámakain-kwaasi kampa'á simátiyuwanae sésa mirán-ánóm-báyái mayánááowe. ²³ miwíyavái árai-kwaasin-owe sevó sé'a íma paáruraanka'a aiva'á simátimumpo kárákwiyoro Ísu siráiyé.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.

Mátíyu 24:29-35, Árúku 21:25-33

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna mirán-úmbái-yántáá'á tínín-kanaama ánásainana aaváúmá túnkwina kwíyómba íma sán-káinana ²⁵ o'á kwíyómpakemba kuntínana kwíyónko tora'naára'a ínasa ²⁶ kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a suwánanaaowe. ²⁷ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a tí'máránasa Áánútumo ítámakain-kwaasi amápa'-maravakemba tí'maesa moórávimba torupanááowe Ísu siráiyé.

²⁸ Ísu mináimbá simásuwena séna moórá-tai nai-táigó áwí'a víki-taigontavai imáyáa umái ísáaro. aráságáyómó agayáínda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwiyanka'a tniye sénááowe. ²⁹ mirámó intembá kemá súndayantaa'a ína'a awáné'a sé'a sáwiyanka'a kumíniye sénááowe. ³⁰ árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó súndayantaa'a paáriníye. ³¹ kwíyómba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaíkwai'a íniye Ísu siráiyé.

kúmóna-kanaa kwaási íma ísaraan-kwasai.

Mátíyu 24:36-44, Árúku 17:26-30,34-36

³² Ísu mináimbá simásuwena séna kúmóna-kanaama aaváúvimbá kwaási íma isááwasa kwíyómpaken-kwayo'narawa'a íma isááwa'a kemá Áánútu ááninkoma íma isáúnana kesivo kweyáá ísaraiye. ³³ kemó kumónaundakanaa íma ísaraiyanka'a kumónaumpo kárákwimai máéro. ³⁴ mirámó ínintenkaan-umai maarán-áimbán-íye. moórá-anondako némpa'a kwááyu koménae séna éna kwená mayái-kwáásiyávéna mayái máyáaro séna tí'má'mai kwégwena ontará'ó kawááiwaintavena séna tavíiyó séna kóuraiye. ³⁵ naankóná aanávómó tínímbo ímo ísaraantemba ké'naamba kemá kúmóna-kanaama íma ísaraavo kárákwimai máéro. enáíndarara'i. no'wáámpina'i. iratarórá'i. kwáyá'wáiyá'i. kumónaumno minkánáa íma ísaraavo ³⁶ kentávái íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo kwéto'mayaa-e'a simu'maré'a máéro. ³⁷ kemó simátimunda amápa-kwaasiyave'a sumpo tavíyé'a máéro Ísu siráiyé.

14

Ísuna áamáyu-aimba siráan-kwasai.

Mátíyu 26:1-5, Árúku 22:1-2, Yóni 11:45-53

¹ Ísu mináimbá simátimuwana naaóvá'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánómba ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaama ayúnkaraamba kauvónaumpo sésa kae-táwaima úwoi mésa mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sun-kwááiyé sésa nóraumaiya Ísumba aúpá'á táto'mai ínkamónaundaya'íyo. ² amápa-kwaasi áái'a tíyáávainivo tanómbo kauvíyan-kanaara'a íma tuvuwónaumne siráawe.

*Ísumba áséi-masawemba pérankarain-kwasai.**Mátíyu 26:6-13, Yóni 12:1-8*

³ suwaná Ísu Pétáni-naopa'a koména moórawai áwí'a Sáimonina naaúmpa'a áuma kárúkokovaa'a uréna ánásarowaina naaúmpa'a ména toómbá kwénowana moórá-ininko iyéna áséi-kwiyumba ún-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakaim-basawemba maimaéna iyúmba minánávéúnkó ói'a móankaisuwana Ísu a'nómpimbá atimarowasa ⁴ évakarawai keáimbá sésa áwáá'a aéesa nóra séna mimbásawémbá úwoi atíyankaiyo. ⁵ mimbásawémbó ó'owimo tíménamo anón-ontambo mairénamo ímo óísambo makáan-kwaasi tíméraambaniye sésa minínínkómbá áwáá'a áúwana ⁶ Ísu séna ivátuwe'a íma áwáá'a aéero. kawe'á umái pésinkaiye. ⁷ ímo óísambo máráan-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiya'a túwa'naa ónáe sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marapá'á íma maí'mai'a ónaumne. ⁸ minínínkómá kwená imáyáavinkemba kawe'á umái pésinkaiye. púwóndara'a masawémba pésinkesa utamásinkanaaovo minínínkó á'a masawémba pésinkaiye. ⁹ arai'a sumpo maisáaro. kesí áséi-aimba amápa'-mapa'a kwésimatimewasa minínínkómá umásinkain-aimba kwésimatimiyasa táaka'a maránáowe Ísu siráiyé.

*Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.**Mátíyu 26:14-16, Árúku 22:3-6*

¹⁰ súwana Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moórawai áwí'a Yútási moórá-awí'a Isakérióti monokáwáá-kwáásitópa'a kwéna séna túwa'naa ona'á Ísumba tátoranaaowe súwasa ¹¹ isésa aamoí kwéesa sésa mirámó inda-méyámbá óntanta aménaumne suwaná nóraumi Ísumba agaráátinkánasa tátoranaao-imayaa áaimba ásámai uráiyé.

*tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.**Mátíyu 26:17-25, Árúku 22:7-14,21-23, Yóni 13:21-30*

¹² Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa túntemba tíyótaasa í-tánón-kánáa sipisípi-araa'a tuvú'mái kwégauvunka'a kwená kwayó-kwáási Ísumba taáísaa esa sésa náávára tíyótaasa í-tánómbá kogauvónaundaya'íyo suwaná ¹³ kae'á t'imaréna séna Yérúsaremu-naopa'a kwiyana moórawai nonánámó maimaénamo kwíndawaimba kóánaeemba kwáráakaiyo. ¹⁴ kwemó naaúmpa'o iyínanamo naankó avowámó máyáinakai kosimámekai anóndakoma áísaa ena séna kesí kwayó-kwáásiyé náán-ayampara tíyótaasa í-tánómbá nánaumno kwésiye kosimámekaiyo. ¹⁵ kwemá avóvomayaa'-nankomba anón-ayampa'a agaráátinkaniye. kisivu'o umándanaaon-tantaa'a mimpimbá kwáyáiyé. amápa-tantaa'a arúsámarekai minká'á kausínkáakaiyo súwasarai ¹⁶ mindárai isésarai Yérúsaremu-naopa'a kwésarai Ísumo sún-tantaa'a kwáyowasarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

¹⁷ tanómba mágaumakoyasa enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásiyé mindáúmpá'á umésa ¹⁸ toómbá kwémandesa uwaná Ísu séna keinárawapinkemba moórawai keséya toómbá kwénaiwaima kembá namuro-kwáásirá'á agaráátinkaniye súwana ¹⁹ tirunkó umbái tówasa

moórá-mora-umai áísaa esa sésa kewá'iyó sinté kuwaná ²⁰ Ísu séna moóráwai kwená toón-ayai maimaéna kesé moórá-taavepimba tu'mái náíndawai kwemá kembó namuro-kwáásirá'ó agaráátinkaniwaiman-iyé. ²¹ naaóv'á'á Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna kwaási úrandako kumpaáríndawai puwíníye siráintemba pó'a púwónana namuro-kwáásirá'ó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayániye. kwembó ímo maránkaraankakaankasi kawé'á isinó Ísu siráiyé.

Ísu kwená kwayó-kwáási toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 26:26-30, 1 Kórinti 11:23-25

²² súwasa toómbá kwénowana Ísu péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámba tímatuwena séna mindá kesúman-ivo maimái naaró séna ²³ ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna tímúwasa amáparawai nowaná séna mindá kesí naemán-iyé. ²⁴ kesí naaemá sáwíwarawaiyavai kumínimba póna Áánútu kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaiye. ²⁵ simátimé'a sé'a ókwara'a ándá-aran-domba íma nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a mé'a ándá-aran-domba aúna-nomba nánaumne Ísu súwasa ²⁶ Áánútuntavai ísámai monor-ímá simásuwesa mindáúmpá'á tuwésa Óríve-opapa'a iráawe.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:31-35, Árúku 22:31-34, Yóni 13:36-38

²⁷ Óríve-opapa'a umáyówana Ísu simátiména séna Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna sipisípira'o kawááiwaimba tuvúwónana puwínasa sipisípiyomba kóyáwé ónááowe Áánútu siráiyé siráimba póna táa'a káina'a siyuwé'a kóyáwé ónááowe. ²⁸ ánivo púwónasa utamásinkaiya'a usásine'a kentí aiva'á Káriri-ayamapa'a kona'á kesínaemba kónááowe Ísu súwana ²⁹ Pítaa séna amáparawai auwésa kóyáwé iyambanivo kemá íma mirá ónaumne súwana ³⁰ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'-no'waamba kokórigó íma kaeká'á áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavai súwana ³¹ Pítaa asiramái séna entémo sinkamonae íya'o é'a íma auwé'a kónaumne súwasa kwená kwayó-kwáási amápa'a mirá simásaraawe.

Ísu Kétésémaniva'g námúnaa siráin-kwasai.

Mátíyu 26:36-46, Árúku 22:39-46

³² amápa'a mirá simásuwesa Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé taai-kanáágúnéyómbá áwí'a Kétésémaniva'a komésa Ísu simátiména séna maanká'á máyayi'a Áánútumpa'a námúnaa kosénaumne séna ³³ Pítaawe Yémésiye Yóniye tí'maena komáyowana umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a kwéuwana ³⁴ simátiména séna kesirunkómá umbaiyé taisa'á pó'a puwóra'naraamba umái máyaumne. maanká'á mé'a kárákwimai máero séna ³⁵⁻³⁶ tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anónda'an-iyé séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba séna kesivoó amápa-tantaa'a kanaán-umai kwéonda po kanaán-iyé sémo e maanúmbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwéna ánivo kesí imáyáa íma kwaréna'a ená imáyáa kwaráano Ísu siráiyé.

³⁷ Ísu námúnaa simásuwena kwená kwayó-kwáásiráútópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurwana tayúsená Pitaantavena séna Sáimoniyo aúñ-kwaiguréma íma kanaará'á sáwiyanka'a kárakwimai máyáane. ³⁸ Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváinivo Áánútumpa'a námúnaa seró. imáyáago kató isaná áúgomo umbaimó taimbá mindá aúgáva'a kwéiye simásuwena ³⁹ moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna ké'naamba Áánútumpa'a námúnaa kosimásuwena ⁴⁰ kwená kwayó-kwáásitópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurésa túgávaate kwéuwasa nóran-aina'i. anondá íma simámuwana ⁴¹ tiyuwéna ké'naamba námúnaa kosimásuwena koyauweréna minkáúmbónárauyavai séna tuúmó kwaiguré'o máyáamba á'anivo kemá kwaási úrandakomba sáwí'o kwéon-kwaasira'a agaráátinkainasa tátoranaaon-kanaa kwétivo ⁴² usásinewata kwétiyapata konó. kembó agaráátinkaniwai kwétiye Ísu siráiyé.

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mátíyu 26:47-56, Árúku 22:47-53, Yóni 18:2-12

⁴³ Ísu mináimbá kwésuwana kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási tumba kwesé sáwíva-kwaasi taánasatagwara ányatankwara'a maimaésa tumbá monokáwáá-kwáásíyé áamámba sun-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye miwímá tí'márówasa tumbá ⁴⁴ ááema Yútási Ísumbo agaráátinkanintavai simátimena séna parubará umánkáandawaimba táto'mai áí'mae'a tavi'mae'a koró siráimba ⁴⁵ póna Yútási Ísunopa'a téna séna anóndakoo máyaano kwésena parubará kwéumankowasa ⁴⁶ kwesé tuwái Ísumba tátórowana ⁴⁷ Ísuna kwayó-kwáásivinkembá moóráwai taánasatama maimaéna aiva'mónókáwáánákóná kwayó-kwáásígó áá'a agáúsuwswana ⁴⁸ tun-kwáásíyávéna séna kentávái umóyán-kwáásímán-iyé sé'a pó'a taánasatagwara ányatankwara'a maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwétewe. ⁴⁹ sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesé mé'a kesáái kwésimatimundara'a íma kembá tátokaawe. naaóv'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimakáan-aimba kembó mirámó umásínkéne'a kwétewe súwasa ⁵⁰ kwená kwayó-kwáásí amápa'a inkaisésa auwésa kóyáwé uwasá tun-kwáásí Ísumba áí'maesa kwéguwana ⁵¹ moórá ívé-kwaasigo ampaantawé su'mai úsúrena Ísun-ánaemba kwéguwasa tátorankowana ⁵² ampaantamá kwatuwéna kwátóiyaaimba kuráiyé.

anón-kwaasi Ísumba aaí simánkaraan-kwasai.

Mátíyu 26:57-68, Árúku 22:54-71, Yóni 18:13-24

⁵³ kúwasa Ísumba tátórowai áí'maesa aiva'mónókáwáánákóná naaúmpa'a móankesa mindáúmpá'a mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye áamámba sun-kwáásíyé torupamáí máyón-daumpa'a móankowana ⁵⁴ Pítáa tínaemba nénka'a teémáyomba aiva'mónókáwáánákóná mááparontavinkemba íréna naamaúva'a ména i-kwáásíyé irará'á koména írá kwégauviye.

⁵⁵ Pítáa írá kwégauvwasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye amáparawai Ísumba tuvuwiyana puwíní-ainkona ááimba avakáá-uwana íma kwáyowasa ⁵⁶ Ísuntavesa mósi-mesi-aimba sésa íma moórá-aimba suwasá

57 évakarawai usásinesa kampa'á sésa 58 kwemó sisatáámó isáúndaya anóm-bono'-namba kwaási uráan-damba tawísiyuwe'a kaumbo-táwai kwaisuwé'a kwaásimo ímo íyan-damba ónaumne siráiyé suwasá 59 minkwáásí íma moórá-aimba suwaná 60 aiva-mónó-káwáánákó usásinena Ísumba áísaa ena séna simánkáan-aimba anondá íya síníyono súwana 61 Ísu iséna íma aái súwana aiva-mónó-káwáánákó áísaa ena séna kesáámó áwí'o mósá maráúndawai ááninko e Áánútumo usásinankaiwai Káráísitiya'ona simásimiyo súwana 62 Ísu séna kemá úne. suwánáína'a kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáímá ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á umé'a ainámpímbá kumónaumne Ísu súwana 63 aiva-mónó-káwáánákó arumbá sáwí'a kwéuwana kwená unáánkwátói tarátuwena séna Áánútumba aká'áamba simánkena kwesávái simbá póta mináintávái aavimbá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivátá tuwéta 64 Áánútumbo simáímo sáwí'o umánkáintavaiya nóraya ónaumno súwasa sáwí'an-ivo tuvuwíyana puwíno sésa 65 Ísumba tuwirááíma kwirankésa aúrampa'a ampantanéi káátamakesa kwétuwesa sésa esávái se Áánútu usásinkaiwai úne séndawai ómpo kemá náawa kwétuvuwuna simásimiyo kwésuwasa i-kwáásí áí'mai tiyáándeí tuvúkáawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:69-75, Áríku 22:56-62, Yóni 18:15-27

66-67 Pítaa naamaúva'a ména irará'á kwégauvuwana aiva-mónó-káwáánákóná kwayór-árásígó téna Pítaamba takarákéna séna Ísu Násaretivakewise maéndawai óne súwana 68 emó sénda-aimba sáákoma íma kawé'án-íye simásuwena máapar-ontavimba komáyowana 69 minárásígó moórágwara'a awánéna máyón-kwaasiyavena séna evíwána kwaásivinkenda'an-íye súwana 70 moórágwara'a Pítaa séna ímaniye simásuwena máyowasa sáwíyanka'a máyómba Pítaantavesa sésa áraitá súne. Kárírivakenda'a po kwená kwayó-kwáásivinkéndá'á óne suwaná 71 Pítaa aika'á maréna séna kampar-áimbó kwésenanamo éna Áánútu sínkaminiye. síyawaimba íma awánáúndana'an-íye kwésuwana 72 kokórigoma moórágwara'a áái súwana Pítaa Ísumo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a kokórigomo kaeká'ó ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiman-íye síníyone siráimba mináímbá ááka'a maréna ávááraumai ivi'á taráíye.

15

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:1-2,11-14, Áríku 23:1-5, Yóni 18:28-38

1 ivi'á tówasa aaváúmá usónka'a mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye amáamba sun-kwáásiyé mimbórá-áimbá símaresa Ísumba ayáánka'a asááúmaresa ál'maesa Árómáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máánkarowana 2 Páírátí Ísumba áísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwasa 3 mono-káwáá-kwáásí ó'on-o'on-aintavai aavimbá mayánkówana 4 Páírátí Ísumba áísaa ena séna sáwívar-aimba kwésimankaavo anondáma íya moórá-aimba síníyono

súwana ⁵ Ísu iséna íma anondá aai súwana kámááni-kawaana'a Páírátí sáwívar-imayaa uráiyé.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mátíyu 27:15-26, Árúku 23:13-25, Yóni 18:39–19:16

⁶ naaóv'á Áánútu Yútaa-kwaasi týótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba Árómáani-kamaani-kawaanako séna amáparawai torupamáí mésa aamoí ésa ándáva'o máyáin-kwaasi áwí'a tewa'á ayúrankanaumne séna minkánáá miráumai ándá-kwaasi kwéayurankaiye. ⁷ Ísumba Páírátinopa'a máánkónka'a moóráwai áwí'a Párápási ándáva'a ména évakarawai kámááni-kwaasiye áái'a týónka'a kwemá moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándávimba ánkawwana máyowasa ⁸ sáwívo-kwaasi torupamáí mésa Páírátintavai sésa moóráwaimba ayúrankaao suwaná ⁹⁻¹⁰ Páírátí imáyáa éna séna mono-káwáá-kwáásí Ísuntavai íma anón-kwaasi-i'a ínkwáe sésa táto'maesa kesópa'a máánkaraawe séna tísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará ayúrankanaumno súwasa ¹¹ mono-káwáá-kwáásí úwoi-kwaasi sáwívarawai kwakwiyésa sésa Ísumba íma ayúrankaniyompo Párápásimba ayúrankaao simáméro suwasá isésa mináimbá simámúwana ¹² Páírátí séna Ísumba Yútaa-kwaasiti kawáánará iyémó sewáimbá nóra ónaumo súwasa ¹³ anónka'a sésa taaira'á tuvuwiyana puwíno suwaná ¹⁴ Páírátí séna nóra-sawira uráina'iyó súwasa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwiyana puwíno símae iyúwana ¹⁵ Páírátí miwí táái owé senasá aamoí umásinkaiigwae séna Párápásimba ayúrankena i-kwáásí simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwíruku'nowana Páírátí séna áí'mai taaira'á mátuvuwiyana puwíno séna Ísumba i-kwáásírá'á tímakaiye.

i-kwáásí Ísumba simái sáwí'a uráan-kwasai.

Mátíyu 27:27-31, Yóni 19:2-3

¹⁶ Ísumba i-kwáásírá'á tímúwasa áí'maesa kámááni-kwaasiti naaúmpa'a móankesa amápar-i-kwaasi tááyowasa tamésa ¹⁷ naaeyayán-únánkwátóí anón-kwaasiti unáánkwátóíman-iyé sésa Ísumba umánkesa anón-kwaasiti kánumo'an-iyé sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpimbá kuvérankesa ¹⁸⁻¹⁹ kanaáráá'a ankésa moórá-mora-umai kívairesa sésa Yútaa-kwaasiti kawáánará óne sésa tááundeí a'nómbá tuvánto'na kwéesa tuwirááíma kwiránkésa ²⁰ kanaáráá'a ánkáyuwesa naaeyayán-únánkwátóí ayú'maesa kwená unáánkwátóí umánkesa tuvuwíyanamo puwíndava'a áí'maesa kuráawe.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mátíyu 27:32-44, Árúku 23:26-43, Yóni 19:17-27

²¹ i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá moóráwai Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáímoni kwemá Arekesándaawe Árúvusinte tivowámá kwemá Yérúsaremu-naor-ampa'a túwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónáaon-taima áúgwaatarankesa sésa áwa'naa úmae tiyó suwaná mirá úwasa ²² kwésa moórá-marago áwí'a Kórígótaava'a kwésa mináwíkoná áámiba a'nómayaapare supa'á kwésa ²³ ándá-aran-domba mairésa áí'a ánásainkwae sésa ikaa'ó vai-yántáá'á mimpímbá marésa Ísumba amúwana íma naráiyé.

²⁴ Ísu íma nówasa áí'maesa taaira'á aiyayaampimba máyuvusumaresa kwená unáánkwátóí mayánáe sésa aávéiya kwétiyaananaya náawa

usáyaaitandawai mayániye sésa mirá ésa ²⁵ aakaaká'ó máún-kanaa-avaura'a tuvúwúmba ²⁶ Ísumbo tuvúwúwanamo puwún-ainkona ááimba aúváivimba agaimarésa sésa Ísu Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iyé agaimarésa taaira'á mósá marésa ²⁷ umóyántémo uyan-kwáásiráí tí'maesa Ísumba évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowana [²⁸ naaóvá'á Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna kwemá sáwí'a on-kwáási máépa'a máyáísasa awánaraawe agaimaréna sirónka'a pósa mirá uráawe.] ²⁹ taaira'á tuvúsúmarowasa évakarawai tésa tiyáámba tóipimba áákesa timánáantata'a umánkesa aká'áamba simánkesa sésa úwé emá séma anóm-bono'-namba tawísíyuwe'a kaumbo-táwai kwaisuwé'a ó'omba ónaumne siráampo ³⁰ esávái enáúma áwa'naa ema eyáárika'a taairakémbá taútuwe marapá'á kumuwo suwasá ³¹ miráumai mono-káwáá-kwáásiyé amáámba sun-kwáásiyé sésa ó'owi túwa'naa ena kwesávái kwenáúma íma kanaán-umai áwa'naa íniye. ³² Áánútumo usásisinkaiwai é'a Ísareri-kwaasiti kawááná'á úne seémáyáimba póna árai'o seémáyáindamo éna kweyáárika'a taairakémbá kumínata awánéta séta árai'a Áánútu áánimban-iyé sénaumne suwasaráí kumímó suntembá umóyántémo uyan-kwáásiráí évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowairai Ísumba kanaaráá'a ánkaraaiye.

Ísu pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Árúku 23:44-49, Yóni 19:28-30

³³ Ísumba kanaaráá'a ánkówana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwena aaváúmá kaapa marówana túnkumba ³⁴ Ísu anónka'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna eroi eroi rama sapatataniyemo sún-aimba maarán-áimbá séna Áánútu kesí Áánútuwo nóra séwa siyuwáánó súwasa ³⁵ minká'ó máyón-kwaasi isésa évakarawai sésa naaóvá'ó Áánútun-ai simátímakaiwaimba Íráiyaamba kwéaayaiye suwaná ³⁶ moóráwai isaaiséna paru-táyánama maimaéna ándá-aran-domba ikaa'-nómpímbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimaena naínkwáe séna Ísu oíka'a mósá maréna séna Íráiyaama kuména taairakémbá kunayútuwani. íya kunayútuwaniyo séta amu'maréta máyaumne súwana ³⁷ Ísu anónka'a kwésena puwúwana ³⁸ anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba sanaan-áyáirákémbá utaváá'maena marapá'á móru taváákaar-umai kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-amba kwi'makáiyé. ³⁹ Ísu anónka'a kwésena puwúmba i-kwáásítí kawáánákó Ísumo anónka'o sénamo miráumai puwúmba awánéna séna árai'a kwemá Áánútu ááninkoman-iyé siráiyé.

⁴⁰ mináímbá súmba sáwívar-inimba awánanae sésa tumbá némpa'a tamésa awánara. minínintómpínkémbá moórá-inimba Mágátáraa-naopaken-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba aú-kwaasi Yémésinte Yósisinte tinówama áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba áwí'a Sárómi ⁴¹ miráumai-inimba Ísumo Káírí-ayampa'o naaúpa'o kwenánaaembo kwa'maésamo áwa'naa úmaesamo kuráan-inimba Ísu Yérúsaremuva'a tumba minínintómbá tésa taaira'á tuvúsúmaronka'a némpa'a tamésa awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Árúku 23:50-55, Yóni 19:38-42

⁴² miníníntómbá tamáyówana Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaa aaváyaaraamba kwáyowana ívékaamba enónka'a moórawai áwí'a Yósépi Árimátíyaa-naopakewai ⁴³ kwemá anón-kwaasi éna kawé-kwáási éna Áánútu kwená kwaási kawááiniye séna amu'maréna máyowai íma áá'a kómba Páírátinopa'a téna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana ⁴⁴ Páírátí imáyáa éna ára pukuráina'iyó séna i-kwáásítí kawáánákómbá ááyena séna Ísu ára pukuráina'iyó súwana ⁴⁵ owé á'a pukuráiyé simámuwana Páírátí séna kanaampó Ísun-auma mayáníyone súwana ⁴⁶ Yósépi aúná-ampantama komaimaéna tiréna Ísun-auma taairakémbá tamaimái minámpáántávimbá asááumai maimaéna aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámarena óika'a anón-ontandei awááumasuwena kúwasarai ⁴⁷ Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko úwana araámáo Yósisimba anówama úwasarai mésarai Ísumbo utamánkomba taawánésa kuráaiye.

16

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-8, Árúku 24:1-12, Yóni 20:1-10

¹ Yútaa-kwaasimo agándon-kanaa ánásowasa kaumbo-ínimbá Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko úwana araámáo Yémésimba anówama úwana Sárómi úwasa miráumai-inimba Ísun-aura'a áséi-kwiyu-masawemba mápérankanae sésa ² ááema aaváúmá usónka'a mimbasáwémbá maimaéna Ísumbo utamánkaropa'a kumbá ³ aampa'á kwégwesa iséise ésa sésa muri-áigó óika'a awááumasukaan-ontamba anón-ontamba póna náawa akwásinkanintaa'iyó sésa ⁴ awánomba minóntámbá á'a akwátukowasa awánésa ⁵ mimbúrí-áír'á'á iyúmba moórawai ívé-kwaasi kwayán-únánkwátóigwara-kwaasi minká'á máyowasa awánomba táá'a kówana ⁶ simátimena séna íma táá'a kaíno. Ísumba Násáretivakewaimba taaira'á tuvúwówana púwíwaimba taawánanae sé'o kwétemba pukáimpinkemba usásinena kówéna íma maanká'á máyáivo utamánkaraampimba uawáné'a ⁷ kwená kwayó-kwáásiyé Pítaa iyai kosimátimé'a sé'a Ísumo siráintemba pukáimpinkemba usásinena kentí aiva'á Káríri-ayampa'a kwína'a koawánanaaowe. mináimbá kosimátiméro súwasa ⁸ mimbúrí-áímá tuwésa táá'a kéna tiyántámbá tówasa isaaisésa kwésa táá'a kóntavai mináimbá íma kosimátimakaawe.

Máaka kemó súnda-aimba ánásaiye.

[Ísu paáruwana Máriaa awánarain-kwasai.

Yóni 20:11-18

⁹ sontaará'á ááema Ísu pukáimpinkemba usásinena aiva'á Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko aúranka'a paáruwana ááema Ísu miníninkó arumpinkémbá avakaeté-taravaa-kwamba mayáúkain-ininko aúranka'a paáruwana ¹⁰ awánéna kwená kwaási ivi'ó kwétopa'a kosimátimuwasa ¹¹ Ísumo aúvówanamo miníninkómó awánón-aimba simátimumba isésa íma ísámai kawé'a uráawe.

Éméyási-naor-ampa'a Ísumba awánaraayan-kwasai.

Árúku 24:13-35

¹² minkákémbá kae-kwáásí aampa'á nén-ampa'a kwéguyana Ísu ó'on-kwaasi túwawaakaamba makéna minkáé'nárai túranka'a paárúwasarai awánésarai ¹³ koyauwerésarai Ísuna kwaási tasimátímúyasa ísómba íma ísámai kawé'á uráawe.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mátíyu 28:16-20, Arúku 24:36-49, Yóni 20:19-23

¹⁴ minkákémbá Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasi toómbá kwénowana Ísu paárúwasa awánowana Ísu áwáá'a tiyéna séna kemá pukáundavinkemba usásinkaunda suwánaresa simátíméwa'a ísámai sirumbá kwéairaraawe sé'a ísámai tuwarónaawaro kwéowe. simátímén-aintavai áraire seráámbá íma áraire siráawe simásuwena ¹⁵ séna kesí áséi-kwasai amápa'-marava'a simátímapa'a koró. ¹⁶ kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái mésa nombá peráiyana Áánútu miwímá sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkanivo kesááiyavesa íma áraire síyawaima Áánútu aaivimbá maitinkániye. ¹⁷ kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawai ímo awánaam-bayaima maésa kesí asirayándéi kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitiyuwésa ó'on-aimpinkemba sésa ¹⁸ áwáávi'o índa-iraankavayaambo tátoraiyanamo váíndamo ésa íma puwésa puwí-nómbó náiyambo ésa íma puwésa tí'o ín-kwaasira'a tiyáándeí táto'mai asóvamatinkanaaowe Ísu siráiyé.

Áánútu Ísumba airówana iráin-kwasai.

Arúku 24:50-53, aantá-kwaasi 1:9-11

¹⁹ Ísóigo Ísu mináímbá simásuwowana Áánútu Ísumba áí'maena kwíyómpa'a móankowana Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á máyowasa ²⁰ Ísuna kwayó-kwáásí amápa'-marava'a áséi-kwasai simátímapa'a kuwaná Ísóigo kwétuwa'naa-uwasa kwaási ímo awánaraam-bayaima mayówasa awánésa sésa maanáímbó simásíménta árair-aimban-iyé siráawe.

mináímbá ánásaiye.]

Árúku

Ísu kwiyómpa'a irówana Árúku évakar-ima maisuwéna Ísun-ai agaimakáiyé. Árúku íma Yútaa-kwaasiman-ivo ó'onkaa-kwaasigoma éna sontaa-máyái mairáiyé. Kíríki-kwaasi Ísun-ai isáígwáe séna maanáúvái agairáiyé. Kíríki-kwaasi arupí umáímo máyáamba tirááima tain-kwáásimán-owe séna maanáimbá agairáiyé. Ísu árai'a arupí-kwaasima póna arumbá kwéumatinkaiwaiman-iyé. Áánútumpa'a námúnaa sen-áiné Áánútun-amankon-aaine sáwí'o kwéum-beyamba Áánútu kwémaisyuwain-aine mirán-áimbá Árúku agaimakáiyé.

1-4 anóndako Tióvíraasiyo moórá-kwasai sénaumpo isaaó. Áánútu kentáávimbá paáruraimba aiva'á awánaraan-kwaasi mintántáákón-áái simátíma'maesa iráamba isasá kentáá kwésimasimewe. sáwívarawai mináimbá árar-aimba agaimakáamba mináínkóná ááimba kawé'á umái isé'a aivakén-áimbá avupinkén-áimbá naaénken-aimba agaimái amúne. Ísaraanda-aimba árar-aina'i. kampar-áiná'iyompo mindáyave'a maanáúvái má agaimái amúmpo awáné isaaó.

Yónimba marankáín-aimba simámakain-kwasai.

5 Yútiyaaa-maravaken-kawaanako áwí'a Éróti máyon-kanaavimba moórawai áwí'a Sékáraya kwemá Ápáísana akún-ándarákén-kwáásí ména Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái kwémayowai máyowana awainínkó áwí'a Érisapeti kwemá Érónina akún-ándarákén-ínimbá póna Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái kwémayon-kwaasiti akún-ándarákén-ínimbá úwasarai ⁶ Áánútu aúranka'a minákwá'á kawé'á umái mésarai Ísóigo arááíma kwégwaresarai kwená áamámba kawé'á umái ísesarai ⁷ iyámpói iyaaimba ageínimbá ména anónu'mai áráankamba karááiyé.

⁸⁻⁹ anónu'mai áráankamba kamáguyasa Sékárayaana akúmbá Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái kwémaesa mirá úmae kwéiyesa miwítí mayái taaínkaar-ésa Sékárayaamba usásinankowana áséi-kwiyumba índa-yantaa'a agayáíndayavena Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwasa ¹⁰ áséi-kwiyumba índa-yantaa'a agayái-kánáámá amápa'a Yútaa-kwaasi máá'aruva'a mésa Áánútumpa'a námúnaa kwésuwana ¹¹ Sékáraya Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwana áséi-kwiyumbo íi-yántáá'ó agayái-táaréígóná ayáánúrapa'a kwiyómpaken-kwayo'na'a paárúwana ¹² Sékáraya awánéna kantúmba éna inkaisúwana ¹³ kwiyómpakewai séna Sékárayaao íma inkaisiyó. Áánútumpa'o námúnaamo séndá isáintavena enawainínkó Érisapeti iyámpói mayánívo miniyámpóígó áwí'a Yóniye siyó. ¹⁴ marankáínana enarunkó aamoí kwéinasa á'on-kwaasigwara'a aamoí ónááowe. ¹⁵ marankáíndara'a Áánútun-amanko miniyámpóígó arumpimbá anómba ínana ándá-aran-domba uwo'aó'-nómbá íma náino. Áánútu aúranka'a kwenáwí'a anómba íníye. ¹⁶ kwemá anón-éna Ísareri-kwaasiyomba tavisínasa miwítí Ísóigo Áánútumpa'a ókwara'a ténááowe. ¹⁷ kwemá Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Íráiyaa uráintemba asiramái

ména Ísóigona aiva'á kwéna tivoísáíye táánimbaate tavisínasa tágárotamai ménaaowe. aaimó ímo isáíyan-kwaasi tavisínasa arupí-kwaasimo íyantemba miwí ésa kawer-ímáyáá ónááowe. miráumai Ísóigomo kumíníntavena kwená kwaási to'mayaa umátinkaniye kwíyómpakewai súwana ¹⁸ Sékáraya séna kesé kesuwaininté anónu'mai áráankamba kágurauvo nóra séna mináíntávé'a áraire sénaumno súwana ¹⁹ kwíyómpakewai séna kemá Képarieri mé'a Áánútu aúranka'a máyaunana kawe-kwásái siména si'maráísa'a móru simámundayavai ²⁰ íma áraire sémpo emá íma aai sindá ménana naaén-kanaa kemó sún-da-yantaa'a paárína kawe'á umái aai síníyone súwasa ²¹ máá'aruva'a máyón-kwaasi Sékárayaamba amu'matuwé mésa sésa anóm-bono'-naumpa'a nóintavena ayáátááka'a máyáíyo kwésuwana ²² máápa'a kuména íma aai súwasa anóm-bono'-naumpa'a kaainkáání'a umái awáraíye suwaná ayáán-awaame'a kwéena íma aai súmba ména ²³ kwená mayái-kánáá ánásowana kwená naaópa'a kuráíye.

²⁴ komáyowana awainínkó Érisapeti ámú'a paáréna aúpá'á éva'aasei-kwiyomba ména ²⁵ séna Ísóigo kawe'á umásinkena mirá uráintave'a aamoí é'a ayáátááka'a iyámpói íma tinkáúnda misigáémó imbá kwéanasaiye Érisapeti siráíye.

Ísumba marankánín-aimba simámakain-kwasai.

²⁶ Érisapeti ámúkwá'a ména ava'moraé-kwiyomba maisuwówana Áánútu kwená kwayó'ná'á áwí'a Képarierimba kwíyómpakemba ai'marówana Kíriri-marava'a Násáreti-naopa'a kuména ²⁷ moórá-arasigomba áwí'a Máriaaamba simámundayavena kunkáíye. minárásigó íma kwaai mairón-arasigo Tévíti-andaraken-kwaasira'a áwí'a Yósépinka'a siváúmaresa ítámakowana ²⁸ kwíyómpakewai Máriaaanopa'a kuména séna mé'ono. Áánútu aamoí umánkena esé máyáíye simámuwana ²⁹ anón-imayaa uwááena séna mináínkóná ááimba nóran-aintavaiya siiyó kwésuwana ³⁰ miwámá séna Máriaaoo Áánútu aamoí umánkáívo íma áá'a kaino. ³¹ ámú'o kaumáímo iyámpóímo maranké Ísuwe se áwí'a tamánkaníyone. ³² kwemá anón-éna anón-kwaasi-i'a ínasa usáyaaitamai-Isoigo ááninkomaníye sénááowe. aikwá'náon-awí'a Tévítimo kawáá-máyái mairóntemba Áánútu kawáá-máyái amínana ³³ Yákópon-andaraken-kwaasi kawáá-máyái kwaikwai'a ínana minkáwáá-kwí'á íma ánásainda kwaikwai'a íníye Képarieri súwana ³⁴ Máriaa séna nóra se seénó. kemá íma kwaai mairé'a úwoi máyaumne súwana ³⁵ kwíyómpakewai séna Áánútun-amanko esé máyainana usáyaaitamai-Isoigona asirayámbá embá amína po maránkénasa ó'oran-iyampói Áánútu áánimban-íye sénááowe. ³⁶ enamááraa-ininko áwí'a Érisapeti áráankamba kéna ámú'a kauráíye. ageínimbán-íye kwésewana ámú'a kauréna ava'moraé-kwiyomba maisukáíye. ³⁷ Áánútu amápa-tantaa'a etóyói kwéena kwenkwará'á mirá kwéumankaiye súwana ³⁸ Máriaa séna Áánútuna kwayór-árásí úmpo simásimendantemba Áánútu kembá mirá íníye súwana Áánútu ai'mákwai auwéna iráíye.

Máriaa Érisapetina namu'á kuráin-kwasai.

³⁹ iyúwana sáwíyanka'a Máriaa ména usásinena avekáán-umai Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a moórá-naopa'a kwéna ⁴⁰ Sékárayaana

naaúmpa'a iyéna Érisapeti áwí'a mói tówana ⁴¹ Érisapeti Máriyaa amósamba isówana iyámpóigo anówan-arumpimba ména úwauwa úwana Áánútun-amanko Érisapeti arumpimbá anómba úwana ⁴² anónka'a séna Áánútu kawe'á umánkena ó'on-inimba kítoka'a kawe'á umátinkena embá anónka'a kawe'á umánkaraiye. marankáníyonda-iyampoigonkwara'a kawe'á kwéumankaiye. ⁴³ íma súwíkwara-inimba úndanivo kesí Ísóigomba marankáníyonda-inimba éma kesí namu'á kwétene. ⁴⁴ enamósamba isáúnana sirumpimbá máyáin-iyampoigo aamoí éna úwauwa uráiyé. ⁴⁵ Áánútu simámakain-aimba árai'a paáriníye séndayavena Áánútu kawe'á kwéumankaiye Érisapeti siráiyé.

Máriyaa Áánútuna aamoí éna imá siráin-kwasai.

⁴⁶ súwana Máriyaa séna kesí imáyáago Ísóigo áwí'a mósá kwémaraisa'a ⁴⁷⁻⁴⁹ Áánútuna kwayór-árásí úwoi-arasi únana kentávéna imáyáa isaná sirunkó kawe'á isa'á Áánútu kawer-ámpá'á mésínkaiwaimba aamoí kwéumankaumne. Áánútu anón-asirayankwarawai anómba umásínkáimba pósa kentávésa sésa Áánútu kawe'á umánkaraiye sénááowe. ívé'a máyáan-kwaasigwara naaémbó paáronaon-kwaasigwara'a mináímbá símaesa kónááowe. Áánútu ó'orawaima éna ⁵⁰ kwenáísamaivimbo máyáan-kwaasiyavena naaóvá'ó maémaen-kwaasigwara ívé'o máyáan-kwaasigwara naaémbó paáronaon-kwaasigwara'a arumbá umátínkámaena iyíniye. ⁵¹ Áánútu asiramái ména asirayám-báyái maéna kentúwí'o mósá máráan-kwaasi ti'mátu'makaiye. ⁵² Áánútu túwí'o kwáyáin-kwaasi sáwíyanka'a mórúna umátinkena ímo túwí'o kwáyáin-kwaasi anónka'a mósá kwéumatinkaiye. ⁵³ táái kwétinkain-kwaasi kawé-tántáá'á tíména sáwíva-tantaa'a makáan-kwaasi íma tíména ti'mátukaiye. ⁵⁴⁻⁵⁵ Áánútu kentáá síkwá'nágwara Áávaramuntavaigwara'a asiramái séna enkwará enaísavutantambo íyawai gwara'a sirumbá umátínkámae iyónaumne siráin-aimba ááka'a makéna kentáá Ísareri-kwaasiya kwená kwayó-kwáásiyá kwésuwa'naa-íye Máriyaa séna ⁵⁶ Érisapetiye ména kaumbo-kwíyómbá maisuwéna kwená naaópa'a kunkáiyé.

Érisapeti Yónimba maránkarain-kwasai.

⁵⁷ kumúwana Érisapetina kanaamá túwana iyámpói maránkówasa ⁵⁸ Ísóigo arumbá umánkarain-aimba isésa kwenamááraawe kwená naaópakewaiye isésa anówankwara'a aamoí umánkaraawe.

⁵⁹ aamoí uwaná miniyámpóigó avakaumboé-no'waamba kwaúwasa áúra'a káramai araa'éna ónáe sésa avowá áwí'a Sékárayaawe simánkanae uwaná ⁶⁰ anówama séna ímanivo kwenáwí'a Yóniye seró súwasa ⁶¹ miwí sésa íma ená kwaásiva'a mirán-kwí'á kwáyáiyé suwaná ⁶² avowámbá áá'a kaúnkowska tiyáándeí umásítai'a ésa nóran-kwira tamáminiyono suwaná ⁶³ avowámá aúvái-kwandaai síméro séna umásítai'a úwasa máámúwana agaimaréna kwenáwí'a Yóniye séna tímúwasa awánésa anón-imayaa uwaná ⁶⁴ Sékáraya agaimaréna ói'a etóyói úwana aaí séna Áánútu áwí'a mósá marówasa ⁶⁵ mindáópaken-kwaasi táá'a kówana Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a mináímbá kóyáwé umágúwasa ⁶⁶ isówai anón-imayaa ésa sésa

miníyámpóígó naaémba nóran-kwaasiya méniyo sésa Ísóigona asirayámbá kwesé máyáiyé siráawe.

Sékáraya siráin-kwasai.

⁶⁷ miníyámpóígó avowámbá Sékárayaamba Áánútun-amanko anómba umáankowana Áánútun-aaí simátimena séna ⁶⁸ Áánútu kentáásí Ísóigo éna kwená kwaásiya Ísareri-kwaasiya súwa'naa ena sáwí-imayaaó tátoraimpinkemba iyásinkaindayavenaya kwéimba póta kwenáwíta mósá maránaumne. ⁶⁹ Áánútu kwená kwayó-kwáásí Tévítin-andarakewaimba asirayán-kwáásí usásinankaraimba póna sáwí'o umáíyaaamo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mésinkaniye. ⁷⁰ naaóvá'á Áánútu minááimbá kwená kawe-kwáásí simátimuwasa agaimakáawe. ⁷¹ naaóvá'á Áánútu kentááyávéna asiramái séna tíyámbo kembó umátínkén-kwaasi namuro-kwáásí tátokaampinkemba métiranaumne siráiyé. ⁷² naaóvá'á Áánútu kentáá síkwá'náyavena arumbó umátinkanin-aimba séna kwená asirayán-áimbá ááka'o maránín-aimba siráiyé. ⁷³⁻⁷⁴ Áánútu Ááváramu kentáá síkwá'náyavena kentáásí namuro-kwáásítópakemba mésinkainata íma sáá'a kwégainata kwená mayái maéta ⁷⁵ kwenáúranka'a kawe'á umái arupí umái maí'maí'a ónaunda-ainta asiramái siráiyé. Sékáraya simásuwena séna ⁷⁶ kesááninkoo entávésa usáyaaitayan-Isoigon-aaí simátiminyondawai óne sénéáowe. aiva'á kwé Ísóigona aambá kwiýíníyone. ⁷⁷ Ísóigo kwená kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwéna kawer-ámpá'á métinkanin-aimba kwésimatime Ísóigona aambá kwiýíníyone. ⁷⁸ kentáásí Ísóigo ávááraumai arumbá umásinkenaya aaváúmó iyénamo sámó kaintembá kawer-ámpátá mésinkenaya sama kamásinkanintaawe. ⁷⁹ túnín-ayampa'o máyáawai puwónááontavena táá'a kaiwái sama kamátinkena kawer-ámpá'á métinkaníye Sékáraya siráiyé.

⁸⁰ súwana miníyámpóígó anón-éna kawer-ímáyáá kwéena kavóná-marava'a ména Ísareri-kwaasi túranka'a paárinin-kanaa kwétuwana kavóná-marava'a méraiye.

2

Máryaa Ísumba maránkarain-kwasai.

Mátíyu 1:18-25

¹ minkánáávímbá Áróamáani-kamaani-anondako áwí'a Ógásitasi kwemá simátimena séna amápa'-marava-kwaasi túwí'a agayánááowe siráiyé. ² aiva'á túwí'o agayón-kanaavimba Sáíriniyasi Síriyaa-kwaasiti kawáánákó máyón-kanaavimba ³ namupa'ó maivá kuráawai koyauwerésa kentí akúmbó máyópa'a túwí'a agayáiyantavesa tiráawe. ⁴ Yósépi Tévítin-andaraken-kwaasi póna Káriri-marava'a Násáreti-naopa'a tuwéna Yútiyaa-marava'a Tévítina naaópa'a téna mindáo-kwi'a Pétáremuva'a túwana ⁵ awaininkó-árásigó Máryaa ámúkwari'a úwana áwí'a mayáíndayavena áí'maena túwana ⁶ mindáoopa'a ména iyámpóimo ankáí-kánáá túwana ⁷ aivar-iyámpí maránkéna iyámpóigona unáánkwátói úsúrena purumakankóná táávepimba ánkariye. túwí'a kwéagayowasa sáwíva-kwaasi kwirómpimba kwaásimo kwááyumo kwáén-daumpa'a íma ména purumakankóná naaúmpa'a ména maránkaraiye.

sipisípira'o tavikówai simátimakain-kwasai.

⁸ mimbápá'á sipisípira'o tavikówai no'wáamba uvá'á kwégawaa-esa máyówana ⁹ Ísóigo kwená kwayó'ná'á kwiyómpakemba ai'marówana sipisípira'o tavikówaitopa'a paárúwana Áánútuna ságayamba tuwówana kumúwasa awánésa áváaraumai táátavesa uwaná ¹⁰ kwiyómpakewai séna íma táá'a kaíno. áséi-kwasai kusimátimunda pósa sáwíva-kwasai kwéisesa áváaraumai aamoí umánkanaawe. ¹¹ ívé'a Tévítina naaópa'a iyámpói maránkáísana miniyámpóigóntávésa Áánútu usásinankaiwai Ísóigoman-iyé sénááowe. miniyámpóigó keináraware ó'on-kwasaiyé sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye. ¹² miniyámpóimá ampantanéi úsumai purumakankóna táávepimba máráísa'a koawáné'a sé'a simásimakain-aimba árair-aimba kentáá kawer-ámpá'á mésinkaniwaimba maránkaraiye sénááowe súwasa ¹³ avekáámá kwiyómpakendarawa'a sáwíva'a paárésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa ¹⁴ kwiyómpa'a Áánútu áwí'a mósá maráúmne. marapá'á Áánútu aamoí umátinkáin-kwasai paru umái máyáawe siráawe.

sipisípira'o tavikówai Ísumba koawánaraan-kwasai.

¹⁵ kwiyómpakendarawa'a kwiyómpa'a kuntuawerésa iyúwasa sipisípira'o tavikówai sésa Ísóigo simásimakain-kwasaiyaveta Pétáremuva'a koawánanaisaiye sésa ¹⁶ avekáán-umai kumbá Máriaaee Yósépiye mésarai purumakankóna táávepimba Ísumba ánkaryamba taawánésa ¹⁷ kwiyómpakewai sirón-kwasai miniyámpóigóna kwaasái tasimátimesa ¹⁸⁻²⁰ koyauwerésa simásimakain-ainta árair-aine sésa Ísaron-aintavesa koawánontavesa Áánútu áwí'a mósá makáawe. sipisípira'o tavikówai simátimun-aimba ísówai imáyáa uwaná Máriaa mináímbá áákar-aaka'a éna imáyáa uráiyé.

Ísu áwí'a tamámakain-kwasai.

²¹ iyámpói ánkáyuwena avakaumboé-no'waamba kwaúwasa miniyámpóigó áúra'a káramai araa'éna uwaná áwí'a tamánkena anówamo ímo ámúkwari'o urónka'a kwiyómpakewai sirón-kwi'a tamánkena Ísuwe siráiyé.

Símioniye Ánaae Ísumba awánaraayan-kwasai.

²² naaóvá'á Mósesi aaraimó iyámpóimo tinkésa nombó pétuwesa miwítí naaópa'o iyónááon-aimbo siráin-kanaa túwasarai Yósépi Máriaaee Ísumba áí'mesarai Ísóigombo amíyanesarai Yérúsaremu-naopa'a kurááiyé. ²³ Ísóigona amáámba Mósesi agaimaréna séna Ísóigo séna kentí iyámpói aiva'á inaamai-iyámpóiyómbá tí'mae'a kesópa'a mátinke'a ená iyámpóiyé sénááowe Ísóigo siráiyé Mósesi agaimaréna siráiyé. ²⁴ moóráva'a Ísóigona amáámba agaimaréna séna Áánútuntavekai ísámái máái-numa kae'á vamái agáyáákaiyo. ímo mááimo makékai mááiraan-dumago áráá'a kae'á maimái agáyáákaiyo siráiyé. mináímbá mirá óyááoiyantavesarai Ísumba áí'mesarai Yérúsaremu-naopa'a kurááiyé.

²⁵ kuyaná moóráwai áwí'a Símiyoni kwemá Yérúsaremuva'a ména kawé-kwáásí póna Áánútun-aaiyavena asiramái ména Ísareri-kwasai kawé'á umátinkaniwaimba amu'maréna máyówana Áánútun-amanko

kwesé ména ²⁶ ááéma simámena séna íma ááéma puwíníyompo Ísóigomo usásinankaiwaimba awáné puwíníyone simámakaimba ²⁷ Áánútun-amanko imáyáa amúwana anóm-bono'-naumpa'a umáyowasarai Ísu anóvowi amáámba mirá siróntavesarai Ísumba áí'maesarai anóm-bono'-naumpa'a íyúyana ²⁸ Símiyoni miníyámpói tapéna Áánútuntavena súwi simásuwena séna ²⁹ Ísóigoo simásimakaanda-aimba ívé'a paárisana sirunkó kawé'á kwéimba pó'a úwoi puwónaumne. ³⁰⁻³¹ amápa-kwaasiyavai ísámái kawer-ámp'ó métinkaniwaimba usásinankaana'a á'a kwéawanaumne. ³² ó'onkaa-kwaasi sáma kamátinkena kawer-ámbá agaráátinkainana póna Ísareri-kwaasi súwíta iyíníye Símiyoni siráíye.

³³ Símiyoni miníyámpóigóntávéna súwasarai anóvowi isésarai anón-imayaa uyaná ³⁴ Símiyoni séna Áánútu kawé'á umátinkaniye simásuwena miníyámpóigó anówantavena séna Áánútu maaníyámpói usásinankaiye. kwentávésa Ísareri-kwaasi évakarawai Áánútuntavesa kawé'á umái méwasa évakarawai tínaeemba umámenaaowe. Áánútu kwembá awaamékáámbá umánkáisasa sáwí-aimbo simánkanaaowaiti ³⁵ sáwí-imayaa amápa-kwaasi túranka'a paáriníye. ááigwara-tantaako airaráísanamo áí'o intenkáámbá umbai-yántáá'a enarumpimbá tíníye Símiyoni Máriaantavena siráíye.

³⁶⁻³⁷ moórá-ininko áwí'a Ánaa kwemá Áánútun-aaí simátímakon-ininko ména Ásan-andaraken-inimba Vániyueri ayáámúnko póna kwaai mairéna avakaeté-ima maisuwówana awaikó puwúwana ayáátááka'a 84 íma maisuwéna áráankamba kéna aasiyaasi-táwái anóm-bono'-naumpa'a uména enónka'a aaváyaavimba no'wáámba Áánútu áwí'a mósá kwémarena námúnaawe su'mái síndayavena íma toómbá kwénena ³⁸ Símiyoni kwésun-tawai kwegwará'á egwaa'á taména Áánútuntavena súwi séna miníyámpóigón-áái simátiména Áánútu Yérúsaremuvaken-kwaasi sáwí-imayaa tátokaimpinkemba iyásinkaindavenaya sirániwaimba kwéamu'maraundawaintavena miníyámpóigón-áái simátímakaiye.

Yósépiye Máriaae Násareti-naopa'a kurááyan-kwasai.

³⁹ Yósépiye Máriaae Ísóigo siráin-amaamba ánásamasuwesarai Káririmarava'a mindáraití naaópa'a Násareti-naopa'a komáyóyana ⁴⁰ mindáraití iyámpóigo anón-umagwena asiramái ména kawer-ímáyáá kwéuwana Áánútu kawé'á kwéumankowana méraiye.

Ísu iyámpói maúnka'a anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

⁴¹ naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá túntemba Ísu anóvowi Yérúsaremu-naopa'a kóyo urááiye. ⁴² Ísu sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima maisukónka'a kóyo uyambá pósarai mintánómbá nayááoiyantavesarai Ísumba áí'maesarai Yérúsaremuva'a komáyóyana ⁴³ mintánón-kánáá ánásowasa miwítí naaópa'a kóyáwé uwaná Ísu Yérúsaremuva'a máyowasarai anóvowi íma awánésarai ⁴⁴ imáyáa ésarai kwenamááraewa aampa'á kwégwiyo-imayaa ésarai aampa'á kwégwesarai enónka'a kwétoyo uwasarái mindáraití miwítí naaóraavimba tímááraavimba tíndawe sésarai avakáá uyambá ⁴⁵ íma awánésarai avakáá uwááesarai ó'a tayauwerésarai Yérúsaremuva'a koavakáá úmaesarai kuyambá ⁴⁶ kaumbo-táwái ánásowana anóm-bono'-naumpa'a máyowasarai anóvowi

awánaraaiye. Yútaa-kwaasi aaimó simátímún-kwaasiti avumpimbá Ísu ména miwí táái kwéisená mináíntávéna tísaa úwasa ⁴⁷ anondá kwembá áisaa uwaná kwená kawer-ímáyáávinkémbá simátimuwasa isésa táátavai uwasarái ⁴⁸ anóvowi taawánésarai táátavai ésarai tiyáamba tuvimpínésarai anówama séna kesááninkoo enavowé kesé avakáá úmaekai kwénaaaryana sirunkó umbai kwétaivo nóra éwa mirá kwéono súwana ⁴⁹ Ísu séna nóra ékai sívakáá kwéoyo. kesivoná naaúmpa'a máyaumpo nóra ékai íma ísaraaiyo súwasarai ⁵⁰ mináínkóná ááimba íma kawé'á umái ísaraaiye.

⁵¹ Íma ísóryana Ísu anóvowiye Yérúsaremuvakemba Násáreti-naopa'a téna miwí tááiyavena kató úmae kwéiyena tamáyowana anówama Ísumo uráimba ímáyaá umái máyowana ⁵² Ísu anón-umagwena kawer-ímáyáá kwéuwasa Áánútugwara kwaásigwara'a aamoí umánkaraawe.

3

Yóni simátimakain-kwasai.

Mátíyu 3:1-12, Mááka 1:2-8, Yóni 1:19-28

¹ Árómáani-kwaasiti anóndako áwí'a Táipíriyasi ména kawáá-máyái mairena sísamaivakemba éva 'aasei kumbaimái-ima maisuwónka'a Yútiyaa-marara-kawaanako áwí'a Póntíyasi Páírátí máyowana Káríri-marara-kawaanako áwí'a Éróti máyowana áváko áwí'a Vírípi kwemá Ítúréa-maravare Tárékónaitisi-maravare kárákwirowana Áráiseni Ápíríni-marava'a kárákwirowasa ² miráumai-kwaasi kárákwirowonka'a Ánásiye Káyavaasiye aiva'-mónó-káwáánákái máyóyana Sékáraya ááninko áwí'a Yóni kavóna-marava'a máyowana Áánútu aaimá simámuwana ³ Yóni Yótáni-nonkona arúvá'á kwénaena simátimena séna sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a tíya'a nombá pétinkaanana Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyuwániye Yóni siráiyé. ⁴ mirá súntavena naaóvá'á Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna

moóráwai kavóna-marava'a ména aayamáirakemba séna Ísóigona aambá kwirankánaáomba kwená aambá arupí iyana minámpá'á kwíno.

⁵ omá'a kárámai ukwítu'mae koró. kae'náér-amba arupí oró.

kuváúsaavau-amba maimái kawé'á oró. ⁶ Áánútu sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniwaimba ai'maránana kumínimba amáparawaima awánanaaowe

Áísáya agaimaréna sirónka'a póna Yónintavena mináimbá siráiyé.

⁷ súwasa Yóni nombá pésinkainkwaé sésa sáwíva-kwaasi kwenópa'a tóyo uwaná Yóni simátimena séna iyánkó póigon-araa'an-owe. Áánútu kentí sáwí-meyamba tímínívo nááwa simátímísara iséra inkaiséra kwéteo.

⁸ kentí sáwí-mayai tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a kawé-máyái máyéwa'a tuwánanaumne. Ááváramu kentáa síkwá'ná imbá póta Áánútuna kawé-kwáásíya úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. Áánútu Ááváramu aisaavutantamba ónááowe sénaraankasi maanóntámpinkémbá kanaám-po'a kwaási aúrántaro sísa'á aúrásino. Ááváramu aisaavutantamba uráundawai póta kawé-kwáásíya úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. ⁹ íma kawer-árámbá iyain-taima ááimpimba kwéayaisuwesa iravímbó agaisúwáántemba Áánútu miráumai kentí sáwí-meyamba tímíníye Yóni siráiyé.

10 súwasa isésa sésa simásimenda-ainta nóraya ónaumno suwaná
 11 Yóni séna kaer-únánkwátói makáawai ímo makáawaima moórá-mora-
 umai tímatsuwaaro. toóbá makáawai ímo makáawaima moórá-mora-umai
 tímatsuwaaro Yóni súwasa 12 táákisi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasi Yóni
 nombá pésinkainkwaé sésa kwenópa'a tésa sésa anóndako ómpo nóraya
 ónaumno suwaná 13 Yóni séna íma kampa'á simái anón-ontamba maé'a
 táákisi-ontane su'mai máyáaro súwasa 14 i-kwáási sésa kesáá nóraya
 ónaumno suwaná Yóni séna tínkantuke'a miwítí óísamba mayánáe íma seró.
 kampar-áimbá kwésimatime'a miwítí óísamba mayánáe íma seró. kenti
 mayáígóná meéyántávé'a íma kayoré'a tirunkó kawé'á kwéina'a máero Yóni
 siráiyé.

15 Yútaa-kwaasi Áánútumo usásinankaiwaimba amu'marésa mésa
 Yónin-aaí isésa anón-ímayaa ésa sésa Áánútumo usásinankaiwai kwemá
 Yóniya'i. á'owaawa'íyo kwésuwana 16 Yóni séna kesínaaemba tíníwai kwemá
 anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó sindavimba kemá
 aaimá sendamá uwóví'a ónaumne. kemá nombá pétinkaundanivo kwemá
 Áánútun-amankomba ai'maráínana kuména keinárawapimba anómba
 umátinkaniye. iramó agáyáantemba íníye. 17 aawinkwínaumo sípétivimbo
 mósá makésamo iyaavumásúwááwanamo anómbo marapá'ó kúmísanamo
 ásimá úndáomo tútúwaisasamo kaikai'o ínín-iravimbo kwiýúmáimo
 agaisuwésamo anómbo naaúmpa'o mósá maráantemba kwaási miraráámbá
 íníye Yóni séna 18 Áánútuna áséi-kwasai ísámai kawer-ígwáe séna mirán-
 áimbá simátíma'maena iráiyé.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mátíyu 3:13-17, Mááka 1:9-11

19-22 Yóni simátíma'maena kwéiyena sáwíva-kwaasi nombá kwévetinkena
 naaémba Ísumba pérankowana námúnaa kwésuwana sokón-tawaai
 taaínkaar-úwana Áánútun-amanko mááiraamba úmaena ane'á
 kumbáyowana aaigówé su'mai kwíyómpakemba séna emá kesááninko
 óna'a ená imáyáa kwé'e'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráiyé.

Yóni Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimumbanivo Káríri-marara-
 kawaanako áwí'a Érótima áváko awainínkó áwí'a Erotiyasimba mairówana
 mindáyavena ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a uráintavena Yóni séna sáwísawaa
 kwéone súwana Éróti Yónimba áí'mai ándáva'a ankéna mindáyavena sáwí-
 mayai maimaéna iráiyé.

Ísu aikwá'nái túwikona kwaasái.

Mátíyu 1:1-17

23 Ísu marapá'á kumbéna kaumbo-síyáánkái-ímá maisuwéna kwénaaena
 Áánútun-aaí simátiminimba ááimba asówasa kwaási imáyáa ésa sésa Yósépi
 ááninkoman-íye kwésewe.

Yósépi avowá áwí'a Írai úwana

24 Írai avowá áwí'a Mátáta úwana

Mátáta avowá áwí'a Árivái úwana

Árivái avowá áwí'a Méokai úwana

Méokai avowá áwí'a Yánai úwana

Yánai avowá áwí'a Yósépi úwana

25 Yósépi avowá áwí'a Mátátayasi úwana

Mátátayasi avowá áwí'a Émósi úwana
 Émósi avowá áwí'a Néamu úwana
 Néamu avowá áwí'a Ésérai úwana
 Ésérai avowá áwí'a Nágai úwana
²⁶ Nágai avowá áwí'a Méata úwana
 Méata avowá áwí'a Mátátayasi úwana
 Mátátayasi avowá áwí'a Sémeni úwana
 Sémeni avowá áwí'a Yóséke úwana
 Yóséke avowá áwí'a Yóta úwana
²⁷ Yóta avowá áwí'a Yóánana úwana
 Yóánana avowá áwí'a Árésa úwana
 Árésa avowá áwí'a Sérápápeo úwana
 Sérápápeo avowá áwí'a Síátio úwana
 Síátio avowá áwí'a Nérai úwana
²⁸ Nérai avowá áwí'a Méokai úwana
 Méokai avowá áwí'a Étai úwana
 Étai avowá áwí'a Kósamu úwana
 Kósamu avowá áwí'a Éómetamu úwana
 Éómetamu avowá áwí'a Eyá úwana
²⁹ Eyá avowá áwí'a Yósúwa úwana
 Yósúwa avowá áwí'a Éríyesa úwana
 Éríyesa avowá áwí'a Yórimu úwana
 Yórimu avowá áwí'a Mátáta úwana
 Mátáta avowá áwí'a Árívái úwana
³⁰ Árívái avowá áwí'a Símiyoni úwana
 Símiyoni avowá áwí'a Yútaa úwana
 Yútaa avowá áwí'a Yósépi úwana
 Yósépi avowá áwí'a Yónamu úwana
 Yónamu avowá áwí'a Éráyakimu úwana
³¹ Éráyakimu avowá áwí'a Mériya úwana
 Mériya avowá áwí'a Ména úwana
 Ména avowá áwí'a Mátáta úwana
 Mátáta avowá áwí'a Nétáani úwana
 Nétáani avowá áwí'a Tévíti úwana
³² Tévíti avowá áwí'a Yési úwana
 Yési avowá áwí'a Ópéti úwana
 Ópéti avowá áwí'a Póási úwana
 Póási avowá áwí'a Sára úwana
 Sára avowá áwí'a Násoni úwana
³³ Násoni avowá áwí'a Ámínátapa úwana
 Ámínátapa avowá áwí'a Á'mini úwana
 Á'mini avowá áwí'a Anái úwana
 Anái avowá áwí'a Éséroni úwana
 Éséroni avowá áwí'a Pérési úwana
 Pérési avowá áwí'a Yútaa úwana
³⁴ Yútaa avowá áwí'a Yákópo úwana
 Yákópo avowá áwí'a Áísákaa úwana
 Áísákaa avowá áwí'a Ááváramu úwana
 Ááváramu avowá áwí'a Téra úwana
 Téra avowá áwí'a Né'o úwana

35 Né' o avowá áwí' a Séráka úwana
 Séráka avowá áwí' a Áríyu úwana
 Áríyu avowá áwí' a Péréki úwana
 Péréki avowá áwí' a Ípa úwana
 Ípa avowá áwí' a Síra úwana
 36 Síra avowá áwí' a Kénááni úwana
 Kénááni avowá áwí' a Avakatí úwana
 Avakatí avowá áwí' a Sému úwana
 Sému avowá áwí' a Nówaa úwana
 Nówaa avowá áwí' a Árémeki úwana
 37 Árémeki avowá áwí' a Métúsara úwana
 Métúsara avowá áwí' a Ínóki úwana
 Ínóki avowá áwí' a Yéréti úwana
 Yéréti avowá áwí' a Má'árario úwana
 Má'árario avowá áwí' a Kénááni úwana
 38 Kénááni avowá áwí' a Ínosi úwana
 Ínosi avowá áwí' a Sétí úwana
 Sétí avowá áwí' a Áándamu éna kwemá Áánútu áánimban-iyé.
 miwí Ísu aikwá'ná owé-ímáyáá uráawe.

4

*Sáátáánigo Ísumba áísaa umai isánáe siráin-kwasai.
 Mátíyu 4:1-11, Mááka 1:12-13*

1 Yóni Ísumba nombá pérankaronka' a Áánútun-amankoma Ísumba anómbe
 kwémankena simámuwana Ísu Yótáni-nomba tuwéna kavóná-marava' a
 komáywana 2 Sáátáánigo Ísu sáwí' o índa awánanae kwésuwana Ísu
 íma toómbá nombá ména kae-kwáái aiyayaan-do'waamba 40 no'waamba
 kwaúwana ávááran-aaí ankwána 3 Sáátáánigo séna emá Áánútu áánimba
 úne kwésempe maanóntánkóntávái toómbá aúréna' a naanó siyó súwana
 4 Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba séna
 toómbó náiyawaiye su'mai kwaási íma tátoranivo Áánútu siráini' a amápa' a
 iyana tátoraniye
 siráimba pó' a emó sénda íma mirá ónaumne súwana 5 Sáátáánigo
 Ísumba áí'maena iyéna avekáán-umai amápa'-marava' a kárákwiron-kwaasi
 agaráárankena 6 séna amápa'-marava' o kárákwiyuwo sénamo símakaimba
 moóráwaimba kesí imáyáavinkemba kanaán-umai timénaunda isa'á embá
 áménana enáwí' a iyíniye. 7 kesí imáyáamo mósá máréna' o é' a kárákwiyi-
 mayai áména kárákwiyiniyone Sáátáánigo súwana 8 Ísu séna Áánútun-aaí
 aúvái-kwandaavinkemba séna
 kesí Ísóigo Áánútumba imáyáa é' a kwenáwire su'mai mósá maré' a kwená
 mayáiyé su'mai máyáaro
 siráimba pó' a emó sénda íma mirá ónaumne súwana 9-11 Sáátáánigo Ísumba
 áí'maena Yérúsaremu-naopa' a kwéna anóm-bono'-nankona ávúmayaapa' a
 mōankena séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba séna
 Áánútu kwíyómpakemba kwená kwayó' nárawa' a
 tí'maráínasa enká' á kárákwiyonaowe.
 ó' omba séna
 óntanka' a aísamaima turaráanavo
 sésa tiyáándeí aramónááowe

siráiye. miráumai emá Áánútu áánimba úne kwésempo maankákémbá ásávenasa kwíyómpakendarawa'a arámbaesa marapá'á móru ankánááowe Sáátáánigo súwana ¹² Ísu séna Áánútun-aai aúvái-kwandaavinkemba á'a mirá siréna moórá-ainkwara'a séna kentí Ísóigo Áánútumba áísaa umai isánáe íma seró siráimba emó séndantembo mirámó ékai Áánútumba áísaa umai isáúsino. mindáyavai emó sénda íma mirá ónaumne Ísu súwana ¹³ Sáátáánigo amápa-tantaatavena Ísumba áísaa umai isáiyuwena séna sáwiyanka'a ó'a taáísaa umai isánaumne séna auwéna kuráiyé.

Ísu kwená mayáímó ááimbo ásárain-kwasai.

Mátíyu 4:12-17, Máaka 1:14-15

¹⁴ kúwana Áánútun-amankona asirayámbá Ísumpimba kwáyowana Ísu kavóná-marava'a tuwéna Káriri-marava'a komáyowasa kwenááigo amápa'-mapa'a kóyáwé úwana ¹⁵ miwítí mono'-náúmpimpá'á Ísu simátimuwasa amáparawai kwenáwí'a mósá makáawe.

Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwasai.

Mátíyu 13:53-58, Máaka 6:1-6

¹⁶ minkákémbá Ísu kitokomo maémáin-daopa'a Násáreti-naopa'a koména Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaama aasiyaasi-táwai mono'-náúmpá'á umaémaintemba miráumai uména Áánútun-aai aúvái-kwandaavinkemba simátimindayavena usásinowasa ¹⁷ naaová'á Áánútun-aai sirówai Áísáya agaimakón-kwandaai ámúwana mairéna kwéarirena moórá-aimba awánéna táámpamai séna

¹⁸ Ísóigon-amanko kesé máyáiyé. úwoi-kwaasiyavai kesí áséi-kwasai kosimátimiyo séna si'mákaimba póna Ísóigon-amanko kesé máyáiyé. tátokaan-kwaasiyave'a kemá ayútínkáana'a máéro siyé-áimbá kosimátimiyo. túrambo kavikáin-kwaasiyavai ó'a túramba awánamai kawé'á umátinkaa-aimba kosimátimiyo. tirumbó umbaimó táinda-kwaasiyavena minúmbái-yántáá'á ánásaniye siyé-áimbá kosimátimiyo. ¹⁹ Ísóigo kwená kwaási kawé'á umátinkanin-kanaagon-aai kosimátimiyo séna si'mákaiye

agaimaréna siráiyé Ísu simásuwena ²⁰ mináúvái-kwándáái tavúmai kárákwirowaimba aména aai simátimindayavena mara'á máyowasa mindáúmpá'á máyón-kwaasi aai síníye úwasa aúrampimba karákówana ²¹ Ísu séna mináímbá táámpamai súna'a iséiraan-aimba avora'á kwévaariye súwasa ²² isésa aiva'á kawer-áimbá kwésiye sésa aamoí umánkesa naaémba anón-imayaa ésa sésa Yósépi ááninko éna maankákéwái póna kesáámó úndanten-kwasiman-ivo nóra séna mirán-áimbá kwésiyo suwaná ²³ Ísu séna kwaási kwántámai-aimba sésa emá sontaa-kwáásí ómpo enáúra'a eyáárika'a kawé'á uwó kwésewe. mináímbá kentávé'a simásuwe'a sé'a Kápénéamu-naopa'a kawé'máyái mairáanata isaraumpo maanká ená naaópakwara'a mirám-báyái mayaaó kentávé'a sénááombanivo ²⁴ árai'a simátimé'a sé'a Áánútun-aai simátímíwai kwená kwaásitopa'a Áánútun-aai kosimátiminyenamo kwimbá kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwasiman-iyé sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe. ²⁵ árair-aimba

sénaumpo ísáaro. naaóv'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráiyaa máyonka'a kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwéna íma aa'á téna ayawaimá tówana minkánáámá Ísareri-kwaasiti maravá'á ketor-ínimbá sáwíva'a máyówana ²⁶ Áánútu íma minkétór-ínimbá kotúwa'naa ínáyone séna ó'om-baravaken-ketor-inimba Sáitóni-marava'a Sárévati-naopaken-inimba koáwa'naa uwó séna Áánútu Íráiyaamba ai'marówana kuráiyé. ²⁷ naaóv'á moórawai Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráisa máyonka'a Ísareri-kwaasiti maravá'á túma karón-kwaasi sáwíva'a máyówana Áánútu minkwáásiyómbá íma asóvatinkaraimbanivo ó'om-barava'a Síriyaa-maravaken-kwaasi áúma karón-kwaasi áwí'a Néamanimba asóvamankaraiye Ísu súwasa ²⁸ mimbónó'-náúmpá'á máyówai ísésa imáyáa ésa kentááyávéna Áánútu íma túwa'naa ínáyé Ísu siyé sésa tirunkó ikaa'á vówasa ²⁹ usásinesa Ísumba tátokesa tavisímaesa máápa'a kunákáruwesa miwítí naaór-omapa'a ámémpa'a améntáyuwanae uwaná ³⁰ ánivo Ísu minkwáásímívkemba tuvíyuwena kóuraiye.

arumpimbá taraváá-kwámbá máyowaina kwaasíi.

Mááka 1:21-28

³¹ Ísu Káriri-marava'a Kápénéamu-naopa'a koména Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a mono'-náúmpá'á uména aai simátimuwasa ³² ísésa asiramái súntavesa anón-kwaasigoraamba siyé sésa táátavai uráawe.

³³ táátavai uwaná mimbónó'-náúmpá'á moórawai taraváá-kwámbá kwenarumpimbá máyon-kwaasigo ména anónka'a séna ³⁴ Ísu Násáretivakewai óne. kentáá nóra éwa tasínkambaiya ánásaniyono. embá awánáúndawai Áánútuna kawé-kwáyó'ná'á óne súwana ³⁵ Ísu taraváá-kwántávéna asiramái séna aaiseré minkwáásí tiyuwé kóaaó súwana mintáraváá-kwánkó minkwáásí toká'mái túranka'a tuvámbarena íma sáwí'a umánkena úwoi kóúwasa ³⁶ awánésa táátavai ésa keáimbá sésa nóran-aina kwésiyo. asir-ayán-áimbá taraváá-kwántávéna asiramái kwésimatimísasa tirumpinkémbá kwégoewe suwaná ³⁷ mirán-áimbá Ísun-aaí mináyámpá'á kóyáwé úwasa ísaraawe.

Ísu tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.

Mátiyu 8:14-17, Mááka 1:29-34

³⁸ ísówana Ísu mimbónó'-náúmpá'á tuwéna Sáimonina naaúmpa'a iyúmba Sáimoni aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowasa Ísumba simámúwana ³⁹ íséna kwenópa'a téna kokotánkóntavena séna ánásao súwana minkókótámba ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

⁴⁰ toómbá agai-timúwasa enónka'a ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi tí'maesa Ísunopa'a mátkówana ayáamba tátorowasa asóvaraawe. ⁴¹ mirá úwasa taraváá-kwámbá sáwíva-kwaasi tirumpinkémbá tiyuwésa anónka'a sésa Áánútu ááninko óne simásuwesa kóuraawe. taraváá-kwámbá imáyáa ésa Ísuntavesa Áánútumo usásinankaiwaima iyé-ímáyáá untávéna Ísu aaiséráaro súwasa tiyuwésa kóuraawe.

Yútiyaa-ayampa'a Ísu simátímakain-kwasai.

Mááka 1:35-39

42 kóuwana aaváúmá usónka'a Ísu mindáópa'a tuwéna námúnaa síndayavena íma kwaási máyópa'a komáyowasa avakáá-umai awánésa sésa kónavo keséya maiyó suwaná 43 Ísu séna ó'on-daopimpakwara'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba kosimátimenaumne. mirá ónaundayavena Áánútu si'mákaisa'a kunkáumne séna 44 tiyuwéna Yútiyaa-ayampa'a koména mono'-náúmpimpá'á simátíma'maena iráíye.

5

Ísu kwená kwáyó'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 4:18-22, Mááka 1:16-20

1 moórá-tawai Ísu nonkwaaúnkón-awampa'a áwí'a Kénésáréti-kwaaunkon-awampa'a máyowasa Áánútun-aii isánáe sésa tóyo ésa kwenkuvará'á úmaesa tuwaná 2-3 kae'á sáwíyan-dompi-sipi nonáámááíva'a kwáyowana moórá Sáímonindei kwáyowana awánówasa noyáá'a tóróyan-kwaasi mindómpí-sípí tuwésa kwase-únámbá kwésese uwaná misípí úwoi kwáyowana awánéna Sáímonina nompí-sípívimbá usáatena Sáímonintavena séna egwaa'á maimaé kwaaó súwana egwaa'á avúsúmaena nonawámpá'á kúwana Ísu mimpimbá mara'á ména amápa-kwaasi simátímakaiye.

4 simásuwena Sáímonintavena séna nompí-sípí avúsúmae nonavuvumpá'á kuré egwára'á ená kwaásigwara'a kwase-únámbá túwéwana nompimbá kumína'a noyáá'a asínáaro súwana 5 Sáímoni séna anóndakoo ívé'-no'waamba mirá úmae iyúndaya íya noyááta asinéta úwoiya máyaundayaanivo emó séndantemba ónaumne séna 6 nonavuvumpá'á kwésa kwase-únámbá túwówana nompimbá kumúwana sáwíva'-noyaa'a minúnámpimbá ógwitena tararáara'naraamba úwasa 7 moórá-nompisipivimba miwítí kwaási máyówasa awánésa tiyáán-tuwaa'a ésa tasúwa'naa oro suwasá tésa minkáé-sípívimbá noyáá'a mósá márówana ógwitena umbai téna nompimbá kunávekora'naraamba úwana 8 Sáímoni Pítaa mirámó úmba awánéna Ísuma anóndakoman-íye séna aísamaivimba kívairena séna Ísóigoo sáwí-kwaasi úmpo siyuwé kwaaó siráíye. 9 sáwíva'-noyaa'a asínóntavena Pítaawe kwesé máyón-kwaasiye táátavai uwasá 10 Sáímoniye noyáá'a to'maésarai nááúyawai Sépéti ááninkai túwí'a moóráwai Yémési úwana moóráwai Yóni mindáraiye táátavai uyaná Sáímoni Pítaa Ísuntavena séna Ísóigoo sáwí-kwaasi úmpo siyuwé kwaaó súwana Ísu séna íma áá'a kaíno. noyáá'o to'maé kwénaoomba mimbáyái ivátuwe'a ívé'a kwaási tavisíyasa kesirááíma kwáráaro súwasa 11 mindómpí-sípí tavisímaesa nonáámááíva'a mámaresa miwítí mayáímá ivátuwesa Ísun-ánaemba kwa'maésa kwénaoowe.

Ísu áuma karón-kwaasi kawé'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 8:1-4, Mááka 1:40-45

12 moórá-tawai Ísu moórá-naopa'a máyowana moóráwai amápa-kuva'a áuma karón-kwaasi Ísumba awánéna anóndakoman-íye séna aísamaivimba takívairena séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnaí'a umásinkaniyone súwana 13 Ísu ayáámba ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwíye súwana avekáámbá kawáúgwuana 14 Ísu asiramái séna enáúra'a kawáúgwimba po naaóvá'ó

Mósesimo siráintemba mono'-má'yái-kwáásítópa'a kwéma enáúma máagaraatinke póíma tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánésa áúrakemba kawáúgwiye sénááowe. ánívo enáúra'o umánkaunda-aimba simátimunavo se kwaaó Ísu súwana ¹⁵ ivátuwena kawé'á umánkon-aimba simátima'maena iyúwana mináínkó naaó'-nao'a kóyáwé úwasa sáwíwarawai tóyo ésa kwenáái kwéise'a onaná tí'o in-kwáási asóvamatinkainkwae sésa tóyo uwaná ¹⁶ ánívo Ísu Áánútumpa'a námúnaa síndayavena kavóná-marava'a kóyo uráiyé.

Ísu aísamai pukówaimba kawé'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 9:1-8, Mááka 2:1-12

¹⁷ moórá-tawai évakarawai áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé Yérúsaremu-naopakemba Káríri-ayampakemba Yútiyaa-ayampakemba tóyo ésa Ísu moórá-naumpa'a aái kwésimatimumba táisaraawe. Áánútu Ísumba asóvamatinkanin-asirayamba ámakowana máyowasa ¹⁸ évakarawai aísaimo pukówaimba kwandaaivimbá marésa taagwiya'maésa tésa Ísunopa'a máánkáananaya kawé'á ínkwáe sésa tumbá ¹⁹ mindáúmpá'á sáwíva-kwaasi sisípáá uwasá íma kanaán-umai iyóra'naraan-esa naanamíva'á taagwiya'maésa umésa avaa'á akósámaresa ándára tátoresá túwówana kumeémena kwaásivimbo Ísumo máyompimba aúranka'a kumúwana ²⁰ Ísu taagwiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawé'á umánkaniye-imayaamo umbá Ísu tuwánéna aísaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa ²¹ áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé iséise esa sésa Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo kwaási íma mirá onááovo Áánútumba aká'áamba kwésimankaiye suwaná ²² Ísu minímáyáámó umbá awánéna séna nóra éra mirán-ímáyáá kwéoo. ²³ moóráwaimo aísaimo pukáíndawaintavaimo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira síi. kampará síiyo sénááowe. ánívo moóráwaimo aísaimo pukáíndawaintavaimo sénamo eyáárika'a usásine kwaaó sínasamo ésa áraira síi. kampará síiyo awánanaaowe. ²⁴ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísaimo pukón-kwaasiyavena séna isaaó. usásinke ená kwandaaimá maimaé ená naaópa'a kwaaó súwana ²⁵ túranka'a usásinkwena kwená kwandaaimá kwémaena Áánútu áwí'a mósá kwémarena kwená naaópa'a kúwasa ²⁶ amáparawai táátavai ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa íma awánaraundai'a isa'á awánáúmne sésa táátavai ésa tiyáamba tóipimba ákaawe.

Ísu Áríváimba ááyarain-kwasai.

Mátíyu 9:9-13, Mááka 2:13-17

²⁷ naaémbe Ísu aampa'á kwégwena awánómbe táákisi-mayai kwémayowai áwí'a Árívái táákisimo máyón-daumpa'a máyowana Ísu awánéna séna usásine kesé tiyó súwana ²⁸ usásinena amápa-tantaa'a tuwéna kwenánaeemba kwa'maéna kwéna ²⁹ Ísuwe náíndayavena kwená naaúmpa'a anón-tomba agayówasa táákisimo máyón-kwaasiye ó'on-o'on-kwaasiye Áríváina naaúmpa'a tamésa mindáraiye tamésa

tagwémandowasa ³⁰ ámáán-kawaa-kwaasiye miwítí ámáámba sun-kwáásíyé Ísuna kwayó'nárawatavesa áwáá'a tiyésa tísaa esa sésa táákisi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásíyé toómbá kwénaao suwaná ³¹ Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó kawé'ó umáimo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáási kwétuwa'naa-iyé. ³² mindáyave'a arupí umái máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwaé sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáimo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwaé sé'a kunkáumne Ísu siráíye.

toómbá aawesuráan-kwasai.
Mátíyu 9:14-17, Máaka 2:18-22

³³ suwasá évakarawai Ísuntavesa sésa Yóni nombó pétinkaiwaina kwayó'nárawa'a moórá-mora-tawai Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésewasa ámáán-kawaa-kwaasiti kwayó'nárawakwara'a mirá kwéovo ená kwayó'nárawa'a íma mirá ésa toómbá nombá úwoi kwénaawe. nóra ésa mirá kwéoo suwaná ³⁴ Ísu séna moóráwai aaraí mayáíndawai amááraawi tanómba kauntimínimba miwísé máyainasa aamoí ésa mintómbá íma a'áo sénááowe úwoi nánááowe. ³⁵ naaémba minkwáásígómbá áí'maesa kówiyasa minkánáámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyíníntavena mináímbá siráíye.

³⁶ Ísu mináímbá simásuwena maarán-áímbá kwántámai-aimba séna ááéraan-ampantamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúna-ampanta íma kárámai kwéaraapaawe. mirámó iyana aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúna-ampantaraani'a íma íniye. ³⁷ aúna-anda-aran-domba ááéraa-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúna-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiniye. ³⁸ mindáyavesa aúna-anda-aran-domba aúna-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawe. ³⁹ ááéraan-anda-aran-domba naawáímó ombá sésa ááéraan-anda-aran-domba áséi kwéíye kwésesa aúna-anda-aran-domba íma kwésinkaiye kwésewe.

6

Ísu savaatír-áímbá siráin-kwasai.
Mátíyu 12:1-8, Máaka 2:23-28

¹ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé kígauvimba úwítí-ton-kígauvimba kwégwesa kwená kwayó-kwáásí úwítí-aramba kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa ² ámáán-kawaa-kwaasi évaka'a tuwánésa sésa agándaan-kanaama aambá áumbakaawa'a nóra era mirá kwéoo suwaná ³ Ísu séna naaóvá'á Tévítimo urómba aúváivimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. Tévítiye kwená kwaasiye táái kwétinkowana ⁴ Tévítí Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna kwéneka kwená kwaasi timúwasa naraáwe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némaembanivo mono'-máayáí máyón-kwaasi némaembani. Tévítí mintómbá umairéna timúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaasi mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seraámbá

áwáá'a kwésewe. ⁵ kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándai-kanaamo kwaásimo mayái kwémayaamba kendéimán-iyé Ísu siráiyé.

ayáámba kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.

Mátíyu 12:9-14, Mááka 3:1-6

⁶ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kaaara'a Ísu mono'-náúmpá'a iyéna kwésimatimuwana moóráwái ayáánúrpar-ayaamba kawévaiguron-kwaasi máyowasa ⁷ ámáán-kawaa-kwaasiye ámáámba sun-kwáásíyé mésa Ísuntavesa agándaira'a póna minkwáásímó kawé'ó umánkainataamo éta táto'maiya aaiwintá mayankánaumne sésa Ísumba awánomba ⁸ Ísu minímáyáámó umbá awánéna ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna usásine kemó máyaundara'a umaiyó súwana usásinena Ísunopa'a túranka'a umaúwana ⁹ Ísu miwiyávéna séna moórá-aintave'a tísaa onáe'a sune. kentáási ámáán-aimpimba nóin-aina kwáyáiyó. agándai-kanaara'a póta kawé'-máiyáiyá kwémayaum. sáwí-mayaiya kwémayaumno. kwaási áwa'naa onanayá kawerá umáiyá méni. inkámónanaya puwíniyo tísaa ena súwasa íma aai suwaná ¹⁰ Ísu móyuwana meyuwana éna ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáámba árútuwaaó súwana ayáámba árútuwuwana kawé'á umánkowasa ¹¹ miwí tirumbá áváárumai sáwí'a úwasa nóra umáiyá inkamónaumno sésa kemó máyómpimba iséise uráawe.

Ísu kwená kwayó'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 10:1-4, Mááka 3:13-19

¹² minkánáávimbá Ísu enónka'a omápa'a uména íma aúmá kwaéna Áánútumpa'a námúnaa símaena kwéiyuwana ¹³ móirarowana Ísun-ánaaemba kwarón-kwaasi tááyowasa iyúwana minkwáásívinkémbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi táámpámarena séna kesí aantá-kwaasin-owe séna túwí'a taráiyé.

¹⁴ miwí túwí'a téna moóráwái áwí'a Sáimoniye séna aúná-kwi'a tamáména Pítaawe súwana séna moóráwái Pítaa áváko áwí'a Éndaru moóráwái áwí'a Yémési moóráwái áwí'a Yóni moóráwái áwí'a Vírípi moóráwái áwí'a Pátóromu ¹⁵ moóráwái áwí'a Mátíyu moóráwái áwí'a Tó máasi moóráwái Árávíási ááninko áwí'a Yémési moóráwái áwí'a Sáimoni kwemá Áró máani-kamaani-kwaasi tí'mátuwanae siráiwái ¹⁶ moóráwaj Yémési ááninko áwí'a Yútási moóráwái Yútási Isakérióti kwemá naaémba Ísumba kwená namuro-kwáásír'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísu tááyariye.

Ísu sáwíva-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

Mátíyu 4:23-25

¹⁷ omápakemba Ísu miwisé arúvá'á kumbáyowasa kwenánaaemba kwarón-kwaasi sáwívarawaiye Yútiyaa-ayampakemba Yérusaremu-naopakemba uwí-nón-awampakemba Táyaa-naopakemba Sáintóni-naopakemba sáwíva-kwaasiye tamésa ¹⁸ Ísun-aai isáné sésa tí'a ún-kwaasigwara'a asóvamatinkinkwae sésa tóyo ésa taraváá-kwámbá tirumpimbá máyón-kwaasigwara'a tóyo uwaná Ísu taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwówasa ¹⁹ tí'a ún-kwaasi Ísun-ane'a tátoraanana sí'a ánásainkwae sésa mirá uwaná asirayámbá tokéna póna mintí'a asóvamatinkaraiye.

tirunkó kawe'á éna sáwí'a éna ínín-kwasai.

Mátíyu 5:1-12

²⁰ Ísu mirá umátiyuwena kwená kwayó-kwáásí tuwánéna séna keinárawa'a Áánútu súwa'naa ínkwáe sewáí Áánútu kawe'á kwéumatinkena kwégawaaiye. ²¹ ívé'a táái kwétinkaiwai tirumbá etóyóí umái máero. Áánútu kanaa umátinkaniye. ívé'a tirumbá sáwí'a kwéísasa iví'á kwétaawai tirumbá etóyóí umái máero. tirumbá kawe'á ina'a kwiráái sénááowe. ²² keinárawa'a kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaintave'a asiramái máyáawai kwaási tínaembo umátinkesa týáambo umátinkesa sáwí-aimbo simátinkesa sáwí-kwaasin-owe sénááomba tirumbá etóyóí umái máero. ²³ mirá íya'a tirunkó kawe'á kwéina'a imá kwéte'a kwíyómpakemba kentí kawe'-mékambá mayánááowe. naaóv'á miwítikwá'ná mirá ésa Áánútun-aaí simátímakowai sáwí'a umátínkaraawe. ²⁴ ánivo marapakéntántáá'a makáawaima kárákwiyoro. tirunkó kawe'á kwéin-tantaa'a á'a makáamba pó'a íma moóráma kawe'-mékambá mayánááowe. ²⁵ ívé'a tímú'a vaiwái kárákwiyoro. naaémba táái tinkániye. ívé'a kwiráái kwesewai kárákwiyoro. naaémba iví'á tánááowe. ²⁶ naaóv'á kentikwá'ná kamparáímbá simátímakowai túwí'a mósá makáamba pósa mirámó kwésesamo kentúwí'o mósá kwémarewa'o é'a kárákwiyoro Ísu siráíye.

namuro-kwáásí kawe'á umátínkáaro-kwasai.

Mátíyu 5:38-48

²⁷ Ísu simásuwena séna kemó simátíménda-aimba ísáaro. kesááimo isé'o é'a kentí namuro-kwáásí tirumbá kawe'á umátinke'a týáambo umátínkéwai kawe'á umátínkáaro. ²⁸ sáwí-aimba simátínkéwai kawe'á umátínkáaro. sáwí'a umátínkéwaimo é'a Áánútumpa'a námúnaa simái miwí túwa'naa oro. ²⁹ táá'o tuwausíya'o é'a íma tinkamé'a ókwara'a kwántá-timiyasa tuwausónááowe. kentí unáánkwátói mairésa sésa ókwara'a mayánae síya'o é'a íma a'áo seró. ³⁰ moórá-yantaatavaimo simiyó síya'o é'a úwoi tíméro. kendéimo moórá-yantaa'o máyáíya'o é'a íma usisi'á siméro seró. ³¹ kembó tirááímo táínda-i'o umáímo kwétuwa'naa-íya'a miwí miráumai túwa'naa oro Ísu siráíye.

³² Ísu simásuwena séna amáparawai kentí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. sáwí'o kwéon-kwaasi íma kawe-kwáásí ombánivo miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. miráumaimo kentí kwaásiti imáyáawe su'maimo kwéíyanamo éna Áánútu íma kawe'-mékambá tímínívo kentí namuro-kwáásígwárá'á imáyáa tíméro. ³³ amáparawai kawe'á kwéumatinkaan-kwaasi kawe'á kwéumatinkaawe. sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéowe. mirámó onten-umái kawe'ó kwéumatinkaan-kwaasiye su'maimo kawe'ó umátínkéwanamo éna Áánútu íma kawe'á owé síníye. kentí namuro-kwáásígwárá'á kawe'á umátínkáaro. ³⁴ sáwí-kwaasi naaémba siménááowe-imayaa ésa kwétimewe. naaémbo tíménááon-kwaasiye su'maimo tímíyanamo éna Áánútu íma kawe'á owé síníye. naaémba siménááowe-imayaa íma é'a úwoi tíméro. ³⁵ kentí namuro-kwáásí kawe'á umátinke'a imáyáa tíméro. anondá simígwáe-imayaa íma é'a úwoi tíméro. mirámó íyambo é'a Áánútumpakemba kawe'-mékambá

mayánááowe. Áánútu kwentávésa íma sùwi sen-kwáásí úwoi kwétuwa'naa-ena sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéísasa pósa kwaási keinárawa'a mirámó ombá tuwánésa sésa Áánútu kwíyómpakewai áánimbaa'a owé sénááówe. ³⁶ kentivomá arumbá kwéumatinkaintemba mirá oró Ísu siráíye.

íma sáwí-aimba simátíméro siráin-kwasai.

Mátíyu 7:1-5

³⁷ tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye síyanamo éna Áánútu kentáváígwará'á mirá sínívo tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye sevó. umbai-yántáá'ó timíyanamo éna Áánútu kenkwará'á mirá ínivo umbai-yántáá'á tímévo. sáwí'o umátinkaiya'o é'a mináimbá íma tááka'a maré'a tuwinkásuwaaro. mirámó íyanamo éna Áánútu kemó sáwí'o ombá maitiyuwáníye. ³⁸ timíyantemba Áánútu anondá kembá timíníye. toómbó tíméwasamo nawááesamo aráávava'o ontembá Áánútu mirá umái sáwíva-tantaa'a timíníye. miráumai tíméntemba Áánútu miráumai timíníye Ísu siráíye.

³⁹ Ísu simásuwena kwántámai-aimba séna moórá aúgavitawai moórá aúgavitawaimba ayáán-to'maesarai íma kanaán-umai kóyááoiwo mirámó ésaraimo ésarai aisava'a tuvamóyááoiye. ⁴⁰ kwená iyámpóimo agaráátinkáiwaimbo ombá íma kwembá kwéusayaaitaavo kwenáái ísámaesa kwemó intení'a kwéowe Ísu siráíye.

⁴¹ Ísu simásuwena séna kentúrampimba irarumbá kwáyáísa'o ombá íma awánaamba kentí kwaási tuwáné'a enaúrampimba ayaantambá kwáyáíye kwésewo íma mirá seró. ⁴² kentúrampimbo irarumbó ímo awánaamba nóra sera kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá maitiyuwáné kwéseo. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-ovo kentúrampinkemba irarumbá maisuké'a tuwáné'a kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá kanaán-umai maitiyuwánááowe Ísu siráíye.

taaigónté arankóntéi kwaasái.

Mátíyu 7:17-20, Mátíyu 12:33-35

⁴³ Ísu simásuwena séna kawé-táígo íma sáwí-aramba iyáísana sáwí-taigo íma kawer-árámbá kwéiyaiwo ⁴⁴ mintáígo arambá awánésa sáwí-taiye kawé-táíyé kwésewe. tekómo éna íma áwí-yantaa'a iyánívo té'a iyáníye. ampaantarígo avo'árén-aramba íma iyánívo ampaantarí-aramba iyáníye. ⁴⁵ miráumai kawé-kwáásí kawer-ímáyáávinkémbá kawé'máyái kwémayaavo sáwí-kwaasi sáwí-ímayaavinkemba sáwí-mayai kwémayaawe. tirumpimbá kwáyáin-ímayaanei kwésewe Ísu siráíye.

naambá kwéoyawairaiti kwaasái.

Mátíyu 7:24-27

⁴⁶ Ísu simásuwena séna kentávái anóndako óne kwésembanivo kemó simátimunda-aimba íma kwa'mái kawé'a kwéowe. ⁴⁷ kesópa'o tésa kesáái isésa kawé'a umái kwégwaraiyawai mirán-kwáásímó simátiméndara'a ísáaro. ⁴⁸ naambá ónái sésa maravimbá mai'á u'maésa kumeémesa óntamba kunavakáá-ésa minká'á naamayáamba aimái naambá úmaraiyana aa'á téna anón-kavirayan-domba kuminana mindámbá íma tawisínda asiramái kwéena óntanka'-namba póna úwoi kwéniye. miraráán-umai kwaásimo kesópa'o tésa kesáái isésa kawé'a umái kwégwaraawai asiramái ménaaowe. ⁴⁹ ánivo kesáímo isésamo ímo kawé'ó umáímo kwéisaawaima

mirán-kwáásímó simátíméndara'a ísáaro, naambá ónáe sésa íma mai'á ukésa iyamba paáká'á úmakaiyana anón-a'a tēna kavirayán-dómbá kumēna mindámbá tawísíyuwainana sáwí'a íníye. miráráán-umai ímo kesááimo ísámáimo kawē'ó iyawai íma asiramái ménaaowe Ísu siráíye.

7

Árómáani-kwayo'nakona kwaasái. Mátíyu 8:5-13

1 Ísu mináyáátáár-áimbá simátímatuwena Kápénéamu-noapa'a komáyowana 2 Árómáani-i-kwaasiti kawááná'á ména kwená kwayó'ná'á aráái tówaimba áí'a kwéuwana puwíndayavena kwéena máyowana 3 minkáwáánákó Ísumo tamáyon-aimba iséna Yútaa-anon-kwaasiyavena séna Ísumba koái'mae'a tíyana taasóvamankaino séna ti'marówasa 4-5 Ísunopa'a asiramái kosésa minkáwáánákó Yútaa-kwaasiya kwésuwa'naa-ena kentáásí mono'-námbá úmakaimba póna kawē-kwáásí po kawē'á umái koáwa'naa íníyone suwaná 6 Ísu iséna miwísé kwéna minkáwáánákóná naambá egwaa'á kwáyonka'a kúwana minkáwáánákó kwená kwaási simátimena séna Ísunopa'a kosimáme'a maará simáméro. anóndakoo kentáásí kawáánákó séna kemá sáwíyan-kwaasi úmpo emá anón-kwaasi ómpo ivátuwe kesí naaúmpa'a iyínda uwóví'a íníyone. 7 mindáyavai íma enópa'a kosimámakaunda po íma kesí naaúmpa'a iyé úwoi aaiyé su'mai sinaná kesí kwayó'ná'á asóváino. 8 kegwárá'á kawáá-máyáigóná ááimba awánaraunda kesí kawáánákó sisa'á kwená mayái kwémae'a kesí i-kwáásíyáv'e'a súnasa kesí mayái kwémayaawe. moóráwaintave'a sé'a kwaaó súnana kwégwisa'a moóráwaintave'a sé'a tiyó súnana kwétisa'a kesí kwayó'nátáv'e'a mirá uwómó súndantemba mirá kwéiye siyé. Ísumba kosimáméro súwasa ti'marówai tésa tasimámúwana 9 Ísu mináimbá iséna áátavai éna kogwanténa kwenánaembo kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna séna simátíme'a sé'a minkwáásí Árómáani-kwaasigo kentávéna súwa'naa íi-ásíráyámbá tokáíye kwésivo kesí kwaási Ísareri-kwaasivinkene ó'on-kwaasivinkene íma mirán-áimbá kwésewe Ísu súwasa 10 ti'marón-kwaasi koyauwerésa tésa taawánomba kwayó'ná'á kawē'á umái máyowasa taawánaraawe.

Ísu moóráwaimba usásinankarain-kwasai.

11 Ísu sáwíyanka'a ména tiyuwéna kwená kwayó-kwáásíyé sáwíva-kwaasiye kúmba Nēni-naopa'a kwéna 12 mindáókona óntan-kurigona on-tara'á kúnka'a moórá-ketor-ininko ááninko puwúwasa taagwiya'maésa sáwíva-kwaasi anówae kwétuwana 13 Ísóigo anówamba awánómba arumbá umánkena séna íma iví'a taaó séna 14 kúkútaa-taira'a kotátorowasa taagwiya'maésa tun-kwáásí tamáúwana Ísu séna ívé-kwaasigoo usásinaao súwana 15 pukómpinkemba usásinena aai kwésuwana Ísu anówantavena áí'mae kwaaó súwasa 16 amáparawai táátavai ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa ívé'a Áánútun-aai sin-kwáásí anón-kwaasi kentáávímbá kwévaariye. Áánútu ai'maráisana kwená kwaásiya súwa'naa íi-kwáásíyá kúmiye suwaná 17 mináimbá Ísuntavesamo sun-áínkó Yútiyaa-ayampa'a évarevar-awampa'a kóyáwé uráíye.

Yóni nombó pètinkaraiwaina kwaasái.

Mátíyu 11:2-19

¹⁸ mináinkó kóyáwé úwasa Yónina kwayó-kwáásí isésa Yónimba kosimámúwana kwená kwayó'nárai tááyowasarai tuyaná ¹⁹ simátimena séna Ísumba maanáimbá koáísaa okaiyó. emá kumíníyonemo siráawaiya'ono. á'owawa ónómpo kemá kumíníwaina amu'maránaumno siyé. kosekaiyó Yóni súwasarai isésarai ²⁰ Ísunopa'a tasimámesarai Yóni nombá pètinkaiwai si'maráísakai enópa'a túye. Yónimo simbá kumíníyonemo siráawaiya'ono. á'owawa ónómpo kemá kumíníwaina amu'maránaumno siyé. Ísumba tasimámúyana ²¹ minkánáávimbá Ísu sáwíva-kwaasi ó'on-o'on-ti'a ún-kwaasi kawé'á umátinkena taraváá-kwámá tirunpinkémbá kwémaitiyuwena túramba kavikón-kwaasi túramba awánamai kawé'á uwaná ²² Ísu Yónimo ti'marón-kwaasiyavena séna tayauwerékai awánaan-tantaa'a isáán-aimba Yónimba kosimámekai sékai túramba kavíkaiwai túramba awánamai kawé'á owaná táá'a kaúnkaiwai táá'a kwéisaawana tísamaima pukáiwai kawé'á umái tísamaima kwéetaawana túma karáiwai kawé'á kwéumatinkena puwón-kwaasi kwéusasintinkena úwoi-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimena séna ²³ kentávéna ima kaer-ímáyáá íyawai tirunkó kawé'á kwéiye siyé. Yónimba kosimámékaiyo Ísu súwasarai kurááiyé.

²⁴ Yónina kwayó'nárai tayauwerésarai kuyaná Ísu Yónin-aii amápa-kwaasi simátimena séna Yóni kavóná-marava'a máyáísa'a koawáné'a nóran-imayaa kwéera koawánaraao. úndá toréna umá móma'mema'o intenkáán-kwáásí Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo Yóni íma mirán-kwáásímán-ivo asirayán-kwáásímán-iyé. ²⁵ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. kawer-únánkwátói úmakainda-kwaasi Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo mirán-kwáásí kawer-únánkwátóigwara óisankwara-kwaasi anón-kwaasiti naaúmpa'a kwémaewe. ²⁶ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. Áánútun-aii kwésiwai Yónima iyé-ímáyáá uráao. owé. Áánútun-aii kwésiwaiman-iyé. árai'a simátimé'a sé'a kwemá Áánútun-aii siráawai usáyaaitaraiye. ²⁷ Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba Yónin-aii simái agaimaréna séna Áánútu séna isaaó. moóráawimba ai'maráánana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aambá kwiyíníye siráiyé agaimaréna siráimba Yónintavena siráiyé. ²⁸ simátimé'a sé'a Yónina mayáígó amápa-kwaasiti mayáígómbá usáyaaitaisana Áánútu kawé'á umánkaraivo Áánútu kwená kwaásira'o kawááin-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye anómba kawé'á umátinkaniye Ísu siráiyé. [²⁹ táákísi kwémayon-kwaasiye úwoi-kwaasiye mináimbá isésa Áánútumo siráin-aimba árarir-aimba póta konanayá nombá pésinkainkwae sésa Yóninopa'a kuráawe. ³⁰ ániwo Yóni Áánútuna aambá agaráátinkaraimba áamáán-kawaa-kwaasiye áamámba sun-kwáásíyé minámbá tínaemba umámesa íma nombá perómba kóuraawe.] ³¹ Ísu moórá-ainkwara'a simátimena séna ívé'a máyáan-kwaasi nóran-kwaasiraane sénaumno. ³² mirán-kwáásirááni'a kwéomba iyámpóiyomba naaópa'a marupímbá mésa aávéima kwétesa moórá-ayampa'o máyáan-iyampoí tááyesa ímá tiré'a taseró. moórá-íya súna'a íma táásá uráawe. ivi'ó taan-iyá súna'a íma ivi'á taráawe. miniyámpói uráantemba maamáyáan-kwaasi mirá kwéowe. ³³ Yóni nombá pètinkaiwai ména ándá-aran-

domba íma kwénena Áánútuntavena ísámai toónkwará'á íma kwénaisa'a kwentávé'a sé'a taraváá-kwámbá arumpimbá máyáiwaiman-iyé kwésewe. ³⁴ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mé'a ándá-aran-donkwara toónkwará'á kwénauna'a kentávé'a sé'a ándá-aran-donte toónté námae iyiwaima póna táákisi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásítí kwaásiman-iyé kwésewe. ³⁵ ániwo Áánútu simátímakaintemba kwéowai sésa Áánútu kawer-ímáyáágwáráwáimán-iyé kwésewe Ísu siráiyé.

Ísu aísamaira'a masawémba atírain-kwasai.

³⁶ moórá-tawai ámáán-kawaa-kwaasigo áwí'a Sáimoni kwemá Ísuntavena séna kesí naaúmpa'a toómbá tamandaaó súwana kwená naaúmpa'a iréna toómbá ugwénowana ³⁷ mindáópaken-inimba eénánk'á naaún-ininko Ísu ámáán-kawaa-kwaasigona naaúmpa'a ména toómbá kwénaiye-aimba miníninkó iséna óntan-anaveumpimba áséi-kwiyumba úm-basawemba kwáyomba maimaéna ³⁸ mindáúmp'á iyéna Ísun-ánaaempa'a aísamaivimba uména ivi'á kwétowana a'numá ka'maéna Ísu aísamaira'a kumúwana miníninkó ayáátáár-a'nontaunei aísamairakemba kwéuwaena aísamai kwéamo'nena áséi-kwiyumbo úm-basawemba aísamaira'a atímarowana ³⁹ ámáán-kawaa-kwaasigo Ísumbo ááyowai awánéna imáyáa éna séna minkwáásígómó Áánútun-ai kwésiwaimo inkákái aísamaira'o uyátokain-inimba eénánk'á naaín-ininko iyé-ímáyáá isinó séna mirán-ímáyáá úwana ⁴⁰ Ísu minkwáásígóntávéna séna Sáimoniyo moórá-aimba simámenae súwana minkwáásígó séna anóndako siyó súwana ⁴¹ Ísu séna moóráwai óntamba kwétimiwai ména moóráwaimba sáwíwar-ontamba siyáánkai-tamayor-ontamba aména moóráwaimba sáwíyan-ontamba moórá-tamayor-ontamba ámisana ⁴² aanávómbó amí-kánáá tisasarái óntamba íma kwáyáíasarai avakáá uwááesarai kwenópa'a tíyana séna kanaánivo íma meéyámbá mayánaumpo keináraití meéyán-túwí'a tawígauvatuwaumpo kokaiyó siráiyé-aimba Ísu Sáimonimba simámena séna mindáyavena mirámó sintávéna minkáé-kwáásígórái tirunkó aamoí kwéumankaiye. moóráwai ávááraumai aamoí kwéumankaimba náawa'iyó Ísu aísaa ena súwana ⁴³ Sáimoni séna sáwíwar-ontambo mairénamo aanávómbó ímo máamisanamo meéyán-áwí'a tawígáúvatuwawai anón-aamoí kwéumankaiye Sáimoni súwana Ísu séna mindáyave'o súnnda á'a séne simásuwena ⁴⁴ kogwanténa miníninkómbá awánéna Sáimontavena séna miníninkómbá awánaao. ená naaúmpa'a iyúnda kentáási ááimba sísamaimo sese íi-nómbá íma siménana miníninkó ivi'á kwétaisana a'numá sísamaira'a kúmísana kwená'nónaunei uwákaiye. ⁴⁵ paruvará íma umásinkaanana miníninkó sísamaima taamó'namo'na uráiyé. ⁴⁶ kentáási ááimba íma si'nómp'á masawémba asinkáánana miníninkó sísamaira'a áséi-kwiyumba im-básawémbá atímai asínkaraiye. ⁴⁷ mináimbá simáme'a sé'a miníninkóná amápa-sawi-imayaa mayauwáúnda póna kembá anón-aamoí umásinkena mirán-tántáá'á kawé'á umásínkáiyé. ániwo moóráwaimbo kító-sawiyantaa'o mayauwáúnda sáwíyan-aamoí kwéumasinkaiye Ísu Sáimonintavena simásuwena ⁴⁸ miníninkóntávéna séna ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa ⁴⁹ kwesémo toómbó kwénon-kwaasi keáimbá sésa kwaásítí sáwí-imayaa kwémaitiyuwaiwaima mindá nóran-kwaasiya'iyó suwaná ⁵⁰ Ísu

minínínkóntávéna séna kentávái áraire séna'a ená sáwí-imayaa mayauwé'a kawe'á umánkaumpo aánoumai paru umái kwaaó Ísu siráiyé.

8

évakar-inimba Ísuwe kwénaaon-kwasai.

¹ minkákémbá Ísu naaó'-nao'a anón-daopimpare sáwíyan-daopimpare kwénaaena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba áséi-aimba simátima'maena iráiyé. Ísuwe kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi kwénaauwasa ² évakar-ininte kwénaaesa miníníntómbá évaka'a tí'a úwana Ísu kawe'á umátínkaron-inimba uwasá évaka'a tirumpinkémbá taraváá-kwámábá maitíyukain-inimba uwaná moórá-inimba Mágátáraa-naopakemba áwí'a Máriaaya Ísu kwenarumpinkémbá avakaeté-taravaa-kwamba mayáúkon-ininko úwana ³ moórá-ininko áwí'a Yóánana awaikó áwí'a Súsá kwemá Éróтина naanká'á kárakwirowai úwana moórá-ininko áwí'a Súsána úwasa évakar-ininkwara'a uwasá miráumai-inimba pósa kentí náindaampinkemba Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé túwa'naa úmaesa kuráawe.

moóráwai ánýumba tu'makáin-kwasai.

Mátíyu 13:1-23, Máaka 4:1-20

⁴ naaó'-naoken-kwaasi sáwíva'a Ísunopa'a tóyo uwaná Ísu simátimena séna ⁵ moóráwai ánýumba maimaéna kígauva'a kwégwena máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísasa kwaási tisamaigo tavútukaawana numaómá túkúnasukaiye. ⁶ évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna karuwéna anoníyaim-barava'a póna aáyánkaraiye. ⁷ évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó ara'násukaiye. ⁸ évakar-anayumba kawe'-máráwimbá kunkwéna karúmai anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iráiyé. kwéisaawai ísámai kawe'á oró Ísu siráiyé.

⁹ súwasa Ísuna kwayó-kwáási Ísuntavesa minkwántámái-áínkóná ááimba sinatá ísáano suwaná ¹⁰ Ísu séna Áánútu kwená kwaási kawááin-ainkona ááimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímisa'a kwéisaavo ó'on-kwaasi kwántámai-aine su'mai kwésimatimumpo kwéisaambanivo íma ísámai kawe'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawe'á kwéowe Ísu siráiyé.

¹¹ Ísu simátímatuwena séna mináínkóná ááimba súnnda ísáaro. moóráwaimo ánýumbo tu'maráinten-umai Áánútun-aii simátímisana ¹² évakar-anayumbo aampa'ó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aii ísááwana Sáátáánigo imáyáa éna Áánútun-aaiyavesa áraire síyana sáwí-ampakemba kawer-ámpá'á métínkáivo séna tirumpinkémbá tamaimái úwoiva'a kwétiyuweiye. ¹³ évakar-anayumbo óntankwara'-maravimba kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aii ísésa aamoí ombánivo íma tirumpimbá tátó'mai kawe'á ontávésa sáwíyanka'a áraire kwésewana ó'on-o'on-tantaako tisasá miwáná imáyáa ésa Áánútun-aii ivátukaawe. ¹⁴ évakar-anayumbo karaampimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aii ísáámbanivo marapár-úmbáiyántáátávésa imáyáa úmae naaésa óísan-imayaama úmae kwénaaesa ó'on-o'on-tantaa'a mayánáe kwésimae naaésa mirán-imáyááo Áánútun-aii

káátasuweisasa íma Áánútuna mayáí kwémayaawe. ¹⁵ évakar-anayumbo kawe'-márávimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aaí isésa kawer-ímáyáágwárá-kwáási isésa tirumpimbá táto'mai kawe'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayáí kwémaesa ó'owima kwétuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

oómbá kúrakain-kwasai.

Mááka 4:21-25

¹⁶ Ísu simásuwena séna oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á marésa íma asípáa-amendaampa'a marésa avora'á mósá makéwasa amáparawai naaúmpa'o iyiyamba awánanaaowe. ¹⁷ mirámó onten-umái aúpá'ó kwáyáintantaa'a amápa'a avora'á paárinasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáintantaa'a avora'á paárinasa awánanaaowe. ¹⁸ kwéisaan-aimba imáyáa umái kawe'á oró. Áánútun-aaímo isámaimo kawe'ó kwéowai Áánútu túwa'naa ínasa moórá-ainkwara'a isánááowe. Áánútun-aaímo ímo isámaimo kawe'ó ésa kampa'á sésa kawe'á umái kwéisaumne kwésewai tirumpinkémbá maimayáínana íma kwéniye. mindáyave'a isáan-aimba imáyáa umái kawe'á oró Ísu siráiyé.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.

Mátíyu 12:46-50, Mááka 3:31-35

¹⁹ súwasa Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa sáwíwa-kwaasi Ísuwe mésa sisípáa uróntavesa íma naaúmpa'a iyúmba máápata tamáyówana ²⁰ mindáúmpá'ó máyon-kwaasigo Ísuntavena séna enanówe enáúnavare embá awánanae sésa máápa'a tamáyáawe súwana ²¹ Ísu amáparawaiyavena séna Áánútun-aaímo isésa kawe'á kwéowai kesinówe kesúnava'maa'an-owe Ísu siráiyé.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.

Mátíyu 8:23-27, Mááka 4:35-41

²² moorá-tawai Ísu kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usáatena nonkwaaúknóná menávápá'á kónáe séna miwísé kúmba ²³ Ísu aúnkwaigurówana minkwááúmpá'á anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívimbá ógwitowasa kunávekunavo sésa ²⁴ inkaisésa Ísumba koaúsesa sésa anóndakoo puwúnavaíyaawe suwaná Ísu usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyáakaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana ²⁵ Ísu simátimena séna kentáv'é'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo súwana táá'a kówasa keáímbá sésa nóran-kwaasiya énawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáámba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

taraváa-kwámbá arumpinkémbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyu 8:28-34, Mááka 5:1-20

²⁶ simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Káríri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa ²⁷ mimbáravá'á kumbá Ísu mindómpí-sípíwinkémbá mimbáravá'á ásáwovana moóráwai mindáópakewai Ísunopa'a téna kwenarumpimbá taraváa-kwámbá máyowana póna ayáátáaka'a unáánkwátóí-iyaaimba ména íma kwená naaúmpa'a maéna kwaásimo utamátínkóm-buri-aiva'a máyowana ²⁸⁻²⁹ sáwíwa-tawai mintáraváa-kwánkó sáwí'a umánkowasa kwaási

kárákwiresa aiyayaanka'a asááúmarowana minándá tarátuwena mintáraváá-kwánkó áí'maena kavóná-marava'a máánkarowana ména Ísumo túmba awánéna kwáá'a túwana Ísu taraváá-kwánkóntávéna séna auwé kóaaó súwana Ísuma anóndakoman-iye séna aísamaivimba kumbéna anónka'a séna Ísuwo usáyaaitamai-Isoigo ááninko ómpo sinkamonavainivo nóra umásinkaniyono súwana ³⁰ Ísu séna enáwí'a nááwa'ono súwana minkwáásigó sáwíva-taravaa-kwamba kwenarumpimbá máyontavena séna kesúwí'a sáwívarawai úne séna máyowasa ³¹⁻³² omáka'a sáwíva-poima mésa umá kwénowasa minkwáásigó arumpinkén-táraváá-kwántómbá Ísuntavesa asiramái sésa kwaántái naaópa'a íma si'maraaó. mimpóí tirumpimbá si'maraaó suwaná mirá oró súwasa ³³ taraváá-kwántómbá minkwáásigó arumpinkémbá kárúwesa póí tirumpimbá kovérówasa mimpóiyómbá amápa'a amémpakemba isaaisésa nonkwaaúmpintá kumpérómba putásowasa ³⁴ póíra'o tavikówai úmba awánésa avekáán-umai naaópa'a kwésa kígauvimp'a máyón-kwaasi mósimati mesimati uwasa ³⁵ isésa koawánanae sésa kumbá Ísunopa'a koyorupésa awánomba taraváá-kwámbá arumpinkémbá kóun-kwaasigo unáánkwátóí úmarena Ísu aísamaivimba kawé'a umái máyowasa koawánéna táátavai uwasa ³⁶ Ísumo minkwáásigómbó kawé'ó umánkawasamo awánon-aimba simátímúwasa ³⁷ isésa ávááraumai táátavai ésa pósa Kégésaa-maravakem-kwaasi amáparawai Ísuntavesa sésa maambáravá'á ívá siyuwéya kóaaó suwaná nompí-sípívimbá usámaaisowana ³⁸ taraváá-kwámbó arupinkémbó mayauwón-kwaasigo Ísuntavena asiramái séna esé kónáe súwana ímanivo ³⁹ ená naaópa'a kuré Áánútumo embó kawé'ó umánkáin-aimba kosimátimiyo súwana Ísumo umánkon-aimba mindáópa'a simátíma'maena kuráiyé.

inaamarúgónté aaraigóntéi kwaasái.

Mátíyu 9:18-26, Mááka 5:21-43

⁴⁰ Ísuma Káríri-kwaunkona menávápákémbá nompí-sípívimbá koyauweréna túmba sáwíva-kwaasi amu'marésa máyówana túwasa aamoí uwaná ⁴¹⁻⁴² moóráwai mono'-nánk'ó kárákwirowai áwí'a Yáírasi téna Ísu anóndakoman-iye séna aísamaivimba kumbéna asiramái séna kimbora kesiyáámúmba puwíndayavena kwéivo tiré ane'á koyátoronana asóváino súwana minínáámárúgó sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima tásukain-arasigontavena avowá tasúwana Ísu kwesé kúmba sáwíva-kwaasi Ísumba taúkúraa'namai kwa'maé kuwaná ⁴³ moórá-ininkomba áí'a kwéun-ininko sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima naaeyámba kwéankowasa íma kanaán-umai asóvamankowana mináí'á úwoi kwáyowana ⁴⁴ minínínkó sáwíva-kwaasivimba Ísun-ánaemba kwa'maéna kwégwena kwená unáánkwátóí-ayaaira'a koyátorowana mindááéyánkoma érankowana ⁴⁵ Ísu séna nááwawa kesí unáánkwátóira'a tátoraina'iyó súwasa amáparawai sésa ímaniye suwaná Pítaa séna anóndakoo sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a úmaesa íyómpimba tátokaawe súwana ⁴⁶ Ísu séna kempínkén-ásíráyánkó moóráwaimba kawé'a umánkáimba awánare'a sé'a moóráwai kesí unáánkwátóira'a tátokaiye kwésune súwana ⁴⁷ minínínkó imáyáa éna íma aúpá'a úmpo á'a suwánaraiye-imayaa éna ayántámbá kwétowana Ísu

aísamaivimba kumbaéna amáparawai túranka'a kwená unáánkwtóira'o tátorowanamo asóvamankon-aimba simátimuwana ⁴⁸ Ísu séna kesímánaako kentávái se árai'a súwa'naa íniwaiman-iyé sénda póna áí'a éránkáivo kawé'a umái kwaáo Ísu siráiyé.

⁴⁹ Ísu mináimbá kwésuwasa mono'-nánk'ó kárákwirowaina naaópaken-kwaasi tésa Yáirasintavesa sésa enayáámúnko pukáivo anóndakontavai ténavo simámiyo suwaná ⁵⁰ Ísu mináimbá iséna Yáirasintavena séna mináintávái íma áákar-aaka'a éma kentávái isénana enayáámúmba kawé'a umái méniye Ísu séna kúmba ⁵¹ Yáirasina naan-egwáá'á kwéna kwa'maésamo kun-kwáásiyóntávéna maanká'á méwaro séna Pitaawe Yóniye Yémésiye minárásígó anóvwíyie tí'maena naaúmpa'a usávé'mai iyúmba ⁵² mindáúmpá'ó máyón-kwaasi anón-ivi'a kwétowana Ísu séna íma ivi'á taaró. minárásígó íma pukáivo úwoi aúma kwaiguráiyé súwasa ⁵³ minkwáásiyómbá á'a pukuráiyé-imayaa ésa Ísuna awiráái suwaná ⁵⁴ Ísu minárásígó ayáánka'a tátorena séna inaamarúgóo usásinaao súwana ⁵⁵ minárásígón-amanko arupimbá túwana avekáámbá usásinowana Ísu séna toómbá amiyana náino súwasarai ⁵⁶ anóvwíi táátavai uyaná Ísu asiramái séna kemó únda-aimba íma simátímékaiyo siráiyé.

9

Ísu kwená kwaási mayáírá'á tí'mákain-kwasai.

Mátíyu 10:5-15, Mááka 6:7-13

¹ naaémba Ísu kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tírumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tíména tí'o ún-kwaasi asóvamatinkai-asirayamba tíména ² séna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba kogwésimatime'a tí'o índa-kwaasi kwéasovamatinke'a oró séna ³ aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimaé'a koró. tááúmba íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a toómbá íma maimaé'a kwé'a óntamba íma maimaé'a koró. moórá-mora-umai unáánkwtóí timantenká umái kuvé'mae'a koró. ⁴ Áánútun-aii simátimenaontave'a moórá-naopa'o kwíyasamo naambó timíya'a mindáúmparé su'mai mé'a mindánkó avowá arunkó sáwí'an-ivai mindáúmpá'á mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró. ⁵ moórá-naopa'o kwíyasamo ímo naambó timíyana Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásitai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntemba unté'a koró Ísu simátimuwasa ⁶ kwená kwayó-kwáási tuwésa naaó'-nao'a kwénaaesa Áánútuna áseí-kwasai simátíma'maesa kwégwesa tí'o ún-kwaasi asóvamatinkamae kuráawe.

Éróti Ísun-aii ísarain-kwasai.

Mátíyu 14:1-2, Mááka 6:14-16

⁷ Ísuna mayáígón-áái símae iyúwana Káíriri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináimbá iséna anón-imayaa urái. Ísuntavesa évakarawai sésa kwemá Yóni nombó pétinkarawai pukáimpinkemba usásinkaiye suwasá ⁸ évakarawai sésa kwemá Áánútun-aii simátimakowai áwí'a Íráiyaa pukáimpinkemba usásinena máyáiyé suwasá évakarawai sésa kwemá naaóv'á Áánútun-aii

simátimakaawaivinkemba moórawai pukáimpinkemba usásinkaiye suwaná ⁹ Éróti minámápár-áimbá iséna séna kemá simátinkaunasa Yónimba anu-marambá arátúwáawana pukáivo mináimbó kwésemba nááwa'iyompo awánanaumne Éróti símae iráiyé.

sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 14:13-21, Mááka 6:30-44, Yóni 6:1-13

¹⁰ Ísuna aantá-kwaasi Ísumo tímúm-bayai maisuwésa kwenópa'a tésa amápa'-mayaimo un-áimbá simámúwana Ísu miwíyé su'mai tí'maena Pétésáítaa-naopa'a komáyowasa ¹¹ ániwo sáwíva-kwaasi iséna kwa'maésa kuwaná Ísu tuwánéna aamoí éna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba simátimena tí'o ún-kwaasi asóvamatinkariye.

¹² asóvamatinkowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi Ísunopa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a tí'márénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaeasa toón-ávákái naan-ávákái oró suwaná ¹³ Ísu simátimena séna kemá toómbá tíméro súwasa miwí sésa sáwíyan-tomba éva'aaseigwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáivo sáwíva-kwaasivimba íma kanaán-inívo toómbá komeéyán-oro-aina kwéseño áísaa esa suwasá ¹⁴ sáwíva-kwaasi 5,000 kwaaima uwasá araiyé iyámpóiyé máyówana Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna inkwima'mái taaínkaa taainkaarumai 50 50 umai mara'á máéro simátíméro súwasa ¹⁵ iséna mirá umátinkowana ¹⁶ Ísu éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwíva-kwáásí tímúwasa ¹⁷ amáparawai nowaná tímú'a wówasa Ísuna kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitarawe.

Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.

Mátíyu 16:13-19, Mááka 8:27-29

¹⁸ moórá-tawai Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé máyówana Ísuwe su'mai Áánútumpa'a námúnaa simásuwena tísaa ena séna kentávésa amáparawai nóran-kwaasiye kwéseño súwasa ¹⁹ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaandawai óne sewasá évakarawai sésa naaóv'á Áánútun-aaí simátimakaandawai áwí'a Iráiyaama óne sewasá évakarawai sésa naaóv'á Áánútun-aaí simátimakaiwai pukáandavinkemba usásinkaandawai óne kwésewe suwaná ²⁰ Ísu séna keinárawa'a kentáv'e'a nóran-kwaasiye kwéseño súwana Pítaa séna Áánútu usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne súwana mináimbá íma simátíméro Ísu asir-amái siráiyé.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Mátíyu 16:20-28, Mááka 8:30-9:1

²¹ Ísu séna mináimbá íma simátíméro simásuwena ²² séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai sí'a índai'a umásinkesa Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé áamámba sen-kwáásíyé tínaeemba umásimesa sínkamiya'a puwónaundaniwo kaumbo-táwai maisuwéna Áánútu usásisinkaiye Ísu siráiyé.

²³ Ísu simásuwena amáparawai simátimena séna kesínaaemba kwaránáe síyawai tirááimo táinda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaundaitaima sùgwaata'mae'a kondantembá kesínaaemba kwaránáaowaima umbai-yántáá'á aasiyaasi-táwai timíyasa minúbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba kwaránáaowe. ²⁴ tirááimo táindai'o ésa íma kawe'á umái ménaaovo kentávésa ísámai tirááimo táinda-yantaa'o tuwésa puwésa aúnái'a umái mai'mai'a ónááowe. ²⁵ marapákémbó amápa-tantaa'o kwémaesamo puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íniye. ²⁶ kesááiyavaigwara kentáváigwárá'ó tigaemó umásinkáamba pó'a aáno kemó marapá'ó kúmóna miwí sigaemá umátinkanaumne. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai aáno kesí ságayankwara kesivoná ságayankwara kwíyómpakembo Áánútuna kwayó'narawati ságayankwara'o marapá'ó kúmóna miwí sigaemá umátinkanaumne. ²⁷ árai'a simátimé'a sé'a évaka'g maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a Áánútu kwená kwená kwégawaaimba awáné'a naaémba puwónáaowe Ísu siráiyé.

Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.

Mátíyu 17:1-13, Máaka 9:2-13

²⁸ Ísu simásuwena avakaumboé-no'waamba kwaéna Pítaante Yórinte Yémésinte tí'maena námúnaa síndayavena omápa'a uména ²⁹ námúnaa kwésuwana ói'a ó'on-oi'a auvúwana kwená unáánkwátóirakemba kwayáni'a kéna tógáyagaya kwéuwasa ³⁰⁻³¹ awánomba kae-kwáásirái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwi'a Mósesiye Íráiyaae Yútaa-kwaasi tíkwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana kwíyómpake-sagayamba kwáyowarasarai naaóvá'á Áánútu Ísuntavena Yérúsaremuva'a puwíniye siráimba sáwíyanka'a mirá íniye-aimba kwésuyasa ³² Pítaaé máyóyan-kwaasiye tuún-kwáyomba usásinesa Ísuna ságayamba Ísuwe máyóyan-kwaasi tuwánomba ³³ mindárai Ísumba íma auwésarai iyúyana Pítaa Ísuntavena séna anóndakoo maanká'ó maundaya kawe'á imbá póta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moórá endéin-éta moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe Pítaa íma imáyáa úmba úwoi siráiyé.

³⁴ mirá kwésunka'a ainánkó kuména káátaguwasá táátavai uwaná ³⁵ ainámpinkémbá aagíowé su'mai séna maawámá kesáánimba éna kemá usásinankaundawain-ivo kwenááj ísáaro ³⁶ simásuwowasa awánomba mindárai kwíyómpa'a iyúyana Ísuwe su'mai máyowasa awánaraamba minkánáa íma simátimesa mináimbá úwoi tátokaawe.

Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyu 17:14-21, Máaka 9:14-29

³⁷ aaváyaaraamba omápakemba kúmúmba Ísunopa'a sáwívarawai tóyo uwaná ³⁸ minkwáásíyómpinkémbá moóráwai anónka'a séna anóndakoo maandá'á kimbora kesáánimban-ivo arumbá umánkaao. ³⁹ moórá-taravaa-kwamba arumpimbá taména kwáá'a kwétena amentánaanta isaná tanaambá váguvagu kwéna áwááyaamba akékúndena aigereó nonkánéna aiyayaamba sápisimagwisana mirá úmaena kwéiyena sáwí'a kwéumankaisa'a ⁴⁰ ená kwayó-kwáásíyavé'a sé'a taraváá-kwámbá arupinkémbá mayáúwáaro súnasa íma kanaán-umai mayáúkaawe súwana ⁴¹ Ísu séna kentí imáyáa kae'náér-imayaa isa'á kentávái íma imáyáa

kwéowana póna sirumbá umbái kwétaivo nóraumai-tawaiya kesé ménaumno simásuwena miniyámpóigó avowántávéna séna enáánimba áí'mae tiyó Ísu súwana ⁴² áí'maena túwana mintáráváá-kwánkó miniyámpói améntayuwowana tanaambá wówana aiyayaamba sápisimaguwana aigareó nonkáánúwana Ísu awánéna mintáráváá-kwánkóntávéna séna auwé kóao séna miniyámpói kawé'a umánkena avowántávéna séna áí'mae kwaáo súwasa ⁴³ Ísumo mirámó úmba Áánútuna anón-asirayamba awánéna amáparawai táátavai ésa tiyáamba tóipimba áakaawe.

Ísu puwínin-aimba siráin-kwasai.

Mátíyu 17:22-23, Máaka 9:30-32

⁴⁴ Ísu amápa'-mayaimo mayómba awánéna táátavai uwaná kwená kwayó-kwáásiyávéna séna simátíménda tááka'a máraáro. kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi timiyasa sinkamiya'a puwónaumne súwasa ⁴⁵ kwemó sún-ainkona áaimba íma isésa miwítí imáyáa umbái tówana mináinkóná áaimba aúpá'a kwáyowasa íma ísámai kawé'a ésa áisaa ónáe sésa umbá táá'a kówasa íma áisaa uráawe.

nááwa kwéusayaaitaiyo siráan-kwasai.

Mátíyu 18:1-5, Máaka 9:33-37

⁴⁶ Ísuna kwayó-kwáási keáin-keaimba sésa kentáávinkémbá nááwa aiva-kwáási-i'a iníyo sésa keiyái kwésuwana ⁴⁷ Ísu miwítí imáyáamo umbá awánéna moórá-iyampoi áí'mai akwámpa'a ankéna ⁴⁸ simátiména séna kentávái imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwésuwa'naa-owe. súwa'naa onten-umái Áánútu si'mákaiwaimba kwéawa'naa-owe. keinárawapinkemba évakarawai sé'a kemá sáwíyan-kwaasima íma kwésiyawai Áánútu minkwáásiyávéna kwéusayaaitaawe kwésiye Ísu siráíye.

kentí mayái íma sáwí'a kwéiwaina kwaasíi.

Máaka 9:38-40

⁴⁹ súwana Yóni Ísuntavena séna anóndakoo moórawai kwénaena taraváá-kwántóntávéna séna Ísuna asirayámbá kwáyáintavena auwé kóao simátímapa'a kwégwisasa mintáráváá-kwámbá kóuraawe. minkwáásigó íma kentáávinkén-kwáásímá ómpo íma miráne étuwaaoya siráumne Yóni súwana ⁵⁰ Ísu séna íma tuvínankaaro. kentáási maiyáigómbá íma sáwí'a kwéowai úwoi kwésuwa'naayaan-owe Ísu siráíye.

Sámériyaa-kwaasi Ísumba íma naambá ámaakaan-kwasai.

⁵¹ Áánútu Ísumba airáinana kwíyómpa'a iyínin-kanaama sáwíyanka'a tíníye úwana Ísu kwenarumpin-imáyáá éna asiramái séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna kwéna ⁵² kwená kwaásiyavena kogwaénááon-damba koavakáá kwéiyaro séna ti'marówasa aiva'á Sámériyaa-kwaasiti naaópa'a kuwasá ⁵³ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kwíníye-aimba isésa tirunkó sáwí'a úwasa íma naambá tímúwasarai ⁵⁴ kwená kwayó-kwáásivinkémbá kae-kwáásirái Yémésiye Yóníye mináimbá isésarai sésarai Ísóigo Áánútu kwíyómpakemba íramá tuwáinana kuména minkwáási kavúkoro-aimbo kwésuyamba kwéankaiyo suyaná ⁵⁵ Ísu mégwantena asiramái séna íma mirá sekaiyó súwasa ⁵⁶ mindáópa'a tuwésa ó'on-daopa'a kuráawe.

*Ísun-ánaemba kwaránae siráan-kwasai.**Mátíyu 8:19-22*

⁵⁷ aampa'á kwéguwana moórawai Ísuntavena séna amápa'-naopa'o nááindava'a esé naaónaumne súwana ⁵⁸ Ísu minkwáásígómbá áisaa umai isánae séna kwaankó taaiyaivimbá kwégwaisana numaómá ánáamba úmarena kwégwaivo kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai íma naambá úmare'a kwégaumne séna ⁵⁹ minkákémbá moórawaiintavena séna kesínaemba kwa'mae kwíníyone súwana anóndakoo máyáanana kesivo puwína'a utamánke'a enánaemba kwaránaumne súwana ⁶⁰ Ísu séna ímanivo kesáái ímo isésamo pukáan-kwaasiraamba owáímá puwíyan-kwaasi utamátinkanaaovo emá Áánútumo kwená kwaásimo kwégawaain-aimba simátíma'mae kwíníyone súwana ⁶¹ moórawai Ísuntavena séna anóndakoo enánaemba kwaránaunda pó'a aiva'á kesimááraa siyáamba tímatuwe'a naaémba enánaemba tágwaranaunda kanaawá'iyó súwana ⁶² Ísu séna Áánútuna mayáímó ááimbo ásámaimo kwémaesamo ivátuwesamo ó'on-imagamo owái Áánútu kwená kwaási kwégawaai'pa'a íma kanaán-umai mayái mayánááowe Ísu siráíye.

10*Ísu 72 kwaasi mayái tímakain-kwasai.*

¹ naaémba Ísóigo sáwíva-kwaasi 72 kwaasi usásintinkena kaesé umásuwe kwemó kwínín-daopimpa'a aiva'á kónááowe séna ² Áánútunopa'o ténááontavesa kwenáái kosimátíma'mae koró-áimbá simátimena séna kígauva'a sáwíva-tomba ávu karáísasa mintómbá akaránááon-kwaasi esimái-kwaasi máyáamba pó'a kígaugona avowámpa'o námúnaa síyana mayái-kwáási t'imaráínasa mintómbá akaránááovo ³ koró. sipisípi-araa'a kwínana áwááisaantemo in-íyánkómó intenkáámbá on-kwáásívimbá t'imaránaumne. ⁴ óntambo inaaínaaimó síi-únámbá íma maimae'a kwé'a toón-únámbá íma maimae'a kwé'a tísamai ánáamba íma maimae'a kwé'a aampa'ó kwégwe'a ayáátááka'a íma úwoi-aimba símae kwé'a ⁵ moór-naumpa'o iyé'a sé'a paru umái máétaao serómó. ⁶ síyana paru umái maíndawaimo éna mimpárú-áimbá kwempímbá kwénivo ímo paru umái maíndawaimo éna mimpárú-áinkó koyauweréna keinárawatopa'a tíníye. ⁷ mayái kwémayaiyawai meéyámbá máyáantavai tíminda-naumpa'a uméwana tíminda-tomba nánááowe. íma ó'on-daumpimpa'a naae'a tíminda-naumpare su'mai umáéro. ⁸ moór-naopa'o kwíyasa naambá tímésa toómbá tímésa íya'o kwéne'a ⁹ mindáópa'o tí'o índa-kwaasi kwésovatatinke'a simátíme'a sé'a Áánútu kwená kwaási kawááinin-kanaa kentópa'a sáwíyanka'a tíníye simátíméro. ¹⁰ moór-naopa'o kwíyasamo naambó ímo tímíya'a aampa'á kwégwe'a avora'á simátíme'a sé'a ¹¹ kentí naaópakem-baramo sísamaivakenta uwátuwaundava Áánútu keinárawa'a íma aamoí umátinkaintavai umásítai'a umái agaráátinkaumne. ísáaro. Áánútu kwená kwaási kawááinin-kanaa sáwíyanka'a tíníye isa'á tínaemba umámewe simátíméro. ¹² simátíme'a sé'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba naaóvá'á Sótómu-naopa'a méraan-kwaasi sáwí-kwaasi sáwí-meyamba tímínímbanivo keinárawa'o tínaembo umátimenaon-kwaasi sáwí-meyamba ávááraumai tímíníye Ísu siráíye.

íma aai ísaraan-kwasai.

Mátíyu 11:20-24

¹³ Ísu simásuwena séna Kórásini-naopaken-kwaasiye Pétésáítaa-naopaken-kwaasiye kárákwiyoro. naaóvá'á Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáitóni-naopaken-kwaasiye Áánútun-aaimo ímo ísaraawaivimbo ó'on-o'ombayai ímo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai kentí sáwí-mayai tukáasino. sáwí-mayaimo tuwésamo úwoi-unankwatoimo úmaesamo kanamó a'mákáankakai Áánútu tuwánaraisino. ¹⁴ mindáyave'a simátímenda ísáaro. maarán-ímáyáá kwé'e'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Áánútu Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáitóni-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba anómbe timíníye-imayaa kwéowe. kentí sáwí-meyanko minkáé'-náopakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaítaya-sawí-meyamba timíníye. ¹⁵ Kápénéamu-naopaken-kwaasiyono. kentúwí'a mósá mar'é'a sé'a kwíyómpa'a iyónaumne sembánivo púwón-ayampa'a kónááowe Ísu simásuwena ¹⁶ kwená kwayó-kwáásíyávéna simátimena séna kentáái ísámai kawé'a kwéowai mirámó ombá kesáái ísámai kawé'a kwéowo tinaeemba kwéumatinkaawai kenkwará'á mirá kwéowe. tinaemba kwéumasinkaawai mirámó ombá si'mákaiwainkwara'a mirá kwéowe Ísu siráíye.

72 kwaasi koyauwékáan-kwasai.

¹⁷ Ísu súwasa minkwáásí 72 kwaasi isésa kóyáwé urésa Ísunopa'a tóyo ésa aamoí taumánkesa sésa Ísóigoo taraváá-kwántóntávéta séta Ísuna asirayámbá kwáyáintave'a tiyuwé kóro kwésunasaya isésa kóuraawe suwaná ¹⁸ Ísu séna mirá owaná kwíyómpakembo tawáombo intembá Áánútu Sáátáánigona asirayámbá maisukáimba awánaraumne. ¹⁹ simátímenda ísáaro. asirayámbá timúna'a pó'a kwaaivaainkómó váindamo é'a íma puwíyana áwááisaantemo índá-uvowaninkomo váindamo é'a íma puwónááowe. tímakaunda-asirayanko Sáátáánigona asirayánkómbá kwéusayaaítaimba póna íma amápa-tantaako sáwí'a umátinkaniye. ²⁰ taraváá-kwántómbá kentáái isésa kóuraantave'a íma aamoí ovo Áánútu kwíyómpa'a aúváí-kwandaavimba kentúwí'a agaimakáintave'a aamoí oró Ísu siráíye.

Ísu Áánútu áwí'a mósá makáin-kwasai.

Mátíyu 11:25-27, Mátíyu 13:16-17

²¹ minkánáá Áánútun-amanko Ísumba imáyáa amúwana arunkó kawé'a úwana séna kesivoó kwíyómpakwara mararákwará'á kárákwiraandawai óne. amápa-tanta'a kwéisaumne sen-kwáásí íma simátíme úwoi-kwaasi simátíme mirámó íyávéna kwéankaisa'a pó'a enáwí'a mósá kwémaraumne Ísu simásuwena ²² simátimena séna kesivo amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo séna símakaiye. amáparawai kesí ááimba íma kawé'a umái suwánaraavo kesivo kemá ááninko únana póna kesí ááimba suwánariye. amáparawai kesivoná ááimba íma kawé'a umái awánaraavo kesivombá pó'a keyáá awánaraumne. kesivoná ááimbo agaráátinkaandawai kwéawanaawe Ísu siráíye.

²³ Ísu simásuwena mégwantena kwená kwayó-kwáásíyáváíye su'mai séna awánaamba póna tirunkó kawé'a ína'a máéro. ²⁴ simátíme'a sé'a naaóvá'á

Áánútun-aaí simátímakowaiye anón-kwaasiye keinárawa'o kwéunda-mayai kwéawanaanten-umai awánanae sésa umbá íma awánaraawe. miwí keinárawa'o kwéisaanten-umai isánáe sésa umbá íma ísaraawe Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna siráíye.

Sámériyaavakewai namuro-kwáásí áwa'naa uráin-kwasai.

²⁵ moórá-tawai Ísu kwenáái kwésimatimuwana moóráwai áamámba kawe'á umái ísarowai Ísunopa'a téna áísaa umai Ísumba ísánáe séna anóndakoo nóra umáíya aúnaí'a umáíya kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana ²⁶ Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba awánáanda mináíntávái nóran-imayaa kwéono súwana ²⁷ minkwáásígó séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-ainko séna kentiruné kentí imáyáawe kentí asirayáné Áánútumpa'a kentí Ísóigomba áméro séna kesávái-imáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró siráíye súwana ²⁸ Ísu séna árai'a séndanivo mirámó é aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a íníyone Ísu siráíye.

²⁹ súwana minkwáásígó imáyáa éna ó'on-kwaasi suwánésa kawekwáásímán-íye sígwáe séna Ísuntavena séna kesí kwaási nááwa'íyo súwana ³⁰ Ísu séna simátíménda isaaó, moóráwai Yútaa-kwaasi Yérúsaremu-naopakemba Yériko-naopa'a kónáe séna aampa'á kwimbá umóyán-kwáásí tátokesa kwená unáánkwtóti ayú'maesa tuvú'maráawana puwíndayavena aampa'á máyáísana ³¹ moóráwai Áánútuntavenamo ísámaimo pói'o tuvú'mái kwéagayaiwai minámp'á kwimbá aanéiva'a máyáísana kóawanena moórá-aaneiva'a kóyaaitaisana ³² moóráwai Árívái-andarakewai mono'náúmp'á máyái kwémayaiwai minámp'á kwimbá aanéiva'a máyáísana kwená egwaa'á kwéna kóawanena moórá-aaneiva'a úwoi kóyaaitaisana ³³ moóráwai Sámériyaavaken-kwaasi miwímá Yútaa-kwaasiti namuro-kwáásívinkémbá moóráwai minámp'á kwimbá koawánéna arumbá umánkena ³⁴ kwená egwaa'á koména masawémbe ándá-aran-donkwara'a umái avivimbá arankéna asáaumankena mósá árámbai kwená tónki-poi arósáánumpimba ankéna áí'maena kwááyumo ten-kwáásímó kwáéndampa'a móankarena kárákwirena ³⁵ usá aaváyaavimba mindánkó avowámbá kae-táwai-mayaigona óntamba aména séna kawe'á umái kárákwire kwenane'ó tówénda-ontambo é'a ke té'a anondá embá máamenaumne simásuwena kóuráíye Ísu simásuwena ³⁶⁻³⁷ nóra umáíya aúnaí'a umái maí'maira ónaumno súwaintavena Ísu áísaa éna séna umóyán-kwáásí tuvúkáan-kwaasigona kwaási minkáúmbó-kwáásívinkémbá nááwa'íyo Ísu súwana minkwáásígó séna arumbá umánkena áwa'naa uráíwai kwená kwaásiman-íye súwana Ísu séna kwemó intembá komé mirá íníyone Ísu siráíye.

Máataante Máriyaantei kwaasí.

³⁸ Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé aampa'á kúmba moórá-ininko áwí'a Máata máyon-daopa'a kúwana Ísuntavena séna kesí naaúmpa'a toómbá umandaáó súwana ³⁹ uména aaí kwésuwana minínkón-áunko áwí'a Máriya Ísuntavena anón-kwaasima iyé-imáyáa éna aísamaivimba taména kwenáái kwéisowana ⁴⁰ Máata amápa-tomba kwéagayena anóm-bayai kwémaena anón-imayaa éna Ísunopa'a téna séna Ísóigoo kesúnko íma súwa'naa isa'á keyáá anóm-bayai kwémayaumpo kentávái íma imáyáa éma simámínana tasúwa'naa íno súwana ⁴¹ Ísu arumbá umánkena séna Máataao

sáwíva-tantaa'a anón-imayaa ónana enarumbá umbaí kwétaivo ⁴² kesááimo kwéisaimba mindá anón-tantaa'a póna mindáyavena Máriyaa máyáimba pó'a íma ivátuwe'a ai'máráanana kwíniye Ísu siráiyeye.

11

Áánútumpa'o námúnaamo kwéesen-kwasai.

Mátíyu 6:9-15, Mátíyu 7:7-11

¹ Ísu moórá-tawai Áánútuwe aai kwésuwasa kwená kwayó-kwáási máyówana Ísu simásuwowana kwená kwaásivinkemba moórawai séna Ísoígoo Yóni nombá pétinkaiwai kwená kwayó-kwáási agaráátinkáisasa Áánútuwe aai kwésentemba kentáá agaráásínkénata Áánútuwe aai senó súwana ² Ísu séna Áánútuwe aai sénááomba maará sé'a seró. kentáásivoo enáwí'a usáyaaitarain-awita

kesáá mósá kwémaraumne. kentáár'á kawáá-uwoya kwésune. ³ aasiyaasi-tawai kentáási toóntá simiyó.

⁴ kwaásimo sáwí'o kwéumasinkewata mindáyaveta anondá íma sáwí'a umátinketa ivatá kwétuwaunaya miráumaiya kentáási sáwí-imayaa maisiyuwaá. sáwí'a ígwáe sésamo kentáámó íyamo e súwa'naa íninyone. mirá-áimbá Áánútuwe seró Ísu siráiyeye.

⁵⁻⁶ simásuwena simátimena séna moórá ená kwaási némpakemba no'wáán-avuntamba tína íma toómbá maké ená kwaásigona ontava'á komé áisaa-e se kesí kwaási némpakemba timbá íma toómbá makáunana káno'a máyáivo toómbá símína'a mááméno sinaná ⁷ kwená naaúmpakemba séna ontá umásuweta kesí aarai iyámpóise suúyá kwaiguráumpo íma usásine'a aménaumpo kóaaó síníye. ⁸ kesí kwaási pó'a aménaumne-imayaa ímo kwéinanamo éna ayáátáaka'a inaaí kwésínana íma aigaemá inana inaaí kwésindayavena usásinena amíníye. ⁹ miráráán-umai simátimé'a sé'a Áánútunopa'o námúnaamo kwéseмба áisaa úmae kwéiyiyana timíníye. ááyamae kwéiyiyana kentáái isáníye. kwéavakaa úmae iyiyana Áánútu agaráátinkaniye. ¹⁰ áisaa íyanamo éna Áánútu timíníye. kwéaayewanamo éna Áánútu kentáái isáníye. avakáá íyanamo éna Áánútu agaráátinkaniye. ¹¹ keinárawa'a iyámpóígwara-kwaasi kentáánimbaa'o noyáá'a simiyómó síya'o é'a íma iraankavayaambá timénááowe. ¹² kokóri-auma simiyómó síya'o é'a íma áwááisaan-uvowamba timénááowe. ¹³ ániwo sáwí-kwaasi ombánivo kentáánimbaa'a kawé-tántáá'á kwétimévo kwíyómpakemba kentáásivowa kaweré su'mai iwái póna enamambá simiyó síyawai Áánútu kwenamambá timíníye Ísu siráiyeye.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Mátíyu 12:22-30, Máaka 3:20-27

¹⁴ moórawai arumpimbá taraváá-kwámbá máyowana íma aai kwésuwana Ísu mayauwówana kóuwana minkwáásígó aai súwasa sáwívarawai awánésa táátavai uwasa ¹⁵ évakarawai sésa taraváá-kwántónti kawááná'á áwí'a Píyésepu asirayámbá amísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye suwasá ¹⁶ évakarawai Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata

awánaano suwaná ¹⁷ Ísu miwí táama iséna simátimena séna moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. moórá-akumba usiyán-ákúmbá pósa taainkaar-umai íma asiramáivakaamba kwémaewe. ¹⁸ Sáátáánigo kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésumo ésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. kentáv'é'o sembá Piyésepu asirayámbá ámisana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaye kwésemba ¹⁹ ánivo Piyésepuna asirayánk'ó taraváá-kwámbó kwémaitiyuwaundarakai kentí kwaásigwara'a Piyésepuna asirayánk'á taraváá-kwámbá maitiyúwáásino. mirán-áimbó siyasamo ésa kentí kwaási kampa'á kwésewe sénááowe. ²⁰ ánivo kemá Áánútuna asirayánk'á taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaundayavena Áánútuna asirayámbá keinárawapimba kwévaarisa'a kwéawanaaowe. ²¹ asirayán-kwáásigó iwevóí tokéna kwená naaka'á kárákwiraisana kwená náaindaamba kawe'á umái kwáyáivo ²² moóráwai kwená asirayámbá usáyaaitaraiwai téna tainkámbai kwená iwevóí asiramái tátokain-iwevoi tayaviyéna kwená náaindaamba tayavírena taaín-timakaiye. ²³ kembá íma kwésuwa'naa-esa kesí namuro-kwáásiráámbá umái kwémaewe. íma súwa'naa esa kwaási torupamáí símémba kóyáwé kwéumagowe Ísu siráiyé.

taraváá-kwánkó koyauwékain-kwasai.

Mátíyu 12:43-45

²⁴ Ísu simásuwena moórá-aimba séna kwaási arumpinkémbá taraváá-kwánkó auwéna kavóná-marava'a nombá íma kwáyáipa'a kogwénaaena séna náávára ménaumno séna avakáá uwááena séna tayauweré'a kesí naamba kwaási arumpimbá pó'a koménaumne simásuwena ²⁵ téna taawánaimba mindánkómbá kankambá kwiyú'mái kawer-umásukaisana taawánéna ²⁶ tayauweréna avakaeté-taravaa-kwamba miwítí sáwí-mayai anómba uráawai kotí'maena minkwáásigó arumpimbá tamáyáawana moórá-taravaa-kwamba arumpimbá máyáaisana minkwáásigó sáwí'a umái máyáaisasa naaémba sáwíva-taravaa-kwamba máyáawana kwemá anómba sáwí'a umái méráiyé Ísu siráiyé.

árai'a tirunkó kawe'á kwéin-kwasai.

²⁷ Ísu mináimbá simásuwowana sáwíva-kwaasivinkemba moórá-ininko Ísuntavena anónka'a séna enanó embá maránkarena náamba ámakaiwaimba Áánútu kawe'á umánkaraiye súwana ²⁸ Ísu séna árai'a sémpo Áánútu kwenáái isámai kawe'á kwéowaima anón-kawe'a kwéumatinkaiye Ísu siráiyé.

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mátíyu 12:38-42, Máaka 8:12

²⁹ súwasa sáwíva-kwaasi Ísunopa'a tóyo uwaná simátimena séna ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasiman-owe kentáv'é'a kwésemba Áánútumo ai'mákainamo e ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaanomo kwésemba naaóv'á Áánútu Yónaamba uráintemba kembá mirá ínivo mináimbá imáyáa oró. ³⁰ naaóv'á Nínívaa-naopaken-kwaasi Yóna uráintavesa Áánútu ai'mákaiye siráantemba kemó ondá awáné'a Áánútu ai'mákaiye sénááowe. ³¹ naaóv'á Yútaa-kwaasira'a kárákwirawai áwí'a Sórómoni kawer-ímáyááwinkémbá aaimá kwésimatimuwana moórá-ininko némpaken-kawaa-ininko Sórómonin-aaí koisánáe séna kweémena kuráiyé. ívé'a kemá

Sórómonimba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémbe Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínínkanaa tínimba miníninkó keinárawa'a aaivimbá maitinkéna séna kemá némpakemba Sórómonin-aaí taísaraumpo Sórómonimba usáyaaitaraiwai kentópa'a máyowa'a kwenááimo isááraamba íma isaraawe síníye. ³² naaóvá'á Yónaa Nínívaa-naopa'a Áánútun-aaí kosimátimuwasa iséa sáwí-imayaa tuwésa Áánútun-aaí isaraawe. ívé'a Yónaamba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémbe Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavesa tísaa ínínkanaa tínimba Nínívaa-naopaken-kwaasi keinárawa'a aaivimbá maitinkéna séna Yónaa-aaí iséta sáwí-mayai tukáundayaanivo Yónaamba usáyaaitaraiwai kentí naaópa'a máyowa'a kwenáái isé'ó sáwí-mayaimo túwááraamba íma tukáawe Nínívaa-naopaken-kwaasi sénááowe Ísu siráíye.

*túranko kentí imáyáavimbo sámó kwégain-kwasai.
Mátíyu 5:15, Mátíyu 6:22-23*

³³ oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á maráiyamba avora'á mayáiyasa naaúmpa'ó iyiyawai awánanaaowe. ³⁴ miráumai túranko kentí imáyáavimbo sáma kaí-yántáá'án-íye. túrankomo kawé'ó umáímo awánáinanamo éna amápar-imayaa sáma káníye. túrankomo ímo kawé'ó umáímo awánáinanamo éna amápar-imayaa túnkwiniye. ³⁵ kentí sáma kaí-yántáá'á túnkwiyavainivo kentúra'a kárákwimai kawé'á oró. ³⁶ kentí imáyáago íma túnkwimba amápa'a sáma kwégaimba oómbá sáma kamátinkaintemba póna kentí imáyáago kentúra'a sáma kamátinkaniye Ísu siráíye.

*mono-káwáá-kwáásí sáwí'a owé sǐrǎin-kwasai.
Mátíyu 23:1-36, Mááka 12:38-40, Árúku 20:45-47*

³⁷ Ísu mináímbá simásuwowana moóráwai áamáán-kawaa-kwaasigo Ísunopa'a téna séna kesí naaúmpa'a toómbá umandaaó súwana toómbá naaíndayavena uména ³⁸ íma ayáámba sese umásuwena toómbá kwénowana minkwáásígó awánéna áátavai éna imáyáa úwana ³⁹ Ísóigo awánéna simámena séna kemá áamáán-kawaa-kwaasi anavéúne táávere paákáré su'mai kwésese ovo andáámpa'a sáwí'a uráisa'a túran-anda kwéé'a sáwí'a kwéowe. ⁴⁰ sáwí-imayaagwara-kwaasi máyáawe. Áánútu paáká-tántáá'á éna andáámpa-tantaare imáyáawe mindágwara'a uráíye. ⁴¹ kentí imáyáamo arupí é'ó kemó makén-tantaa'ó ímo makén-kwaasi timé'ó é'a kentí imáyáao kawé'á íníye.

⁴² kemá áamáán-kawaa-kwaasi kentí kígaupakemba sáwíyan-tonkwara'a taaínkaar-umai siyáánkai maké'a moórá Áánútumba kwéame'a kawé'á kwéé'a mirán-áímbá isámai iyé'anivo anón-amaamba ivá'á tu'maré'a pó'a Áánútumba íma imáyáa kwéame'a óísaniyaain-kwaasi sáwí'a kwéumatinkaantavai kárákwiyoro. ⁴³ kemá áamáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpá'á umé'a kawer-áyámpá'á kwaási túranka'ó umáémbe tiráái kwétaiye. marupá'ó umáyáawasa kwaási tuwánéna kawer-áímbó sembá tiráái kwétaimba pó'a kentúra'a kárákwiyoro. ⁴⁴ kwaásimo maipímbó utámakaawanamo kaviraisasamó kwaási ímo awánaantemba kentirumpimbá mirá isa'á sáwí'a kwéowasa kwaási íma kwétuwanaamba pó'a kárákwiyoro Ísu siráíye.

⁴⁵ Ísu simásuwowana moóráwai áamámba sún-kwaasigo Ísuntavena séna mirámó sénda kentáágwárá'á simáíya sáwíta kwéumasinkaane súwana
⁴⁶ Ísu séna kemá áamámba sen-kwáásí kemó áamámba simátímén-
 ainko umbái kwétiyaisa'a mináimbá íma kwétuwa'naa-omba p'ó'a
 kárákwiyoro. ⁴⁷⁻⁴⁸ kentíkwá'ná Áánútun-ai simátímakaawai tínkamuwasa
 púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwéowe. naaóv'á kentíkwá'ná
 urántave'a kawe'á uráawe sé'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwéomba
 p'ó'a kárákwiyoro. ⁴⁹ naaóv'á'á Áánútu kawer-ímáyáávkémbá séna
 kesáái simátimenaaoawaiye agaráátinkanaoawaiye ti'máráanasa miwíwímbá
 kwénaaiyasa évakarawai sáwí'a umátinkesa évakarawai tínkamiyasa
 puwónááowe Áánútumo siráimba mináimbá paáuraiye. ⁵⁰ naaóv'ákwárá
 avumpinkwárá naaénkwara'a Áánútun-ai simátímakowaima tínkamuwasa
 pukáantavai póna misáwí'ó uráawaina anondá-meyamba ívé'ó máyáan-
 kwaasitopa'a tíníye. ⁵¹ aiva'ó tuvúwanamo pukáin-kwaasigo áwí'a Épeo
 naaémba moóráwai áwí'a Sékáraya anóm-bono'-naumpa'a máyowana
 moórá-ayampa'a Áánútuntavesamo ísámimo póimo tuvú'máimo agáyáan-
 ontan-tarei kwáyowana moórá-ayampa'a aiva'mónó-káwáánákówé su'mai
 iyún-ontama kwáyowana avumpimbá Sékáraya umáyowasa tívúwana
 pukáiyé. minkáé-kwáásírái avumpimbá tínkamuwasa pukáawaigwara'a
 miwítí sáwí-meyamba ívé'ó máyáan-kwaasi mayánááowe. ⁵² kemó áamámba
 sen-kwáásí árair-aimbo ímo aúpá'ó tukáankakai mináimbá ísámai kawer-
 osinó. kemá íma ísámai kawer-ombá ó'on-kwaasiti aambá aúnkaamba p'ó'a
 kárákwiyoro Ísu siráiyé.

⁵³ Ísu mináimbá simásuwena máápa'a kumúwasa áamámba sun-kwáásíyé
 áamáan-kawaa-kwaasiye tirumpimbá áwáá'a aeésa ó'on-o'on-tantaatavesa
 áísaá umai ísáananamo ⁵⁴ aaimó kaé'mái-aimbo sína'ó é'a aavimbá
 mayankánáe sésa áísaá uráawe.

12

íma kaumbo-káér-ainkwarari'a oró siráin-kwasai.

Mátíyu 10:26-27

¹ mitáwai ávááraumai sáwíva-kwaasi torupésa sisipáá umái máyówana
 Ísu kwená kwayó-kwáásí simátimena séna áamáan-kawaa-kwaasi kaumbo-
 káér-ainkwara-kwaasiraamba ovó íma miráumai máéro. intóráin-
 tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a péreti mimpímbá
 kwémaraawana kwéintorena anómba intembá áamáan-kawaa-kwaasiti
 sáwí-aimba mirá kwéivo keinárawapimba misáwí-áinkó anómba tiváinivo
 kentúra'a kárákwiyoro. ² aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á
 paárinasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárinasa
 awánanaaowe. ³ no'wáámbo siráan-aimba sán-káindara'a síyasa isánááowe.
 aúpá'ó siráan-aimba amápa-kwaasi túranka'a síyasa isánááowe Ísu siráiyé.

moóráwai áároi inkáiséro siráin-kwasai.

Mátíyu 10:28-31

⁴ Ísu simásuwena séna kesí kwaásí simátíménda ísáaro. évakarawai
 tínkamiya'a puwónááovo moórá sáwí'ó umátinkai-yantaa'a íma kwéraivo
 íma miwíyávé'a inkáiséro. ⁵ kemá simátime'a sé'a Áánútu máyáivo
 kwenáároi inkáiséro. kwemó tínkamina'o puwónááombo éna kemá

kanaán-umai sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a mátiyuwaniye. mináimbá Áánútuntave'a inkáíséro-aimba kwésune Ísu siráiyé.

⁶ Ísu simásuwena séna sáwíyan-dumama téntékaan-dumama éva'aasei-numama sáwíyan-ontandei kae-tóyaráán-óntándéí kwémeyan-ovo Áánútu kíraan-dumama íma awinkaiwáímá póna awánaraiye. ⁷ numamá kíto-tantaa'a awánaiwaima póna kwaásima anón-tantaa'a ovó íma táá'a kaino. kenti'nóntáuma kwétaampaiwaiman-ivo íma táá'a kaino Ísu siráiyé.

*Ísu áwí'a avorató sénaunda-kwasai.
Mátíyu 10:32-33, Mátíyu 12:32, Mátíyu 10:19-20*

⁸ Ísu simásuwena séna simátíme'a sé'a amáparawai túranka'a kentávésa sésa Áánútu ai'maráísana kunkáiwai kesí anóndakoman-iye síyawaiyave'a kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai túranka'a sé'a kesí kwaásiman-owe sénaumne. ⁹ áñoivo kwaási túranka'a kembá tínaeemba umásimiyawaiyave'a kemá Áánútuna kwayó'nárawa túranka'a sínaeemba umátimenaumne. ¹⁰ kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaima simái sáwí'a umásinkanaaomba mindá Áánútu maitiyuwánivo Áánútun-amankomba simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáinana miwísé kwaikwai'a íniye. ¹¹ kesí kwaási-i'a ontávái táto'mai tí'maesamo anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé túranka'o mátínkaresamo aavimbá maitínkéwa'o é'a nóran-aimbo síyamba íma táá'a káínana ¹² Áánútun-amanko sénááon-aimba úwoi tááka'a tinkáína'a sénááowe Ísu siráiyé.

óisankwara-kwaasigo sáwí-imayaa uráin-kwasai.

¹³ súwana sáwíva-kwaasivinkemba moórawai Ísuntavena séna anóndakoo kesivo púwísana kesuwaá amápa-tantaa'a mairéna íma taaímbai kwésimivo emá sinaná taaímbai násimino súwana ¹⁴ Ísu séna kesí kwaásiyo mináimbá íma koisé'a keáváráwaiti náaindaamba íma taaín-timenaumne simámena ¹⁵ amáparawaiyavena séna kwaási kawé'a umái máyáawaiti ááimba íma sáwíva'-naaindaamba makáavo náaindaamba mayánáe seéme'a máyáavainivo kentúra'a kárákwiyoro Ísu siráiyé.

¹⁶ simásuwena moórá-aimba simátimena séna moórawai sáwíva'-naaindaamba makáindawai kwená kígauva'a sáwíva-tomba kwáyáísana ¹⁷ kwesávái-ímáyáá éna sáwíva-tombo áká'maimo maránaunda-namba íma kwáyáivo nóra ónaumno. ¹⁸ mirámó é'a toómbá makáunda-namba tawísíyuwe'a anón-damba úmare'a mimpímbá amápa-tomba áká'mai maré'a kesí náaindaankwara'a maránaumne. ¹⁹ mirámó é'o é'a kesávái sé'a amápa-tantaa'a íma aáváán-tuwáúnda toómbá námai iyé'a nombá námai iyé'a ayáátááka'a úwoi mé'a onaná sirunkó kawé'a kwéina'a ménaumne kwésísana ²⁰ Áánútu simámena séna sáwí'o úmae kwénaaonda-kwaasima óne. ívé'-no'waamba puwéma esávái makáanda-naaindaamba túwénana nááwa mayáníyo Áánútu siráiyé. ²¹ marapá'á esávái-nááindááné su'mai makáiyawai mirán-kwáásímán-ivo marapá-tántáaré su'mai marésa Áánútumpaken-tantaa'a íma makáawe Ísu siráiyé.

*Áánútumpa'a imáyáa ámérón-kwasai.
Mátíyu 6:25-34*

22 Ísu mináímbá simásuwena kwená kwayó-kwáásiyávéna séna kwésimtime'a sé'a miráráán-umai máyáamba íma anón-imayaa é'a toómbó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a kentúra'o unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró. 23 toómbó nánááomba úwoisambanivo kwaásimo máyáamba anón-tantaa'an-iyé. unáánkwátói ónááomba úwoisambanivo kwaási túma anón-tantaa'an-iyé. 24 numagómpá'á imáyáa oró. numaó íma kígau kwéena toómbá ák'á'mai naaúmpa'a makéna nánívo Áánútu miwítí toómbá tímísasa kwénaawe. Áánútu aúranka'a numaómá kító-tantaa'an-ivo kwaási anón-tantaa'a póna kentí toómbó éna tímíníye. 25 keinárawa'a anón-imayaa é'o é'a kentí maiyan-kanaama íma kanaán-umai ayáátááka'a ménaaowe. 26 mindá sáwíyan-tantaa'a isa'á íma kanaán-umai ónááomba pó'a ó'on-o'on-tantaatave'a íma anón-imayaa oró. 27 kwaigwandáánk'á imáyáa oró. kwaigwandáánkó íma kígau éna íma kwená unáánkwátói makáivo simátíme'a sé'a naaóv'á Yútaa-kwaasiti anóndako áwí'a Sórómoni kwemá sáwívar-unankwatoiyé konaaririyé makáiwai úwasa kwaási awánésa kawé'an-iyé sumbánivo kwaigwandáán-aramba awánésa anón-kawé'an-iyé kwésewe. 28 uv'á konaarirí-yántáaré séna kwaigwandáámbá Áánútu uv'á makáiyé. umá íma kwaikwai'a ínivo ívé'a ínasa aaváyaa kwaási agaisuwánááomba Áánútu mintántáá'á imáyáa kwéena konaarirí-yántáá'á makáiyé. miráumai Áánútu kwaásiyavéna imáyáa éna kentí unáánkwátói tímínímba pó'a keinárawa'a maarán-áimbá ímo seráámbá Áánútu íma kanaán-umai kwésuwa'naa-iwaiman-iyé kwésewe. 29 Áánútu kwétuwa'naa-imba pó'a toómbó nombó nánááontave'a íma anón-imayaa oró. 30 moórá-mora-maravaken-kwaasi Áánútun-aaí íma isáan-kwaasi toómbó nombó nánááontavesa anón-imayaa kwéowe. toómbó nombó ímo kwéne'o é'a puwónááontavéna kentivo mintántáátávéna imáyáa kwéivo íma anón-imayaa kwéé'a 31 Áánútu kwená kwaási kwégawaintave'a imáyáa íyana mintántáá'á tímíníye Ísu siráiyé.

kwíyómpa'a kawé-tántáákóná kwaasái.

Mátíyu 6:19-21

32 Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyávéna séna kemá kesínáaemba kwégwaraawai kárákwiraumne. kentáásivomo simbá kesí kwaási kawáá ondá keinárawagwara'a kawáá ónááowe. mirá íyana kesirunkó kawé'á íníye simbá póna íma táá'a kaino. 33 kentí náaindaamba kwétime'a meéyámbá mairé'a ímo makén-kwaasi tíméro. mirámó kwéiyana kentí kawé'-méyámbá kwíyómpa'a kwáyáinasa kwaási íma umóyámbá íyana íma avíyaraamba káínana kawé'á umái aasiyaasí kwaikwai'a ína'a minkáwé'-méyántávé'a imáyáa é'a 34 marap'á ó kentí óisambo kwáyainanamo éna marapátávéna tinkánívo kwíyómpa'o kentí óisambo kwáyainanamo éna kwíyómpatavéna tinkáníye Ísu siráiyé.

mayái-kwáásímó kwéto'mayaa on-kwásái.

35-36 Ísu simásuwena séna anón-kwaasigo aaraimá kwétokwaa on-tánómbá komandánáe séna kwínasa kwená mayái-kwáási unáánkwátói únaresa oómbá kúra'makesa amu'matuwé méwana téna tááyainasa avekáámbá onta tiyankánááowe. miwí kwéto'mayaa ontembá keinárawa'a kwéto'mayaa e'a amu'maré'a máéro. 37 minánón-kwáásígó tinda kwená mayái-kwáási koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tìnana tirunkó kawé'á

íníye. árai'a simátime'a sé'a minánón-kwáásigó mayái mayáíndayavena unáánkwtóí ayú'mái mórúna maréna minkwáásiyóntávéna maanká'á méwa'a toómbá tíméro síníye. ³⁸ minánón-kwáásigó no'wáán-avuntana'i. irataróra'iyó. tinda kwená mayái-kwáásí koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tína tirunkó kawé'á íníye. ³⁹ simátiménda-aimba imáyáa oró. naankó avowámó umóyán-kwáásimó tínín-kanaamo isénaraai umóyán-kwáásí timbá kwéto'mayaa ena awánéna kwatúwáísana kwená naaúmpakemba umóyámbá íma máyáísino. ⁴⁰ miráumai kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kumónaundayave'a pó'a keinárawa'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnavainivo kwéto'mayaa e'a simu'maré'a máero Ísu siráiyé.

sáwí'a owasá kawé'á owasá uráan-kwasai.
Mátíyu 24:45-51

⁴¹ súwana Pítáa séna Ísóigoo emó sénda-aimba kentááyáváyé su'mai kwése. amápa-kwaasiyavaigwarara kwéseno súwana ⁴² Ísóigo séna kawé'-má'yáímó kwémayaawai kawer-ímáyáágwárá-kwáásiyávé'a kwésune. miwítí anóndako séna kesí mayái-kwáásírá'á kárákwire'a toómbá taaímbai tíma'mae'a íyóro síníye. ⁴³ miwítí anóndako téna mayáímó kawé'ó umáímo mayáínda tatuwánáínana mayáímó kwémayaindawai tirunkó kawé'á ínana ⁴⁴ minánóndákó séna kesí náaindaamba amápa-tantaaka'a kárákwiworo síníye. ⁴⁵ ánivo mimbáyái-kwáásimó imáyáamo ésamo kesí anóndako ayáátáaka'a íma tíníye sésamo mayái-ínínákwá'ó tínkamesamo toómbó nésamo uwoa'ó'-nómbó kwénesamo uwoa'ó'ó ésamo ⁴⁶ miwítí anóndako tínín-kanaa ímo ísaresamo ímo imáyáa kwéindara'a téna anónka'a tatínkambai Áánútun-aaí ímo kwéisaan-kwaasi máyáapa'a mótkaniye Ísu siráiyé.

⁴⁷ Ísu simásuvena séna mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aaí isésa kwemó síndantemba íma íyamba máyáawana anón-kwaasigo téna anónka'a tatínkaminiye. ⁴⁸ ánivo mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aaí íma isésamo ombá sáwí'a ésa máyáawana anón-kwaasigo téna sáwíyanka'a tatínkaminiye. Áánútu kawer-ímáyáá anómbe tímakiyawai anóm-bayai máyáaro. kawer-ímáyáá anómbe tokáiyawai kwaási túwa'naa oró Ísu siráiyé.

Ísu kwaási taainánín-kwasai.
Mátíyu 10:34-36

⁴⁹ Ísu simásuvena séna iramó kaintembá mayáímá máyáandayave'a marapá'á kumbáyaunda mimbáyái ánsainana kawé'á íníye-imayaa kwéune. ⁵⁰ sáwíyanka'a kembá sí'a índai'a ónááontavena sirunkó umbái kwétaisana sí'o índai'o ónááomba ánsainana sirunkó kawé'á íníye. ⁵¹ kentávé'a maarán-ímáyáá íma oró. kwaási amápa'a paru umái máyáantavena marapá'á kunkáiyé. ímanivo marapá'á kunkáunda kwaási taínkaa'a ésa évakarawai kesáái isáiyasa évakarawai íma isánááowe. ⁵² ívékwara aánogwara'a moórá-naumpa'a éva'aasei-kwaasi mésa kesááiyavesa miwítí imáyáa taaínkaar-urésa kaumbonárau moórá-imayaa íyasa kaenárái ó'on-imayaa óyááoiye. ⁵³ avowámá moórá-imayaa ínana ááninko ó'on-imayaa íníye. anówama moórá-imayaa ínana ayáámúnko

ó'on-imayaa íníye. anáávukoe ó'on-o'on-imayaa óyááoiye. kesááiyavesa miráumai miwítí imáyáa taaínkaa'a ónááowe Ísu siráiyé.

évaka-tantaakona áaimbo kwéisaan-kwasai.

Mátíyu 16:2-3, Mááka 8:11-13

⁵⁴ Ísu sáwíva-kwaasiyavena séna ainámbó kwáyaina'o é'a sé'a aa'á tíníye kwésiyana aa'á tíníye. ⁵⁵ úndá to'mái ánásaina'o é'a sé'a aa'á káníye kwésiyana aa'á káníye. ⁵⁶ kwíyómpa'o awáné'o ombá sé'a aa'á káníye. aa'á tíníye kwésemba mintántáá'á awánaraawe. kae'náér-on-kwaasi pó'a mirántántáákóná áaimba awánaambanivo Áánútu ívé'o kwéin-tantaakona áaimba íma awánaraawe Ísu siráiyé.

aaimó arupímo íi-kwásái.

Mátíyu 5:25-26

⁵⁷ Ísu séna simátíménda-aimba ísáiyuwe'a minkáér-ámpá'á taaínkaa'a uré'a moórá-ampare su'mai koró. ⁵⁸ moórá-aimba ísáaro. aaimó simátinkanae síyawaimo tí'mae kwíyasa aampa'á mósimai paárumasuwesa koró. anón-kwaasimo mátimiyasamo ésa i-kwáásí timíyasa ándá-naumpa'a tínkánááowe. ⁵⁹ ímo mirámó íyasamo ésa ándá-naumpa'a mótínkaiyasa íma ááéma ánásanaumne sésa amápa'-meyamba tímatuwaiyasa ayútinkanaaowe Ísu siráiyé.

13

sáwí-imayaamo ímo tuwáiyawaimo puwónááon-kwasai.

¹ Ísu kwésimatimuwasa évakarawai tasimámesa sésa Káríri-maravakenkwaasi évakarawai Áánútuntavesa ísámai póimo tuvú'mái agáyáamba kámááni-kwaasiti anóndako áwí'g Páírátí évakarawai tí'maráisasa tínkamisasa pukáawe suwaná ² Ísu séna miKárírívákémbá pukáan-kwaasiyave'a sembá miwítí sáwí-imayaa Kárírívákemba amáparawaiti sáwí-imayaagomba usáyaaitarintavesa pukáawewa kwéseo. ³ íma mirá kwéovo simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaamo ímo tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a keinárawakwara'a puwónááowe. ⁴ imáyáa oró. Síróamuva'a ayáátáá'-namba tawiséna sáwíva-kwaasi 18 kwaasi tínkamisasa pukáawe. mindáyave'a sembá miwítí sáwí-imayaa Yérúsaremuvakemba amáparawaiti sáwí-imayaagomba usáyaaitarintavena pukáawewa kwéseo. ⁵ íma mirá kwéovo simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaamo ímo tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a keinárawakwara'a puwónááowe Ísu siráiyé.

taaigó íma arambá iráin-kwasai.

⁶ Ísu kwántámai-aimba simátímena séna moórawai kwená ándá-aran-gigauva'a áséi-aramba íyain-taima u'makáisana áruma kwikáisana arambá komayánáe séna koawánaimba íma iráisana ⁷ minkígáúr'á kárákwirain-kwaasiyavena séna kaumborá'á áú'a simbá mintáéramba komayánáe'a koawánáúnda íma arambá iráisa'a úmpo mintáímá tumásuwaaao. maragóná anombá nasúwáivainivo tumásuwaaao sisaná ⁸ mindákó séna anóndako ímampo'a mintáiyááimpa'a oó'á túmake'a agámo'a maké'a ⁹ moóráu'o sínda awánaanana arambó iyéna kawé'á ínivo mirámó ímo ína'a tumásuwanaumne siráiyé Ísu siráiyé.

Ísu saavatirá'á moórá-inimba asóvamankarain-kwasai.

¹⁰ moórá-tawai Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a Ísu mono'-náúmpá'á uména aai kwésimatimuwana ¹¹ moórá-ininko taraváá-kwámbá arumpimbá máyon-ininko ména ayáátááka'a sáwí'a umái ména 18 ima maisuwéna miráumai sáwí'a umái máyowana arósáánumba káináivai kurówana ima kanaán-umai koku'á máyowana ¹² Ísu minínínkómbá awánéna séna enáí'a ánáasaino séna ¹³ ane'á tátorowana avekáámbá arósáánumba arupí úwana koku'á usásinena Áánútu áwí'a mósá marówana ¹⁴ Ísu agándon-kanaara'a minínínkómbá asóvamankontavena mono'-nánká'á kárákwirowai arunkó sáwí'a úwana sáwíwa-kwaasiyavena séna ava'moraé-kanaa mayái kwémayenka'a sí'a asóvamasinkainkwaé sé'o é'a té'a agándaan-kanaamo é'a ima teró súwana ¹⁵ Ísóigo séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiman-owe. agándaan-kanaara'a kentí purumakankwará'á tónki-poigwarara'a naaúmpakemba ayúránke'a áí'mae'a nompá'á kowaná nombá kwéniye. ¹⁶ minínínkó Ááváramu aísavutantamba uráin-inimba isaná Sáátáánigo ayáátááka'a 18 ima tátokaisa'a agándaan-kanaara'a ayúrankauna'a sáwí'a kwéone kwésewe Ísu súwasa ¹⁷ simáímo sáwí'o umánkówai mináimbá isésa tigeamá uwaná kawé'-má'yái kwémayontavena úwoi-kwaasi tirunkó kawé'á uráiyé.

taaérankona kwaasí.

Mátíyu 13:31-33, Máaka 4:30-32

¹⁸ Ísu séna Áánútu kwená kwaási kawááimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátínéna'a isánááowe. ¹⁹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba maarámán-iyé. moóráwai sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáérámbá kígauva'a u'makáisana anón-éna amaimá móivarena kóyáwé uráisana numaómá mimpímpá'á ánáamba úmarena kwémaiye. Áánútumo kwená kwaási kwégawaaimba miraráámbá éna kwenááigo sáwíyamba kwaási tirumpimbá kunkwéna anómba kwéiye Ísu siráiyé.

²⁰ simásuwena séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátíména'a isánááowe. ²¹ moórá-ininko péréti-tomba agayánáe séna kanaráán-tántáákó áwí'a páráwaa'a maimaéna intorái-yántáá'á sáwíyan-tantaa'a ayáúmaraisana kwéna intoréna kwéanon-iyé. Áánútu kwená kwaásimo kawááimba miraráán-umai kwenááigo kwaási tirumpimbá sáwíyamba kunkwéna anómba kunkwéiye Ísu siráiyé.

sáwíyan-ontaona kwaasí.

Mátíyu 7:13-14, Mátiyu 7:21-23

²² Ísu mináimbá simásuwena Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba naaó'-nao'a kwenáái simátíma'maena kúwana ²³ moóráwai séna anóndakoo Áánútu moórá-mora-kwaasiye su'maiya kawer-ámpá'á métinkaniyo súwana Ísu séna ²⁴ tiyáántamba égési úmae'a sáwíyan-ontavimba usáveranaaowe. simátíme'a sé'a sáwívarawai usáveranae sésa íyambanivo ima kanaán-umai usáveranaaowe. ²⁵ naankó avowámá usásinena ontá úmaraina'a ontará'á umé'a ááye'a sé'a anóndakoo ontayá tisinkaaó síyana ima tuwánáunda-kwaasi náávakena'oo sína'a ²⁶ kentáásí naaópa'a te enáái tasimásimenata eséya toómbá nombá naráundayaawe síyana ²⁷ kwemá séna ima tuwánáunda-kwaasi kentí naambárure kentóikare ima tuwánáunda-kwaasin-ovo kóro naankó avowámá síníye Ísu simásuwena

séna ²⁸ Áánútu kwená kwaási kawááipa'a ti'maráina'a máápakemba awánáiyamba kentíkwá'ná Ááváramuwe Áísákaawe Yákópowe Áánútun-ai simátímakowaiye Áánútu kwégawaipa'a méwa'a tuwáné'a tíyántave'a é'a ivi'á tánááowe. ²⁹ aaváúmá usaipakén-kwáásiyé aaváúmá kumpéráipaken-kwaasiye évarevar-awampaken-kwaasiye Áánútu kawááipa'a tésa tamésa nánááowe. ³⁰ minkánáará'á naaén-kwaasivinkemba évakarawai aivarí'a ónááovo aiva-kwáási naaéni'a ónááowe Ísu Áánútumo kawááintavena mináimbá siráiyé.

Ísu arumbá umátinkarain-kwasai.

Mátíyu 23:37-39

³¹ mitáwai amáán-kawaa-kwaasi évakarawai Ísunopa'a tésa sésa anón-kwaasi áwí'a Éróti séna Ísumba tuvúwónana puwíniye kwésivo maanká'á tuwé ó'om-bapa'a kówaao suwaná ³² Ísu séna Érótimba iyánaankaraama túwáin-kwaasi kosimáme'a sé'a taraváá-kwámbá kwaási tirumpinkémbá kwémaitiyuwe'a tí'a on-kwáási kwéasovamatinkaunda-mayai ivé'a maé'a aaváyaa maé'a ayúnká kesí mayái ánásanaumne. ³³ Áánútun-ai simátímakawai Yérúsaremu-naopare su'mai kwétinkamowasa kwévuwontave'a ivé'a aaváyaa ayúnká aampa'á kwégwe'a mayái maivá kónaumne siyé Érótimba kosimáméro Ísu simásuwena ³⁴ Yérúsaremu-naopaken-kwaasi arumbá umátinkena séna Yérúsaremu-naopaken-kwaasiyono. Áánútun-ai simátímakowai tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. Áánútu ti'marówasa kurówai óntantamba tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. kokórigomo áráátombo ayóí-ándámpá'ó tinkarenamo káátamatinkaintemba aasiyaasi-táwai kemá mirá ónaumne kwésundanivo tínaemba kwéumasimewe. ³⁵ isáaro. Áánútu tiyuwáina'a tu'nankáámbá ónááowe. simátíme'a sé'a íma úwoi suwánanaaovo naaémbo sé'o Áánútu ai'maráisana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye siyanka'a moórágwara'a suwánanaaowe Ísu siráiyé.

14

Ísu aiyayaamba intorón-kwaasi asóvamankarain-kwasai.

¹ moórá-tawai agándon-kanaara'a Ísu amáán-kawaa-kwaasi anón-kwaasigona naaúmpa'a toómbá náíndayavena umáyowasa agándai-kanaara'o Ísumo nóramo índa awánanae sésa umésa awánowana ² moóráwai aiyayaamba kwéintoron-kwaasigo kwená egwaa'á máyowana ³ Ísu minkwáásigómbá awánéna amáán-kawaa-kwaasigo amáámba sun-kwáásiyé tísaa ena séna agándaan-kanaara'a kanaarará'á í'o in-kwáási asóvamankanaundaya'íyo súwasa ⁴ isésa íma aai suwaná minkwáásigómbá áí'mai kawé'á umánkena séna ánivo kuwó súwana kóúwana ⁵ tísaa ena séna keinárawapinkemba kentí iyámpóíya'í. kentí póráára'íyo. maipímbó pékaina'o é'a agándai-kanaara'a ááéma mósá asinánááoo Ísu súwasa ⁶ mináimbá íma kanaán-umai anondá siráawe.

kwaási íma kentúma maimaé iyí-kwásái.

⁷ aai íma anondá suwasá toómbó nánáesamo tun-kwáási aiva'á uménaemo sumbá Ísu tuwánéna kwántámai-aimba séna ⁸ moóráwai séna aaraimó tokwaa on-tánómbá tamandaaó sína íma aiva'á umaiyó. aiva'ó uménanamo

enáwí'ò usáyaaitaraindawaimo t́inanamo éna ⁹ tááyaindawai entávéna séna usásinenana maankwáásígó maanká'á tamaíno sínana aigaemá umásuwe t́inaempa'a kumbéniyone. ¹⁰ áńivo tááyainamo t́inaempa'o uménanamo tááyainda-kwaasigomo kweyáárika'o entávénamo séna kesí kwaásiyo usásine aiva'á umaiyó sínamo umáínasa awánésa enáwí'a mósá maránááowe. ¹¹ anón-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a mórúna tiyuwánívo sáwíyan-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a maimaé iyíniye Ísu siráiyé.

¹² Ísu simásuwena ááyarowaiyavena séna anón-tanomba kauvónáe sinda-táwai óísankwara-kwaasiye enamááraawe ená akúné ená kwaásiye su'mai íma tááyao. mirámó inasamó ésa naaémba ááyewa toómbá komandáníyonda mindá ená toónkóná anondáman-iyé. ¹³ áńivo anón-tanomba kauvónáe sinda-táwai ímo óísambo makén-kwaasiye tíyayaamba sáwí'a urén-kwaasiye aúgavitan-kwaasiye tááyenasá tamandánááombanivo ¹⁴ ená toónkóná anondáma íma amíyambanivo enarunkó kawé'a ínana Áánútu ená toónkóná anondáma amíníye. naaémba arupí umái mén-kwaasi pukémpinkemba usásinaiya-tawai Áánútu amíníye Ísu siráiyé.

anón-tanomba kauráin-kwasai.

Mátíyu 22:1-10

¹⁵ mǐnájmbá súwasa Ísuwe toómbá kwénowai isésa uwaná moóráwai séna Áánútu kwená kwaási kawááipa'a toómbá nánááowai tirunkó aamoí íníye súwana ¹⁶ Ísu séna árai'a simbánivo simátíménda imáyáa oró. moóráwai anón-tanomba kauvónáe séna sáwíva-kwaasi tááyamakena máyáísana ¹⁷ mǐntánómbó nánááon-kanáa sáwíyanka'a t́inana kwená mayái-kwáásígómbá ai'maráísana tááyaraiwaiyavena séna toómbó naí kwéto'mayaan-ivo teró sisasá ¹⁸ miwí íma tíi-áimbá sewaná moóráwai séna maramá meéyán-ure'a koawánanaumpo íma tanómba kauvópa'a kónaumne siyé kosimámiyo sisaná ¹⁹ moóráwai séna siyáánkai-poima meéyán-ure'a koawánanaumpo íma tanómba kauvópa'a kónaumne siyé kosimámiyo sisaná ²⁰ moóráwai séna ívé'a aaraí mairáunda pó'a tanómba kauvópa'a íma kónaumne siyé kosimámiyo sisaná ²¹ mǐmbáyái-kwáásígó kwená anóndakonopa'a téna mirá sewé tasimámísana arunkó sáwí'a isaná séna avekáámbá naaó'-nao'a kwénae tíyayaamba sáwí'a uráinda-kwaasiye túramba kavíkáinda-kwaasiye óísamba íma makén-kwaasiye tivakáá-umai tí'mae tiyó séna ai'maráísana ²² mǐmbáyái-kwáásígó mirá kosimái koyauweréna taséna simásimendantemba kosimái tí'mae'a túnda ená naaúmpa'a paai karekó'a umái máyáawe sisaná ²³ kwená anóndako séna amápa-kwaasi kesí naaúmpata sisipáá oró. amápar-ampa'a kwénae kwaásimo tivakáá-e asiramái simái tí'mae tiyó siráiyé. ²⁴ Ísu séna simátíme'a sé'a aiva'ó tááyaraiwai íma tésa kwená toómbá íma tamandánááowe Ísu mǐnájmbá kwántámai-aimba siráiyé.

imáyáa kawé'á urésa Ísu-ánaemba kwaránááon-kwasai.

Mátíyu 10:37-38

²⁵ súwasa Ísuwe aampa'á kuwaná mégwantena simátímena séna ²⁶ kesínaemba kwaránáe síyawai aiva'á kembá imáyáa simésa naaémba anóvwíye awainínkówé kwená iyámpóiyé kwenávárawaawe

kwenáúnavare kwesáváiyé imáyáa oró. Ímo mirámó íyamba uwóví'a ónááovo mirámó ésamo ésa kesínaaemba kwarésa kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe. ²⁷ kemó puwónaunda-taimo sùgwaata'mae'o kondantembá kesínaaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'a timíyasa minúmbái-yántáá'ó ímo maimaésamo sínaaembo kwaráamba uwóví'a ombá pósa íma kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe. ²⁸ moórá-aimba ísáaro. ayáátáá'-namba ónáe síyawai aiva'á óntambo tuwésamo ónááon-imayaa ésa óntamba táámpamai awánáiyambo kanaamó ínasamo ésa mináyáátáá'-námbá ónááowe. ²⁹⁻³⁰ ímo táámpaimo awánaresamo mindámbó íyamba mindántámbá ánasagwinana mindámbá úwoi kwáyainasa kwaási awánésa íma áságwimai umásukaawe sésa tuwírááima sénéááowe. ³¹ moórá-aimba ísáaro. moórá áái'a tiyáivín-ánón-kwáásígó áái'a tiyánáe séna aiva'á kwená i-kwáásí táámpainda sáwíva-kwaasi 10,000 kwaasi ínana ó'on-i-kwaasiti anóndako kwená i-kwáásí táámpainda ávááraumai sáwíva-kwaasi 20,000 kwaasi ínana imáyáa éna kembá usáyaaaitanaao. íya usáyaaaitanaao séna ³² íma kanaán-umai usáyaaaitanaumne-imayaamo énamo éna anón-kwaasi némpa'a máyainana aantá-kwaasi tí'maréna séna íma áái'a tiyánaundayaanivo úwoiya ménaum. nóraya ónaumno siyé kosimáméro síníye. ³³ Ísu mináimbá simásuwena séna aiva'á ónááon-imayaa urésa naaémba síyantemba ónááowe. miráumai kesínaaemba kwaránáe síyawai aiva'á makáan-tantaatavesa imáyáa urésa íma mintántáá'a tuwánaumnemo sésamo ésa kesínaaemba íma kwaránááovo mintántáá'á tuwánaumnemo sésamo ésa kesínaaemba kwarésa kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe Ísu siráíye.

uwígóná kwaasái.

Mátíyu 5:13, Mááka 9:50

³⁴ Ísu simásuwena séna uwímá kawé-tántáá'á imbánivo anómbe ánasaisana ayáántámbe kwáyáimbanivo ó'a uwímó kái'a íma úmaranaaowe. ³⁵ ayáántámbe íma agámo'a maráiyana kawé'a ínivo úwoiva'a tuwánaáowe. kwéisaawai ísámai kawé'a oró Ísu siráíye.

15

sipisípi-poimo áúyokain-kwasai.

Mátíyu 18:12-14

¹ táákisi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasiye sáwí'a kwéun-kwaasiye Ísunopa'a kwenáái isánáe sésa tuwasá ² ámáán-kawaa-kwaasiye ámáámbe sun-kwáásíyé tuwánésa tirunkó sáwí'a úwasa keáimbá sésa sáwí-kwaasiye toómbá kwénena aai kwésimba sáwí'a kwéíye suwaná ³ Ísu mináimbá iséna kwántámai-aimba séna ⁴ sipisípira'a kárákwiyowai kwéon-aimba ísáaro. moóráwái sáwíva-sipisípi 100 sipisípira'a kárákwiraisana moórá-sipisípi áúyokwisasa misáwíva-sípísípí uvá'á máyáawana moóráma áúyokwimba koavakáá-éména awánéna ⁵ aamoí kwéena áúgwaata'maena ⁶ naaópa'a téna kwenamááraawe kwená naaópaken-kwaasiye tááyaisasa torupamáí máyáawana séna kesí sipisípi áúyokwisa'a koavakáá-éme'a áí'mae'a túmpo aamoiyá ónáe sisasá aamoí uráawe. ⁷ simátíme'a sé'a miráumai kwíyómpa'a máyáawai marapá'á tuwánaamba arupí umái máyáan-kwaasi kawé'a umái

máyáamba tuwánésa aamoí kwéowasa sáwí'a umái máyáampinkemba sáwí-imayaa tuwésa Áánútunopa'a tiyasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpa'a máyáawai anón-aamoí kwéowe Ísu siráíye.

óntamba áúyokain-kwasai.

⁸ Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró. moórá-ininko siyáánkai-ontan-arumba makáisana moórá áúyokwisana oómbá kúra'makena kwená naaúmpa'a kankambá kwégwiyuvena kawé'á umái avakáá-éna ⁹ awánéna kwenamááraawe kwená naaópaken-kwaasiye tááyaisasa torupamáí máyáawana simátimena séna kesí óntamba áúyokwisa'a avakáá-éme'a mayáúmpo aamoí iyataao sisasá aamoí uráawe. ¹⁰ simátime'a sé'a miráumai sáwí'a umái máyáampinkemba sáwí-imayaa tuwésa Áánútunopa'a tiyasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpa'a máyáawai anón-aamoí kwéowe Ísu siráíye.

ívé-kwaasigo avowámábá auwéna kóurain-kwasai.

¹¹ Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró. mooráwai kaer-iyámpói tínkaraiwai máyáísana ¹² naaénkewai avowántávéna séna ená amápa-tantaa'a ímo pukéndara'a ívé'a taaímbai simiyó sisaná taaínkaar-umai ááninkai tímísana ¹³ naaénkewai sáwiyanka'a ména kwembó ámakain-daindaamba kwétimena óntane su'mai maimaéna némpa'-marava'a koména sáwí'a úmaena kwéiyena kwená óntamba tu'mái ¹⁴ ánasasuweisana anón-ayawaima taisaná toóntávéna avakáá uwááena ¹⁵ mimbáravákén-kwáásígónópa'a kwéna mayái mayánáe kosímae íyísana kesí maravá'á komé kesí póíra'a kárákwiyuwo sisaná ¹⁶ koména póíra'a kárákwirena áaesantavai úmae kwéiyena póiti toómpínkémbá nánáe séna sisasá íma áméwana ¹⁷ ména naaémba kawer-ímáyáá éna séna kesivoná mayái-kwáásí sáwíva-tomba nawááesa tímú'a vaisasá aráávara'a kwéomba pó'a maanká'á mé'a sáái sinkáína'a puwúnavaímpo'a ¹⁸ maanká'á tuwé'a kesivonópa'a kwé'a sé'a kesivoó Áánútu aúrankare enaúrankare sáwí'a únda pó'a ¹⁹ kentávái kesáánine sénda uwóví'a ómpo kesí mayái-kwáásíyé siyó kosénaumne séna ²⁰ mivá'á tuwéna teéména aampa'á kwétisana némpakemba avowámá awánéna aruntavéna umánkena isaaiséna koyaparéna ivi'á kwétaisana ²¹ ááninko séna kesivoó Áánútu aúrankare enaúrankare sáwí'a uráumpo kentávái kesáánine sénda uwóví'a óne sisaná ²² avowámá mináímbá ívá kwéyuwena kwená mayái-kwáásí tááyaisasa tewaná séna avekáámbá kawer-únákwátói maimaé mágwéumanke'a kesáánimba intávé'a kwairambá kwéumanke'a aisamai ánáamba kwéumanke'a ²³ ánóígwarapurumakan-araa'a maimaé'a máyuvu'mai aamoí-tánómbá kauvíyata kwéneta aamoiyá umánkáano. ²⁴ kesááninko áúyokurai. pukurái. kwésunana úwoi ména timbá póta aamoiyá ónaumne sisasá aamoí uráawe.

²⁵ aamoí owaná aivakéwái kígaúvakemba timbá naankóná egwaa'á téna aamoí on-áímbá taiséna ²⁶ mayái-kwáásígómbá ááyena séna nóinkara aamoí kwéoo sisaná ²⁷ enává'a kawé'á umái tiráisana enavo séna ánóígwarapurumakan-araa'a tuvú'mái kaúvóro sisasá mirá kwéesa máyáawe sisaná ²⁸ mináímbá ísáísana arunkó sáwí'a isaná kayoréna íma naaúmpa'a íyísana avowámá máápa'a kuména aivakéwai arumbá kusimái íyáísana ²⁹ avowántávéna séna ayáátááka'a esé mé'a sáwívar-ima kwémaisuwe'a

enáái íma ankaisé'a emó séndantemba mirá kwéuna anóm-poiye sáwíyam-poi méme-araare íma tuvú-simena'a kesí kwaásiye naráumne. ³⁰ enááninko ená anón-ontamba maimaéna koména aarai tine'á minóntámbá máyu'mai ánásasuwena tisa ánóígwara-purumakan-araa'a tuvú'mái kwégaumai améne sisaná ³¹ avowámá séna ayáátááka'a kesé máyaanda kesí amápa-tantaa'a endéín-iyé. ³² enáváko áúyokurai, pukurái, kwésunana úwoi ména tintávéta aamoiyá kwéumankaumne siráiyé Ísu siráiyé.

16

moóráwai mayái sáwí'a uráin-kwasai.

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna moóra-aimba ísáaro. moóráwai náaindaankwara-kwaasigo mayái-kwáásiyávéna séna kesí náaindaanka'a kárákwiyuwo sisaná mirá kwéisasa évakarawai tésa sésa ená náaindaanka'a íma kawé'á umái kárákwiraisana ená óntamba áúyokaiye sewaná ² mindákó iséna kárákwiraiwaimba ááyaisana tisaná séna enáái sewa'á isáúnda po kesí náaindaanka'a íma kárákwiyiniyompo kesí náaindaanka'a kárákwiyonda-
auvai agaimái símína'a ená mayáígóná ááimba awánaano sisaná ³ kwégwena imáyáa éna kesí anóndakomo si'mátuwaina'a nóra ónaumno. kemá íma asirayándá'á pó'a mara-máyái íma kanaán-umai mayánaunda pó'a in-
aaimó siiyávái sigaemá ínivo ⁴ mirá é'a aasósói'a úmae kwénaaonana si'mátuwainasa naaémbe meeyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-
kwaasiti naaúmpa'a sínkaresa toómbá simenááowe-imayaa umásuwena ⁵ kwená anóndakonopakembo naaémbe meeyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-
kwaasi tááyaisana moóráwai tisaná séna kesí anóndakomba nóraumai-meyana amíníyono sisaná ⁶ séna sáwíva'-masawemba 1,000 ma-
sawemba ógwitamai aménaumne sisaná mindákó séna ená aúvávimba íma 1,000 iye se 500 iye simái agai-simiyó sisaná mirá isaná ⁷ ó'a moóráwai tisaná séna kesí anóndakomba nóraumai-meyana amíníyono sisaná séna sáwíva-ton-unamba 1,000 unamba aménaumne sisaná mindákó séna ená aúvávimba íma 1,000 iye se 800 iye simái agayaaó sisaná ⁸ mináimbó simbá anóndakomba simáméwana iséna kwená náaindaanka'a sáwí'a umái kárákwiraiwaintavena séna kawer-ímáyáágwára-kwáási ontembá mirá óne siráiyé. marapá-kwáási kentí imáyáarakemba ása^gwimai mirámó on-
dawai kawé'á íníye simái kwémayaavo sámó kain-áyámpá'ó máyáan-
kwaasi íma mirá kwéowe. miráumai anóndako kwená náaindaanka'a kárákwiraiwaintavena séna kawer-ímáyáágwára-kwáási ontembá mirá óne siráiyé Ísu siráiyé.

⁹ Ísu simásuwena mináíntávéna séna ísáaro. marapá'á kentí óntandei túwa'naa iyasa kentí kwaási-i'a íya'a kentí óntambo ánáсандара'a kwíyómpa'o ésa iyónááon-kanaa kwíyómpa'a minkwáási tuwánésa aamoi umátinkanaaowe. ¹⁰ sáwíyan-tantaaka'a kawé'á umái kárákwiyowai anón-tantaaka'a kawé'á umái kárákwiyonaaowe. sáwíyan-tantaaka'a sáwí'a umái kárákwiyowai anón-tantaaka'a sáwí'a umái kárákwiyonaaowe. ¹¹ marapá-tántááká'ó ímo kawé'ó umáímo kárákwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'a íma tíména kárákwiyoro síníye. ¹² marapá'ó Áánútumpaken-tantaaka'o ímo kawé'ó umáímo kárákwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'a íma tíména kendéimán-iyé síníye. ¹³ íma kanaán-umai kae-káwáá-kwáásítí mayái kwémayaawe. mirámó ésamo

ésa moóráwaimba aamoí ésa moóráwaimba íma aamoí umánkanaaowe. mirámó ésamo ésa moóráwaina mayáí kawe'á umái maésa moóráwaina mayáí sáwí'a umái mayánááowe. miráumai Áánútuna mayáímó maé'o é'a sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa íma úmae iyónááowe. sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaamo é'o é'a Áánútuna mayáí íma mayánááowe Ísu siráíye.

¹⁴ Ísu mináímbá súwasa áamáan-kawaq-kwaasi isésa óntantavai aamoí kwéesa pósa Ísuna awiráái suwaná ¹⁵ Ísu simátimena séna keinárawa'a kwaási túranka'a kawe'-máyaí kwémayaawasa tuwánésa sésa kawe-kwáásímán-owe kwésevo Áánútu kentí táama kwétuwanaiye. amápa-tantaako áumo mósá kwémaraan-tantaatavena Áánútu úwoisan-tantaa'an-íye kwésiye Ísu siráíye.

¹⁶ Ísu simásuwena séna Mósesi Áánútuna áamáamba simátímakaimba Áánútun-aaimo simátímakaawaimo agaimakáamba naaóv'á maémáenkwaasiye minávúpín-kwáásiyé naaén-kwaasiye Yónimo nombó pétinkarawaiye ména mináímbá taagwiyakáawe. ívé'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba kwésimatimemba pósa kwaási Áánútu kawááipa'a tiyáántamba asirámaesa kwéusaveraawe. ¹⁷ maramá kwíyómba ánasanimbanivo Áánútuna áamáamba sáwíyan-aimba anón-aimba íma ánánsa aasiyaasí kwaíkwai'a íniye.

¹⁸ moóráwaimo awainínkómbó ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye. moórá-kwaasigo ai'mátukain-inimbo kwémayaimba kwegwárá'á umóyámbá kwémayaiye Ísu siráíye.

óisankwara-kwaasigonte Árásárásintei kwaasái.

¹⁹ Ísu séna moórá-aimba ísáaro. óisankwara-kwaasigo ména kawer-únánkwátói sáwíva'a makéna kawe-tómbá námae kwéiyisana ²⁰⁻²¹ moóráwai áwí'a Árásárási íma óísamba makáiwai anón-karevu'a kwégaisana máyáísasa ayái-tómbá aminana náníye sésa óisankwara-kwaasigona ontará'á móankaraawana máyáísana iyánkó téna minkárévú'á tauwá'naraiye. ²² naaémba ímo óísambo makáin-kwaasigo púwísasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakendarawa'a kunáí'maesa Ááváramumo kawe'-máp'ó máyáipa'a móankaraawana óisankwara-kwaasigo púwísasa utámakaawana ²³ sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a anón-ai'a kwéisana ména mósá awánaimba némpa'a Ááváramuwe Árásárásiye máyaayana tuwánéna ²⁴ aayamáivinkemba séna kesivoó Ááváramuwo sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a anó-si'a kwéisa'a máyaumpo arumbó umásinke Árásárásimba ai'márénana kunkéna ayáánánama nompí tu'mái simáávira'a maráinana tasiyasi íno sisaná ²⁵ Ááváramu séna kesááninko marapá'á máyaandara'a amápa-kawe-tantaa'a makáampo Árásárási sáwí'a umái méraivo mindáyavai imáyaa uwó. ívé'a kwemá kawe'á umái máyaivo embá á'a ip'á máyaane. ²⁶ senda-áinkwárá'á imáyaa uwó. avumpimbá kuvakamá anómbo kwayáivo maankákémbá íma kunámaatewasa mivákémbá íma usámaaisewasa ónááovo anón-kuvaka kwáyáíye sisaná ²⁷ óisankwara-kwaasigo séna kesivoó Ááváramuwo emó senda-aintave'a simáme'a sé'a Árásárásimba ai'márénana kesivoná

naaópa'a ²⁸ éva'aasei kesívárawaisai méraavo kusimátimena sáwí-marupa'o iramó kaipá'á tevó simátimino sisaná ²⁹ Ááváramu séna Mósesi siráin-aine Áánútun-ai simátímakaawai siráan-aine aúvávimba agaimakáamba pósa táápamai isánááowe sisaná ³⁰ kesivoó Ááváramuwo ímanivo moórawai pukáimpinkemba usásinena kusimátiminasá sáwí-imayaa tuwésa Áánútumpa'a kónááowe sisaná ³¹ Ááváramu séna Mósesi siráin-aine Áánútun-ai simátímakaawai siráan-aine ímo isésamo ésa pukáimpinkemba usásinkaiwain-ai íma isánááowe Ááváramu siráiyé Ísu siráiyé.

17

sáwí'a kwéon-kwasai.

Mátíyu 18:6-7, Mátíyu 18:21-22, Máaka 9:42-48

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna ó'on-ó'on-tantaa'a kwaásitopa'a tínasá kesáái tuwánááowe. évakarawai tésa kesáái kwéisaawaima kamparámbá tasimátimiyasa kesáái tuwésa kówíyasa kampa'ó síyawainopa'a sáwí-meyamba tíniye. ² miwímó tinumarampimbó anón-ontambo aríkwímaresamo nompimbó túwáawasamo kumésamo kumpuwésarakai kamparámbá íma simátíméwasa kesááimo ísaraan-iyampoí kesáái íma tuwésa sáwí'a osinó. ³ mindáyave'a kentúra'a kárákwiyoro.

kentí kwaásimo kembó sáwí'o umátinkaiya'o é'a keinárawapa'a mindáyave'a simátimiyasa sáwí'a únemo síya'o é'a íma moórágwara'a imáyáa é'a ivá'á túwáaro. ⁴ kentí kwaásigomo kembó sáwí'o umántinkáva'o kwéiyesamo kentópa'o tésamo sáwí'a únemo símae kwéiyiya'o é'a íma moórágwara'a imáyáa é'a ivá'á túwáaro. mimbórá-táwaimo avakaetéra'o mirámó íya'o é'a íma imáyáa é'a ivá'á túwáaro Ísu siráiyé.

Ísuwe aráápamai máyáan-kwasai.

⁵ suwasá Ísóigona aantá-kwaasi kwentávésa sésa esé aráápamaiya máyaundaya súwa'naa inatá esé aráápamaiya máyaundaya asiramáiya máeno suwaná ⁶ Ísóigo séna moórá-taigo áwí'a másátati sáwíyan-aramba to'makáawana áruma kwikéna anón-tainamba kwéiyintemba kesé kítoka'a aráápamai máyáamba pó'a naaémba anónka'a kesé aráápamai mé'a anón-taiyave'o sé'o taawí'mae anón-dompimba kunkaruwuwómó síyanamo éna mirá íniye. Ísu mináimbá siráimba kwesé aráápamai máyáamba kwená mayái mayánááontavena siráiyé.

mayái-kwáásítí mayáígóná kwaasái.

⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna mayái-kwáásígómbá ai'marááwana mayáimá kwémaena kígauvakena'i. póira'a kárákwiraindavakena'i. timbá ená toómbá emá agaimái naaó íma sésa ⁸ kavegavé umái kawer-únánkwátói uré toómbá agai-símí'a nasúwáana naaémba ená toómbá agaimái náníyone mirán-áimbá kwésewe. ⁹ sintembá mayái-kwáásí mirá kwéesa úwoi miwítí mayái isasá mirá kwéomba pósa íma túwí'a mósá kwémaraawe. ¹⁰ miráumai keinárawa'a mirá kwéé'a simátíméndantemba umái mé'a ánásanaaoka'a sé'a úwoi kwená mayái-kwáásiyá úndaya póta úwoi kentáásí mayáiyá mairúmne sé'a íma kentúma maimaé'a iyóro Ísu siráiyé.

Ísu túma karón-kwaasi kawé'á umátínkarain-kwasai.

¹¹ Ísu Yérusaremu-naor-ampa'a kúmba Sámériyaa-marawe Káriri-marawe avumpin-ámpá'á kwéena ¹² moórá-naopa'a kwéguwasa túma karón-kwaasi siyáánkai-kwaasi kwétesa némpa'o Ísumo túmba awánésa ¹³ aayamáí sésa anóndako Ísuwo kentáá arumbá umásinkaa suwaná ¹⁴ Ísu tuwánéna séna mono'-má'yái-kwáásitópa'a kwé'á kentúma máagaraatinkewasa tuwánésa túma kawáúgwíye sénéáowe súwasa aampa'á kumbá túma kawé'á umátinkowana ¹⁵ miwíwínkémbá moóráwái áúma kawé'á umánkombá awánéna koyauweréna anónka'a tasiréna Áánútu áwí'a mósá maréna ¹⁶ Ísu anóndakoman-iyé séna aísamaivimba takívairena súwi séna minkwáási íma Yútaa-kwaasi Sámériyaa-maravaken-kwaasigo súwi súwana ¹⁷ Ísu séna siyáánkai-kwaasi túma kawé'á umátinkaunda avaréiyain-kwaasi íma koyauwérááwana ¹⁸ kímborawai ó'om-baravaken-kwaasigo koyauweréna Áánútu áwí'a mósá kwémaraiye simásuwena ¹⁹ minkwáásigóntávéna séna kentávái súwa'naa iníwaiman-iyé sénda póna enáuma kawé'an-ivo kwaaó Ísu siráíye.

Áánútu kwená kwaási kawááin-kwasai.

Mátíyu 24:23-28, Mátíyu 24:37-41

²⁰ súwasa ámáán-kawaa-kwaasi Ísumba áísaa esa sésa Áánútu kwená kwaási kwégawaain-kanaama nósa-tawaiya tiníyo suwaná Ísu séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba íma kanaán-umai túrandei awánanaaovo ²¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba kwaási túra'a ááimba ásárimba pósa maanká'á ópa'a kárákwiraiye íma kanaán-umai sénááowe Ísu siráíye.

²² Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyávéna séna naaémba kemá kwaási úrandako kúmóna-kanaa awánanae siyambanivo íma mirán-kánáámá suwánanaaowe. ²³ évakarawai sésa maavá'á máyáivo tawánaaromo síyasa ó'owima sésa maavá'á máyáivo tawánaaromo síya'o íma áraire sé'a kóyáwé oró. ²⁴ kwíyómpa'o tawáombo úmae kwisasamó awánaantemba kemá kwaási úrandako miráumai avora'á ókwara'a kumónaumne. ²⁵ misúnda-aimba íma paárurainasa aiva'á ívé'o máyáan-kwaasi tínaaemba umásinkesa sí'a índai'a umásinkanaaowe. ²⁶ naaóv'á moóráwái áwí'a Nówaa máyonka'a kwaási íma Áánútuna imáyáa ésa maémáantemba naaémba kemá kwaási úrandako kúmóna mirá onááowe.

²⁷ Nówaa máyonka'a nombá toómbá kwénesa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa aaraí máyówasa kwaai máyówasa kwéuwana Nówaa naaúmpa'a non-avóvomayaa'o kún-daumpa'a umáyowana anón-a'a téna kavirayán-dónkó amápa-kwaasi tinkamuwasa putásaraawe. ²⁸ naaóv'á moóráwái áwí'a Áróti máyonka'a íma Áánútuna imáyáa kwéesa mésa nombá toómbá kwénesa kwémeya úmae kwénaaesa kígauma naambá úmae naaémáemba ²⁹ Áróti Sótómu-naopa'a tiyuwónka'a Áánútu óntankwara iraronkwará'á kwíyómpakemba tuwówana kuména tinkamuwasa putásaraawe. ³⁰ Áróti máyonka'a kwaási íma Áánútuna imáyáa ésa maémáyáantemba kemá kwaási úrandako ókwara'a kumpaárondera'a mirá onááowe.

³¹ ókwara'a kúmónara'a ontará'ó máyaiyan-kwaasi naaúmpakemba náaindaamba íma ó'a umayánááowe. kígauva'o máyaiyan-kwaasi náaindaamba naaúmpa'o kwáyainda ó'a íma umayánááowe. ³² Áróti awainkón-áái imáyáa oró. kwená náaindaamba tuwón-imayaa

éna mógwantowana óntankwara iraronkwará'á kuména tuvuwúwana pukáiyé. ³³ tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa imáyáa ésa tirááímo táínda-yantaa'a tuwésa puwésa aúiná'á umái kwíyómpa'a mai'mai'a ónááowe. ³⁴ simátíme'a sé'a ókwara'a kúmóndara'a mindó'wáámbá kae-kwáásí mimbóravá'á tuúmá kwéreyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airániye. ³⁵ minkánáa kaer-ínínkái toómbá kwégwanteyana Áánútu moórá-inimba auwéna moórá-inimba airániye. [³⁶ kaekóráí kígauva'a méyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airániye Ísu súwasa] ³⁷ kwená kwayó-kwáásí sésa Ísóigo emó sénda-aimba náávatavai seénó suwaná póimo awáímó kaviraipá'ó náíndayavenamo evontáán-dúamáómó torupamáímo máyáintenba Áánútu sínana súnda-aimba paáriníye Ísu siráiyé.

18

moóráwai ketor-ínínkón-áái ísarain-kwasai.

¹ Ísu séna aasiyaasí Áánútumpa'a námúnaa kwésesa túwáavo séna kwántámai-aimba simátímena séna ² moórá-naopa'a aaimó isáí-kwáásígó ména íma Áánútu áaroí inkaiséna íma kwaásiti imáyáa éna máyáísana ³ mindáópa'a ketor-ínínkó ména aasiyaasí aaimó isáí-kwáásígónópa'a tóyo éna séna sáwí'a umásinkanaesa kwéovo aai súwa'naa umásinkaaó sisaná ⁴ ayáátááka'a kwenáái íma ísarena naaémba imáyáa éna séna Áánútu áá'a íma inkaisé'a kwaásiti imáyáa íma é'a kwéunda pó'a ⁵ minínínkó kesópa'o timbá suwesaráánivaimpo'a áwa'naa ónaumne siráiyé. ⁶ Ísóigo simásuwena séna aaimó isáí-sáwí-kwáásígón-áái imáyáa oró. ⁷ Áánútuna kwaási kwempá'ó námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna íma ayáátááka'a úwoi maéna miwí táái ísena ⁸ sáwí'o umátínkénka'a ááéma túwa'naa íníye. naaémba kemá kwaási úrandako ókwara'a kúmóndara'a máyaiyan-kwaasivinkemba kesááiyavesamo áraire sésamo kesémo aráapái-i'a ónááo. íya ónááoo tuwánanaumne Ísu séna Áánútumpa'o námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna mináimbá siráiyé.

ámáán-kawaa-kwaasigonte táákísi máyón-kwaasigonteí kwaasái.

⁹ évakarawai kawé-kwáásí úne sésa kentúma maé iyéna ó'on-kwaasi túma simái sáwí'a umátínkén-kwaasiyavena kwántámai-aimba Ísu simátímena séna ¹⁰ kae-kwáásígórai moóráwai ámáán-kawaa-kwaasigonivo moóráwai táákísi-ontamba máyáin-kwaasigo ísasarái anóm-bono'-naumpa'a námúnaa séyáe sésarai iyóyamba ¹¹ ámáán-kawaa-kwaasigo koku'á ména kwenáúma maé iyéna séna Áánútuwo kemá évakarawai ontembá íma kwéumpo entávé'a súwi kwésune. umóyámbó maésamo kampa'ó kwésesamo aarai-umóyámbá maésamo ombá kemá íma mirá kwéune. maa máyáiwai táákísi máyáin-umoyan-kwaasi intembá kemá íma mirá kwéune. ¹² aasiyaasí-sóntáárá'á kae-kae-táwai monotávé'a imáyáa é'a íma toómbá kwénaumne. aasiyaasi-kígáúgóná sontaará'á mayáúnda-yantaa'a taaínke'a kemá avaréiyaimba maé'a moóráma embá áma'mae'a kwéiyune sisaná ¹³ táákísi máyáin-kwaasigo moóráva'a koku'á ména aigaemá éna kivairena séna Áánútuwo kempimbá sáwí-imayaa kwáyáivo arumbá umásinkaaó siráiyé. ¹⁴ Ísu mináimbá simátímena séna

ísáaro. Áánútu táákísi máyáiwaina sáwí-imayaa mayáúwáísana Áánútuwe tágárotamai maéna kwená naaópa'a kwisaná áamáán-kawaa-kwaasigo kwempímbá sáwí-imayaa úwoi kwáyáísana kwená naaópa'a kuráiyé. anón-kwaasi úne síyawaima Áánútu túwí'a móruna tuwánívo Áánútu aísamaivimba máyáawaima Áánútu túwí'a maimaé iyíniye Ísu siráiyé.

Ísu iyámpói kawé'á umátinkarain-kwasai.

Mátíyu 19:13-15, Mááka 10:13-16

¹⁵ simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawé'á umátinkainkwaé sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáásí tuwánésa kóro suwaná ¹⁶ Ísu miniyámpóiyávéna tááyena séna teró. íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miniyámpói kesópa'a tentembá Áánútu kwená kwaási kawááimba miráráán-umai kwégawaaimba iyámpói kesópa'a tí-amba íma ítátinkaaro. ¹⁷ árai'a simátíme'a sé'a Áánútuntavesamo sésamo iyámpóiraan-umai kenká'á kwégawaa-onemo síyanamo éna miwír'á kawááinivo ímo mirámó síyawaimo éna íma kawááiniye Ísu siráiyé.

óísankwara-kwaasigona kwaasái.

Mátíyu 19:16-30, Mááka 10:17-31

¹⁸ súwana moórawai Yútaa-kwaasiti anóndako Ísunopa'a téna séna anóndakoo kawé'ná'á óne. nóra umáiya aúnaí'a umái kwiyómpa'a maí'mai'a ónaumno súwana ¹⁹ Ísu séna kentávái nóra séwa kawé'ná'á óne kwésono. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawé'ná'án-iyé. ²⁰ Áánútuna áamáamba á'a ísaraane. minámáamba aúwáivimba agaimaréna séna íma aarai-úmóyámbá oró. kwaási tinkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. íma umóyámbá máyáaro. íma kampar-áimbá simátinkaaro. kentinóvowi túwí'a anómba oró siráiyé súwana ²¹ mindákó séna minámáamba kesí iyámpóirakemba ísare'a pó'a kawé'á úmae kwéiyune súwana ²² Ísu iséna séna kawé'á éma moóra-yantaa'a íma kawé'á uráampo ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétime óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawé'-méyámbá Áánútu kwíyómpa'a ankániye. tímatuwemo e kesinaaemba kwaráníyone súwana ²³ mináimbá iséna sáwíva'-naaindaamba makóntavena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a uráiyé.

²⁴ arunkó sáwí'a kwéuwana Ísu awánéna séna sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaási kawááipa'o kwiyamba umbái táníye. ²⁵ moóra-poigo áwí'a káámeri mimpóígó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútu kawááipa'a kosinó súwasa ²⁶ mináimbá iséna áísaa esa séna umbái taintávái nóran-kwaasiya Áánútu kawááipa'a ménaaoo suwaná ²⁷ Ísu séna kwaási miwítí mayáínéí íma meéyámbaresa kónááovo Áánútu úwoi kanaán-umai mégwétinkaiye súwana ²⁸ Pítáa séna isaaó. kentáásí naaópa'a tuwéta enánaaemba kwégwaraumne súwana ²⁹ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaintavesa imáyáa ombá naambáru'a tuwésa tuwainímbáá'a tiyuwésa tuwaaísái tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miráumaimo túwáawaina anondáma ³⁰ marapá'ó máyáanka'a túwáán-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa naaénkanaa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a onááowe Ísu siráiyé.

Ísu kwemó puwínintavena siráin-kwasai.

Mátíyu 20:17-19, Máaka 10:32-34

³¹ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tinkarena simátimena séna maisáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá naaóvá'ó Áánútun-aaimo simátimakowaimo kwaási úrandakon-aaí agaimakáan-aimba paáriníye. ³² kembá sí'mai ó'onkaa-kwaasi timíyasa kanaaráá'a kwésinkesa simái sáwí'a umásinkesa tuwirááima kwisinkésa ³³ súwíruku'a nésa sinkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu súwasa ³⁴ kwená kwayó-kwáásí nóin-aintavena síiyó sésa mináínkóná ááimbo aúpá'ó kwáyontavesa íma ísámai kawer-ésa Yérúsaremu-naor-ampa'a kuráawe.

Ísu aúramba kavikówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 20:29-34, Máaka 10:46-52

³⁵ Ísu aampa'á kúmba Yéríko-naor-egwaa'a kúwana moóráwai aúramba kavikówai óntamba inai simái mayánae séna aanéiva'a kumbéna kwéinaai séna ³⁶ sáwíva-kwaasimo tésamo kínkimbo sunbá iséna nááwiya'o súwasa ³⁷ Ísu Násáretivakewai kwétiye suwaná ³⁸ anónka'a séna Ísuwo Tévítin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaoo súwasa ³⁹ aiva'á tun-kwáásí áwáá'a aeésa sésa aaiseraaó suwaná mináímbá ívá kwétuwena ó'omba anónka'a séna Ísuwo Tévítin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaoo súwana ⁴⁰ Ísu aampa'ó kweémáyomba kwená egwaa'á kousásinena séna áí'mae teró súwasa áí'maesa egwaa'á tuwaná Ísu áísaa ena séna ⁴¹ nóin-tantaara embó arááímo táinda-yantaa'a umánkanaumno súwana anóndakoo súramba kawe'á umásinkaaoo súwana ⁴² Ísu séna kentávái kanaán-umai súwa'naa íniwaiman-íye sénda póna aúramba kawe'á íno súwana ⁴³ avekáámbá aúramba kawe'á umái awánéna Ísun-ánaemba kwa'mái kwégwena Áánútu áwí'a mósá marówasa sáwíva-kwaasi awánéna Áánútu áwí'a mósá makáawe.

19

Sákíyasina kwaasái.

¹ Áánútu áwí'a mósá márówana Ísu Yéríko-naopa'a kóyaaitanae séna kúmba ² moóráwai áwí'a Sákíyasi táákísi-ontamba máyón-kwaasiti anón-kwaasigo póna sáwívar-ontamba makéna ³ Ísumba awánanae séna úmba sáwíva-kwaasi úyatukowana ákí-kwaasigo póna íma kanaán-umai awánéna ⁴ maanámp'á tınıyone séna minkwáásí tínaaempakemba aiva'á úya'mai moórá-taiva'a usáatena máyowana ⁵ Ísu mintáígó ááimpa'a kwéna mósá awánéna séna Sákíyasiyo ená naaúmpa'a kónaumpo avekáámbá marap'á kumuwo súwana ⁶ aamoí umásuwena avekáámbá marap'á mórúna tuwéna kunái'maena kwená naaúmpa'a kúwasa ⁷ minkwáásíyómbá awánéna tirunkó sáwí'a úwasa sésa sáwí'a in-kwáásígóná naaúmpa'a kwégwiye suwaná ⁸ Sákíyasi kwená naaúmpa'a mósá ankena Ísóigontavena séna anóndakoo kesí óísamba avumpimbá taaínkaakai uré'a évaka'a ímo makáan-kwaasi timé'a évakarawai kampa'á simátíyuwe'a óntamba umóyámbá mairáunda pó'a éiyain-eiyain-umai tíma'mae'a kónaumne súwana ⁹ Ísu séna ívé'a maanáúmpá'ó máyáan-kwaasi kawer-ámp'á métinkaumne.

Ááváramu aísavutantumbo uráandayave'a mirá kwéune. ¹⁰ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai enkáán-kwáási tivakáá-umai sáwí'ó umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkaandayave'a kunkáumne Ísu siráíye.

siyáánkai-kwaasiti kwaasái.

¹¹ mináimbá ísówana Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a kúwasa kwesé kun-kwáási imáyáa ésa sésa Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaimba sáwíyanka'a paáriniye suntavéna kwántámai-aimba simátimena ¹² séna moórá anóndakon-ai ísáaro. kámááni-kwaasi némpa'-marava'a máyáawana kotísaa onasamó kanaán-iye síya'ó é'a kesí kwaásira'a takárákwiyonae séna ¹³ kwená mayái-kwáási siyáánkai-kwaasi tááyaisasa tewaná óntamba kae-támayo-tamayo'a tíména séna koméraana'a minóntánkákémbá mayái kwémayewa'a té'a évakar-ontankwara'a tamáyáano séna kówisasa ¹⁴ kwenamááraawi tíyántavesa umánkesa kámááni-kwaasi kosimátimé'a sé'a kentáará'á íma takárákwiyiniye kosimátíméro sewasá kuráawe. ¹⁵ ánívo minánóndákómbá kárákwiyimayi áméwana koyauweréna téna ááema óntamba tímakain-kwaasi tááyaisasa tewaná séna tímakaunda-ontankakemba nóraumai-ontana mairáao sisaná ¹⁶ aiva'á ámakaiwai téna séna anóndakoo símakaanda-ontankakemba mayái kwémae'a moórá-unan-ontamba mairáumne sisaná ¹⁷ anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawé'á óne. sáwíyan-tantaaka'a kawé'á umái kárákwiraanda po siyáánkai-nao-kwaasira'a kárákwiyuwo sisaná ¹⁸ moórá-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo símakaanda-ontankakemba mayái kwémae'a siyáánkai-tamayor-ontamba mairáumne sisaná ¹⁹ ánívo éva'aasei-nao-kwaasira'a kárákwiyuwo sisaná ²⁰ moórá-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo símakaanda-ontamba ampantavímbá mú'umai aúpá'á makáunda po mayáníyone. ²¹ emá asirayán-kwáási éma ímo makáanda-yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti kígaavaken-tomba kwénaana'a pó'a enáároi inkaisé'a úwoi aúpá'á makáunda po mayáníyone sisaná ²² anóndako séna sáwí-mayai-kwaasigo ónda po'a kentávámó séndantemba aái simánkanaumne. kentávái se asirayán-kwáási éma ímo makáanda-yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti kígaavaken-tomba kwénaane sénda po ²³ kesí óntambo amápa-kwaasiti óntambo máraandaumpa'o makáandarakai tiré'a kesí óntankwara aa'wáá-ontankwara'a mayáúsino séna ²⁴ máyáan-kwaasiyavena séna maanóntámbá mairé'a kae-támayor-ontamba tokáiwaimba áméro sisasá ²⁵ miwí sésa ímanivo kae-támayor-ontamba á'a tokáíye sewaná ²⁶ simátimé'a sé'a sáwíva-tantaaka'o kawé'ó umáímo kárákwisinkaawaima moórá-mora-yantaa'a tíménasa kárákwisinkanaaovo ímo kawé'ó umáímo kárákwisinkaawavakemba makáan-tantaa'a máyáana'a ²⁷ kesí namuro-kwáási kentáará'á íma kárákwiyiniyone siráawai tí'mae'a kesópa'a tiré'a tínkamiyasa púwóro siráíye Ísu siráíye.

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 21:1-11, Máaka 11:1-11, Yóni 12:12-19

²⁸ Ísu mináimbá simásuwena aiva'á Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba ²⁹ Óríve-omakar-egwaa'-naokai moórá Pétévasi-nao'a úwana moórá Pétáni-nao'a úwana minkáé'-náor-egwaa'a kwéna kwená kwayó-kwáásiráí

kae'á máti'marena séna ³⁰ epín-dáópa'a kurékai moórá-poigo áwí'a tónki koawáneyambo kwaásimo ímo ayáákainda-poi ándáma iyátuwekai áí'maekai tekaiyó. ³¹ moóránakomo tuwánénamo nóra óyáekai óyómo sínakai anóndako ayáá'mae'a kónáe siyé simámékaiyo súwasarai ³² kuyaná süntemba mimpóí máyowasarai koawánésarai ³³ ándáma koiyátúwóyana mimpóígo avowámá awánéna séna nóra sékai mimpóígoná ándáma kwéiyatuwaaiyo súwasarai ³⁴ mindárai sésarai anóndako ayáá'maena kwínkwáe simásuwesarai ³⁵ áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáásí paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóígo arósáánumpimba kwandaai uwi'márówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa ³⁶ sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa paákár-únánkwátói ayú'mái aampa'á uwi'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóira'a augwétámai kwégwena ³⁷ Óríve-omapinken-ampa'a kumúmba Yérúsaremu-naor-egwaa'a kúwasa Ísun-ánaemba sáwíva-kwaasi kwa'maé kwégwesa aamoí ésa ó'on-o'om-bayai kawe'máyái mayómba awárontavesa Áánútu áwí'a mósá marésa anónkar-anonka'a sésa ³⁸ Ísóigo ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu minkáwáán'á kawe'á kwéumankaiye. Áánútu kentááyavena séna paru umái máéro kwésimba póna kwenáwí'a anómba kwéiye anónka'a suwasá ³⁹ misáwíva-kwáásívinkémbá évaka'a ámáán-kawaa-kwaasi sésa anóndakoo enánaqemba kwa'maé kwénaaon-kwaasiyavai se aaiseré nááóro siyó suwaná ⁴⁰ Ísu séna simátíme'a sé'a ímo aaimó senkákái maanóntánkó kentávaiyé séna aai sisinó Ísu siráiyé.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

⁴¹ Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a kwéna awánéna kwaásiti ivi'á téna séna ⁴² paru umái kwémaewaina ááimba íma ísámai kawer-uráawe. ísarekaankasi paru umái máésino. ívé'a íma kanaán-umai kwéisaawe. ⁴³ kentí namuro-kwáásí tésa kentí naaópa'a taúkúmakesa maramá u'mái on-tavímbá kari'á tásuwesa ⁴⁴ kentí aarai-iyámpóígwara'a kwétinkamesa kentí naambá tawísíyuwanaaowe. Áánútu kawer-ámp'á métinganae séna tisa'á tínaemba umánkámba pósa kentí namuro-kwáásí tésa mirá ónááowe Ísu siráiyé.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-17, Máaka 11:15-19, Yóni 2:13-22

⁴⁵ Ísu mináimbá simásuwena Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono'-náúmp'á'ó meéyámbó kwémayon-kwaasi uti'mátuwena ⁴⁶ simátimena séna Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna mindá kesí naambá Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbán-íye agaimaréna siráiyé. ánoivo umóyán-dáúmp'á'ó ontenkáámbá uráawe Ísu siráiyé.

⁴⁷ aasiyaasí anóm-bono'-naumpa'a Ísu simátíma'maena iyúwasa mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé anón-kwaasiye Ísuna ámááyu-aimba kwésuwasa ⁴⁸ úwoi-kwaasi sáwíva'a Ísun-aai ísámae kwéiyuwasa tuvuwónááon-amba íma kanaán-umai avakáá uráawe.

20

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Mátíyu 21:23-27, Máaka 11:27-33

1 moórá-tawai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimuwasa mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sun-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye tésa ²sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa égési-mayai kwémayaanda simásimiyo suwaná ³Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á simásíméro. ⁴ááema Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa ⁵miwímá keáímbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyave'a íma áraire siráao síniye. ⁶kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaawe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavesa sésa Áánútun-ai simásímakaiwai uráiyé kwéseмба pósa óntantamba mairésa sínkamonaawe. ⁷Ísuntavesa sésa emó sísaá ónda-ainta íma ísaraumne suwaná ⁸Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra'i. égési-mayai kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráiyé.

ándá-aran-kigaura'o taviyéwaiti kwaasái.

Mátíyu 21:33-46, Máaka 12:1-12

⁹Ísu kwántámai-aimba simátimena séna moóráwai ándá-aran-kigau úmarena ayáatááka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó taviyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáísana ¹⁰arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komayaaó séna kwená kwayó'ná'á ai'maráísana minkígáúrá'ó taviyéwaitopa'a tisasá táto'mai tuvú'maresa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana ¹¹aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá minkígáúrá'ó taviyéwai táto'mai tuvú'maresa sáwí'a umánkesa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana ¹²aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá táto'mai tuvú'marááwana naaemá kúmísasa awéntayuwaawana kówisana ¹³aanávómá séna nóra ónaumno. kesááninko imáyáa ámakaundawaimba ai'maráánana kwínasa kwenáái isánááowe séna ai'maráísana tisasá ¹⁴minkígáúrá'ó taviyéwai awánésa keáímbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáínata kesáá mayánáe sésa ¹⁵táto'mai ándá-aran-kigauvakemba awéntáyuwesa tuvúwówana pukáiyé. Ísu mináímbá simásuwena séna minkígáúgó aanávómá mirá íniye. ¹⁶téna kígaura'o taviyéwaima tínkaminasa puwíyana ó'onkaa-kwaasi kesí kígaura'a taviyéro síniye Ísu súwasa mináímbá isésa séna íma mirá oró suwaná ¹⁷Ísu árimba tuwánéna tísaa umai isánáe séna imáyáa oró séna Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba maarán-áímbá agaimaréna séna eróntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiyé sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráiyé agaimaréna siráimba mináíntávé'a imáyáa oró. ¹⁸kwíyamba minóntánká'á tanaamba kovésa sáwí'a umái ménaaovo minóntánkó tuvú'mai sáwí'a umásuwaniye Ísu súwasa ¹⁹mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sun-kwáásiyé simbá kentááyávéna siyé sésa táto'mai tuvúwónáe sésa umbá amápa-kwaasiyavena táá'a kówasa ivátukaawe.

táákísi-aintavesa áísaa uráan-kwasai.

Mátíyu 22:15-22, Máaka 12:13-17

²⁰ ivátuwesa tátoranaaon-kanaa kárákwiyesa évakarawai ti'marésa sésa Ísun-aai kwéisaan-kwaasimo ontembá té'a áisaa íyana sáwí-aimbo sínata táto'mai kámááni-kawaanakonopa'a móankanaumne sésa ti'marówasa Ísunopa'a tésa ²¹ sésa anóndakoo árair-aimba kwése kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. ²² emá nóra se kwéisaano. kanaarátááwá táákísi-ontamba Áróamáani-kamaani-kwaasiya timénaum. íya timénaumno. timénaundaya Yútaa-kwaasiya kentáási amáana araaisénaundaya'iyompo timénaum. íya timénaumno suwaná ²³ Ísu miwí tááma iséna séna ²⁴ moórá-ontamba maimái máagaraasinkaaro súwasa maimái máagaraarankowana séna nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáiyó súwasa Áróamáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáiyé suwaná ²⁵ Áróamáani-kamaani-kawaanakondei kwembá áméro. Áánútundei Áánútumba áméro súwasa ²⁶ mináimbá isówana táá'a kówasa íma aai siráawe. Ísu kwaási túranka'a ména íma sáwí-aimba súwasa pósa íma aai sésa tátokaawe.

pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.

Mátíyu 22:23-33, Mááka 12:18-27

²⁷ íma tátowasa Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáási púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésun-kwaasi pósa Ísunopa'a tésa ²⁸ sésa anóndakoo naaóv'á Mósesi séna moóráwái aarai maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaóóná anondáwe séna iyámpói ankániye siráiyé. ²⁹ moórá-aimba isaaó. moórá-tawai avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aarai maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ³⁰ kwenánaenkwai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ³¹ kwenánaenkwai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eemesa avakaeté-kwaasi putásaawana ³² minínimbá naaémba pukáiyé simásuwesa ³³ Ísumba áisaa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaiya-tawai minínimbá avakaeté-kwaasi tuwainimbá póna nááwa mayániyo suwaná ³⁴ Ísu séna marap'á máyáan-kwaasi aarai máyáawasa kwaai máyáawasa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa kwéowe. ³⁵ Áánútu tááyena séna pukémpinkemba usásine'a kwíyómpa'a uménaaowe siráimba minínínákw'á kwíyómpa'a uménaaomba aarai íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe. ³⁶ Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o mésamo ímo kwévuwontemba minkwáási mirá ésa íma ókwara'a puwónááowe. pukémpinkemba usásinanaaomba Áánútuna kwaásiman-owe. ³⁷ kwaási pukémpinkemba usásinanaaomba Mósesi mináíntávéna agaimakáiyé. aúváivimba agaimaréna séna áru-taira'a iramá kaimbá íma mintáímá kágwisana mintáivínkémbá Áánútu Mósesintavena séna Áánútu úne. enáikwá'ná Áávaramune Áísákaane Yákopone miwítí Áánútu úne siráiyé. Áánútu mináimbá siráimba minkáumbó-kwáási á'a púwúwasa utamátínkaraambanivo ³⁸ mináimbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe. Áánútu aúranka'a amáparawai máyáawe Ísu súwasa ³⁹ amáámba sun-kwáási sésa anóndakoo kawer-áimbá simásimakaane suwaná ⁴⁰ Ísun-aaiyavena táá'a kóntavesa íma áisaa úmaesa iráawe.

Áánútumo usásinankaiwai Káráísitina kwaasái.

Mátíyu 22:41-46, Mááka 12:35-37

⁴¹ íma áísaa úmaesa iyúwana Ísu séna Káráísitima Téviti-andaraken-kwaasiman-iyé kwésevo ⁴² naaová'á Tévítima Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-iyé siráimba monor-ímá agaimakón-auvai-kwandaavimba Téviti agaimaréna séna erkesí Ísóigontavena Áánútu séna kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á ⁴³ mara'á ména'a ená namuro-kwáási usáyaaitanasa miwí ánásanaaowe Áánútumo siráin-aimba Téviti siráiyé. ⁴⁴ miráumai Téviti Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-iyé siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-andaraken-kwaasiman-iyé Ísu súmba Káráísiti Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-iyé.

ámáamba sen-kwáásítí aambá kwáráavo siráin-kwasai.

Mátíyu 23:1-36, Mááka 12:38-40, Árúku 11:37-54

⁴⁵ sáwíva-kwaasi mináimbá kwéisowana Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna ⁴⁶ évaka'o ámáambo sen-kwáásítí aambá kwáráavo. minkwáási ayáátáar-ampantama iyésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaaowasa pósa kwaási tuwánésa sésa anón-kwaasiman-owe kwésewe. minkwáási monónáúmpá'ó umáyáapa'a anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa tanómbó kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa kawe-tómbá kwénaawe. ⁴⁷ minkwáási ketor-iníntí óisankwara naankwará'á umóyámbá kwémaesa kwaási suwánésa súwí'a mósá maráígwáé sésa kampakómbá tavisimáinamunaa kwésewe. mirámó owáiná anondá umbai-yántáá'á mayánaáowe Ísu siráiyé.

21

ketor-inínkó Áánútumpa'a óntamba tukáin-kwasai.

Mááka 12:41-44

¹ simásuwena Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména tuwánómba óntambo túwón-anaveumpimba sáwívar-oisankwara-kwaasi sáwívar-ontamba túwówana ² moórá-ketor-ininko íma óísamba makón-ininko téna sáwíyan-ontamba kae-tóyaráámbá tuwómba Ísu awánéna ³ kwená kwayó-kwáásiyávéna séna árai'a simátíme'a sé'a minkétór-inínkómó túwáin-ontankoma amápa-kwaasimo tukáan-ontankomba usáyaaitaiye. ⁴ miwímá sáwívar-oisampinkemba évaka'a tukáavo kwemá sáwíyan-oisampinkemba mútú'a túwáimba póna óísan-iyaaimba méniye Ísu siráiyé.

anóm-bono'-namba tawísí-áímbá siráin-kwasai.

Mátíyu 24:1-2, Mááka 13:1-2

⁵ súwasa évakarawai anóm-bono'-nantavesa sésa kawer-óntánkákémbá úmakaawe. Áánútumba ámakaaan-tantaa'a konaarírí úmakaawata awánéta aamoiyá kwéune suwaná ⁶ Ísu séna aáno kwaási tésa awánaan-tantaa'a amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwarare tawísíyuwanaaowe Ísu siráiyé.

sáwí-kanaa tíníye siráin-kwasai.

Mátíyu 24:3-14, Mááka 13:3-13

⁷ Ísu mináimbá súwasa áísaa esa sésa anóndakoo emó sénda nósa-tawaiya tíníyo. nóran-awaamera ínata séta ákira'a Ísumo simbá mirá

íníyeya sénaumno suwaná ⁸ Ísu séna kampar-áimbá isé'a áraire sevó kárákwiyoro. sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usásisinkaiwai únda póna minkánáá sáwíyanka'a tınıye sénááowe. mirán-áimbá siyawai tínaaemba íma kwáráaro. ⁹ áái'o tıyáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánáámó tında mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-ıye. ¹⁰ moórá-ayampa-kwaasimo ésa ó'on-ayampa-kwaasiye áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo ésa moórá-kawaa-kwaasigona amáaraayavena usásimbai áái'a tıyáaro sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe. ¹¹ ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. sáwíva-kwaasi tí'a ínıye. kwıyómpa'a ó'on-o'om-tantaa'a paárina'a awáné'a táátavai ónááowe. ¹² mintántáá'ó ímo paárinasa keinárawa'a táto'mai sáwı'a umátinkesa mono'-númpá'á mono-káwáá-kwáási aavimbá maitinkésa ándáva'a mótinkanaaowe. kentáváímó asıramáimo máyáantavesa táto'mai anón-kwaasitopare kámááni-kawaa-kwaasitopare mótinkesa aái simátinkaiya'a ¹³ minánón-kwáási kesáái simátimenaawe. ¹⁴ aaimó simátinkénka'a nóran-aina sénaumno-imayaa íma anómba iyana tirunkó íma umbai taíno. ¹⁵ minkánáá kawer-ímáyáá timé'a aái tááka'a tınkáana'a sıyasa kentı namuro-kwáási íma kanaán-umai kentáái araaisésa íma usáyaaitanaaowe.

¹⁶ kentinóvowiye kentıvá'awaawiye kentimáaraawiye kentı kwaásiye tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótinkesa aái simátinkaiyasa keinárawapinkemba évakarawai tınkamiya'a puwónááowe. ¹⁷ kentáváímó asıramáimo máyáantavesa amáparawai tıyámba umátinkanaaowe. ¹⁸ mirá ésa íma timambá tınkambai ánásanaaowe. ¹⁹ asıramáimo maé'o é'a kawé'a umái ménaaowe Ísu siráıye.

sáwı-kanaagona kwaasái.

Mátıyu 24:15-21, Máaka 13:14-19

²⁰ Ísu mináimbá simásuwena séna Yérúsaremu-naopa'a namuro-kwáási taúkumaraiya'a sé'a amápa-tantaa'a tawısiyuwanaaon-kanaa tiyé sénááowe. ²¹ Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápata isaaisésa iyónááowe. naaópa'o máyaiyan-kwaasi mindáópa'a tuwésa kóyáwé ónááowe. kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyónááowe. ²² minkánáá Áánútu sáwı-meyamba timínana Áánútun-aai aúváı-kwandaavinken-aimba paárinıye. ²³ tímúkwarrar-inimba ívér-ıyampoigwarrar-inimba minkánáá sáwı'a ónááowe. Áánútu maankwáásiyávéna áwáá'a tiyınana anón-umbai táníye. ²⁴ ó'om-baravakewai évakarawai ayáátáá'-mankara'nei tınkamesa évaka'a tí'maesa ó'on-o'on-kwaasiti maravá'a mótinkesa ó'onkaa-kwaasi Yérúsaremu-naopa'a kárákwıyeya sáwı'a iyana Áánútu séna kentı kanaamá ánásaiye sínıye Ísu siráıye.

Ísu marapá'á kumínın-kwasai.

Mátıyu 24:29-35, Máaka 13:24-31

²⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna aaváúrá'á kwıyónka'a oká'á ó'on-o'on-tantaa'a paárinıye. marapá'á ó'on-o'om-bapaken-kwaasi umbai tiyánıye. uwı-nónkó anónka'a áái kwésená tıvántááva ínasa kwaási inkaisénááowe. ²⁶ kwıyónko tora'naára'a ínasa kwaási sésa nóra ínıyo sésa tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa anón-imayaa ónááowe. ²⁷ kemá kwaási úrandako anón-asırayankwara ságayankwara'a ainámpımbá

kúmóna'a suwánanaaowe. ²⁸ kemó sún-da-yantaa'a ááimba ásámai paárína'a mósá awánanaaowe. Áánútu kawer-ámpá'á métinkanin-kanaa sáwíyanka'a tínimba pó'a to'mayaa umái mé'a mósá awánaaro Ísu siráiyé.

²⁹ Ísu mináimbá simásuwena séna moórá-tai náí-táigó áwí'a víki mindágwara ó'on-taigwara'a imáyáa oró. ³⁰ aráságáyómó agayáinda awané'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwíyanka'a tíníye sénááowe. ³¹ mirámó intembá kemá sún-da-yantaa'a ina'a awané'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba sáwíyanka'a tíníye sénááowe. ³² árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó sún-da-yantaa'a paáriniye. ³³ kwíyómba maramá ánásaínana kesáái íma ánásená úwoi kwaikwai'a íníye Ísu siráiyé.

³⁴ Ísu simásuwena séna kentúra'a kárákwiyoro. uwo'aó'-nómbá né'a kavóná mé'a marapá-tántáá'á anón-imayaa ováínivo. mirámó kwé'o é'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnavaínivo kárákwiyoro. ³⁵ kivo'o aumakáawanamo ímo imáyáa imbó kwaígomo tavágwintemba ó'on-o'om-baravaken-kwaasi íma kwéisenka'a kumúnavaínivo ³⁶ kárákwiyoro. námúnaa símae kwéiyiyana kemó sún-da-yantaa'a kentópa'o tína'o é'a asírámái é'a kwaási úrandako súranka'a ménaaowe Ísu siráiyé.

³⁷ minkánáávimbá aasiyaasi-táwái Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwenáái simátíma'maena kwéiyena enónka'a máápa'a kumbéna Órive-omapa'a no'wáámba umái'mai kwéuwasa ³⁸ sáwíwa-kwaasi aaváyaavimba ááéma Ísun-ai isánáe sésa anóm-bono'-naumpa'a umái'mai'a úmae iráawe.

22

Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.

Mátíyu 26:1-5,14-16, Mááka 14:1-2,10-11, Yóni 11:45-53

¹ naaóvá'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánómbá ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanama sáwíyanka'a túwasa ² mono-káwáá-kwáásíyé amáámbe sun-kwáásíyé Ísuna amááyu-aimba suwaná úwoi-kwaasiyavena táá'a kówasa íma avora'á tátoranaumne siráawe.

³ suwaná Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkewai áwí'a Yútási moórá-awi'a Isakérióti póna Sáátáánigo kwenarumpimbá koména imáyáa amúwana ⁴ mono-káwáá-kwáásítópare mono'-náká'ó kárákwirowaitopare kwéna séna túwa'naa ona'á Ísumba tátoranaaowe súwasa ⁵ isésa aamoí kwéesa sésa mirámó inda-méyámbá óntanta aménaumne suwaná ⁶ Yútási owé séna ímo kwaásimo mépa'o é'a nóraumai Ísumba agaráátínkáanasá tátoranaao-imayaa ááimba ásámai uráiyé.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Mátíyu 26:17-25, Mááka 14:12-21, Yóni 13:21-30

⁷ Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa túntemba tíyótaasa í-tánón-kánáá sipisípi-araa'a tuvú'mái kwégauvunka'a ⁸ Ísu Pítaante Yóninte ti'maréna séna tíyótaasa í-tánómbá kogwégauviyata komandaanó súwasarai ⁹ mindárai sésarai náávára kogauvóyauyo suyaná ¹⁰ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kwíyana moóráwaimo nonánámo maimaénamo kwíndawaimba kóánaemba kwáráakaiyo. kwemó naaúmpa'o

iyínanamo ¹¹ naankó avowámó máyáinakai kosimámekai anóndakoma áisaa ena séna kesí kwayó-kwáásiyé náán-ayampara tíyótaasa í-tánómbá nánaumno kwésiye kosimámekaiyo. ¹² kwemá avóvomayaa'-nankomba anón-ayaampa'a agaráátinkaniye. kisuvo'umándanaaontantaa'a mimpímbá kwáyáiyé. amápa-tantaa'a arúsámarekai minká'á kausínkáakaiyo súwasarai ¹³ mindárai isésarai Yérúsaremu-naopa'a kwésarai Ísumo sùn-tantaa'a kwáyowasarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

Ísu kwená kwayó-kwáási toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyú 26:26-30, Mááka 14:22-26, 1 Kórinti 11:23-25

¹⁴ tanómba nánaáon-kanaa túwasa Ísuwe kwená aantá-kwaasiye toómbó naívá'á komáyówana ¹⁵ Ísu simátimena séna sáwiyanka'a sí'a índai'a umásinkanaaon-kanaa íma tiráina'a ááéma tíyótaasa í-tánómbá keinárawate nánaumne-imayaa úmae iráunda ívé'a minkánáa paárimba póta nánaumne. ¹⁶ simátimé'a sé'a marapá'á maantánómbá íma ókwara'a nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a maantánónkóná ááimba avora'á kwáyain'a nánaumne séna ¹⁷ ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna maimái moórá-mora-umai naaró. ¹⁸ simátimé'a sé'a ándá-aran-domba íma nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a mé'a ókwara'a nánaumne séna ¹⁹ péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai tímatuwana séna mindá kesúman-ivo keinárawatave'a ísámai kesúma tuwánaumne. miráumai kentáv'é'a imáyáa kwé'e'a námae iyóro súwasa ²⁰ toómbá násúwówana ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna pérétimo tímúntemba miráumai ándá-aran-domba tíména séna mindá kesí naaemán-iyé kesí naaemá keinárawatavena kuminímbe póna Áánútu séna kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaísa'a miráumai kentáv'é'a imáyáa kwé'e'a námae iyóro.

²¹ kembó namuro-kwáásirá'ó agaráátinkaniwai keséya ména toómbá kwénaiye. ²² naaóvá'á Áánútu séna kwaási úrandako puwíniye siráintemba pó'a púwónana namuro-kwáásímó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayáníye Ísu súwasa ²³ kwená kwayó-kwáási keáimbá sésa nááwa mirá ínísana siyó siráawe.

aíya-kwáásítí kwaasái.

²⁴ Ísuna kwayó-kwáási keáín-keaimba sésa kentáávínkémbá nááwa aiva-kwáási-í'a íníyo kwésuwana ²⁵ Ísu séna marapár-ánón-kwáásiyómbá usáyaaitamai asirayán-áimbá simáti simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a ésa sésa kentáási anón-kwaasi kawé'a kwéowe siráawe. ²⁶ keinárawa'a miráumaimo anón-kwaasimo otembá íma mirá oró. keinárawapinkemba anómba ménae síyawai amáparawaiti mayái túwa'naa oró. usáyaaitanae síyawai ó'owiti kwayó'á máraáro. ²⁷ marapá-kwáásívínkémbó toómbó ménamo kwénaiwai anón-kwaasin-ivo kisuvo'umámamiwai sáwíyan-kwaasi ímbánivo kemá kentí anóndako íma mirá é'a kentí kwayó'nákáání'a kwéune.

²⁸ mirá ún'a'a kembó sáwí'o umásínkáanka'a kesé mé'a íma síyukaawe. ²⁹ kesivo kentáv'éna séna kwaási kawááwo siráintemba keinárawatave'a mirán-áimbá simátimenaumne. ³⁰ kwaási kawáá ondará'á mé'a toómbá kwéne'a kawáá ondará'á mé'a Ísareri áánimbaa'a sísamaivakemba kae'á

kumbaimái-aanimbaati minándarákén-kwáásí táái isé'a taaínkaa'a ónááowe Ísu siráiyé.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:31-35, Máaka 14:27-31, Yóni 13:36-38

³¹ Ísu Sáimonimba arumbá umánkena séna Sáimoniyo isaaó. owáimó to'máimo tuvimpí owanamó arú'ó marapá kúmíساسamo anónka'a mósá máyáantemba kawé-tántáá'á mósá maé'a sáwí-yantaa'a úwoi kwáyaindayavena Sáatáánigo tísaa umai isánáe sína'a ³² mindáyave'a Áánútumpa'a námúnaa sé'a kesémo aráápamai máyaanda siyuwáanavo sé'a námúnaa siráumne. emá siyuwé koyauweré kesí kwaási asiramátinkaaó Ísu súwana ³³ Pítaa séna Ísóigoo ándáva'o áí'maesamo kwiya'o é'a kesé kóyauye. tuvuwíyamo puwína'o é'a kesé puwóyauye Pítaa súwana ³⁴ Ísu séna Pítao simáme'a sé'a ívé'a kokórigo íma áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavena siráiyé.

³⁵ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyávéna séna óntambo in-aaínaaimó síí-únámbá íma maimaé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai ánaamba íma maimaé'a koró mináimbá ááéma sé'a tí'mákaunda moórá-yantaatave'a aáváán-kuráina'iyo súwasa miwí sésa ímaniye suwaná ³⁶ Ísu séna ívé'a óntan-unamba makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. toón-únámbá makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. taánasatama íma makáiyawai miwítí paákákén-únánkwátói ó'owima tímésa óntamba mairésa taánasatama meéyán-uresa koró. ³⁷ simátíme'a sé'a naaóv'á Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba Áísáya agaimaréna séna eráí'maesa sáwí'a uráan-kwaasi ermépa'a móankaraawe agaimaréna siráimba kentávéna siráimba póna paáriníye Ísu súwasa ³⁸ kwená kwayó-kwáásí sésa Ísóigoo kae-táanasatama makáumne suwaná kwemó sún-ainkona ááimba íma ísóntavena séna á'aniye Ísu siráiyé.

Ísu Kétésémaniva'a siráin-kwasai.

Mátíyu 26:36-46, Máaka 14:32-42

³⁹ Ísu simásuwena máapa'a kuména Óríve-omapa'a umaé'mae kwéuntemba iyúwasa kwená kwayó-kwáásí ánaaemba kwa'maésa ⁴⁰ iyúwana Ísu simátiména séna Sáatáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváínivo Áánúmpa'a námúnaa seró séna ⁴¹ tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anónda'an-iyé séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba ⁴² séna kesivoó embó ankáinamo e maanúmbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwéna ánivo kesí imáyáa íma kwáréna'a ená imáyáa kwaráano súwana ⁴³ Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai paaréna asiramánkarowana ⁴⁴ arunkó anón-umbai tówana Áánútumpa'a námúnaa asiramái kwésuwana umisimá naaeráámbá marapá'á úmae kumúwana ⁴⁵ námúnaa simásuwena usásinena kwená kwayó-kwáásiráútópa'a téna tayuwánómba tirunkó umbái tówasa tuún-kwaigurówana ⁴⁶ tayúsena tasimátiména séna tuúmó kwáyáamba usásine'a námúnaa seró. Sáatáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváínivo Áánútumpa'a námúnaa seró Ísu siráiyé.

*Ísumba tátokaan-kwasai.**Mátíyu 26:47-56, Mááka 14:43-50, Yóni 18:3-12*

⁴⁷ Ísu mináimbá kwésuwana sáwíva-kwaasi kwétuwana Ísuna kwayó-kwáásí sisamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moórawai áwí'a Yútási kwemá misáwíva-kwáásívimbá aiva'á téna Ísumba parubará umánkaindayavena Ísuna egwaa'á túwana ⁴⁸ kampakómbá kwéuntavena Ísu séna Yútásiyo kemá kwaási úrandakomba kesí namuro-kwáásírá'ó agaráátínkéndayavai parubará kwéumasinkaane súwasa ⁴⁹ Ísuwe máyówai moórá-yantaa'o paárinin-imayaa ésa sésa Ísóigoo taánasataneiya karánaumno suwaná ⁵⁰ Ísuna kwayó-kwáásívinkémbá moórawai taánasata maimaéna aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígón-áá'a agáúsuwswana ⁵¹ Ísu étuwaao séna minkwáásígón-áá'a maimái kawe'á umánkaraiye.

⁵² kawe'á umánkowasa mono-káwáá-kwáásiyé mono'-nánká-káwáá-kwáásiyé anón-kwaasiye Ísumba tátoraianesa tamáyówana Ísu simátimena séna kentáv'e'a umóyán-kwáásímán-iyé sé'a pó'a taánasatagwara ányatankwara'a maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwétewe. ⁵³ sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesé máyaundara'a íma kembá tátokaawe. ív'e'a kenti kanaamá tisa'á tunínkóná asirayánkwará'á mé'a kembá tátoranaaowe Ísu siráiyé.

*Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.**Mátíyu 26:57-58,69-75, Mááka 14:53-54,66-72, Yóni 18:12-18,25-27*

⁵⁴ súwasa Ísumba tátoresa áí maesa aiva'-mónó-káwáánákóná naaúmpa'a móankowana Pítaa tínaemba nénka'a temáyomba ⁵⁵ mindánkóná naamaúva'a iramá agaimarésa máyówana Pítaa miwísé mara'á tamáyowana ⁵⁶ iramá kawe'á umái kwégowana moórá-kwayor-arasigo téna Pítaamba takarákéna séna minkwáásígó kwesé máíwain-iyé súwana ⁵⁷ Pítaa séna ímanivo kemá íma awánáúnda-kwaasiman-iyé súwana ⁵⁸ sáwíyanka'a moórawai Pítaamba taawánéna séna kwená kwaásivinkenda'a óne súwana Pítaa séna kemá ímaniye súwana ⁵⁹ sáwíyanka'a moórawai Pítaantavena asiramái séna árai'a sune. Káririvakenda'a póna kwená kwayó-kwáásívinkéndá'án-iyé súwana ⁶⁰ Pítaa séna emó sénda-aimba íma kwéisaumne kwésuwana kokórigoma áái súwana ⁶¹ Ísóigo kwanténa Pítaamba awánówana Pítaa Ísóigo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a ív'e'o kokórigomo ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúndana'an-iyé síníyone siráimba mináimbá ááka'a maréna ⁶² máápa'a kuména áváaraumai ivi'á taráiyé.

*Ísumba kanaáráá'a ánkaraan-kwasai.**Mátíyu 26:67-68, Mááka 14:65*

⁶³ Pítaa ivi'á tówasa Ísunka'a kárákwirawai kanaáráá'a ankésa tuvuwésa ⁶⁴ aúrampa'a ampantanéi káátamakesa kwétuvuwesa sésa esávái se Áánútumo usásisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo kwésesa ⁶⁵ ó'on-o'on-aimba simái sáwí'a umánkaraawe.

*monor-ánón-kwáásítópa'a Ísumba ánkaraan-kwasai.**Mátíyu 26:59-66, Mááka 14:55-64, Yóni 18:19-24*

66 aaváúamá usónka'a Yútaa-kwaasiti anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé áamáamba sun-kwáásiyé torupamáí máyówasa Ísumba áí'maesa móankowasa 67 sésa Áánútumo usásinankaiwai Káráísitiya'ona simásimiyo suwaná simátiména'o é'a íma kawé'á umái isánááowe. 68 moórá-aimbo tísara ona'ó é'a íma simásimenaáowe. 69 kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáiná ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á uménaumne súwasa 70 amáparawai sésa ewá sé Áánútu ááninko úne kwésono suwaná Ísu séna á'a sewé súwasa 71 miwí sésa kwesávái siráimba póta mináintávéta aavintá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivatá tuwánaumne siráawe.

23

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:1-2,11-14, Máaka 15:1-5, Yóni 18:28-38

1 mináintávésa misáwívaráwái usásinesa Ísumba áí'maesa Áróamáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máankesa 2 aaimá simánkesa sésa minkwáásigó Yútaa-kwasai kampar-áimbá simátimena miwítí imáyáa simái sáwí'a kwéena séna Árómán-kamaani-anondakomba táákísi-ontamba íma áméro kwéena kwesávái séna Yútaa-kwqasiti kawááná'á é'a Áánútu usásinankaiwai úne siráiyé suwaná 3 Páírátí Isumba áísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwana 4 Páírátí mono-káwáá-kwáásiyáváiyé úwoi-kwaasiyavaiye séna minkwáásigó íma sáwí'a uráisa'a awánáumne súwasa 5 asiramái sésa Káriri-ayampa'a kwaásiti imáyáa kwéyavisena minkákémbá Yútiyaa-ayampa'a taména mirá kwéiyé siráawe.

Ísumba Érótinopa'a máánkaraan-kwasai.

6 suwaná Páírátí mináimbá iséna séna Káriri-ayampakendaraiyo súwasa 7 owé mináyámpákéndá'án-iyé suwaná imáyáa éna séna Éróti mináyámpákén-káwááná'á póna ívé'a maanká'á Yérúsaremu-naopa'a tamáyáimba póna ai'maráananana kwenópa'a kwínana kwemá isániye Páírátí simásuwena ai'marówasa áí'maesa Érótinopa'a máánkaraawe. 8 ayáátááka'a Éróti Ísuntavena kwésun-aimba iséna Ísumba awánaananana ímo awánáúnda-mayai mayáína'a awánanae súwasa Ísumba Érótinopa'a máánkarowana awánéna aamoí éna 9 ó'on-o'on-tantaatavena áísaa úwana Ísu íma aai súmba úwoi máyowasa 10 mono-káwáá-kwáásiyé áamáamba sun-kwáásiyé mésa Ísumba simánkón-aimba asiramái suwasá 11 Érótiye kwená i-kwáásiyé Ísumba simái sáwí'a kwéumankesa kanaáráá'a ankésa anón-kwaasiti unáánkwátói umánkesa áí'maesa Páírátinopa'a ókwara'a máánkaraawe. 12 ááema Érótiye Páírátíye aaisambá sirááyamba pósarai minkánáámá kawé'á umái máyóyasa Ísumba áí'maesa ókwara'a Páírátinopa'a máánkaraawe.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mátíyu 27:15-26, Máaka 15:6-15, Yóni 18:39-19:16

13 máánkarowana Páírátí mono-káwáá-kwáásiyé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye tááyena 14 séna minkwáásí kesópa'a máanke'a sé'a kwaásiti imáyáa simái sáwí'a kwéiyé kwésewe. kentúranka'a áísaa únana

simánkáan-ainkona ááimba íma kwáyáisa'a awánáúmne. ¹⁵ Érótiye áisaa úyamba mináínkóná ááimba avakáá uwááekai úyana ai'maráisasa áí'maesa kesópa'a tiráawe. tuvuwíyanamo puwíníni' a uráimba ¹⁶ pó'a i-kwáásí senasá áwíruku'a násúwéwa'a ayúránkanaumne súwasa [¹⁷ Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba moórá-kwaasi tááyowana Páírátí minkwáásí ayúránkowana miwítópá'a kúwana Páírátí séna Ísumba ayúránkanae súwasa] ¹⁸ amáparawai anónka'a sésa ímanivo tuvuwíyana puwínívo Párápásimba ayúrankaao siráawe. ¹⁹ ááéma évakarawai kámááni-kwaasiye áái'a tíyómbo moóráwai áwí'a Párápásima kwemá moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándáva'a ánkárowasa sésa Párápásimba ayúrankaao suwaná ²⁰ Páírátí Ísumba ayúránkanae-imayaa éna simátimuwasanivo ²¹ anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwínívo suwaná ²² Páírátí ókwara'a séna nóra-sawira uráina'iyó. tuvuwíyanamo puwíníni' a íma uráimba pó'a i-kwáásí senasá áwíruku'a násúwéwa'a ayúránkanaumne súwasa ²³ anónka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwínívo símae íyún-ainko Páírátin-aagomba usáyaaítowana ²⁴ Páírátí miwí táái iséna owé séna kemó sentembá oró séna ²⁵ moóráwaimba ayúránkena kámááni-kwaasi áái'o tíyómbo moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándáva'a ánkárowaimba tááyowaimba Páírátí ayúránkena taaira'á tuvuwíyana puwíníye-imayaa untávéna Ísumba i-kwáásírá'á tímakaiye.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mátíyu 27:32-44, Máaka 15:21-32, Yóni 19:17-27

²⁶ tímúwasa i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá moóráwai Sáíríninaopakewai áwí'a Sáimoni kwemá Yérúsaremu-naor-ampa'a túwasa i-kwáásí tátoresa Ísumbo tuvuwónááon-taima áúgwaatarankesa sésa Ísunánaemba tíyó suwaná mirá úwasa ²⁷ sáwíwa-kwaasi Ísunánaemba kwa'mái kwéguwasa aaraiyómbá tirumbá umánkesa imá síresa ivi'á támaesa ánaemba kwa'mái kwéguwana ²⁸ Ísu kwanténa séna Yérúsaremu-naopaken-inintono. íma kesí ivi'á té'a kentí iyámpóiyavaiye kesáváyé ivi'á taaró. ²⁹ Yérúsaremu-naopa'a sáwí-kanaama tínimba ageíniné ímo iyámpóimo tinkésamo náambo tímakaan-inine aamoí kwéesa iyámpóiyaaimba pó'a inkaisé'a kónaumne sésa aamoí kwéowe sénááowe. ³⁰ minkánaámó tínimba sáwíyan-omakontavaiye anón-omakontavaiye sésa ááema pukónáivo kítímae kusiráápaaó sénááowe. ³¹ kemá aúná-tairaani'a únda pósa sáwí'a kwéumasinkaavo keinárawa'a aáyánkayan-tairaamba ombá pósa sáwí'a anómbo umátinkanaaowe Ísu siráíye.

³² Ísu súwasa kae-kwáásí sáwí'a urááyan-kwaasigwara'a tí'maesa Ísunte tínkamonae sésa tí'maesa ³³ mimbárágó áwí'a a'nómayaampare supa'á kurésa Ísumba taaira'á tuvuwésa évarevar-akwampa'a kae-kwáásí taaira'á tuvúsúmarowana ³⁴ Ísu séna kesivoó mayáígóná ááimba íma awánaresa kembá sáwí'a kwéumasinkaamba íma imáyáa e sáwí-meyamba íma tímé sáwí-imayaa maitiyuwaaó súwasa i-kwáásí sésa kwená unáánkwátóí náawa mayáníyono sésa taaínkaar-urésa aávéma tésa usáyaaítawawai mayáníye suwasá ³⁵ kwaásiyomba mésa árimba awánésa Yútaa-anon-kwaasi kanaaráá'a ankésa sésa ó'owi túwa'naa éna Áánútumo usásinkaiwaimo énamo éna kwesávái kwenáúma áwa'naa íniye suwasá ³⁶ i-kwáásíyé kanaaráá'a ankésa ikaa'ó vón-domba maimaésa kwenópa'a tésa sésa naaó.

³⁷ Yútaa-kwaasiti kawááná'ó émo e esávái enáúma áwa'naa uwo suwasá
³⁸ ááema aúváima agaimakésa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iyé sésa
 agaimái Ísu a'nónká-táírá'á mósá makáawe.

³⁹ mósá márówana sáwí'o uyan-kwáásímó tínkamuyan-kwaasigorai
 moóráwai Ísumba kanaárá'a ankéna séna Áánútumo usásinankaiwaimo
 émo e enáúma áwa'naa e kenkáígwárá'á súwa'naa uwo súwana ⁴⁰ moóráwai
 séna íma mirá siyó. Áánútun-áá'o kwéinkaiseraai mirá íma sé sino. kwembó
 sáwí-meyambo kwéamentemba kenkáígwárá'á mirá kwéowe. ⁴¹ kwemá íma
 sáwí'a uráiwaimba sáwí-meyamba kwéamevo keirái sáwí'a uráyawainkai
 sáwí-meyamba kwéumasinkaawe séna ⁴² Ísuntavena séna Ísuwo ená kwaási
 kawáá indará'á kesí imáyáagwara'a uwó súwana ⁴³ Ísu séna árai'a simáme'a
 sé'a ívé'a kesé kawe'-mápá'á méniyone Ísu siráiyé.

Ísu pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Mááka 15:33-41, Yóni 19:28-30

⁴⁴ súwana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwen aaváúmá kaapa
 marówana túnkumba ⁴⁵ anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba
 taváákaarumai kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-amba
 onta tisuwówana ⁴⁶ Ísu anónka'a séna kesivoó kesimambá enayáámpimba
 kwéto'maraumne simásuwena puwúwana ⁴⁷ i-kwáásítí kawáánákó Ísumo
 puwúmba awánéna Áánútu áwí'a mósá maréna séna árai'a arupí-
 kwaasiman-iyé súwasa ⁴⁸ sáwíwa-kwaasi koawánanaumne sésa torupamáí
 máyón-kwaasi Ísumo puwúmba awánésa tirunkó umbái tówasa miwítí
 naaópa'a kóyáwé uwasá ⁴⁹ Ísuwemo naaún-kwaasiye Káíriri-ayamapakemba
 Ísun-ánaemba kwa'maésa Yérúsaremuva'a tirón-inine nénka'a tamésa
 amápa-tantaa'a awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Mááka 15:42-47, Yóni 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ awánowana moóráwai áwí'a Yósépi Yútiyaa-marava'a Árímatíyaa-
 naopakewai kwemá kawe'ná'á arupí umái máyowai Áánútu kwená
 kwaási kawáá íníyé séna amu'maréna póna Ísumbo tuvuwónáe sun-
 kwáásí tááiyavena íma owé siráiwai kwemá ⁵² Páírátinopa'a téna Ísun-
 auma utánáivo simiyó súwana owé súwana ⁵³ Ísun-auma taairakémbá
 tamaimái aúna-ampantavimba asááumai maimaésa kwaási aúsámakon-
 ontam-buri-aivimba mámaresa kwaási íma makóm-buri-aivimba mámaresa
⁵⁴ toombó áká'maimo to'mayaa un-kánáá Yútaa-kwaasi agándon-kanaa
 sáwíyanka'a tñíyé kwésuntavesa Ísumba utamánkówasa ⁵⁵ Káíririvakembo
 Ísun-ánaembo kwa'maésamo tirón-inimba Yósépi-ánaemba kwa'maésa
 tésa Ísumbo utamánkomba taawánésa ⁵⁶ tayauwerésa áúra'o mápérankanæ
 sésa áséi-kwiyum-basawemba to'mayaa unká'á agándon-kanaama túwana
 amáámbo sunten-umái úwoi méraawe.

24

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-10, Mááka 16:1-8, Yóni 20:1-10

1 agándon-kanaama úwoi máyówana ánásowasa aaváúmá usónka'a áúra'o mápérankanae sésa áséi-kwiyum-basawemba to'mayaa úmakom-basawemba maimaésa Ísumbo utamánkaropa'a kwésa 2 awánomba anón-ontamba óikakemba á'a akwátukowasa awánésa 3 mimbúri-áirá'á iyumba Ísóigo Ísun-auma íma kwáyowasa awánésa 4 anón-imayaa ésa awánomba kae-kwáásírái tógáyáagaya ún-unankwatoi urésarai egwaa'á máyóyasa tuwánésa 5-6 táátavai ésa kívairowasarai sésarai púwísa'o máankaraamburi-aivimba íma máyáivo usásinena kóuraivo íma maampímbá avakáá-oro. kwemá Káríriva'a úwoimo máyáinka'a simátímakain-aimba imáyáa oro. 7 maará séna kembá kwaási úrandakomba sáwí-kwaasira'a timíyasa sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne siráiyé suyasá 8 isésa simátímakain-aimba tááka'a marésa 9 mimbúri-áímá tuwésa kwésa Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasiye ó'on-kwaasiye mináimbá kosimátimesa 10 minínimbá moórá Mágátáara-naopaken-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá araámáó kwemá Yémésimba anówama úwana moórá Yóánana úwasa miwísé máyón-inimba Ísuna aantá-kwáásíyávésa mináimbá kosimátímúwasa 11 isésa sésa úwoi kampar-áimbá sewé simásuwesa úwoi máyówananivo 12 Pítáa usásinena isaaiséna utamánkóm-buri-aivimba kokívairena awánómba ampantanéímó asááúmaesamo máutamankaron-ampantawe su'mai kwáyowana awánéna koyauweréna mindáyavena anón-imayaa uráiyé.

Éméyási-naor-ampa'a Ísumba awánaraayan-kwasai.

Mááka 16:12-13

13 anón-imayaa úwasarai mitáwai Ísuna kwaásivinkemba kae'nárai Éméyási-naopa'a kóyáe siráái. mindáópa'a Yérúsaremuva'a ayáátáákakamba kwáyowasarai Éméyási-naopa'a kóyáe sésarai Yérúsaremuva'a tuwésarai aampa'á kwégwesarai 14 Ísumbo éiron-aimba símaesarai kwéguyana 15 Ísu egwaa'á téna minkáé'náraiyé kwéguwasarai 16 awánoyana Áánútu túrampa'a túntinkarowasarai íma aúyamai kaweruyaná 17 Ísu séna nóin-aina aampa'á símae kwégooiyo súwasarai minká komésarai tirunkó sáwí'a kwéuwasarai 18 moóráwai áwí'a Kéríyópasí kwemá séna ívé-kanaama Yérúsaremu-naopa'a tóyo ésa éiraan-tantaa'a awánaraavo eyáama íya awánaraano áisaa éna súwana 19 Ísu séna nóra éiraana'íyo súwasarai mindárai sésarai Ísu Násáretivakewaintavairai kwésuye. Áánútun-aaí siráiwai Áánútu aúranka'a asirayám-báyái kwémaena asirayán-áimbá kwésimasimisata ísaraumne. 20 kentáási anón-kwaasiye mono-kawáá-kwáásiyé Ísumba tuvuwíyanesa Áróamáani-kamaani-kwaasigomba áméwana owé sisasá taaira'á tuvúwówana pukáiyé. 21 kesáá Ísareri-kwaasiya séta kentáási kawáánarí'a éna Áróamáani-kamaani-kwaasi usáyaaitaniyeya siráundaya tuvúwówana pukáiyé. moórá-ainkwara'a kwáyáiyé. tuvúwówana pukáimba kaumbo-táwai maisukáiyé. 22 évakar-inimbo simásímén-ainta saátavaiya kwéune. ívé'a aaváyaavimba ááéma utamánkaraapa'a kombá 23 kwenáuma íma kwáyáísasa koawánésa koyauwerésa tésa sésa kwíyómpakendarai tuwánáúnasaraiya sésarai pukáimpinkemba usásinkaiye séye tasewatá 24 kentáávinkémbá évakarawai utamánkaraapa'a koawánaawana minínimbó sentembá mirá éna íma

kwáyáísasa awánaawe suyaná ²⁵ Ísu séna sáwí-imayaagwara'a óye. naaóv'á'á Áánútun-aaí simátímakowai agaimarésa siráan-aintavekai íma ááéma áraire kwéseye. ²⁶ Áánútu usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkanaaombanivo ságayan-ayampa'a uméniye mirám-biran-aimba Áánútu siráíye. ²⁷ Áánútun-aaí aúváiinkemba kwentávésa siráan-ainkona ááimba simátímakaiye. mináimbá Mósesi agaimaréna siráin-ainkwara minkákémbá Áánútun-aaí sirón-kwaasi agaimarésa siráan-ainkwara'a simátímakaiye.

²⁸ simátimuwasarai kuyan-dáókona egwaa'á kuyaná Ísu kógwéyaaitowasarai ²⁹ mindárai tátoresarai asiramái sésarai sáwíyanka'a enánivo kesérai méniyone suyaná mindáraiye naaúmpa'a uména ³⁰ toómbá náiyanesa kwéuwana toómbá maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai tímúwasarai ³¹ awánésarai Ísumba aúyoyana aúyokuwasarai ³² sésarai aampa'ó tūyanamo Áánútun-aaí aúváiinkemba simásímisanarai sirunkó anón-aamoi kwéiye siráíiye.

³³ mináimbá simásuwasarai usásinesarai koyauwerésarai Yérúsaremu-naopa'a tuyambá Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasiye ó'on-kwaasiye torupamáí máyómba tuwánoyasa ³⁴ miwí sésa árai'a Ísóigo pukáimpinkemba usásinena Sáímoninopa'a paárisana awánériye suwasaráí ³⁵ mindárai aampa'ó kuyan-áimbá simátimesarai sésarai toómbá topámbai símísakai Ísóigomba aúyaraúye siráíiye.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mátiyu 28:16-20, Máaka 16:14-18, Yóni 20:19-23

³⁶ mináimbá kwésuyana Ísu paáréna miwítí avumpimbá ména aanoumai máéro súwasa ³⁷ inkaisésa kwaántá sewé sésa táátavai uwaná ³⁸ Ísu séna íma táá'a kaino. íma kaer-ímáyáá é'a ³⁹ siyáánarumpin-avigwara sísamaivin-avigwara'a awáné'a kentávé'a kwemán-iyé seró. kwaántá-kwaasi amgwará ayáántánkwara'a íma kwáyáivo kembá úwoi kwáyáivo suwáné'a sine'á tátoraaro ⁴⁰ Ísu simásuwena ayáánarumpin-avigwara aísamaivin-avigwara'a agaráátinkowasa ⁴¹ anón-aamoi kwéesa táátavai ésa anón-imayaa kwéuwana kwaántán-iyé sevó séna Ísu náí-yántáá'á makáao tísaa ena súwasa ⁴² agaimakón-doyaa'a ámúwana ⁴³ maimái túranka'a naráíye.

⁴⁴ násuwena simátimena séna kesé úwoi máyaundara'a maará sé'a kentávéna Mósesi agaimaréna siráin-ainkwara Áánútun-aaí sirón-kwaasi agaimarésa siráan-ainkwara monor-ímá agaimarésa siráan-ainkwara'a árai'a paáriníye simátímakaundawe. ⁴⁵ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba kawé'á umái isánááontavena miwítí imáyáa kawé'á umátínkaraiye. ⁴⁶ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkaiyana puwínímbanivo kaumbo-táwai maisuwéna usásinainasa ⁴⁷ kwená asirayánkwará'á mésa aiva'á Yérúsaremu-naopa'a simátimesa minkákémbá ó'on-o'om-baravaken-kwaasi mósimatim-besimatin-esa sésa kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tíyana kentí sáwí-imayaa maitiyuwáníye agaimaréna siráíye. ⁴⁸ awánaan-aimba simátíma'mae'a koró. ⁴⁹ kesivo asiramái séna

tíméndawaimba ai'maráanana keinárawate kumbéniye. Yérúsaremu-naopa'a máyaiyana keinárawapimba kumbéna kwíyómpaken-asirayamba timína'a awánaan-aimba simátíma'mae'a koró Ísu siráiyé.

Áánútu Ísumba airówana iráin-kwasai.

Mááka 16:19-20, aantá-kwaasi 1:9-12

⁵⁰ simásuwena Ísu tí'maena Yérúsaremuva'a tuwéna Pétáni-naoregwa'a koména ayáándeí káátarena séna Áánútu kawé'á umátinkaiye ⁵¹kwésimatimuwana Áánútu airówana kwíyómpa'a iyúwasa ⁵²Ísuna imáyáa ésa áwí'a mósá marésa tirunkó anón-aamoi kwéuwasa koyauwerésa Yérúsaremu-naopa'a tésa ⁵³aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a kwéiyesa Áánútu áwí'a mósá makáawe.

Árúku kemá súnda-aimba ánásaiye.

Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana kaumbo-kwáái aiyayaan-iyá'yo. miráumai-ima maisuwéna Yóni Ísun-aaí agaimakáíye. Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yóni kwemá séna Ísun-aaíyavai áraire sígwáe séna maarán-áimbá agaimakáíye. Áánútuna imáyáama agaráátínkáiwaima marapá'á maránkaraimba kwemá Ísun-iyé. Yóni séna kwemá Áánútun-aaigoman-iyé siráíye. Ísu Áánútu ááninko sáwí-imayáao tátokaimpinkemba iyásínkáiwaiman-iyé sénááontavai Ísu kawé'-má'yái ímo awánarom-bayai mairáíye. évakarawai kwenááyavai áraire sésa kwená aampa'á kwárowasa évakarawai kamparé sésa simái sáwí'a umánkaraawe. Ísu Áánútunopa'o iyí-ámbá éna áraikona ááimba éna maí'mai'a ónááowaina ááimban-iyé-aintavai áraire sewái Ísu aúnái'a umái maí'mai'a ónááoni'a kwéumatinkaiye. aúnái'a umái maí'mai'a kwéomba ááimba kwéasaawe. mirán-áimbá Yóni agaimakáíye.

¹ ááinka'a maramá íma kwáyonka'a Áánútuna imáyáama agaráátínkáiwaima kwenáwí'a Áánútun-aaigoman-iyé. Áánútun-aaigoma aasiyaási ména Áánútuwe ména kwemá Áánútuma póna ² ááinka'a Áánútun-aaigoma Áánútuwe ména ³ amápa-tantaa'a úmarowana Áánútu imáyáama amúwana amápa-tantaa'a minkánáa paárrurain-tantaa'a úmakaiye.

⁴ Áánútun-aaigoma kwaásimo maí'mai'o ónááowaina ááimban-iyé. miraúmai kwemá kwaásivimba sáma kamátinkena ⁵ túnín-ayampa'a sáma kaisaná túnín-tantaakoma sámo kain-tántáákómbá íma usáyaaitena uvisínkaiye. ⁶ moóráwai áwí'a Yóni máyowana Áánútuma ai'maréna ⁷ sámo kain-áimbá maimaé amápa-kwaasiva'a kwinasá mináimbá isésa sésa árai'a Ísu Káráísitima kwaási sáma kamátinkaiwaiman-iyé sígwáe súwana ⁸ Yóni kwemá íma sámo kamátinkaina'a póna sámo kamátinkaindawain-aaí maimaéna kuráíye. ⁹ Áánútun-aaigoma amápa-kwaasivimba sáma kamátinkaiwaiman-iyé. Yóni simátímakainka'a Áánútun-aaigoma marapá-kwáásívimbá kumpaáruyaiye.

¹⁰ Áánútun-aaigoma maramá tarórumakena marapá'á kumbáyowasa marapá-kwáási kwená ááimba íma kawé'a umái awánaraawe. ¹¹ kwenamáapa'a kumbáyowasa kwenamááraa íma paru umánkombanivo ¹² évakarawai paru umánkesa kwentávésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáíye suwaná póna miwíyávéna séna Áánútuna iyámpóiyomban-owe siráíye. ¹³ kwaási kentí imáyáavinken'i'a umái kwématinkaavo Áánútuna iyámpói íma miráumai Áánútuna iyámpóiraani'a kwéowe. Áánútu kwená imáyáavinkemba umátínkáimba pósa Áánútuna iyámpóiraani'a kwéowe.

¹⁴ Áánútun-aaigoma kwaásima aúkena marapá'á ména kentáávimbá máyowata awánaraumne. paru-yántáákwára arupí-yantaakwara'a kwempímbá sáwíva'a kwáyon-kwaasi póna ságayankwara-kwaasi úwata awánaraumne. avowámá ááninkomba kímborawaimba póna ságayamba amúwana miságáyánkwára'á máyowata awánaraumne.

¹⁵ Yónima kwentávéna amápa-kwaasi simátimena séna kembá íma masínkaraanka'a kesínaaembo tíníwaima kweinónkáámbá paárukena ména póna kembá usáyaaitaraiye siráunda-aimba minkwáásiyávé'a siráumne siráiyé.

¹⁶ paru-yántáá'á kwempímbá sáwíva'a kwáyáiwaima póna kentáá kawé'á kwéumasinkavata kwiyé. ¹⁷ naaóv'á Áánútu Mósesimba ai'maréna séna kesí amáámba simátimiyo séna naaémba Ísu Káráisitimba ai'maréna séna parumó íi-yántáá'á arupí-yantaa'a móruntimiyo siráiyé. ¹⁸ naaóv'á-naovakwara ívékwara'a marará-kwáási Áánútun-ane'a íma awánaraambanivo kímborawai ááninkoma kwesé ména mimbórái'a umái ména póna kwéagaraasinkaintaawe.

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Mátíyu 3:1-12, Mááka 1:7-9, Árúku 3:15-17

¹⁹ Yérúsaremu-naopakemba Yútaa-kawaa-kwaasi mono'-máyaí-kwáásinté Árívai-andaraken-kwaasiyonte ti'márówasa Yóninopa'a tésa áisaa esa sésa emá nááwa'ono suwaná ²⁰ Yóni íma umémpa'a tuwómbe avora'á séna Áánútumo usásinankaiwaima Káráisitima íma kemá úne súwasa ²¹ emá nááwa'o. Íráiyaa naaóv'á Áánútun-ai simátímakaiwaiya'ono suwaná Yóni séna ímaniye súwasa miwí sésa naaóv'á Áánútu séna kesáái simátiminiwai Mósesiraan-kwaasi ai'maráanana kumíniye siráimba kwemá ewá'ono suwaná Yóni séna ímaniye súwasa ²² miwí sésa nááwa'ono súnaya simásimenda-aimba si'mákaawaiya kosimátimenaumne suwaná ²³ Yóni simátimena séna Áánútun-ai simátímakowaima áwí'a Áísaya naaóv'á agaimaréna séna

kavóná-marava'a moóráwai ména aayamáárakemba séna Ísóigona aambá kwirankánáaomba kwená aambá arupí íyana minámp'á kwíno siráimba mindá kemá úne Yóni súwasa ²⁴ taáísaa-un-kwaasivinkemba évaka'a amáán-kawaa-kwaasi miwímá ²⁵ Yónimba áisaa esa sésa emó sémo Áánútumo usásinankaiwaima íma kemá úne. íma kemá Íráiyaama úne. Áánútun-ai simátiminiwaima Mósesiraan-kwaasi íma kemá úne. emó siráandanivo nóintavai nombá kwévetinkaano suwaná ²⁶ Yóni séna kemá noné su'mai kwévetinkaunana kentí avumpimbó moóráwaimo máyáimba íma kwéawanaamba póna ²⁷ aáno kesínaaemba tındawaima kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne. kwená mayáíma kwémayaundayave'a pó'a kemá úwoi-kwaasi úne Yóni siráiyé. ²⁸ Yótání-nonkona menáváp'á Pétání-naopa'a Yóni nombá kwévetinkowasa áisaa uwaná Yóni mináímbá siráiyé.

Ísuna kwaasái Yóni simátímakain-kwasai.

²⁹ simásuwena usá aaváyaaraamba Ísumo túmba Yóni awánéna simátimena séna kentí sáwí-ímayayavesa ísámai sipisípi-araa'o tuvúwówanamo púwísasamo Áánútumbo ámentemba kwétin-kwaasi amápa-kwaasiti sáwí-ímayayavena ísámai maitiyuwáíndayavena póna puwíníye. ³⁰ kembá íma masínkaraanka'a kesínaaembo tíníwaima kweinónkáámbá ména kembá kwéusayaaitaiyemo siráunda-aimba minkwáásiyávé'a siráumne. ³¹ Áánútumo usásinankaiwain-ai isé'a nááwantavesa seéo siráunda

isa'á nombá kwévetinkaunda pósa Ísareri-kwaasi kwembá kawe'á umái awánanaaowe Yóni siráiyé.

32-34 Yóni awánaron-aimba simátimena séna Áánútumo usásinankaiwaintave'a sé'a nááwa'iyó siráunda kwíyómpakemba Áánútun-amankoma mááiraqmba úmaena kwenane'á kumbáísa'a awáné'a sááka'a makáunda póna Áánútu sí'mákaiwaima séna nombá kwévetinkenana kesimankómá moórá-kwaasigo ane'á kumbaina emá awáné se Áánútun-amankoma tirumpimbá anómbe umátinkaniwaiman-iyé siráin-aimba sááka'a makáundara'a póna mirámó imbá awáné'a simátimé'a sé'a kwemá Áánútu ááninkoman-iyé Yóni siráiyé.

Éndaruwe Pítaae Ísun-ánaemba kwakááyan-kwasai.

35 simásuwena usá aavýaaraamba Yóniyé kwená kwayó-kwáásiráiyé mészaya 36 Ísumo kúmbe awánésaya uwaná Yóni séna minkwáási Áánútu ai'mákain-kwaasi póna amápa-kwaasiti sáwí-imayaayavena ísámai puwíníyé. kentí sáwí-imayaayavesa ísámai sipisípi-araa'o tuvúwówanamo púwíساسamo Áánútumbo áméntemba amápa-kwaasiti sáwí-imayaayavena ísámai puwíníyé súwasarai 37 mindárai isésarai Ísun-ánaemba kwáróyana 38 Ísu kogwanténa métuwanena séna nóintavaiya'oyo súwasarai miwí tááivinkemba sésarai Araapaiyo náávára kwémaeno kwántámai sésarai anóndakoo náávára kwémaeno suyaná 39 Ísu séna taawánaakaiyo súwasarai kwesé kuyambá mindáump'á komészaya aavúúmá toraétáápa'a marónka'a komáyáawe.

40 Yóni siráin-aimba iséna Ísun-ánaemba kwakón-kwaasi moórawai áwí'a Éndaru kwemá Sáimoni Pítaa ávákoma póna 41 aiva'á awaaómá avakáá-umai awánéna séna Áánútumo usásinankaiwaima Mésíyaa máyáísa'a awánaraumne sirái. Mésíyaa-we-kwi'a kwántámai Kíríki-kwaasi tááivinkemba Káráísitiye sembá mináwikóná ááimba Áánútumo usásinankaiwaiman-iyé kwésewe. 42 Sáimonimba áí'maena Ísunopa'a tuyaná Ísu awánéna séna Yóni ááninkoma úne. enáwí'a Sáimoniye. moórá-kwi'a Pítaawe simánkaumne Ísu siráiyé. miwí tááivinkemba Pítaawemo sembá anón-ontankowe kwésewe.

Vírípiye Nátáníyoe Ísun-ánaemba kwakááyan-kwasai.

43 usá aavýaaraamba Ísu séna Káríri-ayampa'a kónáe séna Vírípimba avakáá-umai áí'maena séna kesínaemba kwaraaó siráiyé. 44 kwemá Pétésáitavakemba Éndarunte Pítaantei naaópaken-kwaasiman-iyé. 45 Vírípima Nátáníyomba avakáá-éna séna Mósesiye Áánútun-ai simátimakowaiye Áánútun-ai aúváivimba agaimarésamo siráan-kwaasigonta awánaraumne. kwemá Násáreti-naopakemba Yósépi ááninko áwí'a Ísuman-iyé súwana 46 Nátáníyo séna kesáámó súndaya Násáreti-naopakemba íma kawe-kwáásímán-iyé kwésewe súwana Vírípi séna taawánaao súwasarai 47 kuyambá Ísu Nátáníyomba awánéna séna mendá árai'a Ísarerina'a íma kampar-ímáyáámá kwáyáinda'a kwétiye súwana 48 Nátáníyo áísa ena séna nóintavaiya kesí imáyáama suwánéwa seénó súwana Ísu séna Vírípima íma ááyarainka'a ená naaópa'a víki-taaigona ááinka'a máyaana'a kesí imáyáavinkemba awánaraumne súwana

49 Nátániyo séna anóndakoo emá Áánútu ááninko e Ísareri-kwaasi kentáási kawááná'á óne súwana 50 Ísu séna víki-taigona ááinka'a máyaana'a kesí imáyáavinkemba awánaraumne súndayavai kentávái se áraire Áánútu ááninko óne kwésene. ená naaópa'a máyaana'a imáyáavinkemba awárandayavai sénda po mintántáákómbá usáyaaitanin-tantaa'a naaemba awánaniyone. 51 árai'a simátime'a sé'a kwíyómpa'a sokón-tawaai taaínkaa'a ínasa kwíyómpakemba kwaási úranda'a kumpaáruraundawaisopa'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a iré kunke íya'a tuwánanaaowe Ísu siráiyé.

2

Ísu ándá-aran-domba kasúkáin-kwasai.

1 ayúnkáraamba Káíriri-ayampa'a Kéna-naopa'a torupamáí mésa aarai kwétokwaa-esa Ísumba anówama komáyowasa 2 Ísunte kwená kwayó-kwáásiyé tááyowasa komáyówana 3 ándá-aran-domba namái ánásowana Ísumba anówama Ísuntavena séna ándá-aran-domba ánásaiye súwana 4 Ísu séna kesí mayáiyávái íma simásimiyo. amáparawaimo kesí áaimbo suwánanaaon-kanaama íma tiráiyé súwana 5 Ísumba anówama mayái máyón-kwaasiyavena séna simátimindantemba oró siráiyé. 6 Yútaa-kwaasi tiyáánka'a nombá pékon-amaamba sáwíva'a kwáyomba mindáyavai ava'moraéma anó-sawei-anama kwáyowana 7 Ísu mayáimó máyón-kwaasiyavena séna misáwéi-ánávimbá nombá atímai ógwitaaro súwasa atímai ógwitamarowana 8 Ísu séna évaka'-nomba unaé'a toónká'ó kárákwirowaimba mááméro súwasa mirá uwaná 9 mindómbá ándá-aran-domba kasuvúwana toónká'ó kárákwirowai néna séna náávaken-dona'iyomo súmba mayáimó máyón-kwaasi Ísun-ai kwéisesa awánaraawe. náávaken-dona'iyó séna aaraimó mayón-kwaasigomba ááyowana túwana séna 10 amápa-kwaasi aiva'á kawer-ándá-arán-dómbá tíméwasa násúwáawasa úwoi-anda-aran-domba kwétimewe. emá íma mirá óndarakemba naaemba kawer-ándá-arán-dómbá kwésimene siráiyé. 11 Káíriri-ayampa'a Kéna-naopa'a Ísu mimbáyái-áwáámé'á úmba kwená ságayamba agaráátinkowasa kwená kwayó-kwáási awánésa sésa áraire Áánútunopakemba kunkáiyé siráawe. 12 minkákémbá Ísuwe anówawe mináváráwáínondawe kwená kwayó-kwáásiyé miráumai-kwaasi Kápénéamu-naopa'a sáwiyanka'a kumbéraawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-13, Máaka 11:15-19, Árúku 19:45-46

13 naaóvá'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tiyótaasa í-tánón-kánáá tóyo ún-kanaama ákise kwéunka'a Ísu Yérúsaremu-naopa'a kwéna 14 anóm-bono'-naumpa'a iyúmba mivá'á kwaásiyomba mésa monotávésa purumakambá sipisípima máái-numama kwémeyambaresa mono'-nánkóná óntamba kwémeyanesa máyówana Ísu tuwánéna 15 ándánankakemba taámbá tarórumaena mindáneí purumakambá sipisípima tusú úmaena mono'-nánkóná óntambo meéyámbáron-kwaasiti taareimá tawísíyuwena 16 máái-numamo meéyámbáron-kwaasiyavena séna maimaé'a kóro. kesivoná naaúmpa'a íma máákéti maré'a maimaé'a kóro Ísu súwasa 17 kwená kwayó-kwáási awánésa sésa naaóvá'á Áánútun-ai aúvávimba

agaimaréna séna Áánútuwo ená naambá sáwí'a ovó sé'a áváváraumai imáyáa kwéune agaimaréna sirónka'a pósa mináimbá kwená kwayó-kwáási tááka'a makáawe.

¹⁸ Yútaa-kawaa-kwaasi Ísuntavesa sésa nóin-awaamera inatá awánéta séta Áánútu asirayámbá ámakaintavenayawa anóm-bono'-naumpa'a mirá kwéoneya sénaumno suwaná ¹⁹ Ísu séna maambónó'-námbá tawísiyuwewa'a kaumbo-táwai umásuwanauadne súwasa ²⁰ sésa maambónó'-námbá ayáátááka'a 46 ira'a mayáímá kwémayaan-damba isamá emá se kaumbo-táwai umásuwanauadne kwésene sumbánivo ²¹ mono'-nántávéna siráimba kwenáúyavena siráíye. ²² naaémba pukáimpinkemba Áánútu Ísumba usásinankainka'a kwená kwayó-kwáási mináimbá tááka'a makésa sésa Ísu siráin-aimba árair-aimba siráíye sésa Áánútun-aaí aúvávinken-aimba árair-aimba-íye siráawe.

²³ naaóv'ó Áánútumo Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáará'a Yérúsaremuva'a Ísu ó'on-o'om-bayai kawe'-máayáímá mayówasa kwaásiyomba awánésa Ísuntavesa sésa áraire Áánútunopakemba kunkáíye sumbánivo ²⁴ Ísu kwaási tirumbá tuwánéna séna mináimbá kentávésa íma tirunkakémbá kwésevo tivókari'a kembá umásinkanaaowe séna ²⁵ kwaási íma simámun-aimpinkenban-ivo kwemá kwaási tirumbá tuwánarontavena Ísu mináimbá siráíye.

3

Níkótimasima Ísumba áisaa uráin-kwasai.

¹ moórawai amáán-kawaa-kwaasi Yútaa-kwaasiti kawááná'á áwí'a Níkótisasi ² kwemá moórá-no'waamba Ísunopa'a téna séna anóndakoo Áánútun-aaí simásiminyodayavena embá ai'maráísama tamáyaanata awánaraumne. Áánútumo embó asirayámbó ímo ámakainkakai ó'on-o'on-kawe'-mayai íma kanaán-umai mayáásino súwana ³ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ímo ókwara'o aúnáraan-umai matinkáiyawaimo ésa Áánútumo kawááipa'a íma ménaaowe súwana ⁴ Níkótisasi séna anón-umáguraavo nóraumai aúnáí'a ónááo séna tinóisai tirumpimbá íma ó'a komáiyasa matinkánááowe súwana ⁵⁻⁶ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a kwaásimo matinkáamba mindá kwaásiman-ovo Áánútun-amankomo umátinkáimba mindá Áánútun-amankogwara'a aúnáí'a kwéowe. ímo nonkwará Áánútun-amankogwara'o aúnáraani'o umáímo ménaaoni'a umátinkáawai Áánútumo kawááipa'a íma ménaaowe. ⁷ ókwara'a aúnáraan-umai matinkáiyemo súnnda-aintavena íma áá'a kaíno. ⁸ maarán-áimbá imáyáa uwó. úndáoma kwená imáyáavinkemba kwénaaisasa ane'á íma kwéawanesa sésa náávakena náávava kwénaaiyo kwésewe. mirámó intembá Áánútun-amankoma miraráán-umai kwaási kwéumatinkaiye súwana ⁹ Níkótisasi séna nóra ena mirá íníyo súwana ¹⁰ Ísu séna Ísareri-kwaasivimba aaí kwésimatimendawai óndanivo mináimbá íma isááne. ¹¹ árai'a simáme'a sé'a kesáá awáraunda-yantaa ísaraunda-yantaataveta kwésimatimunda isa'á íma kwésiaawe. ¹² mirá kwéon-tantaa marapá'ó kwéon-tantaatave'o kwésimamunda íma áraire séndanivo kwíyómpa-tantaatave'o simáméndamo e nóra e áraire síníyono. ¹³ íma kwíyómpa'a írésa kunkáavo keyáá kwíyómpakemba kunké'a kumpaáruraundawai

kwíyómpa-tantaa'a kanaán-umai agaráátinkaumne. ¹⁴ naaóvá'á Mósési óntandei iraankavayaambá tarórumai taaira'ó mósá marówasa puwónáesamo un-kwáási awánésa íma pukáawe. mirámó uráintemba kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba sínkambai taaira'á mósá maránááomba pósa ¹⁵ kesááiyavesamo árairemo síyawaimo ésa aúiná'í'a umái aasiyaasi maí'maí'a ónááowe Ísu siráíye.

¹⁶ Áánútu marapá'á máyáan-kwaasiyavena ávááraumai aruntávéna éna póna kwenáánimba kímborawaimba ai'marówana kunkáimba pósa kwenááiyavesamo áraire síyawaima kwaási máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a íma maí'maí'a ónááovo kwená egwaa'á aúiná'í'a umái maí'maí'a ónááowe. ¹⁷ marapá-kwáási aavimbá maitinkaaó séna Áánútu ááninkomba íma ai'marówana kunkáivo marapá-kwáási sáwí-imayaavimba máyáawima kuntí'maí kawer-ámpá'á métinkaaó séna Áánútu ááninkomba ai'marówana kunkáíye. ¹⁸ Áánútu ááninkon-aaiyavesa áraire kwésewai íma aavimbá maitinkánivo ímo árairemo kwésewaima á'a aavimbá maitinkaraiye. Áánútu kímbara-aaninkon-aaiyavesa árairemo ímo kwésentavena á'a aavimbá maitinkaraiye. ¹⁹ sámó kamátinkaiwaima marapá'á kunkáimbanivo kwaási sáwí'á kwéesa pósa túnín-ayampatavesa imáyáama ésa sámó kamátinkaiwainopa'o ímo tentávéna aavimbá kwémaitinkaiye. ²⁰ sáwí'o kwéowai sámó kamátinkaiwaintavesa íma kwétinkaisasa kesí mayáímá paárivero sésa íma sámó kamátinkaiwainopa'a tagwémaewe. sáwí'o kwéowai mirá kwéovo ²¹ arupímó kwéowai sámó kamátinkaiwainopa'a tamáyáamba pósa Áánútu siráini'o kwéomba kwétuwanaawe.

Ísuna kwaasái Yóni simátímakain-kwasai.

²² minkákémbá Yútiyaa-ayampa'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé komésa nombá kwévetinkowana ²³⁻²⁴ minkánáávimbá Yóni íma ándáva'a máankaronka'a Inóni-ayampa'a Sérími-naokona egwaa'-nónayumpa'a Yóni ména sáwíva'-nomba kwáyopa'a máyowasa kwaásiyomba tóyo uwaná Yóni nombá kwévetinkowasa ²⁵ Yónina kwayó-kwáásiyónté moórá Yútaa-kwaasigoe mésa mono'-nómbó pétinkon-aintavesa kwesimá kwesiman-esa ²⁶ Yónina kwayó-kwáásiyómbá kwenópa'a tasimámesa sésa anóndakoo Yóntáni-nonkona menávápá'á esé méraiwaimba kwenáwí'a mósá makáawaima kwemá nombá kwévetinkaisasa sáwíva-kwaasi kwétoyo owe suwaná ²⁷ Yóni séna Áánútumo tímísasamo ombá mindá miwínéimán-íye. ²⁸ kemó siráunda Áánútumo usásinankaiwaima íma kemá úmpo si'marówa'a kwená aiva'á tiráumne siráunda-aimba ísaraawe. ²⁹ maarán-áimbá imáyáa oró. aúná-ininkomo awaikónópa'o tisanamá awaikó amááaraanarawa'o aamoimó oten-umái Ísunopa'a tewa'á aamoí kwéune. ³⁰ kwemá anón-kwaasi ímbá póna kwenáwí'a iyínivo kemá kító-kwaasima únda póna kesúwí'a kumíníye Yóni siráíye.

³¹ kwíyómpakewaima amáparawai usáyaaitaraiye. maankákén-kwáási marapá-kwáási pósa marapá'ó kwéon-tantaatavesa kwésevo kwíyómpaken-kwaasi usáyaaitarain-kwaasi póna ³² awánarain-tantaa ísarain-tantaatavena kwésisasa íma kwéisaambanivo ³³ kwenááiyavesa áraire kwésewai sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-íye sisasá tuwánésa sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-íye kwésewe. ³⁴ Áánútu

ai'mákaiwaimba kwenamankómbá ámatukaimba póna Áánútun-aaí kwésisasa mináíntávésamo árairemo kwésewai sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-iyé kwésewe. ³⁵ Áánútu avowámá éna ááninkomba arumbá aména séna amápa-tantaa'a kawááumai taviyiyó siráiyé. ³⁶ ááninkon-aiyavesamo árairemo sésamo kwesé aráápamai maíyawai aúnái'a umái maí'mai'a ónááovo kwenááimo ímo ísámaimo kawé'ó kwéiyawai íma aúnái'a umái méwana Áánútumo áwáá'o tiyímba miwísé aasiyaasí kwaikwai'a isasá kwémaewe.

4

Sámériyaaavaken-ininkona kwaasái.

¹⁻³ Yóni nombó pétinkarain-kwaasi Ísumo pétinkaraimba kóyaaitamai-kwaasi pétinkaraiye. ániwo Ísuma íma pétinkaraivo kwená kwayó-kwáásí pétinkaraawe. Yónimo kwévetinkain-kwaasi Ísumo kwévetinkaimba kóyaaitamai-kwaasi kwévetinkain-aimba amáán-kawaa-kwaasimo ísón-aimba Ísu íséna Yútiyaa-ayampa'a tuwéna moórágwara'a Káriri-ayampa'a kónáe séna ⁴ Sámériyaa-ampa'a kónaumne séna ⁵ kúmba Sámériyaa-ayampa'a Sáíkkaa-naopa'a naaóv'ó Yákópomo ááninko Yósépipimbo ámakombarama egwaa'á kwáyon-daopa'a kúmba ⁶ Yákópo nombá uwíníyena u'makóm-bai'a kwáyowana aampa'á kwéguwana Ísumba ávón-kówana mimbáiká'á kwáyá'wái komáyowasa ⁷⁻⁸ kwená kwayó-kwáásí toómbá meéyán-onae sésa naaópa'a kuwaná Sámériyaa-ininko nombá uwíníyena túwana Ísu séna nombá usimiyó súwana ⁹ minínínkó séna emá Yútaa-kwaasi ómpo kemá Sámériyaa-inimba úmpo íma nombá usimiyó siyó siráiyé. Yútaa-kwaasiye Sámériyaa-kwaasiye íma moórá-anavinkemba kwénaantavena íma nombá usimiyó siyó súwana ¹⁰ Ísu séna Áánútumo kanaán-umaimo amínín-tantaa'a íma awánaraane. nombá usimiyómó sún-da-kwaasigona ááimba íma suwánáánda-kwaasi úne. kesí ááimba suwánáándawairaankasi kwántámai se aasiyaasí maí'mai'a ónááon-domba simiyó séna'a amúsiño súwana ¹¹ minínínkó séna maandómbá avéúmp'ó kunkwáyáimba náán-anavina maí'mai'o ónááon-domba uwíníyono. ¹² kentáá síkwá'náoma Yákópoma maandóm-bái'á u'maréna kwená sipisipiye kwená akúnté tímakaimba pósa maandómbá kwénaawe. kemó sún-da emá timíníyonda-nonkoma Yákópo tímakain-donkomba íma usáyaaitaniye kwésune súwana ¹³ Ísu séna maandómbó kwénaiyawaimo éna ókwara'a nontávéna tinkánívo ¹⁴ kemó tíménda-nombo náiyawaimo éna íma ókwara'a nontávéna tinkániye. kemó tíménda-nombo náiyawaimo éna tirumpimbá nonayumpinkémbó usausa intenkáámbá ínasa pósa aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe súwana ¹⁵ minínínkó séna emó sénda-nomba simína'a naananá nontávéna íma sinkáína'a íma maampínkémbá tauwónaunne súwana ¹⁶ Ísu séna enawaikómbá koááyamai áí'mae tiyó súwana ¹⁷ séna kesuwairíyaaimba úne súwana Ísu séna emá árai'a séndamanívo ¹⁸ éva'aasei-kwamba mairé miwísé maémaenda isamá ívé'o minkwáásígó emó máyaanda íma enawai'á isamá po árair-aimba simásimene súwana ¹⁹ minínínkó séna kemó imáyáamo únda Áánútun-aaí simátimendana'a óne. ²⁰ Sámériyaa-kwaasi kentáá síkwá'náma sésa maanómáká'á Áánútuna imáyáa mósá máraaro siráawa'a keinárawa'a Yútaa-kwaasi sé'a Yérúsaremu-naopa'a Áánútuna imáyáa

mósá máraaro sewé súwana ²¹ Ísu séna kemó sendamá áraire siyó. moórá-kanaamo tínimba maanómákákwará Yérúsaremu-naopakwarare su'mainivo amápa'-mapakwara'a kesivoná imáyáa mósá maránááowe. ²² keinárawa'a Sámériyaa-kwaasi kwená imáyáa máraambanivo kwená áaimba íma awánare'a owe. Yútaa-kwaasiya kwená imáyáa mósá maréta kwená áainta awanarumne. Áánútu séna moóráwái sáwí'ó umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanae síníwai Yútaa-kwaasivinkemba paáriníye siráíye. ²³ kesivo séna kesí imáyáama mósá maráiyamba íma tóikakemba é'a árai'a tirunkakémbá kesí imáyáa mósá máraaro siráimba miráumai moórá-kanaama kwétisasamo árai'ó kesivoná imáyáamo mósá kwémaraiyawaima tirunkakémbá arupí umái kesivoná imáyáama mósá maránááowe. ²⁴ Áánútumba áuma íma kwáyáísana amankómá máyáísasa pósa íma túrandei ane'á kwéawanaavo miraráán-umai Áánútuna imáyáamo mósá máraambo ombá kwenamankó túwa'naa isasá tirunkakémbá kwená imáyáa mósá máraaro súwana ²⁵ minínínkó séna Áánútumo usásinankaiwaima Káráisitiye sewái kumíníye. kumíndara'a amápa-tantaatavena simátimíniye sewa'á ísaraumne súwana ²⁶ Ísu séna mináimbó séndawaima maandá kemá úne Ísu siráíye.

²⁷ Ísu mináimbá súwasa kwená kwayó-kwáásí koyauwerésa Ísumo Sámériyaa-ininkontavena súmba Yútaa-kwaasiti namuro-inínkóntávéna kwésuwana póna táá'a kówasa tirumpin-imáyáámá ésa minínínkóntávéna nóintavaiya kwéankaisana iyó-imayaa ésa Ísuntavesa nóra séna minínínkóe kwésíyo-imayaa ésa íma taáísaa uwaná ²⁸ minínínkómá kwená saweínánámá tuwéna naaópa'a kwéna simátiména séna ²⁹ amápa'a uráunda-yantaa'a paárurain-kwaasi máyáíye. Áánútumo usásinankaiwaiya'íya taawánaaro súwasa ³⁰ naaópa'a tuwésa Ísunopa'a tumbá ³¹ Ísuna kwayó-kwáásí Ísuntavesa sésa anóndakoo toómbá naaó amataáará'á suwaná ³² Ísu séna kemá íma awánaan-tomba makáumne súwasa ³³ kwená kwayó-kwáásí keáimbá sésa náawa toómbá maimaéna máamakaiyo suwaná ³⁴ Ísu séna toóntávénamo tááimo kwétinkaintemba si'mákaiwain-aaí isé'a kwená mayáimá maimaé'a kwégwe'a ánasanaundayavai kwésinkaiye. ³⁵ kígauva'a kwáyáin-tontave'a éiyain-kwiyoomba ánasainana ávuma káínata áká'mai torupánaumne kwésevo kemá sé'a awánaaaro. ívé'a maankánáámá toómbó ávumo kaintembá miraráán-umai kwaásiyomba tí'mai Áánútunopa'a kwiyónááowe. ³⁶⁻³⁷ kwaásiyombo tí'mai Áánútunopa'a kwitinkáíyan-kwaasimo ésa miwí kawe'-mékámbá mayáiyasa Áánútunopa'a tíyan-kwaasi aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe kwésune. évakarawai kígau úmaraiyasa ó'owima akaránááowe kwésewe. miráumai kígau iyawai gwara akaráiyawai gwara'o ésarai aamoí ónááowe. ³⁸ ó'owima kígau úmakaamba isa'á kemá tí'maráúna'a ó'owiti mayáivínkén-tómbá kwéakaraawe Ísu kwántáimai-aimba simátímakaiye.

³⁹ ániyo minínínkó séna amápa'a uráunda-yantaa'a paáruraiye siráin-aimba isésa pósa Sámériyaa-kwaasi mindáópaken-kwaasi Ísuntavesa sésa árai'a Áánútumo usásinankaiwaiman-íye sésa ⁴⁰ Ísunopa'a tésa sésa kentáásí naaópa'a tamaiyo suwaná Ísu kae-táwai koména ⁴¹ aaí simátimuwasa isésa sáwíva-kwaasigwara'a sésa árai'a sáwí'ó umáimo máyaundavinkenta kawer-ámpátá mésinkaniwaiman-íye sésa ⁴² minínínkómbá simámesa sésa íma

enááiyē su'maiyavetaanivo kwenáái ísaraundayaveta séta marapá-kwáási sáwí'ō umáímo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mésinkaniwaiman-iyē siráawe.

Ísu moórá-iyampoi asóvamankarain-kwasai.

⁴³ Ísu kae'-nó'wáámbá kwaéna mindáópa'a tuwéna Káriri-ayampa'a kónáe séna kwéna ⁴⁴ séna Áánútun-aaí simátímiwain-awí'a kwenamááaraa íma mósá máráavo á'on-daopaken-kwaasi kwenáwí'a mósá máráawe súwasa ⁴⁵ miráumai Káriri-ayampa'a kúwasa mináyámpákén-kwáási aamoí umánkaraawe. ááéma tíyótaasa í-tánón-kánáará'á miwí Yérúsaremu-naopa'a komésa Ísuna mayáímó mairáimba awánaraamba pósa aamoí umánkaraawe.

⁴⁶ aamoí umánkówana Ísu Káriri-ayampa'a kwénaaena Kéna-naopa'a non-úranko ándá-aran-dombo kasúkáin-daopa'a kúmba kámááni-kwaasi Kápénéamu-naopaken-kwaasigo ááninkomba áí'a kwéuwana ⁴⁷ Ísu Yútiyaa-ayampakemba Káriri-ayampa'a tiráin-aimba iséna Ísunopa'a téna séna kesááninko puwíndayavena kwéisa'a úmpo kesí naaópa'a kuré koasóvamankaniyono súwana ⁴⁸ Ísu séna ímo ó'om-bayai-awaame'ō awáné'ō é'a íma kesááiyave'a áraire sénááowe súwana ⁴⁹ anóndakoo kesáánimba puwíndayavena kwéimba avekáán-umai tíyó súwana ⁵⁰ Ísu séna enáánimba asóvagwivo kwaaó súwana Ísun-aaiyavena áraire séna kúmba ⁵¹ aampa'á kúmba kwená mayái-kwáási tésa sésa enáánimba áí'a éránkariye suwaná ⁵² tísaa ena séna kesáánimba nósa-tawaiya áí'a éránkariyo súwasa sésa tindauma kwáyá'wái kokotámba éránkariye suwaná ⁵³ avowámá imáyáa éna séna mitáwai enáánimba asóvagwiye mo siráimba árai'a siráiyē súmba pósa kwená akúmpákén-kwáási amápa'a Ísun-aaiyavesa áraire siráawe. ⁵⁴ Yútiyaa-ayampakemba Káriri-ayampa'a komáyomba moóráma kawé'-máiyái-áwáámé'á uréna minká'á miníyámpóigómbá asóvamankowasa kwená akúmbá áraire siráawe.

5

nonkwaaúmpá'á Ísu moóráwaimba asóvamankarain-kwasai.

¹ aáno Yútaa-kwaasi monotávésa tanómba kaumakónka'a Ísu Yérúsaremu-naopa'a kurái. ² Yérúsaremu-naokona óntan-kuriva'a ontamá kwáyomba áwí'a sipisípigona ontamá miwáná egwaa'á nonkwaaúmbá áwí'a Pétéséta-nonkwaaumba kwáyowana ³ mindónkón-awampa'a kwááyu-namba éva'aasei-namba kwáyowasa mindáúmpátá tí'a ún-kwaasiyomba évaka'a tógavitan-kwaasiyonte tíyayaamba kararón-kwaasiyonte mésa [nonkómó píví'namaemo kúmba amu'marésa máyówana ⁴ moórá-mora-tawai kwíyómpakewaima nompímbá kumúwana nonkómá píví'namae kúwana aiva'á nompímbá kumúwaimba áí'a éránkariye.] ⁵ tí'ō ún-kwaasiyompimba moóráwai ména ayáátááka'a ³⁸ ira'a áí'a kwéun-kwaasi máyowana ⁶ Ísu awánéna ayáátááka'a áí'a kwéiyē-imayaama éna áisaa ena séna embá asóváyavai kwéankaiyo súwana ⁷ séna nonkómá píví'namae kwíndara'a sí'maimo nompímbó sinkániwaima íma máyáiyē. kemá kumónáe'a úndanivo moóráwai kembá kumáyaaaitena nompímbá aiva'á kúmísana kesí'a úwoi kwáyáiyē súwana ⁸ Ísu séna usásinaao. ená tuvai'á maimaé kwaaó súwana ⁹ avekáán-umai áí'a érankowana kwená tuvai'á maimaéna kuráiyē.

Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a mirá úwasa ¹⁰ Yútaa-kawaa-kwaasi asóvamankon-kwaasiyavesa sésa ívé'a agándaan-kanaama po ená tuvai'á maimaé kwégonda aambá áúmbakaawe suwaná ¹¹ séna asóvamasinkaraiwaima séna ená tuvai'á maimaé kwaaó siráíye súwasa ¹² miwí áísaa esa sésa ená tuvai'á maimaé kwaaómó siráíwai nááwa'iyó suwaná ¹³ sáwíva-kwaasivimba Ísuma áúyokuwana póna asóvamankarowai séna áwí'a íma isáúnda-kwaasiman-íye siráíye.

¹⁴ simásuwena aáno anóm-bono'-naumpa'a iyúmba Ísuma avakáá-umai awánéna séna áí'a éránkáimba po sáwiyamba sínkáivo se sáwí-imayaa ivátuwaaó súwana ¹⁵ iséna Yútaa-kawaa-kwaasi kosimátimena séna asóvamasinkaraiwaima Ísuman-íye súwasa ¹⁶ Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a Ísuma asóvamankarontavesa Yútaa-kawaa-kwaasi Ísumba sáwí'a umánkámae iyúwana ¹⁷ Ísu séna kesivo aasiyaasi-táwai mayáímá kwémayaimba pó'a miraráán-umai mayáímá mayánaumne súwasa ¹⁸ agándon-kanaara'a asóvamankarontavaigwara Áánútuma kesivomán-íye siróntavaigwara'a pósa Yútaa-kawaa-kwaasi sésa tuvuwónáe síma sima'a umbá Áánútuma kesivomán-íye sirónten-umai Áánútuwe kesé mimbóráí'a umái máyauye siráimba pósa Yútaa-kawaa-kwaasi sésa tuvuwónáe siráawe.

avowáná kwaasáí Ísu siráin-kwasai.

¹⁹ suwaná Ísu simátimena séna árai'a simátimé'a sé'a ááninkoma pó'a íma kesí imáyáavinkemba únda kesivomó imbá awáné'a mirá kwéune. kesivomó intembá ááninko kwéune. ²⁰ kesivo ááninkomba arumbá siména amápa-tantaa'o kwéimba kwéagaraasinkaiye. usáyaaitanim-bayai agaráásinkaina'a mimbáyái máyána'a táátavai ónááowe. ²¹ kesivomá pukáampinkembo usásintinkaintemba ááninko kesí imáyáavinkemba usásintinkanae'a kwéune. ²² kesivo séna íma aavimbá maitinkánaumpo aavimbó maitinkánim-bayai kesááninkomba ámakaumne siráíye. ²³ aavimbó maitinkáanda-mayai símakaimba pósa kesivo áwí'o mósá máráantemba ááninko súwí'a mósá maránááowe. kesúwí'o ímo mósá maráiyawaimo ésa kesivomá si'mákaiwai áwí'a íma mósá maránááowe.

²⁴ árai'a simátimé'a sé'a kesááimo isésamo árai'a ai'mákaiwaima Áánútuma iyémó kwésiyawaima á'a ááimba ásamái aúnaí'a umái mai'mai'a kwéowe. kwaási máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a kwaémáyaimba Áánútuna egwaa'á tamáyáamba pó'a íma aavimbá maitinkánaumne. ²⁵ árai'a simátimé'a sé'a moórá-kanaa kwétinasa pukáíyan-kwaasi Áánútu ááninko-saai isánááowe. isáiyawaima usásinesa mai'mai'a ónááowe. ²⁶ kesivomá kwaási máyáawaina ááimban-íye. asirayámba siména séna mirámó úndantemba kwaási máyáawaina ááimba óne siráíye. ²⁷ kemá kwíyómpakemba kwaási úranda'a kumpaáruraundawai únana póna kesivo kentávéna séna aavimbó maitinkáníyonda-mayai amúne siráíye. ²⁸ mináintávéna íma táá'a kaíno. moórá-kanaamo tínimba utamátinkaren-kwaasi amápa'a kesáái isésa ²⁹ utamátinkarepakemba usásinanaaowe. kawé'ó uréwaimo usásinaya aavimbá maitinkánaumne. mináintávéna íma táá'a kaíno Ísu siráíye.

Ísumba kwená ááin-kwasai.

³⁰ Ísu simásuwena séna íma kesí imáyáavinkemba úndanivo si'mákaiwaima simásimakaintemba mirá kwéune. íma kesí imáyáavinkemba úndayave'a arupí umái aavimbá maitinkánaumne. kesivo simásimakainten-umai aavimbá maitinkánaumne. ³¹ keyáámo kesáváímó súndarakai kamparé sesinó. ³² moóráwawigwara'o kentávénamo kwésimba árai'a kwésiye. ³³ keinárawa'a évakarawai tímarówasa Yóni nombá pétinkaiwaimba koáisaa uwaná Yóni kentávéna séna árai-kwaasiman-iyé. kosimátíméro siráiyé. ³⁴ kesí ááimbo sénááontavai íma anón-imayaa úndanivo Yóni kentávái siráin-aintavai áraire síya'a sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanae-imayaa kwéé'a mináimbá kwésimatimune. ³⁵ oómbó aampa'ó kúra'mae konten-umái Yóni kentí aampa'ó kúratinkowa'a sáwíyanka'a aamoí uráawe. ³⁶ moórá-yantaakoma Yónima kentávéna siráin-ainkomba usáyaaitaraiye. kesivomó simásimakaim-bayaima kwémayaunama mimbáyáígómá kesí ááimba kwévaariye. kesivomó siménamo si'mákaim-bayai kwémayaunasa kesí ááimba kwéawanaawe. mintántáákómá Yónima kentávéna siráin-ainkomba usáyaaitaraiye. ³⁷ kesivo si'mákaiwaima kwegwárá'á kentávéna simbánivo kwenáái ísámai íma kawé'á é'a kwenane'á íma awánaraawe. ³⁸ si'marówa'o kunkáundayave'a íma áraire kwéseмба póna Áánútun-aaí íma tirumpimbá kwáyáiyé. ³⁹ keinárawa'a sé'a aúnái'a umái maí'mai'a ónaumne sé'a Áánútun-aaí aúvávimbba awána-awana kwéowe. mináúvávimbá kesí ááimba agaimarówa'anivo íma kawé'á umái ísaraawe. ⁴⁰ kawé'ó umáimo isé'o kesópa'o tékaankasi aúnái'a umái maí'mai'a osino.

⁴¹ kwaási kesúwí'a anómba umásinkanaaowe-imayaa íma kwéune. ⁴² Áánútumbo ímo tirumbó áménka'a kwétuwanaumne. ⁴³ kesivomá simásimakaintave'a kunkáundanivo íma kawé'á umásinkaraawe. ánivo moóráwaimbo kesivomó ímo simámakaindawaimo tína'o é'a kawé'á umánkanaaowe. ⁴⁴ keinárawa'a sé'a kwaási kentáá súwí'a anómba umásinkanaaowe sé'a pó'a kesáái íma áraire kwésewe. Áánútuma kentáá súwí'a anómba umásinkaniye sékaankasi kentávé'a áraire sesinó. ⁴⁵ kesivo aúranka'a íma aavimbá maitinkánaunda póna Mósesi naaóvá'á amáán-aimba agaimakáiwai aavimbá maitinkániye. Mósesi kwésuwa'naa iyémó sewáímó éna kwemá aavimbá maitinkániye. ⁴⁶ Mósesi kesáái agaimarómba pó'a Mósesin-aaíyave'o árairemo kwésekaai kesááiyave'a áraire sesinó. ⁴⁷ Mósesimo agaimakáin-aintave'a íma áraire kwéseмба pó'a kesááiyave'a íma áraire kwésewe Ísu siráiyé.

6

*Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.
Mátíyu 14:13-21, Máaka 6:30-44, Áríku 9:10-17*

¹⁻⁴ naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá sáwíyanka'a tíniye kwéuwana Káriri-kwaaukuna menávápá'á Ísuma nompí-sípívimbá kwéna minkwáúnkóná moórá-awí'a Táípíriyasi nompá'á kúmba tí'o ún-kwaasiyomba asóvamatinkarowasa awánaresa pósa kwenánaemba kwárówasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívínkémbá marapá'á ásávesa omápa'a umáyówasa ⁵⁻⁶ sáwíva-kwaasi Ísunopa'a kwéiyuwana tuwánéna imáyáama éna séna naaémba mirá ónaumpo aiva'á Virípimba áísaa umai ísánáe séna áísaa ena séna náávakena toómbá meéyámba'maiya

tíménara nánááoo súwana ⁷ Vírípima séna sáwívar-ontankaken-tomba 200 kinaaraken-tomba meéyámba'maiya timúnasaya naasinó súwana ⁸ moórá-kwayo-kwaasi Sáímoni Pítaa áváko áwí'a Éndaru ⁹ kwemá séna moórá-iyampoigo éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwárá'á makáimbanivo sáwíva-kwaasi máyáawe súwana ¹⁰ Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna mara'á máéro simátíméro súwasa simátímúwasa mara'á máúmba minkwáásívínkémhá sáwíva-kwaaima 5,000 kwaaima máyówana ¹¹ Ísu mintómbá maisokéna Áánútuntavena súwi simásuwena toómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásír'á timúwasa miwímá tímúwana toómbó nontenkáán-umai noyáá'a miráumai nowaná tímú'a vówasa miwítí imáyáaomo úni'a uwaná ¹² kwená kwayó-kwáásiyávéna séna mintón-ayai íma úwoiva'a tuwé'a máyáaro súwasa ¹³ éva'aasei-tompinkemba nésamo túwón-ayaivinkemba sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitowasa ¹⁴ Ísumo úmba awánésa sésa Áánútun-aaí simátímíwaima íya awánáúnda-awaame'a ísatá awánáúmne sésa kwéamu'maraundawaiman-iyé sésa ¹⁵ kentáási kawááíta ínáyemo sumbá Ísu miwí tirumpimbó sun-áimbá íséna íma mirá ónaunasa sewé séna tiyuwéna omápa'a iráiyé.

Ísuma non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 14:22-23, Mááka 6:45-52

¹⁶ Ísu omápa'a umáyowasa enónka'a kwená kwayó-kwáási nonkwaúnkón-awampa'a kumésa ¹⁷ Kápénéamuva'a kónáe sésa nompí-sípívimbá usámaaisesa kuwaná Ísuma íma usauwerówana no'wáamba aúkúwana ¹⁸ anón-undaoma kwétena nonkómá tuvántááva kwéuwasa ¹⁹ tamayó'nei nombá tuwíntámaesa ayáátáaka'a kuwaná Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaaena nompí-sípígóna egwaa'á túwasa awánésa táátavesa kwéuwana ²⁰ Ísu séna kemá úmpo táá'a kaivó aáno máéro súwasa ²¹ aamoí ésa sésa nompí-sípívimbá usámaaisaao suwaná avekáán-úwana nompí-sípígó non-awámpá'á kúpa'a kuráiyé.

Ísumba avakáá uráan-kwasai.

²² aavyaavimba menávápá'á komáyón-kwaasi sésa tíndauma kimbora-nompí-sípima kwáyáísana Ísuma íma mimpímbá kwisasá kwená kwayó-kwáási miwíyé su'mai kuráavo Ísuma náávava máyáiyó siráawe. ²³ évaka-kwaasi nompí-sípívimbá Táípíriyasivakemba kwétoyo-esa tíndauraamba Ísu Áánútuntavena súwi súwasa kwaásiyomba toómbá néiron-ayampa'a tésa ²⁴ Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé íma máyóntavesa tivakáá ónáe sésa mindómpí-sípívimbá usámaaisesa Kápénéamuva'a kuráawe.

Ísu mai'mai'a ónááon-tomba úne şiráin-kwasai.

²⁵ Kápénéamu-ayampa'a kumbá Ísumba awánésa sésa kesí anóndakoo nósa-tawai maavá'á tiráano suwaná ²⁶ Ísu séna maísáaro íma kawer-áwáámé'á agaráátinkaraundayave'a kwésivakaa-ovo toómbó naráantave'a kwésivakaa-owe. ²⁷ toómbó ímo kwaikwai'o índá-tontave'o é'a íma mayáimá maé'a kwaasi mai'mai'o ónááon-tontave'o é'a mayáimá máyáaro. mintómbó tíménaunda kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mintómbá tíménaumne. Áánútu kesivomá kentávéna séna aamoí kwéumankaumne. kesí mayáimá mayaaó simbá pó'a mintómbá tíménaumne súwasa ²⁸ áísaa esa sésa nóraumaiya Áánútuna mayáimá mayánaumno

suwaná ²⁹ Ísu séna kentáv'e' o sé' o árai'a Áánútuma ai'mákaisana kunkáiwai iyémó sembá mindá Áánútuna mayáimá maé'a sewé súwasa ³⁰ nóra awaamera'i, ímo awánáúnda-awaame'o inatáám' éta awánétaamo éta séta árai'a Áánútuma embá ai'maráisama kunkáandawaima óne. nóim-bayai-awaamera iniyono sésa ³¹ kentáá síkwá'náma kavóná-marava'a mésa kwíyómpaken-tomba áwí'a máána-tomba némaëmbanivo emó uráandawaimo éna íma mindá usáyaaitaraiye. naaóv'á' Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kwíyómpaken-tomba tímúwasa naráawe agaimaréna siráíye suwaná ³² Ísu séna másáaro Mósesimo tímakon-tomba íma kwíyómpaken-tomban-íye. kesivomá kwíyómpaken-tomba kawé-tómbá kwétimiye. ³³ kwíyómpakembo marapá'ó kunkáiwaima kwemá Áánútuma kwétimin-tomban-íye. kwentáv'e'a pó'a maí'mai'a ónááowe súwasa ³⁴ sésa sénda-tomba aasiyaasi-táwai simiyó suwaná ³⁵ Ísu séna kemá maí'mai'a ónááon-tomba úne. kesópa'a kwétiyawai íma tááima kwétinkaiye. kenká'á aráápamái kwémaiyawai íma nontávéna kwétinkaiye. ³⁶ á'a simátimé'a sé'a kesí mayái-áwáám'é'á awánaambanivo kesááiyave'a íma áraire sésa kenká'á íma aráápamái kwémaewe. ³⁷ á'nivo kesivomó kwésimin-kwasimo é'a kesópa'a ténááowe. kesópa'o tíyan-kwaasiyave'o é'a íma kóro sénaumne. ³⁸ kesí imáyáa kwaránaundayave'a kwíyómpakemba íma kumbáyaumpo si'mákaiwaina imáyáa kwaránaundayave'a kumbáyaumne. ³⁹ si'mákaiwaima simásiména séna amúnda-kwaasi sáwí-amba kwáráavo se kawááuwu. naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkaano. ⁴⁰ kesivomá simásiména séna kesááninkoo embá awánésa sésa Áánútu ááninkoman-íye síyawaima aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe siráíye. naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkanaumne Ísu siráíye.

⁴¹ kemá kwíyómpaken-tomba úne Ísu súntavesa Yútaa-anon-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa iséise kwéesa ⁴² sésa kwemá Ísuma Yósépi ááninkoman-íye. anóvowi átaamo tuwánáundayaanivo nóra sénawa kwíyómpakemba kunkáumne kwésiyo suwaná ⁴³ Ísu simátiména séna íma mirá iséise oró séna ⁴⁴ kesópa'a íma úwoima ténááovo kesivo kembá si'mákaiwaima tááyaina'a kesópa'a tíya'a naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkanaumne. ⁴⁵ mindáyavai naaóv'á' Áánútun-aaí simátimékwai agaimaréna sésa Áánútu amápa-kwaasi simái agaráátinkaniye siráawe. kesivon-áái isámai kawé'a iyawai kesópa'a ténááowe. ⁴⁶ kesivombá íma awánaraavo kemá Áánútunopakemba kunkáundawai keyááama kesivombá awánaraumpo kesivon-áái isámai kawé'a iyawai kesópa'a ténááowe. ⁴⁷ árai'a simátimé'a sé'a kesááiyavesa áraire sésa kenká'á aráápamái kwémaewai aúnaí'a umái maí'mai'a kwéomba áaimba kwéasaawe. ⁴⁸ kemá maí'mai'a ónááon-tomba úne. ⁴⁹ kentíkwá'náma kavóná-marava'a mésa máána-tomba neémesa úwoi putaráawe. ⁵⁰ á'nivo kwíyómpaken-tomba mirán-tómbá náiyawaima úwoi maí'mai'a ónááowe. ⁵¹ kemá kwíyómpaken-tomba maí'mai'a ónááon-tomba úne. mintómbó nésamo ésa maí'mai'a ónááowe. kesúma tímúna'a naantáv'e'a pó'a maí'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

⁵² Ísu súwasa Yútaa-anon-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa iséise ésa sésa nóra éna mindá'á kwenáúma simínata nánaumno suwaná ⁵³ Ísu simátiména séna árai'a sune. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai pó'a kesúmo ímo né'o kesí naaemó ímo né'o é'a íma maí'mai'a ónááowe. ⁵⁴ á'nivo

kesúma kesí naaemá naawái aúnaí'a umái maí'mai'a kwéomba ááimba kwéasaamba pó'a naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkanaumne. ⁵⁵ kesúma kawé-tómbán-iyé. kesí naaemá kawé'-nómbán-iyé. ⁵⁶ kesúma kesí naaemá naawái kesé tarúmai máyáawa'a kemá miwisé tarúmai máyaumne. ⁵⁷ kesivo sí'mákaiwaima maí'mai'a kwéintave'a kemá maí'mai'a kwéune. kemá maí'mai'a kwéundayave'a pó'a kesúma naawái maí'mai'a ónááowe. ⁵⁸ kentikwá'náma toómbá neemesa úwoi putaráawe. kemá súnda-tomba kwíyómpaken-tomba íma mirán-tómbán-iyé. kemó súnda-tomba mintómbá naawái aasiyaasi maí'mai'a ónááowe Ísu séna ⁵⁹ Kápénéamu-naopa'a mono'-náúmpá'á mináímbá simátimakaiye.

⁶⁰⁻⁶¹ Ísu simásuwowasa kwenánaaemba kwakón-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa ísámai íséise ésa sésa kwemó sin-áínkómá íya sinkáin-aimba póna umbái kwétaiye suwaná Ísu arumpin-ímáyáám éna simátimena séna mináíntávé'a kayókáawe. ⁶² kemó kwíyómpakemba kwaási úranda'o kumpaáruraundawaimo kuntuaweré'o íyóna'o suwáné'o é'a nóra ímáýáawa ónááoo. ⁶³ kwaásiti asirayánkó íma túwa'naa ivo Áánútun-amanko aúnaí'a umái maí'mai'a kwéumatinkaiwaiman-iyé. mirámó intembá kemó súnda-aimba aúnaí'a umái maí'mai'a ónááon-aimba imbánivo ⁶⁴ évakarawaima kentávé'a sé'a kampa'á siyé kwésewe Ísu súbma Ísuma kampa'á siyé mó sun-áímbá kwená kuntaru'ó íníwainkwará'a naaóvá'á ísaronka'a póna évakarawai kentávé'a sé'a kampa'á siyé kwésewe Ísu simásuwena ⁶⁵ séna mindáyave'a á'a simátimé'a sé'a kesópa'a íma úwoima ténááovo kesivomó tááyaina'a ténááowe siráíye.

⁶⁶ Ísu súwasa kwenánaaemba kwakón-kwaasi évakarawai Ísumba ivá'á auwésa kwesé íma kwénaauwana ⁶⁷ Ísu kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasiyavena séna kegwarará ivá'á kwésiyyuwaao séna tísaa úwana ⁶⁸ Sáímoni Pítáa séna anóndakoo nááwa ewa kónaunawa seénó. emá aúnaí'a umáj maí'mai'a ónaumne-aimba kwésene. ⁶⁹ ívé'a entávéta séta árai'a séne. Aánútunopakemba kawé'ná'á óneya kwésune súwana ⁷⁰ Ísu simátimena séna kemá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasima ítátinkaundanivo keinárawapinkemba moórá sáwína'a paáriníye súbma ⁷¹ Sáímoni Isakérióti ááninko áwí'a Yútásintavena séna Yútási kwemá kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba Ísuna kuntaru'á mayáníwaiman-iyé. kwentávéna mináímbá siráíye.

7

Ísu áúnava'maati kwaasái.

¹ minkákémbá Yútiyaa-ayampaken-kwaasi Ísumba tuvuwónáe kwésuntavena Ísuma Yútiyaa-ayampa'a íma kwénaaena Káíriri-ayampa'a kwénaauwana ² Yútaa-kwaasimo kwááyu-nambo ésamo tanómbó kwégauvon-kanaama sáwiyanka'a túwasa ³ Ísu áúnava'maa'a aká'áamba simánkusa sésa maanáýámpá'á tuwéma Yútiyaa-ayampa'a kwaási torupanááopa'a ená mayáím komáénasa pósa ená kwaási ená kawé'-máýái awánanaaowe. ⁴ amápa-kwaasi suwánanaaowe síyawaima íma aúpá'á mayáím mayánááomba po amápa-kwaasi túranka'a mayái komayaaó sésa ⁵ Ísun-áúnava'maa'a kwentávésa íma ímáýaa ésa sésa Áánútunopakemba

kunkáiyé sésa mináimbá simámúwana ⁶ Ísu simátimena séna amáparawai kesí ááimba suwánanaao-kanaama íma tiráivo kemá úwoi kwíyasa tuwánésa ⁷ marapá-kwáási kembá íma áwáá'a tíkaavo miwíyávé'a sé'a kentí mayáímá sáwí'a kwéowe súndayavesa kembá áwáá'a síkaawe. ⁸ tanómbo opa'á koró. amáparawai kesí ááimba suwánanaao-kanaama íma tisa'á ívé'a íma tanómbo opa'á kúmpo kemá koró séna ⁹ Káriri-ayampa'a méraiye.

Ísu Yérúsaremuva'a kuráin-kwasai.

¹⁰ Ísu máyomba áúnava'maa'a tanómbo upa'á kuwaná naaémba kwemá aúp'á kúwasa ¹¹ Yútaa-anon-kwaasi Ísumba kwéavakaa-esa sésa náávava máyáiyó sésa tísaa uwasa ¹² Ísuntavesa úwoi-kwaasi sáwívar-aimba iséise ésa sésa évakarawai sésa kawé-kwáásímán-iyé suwasá évakarawai sésa ímanivo kampa'naampa-kwáásímán-iyé sésa ¹³ Yútaa-anon-kwaasi sáwí'a umásínkáavo sésa íma avora'á sumbá aúp'á siráawe.

¹⁴ Yútaa-kwaasimo kwááyu-nambo ésamo tanómbo kwégauvon-kanaama évareva kwáyowana avumpin-táwai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwenááima simátimuwasa ¹⁵ Yútaa-anon-kwaasi isésa táátavai ésa tóipimba tiyáámba áákesa sésa monor-áimbó isópa'a íma koména ísaraimbanivo nórapakena ísaraiyo suwaná ¹⁶ Ísu minímáyáámó umbá iséna séna kesí imáyáavinkemba íma simátimé'a Áánútu si'mákaiwaina imáyáavinkemba simátimune. ¹⁷ keinárawa'a imáyáama é'a sé'a náávakena simásímakaiyo. kwená imáyáavinkena'i. Áánútuna imáyáavinkena'iyoyimayaama kwéowe. Áánútumo siráini'a ónáe síyawai miwímó ésa simátimunda-ainkona ááimba isánááowe. ¹⁸ kesávái-imáyáavinkén-áimbá síyawai kesúwí'a mósá maráígwáe sésa kentí imáyáavinkemba kwésevo ti'mákaiwai áwí'a mósá maránáe síyawai íma kampa'naampá'á sembá árair-aimba kwésewe. ¹⁹ Mósesi áamámba simátimakombanivo íma ísámai kawer-urére sembá sínkamonaé kwésewe súwasa ²⁰ úwoi-kwaasiyomba sésa íma tuvuwónáe-imagaa kwéeta máyaumpo enarumpimbá taraváá-kwámbá máyáisa mirán-áimbá séne suwaná ²¹ Ísu séna monor-áimbá kwéisaan-kanaara'a íma awánaraan-awaame'a uráunda pó'a kemá sáwívar-imagaa kwéowe. ²² kentíkwá'narakemba sésa iyámpói matínkaraawasa avakaumboé-no'waamba kwaésa túra'a araa'éna umái karánááowe suwaná naaémba Mósesi mináimbá agaimakómba pósa évaka-tawai monor-áimbá kwéisaan-kanaara'a mirá kwéowe. ²³ Mósesina áamámba íma ankáiraamba pó'a agándai-kanaara'a mirám-báyáímá iyámpói túra'a kwéowe. ánivo agándai-kanaara'a moóráwaimba asóvamankaraunda pó'a mayáímá mayaánavo sé'a áwáá'a kwésiyewe. ²⁴ íma awáné-aase aintávái íma simátínkáaro. árai'a awánáíyan-aintavai simátínkáaro Ísu siráiyé.

²⁵ Ísu simásuwowasa évakarawai Yérúsaremu-naopaken-kwaasi sésa minkwáásiyáwáíya tuvuwónáewa kwéseo sésa ²⁶ kwemá avora'á kwenááima simátímísa'anivo íma aaivimbá mayánkaraawe. anón-kwaasiyomba sésawa kwemá Áánútumo usásinankawaima Káráísitiman-iyé mirá kwéseo. íya kwéseo. ²⁷ maankwáásígóná naaópa'a awánáúndanivo Áánútumo usásinankaiwaina naaópa'a íma awánáúndavakemba tíniye siráawe.

²⁸ minkákémbá Ísu anóm-bono'-naumpa'a simátimena séna kembá ára suwánéra kesí máápa'a ára awánéra mirá kwéoo. íma kesí imáyáavinkemba

kunkáumpo moóráwai si'mákaisa'a kunkáumne. kwemá áraite siwáimán-
iye. kwembá íma awánaambanivo ²⁹ kemá á'a awánáúnda si'mákaisa'a
kwenópakemba kunkáumne súwasa ³⁰ mináímbó súnkakemba tátoranae
suwááesa kwená kanaamá íma tiróntavesa íma tátorowasa ³¹ úwoi-
kwaasivinkemba évakarawai sésa Áánútumo usásinankaiwaima tándara'a
kwená mayáígóná awaamékoma amápa'-mayaigomba usáyaaitaniye-
imayaa kwéeta Ísuna mayáígómá mirám-báyáígómá póna Ísu Áánútumo
usásinankaiwaiman-iye kwésune siráawe.

Ísumba koyátoraaro sésa ti'mákaan-kwasai.

³² úwoi-kwaasiyomba mináímbá sumbá amáán-kawaa-kwasai isésa
miwiyé mono-káwáá-kwáásiyé i-kwáásiyávésa sésa Ísumba koyátoraaro
sésa ti'márówasa kuwaná ³³ Ísu séna sáwiyanka'a keinárawate mé'a
si'mákaiwainopa'a iyóna'a ³⁴ sivakáá uwááe'a íma suwáné'a umáéndava'a
íma kanaán-umai iyónááowe súwasa ³⁵ Yútaa-anon-kwasai iséise ésa sésa
náávava kwindayavena siyómpo avakáá uwááeta iya awánanaumne. Kíriki-
ayampara Yútaa-kwasai máyáapara kwéna kwenáái simátiminyo sésa
³⁶ kwemá séna sivakáá uwááe'a íma suwáné'a umáéndava'a íma iyónááowe
simbá póta mináínkóná áaimba íma ísaraumne siráawe.

maí'mai'á onááon-donkona kwaasái.

³⁷ Yútaa-kwasai kwáayu-nambo ésumo tanómbo kwégauvon-
kanaara'a moórá-kanaama kwáyowana minkánáá anón-kanaama úwana
minkánáárá'á Ísu usásinena anónka'a séna nontávénamo kwétinkaindawai
kesópakemba tamandaaró. ³⁸ Áánútun-aii aúvávimba agaimaréna
siráintemba nonayumpinkémbó usausa intenkáámbó kesááiyavesa
áaire siyawaima tirumpinkémbá nonayumpinkémbó intembá íniye
Ísu súmba ³⁹ Áánútun-amankontavena siráíye. Ísu íma kwíyómpa'a
kuntauwékáintavena Áánútun-amanko íma kunkáíye. Ísu imáyáa éna séna
kemá púwóndavinkemba usásine'a kesivonópa'a iyé'a Áánútun-amankomba
ai'maráanana kuména kesááiyavesa áaire siyawai tirumpimbá kumbéniye-
imayaa éna Ísu mináímbá simátimakaiye.

Ísuntavesa imáyáama taaínkaa'a uráan-kwasai.

⁴⁰ Ísumo simátimumba kwaasiyomba isésa évakarawai sésa árai'a
kwemá Áánútun-aii simátimíwaiman-iye suwasá ⁴¹ évakarawai sésa
kwemá Áánútumo usásinankaiwaima kwéamu'maraundawaiman-iye
suwasá évakarawai sésa Áánútumo usásinankaiwaima íma Kárírivakemba
tíniye. ⁴² naaóvá'á Áánútun-aii aúvávimba agaimaréna séna Áánútumo
usásinankaiwaima Tévitin-andarakemba Tévitina naaópa'a Pétáremuva'a
marankániye agaimaréna siráíye sésa umbá ⁴³ Ísuntavesa imáyáama
taaínkaa'a ésa ⁴⁴ évakarawai sésa tátoranae sumbánivo íma tátokaawe.

⁴⁵ íma tátoresa i-kwáásí mono-káwáá-kwáásítópare amáán-kawaa-
kwaasítópare koyauwérówasa nóra séra íma táto'mai áí'mae'a teéó suwasá
⁴⁶ i-kwáásí sésa kwenááigoma amápa-kwaasi taaígomba usáyaaitariye
suwasá ⁴⁷ amáán-kawaa-kwasai tísaa esa sésa kenkwará'á kampa'á
simátiyuwaisara kwéseo. ⁴⁸ anón-kwasaiye kesáá amáán-kawaa-
kwaasiyaawe íma árai'a kwíyómpakemba kunkáíye kwésumpo kegwará'á
mirá seró. ⁴⁹ úwoi-kwasaiye su'mai áaire kwésewe. miwímá Mósesina

ámáámba íma ísáamba póna Áánútu tínkaminiye suwaná ⁵⁰ áamáán-kawaa-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Níkótimasi ááéma Ísunopa'a iráiwaima simátimena séna ⁵¹ kentáási áamáánko séna íma úwoi sé'a sáwí'a uráíye sé'a kwenááima ísare'a kwená mayái awáné'a aaivimbá mayánkááro kentáási áamáánko siráíye súwasa ⁵² Níkótimasimba aká'áámba simánkesa sésa Káririvakewai-ánaaemba kwarááno. Áánútun-aaí aúvávimba awánamai kawer-uréo. Áánútun-aaí simátímíwaima íma Káririvakenda'an-ivo kwemá íma Áánútun-aaí simátímíwaiman-íye sésa [⁵³ kentí naaó'-nao'a kóyáwé uwaná Ísu Óríve-ompa'a iráíye.]

8

moórá-ininko ó'on-kwaasiye máyon-kwasai.

¹ Óríve-ompa'a Ísu uména ² aavýaavimba kuména anóm-bono'-naumpa'a umáyowasa kwaásiyomba kwenópa'a torupowaná mara'á ména kwenáái simátimuwasa ³ áamáamba sun-kwáásiyé áamáán-kawaa-kwaasiye aarai áí'maesa minínínkó ó'on-kwaasiye máyomba pósa áí'mai amáparawai túranka'a ankésa ⁴ Ísuntavesa sésa anóndakoo minínimbá ó'on-kwaasiye máyáísata awánéta táto'mai áí'maeta túne. ⁵ áamáán-auvaivimba Mósesi agaimaréna séna mirámó índawaimba óntandei tuvúwónanaya puwíníye agaimaréna siráíye. nóran-imayaa éwa seénó sésa ⁶ Ísumba maka sésa mirá senaná paárinata kwembá aaivimbá mayankánáe sésa suwaná Ísu kívairena ayáánaui'nei marará'á aúvái agaimarówasa ⁷ áísaa aísaa uwaná usásinena simátimena séna imó sáwí'o uráíndawai aivar-óntámbá maimé tuvúwino simátimena ⁸ moórágwara'a kívairena ayáánaui'nei marará'á aúvái agaimarówasa ⁹ ísésa moórá-mora-kwaasi kunákáríwusowana anón-kwaasi aiva'á kumúwasa miwán-ánaaemba kwa'maésa kúmúwana minínínkówé su'mai Ísuwe máyowana ¹⁰ usásinena áísaa ena séna náávara máyaa. amáparawai íma aaivimbá mayankánááo súwana ¹¹ owé íma aaivimbá maisínkánááowe súwana kegwará'á íma aaivimbá mayankáúna kómpo moórágwara'a íma mirán-owo Ísu siráíye.

kwaási sáma kamátinkaina'a úne Ísu siráin-kwasai.

¹² ókwará'a Ísu kwenáái simátimena séna kwaási sáma kamátinkaina'a úne. kesínaaembo kwaráiyawai íma tunínívo sáma kamái mai'mai'a ónááowe súwasa ¹³ áamáán-kawaa-kwaasi sésa eyáá ená ááimba séndamanivo íma árai'a kwésene suwaná ¹⁴ Ísu séna ímanivo kesááigona ááimba árai'a kwésune. á'a awánáúndavakemba kunkáundayavai á'a awánáúndava'a iyónaunda pó'a kemá súnda-aimba árai'a kwésune. kesí ááimba íma suwánaraawe. ¹⁵ marapá-kwáási kentí imáyávinkemba aaimá maisínkaavo kemá íma aaimá kwémaitinkaumne. ¹⁶ kemó aaimó maitinkáundarakai arupí úsino. íma kewé su'mai aaivimbá maitinkánaumpo kesé kesivoé aaivimbá maitinkáyauye. miráumai kemó aaimó maitinkáundarakai arupí úsino. ¹⁷ kentí áamáán-auvaivimba agaimaréna séna kae-kwáásiráí moórá-aimbo séyambo ékai mináimbá árai'a kwéseye agaimaréna siráíye. ¹⁸ miráumai kemá kesávái simátimunana kesivoé kesé mimbórá-áimbá simátimuyamba póna árair-aimban-íye súwasa ¹⁹ enavomá náávara máyáíyo áísaa esa suwaná kesí ááimbo ímo suwánaantavai kesivombá íma kwéawanaawe. kesí ááimbo suwánaankakenkai kesivombá awánaasino Ísu súmba ²⁰ anóm-bono'-naumpa'a óntambo túwón-daumpa'a mináimbá

simátimuwasa tátoranae sésa suwááesa kwená kanaamá íma túntavesa íma tátokaawe.

²¹ minkákémbá Ísu simátimena séna tiyuwé'a iyóna'a sivakáá uwááe'a íma suwánanaaowe. puwíyamba kentí sáwí-imayaa kwáyáina'a puwónááowe. iyóndava'a íma kanaán-umai iyónááowe súwasa ²² Yútaa-anon-kwaasi sésa kwemá séna iyóndava'a íma kanaán-umai iyónááowe simbá póna kweyáárikara puwíndayavena síyo suwaná ²³ Ísu séna keinárawa'a maankákén-kwáásimán-ovo kemá sanaankéndá'á úne. keinárawa'a marapákén-kwáásimán-ovo kemá kwíyómpakenda'a úne. ²⁴ simátime'a sé'a puwíyamba kentí sáwí-imayaa kwáyáina'a puwónááowe. kemá kwíyómpakenda'a úmpo kentáv'é'o ímo áraire sé'o é'a kentí sáwí-imayaa kwáyáina'a puwónááowe súwasa ²⁵ mináínkóná áaimba íma ísámai áísaa esa sésa náawawa oónó suwaná Ísu séna aasiyaasi-táwai á'a simátimakaumne. ²⁶ keinárawatave'a sáwívar-aimba kanaán-umai sé'a aavimbá maitinkáundanivo sí'mákaiwaina aaiyé su'mai amáparawaiyave'a kwésimatimune. kwemó arupí iwáín-áái kwésimatimune súwasa ²⁷ Áánútun-aaima súmbanivo íma ísówana ²⁸ mindáyavai Ísu séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai sí'mae'a taaira'á mói sínkamonaaomba pó'a suwáné'a sé'a kwemó siwáímá kwená imáyáavinkemba íma sívo avowamá simámakain-aimpinkemba siráiyé mirá sénááowe. ²⁹ sí'mákaiwai aamoí ínkwáe-i'a úmae kwéiyunda póna íma siyuwéna kesé máyáiyé súwasa ³⁰ sáwíva-kwaasi ísésa kwentávésa árai'a kwíyómpakenda'an-iyé siráawe.

tátokaawanamo Ísu ayútinkáin-kwasai.

³¹ Ísuma Yútaa-anon-kwaasi kwentávésa árai'a kwíyómpakenda'a iyémó sirówaiyavena séna kesááimo ísámaimo kawé'ó é'o é'a kesí kwaási aú'mái ménaaowe. ³² árair-aimba íséwana tátokaiyampinkemba mináráir-áínkó ayútinkaniye súwasa ³³ Ááváramun-andaraken-kwaasi únda póta íma ó'on-kwaasi tátokaawe. nóra se ayútinkaniye seénó suwaná ³⁴ Ísu séna árai'a simátime'a sé'a sáwí'o kwéowaima misáwíwíkomá kembá kwétatoriaye. kesí mayái úwoi mayáigwáe sésa meéyámba'mai tátokaantenkaan-kwaasin-owe. ³⁵ mirán-kwáásí kawáánákóná naaúmpa'a íma mai'mai'a ónááovo kwenáánimbaa'a mai'mai'a ónááowe. ³⁶ kemó Áánútu ááninkomo ayútinkána'o é'a ayútuwe'a ménaaowe. ³⁷ Ááváramun-andaraken-kwaasi ombánivo kesáái íma tirumpimbá kwáyáintave'a tuvuwónáe kwésewe. ³⁸ kesivo agaráásínkáin-aimba kwésumpo kentivomá simátímín-aimba kwésewe súwasa ³⁹ Ááváramu kentáásivoman-iyé suwaná Ááváramun-andarakewaimo ékai Ááváramumo úntemba mirá uráasino. ⁴⁰ Áánútu árair-aimba simásimakaimba simátimundanivo tuvuwónáe kwésewe. Ááváramu íma mirá uráivo ⁴¹ kentivomó uráintemba mirá kwéowe súwasa kesáámá íma kesinóma eénkwááirákémbá kentáá masinkariaye. kentáásivoma mimbóráwái Áánútuman-iyé suwaná ⁴² Áánútunopakemba kunkáunda pó'a Áánútu áráá'o ékai kentirumbá simésino. íma kesí imáyáavinkemba kunkáumpo kwemá sí'maráisa'a kunkáumne. ⁴³ kemó súnnda nóra séra íma kwéisaa. kesááigo umbái kwétiyaiye. ⁴⁴ kemá Sáatáánigo áráá'a pó'a

kwenarááíma kwaránáe kwésewe. kwemá ááinkakemba tuvúkáiwaiman-
iye. árai'o sii-yántáá'á íma kwempimbá kwáyáísana kampa'naampar-
áinkómá avowai'a kwéiye. ⁴⁵ miráumai árair-aimba simátimundayavai
árair-aimba iyémá íma kwésewe. ⁴⁶ íma sáwí'a uráunda kwéisaawe. arupí-
aimba simátimuna'anivo íma áraire kwésewe. ⁴⁷ Áánútu áráá'a pósa
kwenáái isésa máyáavo keinárawa'a íma Áánútu áráá'maari'a uré'a p'ó'a
kwenáái íma ísaraawe Ísu siráíye.

⁴⁸ Ísu simásuwowasa Yútaa-anon-kwaasi aká'áamba simánkesa sésa árai'a
séta Sámériyaa-kwaasi ónana taraváá-kwámbá enarumpimbá máyáísampo
mináímbá siráne suwaná ⁴⁹ Ísu séna taraváá-kwámbá íma kesirumpimbá
máyáíye. kesivo áwí'a anómbe úndanivo kesúwí'a sáwí'a umásínkáawe.
⁵⁰ íma kesúwí'a anómbe ónáe. Áánútu kentávéna séna kawe'-máyái
mayáánda p'ó'a enáwí'a mósá anómbe umánkanaumne kwésiye. ⁵¹ árai'o
senda-áímbá kesáái ísámai kawe'á íyawai íma puwónááowe súwasa ⁵² Yútaa-
anon-kwaasi sésa senda-aimba taraváá-kwámbó enarumpimbó máyáimba
áta ísaraumne. Ááváramu puwúwasa Áánútun-aaí simátimakowaima
púwúmbanivo emá se kesáái ísámai kawe'á iyawai íma puwónááowe
siráne. ⁵³ kentáásivo Ááváramu puwúwasa Áánútun-aaí simátimakowaima
pukáambanivo miwí usáyaaitaniyona. emó senda náávakendara'ono
suwaná ⁵⁴ Ísu séna kesúwí'o mósá maráúndarakai úwoi úsina. kesúwí'o
mósá maránimba kesivomán-iye. kwentávé'a sé'a kentáási Ísoígoman-
iye kwésewe. ⁵⁵ kwembá kwéawanaumpo kemá íma awánaraawe. kemó
sé'o íma awánáúmnemo súndarakai kemó ontembá kampa'ná'á maúsino.
á'a kwéawane'a p'ó'a kwenáái mósá kwémaraumne. ⁵⁶ kentivo Ááváramu
kemó marapá'ó kumónaunda-aimba iséna aamoí éna kembá suwánéna kwe-
narunkó kawe'á uráíye súwasa ⁵⁷ Yútaa-anon-kwaasi sésa emá ívé-kwaasi
íma kae-kwáái umái siyáánkai-ima maisukáampo emá séma Ááváramumba
awánaraumnewa seénó suwaná ⁵⁸ árai'a simátimuna'á sé'a Ááváramumbo
ímo maránkaronka'a kemá maémaundaniye súwasa ⁵⁹ mináíntávái tu-
vuwónáe sésa óntamba máyómbanivo Ísu aúpá'á anóm-bono'-naumpakemba
kárúwaguraiye.

9

Ísu aúramba kavikówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

¹ Ísu kúmba moóráwaimba anówama aúgavitamba maránkarowaimba
awánésa ² kwená kwayó-kwáási áísaa esa sésa anóndakoo nááwana
sáwí-yantaakona anondáwa aúramba kavikáíyo. kwendéígówá'i.
anóvwineigowa'íyo suwaná ³ Ísu séna íma kwená sáwí-yantaakon-ivo íma
anóvwiti sáwí-yantaakon-ivo Áánútuna kawe'-máyái kwenane'á paárinasa
awánanaaontavena aúramba kavikáíye. ⁴ si'mákaiwaina mayáíyá máyáano.
sámo káinká'ó mayáímó kwémayaawanamo no'wáámbo aúráisanamo
mayáímó máyáan-kanaamo ánásaintemba miráumai mayáímá mayáúnda-
kanaama ánásanimba p'óta ívé'a Áánútuna mayáíyá mayánaumne.
⁵ marapá'ó maúnda kwaási sáma kamátinkaina'a úne séna ⁶ marará'á
awirááíma kwi'maréna mindáne toiraambá úmarena aúranka'a a'maréna
⁷ simámena séna nonkwaaúnkó áwí'a Síróamu-kwaumpimba awaa'á
koyoraáo súwana mirá uráíye. Síróamuwemo súmba kwenááivinkemba

kwántámai séna ai'marái-kwáúné súwana koyotuwéna aúramba awánamai kawe'á éna túwasa ⁸ kwená naaópaken-kwaasiye ókwaasiye awánésa sésa kwemá aampa'ó ména óntantemo inaaí sima sima'a indará'iyó suwasá ⁹ évakarawai sésa owé kwemán-iyé suwasá évakarawai sésa ímanivo mimbórá-óikwárará'iyó suwaná kwemá séna ímanivo kemá úne súwasa ¹⁰ áisaa esa sésa nóra ónana aúramba kawe'á íyó suwaná ¹¹ moórawai áwí'a Ísuma kwemá awirááima kwi'maréna mindáneí toiraaní'a úmarena súranka'a a'maréna simásimena séna Síróamu-kwaampimba awaa'á koyoraaó sísá'á isé'a suwaa'á koyoráúnana súramba kawe'án-iyé súwasa ¹² áisaa esa sésa náávára kuráiyó suwaná íma awánáúmne siráiyé.

¹³⁻¹⁴ simátimuwasa áí'maesa ámáán-kawaa-kwaasitopa'a máánkówana Ísuma toímá aúranka'a a'maréna aúramba kawe'á umánkaron-kanaama Yútaa-kwaasi monor-áímbá kwéison-kanaa mayáímá aambá áumbakon-kanaama úwasa aúramba kawe'á umánkarowaimba áí'maesa ámáán-kawaa-kwaasitopa'a máánkówasa ¹⁵ áisaa esa sésa nóra ónana aúramba kawe'á íyó suwaná toímá súranka'a asínkáisa'a suwaa'á koyoráúnana súramba kawe'á umásínkáiyé súwasa ¹⁶ ámáán-kawaa-kwaasi évaka'a sésa agándaan-kanaara'o mirá uráintavena íma Áánútunopakemba kunkáiyé suwasá évakarawai sésa sáwí-imayaa-kwaasimo énarankasi íma kanaán-umai kawe'-má'yái-áwáámé'á isínó suwasá imáyáama taaínkaa'a ésa ¹⁷ sésa enaúramba kawe'á umánkaraiyo kwentávái nóin-imayaawa kwéono áisaa esa suwaná Áánútun-aaí simátimíwaiman-iyé súwasa ¹⁸ ányo miYútáá-ánón-kwáásí aúrumbo kawe'ó umánkontavesa íma imáyáa umbá anóvowi tááyowasa ¹⁹ tuyasá tísaa esa sésa kenkáítí táánina'iyó. ányo aúgavitana maránkaraayana'iyó. nóra ena aúramba awánamai kawe'á kwéiyó suwasaráí ²⁰ kesááninkain-iyé. maránkarauyamba aúgavitane. ²¹ ányo ívé'a nóra isaná aúramba kawe'á umái kwéawanaiyompo kwemá anómban-ivo áisaa íyana kweyáárika'a simátimino sirááiyé. ²² ááéma Yútaa-anon-kwaasi sésa Ísuntavesa Áánútumo usásinankaiwai kwéamu'maraundawaiman-iyé síyawai mono'-náúmpá'á íma iyónááowe sumbá póna minánóvowi Yútaa-anon-kwaasiyavena táá'a kówasarai ²³ sésarai anón-umaguraivo kwembá áisaa oro sirááiyé.

²⁴ simásúwóyasa ókwara'a aúramba kawe'á umánkarowaimba ááyowana túwasa sésa minkwáásigó sáwí-imayaa kwéiyé sewatá ísaraunda po Áánútu aúranka'a arupí umái simásimiyo suwaná ²⁵ sáwí-kwaasiya'i. kawe-kwáásiyá'iyó. kemá íma isáúmne. moóra-yantaatave'a isáúnda súramba kavíkwimbanivo ívé'a súramba awánáúmne súwasa ²⁶ nóraumai aúramba kawe'á umánkaraiyo áisaa esa suwaná ²⁷ á'a simátimundanivo íma isáawe, ókwara'o simátimena'o é'a isánááo. kwenaráái kwaránáemo sé'a kwená kwayó-kwáásí-í'a ónááowe súwasa ²⁸ aká'áamba simánkesa sésa emá kwenaráái kwaráampo kesáámá Mósesi arááiyá kwégwaraumne. ²⁹ Áánútu Mósesimba aaí simámakaivo minkwáásí náávaken-kwaasiya'iyó suwaná ³⁰ mindá'á mirá séna kemá mirá sembánivo minkwáásí ó'oran-kwaasin-iyé. kemá súramba kawe'á umásínkaraisa'a sune. ³¹⁻³³ kwetuma ímo Áánútunopakembo kunkénarankasi íma mirá uráisino. Áánútuma sáwí-imayaa kwéowai tááima íma kwéisaivo kwená mayáímó máyáawai tááima kwéisaíyé. Áánútu áwí'o mósá maráawai tááima kwéisaíyé. maambárámó úmaronkakemba íma moóra-augavitan-kwaasi máyáísana

kawe'á umánkaraiye sewa'á kwéisaumne súwasa ³⁴ enanóma aampa'á maránkaraisa po úwoivaken-kwaasima éma enáái kentáá kawe-kwáásíyá kwésimasimendayaanivo mono'-náúmpákémbá kunákárúwaaoo suwaná kunákárúwaraiye.

³⁵ minkákémbá Ísu ai'mátukaan-aimba iséna avakáá-umai awánéna áisaa ena séna kwíyómpakemba kwaási úrandakona arááiya kwégwaraano súwana ³⁶ Ísuntavena séna anóndakoo emó sènda nááwawa'yo. simásimína'a kwenaráái kwaráano súwana ³⁷ Ísu séna á'o aúramo suwánánda kemá úne súwana ³⁸ emá Ísóigoma óne séna kívairéna kwená imáyáa mósá makáiyé.

³⁹ kwená imáyáa mósá marówana Ísu séna marapá'á kunkáunda pósa kwaási avuntambá taaínkaa'a ónááowe. túrambo kavíkáindawai túramba kawe'á umái awánáiyasa túrambo awánemayaiyawai túramba kavíyíniye súwasa ⁴⁰ amáán-kawaa-kwaasimo évaka'o máyówai isésa áisaa esa sésa ewá séwa kentááyavaiya túramba kavíkáiwai owéwá seénó suwaná ⁴¹ Ísu séna túrambo kavíkáawaimo máyáankakai kentí sáwí-imayaagona meéyámbá íma kwáyáisino. áta awánáúmne sentávéna kentí sáwí-imayaagona meéyámbá kwáyáiyé Ísu siráiyé.

10

sipisípigona kusav'ó kárákwiraan-kwasai.

¹ Ísu séna arái'a simátimé'a sumpo isáaro. sipisípi kusav'ó kónáe síyawai ímo sipisípigona ontavímbó usávekesamo ésa kusarákémbó maatésamo ésa miwí umóyándáraware sénááowe. ² sipisípira'a kárákwiraiwai ontavímbá usá kwéveraiye. ³ miráumai ontará kawááná'á onta tiyánkáisana usáverena kwená sipisípi túwí'a utaisasá kwenáái isésa kwenópa'a kowaná ⁴ sipisípi kusavínkémbá tí'maena aiva'á kwisasa kwenáái isáantavesa ánaaemba kwégwaraawe. ⁵ ánivo ó'on-kwaasi táái íma ísámai tínaaemba íma kwa'maésa kwéesa inkaisésa kóyáwé kwéowe ⁶ Ísu mirá simátimuwasa mináínkóná ááimba íma ísaraawe.

Ísu sipisípira'a kárákwirain-kwasai.

⁷ mináínkóná ááimba íma ísóntavena Ísu séna arái'a simátimé'a sé'a sipisípigona ontamá kemá úne. ⁸ íma kunkáundara'a évakarawai tiráawai umóyándáraware. miwí táái sipisípionko íma ísaraawe. ⁹ kemá ontamá úne. kesópa'o tíya'o é'a usáveraro senasá usáveraiya'a kárákwiyonaumne. toómbó naiyávésamo ésa kunákárúwaresa násuwesa ó'a usáveranaaowe. ¹⁰ umóyán-ámpá-kwáásimó tiyawaimo ésa kwaási tínkambai áwáávi-tantaa'a ónááombanivo kemá kunkáunda pósa ó'oran-kawe'a umái maí'mai'a ónááowe. ¹¹ sipisípira'a kawe'á umái kárákwiraundana'a úne. sipisípira'o kawe'ó umáímó kárákwirainda'a séna kesí sipisípi túwa'naa ónaumne séna puwíniye. ¹² ánivo óntantavaiye sésa sipisípira'a tavíkáawai áwáávíte in-íyánkómbá awánésa sipisípi ivátiyuwesa kóuwana sipisípimba vamái kwatúwáísasa kówitawaa'a umáguraawe. ¹³ miwí sipisípira'o taviyí-ímáyáámá túwésa óntane su'maimo mayái-ímáyáá kwéowe. ¹⁴⁻¹⁵ sipisípira'a kawe'á umái kárákwiraundana'a úne. kesivo kembá súyaisa'a kemá kesivombá auyáunana mirámó úndantemba kesí sipisípi amápa'a túyáunasa kembá kwésuyaawe. kesí sipisípima túwa'naa ónaundayave'a pó'a kemá

puwónaumne. ¹⁶ kesí sipisípi évaka'a ó'on-kusava'a máyáamba pó'a kotíránasa kesáái ísámai tésa mimbórái'a umái máyaiya'a amáparawaira'a kárakwiyonaumne. ¹⁷⁻¹⁸ púwóndavinkemba usásinanaunda-imayaama kesivomá símisa'a kemá owé sundayavena kwenarumbá kwésimiye. kemó ímo owé súndarakai íma kanaán-umai sínkamosino. kesí imáyáavinkemba puwónaunda pó'a kanaará'á puwónaumne. púwóndavinkemba kanaán-umai usásinanaumne. kesivomá símásimena séna mirán-owo séna mirámó ónaunda-asirayamba símakaiye Ísu siráiyé.

¹⁹ Ísu mináimbá súntavesa Yútaa-anon-kwaasi imáyáa ésa taainkaar-uwasá ²⁰ évakarawai sésa taraváá-kwámbá arupimbá máyáintavena uwo'aó'á kwéiye. nóra séra kwenáái kwéisaaó suwasá ²¹ évakarawai sésa taraváá-kwámbó arupimbó máyáinkakai íma mirá-áimbá sisinó. taraváá-kwámbó arupimbó máyáinkakai íma aúgavitan-kwaasi aúramba kawé'á umái awánéna máisino siráawe.

Yútaa-anon-kwaasi tínaaemba umánkaraan-kwasai.

²² Yútaa-kwaasi anóm-bono'-nambo uráan-kanaamo túntemba Yérúsaremu-naopa'a tanómba kwégauvunka'a minkánáá táúgwi-kanaa póna túwana ²³ Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména Sórómoni aúgwimai úmakopa'a kwéguwasa ²⁴ Yútaa-anon-kwaasi torupésa taúkúmaresa áisaa esa sésa entávéta sáwívar-imayaaya kwéune. Áánútumo usásinankaiwai kwéamu'maraundawaima ewá ónómpo arupí umái sinatá ísáano suwaná ²⁵ Ísu séna simátimuna'anivo íma ísaraawe. kesivo simásimakaim-bayaima kwémayaunda póna kesí ááimba avora'á kwévaariye. ²⁶ keinárawa'a íma kesí sipisípiyomba pó'a kesááiyave'a íma áraire kwésewe. ²⁷ kesí sipisípi túyáúnasa kesáái ísámai kesínaaemba kwégwaraawa'a ²⁸ imáyáama tímúnasa aúnaí'a umái maí'mai'a kwéomba pósa íma puwónááowe. kawáá úndavinkemba íma kanaán-umai tayaviyénááowe. ²⁹ kesivomá símakaimba kwená asirayánkó amápar-asirayankomba usáyaaítasasa kesivomá kawááimpinkemba íma kanaán-umai tayaviyénááowe. ³⁰ kesé kesivoé mimbórái'a kwéuye Ísu siráiyé.

³¹ súwasa Ísumo sún-aintavesa Yútaa-anon-kwaasi ókwara'a tuvuwónáe sésa óntamba máyówana ³² Ísu simátimena séna kesivomá simásimakaim-bayai kawé'-máayáimá kwémayauna'a kwéawanaavo nóim-bayaiya mayáúndayavaiya sínkamonaaoó súwasa ³³ íma kawé'-máayáiyávéta inkamónáeta kwéumpo Áánútumba aká'áamba simánkaandayaveta inkamónaundayaawe. marapá-kwáásígómá séma Áánútuma úne séndayaveta inkamónaundayaawe suwaná ³⁴⁻³⁵ Ísu séna Áánútun-ai aúváivimba ímo kampar-áimbó kwáyáin-auvaivimba agaimaréna séna Áánútu séna ísoígoman-owe siráiyé agaimaréna siráiyé. Áánútun-ai simátimakowaiyavena séna ísoígoman-owe siráiyé. ³⁶ kesivomá ításinkena sí'mákaisa'a marapá'á kunkáumpo Áánútu ááninko úne kwésundayave'a Áánútumba íma aká'áamba kwésimankaumne. ³⁷ kesivoná mayáimó ímo kwémayaundarakai kentáv'é'a kwiyómpakemba kunkáiyé sé'a íma áraire sesinó. ³⁸ kwiyómpakemba kunkáiyé sé'a íma áraire sembánivo kesí mayáiyáv'é'a Áánútuna mayáimá kwémayaiye sé'o é'a minká'á sé'a kwesé avowáe mimbórái'a kwéoye sénááowe Ísu súwasa ³⁹ moórágwara'a tátoranae sésa umbá táto'mai tovíráyuwowana kóuraiye.

40 Ísu miwí tiyuwéna Yótáni-nomba kóaatena ááéma Yóni nombá pétinkaropa'a komáyowasa 41 kwaásiyomba torupésa sésa Yóni ímo awánáúnda-mayaima mairáimbanivo minkwáásiyávéna simásímakainaimba árarir-aimba siráíye suwasá 42 sáwíva-kwaasi Ísuntavesa árai'a Áánútunopakemba kunkáíye siráawe.

11

Árásárasi pukáin-kwasai.

1 moórawai áwí'a Árásárasi Pétáni-naopa'a máyowana áí'a úwasarai ámánaakai túwí'a Máriaaee Máátaae mimbóravá'á mésaya 2 Máriaa ó'on-tawai áseí-kwiyumba ún-basawemba Ísu aísamaira'a atimarena kwená'nóntáunei uwátukai-ininko éna tiyóvígomba áí'a kwéuwasarai 3 minúnándarái moóráwaintavesarai sésarai Ísumba kosimáme se anóndakoo enarumbá ámakaandawaimba áí'a kwéíye kosimámiyo suyaná kosimámuwana 4 Ísu iséna séna Árásárásimbo áí'o kwéimba íma pu'mái ánásaindayavena áí'a kwéivo Áánútu áwíkwara ááninko súwíkwara'o mósá maránááontavena áí'a kwéíye Ísu séna 5 Máátaante Máriaante Árásárásinte kwenarumbá tímakomba póna 6 áí'a kwéun-aimba iséna kae-táwai aáno maéna 7 minká'á kwená kwayó-kwáásiyávéna séna ókwara'a Yútiyaa-ayampata kónaumne súwasa 8 sésa anóndakoo Yútaa-anon-kwaasi óntandei tuvuwónáe sésa kwéopa'a ókwara'a mináyámpá'á kónáe kwésene suwaná 9-10 Ísu miwí simátimena séna tunkwisasamo kombá íma sáma kaisasá pósa tanaambá kwévaavo sámo kaisasamó kombá íma tanaambá kwévaawe. mirámó ontembá isa'á ívé-kanaa kawé'á umái mayáimá mayánaumne Ísu séna 11 kentáási kwaásigo Árásárasi aúma kwégwaimba pó'a usásinankaandayave'a kónaumne súmba 12-13 Árásárasi pukóntavena Ísu súmbanivo kwená kwayó-kwáási imáyáa ésa aúñ-kwaiguráimba póna usásinaniye-imayaa ésa sésa anóndakoo kawé'á imbá póna áí'a érankaniye suwaná 14 Ísu avora'á séna Árásárasi pukwiyé. 15 áí'o ipa'á íma kwesé máyaunda kawé'á imbá póta kwenópataamo kondá suwáné'a kentávái árai'a Áánútumpakemba kunkáíye simásinkanaaowe súwana 16 kwená kwayó-kwáásívínkémbá moórawai áwí'a Tó máasi kwááyu áwí'a ávárawaama kwemá simátimena séna Yútaa-anon-kwaasi Ísumba inkamónááomba póta kweséya puwónáeta kónaumne Tó máasi siráíye.

Ísuma puwíyampinkemba usásinanaaowaina ááimban-íye kwaasái.

17 súwana Ísu Pétáni-naopa'a kúmba Árásárasi puwúwasa utámárówana éiyaimba kwaúnka'a Ísu koísaraiye. 18 Pétáni-nao'a Yérúsaremuva'a egwaa'á pósa 19 Máátaante Máriaante tiyóvígo pukóntavesa Yútaa-kwaasiyomba iví'á kogwétesa máyówana 20 Ísu kwétiyemo súmbá Mááta iséna kwétupa'a kúwana Máriaa naaúmpa'a máyowana 21 Mááta Ísuntavena koséna anóndakoo emó maanká'ó máyaandarakai kesiyóvi íma puwísino. 22 ívé'o Áánútumbo áisaa inanamó éna mirá íniye-imayaa kwéune súwana 23 Ísu séna enayóvi pukáimpinkemba usásinaniye súwana 24 Mááta séna naaénkanaama tínana pukáindavinkemba usásinaniye-imayaama kwéune súwana 25 Ísu séna puwómpinkemba kwéusasinawemo sewáiná ááimba kemá úne.

aúnái'a umái maí'mai'a ónááowaina ááimba kemá úne. kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawaimo ésa puwónááombanivo usásinanaaowe. ²⁶ mésa kesááiyavai áraire sésa kenká'á agevamái máyáawaimo ésa íma puwónááowe. mindáyavai emá áraire kwéseno Ísu Máátaantavena súwana ²⁷ Ísóigoo emá Áánútumo usásinankaiwai kwéamu'maraundawai óne. Áánútu ááninko óne. marapá'á kumíníyondawai emá óne Mááta siráiyé.

²⁸ Mááta simásuwena kwéna áúnkontavena aúpá'á áápimba simámena séna anóndako kwétena kwéaayaiye súwana ²⁹ Máriaa iséna avekáán-umai usásinena kwétupa'a kúmba ³⁰ Ísuma Máátaamo taawánónka'a ména íma naaópa'a tumba ³¹ Máriaa usásinenamo kúmba Yútaa-kwaasi ivi'á ton-kwáásí awánésa imáyáa ésa sésa utamánkáapa'o ivi'ó táíndayavena kwiyé sésa kwa'maésa kumbá ³² Ísu máyonka'a Máriaa kwéna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kívaréna séna Ísóigoo emó maanká'ó máyaandarakai kesiyóvi íma púwísino súwasa ³³ Máriaa kwenánaaemba kwakón-kwaasiye ivi'ó tombá Ísu tuwánówana arumbá éna umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a úwana ³⁴ tísaa ená séna náánkara utamánkaraao súwasa anóndakoo taawánaao suwaná ³⁵ Ísu ivi'á tómba ³⁶ Yútaa-kwaasi awánésa sésa pukáiwaimba aruntávéna umánkáiyé suwasá ³⁷ évakarawai sésa aúgavitan-kwaasi aúramba kawé'á umánkaraimbanivo nóra séna íma asóvamankaisana pukáiyó siráawe.

Ísu Árásárásimba usásinankarain-kwasai.

³⁸ suwaná Ísuna umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a úwana utamánkaropa'a kúmba murí-ávímbá mámakea óika'a óntandei awáá umásúwówana Ísu koawánéna, ³⁹ séna óntamba akwátúwáaro súwana Mááta pukówai ámanaako séna Ísóigoo éiyain-tawai kwáimba póna ánkúte íniye súwana ⁴⁰ Ísu séna á'a simáme'a súnnda kesááiyavaimo áraire sémo kenká'ó agevamáimo mémo e Áánútuna kawé'-máayáimá awánaniyone súwasa ⁴¹ óntamba akwátúwówana Ísu kwíyómpa'a awánéna séna kesivoó kesáái kwéisaandayave'a súwi súne. ⁴² kesáái kwéisaampo maanáimbá kwésunda pósa maanká'á máyaan-kwaasi kentávésa árai'a Áánútu ai'mákaisana kunkáiyé sénááowe simásuwena ⁴³ anónka'a séna Árásarásiyo iyuwó súwana ⁴⁴ pukówaima iráimba ampaantanéi avakúmá ánán-kwisuwesa aiyayaanka'a asááúmaresa a'nómpá'á káátamaresa mirán-úmakon-tantaakwara'a iyúwana Ísu séna iyátúwéwana máino siráiyé.

anón-kwaasi Ísuna áamáyu-aimba siráan-kwasai.

Mátíyu 26:1-5, Máaka 14:1-2, Áríku 22:1-2

⁴⁵ Yútaa-kwaasiyomba Máriaanopa'a kun-kwáásí Ísumo úmba awánésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé suwasá ⁴⁶ évakarawai ímaniye sésa ámáán-kawaa-kwaasitopa'a kosésa Ísumo ún-aimba simátímúwasa ⁴⁷ mináimbá isésa ámáán-kawaa-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé aaimó isón-kwaasi tááyesa sésa íma awánáunda-mayai maémáyaimba póta nóraya ónaumno. ⁴⁸ úwoimo túwáananamo éna mirám-báyáimá maémáyainda pósa amáparawai kwenááiyavesa áraire sénááowe. minká'á Árómáni-kamaani-kwaasi tésa anóm-bono'-namba tayawísiyuwesa kentáámá amáparawaima sáwí'a umásínkáávainivo nóraya ónaumno suwaná ⁴⁹ moórawai áwí'a

Káyavaasi minkánáá aiva'-mónó-káwááná'á póna séna íma kawé'a umái kwéisaawe. ⁵⁰ Yútaa-kwaasi amápa'a púwóvo séna moórawai puwíniye Káyavaasi siráiyé.

⁵¹ mináimbó súmba íma kwená imáyáavinkemba siráivo minkánáá aiva'-mónó-káwááná'á máyontavena póna Áánútu imáyáama amúwana paárumai séna Yútaa-kwaasi amáparawaiyavena isámai Ísu puwíniye. ⁵² íma Yútaa-kwaasiye su'mai Áánútu áráá'a ovó ó'on-o'om-baravakenkwaasi mimbórái'a umái méigwae séna Ísu puwíniye. ⁵³ Káyavaasi mináimbá súwasa minkákémbá Yútaa-anon-kwaasi Ísuna amááyu-aimba suwaná ⁵⁴ mindáyavena Ísu íma Yútaa-anon-kwaasi túranka'a kwéna tiyuwéna ugóná ayááivá'á Évaráimu-naopa'a kúmba kwená kwayó-kwáásiyé koméraawe.

⁵⁵ komáyówana tíyótaasa í-tánón-kánáá sáwíyanka'a tínimba pósa tirumbó kawé'ó íyanesa naaó'-naokemba Yérúsaremu-naopa'a koyorupésa ⁵⁶ Ísuntavesa mivá maava'a awánésa anóm-bono'-naumpa'a torupésa sésa tanómbo opa'á tíní. íya tíníyo siráawe. ⁵⁷ mono-káwáá-kwáásiyé amáán-kawaa-kwaasiye sumbá Ísumbo awánésamo ésa simásimiyata tátóráano sumbá mindáyavesa úwoi-kwaasi sésa tanómbo opa'á tíní. íya tíníyo siráawe.

12

Máryíaa Ísu aísamaira'a áséi-kwiyum-basawemba pékain-kwasai.

Mátíyu 26:6-13, Mááka 14:3-9

¹ tíyótaasa í-tánón-kánáámá sáwíyanka'a túwana ava'moraé-kanaa úwoi kwáyowana Ísu Pétáni-naopa'a kwéna pukómpinkemba usásinankarowai áwí'a Árásárásina naaópa'a kúwasa ² Ísuna toómbá agaimarówana Ísuwe Árásárásiye toómbó naivá'á máyóyana Mááta mintómbá maimái tíma'maena kúwana ³ Máryíaa áséi-kwiyumba úm-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakena Ísu aísamaira'a sáwíva'a atímarena kwena'nóntáunei uwaúwana mimbásáwén-kwiyúnkó anónka'a naaúmpa'a iyúwana ⁴⁻⁵ moórawai áwí'a Yútási Isakérióti séna nóra sénawa mimbásáwémbá ívátuwena anón-ontamba 300 kina mairéna ímo óísambo makáan-kwaasi taaín-timiyo séna mináimbó siráimba Ísuna kuntaru'ó mayáníwaima séna ⁶ íma óísan-iyaaín-kwaasiti imáyáa éna séna kwemá Ísuna kwaásiti óntanka'a kárakwíronda'a umóyándá'á póna minóntámpinkémbá mayánáe séna mináimbá súwana ⁷ Ísu séna minínimbá aúwéwana úwoi máino. púwónanamo pésinkanintavena mirá kwéiye. ⁸ ímo óísambo máráán-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiya'a túwa'naa ónáe sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marapá'á íma maí'mai'a ónaumne Ísu siráiyé.

Árásárásina amááyu-aimba siráan-kwasai.

⁹ súwasa Pétáni-naopa'a Ísu máyáiyé sumbá sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasi isésa Árásárási pukówana usásinankarowainte kotuwánanae sésa kuráa. ¹⁰⁻¹¹ Árásárásimba usásinankarontavesa pósa Yútaa-kwaasima miwítí anón-kwaasi tiyuwéna Áánútunopakemba kunkáiwinopata kónáe sésa suntavái mono-káwáá-kwáási Árásárásina amááyu-ainkwará'a siráawe.

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 21:1-11, Máaka 11:1-11, Áríku 19:28-40

¹² tındauraamba ásí-masawemba pérankomba póna ívékaamba Yérúsaremuva'a Ísu kwétiyemo sumbá kwaásiyomba isésa ¹³ taayánama ayáiresa aampakémbá kogwéairesa anónkar-anonka'a sésa Ísóigo ai'máráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye. kwená Ísareri-kwaasiti kawááná'án-iyé kwenáwí'a mósá kwémaraumne suwaná ¹⁴ moórá-poima áwí'a tónkigo Ísumba ayáá'maena túmba ¹⁵ naaóv'á Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna

Sáiyono-naopaken-kwaasi táá'a kaivó kentí kawááná'á kwétiye. naanté-tónkigó ayáá'maena kwétiye

agaimarénamo siróntemba miráumai Ísu tiráiyé. ¹⁶ mitáwai kwená kwayó-kwáásí íma imáyáama umái tááka'a makómba pósa Ísu pukómpinkemba kwíyómpa'a iyúnka'a tááka'a marésa sésa aúvávimba kwáyáinka'a póna mirán-iyé siráawe. ¹⁷ Ísuma Árásárasí pukómpinkemba usásinankomba awánésa évaka-kwaasi simátímúwasa ¹⁸ isésa mindáyavesa pósa aampakémbá koáírówasa ¹⁹ mono-káwáá-kwáásí iséise esa sésa amáparawai kentáamá siyuwésa kwenarááiyé su'mai kwégwaraavo nóraya ónaumno siráawe.

Kíríki-ayampaken-kwaasi Ísumba awánanae siráan-kwasai.

²⁰ Yérúsaremu-naopa'a monor-áimbá isánáe sésa Yútaa-kwaasi kuwasá Kíríki-kwaasiye kwésa ²¹ Víripima Káríri-ayampa'a Pétésáitaa-naopaken-kwaasigonopa'a tésa sésa Ísumba awánanaeta túne suwaná ²² Víripima Éndarumba kosimái áí'maesarai Ísumba kosimámúyana ²³ Ísu séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba póna kesúwíko anómbo índayavena ívé'a kwévaariye. ²⁴ árai'a simátimé'a sé'a ánáyumbo úwoimo kwaitandamo éna íma arambá iyánívo ayumbá u'maráawana aáyánkarena áruma kwiréna sáwívar-aramba imái ávu kániye. ²⁵ mirámó ontembá tirááimo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo maambaráákén-ímáyáámó tuwáiyawai aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. ²⁶ kentávésa ená mayáímá mayánáe síyawai kesínaaemba kwaráaro. mirámó iyawai kesé ménaaowe. kesí mayáímó mayáiyawaima kesivo kentúwí'a mósá marániye Ísu siráiyé.

Ísu kwemó puwúntavena siráin-kwasai.

²⁷ Ísu simásuwena séna kesirunkómá umbaiyé taimbá pó'a nóra sénaumno. kesivoó maanúbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwaaó íma mirá sénaumpo kemá mindáyave'a kunkáumne. ²⁸ kesivoó enáwíko anómbo ínaye súwana kwíyómpakemba aai séna á'a kesúwí'a anómbo uráunda pó'a moórágwara'a ónaumne súwasa ²⁹ máyón-kwaasiyomba isésa évakarawai sésa kwíyónaai siyé suwasá évakarawai sésa Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai aai kwésimamiye suwaná ³⁰ Ísu simátiména séna mináimbó isáámba íma kembá kwésuwa'naa-ivo kembá kwétuwa'naa-iyé. ³¹ marapá-kwáásímó aavimbó maitinkáin-kánaámá kwétiye. marapá-kwáásítí sáwí-kawaana'a kwatiyuwánín-kanaama kwétiye. ³² taaira'á mói sinkánááon-tawaima amáparawaima imáyáama tíménasa kesópata ténááowe Ísu séna ³³ mirámó siráimba taaira'á inkamiyana puwúntavena

súwasa ³⁴ kwaásiyomba isésa sésa Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaima aasiyaasí mai'mai'a íníye siráivo emó sénda kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba pósa taaira'á mói sínkamiya'a puwónaumne sémpo emá nááwa se ewá seénó suwaná ³⁵ Ísu séna kwaási sáma kamátinkaina'a úndanivo sáwíyanka'a kesé ménaumne. kwaásimo túnín-ayampa'o kombá náávara'i kwégowasa pósa íma kwéawanaawe. túnín-tantaako kesópa'a tivó sé'a sáma kamátinkaipa'a máéro. ³⁶ sáma kaimbá pó'a kentávé'a sé'a kentáásí ságayanda'a óne sembá pó'a ságayanko áráá'maa'a aú'mái ménaaowe Ísu siráíye.

Yútaa-anon-kwaasi Ísuntavesa íma áraire siráan-kwasai.

Ísu simásuwena tiyuwéna aúpá'á méráíye. ³⁷ túranka'a kawé'máyái íma awánaraan-awaame'a uráimbanivo kwentávésa íma árai'a Áánútunopakemba kunkáíye siráawe. ³⁸ mindáyavena naaóv'á Áánútun-aaí simátimakowaima áwí'a Áísáya siráin-aimba árai'a sumba Ísóigoo kawer-áimbá kosimátimunasaya mináintávésa íma áraire kwésewe. ená asirayámbá agaráátinkaandamanivo íma kwéawanaawe Áísáya agaimaréna siráíye. ³⁹ Ísun-aaíyavesa íma áraire suntavéna naaóv'á Áísáya agaimaréna séna

⁴⁰ Áánútuma túramba kavítúwáísasa pósa túramba íma kwéawanaawe.

Áánútuma táá'a kaúntinkaisasa pósa íma kwéisaawe.

Áánútumo simbá mirá uráunda pósa kesópa'a íma tíya'a sáwí-imayaa maitiyuwé'a kawé'á umátinkanaumne

Áánútu siráíye Áísáya agaimaréna séna ⁴¹ Ísuna ságayamba awánomba póna mináimbá agaimaréna siráíye.

⁴² Yútaa-anon-kwaasi évaka'a Ísuntavesa árai'a Áánútunopakemba kunkáíye sésa ámáán-kawaa-kwaasi mono'náúmpá'á íyóvo sésa aambá áumbaraavainiye sésa íma avora'á sumbá ⁴³ Áánútuma kesúwí'a mósá maráínkwáe-imayaama ímanovo kwaási évakarawai kesúwíta mósá maráígwáe-imayaama ésa mirán-ímáyáámá umbá pósa Ísuntavesa áraire íma avora'á siráawe.

Ísu simátimuwasa taaínkaa'a uráan-kwasai.

⁴⁴ íma avora'á suwaná Ísu anónka'a séna kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawai íma kentáváiyé su'mai kwésevo si'mákaiwaintavaigwara'a áraire kwésewe. ⁴⁵ kesí ááiimbo suwánaawaimo ombá íma kené su'mai kwésuwanaavo si'mákaiwainkwara'a kwéawanaawe. ⁴⁶ marapá'ó kumúnda kwaási sáma kamátinkaina'a únda pósa kenká'á agevamái máyáawai íma túnín-ayampa'a ménaaowe. ⁴⁷ kesááima ísámai íma kawé'á kwéowai aaivimbó maitinkáima íma kemá úne. marapá-kwáásí íma aaivimbá maitínkáandayave'a kumúndanivo sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanae'a kunkáumne. ⁴⁸ naaénkanaara'a kesáái isésa tínaaemba umásinkaiyawai sésa kawer-áimbá sínaaemba umámakaundaniye sénááowe. ⁴⁹ íma kesí imáyáavinkemba

súnda pó'a kesivo si'mákaiwaima simásímakain-aimba súnda pó'a naaén-kanaama tínsa sésa kawer-áimbá sínaaemba umámakaunda ímo oráámá uráundaniye sénááowe. ⁵⁰ kesivon-ááima aúnaí'a umái mai'mai'a ónááon-aimban-iyé. súnda-aimba kesivo simásímakain-aimba kwésimatimune Ísu siráiyé.

13

Ísu kwená kwaási tísamaira'a nombá pétinkarain-kwasai.

¹ tíyótaasa í-tánón-kánáá aaváyaaraamba kwáyowana ívékaamba Ísu imáyáama éna séna marapá'a tuwé'a kesivonópa'a kuntauweré'a iyónaunda-kanaama kwétiye séna marapá-kwaási kwenááima isón-kwaasi áváaraumai imáyáama tíména miwiyáváiyé séna puwíniye súwana ² Sáátáánigo Sáímoni ááninkomba áwí'a Yútási Isakériótimba Ísuna kuntaru'a uwó-imáyáámá ámakowasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé toómbá kwénowana ³ avowámá amápar-asirayamba ámakowana póna Áánútunopakemba kunkáunda pó'a kuntauweré'a iyónaumne-imayaama Ísu éna póna ⁴ toómbá némáyonkakemba usásinena paákákén-únánkwátóí ayú'marena táuri úsúmaena ⁵ táávepimba nombá atímarena kwená kwayó-kwáási tísamaira'a nombá pétinkena táurinei uwátuwena ⁶ Ísuma Sáímoni Pítanopa'a túwana séna Ísóigoo íma kesísamaira'a nombá pésinkao súwana ⁷ Ísu séna kemó úndama ívé'a íma kwéisaanda po aáno isáníyone súwana ⁸ Pítáa séna kesísamaira'o nombó pésinkendayave'a a'áo síma síma'a ónaumne súwana Ísu séna enaísamaira'o ímo nombó pérankanamo éma kesí kwaási-i'a íma ínáyone súwana ⁹ Pítáa séna Ísóigoo ená kwaási-i'a ónáe sumpo sísamairare su'mai íma pésinkenda síyayaampakwara sí'nómpákwárá'a nombá pésinkao súwana ¹⁰ Ísu séna nombó pékaawaimo ésa íma amápa-kuva'a nombá peránááovo tísamairare su'mai nombá peránááowe. keinárawa'a nombá pétasaawana kímborawai íma nombá pékaiye súmba ¹¹ Ísu kwená kuntaru-kwáásígómbá ísarontavena séna keinárawa'a nombá pétasaawana kímborawai íma nombá pékaiye siráiyé.

¹² Ísu simásuwena tísamaira'a nombá pétinkayuwena paákákén-únánkwátóímo ayú'maromba maimái úmaena ménamo toómbó némáyopa'a kwéna tísaa éna séna kemó úndawaina ááimba ára kwéisaao. ¹³ kentávé'a sé'a amápa-tantaa'a agaráásínkaandawaima Ísóigoma ónemo sembá árai'a mirán-kwáásímá úne. ¹⁴ kemá kentí agaráátinkaina'a Ísóigoma pó'a tísamaira'a nombá kwévetinkaundayave'a kemá moórá-mora-umai nombá pétinkaaro. ¹⁵ kemó kentí kwayó'ó maráúndantemba keinárawakwara'a mirán-oro. ¹⁶ árai'a simátíme'a sé'a kwayó-kwáásímó ésa miwítí anón-kwaasigomba íma usáyaaítanaaowe. tí'mákaiwain-ai maimaésa kosimátímaakawaimo ésa tí'mákaiwaimba íma usáyaaítanaaowe. ¹⁷ miráumai kemó uráunda á'a awánaraavo mirámó iyambo é'a tirumbá kawé'á ónááowe. ¹⁸ keinárawapinkemba íma amáparawaiyave'a sumpo ítátinkaunda-kwaasi á'a túyaraumne. Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna kesé moórávinkembo toómbó naráiwaima kesí kuntaru-kwáásímán-iyé agaimaréna siráimba árai'a siráiyé. ¹⁹ íma paáururaisa'a simátímunda póna aánomo paárína'a kentávé'a sé'a árai'a séna Áánútunopakemba kunkáiyé

sénááowe. ²⁰ árai'a simátíme'a sé'a ti'máranasa kwíyawai táái ísámai kawé'a iyanten-umai kesáái ísámai kawé'a ónááowe. kesááimo isáiyanten-umai si'mákaiwain-aaí isánááowe Ísu siráíye.

moóráwai kesí kuntaru'á íníye Ísu siráin-kwasai.

Mátíyu 26:20-25, Máaka 14:17-21, Áríku 22:21-23

²¹ Ísu simásuwena kwenarumbá umbaí tówana séna árai'a simátíme'a sé'a keinárawapinkemba moóráwai kembá namuro-kwáásír'á ágaráátinkaniye súwata ²² kwená kwayó-kwáásí moórá-mora-umai méta kwenaúvínaayavimba éta nááwantavena siiyó séta ²³ kwená kwayó-kwáásí Ísuma kembá arumbá símakowaima Ísuna egwaa'á máyaawanana ²⁴ Sáimoni Pítaa kentávéná aúwánáán-awaame'a éna séna nááwantavai seénó se áísaa uwo súwa'a ²⁵ avakáá-umai áísaa e'a sé'a Ísóigoo emó séndá nááwa'iyó séwánana ²⁶ Ísu séna kemó toómbó nompí tu'mái aménaunda-kwaasi kwemán-íye séna toómbá maimaéna nompímbá tu'mái mindá'á Sáimoni Isakérióti ááninko áwí'a Yútásimba amúwana ²⁷ mintómbá mayówana Sáátáánigo kwenarumpimbá iyúwana Ísu simámena séna emó ónáe sindaí'a maaránka'a uwó Ísu súwasa ²⁸ toómbó kwénaapa'o máyón-kwaasi Ísumo sún-ainkona ááimba íma ísámai kawer-umbá ²⁹ sésa Yútási óntank'a tavikówaintavena Ísu séna ímo óísambo makáan-kwaasi évaka'a timiyó Ísu siyé sésa tanómbó káúvón-kanaaratavai sésa toómbá meéyán-owo Ísu siyé suwaná ³⁰ Yútási Ísumo amún-tomba maimaéna avekáán-umai máápa'a kumúwana túnkuraiye.

aúná-amaambo simátímakain-kwasai.

³¹ Yútási máápa'a kumúwana Ísu séna ívé'a kwaási úrandako súwí'a anómba umái kwévaarisana kesí mayáigómá Áánútu áwí'a anómba umái kwévaariye. ³² kesí mayáigómá Áánútu áwí'a anómba intembá ívé'a Áánútu kesúwí'a anómba íníye. ³³ kesí iyámpóíyono. sáwiyanka'a kesé mé'a tiyúwána'a sivakáá ónááowe. Yútaa-kwaasiyave'o á'ó simátíme'o súndantemba kentáv'é'a sé'a iyóndara'a íma kanaán-umai iyónááowe. ³⁴ aúna-amaamba simátíména'a kesirumbó timúndanten-umai moórá-mora-umai kentirumbá tíméro. ³⁵ moórá-mora-umaimo kentirumbó timiyasamo ésa tuwánésa sésa Ísuna kwayó-kwáásín-owe sénááowe Ísu siráíye.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:31-35, Máaka 14:27-31, Áríku 22:31-34

³⁶ Ísu simásuwowana Sáimoni Pítaa áísaa éna séna Ísóigoo náávara iyíníyono súwana iyóndara'a ívé'a íma sínáaemba kwaráníyompo áno sínáaemba kwaráníyone súwana ³⁷ Pítaa séna Ísóigoo nóintavaiya ívé'a íma ánaaemba kwaránaumno. íma pó'a áwa'naa umai púwónana kawé'a íníye súwana ³⁸ Ísu séna áwa'naa umai puwónaumnemo séndá kemá árai'a simáme'a sé'a kokórigomo ímo ááimo siráindara'a kaumborá'á kentávái séma íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu siráíye.

1 Ísu simásuwena simátimena séna kentirumbá íma sáwí'a é'a íma anón-imayaa oró. Áánútuwe aráápamai mé'a kesé aráápamai máero. kentí imáyáa Áánútumpa'a tuwé'a Áánútuna imáyáa é'a ánivo kesí imáyáa oró. 2 kesivoná naaópa'a sáwíwa'-maru'a kwéraiye. ímo mirámó uráinkakai íma simátimusino. 3 kemó iyúnda kentí maru'á uto'mayaa umátinkanae'a iyúne. usauwé'mae'o kuntí'mae'o iyónda kemó máyaundara'a uménaaowe. mirá ona'á kesé ménaaowe. 4 kemó iyúnda-amba á'a awánaawe súwana 5 Tó máasi simáména séna anóndakoo emó iyónda-naopa'a íma awánáúmne. nááraumai minámbá awánanaumno súwana 6 Ísu séna Áánútunopa'o iyónáaon-amba kemá úne. kemá áraikona ááimba úne. kemá maí'mai'a ónááowaina ááimba úne. kesivoná naaópa'a íma úwoi iyónááomba pó'a kemá minámbá únda pó'a iyónááowe. 7 kesí ááimbo kwésuwanekai kesivombá awánaasino. ívé'a kwéawanaawe súwana 8 Vírípi séna anóndakoo enavombá agaráásínkénanaya kentáa kanaa íno súwana 9 Ísu séna ayáátáaka'a keséma máyaundanivo emá kesí ááimba íma kwésuwanaane. kesí ááimba suwánaawaima kesivombá á'a kwéawanaavo nóra isa enavombá agaráásinkaa seéno. 10 kemá kesivoé tarúmai máyaunana kesivomá kesé tarúmai máyáíye. mináíntáv'é'a áraire seró. íma kesí imáyávinkemba súmpo kesivomá kesé ména kwená mayáímá isa'á súne. 11 kemá kesivoé tarúmai máyaunana kesivomá kesé tarúmai máyáimba pó'a mináíntáv'é'a áraire seró. ímo mirámó sé'o é'a kesí mayáímá awáné'a sé'a árai'a kwíyómpakemba Áánútunopakemba kunkáíye seró. 12 árai'a simátimé'a sé'a kentáv'é'a árai'a Áánútunopakemba kunkáíye síyawaima kemó úndantem-bayai miwígwará'á mayánaáowe. kesivonópa'a iyé'a Áánútun-amamba ai'maráándayavena miwítí mayáígó kesí mayáígómbá usáyaaitaniye. 13 kesí imáyáamo é'o sísaá íya'o é'a mirá ónaumpo kentáv'é'a ísámai kesivo áwí'a mósá maránaáowe. 14 kesí imáyáamo é'o sísaá íya'o é'a kemá mirá ónaumne Ísu siráíye.

Áánútun-amamba ai'maráanana kumíniye siráin-kwasai.

15 Ísu mináímbá simásuwena séna kentirumbó símakaambo é'a kesáái ísámai kawé'á ónááowe. 16 kesivombá áisaa onaná karáá'á tutinkániwaimba ai'maráínana kumbéna kesé aasiyaasí maí'mai'a íniye. kwemá áraikona ááimban-íye. 17 marapá-kwáásí kwembá íma awánésa kwenáái íma ísáamba pósa íma kanaán-umai sésa kesé tamaiyó sevó kesé ména kentirumpimbá maí'mai'a imbá pó'a kwembá kwéawanaawe. 18 sáwíyanka'a tiryuáúndanivo íma megusaamó otembá ónááovo usauweránáúmne. 19 sáwíyanka'a marapá-kwáásí kembá íma suwánanaaombanivo keinárawa'a ókwara'a suwánanaaowe. kesé ménaunda pó'a kemá aúnaí'a umái ménaaowe. 20 minkánáámá tínimba pó'a sé'a árai'a avowáe ména kesé máyáísata kwesé máyaumne mirá sénááowe. 21 kesááimo taagwiavésamo kawé'ó kwéowai tirumbá kwésimewe. tirumbá simíyawaima kesivoé kesé sirunkái timéyauye. kesirumbó timúndawaiyavaiye simái avora'á paárumai ménaumne súwana 22 Yútási Isakérióti aráámáómá áwí'a Yútási séna Ísóigoo nóintavaiye séwa úwoi-kwaasiyavaiye simái íma avora'á paárumai ménaumne seéno. kentááyáváíyé simái avora'á paárumai ménaumne seéno súwana 23 Ísu séna tirumbá símakaawaima kesáái ísámai kawé'á íyana kesivomá arumbá miwí timínakai kesé kesivoé miwísé kumbéyauye. 24 kesáái

ísámai íma kawé'á kwéowai tirumbá íma símakaawe. súnda-aimba íma kesí imáyáavinken-aimban-ivo kesivo sí'mákaiwaina imáyáavinken-aimban-íye.

²⁵ kesé máyaundara'a mináimbá kwésimatimune. ²⁶ áñoivo kesivomá kwenamambá kentí karáákómbá ai'maránana kumbéna kesí anondá éna amápa-tantaa'a agaráátinkena súnda-aimba tímína'a tááka'á maránááowe. ²⁷ tiyuwé'a paru kwéumatinke'a kentirumbó kwempa'ó maráiyántáá'á kwétimune. marapá-kwáási íma kwétimewa'anivo kesirumbó kwempa'ó maráúndantemba miráumai kwétimune. mindáyavena kentirumbá íma sáwí'a éna íma táá'a káino. ²⁸ tiyúwáandanivo kentópa'a usauweránaumnemo súnda á'a kwéisaawe. kentirumbó símakaambo é'a kesivonópa'a iyóndayave'a aamoí ónááowe. kesivomá kembá usáyaaitaraintavaiye simái aamoí ónááowe. ²⁹ íma paáuraisa'a simátimunda póna paárina'a kentáv'e'a sé'a árai'a siráíye sénááowe. ³⁰ Sáátáánigo maambárárá'á sáwí-kawaana'a kwétimba pó'a íma ayáátááka'a aaimá simátimundanivo kwená asirayánkó íma kembá tátoraniye. ³¹ kesivomá simásimakaimba mirá únda suwánésa sésa avowámbá arumbá ámakaiye sénááowe. usásinaiyata konó Ísu siráíye.

15

árai'a ándáma kemá úne Ísu siráin-kwasai.

¹⁻⁵ Ísu simátimena séna árai'a ándáma kemá úne. kesivomá minándará'á tavíkáiwaiman-íye. ándáma kemá úne. ándágo amaimá kemán-owe. ímo arambó iyáínda-amaimo éna ayááisiyuwaniye. arambó iyáínda-amaimo éna ayááe'marainana aráságáyó agaimái arambá iyániye. ayááe'maraintemba simátimakaunda-ainkoma mirá kwéena tirumbá arupí kwéíye. kesé tarúmai maíya'a kemá kempá'á tarúmai máéno. amaiyé su'maigomo éna íma arambá iyániye. mirámó intembá kesémo ímo tarúmaimo maíyambo éna íma arambá iyániye. kemá kesé tarúmai máéna'a pó'a kesémo tarúmaimo maíyawaimo é'a sáwívar-aramba imái ménaaowe. kembó ivá'ó siyuwésamo ésa íma arambá imái ménaaowe. ⁶ amaimó ayááisuwainda-amaimo aáyánkáíndamo éna aú'mái agaisuwániye. kesémo ímo tarusiyawaima mirá íniye. ⁷ kesémo tarúmaimo maíyawai kesáimo kentirumpimbó táto'maraiyawaima áisaa íyana póna mirá umátinkaniye. ⁸ sáwívar-arambo imáimo maíyan-kwaasimo tuwánésamo ésa sésa Ísu arááíma kwaráan-kwaasin-owe síyana kesivo áwíkomo éna anómba íniye. ⁹ kesivomó arumbó símakainten-umai kesirumbá kembá kwétimune. kemó é'a misírúntáváíyé simái máéro. ¹⁰ kesivoná áamámba ísámai kwenaruntaváíyé simái máyaundantemba kesí áamáambo isé'o é'a kesiruntaváíyé simái ménaaowe. ¹¹ mináimbá simátimakaunda pó'a kesí aamoí-yántááko kentirumpimbó anómba kwáyaina'a aamoí umái máéro. ¹² kesirumbó tímúndantemba moórá-mora-umai tirumbá tíméro. mindá kesí áamámba kwétimune. ¹³ kentí kwaásiyavaiye simái kwétuwa'naa-e'a puwónáe sésamo puwíyamba íma moórá-aimba simái usáyaaitamai tirumbá tíménááowe. ¹⁴ kesáimo isémáyayawaimo é'a kesí kwaási-i'a ónááowe. ¹⁵ anón-kwaasigona kwayó-kwáási anóndakona mayái íma awánaraambanivo kwenávárawaisai kwená mayái awánaraawe. mirámó ontáv'e'a pó'a kesivomó amápar-aimbo simásimakaimba simátimunda pó'a íma kesí kwayó-kwáásiyé sendá kesívárawaisaiye sénaumne. ¹⁶ keinárawa'a íma kembá ításinkaawa'a kemá

keinárawa'a ítátinkaunda pó'a kwégwe'a asirayán-árámhá koimái sáwívase umái máéro. kesí imáyáamo é'o kesivompá'ó áisaa íyanamo éna mirá umátinkaniye. ¹⁷ moórá-mora-umai tirumbá tíméro sé'a mirán-ámáámhá simátímakaumne Ísu siráiyé.

marapá-kwáásí tiyámbo umátínkaraan-kwasai.

¹⁸ Ísu mináímhá simátimena séna marapá-kwáásímó keinárawatavesamo tiyámbo umátinkaiya'o é'a tááka'a maré'a sé'a aiva'á kentáásí Ísóigomba áyámbo umánkaraawe sénááowe. ¹⁹ kemá marapá-kwáásívínkémbá kembá ítátinke'a kendéin-owe súnda pósa marapá-kwáásí tiyámbo kwéumatinkaawe. kembó úwoimo marapá-kwáásímó onkákái kentávésa sésa kenkáán-kwáásín-owe sésa tirumbá tímésino. ²⁰ kwayó-kwáásí miwítí anón-kwaasigomba íma usáyaitaraawemo súnda imáyáama oró. kentí anóndako únasa pósa marapá-kwáásí aká'áámhá simásinkesa sáwí'a umásínkáanten-umai keinárawa'a aká'áámhá simátinkesa sáwí'a umátinkanaaovo kesááima isámai kawé'a iyawai kentááima isánááowe. ²¹ keinárawa'a kesí kwaási-i'a ombá pósa marapá-kwáásí aká'áámhá simátinkesa sáwí'a umátinkanaaowe. si'mákaiwaimba íma awánaamba pósa sáwí'a umái mirá onááowe. ²² kemó ímo kusimátimundarakai marapá-kwáásítí sáwí-imayaa úwoi aúpá'á kwáásino. kusimátimunasa miwítí sáwí-imayaama ivá'á túwáaraamba íma ivá'á túwáawana úwoi kwáyáiyé. ²³ tiyámbo masínkáiyawai kesivonkwárá'á tiyámbo kwéumankaawe. ²⁴ kemó ó'owimo usáyaitamaimo ímo ó'on-o'om-bayaimo mayáúndarakai marapá-kwáásítí sáwí-imayaa úwoi aúpá'á kwáásino. kesí mayáímá awánésa kenté kesivonté tiyámbo kwéumasinkaawe. ²⁵ Áánútun-aaí aúváiimba agaimaréna séna úwoiyavesa kembá tiyámbo kwéumasinkaawe siráinka'a póna mináímhá ivé'a kwévaariye. ²⁶ kesivonópa'a iyé'a kentí karáá'á tutinkániwaimba ai'maráanana kesivonópakemba kwenamankó keinárawate kumbéna kwemá áraikona ááinda'a póna kentávéna amápa-tantaa'a kusimátiminiye. ²⁷ kemó mayáímó ááimbo asááwáandarakemba á'a suwánaraamba pó'a kentáváígwárá kesí mayáiyáváígwárá'á simátímapa'a kónááowe.

16

¹ naaémhá kesááiyave'a íma asiramái mé'a siyúwáavo sé'a mináímhá kwésimatimunda imáyáa oró. ² naaémhá marapá-kwáásímó keinárawatavesamo mono'-náúmpákémbá kwatuwánaemo sénááomba mindáyavesa sésa Ísuna kwayó-kwáásí tínkamiyawai Áánútuna mayáímá kwémayaawe kampa'á sénááowe. ³ kenté kesivonté íma suwánaamba pósa miráumai sáwí'a umátinkanaaowe. ⁴ ivé'a mináímhá kwésimatimunda póna mindá paárína'a tááka'a maré'a sé'a simásimakaimba kwévaariye sénááowe. mindáyave'a kwésimatimune Ísu siráiyé.

Áánútun-amanko mayáímá kwémayain-kwasai.

Ísu simásuwena séna keinárawate máyaunda pó'a mináímhá íma simátímaka'e ⁵ si'mákaiwainopa'a iyóndatavaiye sé'a ivé'a simátímakaana'a náávara iyónó sé'a íma sísaá owa'á ⁶ iyónaumne súnda-aimbo ísááwana tirunkó umbái taisa'a pó'a náávara iyónó sé'a íma sísaá owe. ⁷ árai'a simátíme'a sé'a ímo iyúndarakai kentí karáá'á tutinkániwaima íma

kúmísino. iyé'a kwembá ai'máráanana keinárawate kumbéna kawé'a umátinkaniye. ⁸ kumbéna marapá'á máyáan-kwaasi kentí sáwí-imayaagona ááimba agaráátinkaniye. arupímo umáímo maígona ááimba agaráátinkaniye. Áánútumo aavimbó maitinkániwaina ááimba agaráátinkaniye. ⁹ kesááiyavaimo ímo áraire síyawaiyavena simátimena séna kentí sáwí-imayaa úwoi kwáyáiyé síníye. ¹⁰ kesivonópa'a iyúnda íma suwánanaaomba póna kentí karáá'á tutinkániwaima arupí umái ménaaomba kunagaráátinkaniye. ¹¹ maambárará'á sáwí-kawaana'a á'a aavimbá mayánkaraimba póna Áánútu aavimbá maitinkániyema simátiminibaniye. ¹² sáwívar-aimba simátimusina umbai-áimbá pó'a ívé'a íma kanaán-umai isánááomba pó'a naaémba isánááowe. ¹³ Áánútun-amankoma kumbéna amápa-tantaatavena árair-aama va'mái simátiminiye. íma kwená imáyáavinkemba simátiminivo simámakain-aimba simátimena aánono paárinin-tantaa'a simátiminiye. ¹⁴ súnnda-aimba simátiminana kesúwí'a anómba íníye. ¹⁵ amápar-aintomba kesivondéimá mindá kendéimán-íye. miráumai sé'a simámakaunda-aimba Áánútun-amankoma simátiminiye Ísu siráiyé.

tirumbá umbai tamái naaémba kawé'á uráin-kwasai.

¹⁶ Ísu simásuwena séna sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowe súwasa ¹⁷ kwená kwayó-kwáásivinkémbá évakarawai sésa kesivonópa'a iyúnda pó'a sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowemo simbá nóintavaiya kwésiyo. ¹⁸ sáwíyankaremo simbá mináínkóná ááimba íya kwéisaumne. nóintavaiye séna kwésiyo suwaná ¹⁹ Ísu miwí tuwánarena áísaa ónáe kwéuwana simátimena séna sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowemo súnnda-aintave'a keinárawa'a ávááraumai kemó súnnda-aintave'a ísámae kwénaaowe. ²⁰ árai'a simátimé'a sé'a keinárawa'a ív'í táiyasa marapá-kwáásí aamoí ónááombanivo kentirumbá umbai tamái mé'a naaémba kentirumbá etóyóí ónááowe. ²¹ moórá-ininkomo iyámpóimo maránkarainda-kanaama tíanamo éna áí'o kwéuwanamo maránkaraintavaiye séna ísámai umbai táinana naaémba miníyámpóí awánéna aamoí umánkaniye. ²² mirá ontembá kentirumbá ísámai umbai té'a naaémba suwáné'a aamoí ónááowe. aamoimó íí-yántáá'á íma maitiyuwánáaowe. ²³ minkánáa tína'a íma sísaa ónááovo kesivombá áísaa iyamba kentávé'a ísámai áísaa iyantavena póna mirá umátinkaniye. ²⁴ kesivombá íma áísaa uráavo ívé'a kentávé'a ísámai áísaa iyamba mirá umátinkainana kentirunkó anómba aamoí ína'a máero Ísu siráiyé.

marapá-tántáá'á Ísu usáyaaitaraiye siráin-kwasai.

²⁵ Ísu simásuwena séna kwántámai-aimba simátimunda pó'a naaén-kanaama tína'a kesivon-áái paárumai simátimenaumne. ²⁶ minkánáámó tína'a kesí imáyáa ontávái kesivombá áísaa íya'a kemá íma áísaa onaná ²⁷ kwemá úwoi tiména kwenarumbá tímakaintavena póna úwoi timíníye. kentávé'a sé'a Áánútunopakemba kunkáiyé sé'a tirumbá símakaantavena kesivomá arumbá tímakaiye. ²⁸ kesivonópakemba marapá'á kumbáyaunda pó'a ívé'a marapá'á tuwé'a kesivonópa'a iyónaumne Ísu súwasa ²⁹ kwená kwayó-kwáásí sésa ívé'a íma kwántámai-aimpinkemba sémpo avorató kwésimasimene. ³⁰ kesáámá séta áísaa ónáísaye íma súnayaama emá

ísaraandana'a po paárumai kwésene. miráyá séta Áánútunopakemba kunkáane kwésune suwaná ³¹ Ísu séna kentáv'é'a Áánútunopakemba kunkáiyé sembánivo ³² sáwiyanka'a siyuwé'a kentí naaó'-nao'a kóyáwé owa'á keyáá maúsina kesivomá kesé máyáiyé. ³³ mináimbá simátimunda pó'a kesé tarúmai mé'a aánoumai kwempa'á máéro. marapá-kwáásí aká'áamba simátinkesa sáwí'a umátinkanaaombanivo marapá-tántáákwará kwaásigwara'a usáyaaitaraunda pó'a kentirumbá aamoí umái ménaaowe Ísu siráiyé.

17

Ísu kwená kwaásiyavena ísámai Áánútumpa'a námúnaa siráin-kwasai.

¹ Ísu simásuwena kwíyómpa'a awánéna séna kesivoó minkánáám kwétiye. kesúwí'a anómba ina'á enáwí'a anómba umánkáano. ² amápa-kwaasi tavikáundayavai asirayámbá símakaanda pó'a símakaanda-kwaasi aúiná'i'a umái mai'mai'a umátinkaunda mindáyavai kesúwí'a anómba ina'á enáwí'a anómba umánkáano. ³ eyááma árair-Isoigoma óne. kembá si'mákaandana'a úne. empáré kempáré tésa kenkáísááima ísááwai aúiná'i'a umái mai'mai'a kwéowe. ⁴ marapá'á enáwí'a anómba umái símakaanda-mayaima ánásaumne. ⁵ kesivoó maramá íma taróruraandara'a esé máyauyana kesúwí'a anómba kwáyáinka'a po ókwar'a mirán-ínkwé'a kwésune. ⁶ marapá-kwáásívinkémbá ená kwaási-i'a umátinke símakaandawaima entávái mirándá'á máyáiyé simái paárumatinkaunasa enáái kwéisaawe. ⁷ símakaandayavesa sésa mintántáá'á Áánútu ámakaintantaare kwésewe. ⁸ símakaanda-aimba simátimunda kwéisaawe. enópakemba kunkáunda-aimba ísésa sésa Áánútu ai'mákaisana kunkáiyé kwésewe. ⁹ miwíyáv'é'a ísámai kwéisaawe. marapá-kwáásí úwoi-kwaasiyave'a íma ánsa úmpo símakaanda-kwaasi ená kwaásiyave'a ísámai kwéisaawe. ¹⁰ ená kwaási kesí kwaásiman-owe. kesí kwaási ená kwaásima ésa kesúwí'a anómba kwéowe. ¹¹ marapá'á íma máénda enópa'a iyóndanivo miwímá marapá'á ménaaowe. kawe-késívóo miwírá'á emá taviyénda pósa Áánútumbo ááyaan-kwaasi-i'a umái ménaaowe. esé kesémo tarúmimo maúyantemba miwímá tarúmai ménaaowe. ¹² miwísé mé'a tavikáunda Áánútumbo ááyaan-kwaasi-i'a umái mésa íma sáwí-amba kwakáawe. ánivo moórawai sáwí-amba kwaránimba póna mináimbá Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna siráin-aimba paáriníye. ¹³ enópa'a íma iyúnda marapá'á mé'a miwí tirumpimbá kesí aamoí-yántáákó anómba kwégwaintavai mináimbá kwésimatimune. ¹⁴ enáái simátímakaumne. kemó ímo árai'o marapá-kwáásímó úndantemba miwímá íma árai'a marapá-kwáásímá ombá pósa marapá-kwáásí úwoi-kwaasima tiyámba kwéumatinkaawe. ¹⁵ íma sé'a miwímá marapákémbá kuntiraao sumpo Sáátáánigo sáwí'a umátínkáivo se taviyiyó kwésune. ¹⁶ kemó ímo árai'o marapá-kwáásímó úndanten-umai miwímá íma árai'a marapá-kwáásímán-owe. ¹⁷ enááiima árai-aimba póna tirumpimbá kwáyainasa ená kwaási-i'a umái ménaaowe. ¹⁸ kembó si'maráána'o marapá'ó kunkáundantemba miwímá ti'maráanasa marapá-kwáásívimbá ménaaowe. ¹⁹ miwíyáváiyé sé'a enarááiyé su'mai kwaráúnda pósa enarááiyé su'mai kwaránáaowe.

20 íma maankwáásíyé su'maiyave'a áísaa e'a sumpo miwí táái isésa kentávésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé síyawaiyavaigwara'a kwéaisaa-une. 21 kesivoó áísaa e'a sé'a esé kesémo tarúmaimo maúyantemba miwímá enté kentéva'a tarúmai ménaaowe. miwímá tarúmai máyáamba pósa marapá-kwáásí tuwánésa sésa árai'a Áánútuma Ísumba ai'mákaisana kunkáiyé sénááowe. mindáyave'a námúnaavinkemba kwésimamune. 22 esé kesémo mimbórái'o umáimo maúyantemba símakaanda-asirayamba tímakaunda pósa mimbórái'a umái ménaaowe. 23 emá kesé tarúmai máéna'a kemá miwísé tarúmai máyaunda pósa miwímá tarúmai ménaaowe. marapá-kwáásí mindá tuwánésa sésa Áánútuma Ísumba ai'mákaisana kunkáiyé sénááowe. enarumbá símakaandanten-umai miwígwará'á tímakaunda pósa marapá-kwáásí tuwánésa sésa áraire sénááowe. 24 kesivoó maramá íma tarórunonka'a enarumbá siméma asirayámbá símakaane. símakaanda-kwaasi kesé maigwáe sé'a súnda pósa kesí asirayámbá awánanaaowe. 25 kesivoó arupínako óne. marapá-kwáásí embá íma kwéawanaambanivo kemá awánáunda símakaanda-kwaasi kentávésa sésa Áánútuma ai'mákaisana kunkáiwaiye kwésewe. 26 entávái mirándá'á máyáiyé simái paárumatimunasa enarumbó símakaandantemba miwí tirumbá simíya'a miwísé ménaumne. entávái mirándá'á máyáiyé simái paárumatinkare'a paárunte kónaumne Ísu námúnaavinkemba mirá siráiyé.

18

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mátiyu 26:47-56, Máaka 14:43-50, Áríku 22:47-53

1 Ísu simásuvena kwená kwayó-kwáásíyé Kítároni-nomba kóaatasa taai-kanáágúnévimba komáyówana 2 Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé mintái-kánáágúnévipá'á kóyo untavéna Yútási Ísuna kuntaru-kwáásí mintái-kánáágúnévá'á awánéna 3 mivá'á kúmba ámáán-kawaa-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé i-kwáásígwará mono'-nánkár-í-kwáásígwará'á tí'márówana Yútási tí'maena taánasatagwara ánýatankwara'a maimaésa oómbá to'maésa mintái-kánáágúnévá'á kumbá 4 Ísu kwenópa'o tíníntantaakomba awánéna kwená kwaásivinkemba usásinena miwí túrampa'a koména tísaa ena séna nááwana avakáá-íya kwéoo súwasa 5 Ísu Násáretivakewaintaveta kwéavakaa-une suwaná miwántávé'o sembá kemá úne súwana Yútási Ísuna kuntaru-kwáásímá póna miwísé máyomba 6 kemá úne Ísu súwasa miwí tayauwérópa'a tanaambá vowaná 7 Ísu moórágwara'a tísaa ena séna nááwana avakáá-íya kwéoo súwasa Ísu Násáretivakewaintaveta kwéavakaa-une suwaná 8 Ísu séna á'a simátimunda maandá kemá úne. kembó sivakáá ontavé'a maankwáásí étinkaiyasa koró Ísu súbma 9 Áánútuntavai siráimba símakaanda-kwaasi íma sáwí-amba kwakáawe sirónka'a póna paárumai mináimba súwana 10 Sáimoni Pítaa taánasatama ámúrاندavinkemba taú'maena aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásí áá'a agáúsuwomba minkwáyó-kwáásígó áwí'a Máraákasi kwená'á agáúsuwovana 11 Ísu Pítaantavena séna ená taánasatama ámúrاندavimba kwiyuwó. sí'a índai'a umásinkanaaombanivo kesivoná mayáimá íma tuwánáunda pó'a mirámá ónaumne Ísu siráiyé.

Ísumba áí'maesa Ánásinopa'a máánkaraan-kwasai.

¹² Ísu súwasa i-kwáásíyé miwítí anón-kwaasiye mono'-nánkár-í-kwáásíyé Ísumba táto'mai ayáánka'a asááúmaesa ¹³ áí'maesa aiva'á moórá-kawaana'a áwí'a Ánásinopa'a máánkówana kwemá Káyavaasi aísáánkoma póna minkánáámá Káyavaasima aiva'-mónó-káwáánákómá póna ¹⁴ ááema simátimena séna Yútaa-kwasai amápa'a púwóvo séna moóráwai puwíníye siráiwaina aísáánkonopa'a máánkaraawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

¹⁵ máánkówasarai Ísuna kwayó-kwáásírái moóráwai Sáimoni Pítaawe moóráwaiye Ísun-ánaeemba kwa'maesarai kuyambá aiva'-mónó-káwáánákó moóráwaimba awánasuwowana aaimá isópa'a Ísumba ánkaro'a umáyowana ¹⁶ Pítaa aan-taaréivimbá máyowana aiva'-mónó-káwáánákómá awánówaima usauweréna ontará'óarákwiron-arasigontavena simámuwana ontá tiyankówana Pítaamba áí'maena usáverowana ¹⁷ minárásígó Pítaamba awánéna áísaa ena séna minkwáásígóná kwayó-kwáásíyá'ono súwana Pítaa séna a'áo ke ó'on-kwaasi úne súwasa ¹⁸ táúgwitavesa ésa mayái-kwáásíyé i-kwáásíyé iramá agaimarésa tiyáamba kwégauwuwana Pítaa mináimbá simásuwena irará'á koména ayáamba kauráíye.

aiva'-mónó-káwáánákómá Ísumba áísaa uráin-kwasai.

Mátíyu 26:59-66, Mááka 14:55-64, Árúku 22:66-71

¹⁹ Pítaa irará'á kwégauwuwana aiva'-mónó-káwáánákómá Ísuntavena séna simátimakaanda-aimba simásimiyo. ená kwayó-kwáásíyáváigwará'á simásimiyo súwana ²⁰ Ísu séna Yútaa-kwasiti anóm-bono'-naupare sáwíyam-bono'-naupare simáti simáti eemáyaunda avora'á seemáyaunda íma aúpá'á simátimakaumpo ²¹ nóintavai kwésisaa-ono. kesááimo ísaraawai tísaa inasá simátimakaunda-aimba ísaraamba pósa sénááowe súwana ²² mono'-nánkár-í-kwáásígó Ísumba tuvuwéna séna aiva'-mónó-káwáánákómó simpímbá íma mirá siyó súwana ²³ Ísu séna sáwí-aimbo súndarakai misáwí-áimbá ááema avora'á isinó. kawer-áimbó súndayavai nóinkakena sínkamono súwana ²⁴ Ánási ai'marówasa ayáámpinken-anda íma ayútuwesa mindánankwara'a áí'maesa Káyavaasi aiva'-mónó-káwáánákónópa'a máánkaraawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiman-íye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:71-75, Mááka 14:69-72, Árúku 22:58-62

²⁵ aiva'-mónó-káwáánákónópa'a Ísumba máánkówana Pítaa irará'á ména ayáamba kwégauwuwana irará'ó máyón-kwaasi áísaa esa sésa egwárárá minkwáásígóná kwayó-kwáási oonó suwaná mináimbá umémpa'a tuwéna séna ke ímaniye súwana ²⁶ aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáási Pítaantavena séna emá minkwáásígóe taai-kigáúv'á máyaaya'a tuwánaraunda áraira súno séna Pítaama áá'a agáúsukowai akún-ándárakéwáimá súwana ²⁷ Pítaa moórágwara'a séna ke ímaniye súwana kokórigo áái siráíye.

Ísumba áí'maesa Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:1-2,11-14, Mááka 15:1-5, Árúku 23:1-5

²⁸ kokórigó áái súwasa irataró'a Káyavaasina naaúmpakemba Ísumba áí'maesa kámááni-anondakona pááimpa'a máankesa sésa íma Yútaa-kwaasiti naaúmpa'an-ivo ó'on-kwaasiti naaúmpa'a iyéta tiyótaasa í-tánómbá íya náúnavaíyaawe sésa íma íyúwana ²⁹ Áróamáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátí kunákáruwena kuntísa ena séna minkwáási nóinkakena aaivimbá mayankánáe séo súwasa ³⁰ íma sáwí'ó uráinkakai íya áí'maeta túsino suwaná ³¹ Páírátí séna keyáárika'a áí'mae'a kenti áamáambo makénten-umai simánkáaro súwasa miYútáá-ánón-kwáási sésa Áróamáani-kamaani-kwaasi moóráwaimbo tuvú'máimo utaiyáwái aambá áúntukaawe sumbá ³² ááéma Ísu simátimena séna taaira'á mói sínkamiya'a puwónaumne siráin-aimba paáruwasa áí'maesamo kumbá mináíntávésa uwaná ³³ Páírátí naaúmpa'a kuntuuweréna iyéna Ísumba ááyena séna emá Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana ³⁴ Ísu séna ená imáyáavinkena sísaá ó. kwaási simámakaawa sísaá oónó súwana ³⁵ Páírátí séna kemá íma Yútaa-kwaasima úne. ená kwaásiye mono-káwáá-kwáásiyé áí'maesa kesópa'a tiráavo norá ónasawa'íyo súwana ³⁶ Ísu séna kemó kawáái'ó úndama íma marapá'á kwáyáíye. kemó kawáái'ó úndamo marapá'ó kwáyáinkakai kesí kwayó-kwáási áái'a tiyáásino. Yútaa-kwaasi kembá tátoraavo sésa áái'a tiyáásino sésa tátokaawe. kemó kawáái'ó úndama íma marapá'á kwáyáíye súwana ³⁷ Páírátí áísaa ena séna kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne. mindáyave'a marapá'á kumúnana masínkaraimba pó'a arupí-aimba kwésimatimune. arupí-aintavesamo aamoimó owáí kesááima kwéisaawe súwana ³⁸ Páírátí séna nóí-aina arupí-aimban-íyo siráíye.

Ísumba aráá'a tuvúworo siráin-kwasai.

Mátíyu 27:15-31, Mááka 15:6-20, Áríku 23:13-25

Páírátí simásuwena kunákáruwena Yútaa-kwaasitavena séna kwemó sáwí'ó uráimbo simásímakaamba avakáá únda íma isáúmpo ³⁹ tiyótaasa í-tánón-kánáá tintembá moórá-kwaasi ááyawa'a ándávakemba ayúrankaundantemba minkánáámó tinká'á Yútaa-kwaasiti kawáánará ayúrankanaumno tísaa ena súwasa ⁴⁰ anónka'a sésa ímanivo kwembá íma ayúranke Párápásimba ayúrankaao suwaná Párápásima ááite tiyéna umóyánté in-kwáásímán-íye sésa kwembá ayúrankaao siráawe.

19

¹ suwaná Páírátí i-kwáási simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwíruku'nesa ² anón-kwaasiti kánumo'an-íye sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpimbá kuvérankesa naaeyayán-únánkwátóí anón-kwaasiti unáánkwátóíman-íye sésa umánkesa ³ kanaáráá'a ankésa moórá-mora-umai kwenópa'a tésa sésa Yútaa-kwaasiti kawáánará óne sésa tiyáándeí tuvúto'na uráawe.

⁴ tuvúto'na uwaná moórágwara'a Páírátí kunákáruwena amápa-kwaasiyavena séna másáaro. íma sáwí'a uráintave'a áí'mae'a túranka'a máankaraana'a awánaaro. íma sáwí'a uráíye súwana ⁵ Ísu kunákáruwena a'nómpimbá áwí-andagwara naaeyayán-únánkwátóígwara'a kunákáruwovana Páírátí simátimena séna minkwáásígómbá awánaaro súwasa ⁶ mono-káwáá-kwáásiyé mono'-nánkár-í-kwáásiyé awánésa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwiyana puwíno suwaná Páírátí séna kwemá íma sáwí'a uráimba pó'a kemá íma tuvuwónaumpo keinárawa'a

ái'mae'a taaira'á máyuvuoro súwasa ⁷ Yútaa-kwaasi sésa kwemá séna Áánútu áánimba úne seémáyaimbanivo kentáási áamáankoma séna mirámó síndawaimba tuvuwíyana puwíno símakaampimba póta tuvuwónaumne suwaná ⁸ Áánútu áánimba úne siráin-aimba Páírátí isówana ávááraumai áá'a kówana ⁹ naaúmpa'a kuntuaweréna umaéna Ísumba áísaa ena séna náávakewaiya'ono súwana Ísu iséna íma aaí súwana ¹⁰ Páírátí séna kemó áísaa únda nóra se íma aaí kwésono. kemó aaimó senasamó ésa ayúrankanaaowe. kemó senasamó ésa taaira'á tuvuwíyama puwíníyone. minásíráyámbá tokáumne súwana ¹¹ Ísu séna Áánútumo minásíráyámbó ímo ámakainkakai íma toráasino. Áánútu ámakaivo sí'maenamo enká'ó másinkaiwaina sáwí-mayaigoma ená sáwí-mayaigomba usáyaaitariye siráíye.

¹² Ísu súwana Páírátí mináímbá iséna séna nóra'íyo ke minkwáási ayúrankanae'a kwéune súwasa Yútaa-kwaasi anónka'a sésa emó ayúrankemo éma íma Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakona kwaási'a kwéone. Ísu séna kemá kawáánákómá úne siráintavai Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakomba usáyaaitanae siráintavai mindáyavaiye séma íma ayúrankaao suwaná ¹³⁻¹⁴ Páírátí mináímbá iséna Ísumba ái'maena máápa'a óntan-ayaumá kwáyom-barupa'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba áwí'a Kápata-marupimba kumbéna aavimbá maitínkarom-barupa'a kumbéna Yútaa-kwaasiyavena séna kentí kawáánákómán-íye súwana tíyótaasa í-tánón-kánáámá aaváyaaraamba tíníye úwana ívékaamba kwáyá'wái sáwíyanka'a tíníye úwana Páírátí Yútaa-kwaasiyavena séna kentí kawáánákómán-íye súwasa ¹⁵ ímaniye sésa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná Páírátí tísaa ena séna kentí kawáánákómá taaira'á tuvuwíyane'a kwéowe súwasa mono-kawáá-kwáási sésa Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanako kweyáama kentáási kawáánákómán-íye suwaná ¹⁶ Yútaa-kwaasi tááigo usáyaaitontavena Páírátí séna Ísumba taaira'á tuvúwóro séna tímakiye.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mátíyu 27:32-44, Máaka 15:21-32, Árúku 23:26-43

¹⁷ Páírátí tímúwasa i-kwáási Ísumba ái'maesa taaimá tuvuwónááon-taima kwenká'á ámúwana áúgwaata'maena tuvuwónááon-ayampa'a kúmba mináyámparé sésa áwí'a a'nómayaampare Yútaa-kwaasi tááivinkemba Kórígótaavare mináyámpá'á kúwasa ¹⁸ taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmaresa kae-kwáásírái Ísuna évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaresa Ísumba avumpimbá tuvúsúmarowana ¹⁹ Páírátí kwená mayái-kwáásíyávéna séna Ísu Násáretivakewaima Yútaa-kwaasiti kawááná'án-íye sé'a agaimái taaira'á aráápamankaaro súwasa ²⁰ kaumbo-kwáási tááivinkemba Yútaa-kwaasi tááivinkenkwara Áróamáani-kwaasi tááivinkenkwara Kiríki-kwaasi tááivinkenkwara'a agaimái aráápamankarowasa sáwíva-kwaasi awánomba tuvúwún-ayampa'a anón-daopa'a egwaa'á kwáyontavai sáwíva-kwaasi mináúváiímá awánésa táámpamai isówasa ²¹ Yútaa-mono-kawa-kwaasi Páírátintavesa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'án-íye íma mirá simái agayáampo kwemá séna Yútaa-kwaasiti kawááná'á úne mirá simái agayaaó suwaná ²² Páírátí séna á'a agaimakáumne siráíye.

²³ i-kwáásí Ísumba taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmaronka'a kwená unáánkwátói maimaésa éiyainka'a taaímbaresa moórá-mora-i-kwaasi éiyain-kwaasi minúnánkwátói maimaésa moórá-ampaanta paákár-únánkwátói íma arúmakon-ampaantama maimaésa sésa ²⁴ taráráivo séta aávéiya kwétiyaananaya nááwa usáyaaitena mayániyo sumbá Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kesí unáánkwátói taaímbai maimaésa moórá kesí ampaantarátávésa aávéima tiyaráawe sirónka'a pósa i-kwáásí mirá uráawe.

²⁵ i-kwáásí mirá uwasá Ísuna kwaási taaira'á tuvúkón-taigona ááimpimbo máumba Ísumba anówa úwana kwenáúnko Kórópasi awainínkó áwí'a Máriaaya úwana Mágátáraa-naopaken-ininko áwí'a Máriaaya úwasa miráumai-inimba taaigoná ááimpimba máyówana ²⁶ Ísu kwenanówamba awánéna kembá Yónimba suwánéna anówantavena séna mindá enáánimban-iyé séna ²⁷ kentávéna séna mindá enanóman-iyé súwa'a isé'a kesí naaúmpa'a móankare'a kárákwiraumne.

Ísuma pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Mááka 15:33-41, Áríku 23:44-49

²⁸ minkákémbá Ísu imáyáama éna amápa'-mayaima ánásaumne súmba sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaunda-mayai amápa'-mayai ánásasuwaumne séna Ísun-aaí Áánútuna aúváivinkemba paárinintavena Ísu séna nontávái kwésinkaiye súwana ²⁹ ándá-aran-domba ikaa'-nómbá anavéúmpimbá kwáyowana paru-táyánama mindómpimbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimaena naínkwáe séna Ísu óika'a mósá marówana ³⁰ Ísu néna séna amápa'-mayaima ánásasuwaumne séna a'nómbá kívaímai avowa ayáámpimba kwenamambá to'maréna pukáíye.

Ísuna akwámpimbá kwaantáándéí agaivaráin-kwasai.

³¹ Ísu kweyáárika'a puwúwana Yútaa-kwaasima agándon-kanaama tíyótaasa í-tánón-kánáámá aaváyaaraamba tíniye úwasa pósa sésa agándai-kanaara'a puwíyan-kwaasi taaira'á máévo sésa Páírátinopa'a tésa sésa puwíyan-kwaasi íma úwoi tiyúwéwasa taaira'á máéro. tísamaima ankaisíyasa ááéma puwíyasa taairakémbá marap'á maitiyúwáaro suwaná ³² Páírátí owé súwasa i-kwáásí Ísuna évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaron-kwaasi tísamaima koankaisésa ³³ Ísunopa'a tumbá 'á'a pukóntavesa kwenánsamaima íma ankáisúmba ³⁴ moórá-i-kwaasigo Ísuna akwámpimbá kwaantáándéí agaivówana naaegwára nonkwára'á kunkáíye.

³⁵ mindámó awánáúndawaima simátímakaumne. awáné'a árair-aimba súnnda pó'a isé'a sé'a áraire sénááowe. ³⁶ Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kwenayáátamba íma ankaisíniye agaimaréna sirónka'a pósa i-kwáásí mirá uráawe. ³⁷ moóráva'a agaimaréna séna kwaantáándéímó agaiváíndawaima avuwónááowe agaimaréna sirónka'a póna paáururaiye.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Mááka 15:42-47, Áríku 23:50-56

³⁸ Yósépima Árimátíyaa-naopakewaima Ísun-aaí isówai póna Yútaa-anon-kwaasi táároi inkaiséna kwenáwí'a áyutukomba póna Ísuma puwúnka'a Páírátinopa'a téna séna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana Páírátí séna kanaámpó mayáníyone súwana Yósépi Ísun-auma komayówana ³⁹ Nikótimasima ááéma Ísunopa'a no'wáamba tiráiwai áséi-kwiyumba úm-basawemba anóm-basawemba kae'á maimaéna Yósépimba kóái'maesarai ⁴⁰ Ísun-auma komaimaésarai ampaantavimbá mináséi-kwíyúm-básáwénkwárá'á asááúmaesarai tésarai Yútaa-kwaasi miráumai utaantembá pósarai miráumai utarááíye. ⁴¹ Ísumbo tuvúkáan-ayampa'a taai-kigáúmá kwáyowana utaráam-buri-aima ímo kwaási utaróm-buri-aima kwáyowasarai ⁴² agándai-kanaama sáwiyanka'a a tiniye sésarai mimbúri-áimá egwaa'á kwáyontavesarai Ísumba mimpímbá máutaraiye.

20

Ísuma pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-8, Máaka 16:1-8, Áríku 24:1-12

¹ sontaará'á irataró'a íma sán-karowana Máriyaa Mágátáaraa-naopakenininkoma utamánkaropa'a kwéna koawánómba murí-áigóná óikakenontamba maisukówana koawánéna ² isaaiséna Sáimoni Pítaante kenté tasímásimena séna kentáási anóndakon-áuma murí-áivínkémbá maimaéna náávava makááo súwakai ³ Pítaae kesé utamánkóm-buri-aiva'a kónáe sékai ⁴ isaaisékai kówayamba kemá Pítaamba kóyaaita kwé'a aiva'á murí-áivimbá kówánda ⁵ kivaire'a ampaantawé su'mai kwáyomba awáné'a íma murí-áivimbá usáveráawánana ⁶ Sáimoni Pítaa téna murí-áivimbá usáverena awánómba ampaantawé su'mai kwáyowana ⁷ Ísu a'nónkákén-ámpáántá moórá-ayampa'a kwáyowana awánówa'a ⁸ murí-áivimbá aiva'á kówándawai usávere'a awáné'a sé'a árai'a pukáimpinkemba usásinkaiye séwándanivo ⁹ Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna pukáindavinkemba usásinaniye siráimba íma ísámai kawé'á ówáyamba ¹⁰ kenkáisi naaópakai kuráuye.

Ísu paáruwana Máriyaa awánarain-kwasai.

Máaka 16:9-11

¹¹ naaópa'a kówayana Máriyaa murí-áigó óika'a ména ivi'á kwétena kivairena murí-áivimbá awánómba ¹² kae-kwáási kwayán-únánkwátóigwara'a Ísumba utamánkóm-barupimba mésarai moóráwai a'nómpá'á maúwana moóráwai aísamaiva'a maúwana umái máyóyana Máriyaa tuwánówasarai ¹³ sésarai meníninkóo nóintavai ivi'á kwétaano suyaná Máriyaa séna kesí Ísóigomba maimaéna náávava makááo sé'a íma kwáyáisa'a kwéawanumne ¹⁴ simásuwena tagwántámai awánómba Ísuma úmbanivo íma aúyówana ¹⁵ Ísu séna meníninkóo nóin-ivira kwétewa nááwana kwéavakaa-ono súwana Máriyaa séna taai-kigáúrá'á tavikáiwaima iyé-ímáyáá éna séna emó maimaémo nááva'o maké simásimiyo. komayánáivo súwana ¹⁶ Ísu séna Máriyaa súwana mégwantena kwenááivinkemba séna Araponai súmba maanáipínkémbá kwántámai séna kesí Ísóigoo súwana ¹⁷ Ísu séna kesivonópa'a iyóndayavai kwéumpo íma tátoraa. kesívarawaisai kosimátíme se kesivo kentivonópa'a iyúne. kesí

Ísóigo kentí Ísóigonopa'a iyúne súwana ¹⁸ Máriaa Mágátáraa-naopaken-ininko Ísuna kwayó-kwáási kosimátimena séna Ísóigomba awánáúmne séna Ísóigomo sún-aimba simátímakaiye.

*Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.
Máaka 16:14-18, Aríku 24:36-49*

¹⁹ misóntááóná enónka'a Ísuna kwayó-kwáási Yútaa-anon-kwaasiyavena táá'a kówasa naaúmpa'a umésa ontá umái ítáyuwswana Ísuma paárumai túranka'a ména séna aánoumai máéro séna ²⁰ ayáánarumpin-avigwara akwámpín-ávígwára'á agaráátinkowasa miwítí Ísóigomba awánésa pósa ávááran-aamoi umánkówana ²¹ Ísu moórágwara'a séna aánoumai máéro. kesivomó si'mákaintemba umái keinárawa'a ti'maráana'a kesí mayáimá komáyáaro séna ²² kwenááma aútimena séna Áánútu-amankomba tíménana kesé méniye. ²³ sáwí-imayaamo maitiyuwáiyano éna misáwí-ímáyáámá ánásaniye. ímo maitiyuwáiyano éna misáwí-ímáyáámá úwoi kwaíkwaí'a íníye Ísu siráiyé.

Tómáasi Ísumba awánarain-kwasai.

²⁴ Ísuma paáruwasa kwená kwayó-kwáási awánasuwonka'a Tómáasi kwááyu-awí'a ávárwaao kwemá ó'opa'a máyomba ²⁵ túwasa simámesa sésa Ísóigoma paárisata awánáúmne suwaná Tómáasi séna ayáánarumpin-avigwara akwámpín-ávígwára'ó awáné'ó tátorekai sé'a pukáimpinkemba usásinkaiye súsino súwana ²⁶ avakaeté-no'waamba maisuwésa Tómáasigwarar-umai ókwara'a kwená kwayó-kwáásiyé naaúmpa'a umésa ontá umái ítáyuwswana Ísuma paárumai túranka'a ména séna aánoumai máéro séna ²⁷ Tómáasintavena séna siyáánarumpimba táto'mai awáné sukwámpimbá táto'mai awáné se kentávái kamparé sénavainivo áraire siyó súwana ²⁸ Tómáasi séna kesí Ísóigo emá kesí Áánútu óne súwana ²⁹ Ísu séna ááema íma suwánarempo kamparé siráandaniye. ívé'a suwánánda po áraire kwésene. ímo suwánawaimo ésa árairemo sésamo ésa aamoi ésa tirumbá kawe'á ónááowe Ísu siráiyé.

³⁰ Ísuma kwená kwayó-kwáási súranka'a ó'on-o'om-bayai-awaame'a agaráásinkowa'a évaka'a maankwándááivimbá íma agaimaráúndanivo évaka'a agaimakáúmne. ³¹ Ísuma Áánútu áánimba póna kwemá usásinankaiwaiman-iyé séna maanáúvámá agaimakáunda pó'a Ísuntavesa áraire sénááowe. mirámó siyawaimo ésa Ísuwe tarúmai mai'mai'a ónááowe sé'a mindáyave'a maanáúvámá agaimakáúmne.

21

avakaeté-kwaasima Ísumba awánaraan-kwasai.

¹ naaémba Táipíriyasi-kwaaukon-awampa'a Ísu miráumai paáruwasa kwená kwayó-kwáási awánaraawe. ² kwená kwayó-kwáási torupésa miwí túwí'a Sáimoni Pítaawe Tómáasi kwááyu-awí'a ávárwaawe moóráwai Káriri-ayampakemba Kéna-naopaken-kwaasi áwí'a Nátáníyowe Sépéti ááninkaiye ó'on-kae-kwaasiye miráumai-kwaasi torupówana ³ Sáimoni Pítaa simátimena séna noyáá'a kotoránáe'a kúne súwasa kesáágwara'a montá kónáeta kwéune séna nompí-sípívimbá usámaaisesa kumbá no'wáamba

noyááramai kwima-kwimar-umbá íma noyáá'a torówana ⁴ irataró'a Ísu nonawámpá'á máyowasa íma aúyowana ⁵ Ísu séna iyámpóiyono. noyáá'a tokááo súwasa ímaniye suwaná ⁶ Ísu séna kwase-únámbá tiyáánúraparayampa'a nompímbá túwéwana kumína'a noyáá'a asínáaro súwasa kwemó súnten-umai sáwíva'-noyaa'a asínówana mindómpí-sípívímbá íma kanaán-umai máráára'naraa éna ógwitowa'a ⁷ kemá Pítaantave'a sé'a epínda Ísóigoman-iyé séwánana Pítaa mináímbá iséna mayáímó mayáíndayavena paákákén-únánkwátói ayú'maromba minúnánkwátói maimái úmaena nompí-sípí túwéna nompímbá ásávena nonáámááíva'a kúwana ⁸ nonáámáái egwaa'á kwáyowata ó'on-kwaasiya mindómpí-sípí maimaéta kwase-únámbá tavisímaeta kówánda ⁹ nonáámááíva'a ásávaawandaya iramá kwégowana noyáákware toónkwará'á kwéagayowata awánaawananya ¹⁰ Ísu séna tóráan-doyaa'a évaka'a maimaé'a teró súwana ¹¹ Sáímoni Pítaa nompí-sípívímbá usámaaisena kwase-únámbá tavisímaena nonáámááíva'a mámarowana anón-doyaa'a ¹⁵³ noyáá'a kwéna sáwíva'-noyaa'a kwáyombanivo kwase-únámbá íma tararówana tavisímaena nonáámááíva'a mámarowana ¹² Ísu simásimenaya séna tamandaaró súwata nááwa'ono séta áísaa ónái séta ówánda íma áísaa eta Ísóigoma iyé-ímáyáámá ówánanaya ¹³ Ísu noyáákware toónkwará'á maimái símakaintaawe. ¹⁴ Ísu pukómpinkemba usásinomba kaeká'á paárúmba ívékwarakaamba paárúwata awánaraundayaawe.

Ísu Pítaantavena kesí kwaásira'a taviyiyó siráin-kwasai.

¹⁵ toómbá násuwowana Ísoma Sáímoni Pítaantavena séna Yóni ááninko Sáímoniyo. miwímá usáyaaitewa enarumbá kwesimeno súwana owé Ísóigoo ená imáyáamo umánkaunda á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípi-araaka'a taviyiyó séna ¹⁶ ókwara'a Ísu áísaa ena séna Yóni ááninko Sáímoniyo. kesí imáyáama kwéono súwana owé Ísóigoo ená imáyáamo umánkaunda á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípíra'a taviyiyó séna ¹⁷ kaumborá'á Ísu áísaa ena séna Yóni ááninko Sáímoniyo. kesí imáyáama kwéono súwana kaumborá'á áísaa ena súntavena Pítaa arumbá umbái tówana séna Ísóigoo amápa-tantaa'a á'a awánaraandayavai ená imáyáamo umánkaundagwara'a á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípíra'a taviyiyó. ¹⁸ árai'a simáme'a sé'a emá aú-kwaasima máyaanda po ená unáánkwátói ane'maké ená imáyávinkemba úwoi kwénaempo anónu'mai kéma enayáamba árútuwenasa ímo embó arááímó táíndava'a máankanaaowe Ísu séna ¹⁹ mináímbó súmba Pítaamo miráumai taaira'á puwéna mindá Áánútu áwí'a mósá maráníye séna Pítaantavena séna kesirááíma kwaraaó siráíye.

Ísunte Yóninte mindáraití kwaásai.

²⁰ Ísu Pítaantavena símasúwowana Pítaa kogwanténa moóráwaimba awánarai. ááéma toómbá narópa'a Ísun-aóká'á ména séna Ísóigoo nááwa ená kuntaru-kwáásí íníyo siráiwaimba ²¹ Pítaa kogwanténa awánéna Ísuntavena áísaa ena séna Ísóigoo minkwáásíndó súwana ²² Ísu séna kemó súndamo é'o é'a kwemó éna úwoi maambárará máyaina'a kemá kumónaumnemo súndamo énamo éna íma endéin-ivo kendéimán-iyé. emá

kesirááíma kwaraaó Ísu súwasa ²³ kwená kwayó-kwáásí íma kawé'á umái ísónkakemba sésa kwemá íma puwíníye sésa simátíma'mae kuwaná kwemá íma puwíníye Ísu íma mirá siráimbanivo kwemó éna úwoi máyaina'a kemó kumónaumnemo súndamo énamo éna íma endéin-íye Ísu siráíye.

²⁴ íma puwíníyemo siráan-kwaasi kemá Yóni úne. mináímbá kwésimatimatuwe'a aúvávimba kwéagaisuwaunda mináímbá áráir-aimbaníye. ²⁵ Ísumo mairáim-bayaima évaka'a agaé'a évaka'a íma agairáunda pó'a amápa'o agaisuwé'o é'a maranéí káátamaranaumpo náávvara maránaumno sé'a sune.

kemá Yóni súnda-aimba ánásaiye.

aantá-kwaasi

Ísu kwíyómpa'a irówana Árukú kae-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimakáiyé. Áánútunopa'o iyí-ámbá Yútaa-kwaasiti monor-áimbá isaná Ísuma marapá'á kunkáinka'a kwenáaiyavai áraire sésa kwenká'á aráápamai kwémaen-amban-iyé. Áánútun-amanko Ísuna kwayó-kwáásiyé kwená aampa'ó kwégun-kwaasiye asirayámbá timúwasa Ísun-aii aiva'á Yútaa-kwaasi Yérúsaremuva'o máyówai simátimúwasa mináintávái áraire sésa kwenká'á aráápamai máyówai Yútaa-kwaasiti maravá'á ó'on-daopimpa'a kosimátimakaawe. minkákémbá évakarawai ó'om-baravaka'a Yútaa-kwaasiye ó'on-o'on-kwaasiye kosimátin-tasimatin-uraawe. Árukú mirán-áimbá agaimakáiyé.

aantá-kwaasiti mayáimó mairáan-kwasai.

¹ Tíóviráasiyo ívé-kwandaavimba moórá-kwasai sénaumpo isaaó. aiva-kwándááivimbá Áánútu Ísumba ai'marówana marapá'á kunkáin-ainkwara mayáimá kumbairáin-ainkwara aaimá siráin-ainkwara avumpimbá amápa'-mayaima mairáinkwara'a komaé tamae umái kwená mayái marapá'á ánásowana ² Áánútu kunairówana kwíyómpa'a iráin-ainkwara'a aiva-kwándááivimbá agaimakáunda isa'á ívé-kwandaavinkwara'a agaimaráumpo isaaó. Ísu kesí aantá-kwaasiye séna ítamakáiyé. Ísu íma kwíyómpa'a irónka'a Áánútun-amankona asirayáinkwará'á ména aantá-kwaasi kwená ámáámba simátimakáiyé. ³ Ísu pukáimpinkemba usásinena kae-kwáái aiyayaan-kanaama 40 kanaama moórá-mora-tawai paárurena kwenáuma kawe'á umái agaráátinkowasa awánésa sésa árai'a Ísu pukáimpinkemba usásinena máyáiyé suwaná paárurónka'a Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba simátima'maena iráiyé. ⁴ moórá-tawai torupésa toómbá kwénowana Ísu paáréna séna maanká'á Yérúsaremu-naopa'a íma tuwé'a úwoi mé'a kesivo kesimambá timénaumnemo asiramái siráimba kwéamu'mare'a máyáanana úwoi tímíno. mináimbá á'a simátimé'a sé'a ⁵ Yóni nombá pétinkaraimbanivo sáwíyanka'a Áánútun-amanko kuména keinárawapimba anómba umátinkanivo amu'maré'a máéro Ísu siráiyé.

Áánútu Ísumba kunairówana iráin-kwasai.

⁶ Órive-omapa'a Ísuwe aantá-kwaasiye torupésa Ísumba áísaa esa sésa Ísóigoo ívéra Árómáani-kamaani-kwaasi tí'mátuwewa Ísareri-kwaasiya kawáá ínáyono suwaná ⁷ Ísu séna moórá-kanaamo tínimba ívéra'i. aánowa'iyó. Áánútu kwená imáyáavinkemba mirá íníye. kawe-kánáámó sáwí-kanaamo paárinimba Áánútu kwená imáyáavinkemba mirá íníye. mirán-kánáámó tínimba sáwíyan-aibanivo ⁸ kemó sendá anón-aibanivo ísáaro. Áánútun-amankoma kentópa'a kúmínimba kwená asirayámbá tirumpimbá anómba umátinkaina'a kesááigwara kentáváigwará'á simátimé'a Yérúsaremu-naopare Yútiyaa-ayampare Sámériyaa-ayampare amápar-ayampare kosimátima'mae'a nááoro ⁹ Ísu simásuwowasa awánomba Áánútu Ísumba kunairówana ainánkó Ísumba

káataguwasa íma awánowana ¹⁰ Ísumo iyúmba kwíyómpa'a karátuwesa máyówasarai avekáán-umai kae-kwáásí kwayán-únánkwátói úmaesarai egwaa'á mésarai ¹¹ sésarai Káríri-ayampaken-kwaasiyono. íma kwíyómpa'a karátuwe'a máéro. awánaawanamo Áánútu kunairáisanamo kwíyómpa'o íyínten-umai ókwara'a miráumai kumíníye sirááíye.

Yútásina mayáír'á usámairain-kwasai.

¹² mindárai simásúwóyasa aantá-kwaasi Óríve-omapa Yérúsaremu-naor-egwaar-omapa'a tuwésa Yérúsaremu-naopa'a koyauwerésa ¹³ máyón-daumpa'a ávúmayaatanaan-daumpa'a umésa miwímá Ísuna aantá-kwaasi moórá-morawai túwí'a Pítaawe Yóniye Yémésiye Éndaruwe Virípiye Tó máasiye Pátóromuwe Mátíyuwe Árávíasi ááninko áwí'a Yémésiye moóráwai kwemá Áró máani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanae siráíwai áwí'a Sáímoniye moóráwai ó'on-Yemesi ááninko áwí'a Yútásiye miráumai-kwaasi aantá-kwaasi ¹⁴ tayorupontembá námúnaa seémáémbani. minkwáásiyónté évakar-inintone Ísumba anówwawe Ísun-áv'á awaawiye tayorupamáí mésa námúnaa seémáémbani.

¹⁵ námúnaa síma-síma kwéesa moórá-kanaama sáwíva-kwaasi ¹²⁰ kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire siráan-kwaasi tayorupamáí máyówana Pítaa usásinena simátimena séna ¹⁶⁻¹⁷ kesí kwaásiyono. naaóv'á'á Áánútu-amankoma kentáá síkwá'náomba áwí'a Tévítimba simámena Yútási-aii súwana agaimakáimba póna mináimbá paáriníye. ááema kentááyáváíyé Yútásintavaiye Ísu kesí mayáí máyáaro séna ításinkowata aantá-kwaasiti mayáí-íta umáíya mairáundayaawe. naaémba Yútási tí'maena Ísunopa'a túwasa táto'mai ál'maesa ándávimba ánkaraawe. [¹⁸ Yútási misáwí-máyáigóná meéyámbá óntamba mairéna maramá meéyán-umasuwena mimbáráv'á'á ándáma uréna kweyáárika'a kwenanumarambá arátuwena ámú'a kuvánkaar-úwana ayánaruntomba marapátá kunkturáíye. ¹⁹ Yérúsaremuvakén-kwaasi isésa miwí tááivinkemba mimbárágó áwí'a Akeotaava'an-íye sésa kwántámai-kwi'a naae-máráv'á'n-íye siráawe.] ²⁰ ánívo monor-ímó agaimakón-auvai-kwandaavimba Tévíti agaimaréna séna

kwená naambá tu'nambá isasá

mimpímbá íma kwaási kwégwaewe

agaimaréna séna moóráva'a agaimaréna séna

kwená mayáír'á moóráwai usámayaniye

agaimaréna sirónka'a póta ²¹⁻²² moóráwai Yútásina mayáír'á'á

usámayaniwaimba avakáá-umaiya airánaundayaawe. Ísu Káráisitima

pukáimpinkemba usásinkain-aimba kweséya tásáumai simátíma'maeta

kónaunda póta Yóni nombá kwévetinkowana Ísu mayáímá ááimba ásámai

mayówata kuré-ire úmae kwénaaowananya Áánútu Ísumba kunairówana

kwíyómpa'a iyúwasa awánaraawaivinkemba moóráwaimba airáananaya

kwemá Yútásimo tukáim-bayai usámayaniye Pítaa simásuwowasa ²³ isésa

kae-kwáásí túwí'a tésa moóráwai kaumbo-kwí'á tamámakaawai moórá-

awí'a Yósépi moórá-awí'a Paasapasi moórá-awí'a Yásátasi uwaná moóráwai

áwí'a Mátáyási miráumai-kwaasirai túwí'a tamásuwesa ²⁴ námúnaa

sésa Ísóigoo amápa-kwaasiti imáyáa awáné tirumbá tuwáné minkáé-

kwáásivinkémbá náawa Yútásina mayáí aantá-kwaasiti mayáír'á'á

usámayaniyo. agaráásínkénata awánaano. ²⁵ Yútási kwená mayái ivátuvena puwéna kwená mayáígóná meeyámbá sáwí-marupa'a kunkáiyé sésa ²⁶ námúnaa simásuwesa kae-kwáási túwí'a kae-kwándááivimbá agaimái anavéúmpimbá kuvé'makowana moóráwai moórá-kwandaai mósá mairéna awánómba Mátáyáasiye sésa agaimakówana aantá-kwaasi sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasivimba komayái mairáiyé.

2

Áánútun-amankoma kunkáin-kwasai.

¹ naaémba toómbá áká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe sésa torupaan-kánáamá túwasa Ísun-aaiyavesa áraire siráawai amápa'a mimbórá-náumpá'á torupamáí máyówana ² avekáán-úwana kwíyómpakemba anón-undaraamba torówasa kwéisowana máyón-daumpa'a kuména móanoni'a úwana ³ iraronkáán-tántáá'á paárurena taaínkaar-umai moórá-mora-kwaasi tinepimpá'á kóyáwé úwana ⁴ Áánútun-amankoma tirumpimbá anómba umátinkowasa máyówana Áánútun-amankoma asirayámbá timúwasa ó'on-o'ón-kwaasi tááivinkemba siráawe.

⁵ toómbá áká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe sésa torupaan-kánáá túntavesa Yútaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá márówai ó'on-o'om-baravakemba Yérúsaremu-naopa'a tayorupamáí máyówana ⁶ úndáraamba torónka'a isésa mindámbó kwáyopa'a tayorupowasá miwí tááivinkemba kwésuwasa isésa táátavai ésa ⁷ ávááraumai imáyáa ésa sésa kwésewai amápa'a Kárírivakewai mináimbá kwésewain-owe sésa ⁸ moórá-morawai sésa kesááivinken-aine simásaraawe. ⁹ kesáámá évaka'a Páátiyaa-maravakewaiya évaka'a Mítiyaa-maravakewaiya évaka'a Iramu-márávákéwáiyá évaka'a Mésópótemiyaa-maravakewaiya évaka'a Yútiyaa-maravakewaiya évaka'a Kápátósiyaa-maravakewaiya évaka'a Pontasi-márávákéwáiyá évaka'a Ésiyaa-maravakewaiya ¹⁰ évaka'a Virisiyaa-maravakewaiye évaka'a Pámpíríyaa-maravakewaiya évaka'a Ísipi-maravakewaiya évaka'a Árípiyaa-maravakewaiya Sáíríni-maragona egwaakéwáiyá évaka'a Árómaa-naopakewaiya miráumai-naopakemba tayorupamáí méta ¹¹ Árómaa-naopakewaiya évaka'a Yútaa-kwaasiya évaka'a á'on-ampa'a tuwéta Yútaa-monor-ampata kwégwareta ániyo évaka'a Kíríti-maravakewaiya évaka'a Árépiyaa-maravakewaiya tayorupamáí máyaunasaya Áánútu kawé-máyái mairáin-aimba kwésesa moórá-morawai kesááivinkenta kwésewata kwéisaundayaawe sésa ¹² táátavai ésa ávááran-imayaa ésa iséise ésa sésa mintántáákóná ááimba náára íníyo suwasá ¹³ évakarawai kwíráái sésa miwí uwoaó'-nómbá nésa uwoaó'á ésa ó'on-o'ón-kwaasi tááivinkemba kwésewe siráawe.

Pítaa simátimakain-kwasai.

¹⁴ simásúwówana aantá-kwaasi 11 kwaasi usásinompimba Pítaa usásimbai ména torupamáí máyón-kwaasiyavena anónka'a simátimena séna kesí Yútaa-kwaasiyono. Yérúsaremu-naopaken-kwaasiye ó'om-baravaken-Yútaa-kwaasiye maísáaro. Kárírivakewai ó'on-o'ón-kwaasi tááivinkemba kwésewaina ááimba simátimumpo ísáaro. ¹⁵ uwoaó'-nómbó nésa uwoaó'ó owémó kwésemba minkwáási íma uwoaó'á kwéowe. kwaási no'wáamba uwoaó'-nómbá nésa uwoaó'á kwéovo ívé'a aaváyaavimba isasá minkwáási

íma uwoaó'á kwéowe. mintántáákóná ááimba maará ínivo ¹⁶ naaóvá'á Áánútun-ai simátimakowai áwí'a Yóweri agaimaréna siráin-aimba kwévaariye. maarán-áimbá agaimaréna séna

¹⁷ Áánútu séna naaén-kanaa maará ónaumne. kesimambó amáparawaimo timénaunda kentáánimbaare kentiyáámumbaare kesáái avora'á simátimenaaoewe. kentí ívé-kwaasiye anónutan-kwaasiye kaaimbá awánanaaoewe. ¹⁸ árai'a minkánáárá'á kesimambá kesí kwayór-ínínákwá'á timénaunda kesáái avora'á simátimenaaoewe. ¹⁹ kwíyómpa'a marapá'á ó'on-o'om-bayai-awaame'a ónaunda naaegwára iragwára anón-umunkwara'a paáriníye. ²⁰ aaváúmá tunínana kwíyómba naaerírí'a váina'a mirámó ónaunda kesí ó'on-o'on-kanaa ságayan-kanaama paárinimba ²¹ kentávésamo Ísóigowemo síyawaima sáwí'o umáímo maíyampinkemba kawer-ámpá'á métinkanaumne Áánútu siráíye

Yóweri agaimaréna siráíye Pítaa mináimbá simásuwena ²² séna Ísareri-kwaasiyono. senda-áimbá ísáaro. Áánútuma Ísumba Násáretivakewaimba asirayámbá amúwana simámakaim-bayai maéna kawe'-má'yái ó'on-o'om-bayai-awaame'a uráimba keinárawapimba úmba awánaraawe. ²³ naaóvá'á Áánútu imáyáamo éna mirá-mira ónaumnemo siráinka'a pósa évakarawai Ísumba áí'mai keinárawa'a tímúwa'a tuvuwónáe sé'a sáwí-kwaasi tímúwasa áí'maesa taaira'á tuvúwúwana puwúmbanivo ²⁴ Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiye. pukéna marapá'á maígómá íma kanaán-umai tátorowana Áánútu Ísumba ayúrankowana pukáimpinkemba usásinkaiye. ²⁵ mindáyavena naaóvá'á kentáá síkwá'náo áwí'a Tévíti Ísun-ai agaimaréna séna

aasiyaasí Ísóigo kesé má'yáísa'a awánaraumne. kwemá sirávaimai má'yáimba pó'a íma sáwí-imayaa kwéune. ²⁶⁻²⁷ mindáyave'a kesirumbá kawe'á umái mé'a Áánútu áwí'a mósá kwémaraumne. púwón-ayampa'a kesimambá íma másiyuwaníyone. kesirumbá ámaakawaima ená kwayó-kwáásí únda po puképa'a íma másiyuwenana súma kaviráníye. mindáyave'a máyaunda pó'a imáyáa é'a púwóndavinkemba usásisinkaniye. ²⁸ púwíndavinkemba usásine maí'mai'a íníyone séma kesé máyaanda póna kesirumbá kawe'á umái anómba ína'a ménaumne

Tévíti agaimaréna siráíye Pítaa mináimbá simásuwena séna ²⁹ kesí kwaásiyono. kentáá síkwá'náo áwí'a Tévítin-ai avora'á simátimunda kwemó agaimakáimba íma kwesávái siráíye. kwemá puwúwasa utámakowana kwená maravaraambá á'a awánaraamba póna agaimarómba íma kwesávái siráíye. ³⁰ naaóvá'á Áánútu séna Tévítimo kawááná'ó ménamo uráintemba moórawai minákúmpákéwái anondára'a kawááná'á méniye Áánútu siráimba Tévíti Áánútun-ai simátimakawai póna kwemá séna Áánútu siráin-aimba árai'a paáriníye Tévíti siráíye. ³¹ Tévíti Áánútumo naaémbo ínín-imayaa éna séna Áánútumo usásinkaiwaima Káráísiti kwemá puwíndavinkemba usásinaniye súntavena séna

pukén-ayampa'a íma máuwainana

áúma kaviráníye

Tévíti súbma ³² mindá Ísuntavena siráíye. ánvivo Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowata áta awánaraundayaawe. ³³ Áánútu kunáí'maena anón-kwaasi póna ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á móankenena kwenamambá ámakaiye. avowámó árai'a kesimambá aménaumnemo siráimba ámakaisana kwenamambá kembá símakaimba kwéise'a kwésuwane'a kwéowe Pítaa mináimbá simásuwena séna ³⁴ Tévíti íma kwíyómpa'a iráiwai séna

kesí Ísóigontavena séna Áánútu séna kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a ³⁵ ená namuro-kwáási usáyaaitaanasa miwí ánásanaaowe Tévíti siráíye. kwemá íma kwíyómpa'a iráiwai póna kwesávái íma siráíye.

³⁶ ánvivo keinárawa'a taaira'á tuyúkáawaintavena Áánútu séna kemá usásinankauandawai Káráísiti éna Ísóigoma iyémá Áánútu siráimba pósa Ísareri-kwaasi amáparawai kawe'á umái isáaro Pítaa simásuwowasa ³⁷ isómba tirumbá umbái tówasa Pítaawe aantá-kwaasiyavaiye sésa sáwí'a uráumpo nóra ónaunanayaawa siiyó suwaná ³⁸ Pítaa séna keinárawa'a moórá-morawai amáparawai misáwí-ímáyáá tínaemba umáme'a Áánútunopa'a té'a Ísu Káráísitintave'a isámai nombá péráaro. mindáyavena kentí sáwí-imayaa maitiyuwéna Áánútun-amankomba úwoi timíniye. ³⁹ Áánútu kesópa'a terómó sendawáímá kesimambá timénaumne Áánútu siráimba pósa keinárawatavaiye kentíráá'maatavaiye ó'on-o'om-baravakewaiyavaiye asirayán-áimbá siráíye Pítaa siráíye.

⁴⁰ Pítaa simásuwena ó'on-o'on-ainkwara kawer-áinkwárá'á simásuwena égési umái simátimena séna ívé'o sáwí-kwaasi méwaimo é'a sáwí-meyamba mayánááowe. kemá ívé'a sáwí-ampa'a tuwé'a pó'a íma sáwí-meyamba mayánááowe Pítaa súwasa ⁴¹ sáwíva-kwaasi isésa kwenááiyavesa áraire sésa nombá kwéveresa mitáwai sáwíva-kwaasi 3,000 kwaasi Ísun-aaiyavesa árairemo suwasá Ísuna kwaasi sáwíva-kwaasi-i'a ésa ⁴² torupamáí maivá'á iyésa aantá-kwaasi Ísun-aai simátíma'mae kwáávantan-úmaesa kwéiyesa moórá-mora-umai-kwaasi kwétuwa'naa-esa Ísuntavesa isámai aráá-tomba kwénesa námúnaa sinté iráawe.

⁴³ námúnaa sinté iyésa mirámó umbá aantá-kwaasi kawe'-má'yái ó'on-o'om-bayaima kwémayowasa pósa amáparawai táátavai uwasá ⁴⁴ Ísun-aaiyavesa áraire suwái mimbórá-ímáyáá kwéesa torupanté kwéiyesa imáyáá ésa kentáási náaindaamba amáparawain-iye sésa ⁴⁵ miwítí maramá miwítí náaindaamba ó'on-kwaasi tímésa óntamba mairésa taaínkaar-umai ímo makón-kwaasi tímatuwesa ⁴⁶ aasiyaasi-táwai Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-naumpa'a Áánútuntavesa isámai torupanté kwéiyesa ó'on-o'owiti naaúmpa'a komésa Ísuntavesa isámai aráá-tomba kwénesa tirumbá kawe'á umái mésa toómbá taaínkaar-umai kwétimesa nésa ⁴⁷ Áánútu áwí'a mósá marówasa amáparawai tuwánésa miwíyávésa kawe'á kwéowe suwaná aasiyaasi-táwai Ísóigo évakarawai sáwí'o umáímo máyómpinkemba kawer-ámpá'á métinkowasa Ísun-aaiyavesa áraire suwáiyé torupamáí méraawe.

3

Pítaa aísamaima kawe'á umánkarain-kwasai.

1-2 moórá-kwaasi anówa maránkarompinkemba aísamaima pukurón-kwaasi máyowasa aasiyaasi-táwai áí'maesa anóm-bono'-nankona ontará'á áwí'a kawer-óntará'á móankarowana ména anóm-bono'-naumpa'o iyún-kwaasiyavena óntantavai inaainai sún-kwaasi máyonka'a anóm-bono'-naumpa'a Pítaae Yóniye iyúyana aaváúmá toraétáapa'a kúwasa námúna kwéna-kanaara'a iyúyana ³ tuwánéna séna óntamba simékaiyo súwasarai ⁴ túramba kararésarai Pítaa séna kenkáí suwánáao suyaná ⁵ siméyááoieyemayaa éna tuwánówana ⁶ Pítaa séna íma óntamba makáumpo Ísuna asir-ayándéí kawé'a umánkanaumne. Ísu Káráisitima Násaretivakewaina asir-ayámbá kwáyáintave'a sé'a usásine naauwó sune Pítaa séna ⁷ ayáánúrappa'a táto'mai usásinankowana aísamba aísána kawé'a úwana ⁸ usásinkwena tokávára taúvaraa'a éna aamoí éna Áánútu áwí'a mósá kwémarena mindáraiye anóm-bono'-naumpa'a ⁹ kweyáárika'a marapá'á iyéna Áánútu áwí'a mósá marówasa amáparawai awánéna ¹⁰ sésa miwá aasiyaasi-táwai anóm-bono'-nankona kawer-óntará'á ména óntan-inaai síma-sima'a indá'an-iyé sésa táátavai ésa kweyáárika'a marapá'á kwéiyuntavesa tiyáamba tuvimpín-ésa táátavai uráawe.

Pítaa simátímakain-kwasai.

¹¹ kweyáárika'a kwéiyéna aamoí éna Pítaante Yóninte tine'á tátorowasa amáparawai táátavai ésa miwítópa'a tóyo ésa anóm-bono'-naumpa'a Sórómoni áúgwimai úmakopa'a tóyo uwaná ¹² Pítaa tuwánéna séna Ísareri-kwaasiyono. mintántáátavái íma táa'a káino. íma túramba kenkáí aráá'a sívuwóro. íma kenkáísi asirayánkó kawé'a umái arupí umái mékai kwéuwo ¹³ Áánútona asirayánkó mirá kwéisana minkwáási kweyáárika'a kwénaaiye. mirá urántavai Áánútu Ísu áwí'a mósá maréna kentáá síkwá'ná Ááváramu Áísákáa Yákópo miwítí Ísóigoma kwená kwayó'nákó áwí'a Ísumba póna mósá makáiyé. ánivo Ísumba áí'mae'a Árómáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máánkarowana Páírátí séna ayúrakanáe súwa'a a'áo siráawe. ¹⁴ kawé-kwáási arupí umái máyon-kwaasiyave'a a'áo sé'a moórá-kwaasi inkamúwana puwúwasa ándáva'a áukon-kwaasiyave'a ayúrakanáe siráawe. ¹⁵ mirá urántave'a aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowaina ááin-kwaasi kemá tuvúwana pukáimpinkemba Áánútu usásinankowakai awánarauiye. ¹⁶ awánarauiyawai Ísuna asirayánkó aísamaima pukón-kwaasi kawé'a umánkarauiye. Ísuna asirayántávéna áraire siráimba isaná minkwáási kawé'a umái kwénaaisa'a kwéawanaawe Pítaa siráiyé.

¹⁷ Pítaa mináímbá simásuwéna séna keinárawate kentí kawáánárawate íma awánamai Ísumba kawer-uré'a tuvukáawe. ¹⁸ naaóvá'á Áánútu kwenáái simátímakowaiyavena séna simátíme'a sé'a kemó usásinankaundawaimba sáwí'a umánkanaawe Áánútu siráinka'a póna keinárawa'o Ísumbo uráamba mináímbá paáruyaiye. ¹⁹ mindáyave'a kentí sáwí-imayaa tínaemba imásuwe'a Áánútonopa'a tíyana póna Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyuwániye. ²⁰ moórá-mora-tawai Ísóigo kwená asirayámbá tímína'a kwesé ménaaontave'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútonopa'a teró. Áánútuma túwa'naa ínkwáe séna usásinankaiwaimba Ísumba ai'maránana kumínintave'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútonopa'a teró. ²¹ Ísu kwíyómpa'a umáyáimba póna naaén-kanaamo éna amápa-tantaa'a aúnaí'o índá-tawai ókwara'a marapá'á kumíniye. naaóvá'á Áánútu

mináimbá simátimuyasa Áánútun-ai ísón-kwaasi kawé-kwáásí ísésa simátimakaawe. ²² Áánútun-ai simátimakowai áwí'a Mósesi séné Áánútu kentí Ísóigo kembá kesí mayái mayaaó séna si'mákainten-umai Áánútun-aaimo simátiminiwaimba keándarakemba moóráwaimba ai'maránana kwenáái simátiminasa isánááowe. ²³ imo isáiyawaimo éna Áánútu kwená kwaásivinkemba tí'maena moóráva'o tinkáindawai ánásanaaowe Mósesi siráiyé. ²⁴ Áánútun-ai simátimakowai áwí'a Sámúwéri kwemá simátimakonka'a naaén-kwaasi simátímjntemba mai-simátima'maesa iyémáyáamba kwévaariye. ²⁵ naaóvá'á Áánútu kentáá síkwá'ná áwí'a Áávaramuntavena séna enándáraken-kwaasiyavena amápa'-maravankwaasi kawé'á umátinkanaumne Áánútu asiramái siráiyé. Áávaramundaraken-kwaasi owaná póna keinárawatavena Áánútu mináimbá asiramái siráiyé. ²⁶ miráumai Áánútu Ísuntavena kesí mayái mayaaó séna ai'marówana keinárwapimba kunkáiyé. amáparawai kentí sáwí-imayaa tínaaemba umásuwaiyana aiva'á keinárawa'a kawé'á umátinkanintavena keinárwapimba kunkáiyé Pítaa Ísareri-kwaasiyavena simátimakaiye.

4

Pítaante Yóninte aavimbá maitinkaraan-kwasai.

¹ anóm-bono'-naumpa'a Pítaae Yóniye kwésimatimuyasa tóyo ésa mono'-máyaí-kwáásiyé mono'-nánk'á'ó kárakwirowaiye Sátúsi-monoraimbo sun-kwáásiyé tóyo ésa ² miwí táái taisésa áwáá'a suwasarái mindárai Ísu pukáimpinkemba usásinkain-aimba simátimúyasa úwoi-kwaasi ísésa sésa Ísu pukáimpinkemba usásinkaintavesa amápa-kwaasi pukémpinkemba usásinanaaowe suwasá mináimbá ísésa kamparé sésa áwáá'a kwésesa ³ mindárai tátoresá sésa eénáimba póta aaváyaavimba aavimbá maitinkánaumne sésa kawáá-kwáásí ándáva'a tínkómbanivo ⁴ úwoi-kwaasi sáwíva'a 5,000 kwaasi mindárai táaiyavesa árairema siráawe.

⁵ aaváyaavimba aavimbá maitinkánaumne sésa kwáúmba aaváyaavimba Yérúsaremu-naopa'a Yútaa-kawaa-kwaasiye anón-kwaasiye amáámba sun-kwáásiyé miráumai-kwaasi miwí táái isánáe sésa torupésa ⁶ aiva'mónó-káwáánákó áwí'a Ánásiye kwená akún-ándá-kwáásiyé Káyavaasiye Yóniye Arekesándaawe torupamáí mésa ⁷ Pítaante Yóninte tááyowasarai miwítópa'a tuyasá tísa esa sésa aísamaimo pukáin-kwaasi nóra urááiyó. nááwana asirayáná keináraivimba kwáyaintavaiya kawé'á umánkaraaiyo. náawa áwíra tékai kawé'á umánkaraaiyo suwaná ⁸ Áánútun-amankoma kwempímbá anómba umánkowane Pítaa séna Ísareri-kawaa-kwaasiye anón-kwaasiye ísáaro. ⁹ aísamaimo pukáin-kwaasi kawé'á umánkaraundayave'a kwésisaa-owe. nóra séra kawé'ó umánkaraundayave'a kwésisaa-owe. ¹⁰ avora'á simátiménda keinárawate amápar-Isareri-kwaasiye ísáaro. Ísu Káráisitima Násáretivakewaimba taaira'á tuvúwówana Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiwaimba kwenáwíka'a súyana kwená asirayánkó minkwáásí kawé'á umánkáisana keinárwapimba kawé'á umái máyáisa'a kwéwanaawe. ¹¹ Áánútun-ai aúváí-kwandaavimba Ísun-ai agaimaréna séna óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráiyé

mináimbá Ísuntavena agaimaréna siráíye. ¹² kwewé su'mai sáwí'ó umáímo máyáampinkemba kawer-ámpátá mésinkanintaawe. Áánútu séna kwenáwíkare su'mai kwená asirayánkówé su'mai kwaási sáwí'ó umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye Pítaa siráíye.

¹³ Pítaa mináimbá kwésimatimena Pítaae Yóniye íma táá'a kwégowasarai asiramái simátímúyasa minkáwáá-kwáási tuwánésa táátavai ésa mindáraiimo úwoi-kwaasirai ímo aúváívimbo awánaroyawaiyavesa pósa táátavai ésa sésa Ísuwe kwénaayantavesarai mirá kwéoiye sésa ¹⁴ awánomba Pítaante Yóninteyopa'a aísamaima kawé'á umánkaron-kwaasi máyowasa awánésa mindáraiimo simátimenaon-aintavesa avakáá uwááesa ivátíyuwesa ¹⁵ sésa máápa'a kúmókaiyo suwasarái kúmúyasa minkáwáá-kwáási iséise esa sésa ¹⁶ mindáraiye nóra ónaumno. ó'om-bayai kawé'máyáimá mairááyamba pósa Yérúsaremuwaken-kwaasi amápa'a ísáamba póta íma kamparéyá sénaundayaanivo ¹⁷ ó'on-ó'on-daopaken-kwaasi íma isánáántaveta mindáraiaveta simátimeta séta Ísu áwika'a íma simátímékaiyo sénaundayaaniye sésa ¹⁸ tááyowasarai iyúyasa sésa Ísun-ai íma simátímékaiyo. Ísu áwí'a íma taakaiyó suwasarái ¹⁹ Pítaae Yóniye sésarai kemó mirá simásinkaiyakaimo Áánútun-aiimo tuwékaimo Áánútu aúrampimba kawerá íniye ke mináimbá ókwara'a ísáaro. ²⁰ keiráimá awárayan-tantaa ísarauyan-tantaa'a íma tuwáyauvo úwoi simátimeyauye suyasa ²¹⁻²² kawáá-kwáási ó'onkwara'a asiramái simátímatuwesa sésa ánivo úwoi kárúwaakaiyo sirá. aísamaima kawé'á umánkaron-kwaasi kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a íma kweyáárika'a kwénaauwasarai kawé'á umánkóyasa úwoi-kwaasi isésa Áánútu áwí'a mósá maróntavesa mindárai íma tínkamesa úwoi kárúwaakaiyo siráawe.

asiramái ménaumne sésa námúnaa siráan-kwasai.

²³ kárúwaakaiyo suwasarái Pítaae Yóniye kentí kwaásitopa'a tésarai mono-káwáá-kwáásiyé anón-kwaasiye simátímakaan-aimba másimátímúyasa ²⁴ isésa Áánútumpa'a námúnaa sésa Ísóigoo kwíyómba maramá uwí-nómbá tarórumarena miwán-arumpimba tarórumaraandayantaakakwara'a kwégawaa-one. ²⁵ naaóvá'á emá sunaná enamankómá ená kwayó-kwáási kentáá síkwá'náomba Tévítimba kusimámuwana agaimaréna maará séna

nóintavai ó'om-baravakewai áwáá'a sésa nóintavai amááyu-aimba suwááesa áúkaawe. ²⁶ ó'om-baravaken-kawaa-kwaasi tokwaa úmae tayorupésa

Ísóigonte kwemó usáinkaiwainte áái'a tiyamátinkanae siráawe mináimbá Tévíti agaimaréna siráíye. ²⁷ mináimbá paárúwasa Yérúsaremu-naopa'a Érótiye Póntiyasi Páírátíye ó'onkaa-kwaasiye Ísareri-kwaasiye torupésa Ísuna amááyu-aimba sésa emó usásinankaandawaimba ená kawekwáyó-kwáási Ísuntavesa amááyu-aimba siráawe. ²⁸ naaóvá'ó emó mirá ónááowemo siráanda pósa torupésa mirá uráawe. emó ímo mirá ónááowemo siráandarakai íma Ísumba tuvúkásino. ²⁹ Ísóigoo mono-káwáá-kwáási tááiimo simáímo káráraamba ísaraanda po súwa'naa íniyonda póta íma inkaiséta enáái úwoi asiramái simátimenaundayaawe. ³⁰ ená asirayámbá símínata tí'o índa-kwaasiya asóvamatinkavata konó. ená

kawe-kwáyó-kwáásígó áwí'a Ísuwe súnanaya kwená asirayánkó ó'on-o'om-bayaima kawe'-má'yáimá paáriníye ³¹ námúnaa simásúwówana torupamáí máyón-daumpa'a toraa'náára'a úwana Áánútun-amankoma miwíwimbá anómba umátinkowasa Áánútun-aaí asiramáí simátíma'mae kuráawe.

náaindaamba moórá-mora umátímakaan-kwasai.

³² Ísuna aampa'á kwéguwai mimbórá-ímáyáá kwéesa mésa kentí náaindaantavesa íma kendéí kendeiye kwésesa úwoi moórá-mora-umai tíma'maesa kuwasá ³³ aantá-kwaasi ávááraumai asirayánkwará'á mésa Ísu pukáimpinkemba usásinkain-aimba asiramáí simátíma'maesa kwégwesa Áánútu aantá-kwaasi túwa'naa úntavesa kawe'-má'yáí maimaé kwéguwasa ³⁴⁻³⁵ Ísuna aampa'á kwéguwai maramá naambá makówai ó'on-kwaasi kwétimesa óntamba mairésa aantá-kwaasi tímúwasa taainkaar-umai íma makón-kwaasi tímakaamba pósa Ísuna aampa'á kwéguwai amápa-tantaa'a íma aaváán-túwówana ³⁶⁻³⁷ moóráwai áwí'a Yósépi póna kwegwárá'á mirá éna moórá-marama ó'on-kwaasigomba aména óntamba mairéna aantá-kwaasi tíména kwemá Árivái-andarakewai Sáiparasi-qyampakemba tamáyowasa aantá-kwaasi moórá áwí'a simámesa Kiríki tááivinkemba Páánápásiye sésa kwántámai-kwi'a tirávayaina'a iyémó suwáimá minóntámbá tímakaiye.

5

Ánánáesinte Sáváeraantei kwaasái.

¹ Páánápási minóntámbá tímúwasarai moóráwai áwí'a Ánánáesi awainínkó áwí'a Sáváerae mésarai moórá-marama ó'on-kwaasi kwétimesarai óntamba mairésarai ² taaináyauyo-aimba awainínkómbá simámuwana mirá ínáyone súwana minóntámbá taainkaar-urena évaka'a kwesávái maéna évaka'a maimaéna aantá-kwaasi mói tíména kampa'á séna amápa'a tímúne súwana ³ Pítáa séna Ánánáesiyo Sáátáánigo áisaa umai isánáe sintávái owé se mararákén-óntámbá amápa'a tímúne siráanda Áánútun-amankomba kampa'á simáukaane. ⁴ mimbáramá ená maramá isa tuwé óntamba mairé ená óntamba isa évaka'a tímé íma sáwí'a éma mararákén-óntámbá évaka'a tímúne íma sénda amápa'a tímúne séndama sáwí'a ómpo íma kwaásiye su'mai kampa'á simátíyukaampo Áánútun-amankomba kampa'á simáukaane Pítáa súwana ⁵ Ánánáesi iséna pu'maéna tuvamúwasa mináimbá ísaraan-kwaasi ávááraumai táátavai uwasa ⁶ ívé-kwaasi tésa puwúmba taasááumaesa maimaésa máutaraawe.

⁷ máutaawana awainínkó sáwíyanka'a ména awaikómó puwún-aimba íma ísarena Pítáa-iyaitopa'a túwana ⁸ Pítáa séna keináraití mararákén-óntámbá amápara símakaiyo súwana minínkó séna owé amápa'an-iyé kampa'á súwana ⁹ Pítáa séna enawaikóe esé mimbórá-ímáyáá ékai Ísóigon-amankomba kampa'á simáu'mai awánayae sirááíye. enawai'ó mágwéutaan-kwaasi tésa embá tamaimaésa máutanaaowe Pítáa súwana ¹⁰ pu'maéna Pítáa aísamaivimba tuvamúwasa ívé-kwaasi tésa puwúmba taawánésa maimaésa awaikómbó utamánkópa'a máutowasa ¹¹ Ísóigona kwaásiye ó'on-kwaasiye iséna táátavai uráawe.

ó'on-o'om-bayai kawe'-má'yáígóná kwaasái.

12 aantá-kwaasi kwaási túranka'a ó'on-o'om-bayai kawe'-má'yáimá maimaésa íyúwasa Ísuna aampa'á kwéguwai anóm-bono'-namba Sórómoni áúgwimai úmakopa'a aasiyaái torupamáí kwémauwasa 13-14 ó'on-o'on-akwa'a sáwíva'a Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa miwísé torupamáí maémáémbanivo ó'on-kwaasi tuwánésa sésa kawe-kwáásín-owe sésa táátavai ésa íma miwísé torupamáí máyówasa 15 aantá-kwaasimo uráamba isésa tí'o ún-kwaasi tuvaipímbá taagwiya'maésa naambáru'a mátinkesa sésa Pítaa kwénaaena amankó'naanko taaugwétáínasa asóvaigwae suwasá 16 ó'on-o'on-daopakemba tí'o ún-kwaasigwara tirumpimbá taraváá-kwámbá máyon-kwaasigwara'a tí'maesa Yérúsaremu-naopa'a mátínkówana Áánútu Pítaamba áwa'naa úwasa amápa'a asóvasaraawe.

kawáá-kwáásí aantá-kwaasi sáwí'a umátinkaraan-kwasai.

17 mirá kwéuwana aiva'-mónó-káwáánákóe kwená kwaási Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásiyé sésa amáparawai íma kentáásiraaima kwaráavo aantá-kwaasi tirááíma kwaráawe sésa tíyántavai ésa 18 táto'mai ándáva'a tiyúwówana 19 mindó'wáámbá kwáúnka'a Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakendako ontamá tisuwéna tí'maena máápa'a móruntingena séna 20 anóm-bono'-naumpa'a umé'a aúná-amba kwaási kawe'á umái maí'mai'a ónááon-ankona áaimba usimátíméro súwasa 21 isésa irataró'a anóm-bono'-naumpa'a umésa mináimbá simátímakaawe.

anóm-bono'-naumpa'a moóráva'a kwésimatimuwasa moóráva'a aiva'-mónó-káwáánákóe kwená kwaásiye tésa ándá-kwaasi táái isánáe sésa Ísareri-anon-kwaasi tááyowasa tésa mono'-nánkár-í-kwáásiyávésa sésa aantá-kwaasi ándáva'a máyáavo kotí'mae'a teró suwasá 22 kumbá íma máyówasa koyauwerésa tésa sésa 23 ándá-namba ontamá umásuwesa i-kwáási ontará'á máyáawata onta tisuwéta awánáundaya íma máyáawata úne suwasá 24 mono-káwáá-kwáásiyé mono'-nánká'ó kárákirowaiye isésa táátavai ésa sésa mindá nóraya ónaundaya'iyó simásuwesa sáwívar-imayaa kwéuwana 25 moóráwai téna séna ándáva'a mátiyukaan-kwaasi anóm-bono'-naumpa'a mésa kwésimatimewa'a tuwánáúmne súwasa 26 mono'-nánká'ó kárákirowaiye kwembó áwa'naa un-kwáásiyé kotí'maesa kwempa'á tésa sésa úwoi-kwaasi miwí táái isésa sínkamovo sésa kwempa'á 27 tí'maesa aaimó isái-kwáásítópa'a mátínkówana aiva'-mónó-káwáánákó 28 séna á'a simátimeta séta minkwáásígón-áái kwenáwika'a íma simátima'mae'a koróyá siráundaya isa'á á'a simátíméwasa Yérúsaremuvaken-kwaasi amápa'a isáyaraawa'a ke kampa-kúvimbá sínkéta minkwáási tuvúkáawe kwésewe aiva'-mónó-káwáánákó súwasa 29 Pítaa-iyai ó'on-aanta-kwaasiyonkwara'a sésa Áánútun-aii aivar-áínkómá póna kwaási tááigomba usáyaitaraima póta kentááiya íya iséta Áánútun-aiiya iséta miráyá ónaumne. 30 keinárawa'a Ísumba taaira'á inkámúwana puwúwana kentáá síkwá'náona Ísóigo Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankena 31 séna anón-kwaasi póna sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye séna ayáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á móankena Ísareri-kwaasi kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a tíyana kentí sáwí-imayaa maitiyuwáníye séna Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankena ayáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á móankaraiye. 32 mináimbá iséta kawe'á umáiya kwésimatimunanya Áánútun-amanko mináimbá kawe'á umái

kwésimatimiye. Áánútuma kwenáái isámai kawe'á kwéowai kwenamambá kwétimisana Áánútun-amanko mináimbá kwésimatimiye aantá-kwaasi siráawe.

³³ simásúwówasa aaimó isái-kwáási isésa tirumbá sáwíte úwasa tínkamonaé-imayaa uwaná ³⁴ miwítí avumpinkémbá moórawai usásinena ámáán-kawaa-kwaasigo áwí'a Kámérieri kwemá usásinena miwí táái káráyuwena kwemá Áánútun-ai aúváí-kwandaavinkemba aasiyaasi simáti simati kwéuwasa kwenáwí'a mósá makáawai kwemá usásinena aantá-kwaasiyavena séna sáwiyanka'a máápa'a kumónááowe súwasa máápa'a kúmúwana ³⁵ séna Ísareri-kwaasiyono. minkwáásiyáwái mirá ónáemo síyamba kakaariyá íma mirá é'a isáiyuwe'a mirán-oro. ³⁶ ááéma moórawai áwí'a Tiutaási usásinena séna anón-kwaasi únda pó'a kesirááiye sé'a kwaránááowe súwasa sáwíva-kwaasi 400 kwaasi kwarówana moórawai Tiutaásímbá tuvuwúwana puwúwasa kwembó kwa'maésamo nááún-kwaasi kóyáwé ésa kwená mayái ivátukaawe. ³⁷ minkákémbá túwí'o aawásó-tawai moórawai Káririvakewai áwí'a Yútási usásinena tááyowasa sáwíva-kwaasi kwenarááíma kwa'maésa kwéguwana moórawai tuvuwúwana puwúwasa kwembó kwa'maésamo nááún-kwaasi kóyáwé umáguraawe. ³⁸ mindáyavai imáyáa é'a minkwáásiyómbá íma ándáva'a mátiyuwe'a tiyúwéwasa máero. miwítí mayáígóná áái'mbo marará-kwáásítí imáyáavinkembo énamo éna ánásaniye. ³⁹ miwítí mayáígóná áái'mbo Áánútuna imáyáavinkembo ína'o é'a íma kanaán-umai karánááovo úwoi kwaikwai'a íniye. Áánútumpakembo ína'o é'a minkwáási sáwí'o umátinke'o é'a Áánútunkwara'a sáwí'a umánkanaaowe Kámérieri súwasa aaimó isái-kwáási isésa kwenááiyavesa owé sésa ⁴⁰ aantá-kwaasi tááyowasa íyúwasa túwíruku'a nésa asiramái sésa Ísun-ai kwená asirayámbá íma simátíméro sésa ti'mákaawe.

⁴¹ ti'marówasa kwéesa tigaeyáwái urásina Áánútu imáyáa tímúwana tirunkó kawe'á úwasa sésa Áánútu asirayámbá símakaisata Ísuntaveta asiramáíya máyaundaya pósa sí'o iní'a umásínkáantaanivo sirunkó kawetá isatá máyaumne aantá-kwaasi simásuwesa ⁴² aasiyaasitáwai anóm-bono'-naumpa'a kwaásiti naúmpimpa'a Ísuna áséi-kwasai simátíma'maesa kwénaaesa Áánútumo usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundayawai kwemá Ísuman-iye sésa simátíma'maesa kuráawe.

6

avakaeté-kwaasi túwa'naa uráan-kwasai.

¹ simátíma'maesa kuwasá Ísun-ai isésa sáwíva-kwaasi kwená aampa'á kwégwesa máyónka'a Yútaa-kwaasi ó'om-baravaken-kwaasi Kíríki tááivinken-aimba sun-kwáási Yérúsaremuva'a máyón-Yútaa-kwaasiyavesa í'ái tinkésa óntamba taaínkesa Kíríki-ketorinimba íma tímúnkakemba í'ái tinkówasa ² mindáyavesa aantá-kwaasi Ísuna aampa'á kwéguwai amáparawai tááyowasa tuwasá sésa Áánútun-ai simátimunda-mayai tuwéta óntamba taainkaar-umai tímúnda-mayaimo máyáandaya uwóví'a ónundayaawe sésa ³ keinárawapinkemba avakaeté-kwaasi túwí'o tewatá óntambo taainái-máyái timénaumne. mindárawa'a kawer-imáyáágwára-kwáási Áánútun-amanko miwívímbá anómba umátínkain-kwaasi túwí'a tewatá óntambo taainái-máyáiyá tíméta ⁴ kesáá Áánútunopata námúnaa

kwéseta Áánútun-aaí simátíma'maeta kónaundayaawe aantá-kwaasi suwasá ⁵ isésa tirumbá kawé'á kwéuwasa avakaeté-kwaasi túwí'a tombá moóráwái áwí'a Sítiveni kwemá Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkowane Ísuntavai imáyáa umái asiraiwái úwana moóráwái áwí'a Víripi úwana moóráwái áwí'a Pórókórasi úwana moóráwái áwí'a Náíkéna úwana moóráwái áwí'a Táimóno úwana moóráwái áwí'a Páménasi úwana moóráwái áwí'a Níkoráasi kwemá Antíoku-naopaken-kwaasi póna ó'on-ampakemba Yútaa-monor-ampa'a kuréna minkákémbá Ísuna aampa'á kwétuwai úwasa ⁶ miráumai-kwaasi tí'mai aantá-kwaasitopa'a móitinkowasa Ísóigona mayái mayóntavesa tine'á tátokesa Áánútumpa'a námúnaa siráawe.

⁷ Áánútun-aaí simátíma'maesa kwéguwasa Yérúsaremu-naopaken-kwaasi sáwíva'a Ísuna aampa'á kwéguwasa Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái máyón-kwaasi sáwíva'a Ísun-aaí isésa kwená aampa'á kwéguwasa miráumai kwégwesa sáwíva-kwaasi-i'a uráawe.

Sítivenimba tátokaan-kwasai.

⁸ Ísóigo Sítivenimba áwa'naa úwana asirayánkwará'á ména amápa-kwaasi túranka'a ó'on-o'om-bayai kawé'-máyaímá maéna máyowasa ⁹ moórá-tawai évakarawai Sítiveninopa'a tésa kampar-áiné-ímáyáá ésa kwesimá kwesiman-esa miwímá Yútaa-kwaasima pósa évakarawai Sáírini-maravakewai évaka'a Arekesándiyaa-maravakewai évaka'a Sírisiyaa-maravakewai évaka'a Ésiyaa-maravakewai miráumai-mapaken-kwaasi mimbórá-mónó'-náúmpá'á mésa Sítiveninopa'a tésa kampar-áiné-ímáyáá ésa kwesimá kwesiman-umbanivo ¹⁰ Áánútun-amanko Sítivenimba kawer-ímáyáá amúwana póna Sítivenin-aaigo miwí tááigomba usáyaitowasa ¹¹ ivátuwesa kwésa aúpá'á óntamba torupamáí évaka-kwaasi tímésa sésa Sítiveni Mósesimba simái sáwí'a umánkena Áánútumba simái sáwí'a umánkaraisata isaraumne. kosimátíméro suwasá ¹² minkámpár-áimbá tasimátímúwasa úwoi-kwaasiye anón-kwaasiye amáamba sun-kwáásiyé isówana tirunkó sáwí'a úwasa Sítiveninopa'a tésa tayáto'mai áí'maesa monor-ánón-kwáásitópa'a máankesa ¹³ kampar-áimbó sun-kwáási kotí'maesa mátínkówasa kampa'á sésa minkwáásigó anóm-bono'-namba simái sáwí'a úmae iyéna Mósesina amáambo simái sáwí'a úmae iyéna ¹⁴ séna naaóvá'á Mósesimo amáambo simátimakain-amaamba Ísu Násaretivakewaima ivátuwena ó'on-amaamba kwésena Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-namba tawísiyuwaniye Sítiveni siráíye. mirán-kámpár-áimbá kwésuwasa ¹⁵ amápa-kwaasi Sítivenimba awánomba kwíyómpakemba Áánútuna kwayó-kwáási tóikaamba aúkówasa awánaraawe.

7

Sítiveni monor-ánón-kwáási simátimakain-kwasai.

¹ mirá simásúwówana aiva-mónó-káwáánákó Sítivenimba áisaa ena séna kwésen-aimba árair-aina'i. kampar-áiná'iyó súwana ² Sítiveni séna kesivoisái kesuwaaisáiyó simátíménda isáaro. naaóvá'á kentáá síkwá'náo Ááváramu íma Áránaava'a komáyonka'a Mésópótemiyaa-marava'a máyonka'a Áánútu asirayánkwaráwái kuména ³ Ááváramuntavéna séna ená maragwára enamáaraawigwara'a tiyuwé kwina'á moórá-marama

agarááránkándava'a koméniyone súwana ⁴ iséna mimbáráamá Káútéa-kwaasiti maravá'á tuwéna teémena Áránaava'a tamáyowana avowá puwúwana Áánútu ai'marówana teémena maavá'á máyaundava'a túwana ⁵ minkánáá Áánútu íma maramá amúmba asiramái séna aáno maambáráamá enkwára enaísaavutantambo íyawai gwara'a timénaumne. Áánútumo súmba Ááváramu iyámpói íma maránkaronka'a mináimbá simámena ⁶ moórá-ainkwara'a séna enaísaavutantambo iyawai ó'on-kwaasiti maravá'á koméwasa umbai-máyái timésa sáwí'a umátinkéwana sáwívar-ima 400 íma ánásaina'a ⁷ sáwí'o umátinkanaaowaima sáwí-meyamba timénaunda pósa enaísaavutantambo iyawai mimbáráamá tuwésa maavá'á tésa kesí imáyáa mósá maránááowe séna ⁸ mináimbá naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena séna aáno maambáráamá enkwára enaísaavutantambo iyawai gwara'a timénaumne siráimba mináimbá simái tarúmarena póna túra'a kárámai araa'éna uwó Áánútu siráiyé.

súwana Ááváramu ména Áísákaamba ankéna avakaumboé-no'waamba kwaéna áura'a kárámai araa'éna umánkowna Áísákaa anón-éna Yákópomba ankéna áura'a kárámai araa'éna umánkowna Yákópo anón-éna sísamaivakemba kae'á kumbaimái-iyampoi tinkéna túra'a kárámai araa'éna umátinkáva'a kuráiyé.

⁹ mirá umátinkáva'a kúwasa mináváráwáínónnda tiváko áwí'a Yósépiantavesa naaénkewai íma kentáará'á kárakwiyniye sésa tirumbá sáwí'a umánkesa ái'maesa ó'on-kwaasiva'a mátimesa óntamba máyówasa miwí Yósépimba ái'maesa kweémesa Ísípi-marava'a máánkówana Áánútu kwesé máyowasa ¹⁰ umbai-máyái amésa sáwí'a umánkóbanivo Áánútu kwesé ména áwa'naa ena kawer-imáyáá aména kwená umbai-yántáá'á ánásamankowna mimbáráamá Ísípi-marara-kawaanako Yósépina kawer-imáyáá iséna séna Ísípi-marava'a amápa-kwaasira'a kawé'á umái kárakwiye kesí náaindaanka'a mirán-uwó súwana kwemó súntemba kwéuwana ¹¹ naaémbe ayawaimá téna Ísípi-maravare Kénááni-maravare amáparayampa'a ayawaimá tówasa tááiyavai ésa kentáá síkwá'náyomba toómbá íma kentáávímbá kwéraiye. ¹² Ísípi-marava'a toómbá kwáyáiyé-aimba isáumpo komeéyán-oro Yákópo séna áánimba'a tí'marówasa komeéyá úmaesa ¹³ tivowánópa'a tamáyówana mintómbá ánásowana ó'a kuwana Yósépi miwítí egwaa'á tamaéna séna kemá Yósépi kentívá'a úne súwasa kesí imáyáao pukáane súndayaawe suwaná Ísípi-marara-kawaanako Yósépina ááimba iséna awaaisái tuwánówana ¹⁴⁻¹⁵ Yósépi awaaisái simátimena kesivombá kosimámiyana ená akúmbá tí'mae Ísípiva'a tiyó Yósépi siyé. kosimáméro Yósépi súwana avowámá iséna kwená akúmbá 75 kwaasi tí'maena Ísípiva'a kawé'á umái komésa púwúwasa ¹⁶ naaémbe miwí tsaavutomba tiyáántamba maimaé teémesa Sékémuva'a máutomba naaóvá'á Ááváramu Émon-andaraken-kwaasima óntamba tímaturakombarava'a máutaraawe.

¹⁷ áno kentáá síkwá'náyomba Ísípi-marava'a komésa sáwíva-kwaasi agairáawe. Áánútu Ááváramuntavena asirayán-áimbá séna Kénáanimarama enaísaavutantambo iyawai timénaumne siróntemba timínín-kanaa ákise únka'a ¹⁸ moóráwai Ísípi-marara-kawaanako Yósépimo naaóvá'ó pukóntavena kwená mayái-áimbá íma ísarowai póna ¹⁹ kentáá síkwá'náya

umbai-máyái tiména maimái sáwí'a kwéumatinkowasa iyámpói máápa'a tiyuwówasa pukáawe.

²⁰ iyámpóiyomba púwúwana minkánaávimbá Mósesi kawer-óígwárár-iyámpói ánkarena anówama naaúmpa'a aúpa'á ánkarrowana kaumbo-kwíyómbá putuwéna ²¹ máápa'a áí'maena móru ánkarrowana Ísípikawaanako ayáámúnkoma awánómba aráái tówana kesáánine séna kárákwirwana anón-úwasa ²² Ísípikwaasi miwítí ááimba kwésimama'mae iyúwana Mósesi kwéisena anón-éna kwemó mayóm-bayaigoe kwenááigoe kawe'á uráiyé.

²³ Mósesi mirán-kwáási ména kae-kwáái aiyayaan-ima 40 íma maisuwéna kesí kwaási Ísareri-kwaasi kotuwánanae séna kúmba ²⁴ Ísípikwaasigo Ísareri-kwaasigomba sáwí'a umánkowana Mósesi tuwánéna Ísareri-kwaasi áwa'naa ena Ísípikwaasigomba tuvúwúwana puwúwana ²⁵ Mósesi imáyáa éna séna Áánútu mimbáyáíratávéna usásinkaraimba pó'a Ísípivakemba Ísareri-kwaasi tí'mae'a koónaunda mimbáyáiyávésa owé sénááowe siráimbanivo Ísareri-kwaasi íma mirán-imáyáa uwaná ²⁶ Mósesi kogwaéna usásinena kúmba Ísareri-kwaasi kaekó áái'a tiyóyana tuwánéna tiyoráinda-imayaa éna séna kae'náraiyo mimbórá-naoraama óívo áái'a tiyaáyavo súwana ²⁷ aiva'ó ááimba'maimo tiyón-kwaasigo Mósesimba améntáiyuwena séna náawa embá usásinankaraisa kentáási kawáái'a éwa aaiyá kwésimasimeno. ²⁸ tindaumo Ísípikwaasimo tuvuwónanamo puwéiraintena kembá mirá íninyo súwana ²⁹ Mósesi iséna inkaiséna kweéme kweémena Mítíyani-marava'a ó'on-kwaaiti maapa'a koména kaer-iyámpói matínkaraiye.

³⁰ Mósesi kaer-iyámpói matínkéna ména kae-kwáái aiyayaan-ima 40 íma maisuwéna moórá-tawai kavóná-marava'a kwégwena Sáínai-omapa'a egwaa'á kwáyonka'a kwéguwana sáwíyan-taivinkemba irá kwégena íma mintái kówana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaima mimpímbá máyowana mintái íma kówana ³¹⁻³² Mósesi awánéna anón-imayaa éna egwaa'á koména awánówana Áánútu séna enaikwá'ná Áávaramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne súwana Mósesi mináimbá iséna ayántámbá tówana úwoiva'a karakówana ³³ Ísóigo séna máyaunda póna á'oram-barama kwáyáipa'an-ivo kawe'-márává'á méraapa'an-ivo maambáramá sáwí'a ónavainivo aísamai ánáamba ayútuwaa. ³⁴ Ísípiva'a kesí kwaási sáwí'o kwéumatinkaawasamo ivi'ó kwétaamba tuwánáunda pó'a túwa'naa ónaumpo usásinena'a ai'maráana kweéme kweéme Ísípiva'a kuré kesí kwaási Ísareri-kwaasi kótí'mae Kénááni-marava'a kwaaó Áánútu Mósesintavena siráiyé.

³⁵ kwembá Mósesimba Ísareri-kwaasi tínaaemba umánkesa séna náawa embá usásinankaraisa kentáási kawáái'a éwa aaiyá kwésimasimeno siráawe. siráan-kwaasiyavena Áánútu mináimbá siráiyé. kwembá Mósesintavena Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaima sáwíyan-taivinkemba aai simámakaiye. kwembá Mósesimba Áánútu kawáá-máyái aména ai'marówana Ísípivakemba Ísareri-kwaasi kótí'maena Kénááni-marava'a kuráiyé. ³⁶ kwemá Mósesima Ísípiva'a ímo awárom-bayai ó'om-bayai mayówasa séna úwoi tí'mae kóuwo suwaná tí'maena kúmba

nonkó áwí'a naae-nóné supa'á kwéna ímo awárom-bayai kawe'-má'yái komaéna tí'maena kúmba kavóná-marava'a kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a komáyówana ímo awárom-bayai kawe'-má'yái maimaéna iráíye.

³⁷ kwemá Mósesima simátimena séna Áánútumo kembó usásisinkarainten-umai naaémba mooráwaimba kentisaavutantambo iyawaivinkemba usásinankaniye. Áánútun-ai simátiminiwaimba usásinankaniye. ³⁸ kwemá Mósesima kavóná-marava'o Áánútuna kwaási Ísareri-kwaasimo méraapa'a miwísé ména kentáá síkwá'náyonte ména Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kwesé ména Sáínai-omapa'a umáyowana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai Áánútuna ámáamba simámuwana ímo ánásai-aimba simámuwasa simátíma'maesa kuráanta kwéisaumne.

³⁹ Mósesin-ai simátímumba kentáá síkwá'ná íma isésa tínaqemba umámesa Ísípiva'a tayauweránáe-imayaa uwaná ⁴⁰ naaémba Áánútu Mósesimba ááyowana omápa'a umáyowasa Mósesi awaaó áwí'a Érónintavesa sésa Mósesi Ísípivakembo síkaiwaiya náávára kóuraiyo. íma awánáúndavata kóuraivo moórá-isoigomba tarórumarewata kwenarááíya kwáráano sésa ⁴¹ óntandankakemba purumakan-aráákaamba úmaresa minkámpár-ísóigóná aamoimá umánkesa póima tuvú'mái kwénesa úmakon-tantaatavesa aamoí ésa toóní'a umái kwénowana ⁴² mindáyavena Áánútu ánaaemba umátíyuwowa kwíyóntavesa aaváúyávésa otávésa kesí ísóigoman-íye siráawe. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna séna

Ísareri-kwaasiyono. kavóná-marava'a kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a mé'a póima tuvú'mái neémaémba íma kentáv'é'a ísámai neémaémbanivo ⁴³ kentí kampar-ísóigóntáv'é'a ísámai kwená ampanta-námbá maimaé'a kwénaaowe. minkámpár-ísóigó áwí'a Mórókowe siráawe. okáán-tántá'á tarórumake'a áwí'a Erevááníyé kwése'a toré kwénaaowe. minkámpá-káér-ísóírái úmare'a kesí ísóigowe kampa'á sé'a áwí'a maé kwéiyowe. mirá uráantave'a kentí maravákémbá tí'maráana'a kweéme'a moorá-marava'a áwí'a Pépíróni-marava'a koménaaowe

Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna siráíye.

⁴⁴ naaóvá'á kavóná-marava'a Áánútu Mósesimba agaráárankena Áánútuna naambó ampantará'ó onááomba maará onááowe séna agaráárankowasa Áánútumo súntemba mirán-dámbá umái maimaésa kavóná-marava'a kwénaaowe. ⁴⁵ naaémba miwí táánimbaa'a kentáá síkwá'náyomba mindámbá maimáyówana Yósúwa tí'maena Kénááni-marava'a kúmba Áánútu túwa'naa ena mimbáráv'ó máyón-kwaasi kwatuwówasa kóuwasa koyavíresa mindámbá minká'á mámaresa máyówana naaémba Tévíti Ísareri-kwaasiti kawááná'á máyompimba mindámbá úwoi kwáyowana ⁴⁶ Tévíti kawe'á umái máyowana Áánútu aamoí umánkowana Tévíti Áánútumba áísaa ena séna ená naambá ónaum. íya ónaumno. emá Yákoona Ísóigoma po owé sina'ó é'a ená naambá ónaumne súwana ⁴⁷ Áánútu séna emá íma íníyompo enááninko Sórómoni kesí naambá íníye siráimbanivo ⁴⁸ Áánútu kwíyómpa'o máyáimba kwaási úmakaan-daumpa'a íma máyáíye. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna séna

49 Ísóigo séna kwíyómpa'a kárákwiye'a marará'á kárákwiyunda pó'a úmaraniyonda-naumpa'a íma úwoi marapá'á kumbénaumne.

50 kesávái mintántáá'á amápa'a tarórumakaumne Ísóigo siráiyé agaimaréna siráiyé Sítiveni siráiyé.

Sítiveni mináímbá simátímatuwena aaimó isái-kwáásíyávái simátimena séna 51 keinárawa'a tirunté máraámba mé'a pó'a Áánútuna aampa'ó ímo kwáráan-kwaasiraani'a umái mé'a Áánútun-gai kwéisaambanivo íma isámai kawé'á kwéowe. kentíkwá'náyomba Áánútun-amankomba tínaeamba umámemaentemba kemá mirá kwéowe. 52 kentíkwá'náyomba Áánútun-ai simátíma'maesa kwéguwai amáparawai sáwí'a umátinkesa Áánútuna kawé-kwáyóná'á kumíníye-aimba simátímakowai tínkamuwasa pukáawe. naaeмба kwemá kumúwa'a kuntaru'á umái tuvúwúwana pukáiyé. 53 ánivo kwíyómpakewaima Áánútuna ámaámba simátímakowa'a keinárawa'a ísaraambanivo íma isámai kawé'á uráawe Sítiveni siráiyé.

Sítivenimba óntandei tuvúkáan-kwasai.

54 Sítiveni mináímbá simátimumba aaimó isái-kwáási ávááraumaj tirunkó sáwí'a úwasa i'naiyámbá mésa tíyántavesa uwaná 55 Sítivenimba Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkarowana kwíyómpa'a awánómba Áánútuna ságayamba kwáyowana Ísu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á máyowana Sítiveni awánéna 56 séna awánaaro. kwíyómba taainkaar-isaná Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á Ísuma kwaási úrandako máyáimba awánaraumne súwasa 57 miwí anónka'a kwáá'a tésa kwenáái íma isánáe sésa táaka'a tiyáandei awááesa Sítivenimba taráaparaapa ésa 58 tátokesa taagwiya'maésa marur-awámpá'á máyuwesa óntamba mairésa tuvúkáawe. Sítivenintavesa kampar-áimba siráawai paákár-únánkwátói ayútuwowana ívé-kwaasi áwí'a Sóro minúnánkwátói kárákwirowasa 59 Sítivenimba óntandei tuvúto'naa uwaná Ísóigonka'a námúnaavinkemba séna Ísu Ísóigoo kesimambá kumbaimaéna'a púwóno séna 60 arauntaúmbá airéna anónka'a séna Ísóigoo sáwí'a kwéumasinkaambanivo miwí íma sáwí'a umátinke miwítí sáwí-imayaa maitiyuwaaó Sítiveni simásuwena pukáiyé.

8

Sóro Ísuna kwaási sáwí'a umátinkarain-kwasai.

1-3 Sítivenimbo tuvúmba Sóro arunkó aaimó úmbanivo évakarawai Áánútun-aaiyavesamo asiramáimo máúwai Sítiveni áuma maimaé máutesa anón-ivi'a tombánivo Sóro Ísuna aampa'ó kwéguwai tínkambai ánásanae séna kúmba naaúmpimpakemba aarakwá'á koyavisimái ándáva'a tíyupa'a kúwasa Yérusaremuva'a Ísuna aampa'ó kwéguwaima aivarí'a umái sáwí'a umátinkowasa kóyáwé uwasá aantá-kwaasiye su'mai Yérusaremuva'a máyówasa ó'on-kwaasi Ísuna aampa'ó kun-kwáási Yútiyaa-ayampa'a Sámériyaa-ayampa'a kóyáwé uráawe.

Sámériyaava'a áséi-kwasai kosimátímaakaan-kwasai.

4 Ísuna aampa'ó kwéguwai kóyáwé ésa Ísuna áséi-kwasai kosimátíma'maesa kurá. 5 Vírípi Sámériyaa-naopa'a kúmba kosimátimena séna Áánútumo usásinankaiwai amu'maráúndawaiyaamo á'o kunkáimba kwemá Ísuman-iyé 6 Vírípi simátimumba kawé'á umái isówana ímo

awánarom-bayai mayówasa awánowana ⁷ taraváá-kwámbá tirumpimbá máyówaiyavena aai súwasa taraváá-kwámbá kwáá'a tumásuwesa kóuwasa kwaási kawé'a umái máyówana aiyayaamba pukón-kwaasi asóvamatinkowasa kawé'a umái mésa ⁸ Sámériyaavaken-kwaasi ávááraumai tirunkó kawé'a umái méraawe.

⁹ Sámériyaa-naopa'a moóráwai áwí'a Sáimoni ména anón-kwaasi úne séna pukaa'á agaimaéna kwéiyuwasa táátavai kwéesa ¹⁰ anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kwená mayái awánésa kwenaráái kwégwaresa sésa Áánútuna asirayánkóe kwená asirayánkóe moórái'a uráiyé kampa'á suwaná ¹¹ ayáatááka'a pukaa'á agaimaéna kwégum-bayai mayówasa kwenaráái kwégwaresa táátavai uráambanivo ¹² naaémba Vírípi Áánútuna áséi-kwasai kosimátimena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-kanaama kosimátimena Ísu Káraásitin-aaí kosimátimuwasa isésa sésa árair-aimba-iyé suwaná Vírípi minákwá'á nombá pétinkowana ¹³ Sáimoni kwegwára'á áraire súntavai Vírípi nombá pérankowana Vírípiye kwénaauwana ímo awánóm-bayai mayówana awánéna áátavai uráiyé.

¹⁴ mirámó Sámériyaava'o kwéumba Yérúsaremuva'a aantá-kwaasi mésa Sámériyaavaken-kwaasi Áánútuna áséi-kwasai isésa mináimbá méyatokaan-aimba isésa Pítaante Yóninte ti'márówasarai kweémesarai ¹⁵ Sámériyaava'a komésarai Ísuna aampa'ó kwéguwaiyavai ísámai námúnaavinkemba sésarai Áánútun-amankomba mayánááowe sirááiyé. ¹⁶ Vírípi nombá pétinkaronka'a Ísóigo Ísuntavena ísámai nombá pétinkowana Áánútun-amamba íma marómba pósarai Pítaae Yóniyé námúnaavinkemba sésarai ¹⁷ tiyáámba tátoroyana Áánútun-amanko tirumpimbá kumúwasa mairáawe.

¹⁸ aantá-kwaasirai tiyáámba tátoroyana Áánútun-amanko tirumpimbá kumbaúwasa máyómba Sáimoni awánéna asirayámbá meeyámbaranae séna Pítaante Yóninteyavena séna óntamba maékai ¹⁹ minásíráyámbá simékaiyo. ó'on-kwaasi siyáámba tátoraanana Áánútun-amanko tirumpimbá kumbaínkwáe súwana ²⁰ Pítaa séna Áánútu úwoi kwétimin-tantaatavai óntandei meeyán-ónáe sénda po ená óntankwara'a esé iravímbá ánásayaoiye.

²¹ Áánútu aúranka'a ená imáyáa íma arupí ímbá po maambáyái kenkáisi mayái íma súwa'naa ínáyone. ²² ená sáwí-imayaagomba ánaaemba umásuwe Ísóigomba áisaa inaná ená sáwí-imayaagona anondá mayauwáníye. ²³ Áánútu íma asirayámbá ámakaintavai enarumbá sáwí'a umásinkanana ená sáwí-imayaao anómba éna embá tátokaiye Pítaa súwana ²⁴ Sáinonima Pítaante Yóninteyavena séna súwa'naa ékai Ísóigomba námúnaavinkemba áisaa íyana emó sénda misáwí-yántáá'á íma kempá'á tíno Sáimoni siráiyé.

²⁵ súwasarai Pítaae Yóniyé Ísóigon-aaí simátimesarai Ísuwe naaémáúyan-aimba simátimesarai Yérúsaremuva'a kónáe sésarai aampa'á kweémesarai Sámériyaa-ayampa'a naaó'-nao'a Áánútuna áséi-kwasai kosimátima'maesarai kurááiyé.

Vírípite Ítíópiyaavaken-kwaasintei kwaasái.

²⁶⁻²⁸ mindárai Yérúsaremuva'a kuyaná Vírípi Sámériyaava'a máyomba moóráwai anón-kwaasi Ítíópiyaa-maravakewai éna Ítíópiyaa-kwaasiti kawáá-íninkó áwí'a Káándásina óntanka'a kárákwirawai Áánútuna imáyáa éna Yérúsaremuva'a kweémena Áánútu áwí'a mósá maréna koyauweréna

kwená káárivimba anóm-poigo tavisímaena kún-kaarivimba kúmba Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai Vírípintavena séna usásine Yérúsaremuvakemba Kásaava'a kwégon-ampa'a kwaaó súwana iséna usásinena minámpá'á kweémena kavóná-marava'a kúmba Ítíópiyaa-maravaken-anon-kwaasi kwená káárivimba kweémena aúvái-kwandaavimba awánéna naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimakón-aimba awánómba ²⁹ Áánútun-amanko Vírípintavena séna kwená káárigona egwaa'á kwaaó súwana ³⁰ isaaíseno kúmba Áísáya agaimakón-aimba táámpamai kwésuwana Vírípi iséna áisaa ena séna mináínkóná ááimba kwéisaano súwana ³¹ á'a moóráwai simásiminimba pó'a isánaumpo kesí káárivimba usáataao súwana Vírípi minkáárivimbá usáatena umaúwana ³² mináúvái-kwándááivínkén-áimbá táámpamai séna sipisípi áyáumo karánáesamo owanamó imo kwáá'o tintembá minkwáásígó íma aaí siráíye. sipisípi tuvuwónáesamo owanamó imo kwáá'o tintembá minkwáásígó íma aaí siráíye. ³³ kwenáwí'a móruna tuwésa sáwí'a umái aavimbá mayánkaraawe. kwená kwaási sáwí-mayai mairésa tuvuwówana marapá'á máyáin-kanaama ánásaraiye. mindáyavesa miwítí sáwí-mayai íma kanaán-umai avora'á simátimenaawe agaimaréna siráíye. ³⁴ Ítíópiyaavaken-kwaasi mináímbá táámpamai simásuwana Vírípintavena áisaa ena séna Áánútun-aimo simátímakowai nááwantavena mináímbá siráíyo. kwesávéna sirái. ó'owantavena siráíyo súwana ³⁵ Vírípi Áánútun-aimo aúváiínkembo táámpamaimo simámakainten-umai Ísuna áséi-kwasai kwésimamena ³⁶ aampa'á kuyambá nombá kwáyopa'a kwésarai uyaná Ítíópiyaavaken-kwaasigo séna nombá kwáyáínka'a pésinkainkwaé sé'a únana nóinko aampimbá ítáraiyo súwana [³⁷ Vírípi séna Ísumpa'o arumbó amé kwenááiyavai áraire simáímo maina'o é'a nombá pérankanaumne súwana Ísu Káráísintave'a árai'a Áánútu áánimban-iye kwésune séna] ³⁸ káárimo maisoréna kúwaintavena séna káári tátoraoao súwana iséna tátorowasarai Vírípiye Ítíópiyaavaken-kwaasiye nompímbá kumbésarai Vírípi nombá pérankowasarai ³⁹ úwoiva'a iyúyana Áánútun-amanko Vírípimba kunáí'maena kóúwana Ítíópiyaavaken-kwaasi awánómba íma máyombanivo aamoí untáva'a kwená naaópá'a kúmba ⁴⁰ Áánútun-amanko Vírípimba kunáí'maena Ásátóti-naopa'a máánkarowana Vírípi mináyámpá'-náópa'a Áánútuna áséi-kwasai simátíma'maena Sísáriyaa-naopa'a kuráíye.

9

Sóro Ísun-aaiyavai áraire siráin-kwasai.

¹ minkánáámá Sóro Ísóigona aampa'á kwéguwaiyavena arumbá sáwí'a éna tínkamonaé síma-síma'a kwéena aiva'-mónó-káwáánákónópa'a ² koáísaa ena séna aúvái agaimái símína'a maimaé'a Támásikasi-naopa'o Yútaa-mono'-naumpimpa'o máyáan-kwaasiti anón-kwaasi mátíméno súwana owé séna mináímbá agaimaréna séna Sóro Ísuna aampa'á kwégwiyawai tivakáá-umai tuwánéna táto'mai tí'maena teémena Yérúsaremuva'a ándáva'a mátiyuwaniye séna agaimaréna súwana ³ Sóro mináúvái maimaéna kweémena Támásikasi-naopa'a egwaa'á kúmba kwíyómpakemba

ságayamba tawáonkaan-tantaa'a tuwówana kuména aúgáyáagaya úwana⁴ tuvamúwana aagigówé su'mai séna Sóroo nóra séwa kembá sáwí'a kwéono súwana⁵ emá nááwa seénó súwana kemá Ísuma súmpo kembá sáwí'a umásinkaampo⁶ usásine Támásikasi-naopa'a koménana moóráwaimo síndantemba mirán-uwó súwasa⁷ Sóroemo kun-kwáásí íma aai sumbá mésa íma kwaási ane'á kwéawanesa aaimó sune su'mai ísówana⁸ Sóro usásinomba aúramba íma kawe'á umái awánówasa kwaási ayáán-to'maesa Támásikasi-naopa'a máánkarowana⁹ kaumbo-nó'wáámbá ména íma aúramba awánéna toómbá nombá íma naráiyé.

¹⁰ Sóro kaumbo-nó'wáámbá kwaúwana moóráwai Támásikasiva'a ména Ísuna aampa'á kúwai áwí'a Anánáesima aúramba karákéna kaainkááni'a umái awánómba Ísóigo simáména séna Anánáesiyo súwana wó séna Ísóigoo kemá úne súwana¹¹ usásine aampa'á kwaaó. minánó áwí'a apumó uráin-ampa'a kuré Yútásina naaúmpa'a kwéé moóráwai Táásási-naopakewai áwí'a Sóromba koawánaao. kwe námúnaa kwésiye. ¹² kaainkááni'a awánarainka'a moóráwai áwí'a Anánáesi téna ane'á tátoraísana aúramba kawe'á umái awánaraiye Ísóigo súwana¹³ Anánáesi séna Ísóigoo sáwíwa-kwaasi kwenáái simásímakaawe. Yérúsaremuva'a ená kwaási sáwí'a umátinkarain-aimba simásímakaawe. ¹⁴ aíwa-mónó-káwáánákó aúvái agaimái ámísana ená imáyáa mósá máraán-kwaasi ándáva'o tiyuwáíndayavena Támásikasiva'a tiráiyé súwana¹⁵ Ísóigo séna kesí mayái aménana kesáái kosimátin-tasimatimba ó'on-daopaken-kwaasiye kawáá-kwáásiyé kesí kwaási Ísareri-kwaasiye kosimátin-tasimatimba ínimba po usásine kwenópa'a kwinaná¹⁶ kesí mayái Sóro kwémayainasa kwaási sáwí'a umánkanaaowe. mindáyave'a ke agaráárankanaumne Ísóigo siráiyé.

¹⁷ súwana Anánáesi iséna kwéna sún-daumpa'a uména Sóro ane'á ayáámba tátorena séna Sóroo kesí kwaásima óne. aampa'á kwéte Ísóigo Ísumba awánaraandawaima si'maráisa'a túne. aúramba kawe'á umái awánenana Áánútun-amanko arupimbá anómba umánkaindayavena si'maráisa'a túne súwana¹⁸ Sóro aúrampinkemba amanonoí tákúwana aúramba kawe'á umái awánéna usásinowana Anánáesi mono-nómbá pérankowana¹⁹ toómbá násuwena áúgoma kawe'á úwana méraiye.

Sóro Támásikasiva'a simátimakain-kwasai.

Sóro Támásikasiva'a évaka'-no'waamba kwaéna Ísuna aampa'á kwéguwaise ména²⁰ avekáán-úwana mono-náúmpá'á uména Ísun-ai simátiména séna árai'a Ísuma Áánútu áánimban-iyé súwasa²¹ kwenáái ísón-kwaasi táátavai ésa moórá-morawai tísaaisa esa sésa Yérúsaremuva'a Ísuna imáyáa mósá máraán-kwaasi tinkamin-kwaasiman-iyé. Ísuna imáyáa mósá máraán-kwaasi tí'mae ándáva'a mono-káwáá-kwáásír'á'ó mátinkanae séna maanká'ó tiráin-kwaasiman-iyé. Ísumpa'a téna máyáiyé sésa táátavai uráawe.

²² suwaná Sóro asiramái simátíma'mae iyéna séna árai'a Áánútumo usásinankaiwaimba amu'maráúndawaiya Ísuman-iyé séna kwenááigo iyúwasa Támásikasivaken-Yutaa-kwaasi iséna kwembá íma anondá simámakaawe.

²³ íma anondá simámúmbe sáwíwa'-no'waamba kwaésa torupamáí mésa Sórona áamáayu-aimba sésa²⁴ tuvuwíyanesa no'wáámba kwáyá'wái

Támásikasi-naokona óntan-kurigona aaumémpa'a mésa ontará'á takárákwi-karakwi kwéuwana moóráwai áamáyu-aimba sumbá kosimámuwasa ²⁵ moórá-no'waamba Sóron-aaí isésa Ísuna aampa'á kwéguwai Sóromba powaiwimbá áítumai óntan-kurigona avaapimbá túsúyuwesa ándára tátoresa túwówana kumeémena marapá'á móruna tuwéna kóuraiye.

Sóro Yérúsaremuva'a komérain-kwasai.

²⁶ Sóro Yérúsaremu-naopa'a kweémena kwéna séna Ísuna aampa'á kwégowaise koménae'a kúne súwasa miwí sésa Ísun-aaí íma ísaraiwai kampar-áimbá kwésiye sésa kwenáaroí inkáísúwana ²⁷ moóráwai áwí'a Páánápáasi Sóron-aaí iséna kawé'á úwana áí'maena aantá-kwaasitopa'a kwéna Sóron-aaí kosimátimena Sóro Támásikasi-ampa'o kwégwenamo Ísóigombo awánówana aaí simámakain-aimba simátimena Sóro Támásikasi-naopa'o Ísun-aaí asiramáímo simátíma'maena kuráin-aimba simátimuwasa ²⁸ isésa áraire suwaná Sóro miwísé ména Ísuna asirayámbá kwáyowana Yérúsaremu-naopa'a Ísun-aaí asiramáí kosimátintasimatin-ena ²⁹ ó'on-Yutaa-kwaasi Kíríki-kwaasi tááivinkemba kwésenkwaasi simátimuwasa aaí kwésima-kwesiman-esa tuvuwónáe sésa ³⁰ áamáyu-aimba sumbá Ísuna aampa'á kuwáí isésa Sóromba áí'maesa kweémesa Sísáriyaa-naopa'a máankesa sésa Táásási-naopa'a kwaaó sésa aí'márówana mindáópa'a kóuraiye.

³¹ kóúwasa Ísuna aampa'ó kun-kwáásímó tínkamumba étínkówasa aánoumai kwempa'á maésa Yútiyaa-ayampa'a Káríri-ayampa'a Sámériyaa-ayampa'a Ísuna aampa'á kwéguwai aánoumai kwempa'á máyówana Áánútun-amankoma túwa'naa úwasa asiramáí mésa Ísun-aaí simátímúwasa isésa áraire sésa mirá kwéesa sáwíva-kwaasi-i'a ésa Ísóigo áwí'a mósá marésa kwenaisamavimba méraawe.

Pítaa Árítaa-naopa'a kuráin-kwasai.

³² Pítaa aampa'á kwénaena naaó'-nao-kwaasiti naaópa'a kwéna Áánútuna kwaási tuwánáíndayavena Árítaa-naopa'a kúmba ³³ moóráwai áwí'a Íniyasi ména aambó naaí íma naaéna avakaumboé-ima maisuwéna naaúmpare su'mai ména kwégwauwana ³⁴ Pítaa awánéna séna Íniyasiyo Ísu Káráísiti asóvamankaivo usásinke ená kwandaaí arusaáo súwana usásinkwena kúwasa ³⁵ Árítaa-naopaken-kwaasiye Séróno-naopaken-kwaasiye amápa'a awánéna Ísóigompa'a tésa méraawe.

Pítaa Yópaa-naopa'a kuráin-kwasai.

³⁶ Yópaa-naopa'a moórá-ininko ména áwí'a Tápítaama póna Kíríki-kwaasi tááivinkemba mináwí'a Tókásiye kwésuwana kwemá Ísuna aampa'á kún-inimba aasiyaaí kawé'-máyaí kwémaena óisamba íma makón-kwaasi kwétuwa'naa úwana ³⁷ áí'a úwana puwúwasa kwenáúma sese umásuwesa maimaésa ávúmayaataan-daumpa'a móankaraawe. ³⁸ Yópaa-naopakemba Írítiyaa-naopa'a egwaa'á pósa Yópaavaken-kwaasi Ísuna kwaási Pítaa Írítiyaava'a tamáyon-aimba isésa kae-kwáási ti'márówasarai Pítaamba kosimámesarai sésarai isaaisé kesópata tiyó sésa si'máráawakai túye suyaná ³⁹ Pítaa usásinena mindáraise kúwasa áí'maesa minínimbá puwúwasa matuwé máyón-daumpa'a ávúmayaataan-daumpa'a íyúwasa Pítaanopa'a ketorínimbá tayorupamáí maésa íví'a tésa Tókási íma

pukáinka'a aru-símakain-unankwatoiyé sésa agarááránkówana ⁴⁰ awánéna séna máápa kárúwaaro súwasa kúmúwana Pítaa kívairena Ísóigompa'a námúnaa simásuwena mégwantena minínimbá awánéna séna Tápítaao usásinaao súwana aúramba kwégararena Pítaamba awánéna usátorauva'a maúwana ⁴¹ Pítaa kousásinankena Ísuna aampa'á kun-kwáásiyé ketoríniné tááyowasa áúvamankomba uawánésa ⁴² Yópaa-naopa'a kosimátima'maesa kuwasá isésa sáwíva-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á aráápamai máyówana ⁴³ Pítaa Yópaa-naopa'a sáwíva'-no'waamba kwaena moóráwai áwí'a Sáimoni kwená naaúmpa'a máyowana minkwáásigó kwaan-áúwarasinei kwená mayáí mayón-kwaasigona naaúmpa'a méraiye.

10

Pítaa Kóníríyasina naaúmpa'a iráin-kwasai.

¹ Sísáriyaa-naopa'a moóráwai áwí'a Kóníríyasi ména Áróamáavakemba sáwívar-i-kwaasira'a 100 i-kwaasira'a kárákwírowai máyowasa miní-kwáásí túwí'a Ítári-i-kwaasiye kwésesa uwaná ² Kóníríyasi Áánútun-aaiyavena asiramái ména kwená akúnté Áánútuna imáyáa éna áwí'a mósá maréna Yútaa-kwaasimo ímo óísambo makón-kwaasi kwétuwa'naa-ena Áánútumpa'a námúnaa símae iyúmba ³ moórá-tawai enónka'a námúnaa kwésuwana Áánútuna kwáyóná'á kwíyómpakewai aúranka'a paárúwana kawé'á umái awánówana séna Kóníríyasiyo súwana ⁴ áá'á kówana aúramba kararéna séna Ísóigoo nóran-aina simásiminyewa seénó súwana emó námúnaamo séndawai kwaásimo túwa'naa óndawai Áánútu aúranka'a kawé'á óndayavai Áánútu ená imáyáa imbá pó ⁵ ená kwaási ti'márénasa Yópaa-naopa'a moóráwai áwí'a Sáimoni Pítaamba koairáaro. ⁶ kwemá araámá Sáimonina naaúmpa'a ména minkwáásigó kwaan-áúwarasi-mayaimo máyáin-kwaasigona naaúmpa'a uwí-nónkóná awámpá'-náúmpákémbá koairáaro ⁷ simásuwena áúyokuwana Kóníríyasi kwená mayáí máyón-kwaasivinkemba kae-kwáyó-kwáásíráinte moórá-i-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá marówainte miráumai-kwaasirau tááyowasa ⁸ tuwaná kwíyómpakewaimo simámakon-aimba simátimena séna miráumai Yópaa-naopakemba koairáaro séna ti'mákaiye.

⁹ ti'marówasa aampa'á kógwaesa kweémesa Yópaa-naopa'a egwaa'á kumbá kwáyá'wái Pítaama naan-ávumayaapa'a uména Áánútumpa'a námúnaa kwésuwana ¹⁰ áái ankówana toómbá nánáe súwasa toómbá agáyómba kaainkáání'a umái awánómba ¹¹ kwíyómba taainkaar-úwana mimpínkémbá anón-ampanta éiyain-araaira'a tátoresá túwówana kuména marapá'á kumúwana awánómba ¹² minámpántávimbá kwaikwaamba póima iraankavayaambá aváá'-númámá ó'on-o'on-kwai-kwaamba máyowana ¹³ aaiógowé su'mai séna Pítaao usásinke tuvú'mái agandaaó súwana ¹⁴ Pítaa séna Ísóigoo ímanivo kentáási áamámba Yútaa-kwaasiya mirán-tántáá'á aambá áumbakaawata pó'a íma kwénaumne súwana ¹⁵ minááigowé su'mai ókwara'a séna Áánútu kawé-tántááré siráin-tantaatavai íma aambá áumbakaawe siyó súwana ¹⁶ kaumborá'á kaainkáámbá awánówana kwíyómpa'a minámpántámá iráíye.

¹⁷ iyúwana Pítaa minkááinkáán-áinkóná ááimba nóra aainá'iyó súmba Kóníríyasimo ti'marón-kwaasi Sáimonina naambá taawánésa ontará'á

tamésa ¹⁸ tááyamai taáísaa esa sésa Sáímoni Pítaa maandáúmpará kwááyu máyáyo suwaná ¹⁹ Pítaa minkááinkáán-áinkóná áaimba avakáá-úwana Áánútun-amankoma séna kaumbo-kwáási embá avakáá-úmaesa kwétevo ²⁰ usásinke kumuwo. kemá ti'maráúnasa tentávái ima kaer-imáyáá e miwisé úwoi kwaaó súwana ²¹ Pítaa kuména minkwáásiyávéna séna kwésivakaaon-kwaasi úmpo nóintavera kwésivakaaon súwasa ²² kentáási kawáánáko áwí'a Kóníríyasi si'maráísata enópata túne. kwemá kawe-kwáási Áánútuna imáyáa éna áwí'a mósá maráísasa pósa Yútaa-kwaasi amápa'a kwentávésa kawe-kwáásiyé kwésewe. moóráwai Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kusimámena séna ti'márénasa Pítaamba Yópaa-naopakemba koairéwana enóp'a'a téna aai tasína isaaó sisatá túne suwaná ²³ Pítaa ti'maena naaúmpa'a tinkówasa kwáúmba aavýaavimba Pítaa usásinena miwisé kuráye.

miwisé kúwasa Yópaa-naopakemba Ísuna aampa'á kun-kwáási évaka'a aúyoresa ²⁴ aampa'á kógwaesa kweémesa Sísáriyaa-naopa'a kumbá Kóníríyasi kwenamáaraa kwená kwaásiye tááyowasa tayorupamáí mésa Pítaamba amu'makówana ²⁵ Pítaa Kóníríyasina naambó kwáyonka'a ontará'á kúwana Kóníríyasi aamoí éna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbaúwana ²⁶ Pítaa séna emó óndanten-kwaasi úmpo usásinao séna usásinakena ²⁷ aai simáma'maena Kóníríyasiye naaúmpa'a iyúmba sáwiva-kwaasi torupamáí máyómba utuwánéna ²⁸ séna kentáási áamámba ísaraawe. Yútaa-kwaasiya ó'onkaa-kwaasiye íma moórárata tágárotamaiya kwémaumne. miwítí naaúmpata íya kwénaaundarata Áánútu agaráásinkená amápa-kwaasi íma sáwí-kwaasin-owe siráisa'a awáraunda póta íma sáwí-kwaasiye sénaunda pó'a úwoi kawe'á umái ménaumne. ²⁹ mindáyavai sááyaamba íma a'áo súná túmpo nóintavaiya sááyaraao Pítaa súwana ³⁰ Kóníríyasi séna éiyain-do'waamba kwaé'a ívékaamba eénáinka'a kesí naaúmpa'a námúnaa súnana avekáámbá moóráwai ságayan-unankwatoi umásorena súranka'a kumbaéna ³¹ séna Kóníríyasiyo emó námúnaamo sémo kwaási túwa'naa éma Áánútu aúranka'a kawe'á óndayavena Áánútu ená imáyáa ímbá pó ³² ti'márénasa Yópaa-naopa'a moóráwai áwí'a Sáímoni Pítaamba koairáaro. araámáo Sáímonina naaúmpa'a máyáye. kwaan-áúwarasi-mayaimo máyáin-kwaasigona naaúmpakemba uwí-nónkóná awámpa'-náúmpákémbá koairáaro súwa'a ³³ avekáán-umái ti'maráúnasa embá koairáawa kawe'á umái téne. kesáá Áánútu aúranka'a torupamáí méta Ísóigo simámakain-aimba simásiminkwae séta amu'makáunaya kwéte Kóníríyasi siráye.

Pítaa simátímakain-kwasai.

³⁴ Kóníríyasi simásuwowana Pítaa séna ívé'a kwéisaumne. árai'a Áánútu íma Yútaa-kwaasiye su'mai kwégarakwiyivo ³⁵ amápa'-mapaken-kwaasi Áánútu aúranka'a arupí umái kawe'á umái máyáawai Áánútu miwí aamoí kwéumatinkaiye. ³⁶ Áánútu Ísu Káráísitimba ai'marówana Ísareri-kwaasiyavai áséi-kwasai simátímakaimba á'a ísaraawe. Ísu Káráísiti amápa-kwaasiti Ísóigoman-iyé. mináséi-kwásáyávésa árairemo síyawai tirumbá kawe'á umái kwempa'á ménaoomba ³⁷ ke ísaraawe. Yóni simátiména séna kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a nombá peránááowe siráimba Ísun-aai aiva'á Káriri-ayampakemba kwéte Yútiyaa-marava'a kóyáwé

uráiyé. ³⁸ Ísu Násáretivakewain-aai ísaraawe. Áánútu kwenamambá Ísumba ámakowana kwempímbá anómba umánkowana Áánútu asirayámbá aména kwesé méraintavena naaó'-nao'a kawe'-má'yái kó'yáwé éna Sáátáánigo tátórain-kwaasi kawe'á umátinkáva'a kuráiyé. ³⁹ Yútiyaa-marava'a Yérúsaremu-naopa'a mayáímá mairáimba awánaraundayaawe. kwembá taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmarowana puwéna ⁴⁰ kaumbo-táwai maisuwówana Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana paárúnta kesúrandediye awáraumpo ⁴¹ íma amápa-kwaasi awánaaraawe. Áánútu simátíméromo siráinta Ísunta awánéta pukáimpinkemba usásinonka'a toómbá nombá kweséya naráumne. ⁴² Ísu asiramái simásimena séna Áánútu imáyáa siména pukén-kwaasigwara túvaren-kwaasigwara'a aavimbá maitinkáníyone siyé simátíméromo Ísu siráiyé. ⁴³ naaóv'á'á Áánútun-aai simátímakowai Ísun-aai simátimesa sésa kwenááiyavesa áraire sésa kwesé aráápamai máiyawai Ísuna asirayánk'á'á Áánútu miwítí sáwí-imayaa maitiyuwáníye naaóv'á'á siráawe Pítaa siráiyé.

⁴⁴ Pítaa mináímbá kwésimatimuwana kwéison-kwaasivimba Áánútun-amankoma minámápáráwáivimbá kuména ⁴⁵⁻⁴⁶ Áánútun-amankoma kumbaúwasa ó'on-o'on-aimpinkemba Áánútu áwí'a mósá márówasa Yútaa-kwaasi Ísuna aampa'á kun-kwáási Pítaae Yópaavakemba tuwáiyé táátavai ésa sésa Áánútu ó'onkaa-kwaasigwara'a kwenamambá úwoi kwétimiye sésa táátavai uwaná Pítaa séna ⁴⁷ Áánútu kwenamantá símakaintenta miwígwará'á kwétimimba póta nombá peránááomba íma aambá aunónaumpo úwoi nombá peránááovo ⁴⁸ pétingaaro súwasa Ísu Káráísitintavesa ísámai nombá pétingowasa Pítaantavesa sésa kaumbo-káé'-no'waamba keséya kwaíníyone suwaná mirá uráiyé.

11

Yérúsaremuva'a Pítaa simátímakain-kwasai.

¹ ó'onkaa-kwaasi Ísun-aai isésa tátokaawemo sumbá aantá-kwaasiye Ísuna aampa'á kuwái Yútiyaa-maravaken-kwaasiye mináímbá isésa máyówana ² Pítaa Yérúsaremu-naopa'a kúwasa évaka-kwaasi áwáá'a aeésa Yútaa-kwaasi túra'a kárámai araa'éna kwéontemba ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá orómó sirón-kwaasi Pítaamba áwáá'a aeésa ³ sésa emá ó'onkaa-kwaasiti naaúmpa'a ugwaé ímo túmo kárámai araa'éna úmakaan-kwaasiti naaúmpakemba toómbá umandaráne suwaná ⁴ Pítaa amápa-tantaa'a uráimba simátimena ⁵ séna Yópaa-naopa'a mé'a Áánútumpa'a námúnaa séwándara'a kaainkáámbá awánaawanana kwíyómpakemba anón-ampanta éiyain-araaira'a tátoresá túwówana kuména kesí egwaa'á kumúwa'a ⁶ mimpímbá árimba awánaawanda póíma kwaí-kwaamba iraankavayaambá áv'á'-numama máyowa'a awánaawanana ⁷ aagówé su'mai séna Pítaao usásinke tuvú'mái agandaaó súwa'a isé'a ⁸ sé'a Ísóigoo imanivo kentáási ámáamba mirán-tántáá'a aambá áumbakaawata pó'a íma kwénaumne séwánana ⁹ minááigówé su'mai ók'wara séna Áánútu kawe-tántáaré siráin-tantaatavai íma aambá áumbakaawe siyó súwa'a ¹⁰ kaumbor'á'á kaainkáámbá awánaawanana kwíyómpa'a minámpántámá iráiyé. ¹¹ avekáámbá Sísáriyaavakemba kaumbo-kwáási kesópa'a ti'marówai

tumbá ¹² Áánútun-amanko simásimena séna íma kaer-ímáyáá e miwísé kwaáo súwa'a kówánasa Yópaavakemba maankwáásí ava'moraé-kwaasi Ísun-ai ísáawai súyorowata Sísáriyaa-naopata Kóníríyasina naaúmpata kówánana ¹³ simásimena séna Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kesí naaúmpa'a kumbáyáísa'a awánáúnana séna ti'márénasa Yópa-naopakemba moóráwai áwí'a Sáímoni Pítaamba koaíréwana ¹⁴ téna aai tagwésimatimina'a egwára ená akúnkwará'á amápa'a kwéisewana Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye kwíyómpakewai siráíye Kóníríyasi súwa'a ¹⁵ aai kwésewanana Áánútun-amanko aiva'ó kentáávimbó kunkáintemba miwívimbá mirá úwa'a ¹⁶ awané'a moóra-aimba sááka'a makáumne. ááéma Ísóigo séna Yóni nombá pétinkaraimbanivo Áánútun-amanko kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye Ísóigo siráin-aimba sááka'a makáumne. ¹⁷ ánivo kesáá Ísóigo Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire séwánanaya Áánútu kwenamankómbó símakaintenta ó'onkaa-kwaasi miwí mirá kwéowa'a awánaraunda pó'a kemá Ísuna mayái-kwáásímá pó'a nombá pérómbe íma aambá aunówánasa úwoi nombá pékaawe Pítaa súwasa ¹⁸ mináimbá isésa áwáá'o áumba ivátuwesa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa Áánútu mirá kwéena íma Yútaa-kwaasiye su'maiya aai kwésimasimintanivo ó'onkaa-kwaasiyavaigwara'a aai kwésimatimisasagwara'a miwítí sáwí-imayaa tínaemba umámesa Áánútunopa'a tésa aúnaí'a umái mai'mai'a ónááowe siráawe.

Ántiokuvakewai Ísuna kwaásiti kwaasái.

¹⁹ ááéma Sítivenimba tuvúwúwana puwúwasa ó'on-kwaasi Ísuna aampa'ó kun-kwáásí sáwí'a umátinkówasa kóyáwé uráamba évaka'a Vínísiyaa-marava'a kuwasá évaka'a Sáíparasi-marava'a kuwasá évaka'a Ántiokunaopa'a kuwasá miwímá minkáumbó-márává'á máyón-kwaasi Yútaa-kwaasiye su'mai Ísun-ai kosimátimesa ²⁰ miwívínkémbá évaka'a Sáíparasi-maravakewai évakarawai Sáírini-maravakewai miwímá Ántiokunaopa'a komáyónka'a Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiyegwara'a Ísóigo Ísuna áséi-kwasai kosimátimuwana ²¹ Ísóigona asirayámbá miwísé máyowasa sáwíva-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráawe.

²² Ántiokuvaken-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráan-aimba suwasá Ísóigona kwaásí Yérúsaremuva'a máyón-kwaasi mináimbá isésa Páánápásimba ai'márówana Ántiokunaopa'a kweéména ²³ koména Áánútu kawé'a umátinkaromba tuwánéna aamoí éna asiramái simátiména séna kentirunkaké ísámai Ísóigontavai máéro séna ²⁴ Páánápási kawekwáásí úwana Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkowane Ísóigonte aráápamai asiramái ména aai simátíma'maena kwéiyuwasa sáwíva-kwaasi isésa Ísóigompa'a tésa méraawe.

²⁵ máyówana Páánápási Sóromba avakáá úmaena Táásási-naopa'a kúmba ²⁶ koawánéna koái'maena Ántiokuva'a tésarai moóra-i tamaisuwésarai Ísóigona kwaasiye mésarai sáwíva-kwaasi tayorupontembá Ísun-ai simátíma'maesarai iyúyasa Ísuna aampa'á kwéguwaiyavai sésa Káráisitina kwaasiye suwaná aiva'á Ántiokuva'a mináimbá paáruyaiye.

27 mináimbá paáruwana minkánáá évakarawai Áánútun-aa simátímakowai Yérúsaremuva'a tuwésa kweémesa Ántiokuva'a kuwaná 28 miwivinkémbá moóráwai áwí'a Akápáasi kwemá usásinena Áánútun-amanko kwesé máyowana séna anón-ayawaima amápa'-mapa'a tániye súnka'a póna naaémba Áróamáani-kamaaniti kawááná'á áwí'a Kórótíyasa máyonka'a mináyáwáimá paáruwaiye. Ákápáasi mináimbá súwasa 29 isésa Ísuna aampa'á kwéguwai moórá-morawai sésa óntamba torupamáí Ísun-aaí isáawai Yútiyaa-marava'a máyáan-kwaasi timénée sésa 30 mirá ésa minóntámbá Páánápásinte Sóronte tímúwasarai maimaésarai kweémesarai Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi mátimakaaíye.

12

ókwwara'a sáwí'a umátinkaraan-kwasai.

1 minkánáá Érótimba anówainkoma araamáó Érótima Yútaa-kwaasiti kawááná'á kwemá Ísuna aampa'á kwéguwai évakarawai sáwí'a umátinkena 2 moóráwaimba ai'marówana Yóni awaaó áwí'a Yémésimba koyáto'mai anumarambá arátuwowana puwúwasa 3 Yútaa-kwaasi Ísun-aaíyavesamo ímo áraire suwáí aamoí kwéuwana Éróti awánéna aamoí umásinkai gwae séna moóráwaimba ai'marówana Pítaamba koyátokai. Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaavimba moórá-tawai Pítaamba koyáto'maena 4 ándáva'a máánkowasa siyáánkain-umai ava'moraé-i-kwaasi kwenká'á kárákwirowasa éiyain-eiyain-kwaasi anondánonda umáí kárákwiyuwasa Éróti séna naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáámá ánásaina'a Pítaamba áí'mae'a Yútaa-kwaasi túranka'a aavimbá mayanké'a inkamónaumnemo kwésumba 5 Pítaa ándáva'a máyombanivo Ísóigona kwaási Ísóigompa'a námúnaa simáí Pítaamba áwa'naa uráawe.

Pítaamba ándávakemba ayúránkarain-kwasai.

6 námúnaa kwésesa Pítaantavai ísámai áísaa uwaná aavýaaraamba Éróti Yútaa-kwaasi túranka'a Pítaamba aavimbá mayankánaumne kwésuwana ívé'-no'waankaamba Pítaamba aiyayaanka'a asááúmakesa kaer-í-kwáási évareva'a máyóyana Pítaa aùn-kwaigúwasarai kaer-í-kwáási ontará'á kárákwiroyana 7 avekáámbá Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai kumúwana ándá-naumpa'a sán-kówana Pítaamba ayoirá'á kwétuwuwana aúsuwana usásinowana séna avekáán-usásinao kwésuwana Pítaa ayáámpinken-anda kweyáárika'a ayú'maena marapá'á kumúwana 8 kwíyómpakewai séna enámúranda uré enaísamai ánáamba maimáí uwó súwana mirá úmayowana ená paákákén-únánkwátóí kuvé'máenakai kesé kúmóyo súwana 9 Pítaa ándá-naumpakemba kwenánaemba kuména íma kwaásin-íye-imayaa éna kaaimbá kwéawanaumne-imayaa kwéena 10 i-kwáásímó máyon-ontara'a kunáyaaitesarai minkákémbá moórá-ontara'a i-kwáásímó máyon-ontara'a kunáyaaitesarai minkákémbá ándávakembo naaópa'o kónéesamo uwasamó titinkémaen-ontara'a asirayán-óntará'á kúmúyana kweyáárika'a tigúwasarai kunákárúwagwesarai aampa'á kuyaná avekáán-úwana kwíyómpakewai Pítaamba auwéna auyokuwana 11 Pítaa imáyaa éna séna íma kaaimbá awánáúmbo árai'a Ísóigo kwená kwayó'ná'á

ai'máráísana kuména Éróti sínkamonae kwéísana ayáámpinkemba kuntavíyuwaisa'a túne. Yútaa-kwaasigwara'a sínkamonaesamo ombá kuntavíyuwaisa'a túne Pítaa siráiyé.

¹² Pítaa simásuwena Máriyaana naambó kwáyopa'a kwéna Yóni Máákaamba anówana naambó kwáyopa'a kúwasa sáwíva-kwaasi mindáúmpá'á torupamáí mésa Pítaantavai ísámai Ísóigompa'a námúnaa kwésuwana ¹³ mindánkóná ontará'á kotuwátuwar-úwana moórá-arasi mindáúmpá'á kígau ún-arasigo áwí'a Aróta ontará'á kuména ¹⁴ séna nááwa'ono súwana Pítaa séna kemá úne súwana Pítaa amósámba iséna kunaamoí úmaena ímo ontamó tiyankómbe isaaiséna sáwíva-kwaasitopa'a usimátiména séna Pítaa ontará'á máyáiyé súwasa ¹⁵ miwí sésa emá uwo'aó'á éma kampa'á séne suwaná minárásígó ókwara'a séna árai'a Pítaa ontará'á máyáiyé súwasa miwí sésa Pítaan-amankon-iyé ¹⁶ kwésuwana Pítaa ontará'á árimba tuván-tuvan-úwasa iséna onta kuntisuwésa awánomba kwemá Pítaa úwasa táátavai uwaná ¹⁷ aaisékéwa'a simátíméno séna Ísóigo ándávakemba kembá sí'maena aampa'á mésiyuwaivo Yémésinte Ísun-aaimo ísáan-kwaasiye kosimátiméro Pítaa simátiména tiyuwéna ó'on-daopa'a kuráiyé.

¹⁸ kúwasa irataró'a i-kwáásí Pítaamba kárákiwírowai awánomba íma máyowasa kantumbá ésa Pítaa náávára kóuraiyo suwaná ¹⁹ Éróti iséna Pítaamba avakáá oró súwasa avakáá uwááesa tuwówana Éróti miní-kwáásí aaiwimbá maitinkéna séna tinkamoro séna évakarawai tí'marówasa tinkamuwasa púwúwana Éróti mirá unásuwena Yútiyaa-marava'a tuwéna kumeéména Sísáriyaa-naopa'a kumbéraiye.

Éróti pukáin-kwasai.

²⁰ Éróti Sáitóni-naopaken-kwaasiye Táyaa-naopaken-kwaasiye ávááraumai áwáá'a tiyúwasa minkáé'-náópaken-kwaasi tayorupamáí mésa sésa Érótimo kárákiwirai-maravakemba kentáásí toómbá kwémayaundayaawe sésa mináimbá simái kawer-ónáe sésa Érótinopa'a tumbá kwená naaka'ó kárákiwírowai áwí'a Párasatasimba másimamuwana isówasa minááisámbá másimai tukáawe.

²¹ minkákémbá Éróti anón-kanaa úwana kwenká'ó kárákiwírowaina unáánkwátóí úmaena kárákiwírowai maé'maer-únka'a uména ayáátáár-aimba kwésuwasa ²² Érótimba simái arumbá iyaésa sésa íma kwaásigo kwésivo Ísóigo kwésiye anónka'a suwaná ²³ Éróti mináántávéna íma Ísóigo úmpo úwoi-kwaasi úne séna aúpá'á tuwówana Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai tuvuwúwana uvowánkó arumbá unkarówana pukáiyé.

²⁴ puwúwasa Ísóigona kwaási Áánútun-aii kosimátin-tasimatin-uwasá iséna áraire sésa Ísóigompa'a tésa méraawe.

²⁵ Ántiokuvaken-kwaasi Yérúsaremuwaken-kwaasiyavesa óntamba tíménaumne sirómbe pósarai Páánápásiye Sórowe kwéti'matuwesarai mimbáyái ánásowasarai ívé-kwaasigo áwí'a Yóni Máákaamba ái'maesarai Yérúsaremuva'a tuwésarai kweémesarai Ántiokuva'a kuráiyé.

¹ Ántioku-naopa'a Ísóigona kwaásivinkemba Áánútun-ai kwésimatimen-kwaasiye kawer-ímáyáá kwéagaraantinkaan-kwaasiye mésa moóráwai áwí'a Páánápáasi úwana moóráwai avután-kwaasigo áwí'a Símiyoni úwana moóráwai Sáírini-maravaken-kwaasigo áwí'a Árúsiyasi úwana moóráwai áwí'a Mánéyeni kwemá Ēróti kawáánákóná naaúmpa'a maémaumba úwana moóráwai Sóro úwana umái mésa ² moórá-kanaa Ísóigona kwaási Áánútuna imáyáa mósá kwémaresa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésunka'a Áánútun-amanko simátimena séna Páánápáasinte Sóronte kesí mayáírá'a usásintinkaraumpo mindárai tiyúwáaro súwasa ³ toómbá íma nombá námúnaawe su'mai kwésesa Áánútuna mayái mayáígwáe sésa tine'á tiyáándeí tátoresa ti'marówasarai kurááiyé.

Sáíparasi-marava'a kosimátímakaayan-kwasai.

⁴ Áánútun-amanko Páánápáasinte Sóronte ti'marówasarai Yóni Máákaamba áí'maesarai Ántioku-naopa'a tuwésarai Sérúsiyaa-naopa'a kumésarai uwí-nónkóná avumpim-bárává'a áwí'a Sáíparasi-marava'a kónáe sésarai nompí-sípí táto'mai usáatesarai kweémesarai ⁵ Sáíparasi-marava'a Sárámisi-naopa'a mindómpí-sípívinkémbá kunásávesarai Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpímpá'á Áánútun-ai simátíma'maesarai kwéguyana Yóni Mááka túwa'naa úmaena kúwasarai ⁶ kawer-áimbá simátíma'maesaya marapá'á kweémesaya Páávoso-naopa'a kuwaná moóráwai mindáoopa'a Yútaa-kwaasigo ména kwenáwí'a Paayísu Kíríki táávinken-kwí'a Ērímasa kwemá pukaa'á agayón-kwaasi póna kampa'á séna Áánútun-ai simátimundawai úne súwana ⁷ moóráwai kámááni-kwaanako áwí'a Sésiasa Porasa ména kawer-ímáyáágwárá-kwáási póna Áánútun-ai isánáe séna Páánápáasinte Sóronte tááyowana Ērímasa pukaa'á agayón-kwaasigo kámááni-kawaanako aasiyaasí mai'mai'a úwai máyowana kámááni-kawaanako Páánápáasinte Sóronte tááyowasarai tuyaná Ērímasaagwara'a téna ⁸ mindárai táái tasimái karéna kámááni-kawaanako Ísun-aaiyavai áraire sivo séna mindárai táái tasimái karówana ⁹ Sóro moórá-awí'a Póro Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkowana Póro pukaa'á agayón-kwaasigomba aráá'a avuwéna ¹⁰ séna Sáátáánigo aráá'a po kawer-ánkóná uwa-kwáásí éma amápa-sawisawaa-imayaa empímbá anómba umánkaraimba po Ísóigona kawer-ámbá sáwí'a úmae iyóndayavena ¹¹ ivé'a Ísóigo ená meeyámbá amína aúramba kavíkwína évaka-tawai sámó káinda íma awánaniyone Póro súwana avekáámbá Ērímasaamba aúrampa'a ítáguwana siyáánka'o táto'maesamo naaiyane séna kwaási tivakáá úmae kwénaauwana ¹² kámááni-kawaanako Ísóigon-ai iséna áátavai éna Ísóigomo úmba awánéna séna Ísóigon-ai árair-aiban-iyé séna kwempá'á téna méraiye.

Písitiyaa-marava'a Ántioku-naopa'a kurááyan-kwasai.

¹³ Póro kwesé kwénaauwaise Páávoso-naopa'a tuwésaya nompí-sípí táto'mai usáatesaya kwémesaya Pámpíríyaa-marava'a Pékaa-naopa'a mindómpí-sípívinkémbá kunásávesaya kúmúwana Yóni Mááka tiyuwéna Yérúsaremuva'a kóúwasarai ¹⁴ mindárai marapá'á kweémesarai Písitiyaa-marava'a Ántioku-naopa'a kwésarai Yútaa-kwaasi monor-áimbá

kwéison-kanaara'a Yútaa-mono'-naumpa'a mara'á umáyóyasa ¹⁵ aúvái-kwandaavinkemba Áánútuna ámáamba Mósesi agaimakómba simátimesa Áánútun-ai simátimakowai agaimakón-aimba simátímúwasa Yútaa-mono-kawaanarawa'a moóráwaimba ai'márówana mindáraitopa'a téna séna kentaási kwaásiraiyo kwaasái kwáyainakaimo ékai kentaási imáyáa simái kawé'á umásinkaakaiyo súwana ¹⁶ Póro usásinena séna maisáaro. kesí Ísareri-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá máraawaiye isáaro. ¹⁷ naaóv'á Ísareri-kwaasiti Ísóigo kentaá síkwá'náyavena séna kesí kwaásiman-owe súwasa ó'on-kwaasiti maravá'á Ísípi-marava'a mésa sáwíva-kwaasi agáyówana Áánútu kwená anón-asirayamba kwáyontavai Ísípvakemba tí'maena ¹⁸ kavóná-marava'a mátinkowasa sáwívar-ima 40 ira'a kwénaesa aasiyaasi Áánútuntavesa sáwí-imayaa kwéumbanivo Áánútu miwír'á kárákwirena ima tiyúwówasa ¹⁹ Kénááni-marava'a avakaeté-maravaken-kwaasi moórá-mora-umai máyówana Áánútu tínkambaena kwéiyuwasa évaka'a putásowana miwítí maramá maimaéna kwená kwaási Ísareri-kwaasi mátimuwasa ²⁰ mimbárav'á'á mésa sáwívar-ima 450 ima maisukáawe.

450 ima maisúwówana Áánútu moórá-mora-kwaasi kawáá-máyáír'á'á usásintinkava'a kúwana Áánútun-ai simátimakowai áwí'a Sámúwéri kwemá usávaaruwasa mirán-káwáá-kwáási ánásasowasa ²¹ Ísareri-kwaasi Áánútu ima kentaár'á kárákwiyinkwae sésa kentaávínkémbá moóráwaimo éna kentaár'á kárákwiyiniye suwaná Áánútu séna Pénisamini-andarakewai Kísaa ááninko áwí'a Sóro kwemá kárákwiyimayai mayániye súwana mimbáyái mairéna 40 ima maisuwówana ²² Áánútu mimbáyái Sóropakemba Yési ááninko áwí'a Tévítimba amúwana mayówana séna Tévítí kemó súndanteni'a kwéimba pó'a aamoí kwéumankaumne Áánútu siráiyé. ²³ naaóv'á'á Áánútu séna Tévítin-andarakembo aánomo usásinankaandawai kwemó éna Ísareri-kwaasi sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye siráimba Ísuntavena árair-aimba siráiyé. ²⁴ Ísu ima amápa-kwaasi túranka'a paáruwana Yóni nombó pétinkowai amápar-Ísareri-kwaasiyavena simátimena séna kentí sawi-imáyáa tínaaembo umáme'o Áánútumpa'o tíya'o é'a nombá pétinkanaumne súwasa mirá uwaná nombá pétinkena ²⁵ kwená mayái sáwiyanka'a ánásaniye kwéuwana simátimena séna kentí imáyáaomo kentáváimó nááwa'iyó sénááomba kwéamu'maraawai kemá ima kwemá úmpo kesínaemba tíniwai kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimó sendamá uwóví'a ónaumne Yóni siráiyé Póro siráiyé.

²⁶ Póro simásuwena séna kesí kwaási Ááváramun-andaraken-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá máraawaiye isáaro. sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaimba kentaáyávéna Áánútu siráiyé. ²⁷ Yérúsaremuvaken-kwaasiye miwítí kawáánárawate sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniyemo siráin-aimba Ísuntavai sirómba ima imáyáa uráawe. aasiyaasi-táwai monor-áimbá kwéison-kanaama Áánútun-ai simátimakowai agaimakón-aimba aúvái-kwandaavinkemba táámpamai kwésuwasa isésa Ísuntavai sirómba

íma imáyáa uráavo tuvúwana pukáivo mináúvái-kwándááivínkén-áimbá paárruraiye. ²⁸ tuvuwí-ámbá avakáá umbá íma sáwí'a uráimbanivo Páírátintavesa úwoi sésa tuvuwíniyone siráawe. ²⁹ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba Ísun-aaí agaimakómba amápa'a mirá uwasá taairakémbá maimái muri-áivimbá máutamankowana ³⁰ Áánútu pukáimpinkemba usásinankowana ³¹ ayáátááka'a moórá-mora-tawai kwená kwaási túranka'a paárruraiye. ímo tuvúkónka'a Kárírivakemba Yérúsaremuva'a kwesé kuráawai pukómpinkemba usásinenamo moórá-mora-tawaimo paárumai máyomba minkwáási awánésa sésa awáraundayavai Ísaraundayavai Ísareri-kwaasi kosimátíma'maeta kónáe sésa kuráamba mimbáyái paái kwémayaawe. ³²⁻³³ Páánápáasiye kesé mináséí-kwásái simátíméyanekai túye. Áánútu kentáá síkwá'náyavena mirá ónaumne sirómba kesáa máyaunda-kanaavinta mirá éna Ísumba pukáimpinkemba usásinankaraiye. mináimbá monor-ímá agaimakón-auvaivimba kaepimbá agaimaréna séna emá kesáánimba óna'a

kesí mayáír'á ánkaraumne

agaimaréna siráiyé. ³⁴ Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraimba póna íma ókwara'a puwínana áuma kaviránintavena Áánútu séna

Tévítintave'a sé'a árai'a kawé'a umánkanaumne siráundantemba embá kawé'a umánkanaumne

Áánútu siráiyé. ³⁵ moóráva'a monor-ímá agaimakón-auvaivimba agaimaréna séna

Áánútu kwená kawé-kwáyó'ná'á íma

auwáinana áuma kavirániye

agaimaréna siráiyé. ³⁶ mináimbá íma Tévítintavena siráivo Tévíti Áánútuna mayái kwémaena puwúwasa maimaésa aikwá'námo utámakompimba máutamarrowana áuma kaviraráivo ³⁷ Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankarowaimba kwenáuma íma kaviraráiyé Póro siráiyé.

³⁸ Póro simásuwena séna kesí kwaásiyono. ísámai kawé'a oró. Ísuma pukáimpinkemba usásinankaraiwaintavena kwaásiti sáwí-imayaa sáwí-mayai maitiyuwániye Áánútu siráiyé. mináimbá simátimunda ísámai kawé'a oró. ³⁹ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaambo kwaráawaimo ombá minámáánkó kentí sáwí-imayaa íma maitiyuwáinana arupí umái

máyáawain-owe Áánútu íma sínivo Ísumo éna kwenááiyavesa áraire sésa kwenká'á aráápamái máyáawaiti sáwí-imayaa maitiyuwáinana miwíyávéna arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníye. ⁴⁰ miráumai Áánútun-aaí simátímakowai tááigo kempá'á tivó sé'a kárákwimai kawé'a oró. ⁴¹ naaóv'á Áánútun-aaí simátímakowai agaimaréna sésa

árait-aintavai simái sáwí'a on-kwáási ísáaro. keinárawa'o máyáan-kanaara'a mayái máyáanda mimbáyáímó awáné'o é'o ímo kesópa'o té'o é'a úwoi puwónááowe. mimbáyáiyávésamo simátimiya'a mináíntávésa íma áraire sénááowe

sésa agaimaréna siráawe. mináimbá kempá'á tivó sé'a kárákwimai kawé'a oró Póro siráiyé.

⁴² mináimbá simásuwena Pórowe Páánápáasiye máápa'a kumónáe kwéuyasa kwaási sésa ókwara'a monor-áimbó ísaan-kanaa tínakai

mináimbá másiyata isánaumne ⁴³ simásuwesa máápa'a kumésa sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Yútaa-monor-ampa'a kwéguwaiye Póronte Páánápáasinte kwa'maésa kuwasarái sésarai Áánútu úwoi kawé'a umátinkanivo úwoi asiramái kwená aampa'á koró sirááiyé.

⁴⁴ suyaná Yútaa-kwaasi monor-áimbó kwéison-kanaa túwasa mindáópaken-kwaasi amápa'a Ísóigon-ai isánáe sésa Yútaa-mono'-naumpa'a umáyówasa ⁴⁵ Yútaa-kwaasi tuwánésa tirumbá sáwí'a úwasa mináimbá kwáráavo sésa Póronte Páánápáasinte aká'áamba simátinkesa kampar-áimbá kwéseye sésa simái kárówasarai ⁴⁶ miwí táaroí íma inkaisésarai asiramái sésarai aiva'á árai'a Áánútun-ai simátimuyamba mináimbá tínaaemba umáme'a íma sínkáiyé sembá pó'a aúnái'o umáímo maí'mai'o ónaunda uwóví'a ónaumne-imayaa ombá pókai tayauwerékai ó'onkaa-kwaasiva'a Áánútun-ai kosimátiméyauye. ⁴⁷ ááéma Ísóigo simásimenaya séna

emá ó'onkaa-kwaasi sáma kamátinke kesáái kwésimatiminasa kesí aambá awánáiy'a amápa'-maravaken-kwaasi sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámp'á métinkanaumne

Áánútu mináimbá simásímakaimba pókai ó'onkaa-kwaasi kwenáái kosimátiméyauye Póro siráiyé.

⁴⁸ Póro súwasa ó'onkaa-kwaasi isésa Ísóigon-aaiyavesa aamoí ésa tirumbá kawé'a umái máyówana Áánútu séna kesí kwaási é'a aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe súwasa miwí Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwemp'á'a tésa méraawe.

⁴⁹ Ísóigompa'a aráápamai mésa mimbáravá'á Ísóigon-ai kosimátintasimatin-uwasa sáwíva-kwaasi isésa ⁵⁰ Yútaa-kwaasi Póronte Páánápáasinte tirumbá sáwí'a umátinkesa mindáópaken-anon-kwaasiye aarai túwí'a kwáyon-inimba Yútaa-monor-aimba asiramái máyón-ininte mindárai táái simátimesa miwítí imáyáa tavisuwasá isésa Póronte Páánápáasinte sáwí'a umátinkesa aaisambá tiyésa miwítí maravákémbá tí'mátuwowasarai ⁵¹ Áánútu minkwáási íma aamoí umátinkaniye-umasitai'a ésarai tísamaivakem-barama uwáésarai Ántioku-naopa'a tuwésarai Áíkóniyamu-naopa'a kuyasá ⁵² Ántioku-naopa'a Ísuna aampa'á kun-kwáási máyówana Áánútun-amanko miwívimbá anómba umátinkowasa tirumbá kawé'a umái méraawe.

14

Póroe Páánápáasiye Áíkóniyamu-naopa'a kurááyan-kwasai.

¹ Póroe Páánápáasiye Áíkóniyamu-naopa'a kwésarai ááémo urááyantemba Yútaa-mono'-naumpa'a umésarai áséi-kwasai asiramái simátímúyasa isésa sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Ísun-aaiyavesa áraire sésa kwemp'á'a tésa máyómbanivo ² évaka-Yutaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa tínaaemba unámesa íma áraire sirówai Póronte Páánápáasinte sáwí-aimba simátinkówasa ó'onkaa-kwaasi isésa mindáraiye Ísun-ai isówaiye tirumbá sáwí'a umátinkómbanivo ³ mindárai ayáátááka'a mindáópa'a mésarai miwí táaroí íma inkaisésarai Ísóigon-ai asiramái simátímúyana Ísóigo kwaási úwoi kawé'a kwéumatinkaimba awánaigwae séna mindárai kwená asirayámbá tímúwasarai ímo awánarom-bayai kawé'-máiyái máyóyasa

4 mindáópakewai kaepí taaínkaar-urésa évakarawai sésa Yútaa-kwaasi tááiyavesa áraire suwasá évakarawai sésa aantá-kwaasi tááiyavesa áraire siráawe.

5 suwasá ó'onkaa-kwaasiye Yútaa-kwaasiye miwítí anón-kwaasiye torupamáí mésa tímááyu-aimba sésa óntandei Póronte Páánápáasinte tínkamonaé suwasaráí 6 mináímbá isésarai kawé'ó íyapa'a méyae sésarai Áríkoniyyaa-marava'a kwésarai Árisíttaa-naopare Tépi-naopare ó'on-o'on-daopare 7 áséi-kwasai simátíma'maesarai kurááiyé.

Árisitaava'a Tépiwa'a kurááyan-kwasai.

8 moóráwai Árisíttaa-naopa'a anówa arupinkémbá aísamai sáwí'a umáguromba maránkarowana íma aaintómba ááemo maúnka'a ména 9 Póro kwésimatimun-aimba iséna árair-aimba kwésimba póna kawé'a umásinkaniye-imayaa úwana Póro minímáyáámó úmba awánéna aráá'a avuwéna 10 anónka'a séna enaísamaine usásinaao súwana usásinkwena aamoi éna kweyáárika'a marapá'á kúmba 11 sáwíva-kwaasi Póromo úmba awánésa miwí tááivinkemba Áríkoniyyaa-aimpinkemba sésa kentáásí ísóigorai kwaásiraan-umai marapá'á kentáávímbá kumbáyaaíye sésa 12 miwítí ísóigo áwí'a mindárai tamátimesa sésa Páánápáasintavesa Súsiye sésa Pórontavesa aaiyé simátímiwaiye sésa Émísiye sirá. 13 marukón-awampa'a minkámpár-ísóigó áwí'a Súsi kwená mono'-námbá kwáyowana minkámpár-ísóigóntávái ísámai póí'o umándon-kwaasigo purumakambá kwémaena moigwáán-aramba kwétararena umái maimaéna mindáókona kuri-óntará'á mói marówasa sáwíva-kwaasi miwítí ísóigontavaimo póí'o umándaante miráumai Ísuna aantá-kwaasiraira'a póí'a umádanae 14 sun-áímbá isésarai sáwí'an-iyé sésarai kentí unáánkwátói tarátuwesarai isaaisésarai sáwíva-kwaasivimba komaésarai anónka'a sésarai 15 kenkáí nóra ónáera kwéoo. keiráí kemó onten-kwáási úye. áséi-kwasai tasimátimuyamba pó'a mirán-kámpári'ó tuwé'a árair-Isoigompa'a teró. árair-Isoigo kwíyómba éna maramá éna uwí-nómbá éna mimpímbá kwáyáin-tantaa'a úmarena asirayánkwáráwái máyáíye. 16 ááema Áánútu úwoi tíyukowa'a kentí imáyáavinkemba amápa'-mapaken-kwaasi kwénaaesa 17 miráumai kwéombanivo Áánútu máyáíye sígwáe séna aai sisaná aa'a téna toónkó kawé'a isa'a kwéne'a tirumpimbá aamoi kwéowe. miráumai awáné'a mirámá iní-Ísóigó máyáíye sígwáe séna Áánútu kawerí'a kwéíye 18 mindárai mináímbá suyásá amápa-kwaasi asirésa mindáraira'a póí'a umándaanumne kwésuwasarai íma mirá oró simái tuvímbeasarai íyúyasa ivátukaawe.

19 ivátuwowasa évaka'-Yútaa-kwaasi Písítíyaa-marava'a Ántíoku-naopakemba évaka'a Áíkóniyamu-naopakemba tésa amápa-kwaasiti imáyáa tavisuwasá iséna Póromba óntandei tuvuwésa á'a púwiye-imayaa ésa tavisímaesa mindáókona awámpá'á mátúwówasa 20 Ísuna aampa'á kuwái taúkúmakesa taawánowana usásinena mindáópa'a kwéna kogaúmba usá aaváyaavimba usásinesarai Pórowe Páápápáasiye mindáópa'a tuwésarai Tépi-naopa'a kurááiyé.

Síríyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a ókwara'a kurááyan-kwasai.

21 Pórowe Páánápáasiye Tépi-naopa'a áséi-kwasai kosimátímúyasa isésa áraire sésa Ísuna aampa'á kwéguwasarai mindárai Árisítaa-naopa'a ókwara'a komésarai minkákémbá Áíkóniyamu-naopa'a komésarai minkákémbá Písítíyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a ókwara'a komésarai 22 miráumai kwénaaesarai Ísóigon-aaiyavesa áraire sirówai miwítí imáyáa asiramátinkesarai sésarai Ísuna aampa'á asiramái koró sésarai Áánútu kwená kwaási kwégawaai'a kónáe sé'o é'a minámpá'á umbaiyé tain-ámpá'á kónááowe sésarai 23 miráumai mindáópata kwénaaesarai maará ésarai Ísóigona kwaásivinkemba miwítí anón-kwaasi usásintinkava'a kuyasá Áánútuna imáyáa ésa toómbá íma nésa námúnaawe su'mai kwésesa mindárai Ísóigompa'a aráápamái máyówaiyavai Ísóigo kárakwitinkamae iyíníye simátímakaaiye.

24 simátimesarai Písítíyaa-marava'a kóyaaitesarai Pámpíríyaa-marava'a kwésarai 25 Pékaa-naopa'a komésarai áséi-kwasai kosimátimesarai minkákémbá Átériyaa-naopa'a kumésarai 26 nompí-sípí táto'mai usáatesarai teémesarai Síriyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a ókwara'a tirááíye. ááéma mindáópata Ísóigona kwaási mindárai yavesa Áánútu túwa'naa úmaena iyínívo kwená mayái komáyáakaiyo sirówasari mimbáyái komaisuwésarai tirááíye.

27 Ántíokuva'a tuyasá Ísóigona kwaási tayorupamáí máyówasarai Áánútumo simátímuni'o urááyan-aimba sésarai Ísuna aampa'á ó'onkaa-kwaasi agaráátinkauyasa mináintávái áraire sésa minámpá'á kwégowe-aimba tasimátimesarai 28 mindáópata Ísun-aai isówai ayáátááka'a méraaiye.

15

Yérúsaremuva'a torupamáí mésa siráan-kwasai.

1 Ántíoku-naopa'a máyóyasa évakarawai Yútiyaa-maravakemba Ántíoku-naopa'a komésa Ísun-aai isówaiyavesa sésa Áánútumo Mósesimbo simámakon-amaambo ímo isé'o túra'o kárámaimo araa'énamo íyanamo éna Ísóigo sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á íma métinkaniye suwasarái 2 Pórowe Páánápáasiye mináintávái áwáa'a tiyésarai kwesimá kwesiman-esa Ántíokuvakewai Ísun-aai isówai sésa Yérúsaremuva'a aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiye mináintávái kotisaa oró sésa Póronte Páánápásinte évaka-kwaasiye ti'márówasa kuráawe.

3 Ísóigona kwaási ti'márówasa kweémesa Vínísiyaa-marava'a Sámériyaa-marava'a naaó'-nao'a komáyówasa Ísun-aai isówai torupamáí máyówai simátimesa sésa ó'onkaa-kwaasi Ísun-aai isésa áraire sésa kwempá'á tésa máyáawe suwasá isésa tirumbá kawé'á úwasa 4 naaó'-nao'a simátimatuwesa kweémesa Yérúsaremu-naopa'a komáyówasa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiye miwítí anón-kwaasiye tiyáámba kwétimesa aamoí uwasá Áánútumo mayáímó tímakaim-bayaimo mairáan-aimba másimatimuwasa 5 isésa évakarawai Ísun-aaiyavai áraire sumbánivo amáán-kawaa-kwaasiti aampa'á kwéguwai usásinesa sésa ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaiyavai áraire kwésewai Mósesi simátímakon-amaamba isésa túra'a

kárámai araa'éna orómá kosimátíméro suwasá ⁶ aantá-kwaasiye anón-kwaasiye sésa mináimbá torupamá méta imáyáa umáíya senó siráawe.

⁷ suwasá torupamá mésa ayáátááka'a mináimbá suwaná Pítáa usásinena séna kesí kwaásiyono. ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai isésa Ísun-aaiyavai áraire sígwáe séna ááéma Áánútu keinárawapinkemba usásisinkena si'marówa'a kosimátimewanasa isésa áraire siráawe. kemá mináimbá á'a isaraawe. ⁸ Áánútu amápa-kwaasiti imáyáa tuwánéna ó'onkaa-kwaasiyavena séna kesí kwaásiman-owe séna kwenamambó simakonten-umai miwímó timakomba awánaraumne. ⁹ Áánútu Yútaa-kwaasiya ór-amba íma agaráásinkenaya ó'onkaa-kwaasi íma ór-amba agaráátinkena kwéivo Áánútu amápa-kwaasiya mimbórá-ámbá kwéagaraasinkaiye. miwí Ísun-aaiyavai áraire sunkákémbá miwítí sáwí-imayaa maitiyuwéna kawer-imáyáa umátinkaraiye. ¹⁰ Mósesin-aai go kentáá síkwá'náya umbái tiyówasa íma kanaán-umai kwakáawe. kentáágwárá'á miráumai umbái taisatá íya kanaán-umai kwakáumne. mindáyavai ó'onkaa-kwaasi Ísuna aampa'á kowáiyáváimó Mósesin-aai kwáráaro síyasamo ésa umbái-ámbá kwaránááowe. mirámó íyanamo éna Áánútu áwáá'a sína'a pó'a íma mirá onááowe. ¹¹ Ísóigo Ísu úwoi súwa'naa enaya sáwí'o umáimo máyaundavinkenta kawer-ámpá'á mégwésinkaintaawe. mináintáváiyá áraireya sénáisae mirámó kwéintenta ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá kwéiye Pítáa siráíye.

¹² Pítáa súwasa isésa amáparawai árai'a siyé sésa íma aai suwasarái Pórowe Páánápásiye Áánútu tímakaím-bayai ó'onkaa-kwaasivimba mimbáyái mairááyan-aimba simátimesarai Áánútuna mayái ímo awánaraam-bayai kawé'máyái mairááyan-aimba ¹³ simátímatuwoyana Yémési séna kesí kwaásiyono. kesáái isáaro. ¹⁴ ááéma Áánútu ó'onkaa-kwaasiyavena imáyáa éna minkwáásivínkémbá évakarawai usásintinkena séna kesí kwaásiman-owe siráin-aimba Pítáa ívé'a simásímakaiye. ¹⁵ Áánútun-aai simátímakowai mináimbá aúvái-kwandaavimba agaimarésa sésa

¹⁶ Ísóigo séna naaémba kum'éa Tévítina naambá tawísíyukaan-damba kunumásuwanaumne. sáwí-yantaakwara'a kawé'á kunumásuwanaunda pósa ¹⁷ ó'onkaa-kwaasi kesópa'a ténááowe. kesí kwaásiman-owe sendawái kesópa'a ténááowe séna

¹⁸ Ísóigo mináimbá naaóv'á sirómba póna ívékwara'a mirá kwésiye Yémési siráíye.

¹⁹ Yémési simásuwena séna Ísóigo siráin-aintave'a imáyáa é'a sé'a ó'onkaa-kwaasi Áánútumpa'a kwéten-kwaasi umbai-máyái íma tíménaumpo ²⁰ aúváiima agaimái tíméta séta kampar-ísóigóntávái imáyáa ésa pói'o umándaamba mimpói íma naaró. aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá íma oró. póima tuvú'newana kwená naaemá ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpói íma naaró. naegwárá'á íma naaró. mináimbá aúvái-kwandaavimba agaimaráúmpo awánaaro. ²¹ ááemo maémáén-kwaasiye ívé'o máyáan-kwaasiye ayáátááka'a aasiyaasi monor-áimbá kwéisaan-kanaara'a mináimbá Mósesin-aai simátíma' maesa kuráawe. mindáyaveta aúvái-kwandaavimba agaimaráúmpo awánaaro Yémési siráíye.

aúvái agaimái ó'onkaa-kwaasi tímakaan-kwasai.

22 súwasa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiye miwítí anón-kwaasiye sésa kanaám-pota kentáávimbá évakarawaiye ti'maráanasaya Pórowe Páánápáasiye Ántiokuva'a kwíyapa'a miwísé kónááowe sésa miwítí avumpinkémbá kae-kwáásí túwí'a mósá makáan-kwaasirai túwí'a tombá moóráwai áwí'a Sáírásí úwana moóráwai kaer-áwí'a Yútásiye Paasapasiyé umái 23 aúváí timésa ti'marówasa kurá. mináúvávimbá agaimarésa maará sésa kesáá kenti kwaásiya úne. aantá-kwaasiye anón-kwaasiye moórá-aimba sénaumpo kentáási kwaási isáaro. ó'onkaa-kwaasi Ántiokunaopa'a Síriyaa-marava'a Sírisiyaa-marava'a máyáan-kwaasi isáaro. 24 kentáávinkémbá évakarawai kentópa'a kwésa ímo simátímakaunda-aimba miwítí imáyáavinkemba kosimátímúwa'a isé'a tirumbá sáwí'a úwa'a umbai taráanta iséta 25-26 torupamáí méta imáyáa éta mimbórá-áimbá simái kae-kwáásí usásintinketa ti'maráúnasaya Páánápáasiye Póroe migóíye. mindárai kesí kwaásiya siruntá tímakaundanaraiye sínkamiyakai puwúyavoyimayaa íma ésarai Ísóigo Ísu Káráisitina mayái kwémayauye-imayaa ésarai asiramái kwémayaaíye. 27 Yútásinte Sáírásinte ti'maráúnasari migóiyamba pósarai aúvávinken-ainkwara simátimeyaaói-ainkwara'a mimbórá-áimbá pósarai kosimátimeyaaóiye. 28 Áánútun-amankowe kesááwé mimbórá-áimbá simáíya íma umbai-áimbá simátimumpo maanáúvávinkén-áimbá simátimundaya isáaro. 29 kampar-ísóigóntávái imáyáa ésa póí'o kumándaamba mimpóí íma naaró. naaemá íma naaró. póímo tuvú'newana kwená naaemó ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpóí íma naaró. aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá íma oró. kesáámó súnda-aimbo é'o é'a kawé'á onááowe. mináímbá ánásaiye. aúváiima agaimái timésa siráawe.

30 suwasá mináúváiímá timésa ti'marówasa maimaésa kweémesa Ántiokunaopa'a kuwasá Ísóigona kwaási torupamáí máyówasa mátímúwasa 31 mináúvái-kwándáávinkémbá táápamái simátímúwasa kawer-áimbá isésa tirumbá kawé'á úwasarai 32 Yútásiye Sáírásiye Áánútun-aai simátímakoyan-kwaasi ayáátáaka'a simátimesarai miwítí imáyáa arupí umátímúyasa isésa asiramái máyówasarai 33 miwísé évaka'-no'waamba máyóyasa Ísun-aai ísówai sésa á'a kanaán-ivo ti'mákaan-kwaasitopa'a kawer-áimbá kosimátímékaiyo suwaná 34 Sáírásí ó'on-imayaa éna mindáópa'a máyowasarai 35 Pórowe Páánápáasiye ayáátáaka'a Ántiokuva'a mésarai mindáraiye évakarawaiye mésa Ísóigon-aai simátíma'maesa kuráawe.

Pórowe Páánápáasiye tarákaa'a urááyan-kwasai.

36 naaémba Póro Páánápásintavena séna naaó'-nao'a Ísóigon-aaimo simátímakauyamba Ísun-aaimo ísaraawai kawerá umáíya máyáawa tuwánamaekai kóyauye Póro súwana 37 Páánápáasi séna Yóni Máákaamba áí'mekai kóyáe súwana 38 Póro séna kweséya téwáyana Pámpíriyaa-marava'a kenkáí másiyuwena kwená naaópa'a tayauweréna kuráimba pókai íma áí'mekai kóyauye Póro súwasarai 39 mináíntávái kayorésarai aaisambá simásuwesarai mindárai tarákaar-uyaná Páánápáasi Yóni Máákaamba áí'maena nompí-sípí táto'mai usáatesarai kweémesarai Sáíparasi-marava'a kuyaná 40 Póro séna ke Sáírásimba airánaumne súwasa Ísun-aai ísówai námúnaa simásuwesa sésa Ísóigo úwoi kawé'á umátinkanivo kokaiyó suwaná Sáírásimba áí'maena kúmba 41 Síriyaa-marava'a Sírisiyaa-marava'a

naaó'-nao'a kwénaaesarai Ísóigona kwaási túwa'naa úmaesarai kuyasá kawe'á umái méraawe.

16

Tímóti mindáraiye kuráin-kwasai.

¹ Pórowe Sáírasiye mirá uyambá Tépi-naopa'a Árisitaa-naopa'a kuyaná moóráwai áwí'a Tímóti mindáoopa'a ména Ísuna aampa'á kwéguwai úwana anówama Ísuna aampa'á kwégun-inimba Yútaa-inimba úwana avowámá Kíríki-kwaasi úwana umái máyówasa ² Árisitaa-naopakewai Ákóniyaa-naopakewai Ísun-ai isówai Tímóti áwí'a mósá makáawe. ³ avowámá Kíríki-kwaasi póna áura'a íma kárámai araa'éna urómba pósa Yútaa-kwaasi mináyámpá'ó máyáan-kwaasi mirán-áimbá isówana Póro séna Ísóigona mayáirá'á Tímótimba airánáe séna Yútaa-kwaasi aamoí ígwáe séna Tímótimba áuma kárámarena ⁴ áí'maena naaúwasa naaó'-nao'a kwénaaesa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiye Yérúsaremuva'a siráan-aimba Ísóigona kwaásiyavai simátíma'maesa kweésa sésa mináimbá isáaro suwasá ⁵ Ísóigona kwaási Ísumpa'a asiramái mésa ó'on-kwaasi simátíma'maesa kuwasá isésa aasiyaasi-táwai évakarawai Ísun-aaiyavesa áraire sinté kwégwesa sáwíva-kwaasi-i'a uráawe.

Póro kaainkáambá awánarain-kwasai.

⁶ Pórowe Sáírasiye Tímótiye Vírísiyaa-marava'a Kárésiyya-marava'a kwénaaesa Ésiyaa-marava'a áséi-kwasai kosimátimenaé sumbá Áánútun-amanko íma kónááowe súwasa ⁷ isésa kweémesa Mísiyaa-maragona oóvímbá kwésa Pítíniyaa-marava'a kónáe sésa uwaná Ísun-amanko íma kónááowe súwasa ⁸ isésa Mísiyaa-marava'a kómaatesa kweémesa Táróasi-naopa'a kumbésa ⁹ no'wáamba Póro kaainkáambá awánówana Másétóniyaa-maravaken-kwasigo koku'á taména séna Másétóniyaava'a tasúwa'naa uwo asiramái súwana ¹⁰ Póro kaainkáambá awánéna simásimuwata usásineta séta Másétóniyaa-kwaasiya áséi-kwasaiya kosimátimunanya Áánútuya kwésaayaisata Másétóniyaava'a kónáeya siráundayaawe.

Árítiyaama Ísumpa'a tiráin-kwasai.

¹¹ séta Táróasi-naopa'a nompí-sípí táto'mai usáateta kówánanaya mindómpí-sípígó apu úmaena kúwata Sámóteresi-marava'a kogwaéwándaya usá aaváyaavimba kweémeta Níápórisi-naopa'a marapá'á kunásáveta ¹² minkákémbá Vírípai-naopa'a marapá'á kuráundayaawe. mindá Másétóniyaa-marava'a anón-daopa'a Áróamáni-kamaani-kwaasi kárákwiraan-daopa'a évaka'-no'waamba kógwaeta ¹³ Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaa túwata imáyáa éta Yútaa-kwaasi nonawámpá'á torupamáí mésa námúnaa kwésewe séta naaópa'a tuwéta nonawámpá'á komówándaya aaraiyómbá torupamáí máyówata kumbéta simátimewanasya ¹⁴ isésa uwaná moórá-ininko Táyátaira-naopaken-ininko áwí'a Árítiyaama kwená mayái óoraan-tantaa'a ampantará'á tásuwena kwétimena óntamba kwémaena kwemá Áánútuna imáyáa éna kwenáwí'a mósá makón-inimba Ísóigo imáyáa amúwana Póron-ai kawe'á umái isówana ¹⁵ minínínkógwará kwená akúnkwará'á nombá pétinkowana minínínkó séna kentávái sé'a Ísóigona-aaiyavena áraire séna Ísumpa'a

asiramái máyáin-ininkoman-iyé sé'a kesí naaúmpa'a taménaaowe asiramái súwata kwená naaúmpata koméraumne.

Pórowe Sáírásiyé ándáva'a máyóyan-kwasai.

¹⁶ moórá-arasi mayáí kwémayon-arasigomba évakarawai óntamba tuwésa meéyán-uráan-arasigomba taraváá-kwámá kwenarumpimbá máyowana évaka-kwaasitopa'o naaémbo kwínín-aimba simátimuwasa óntambo ámúmba kwembó meéyámakaan-kwaasi timúwasa maémaémbani. moórá-tawai námúnaa kwésupa'a kumówánanaya minárásígó suwánéna ¹⁷ Póronte kenté sínaeemba kwa'maéna kwégwena anónka'a séna Áánútu kwíyómpa'a máyáiwaina mayáí kwémayaan-kwaasiman-owe. Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á mégwétinkain-aimba kwésimatimewaiman-owe minárásígó séna ¹⁸ sáwívaka'a kwa'maéna kwégwena mirá súwana Póro arumbá umbái tówana mégwantena kwenarumpimbó máyon-taravaa-kwankontavena séna Ísu Káráisitina asirayámbá kwáyáintavai égési umái sé'a minárásí auwé kóaaó súwana avekáámbá auwéna kóúwasa ¹⁹ minárásígómbó meéyán-uráawai awánésa tirunkó sáwí'a úwasa sésa íma kawer-óntámbá mayánaumne sésa Póronte Sáírásinte tiyáánka'a táto'mai tavisímaesa naambárupa'a kawáá-kwáásítópa'a mátinkesa ²⁰ Áróamáani-kamaani-kwaasitopa'a mátinkesa sésa maandárai Yútaa-kwaasirai kentáásí naaópa'a sáwí-mayai kwémayaiye. ²¹ kentáásí amáámba kwégaesarai ó'on-ampar-amaamba kwéseye. maandáraimo séyan-amaamba íya kwaránaumpo Áróamáani-kwaasiti amáámba kwaránaumne suwasá ²² sáwíva-kwaasi taúkúmaresa anónka'a símae iyésa sésa áraire suwasá kawáá-kwáásí mindáraitai unáánkwátói tarátiyuwesa sésa kunánaandei tínkamoro suwasá ²³ ávááraumai tínkamabaresa tavisímaesa ándáva'a avúsúyuwesa ándáva'o kárákwiron-kwaasiyavai sésa ontará'á kárákwimai mindárai kawé'á uwo suwaná ²⁴ avumpín-dáúmpá'á móavusuyuwena tísamairai taaí umairéna aráápamarena ándáneí kárárumarowasarai méraaiye.

²⁵ mésarai no'wáán-avuntamba Pórowe Sáírásiyé námúnaa kwésesarai Áánútuna imá kwésuyasa ándáva'o máyón-kwaasi ísówana ²⁶ avekáámbá anóm-barima tówana naamayáámbá karekó'a unágúwana amápar-ontama tigúwana ándáva'o máyón-kwaasi tiyayaampimpaken-andama kweyáárika'a ayúkúwasa ²⁷ ándá-naumpa'o kárákwirawai aúmá kwáyómba póna usásinena awánómba ontan-tigurówana usáawanena séna ándá-kwaasi kóuraawe-imayá éna anón-kwaasigon-aaroi inkaiséna kwená taánasatama mósá taúkéna kwenáúvimba agaiváíndayavena úwana ²⁸ Póro awánéna anónka'a séna íma mirán-uwo. kesáámá amápata úwoiya máyaumne súwana ²⁹ ándá-naumpa'o kárákwirawai kwená kwaásiyavai séna oómbá kúra-simero súwasa kúrar-amuwana avekáán-umai ándá-naumpa'a iyúmba ayántámbá kwétowana anóndaraima óye séna Póronte Sáírásinte tísamaivimba kumbaéna ³⁰ usásinena tí'maena máápa'a kumbéna séna nóra onaná sáwí'o umáímo máyaundavinkemba Áánútu kawer-ámpá'á mésinkaniyo súwasarai ³¹ mindárai sésarai Ísóigo Ísu Áánútumpakemba kunkáiwain-aaiyavai áraire sinaná ewé ená akúné sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye simámesarai ³² minkwáásiyómbá Ísóigon-aai simátímúyasa ísésa ³³ mindó'wáán-avuntamba ándá-naumpa'o kárákwirawai tí'maena

tirósáanumpar-avima kwésese umátiyuwena mitáwai kwesé kwená kwaásiye mono'-nómbá pékaawe.

³⁴ nombá pé'maena Póronte Sáírásinte tí'maena kwená naaúmpa'a mátinkarena toómbá timúwasarai kwénoyasa kwewé kwená akúné Ísun-aaiyavai áraire siráamba pósa tirumbá kawé'á umái méraawe.

³⁵ máyówasa usá aaváyaavimba Áró máani-kawaa-kwaasi i-kwáási tí'márówasa ándá-naumpa'a kwésa sésa mindárai ayútínkénasarai kókaiyo suwaná ³⁶ ándá-naumpa'o kárákwirowai Pórontavai séna Áró máani-kawaa-kwaasi i-kwáási tí'márówasa tésa sésa Póronte Sáírásinte ayútínkaao sembá pókai ayútínkáanakai tirumbá kawé'á ínakai kokaiyó súwana ³⁷ Póro i-kwáásiyáwái séna íma kawer-áimbá sésa kempímbá íma kwáyáin-aimba simái kunánaantamba sinkamesa ándáva'a avúsúyukaawe. Áró máani-kwaasiti aúváiima tokáuyan-kwaasi úyambanivo sinkamomba uwóví'a ésa minámáambá káráyukaawe. ívé'a aúpá'á ayúsinkai-imayaa owakái íma mirá óyauye-imayaa ékai Áró máani-kawaa-kwaasi kesópa'a tésa ontá tayisúwéwakai kóyauye Póro súwasa ³⁸ i-kwáási isésa koyauwerésa Póron-aaí tasimátimesa Áró máani-kwaasiti aúvái tokááin-kwaasiye simátímúwasa isésa táátavai ésa ³⁹ ándá-naumpa'a komésa sésa keinárai Áró máani-kwaasiti aúváiima tokááyan-kwaasi óyata íma ísareta úwoiya tínkankaunda mindá uwóvíta éta tínkankaumne sésa tí'maesa máápa'a kumésa aánoumai sésa kentáási naaópa'a tuwékai kokaiyó suwasarái ⁴⁰ Pórowe Sáírásiye ándáva'a tuwésarai Árítiyaana naaúmpa'a kuyasá Ísun-aaí ísówai torupamáí máyówasarai miwítí imáyáa kawé'á umátinkesarai tiyuwésarai kurááiyé.

17

Tésárónaikaa-naopa'a komérayan-kwasai.

¹ Pórowe Sáírásiye kwésarai Ámpíporisi-naopa'a Ápóróniyaa-naopa'a kóyaatesarai Tésárónaikaa-naopa'a kuyaná mindáópa'a Yútaa-kwaasiti mono'-námá kwáyowana ² Póro úntemba Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwésunka'a mono'-náúmpá'á uména Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkenqaimba simátimumba monor-áimbó ísaan-kanaara'a kaumborá'á simátimena ³ séna aúvái-kwandaavinkemba séna Áánútumo usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkaiyana puwéna usásinaniye siráimba mináinkóná ááimba ayora'á simátimune. mináimbá Ísuntavesa siráawe Póro súwasa ⁴ isésa Yútaa-kwaasi évaka'a mináintávésa áraire sésa Póronte Sáírásinte tinaemba kwarésa Kíríki-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá márówaiye sáwívar-inimba túwí'a kwáyon-ininte miráumai-sawiva-kwaasi kwakáawe.

⁵ kwárówasa Yútaa-kwaasi tuwánésa tirumbá sáwí'a úwasa sésa mináimbá kwáráavo sésa sáwí-kwaasi kavóná-kwaasi tirówasa torupamáí mésa áái'a tiyáné sésa imáyáa tímúwasa Yésónona naamba taúkúmaresa Póronte Sáírásinte tayátomaeta amápa-kwaasi túranka'a aavintá maitínkánsaiye sésa tivaká'á umbá ⁶ íma máyóyasa Yésónowe Ísun-aaí ísówai évakare tavisímaesa mindáópaken-kawaa-kwaasitopa'a mátinkesa anónka'a sésa Pórowe Sáírásiye sáwí-aimba kwémaresarai amápa'-marava'a kwétesarai ívé'a maankákwará'á kentáási naaópa'a tamáyayana ⁷ Yésóno kwená naaúmpa'a matínkaraiye. Áró máani-aiva-kawaanakona ámáamba

karésa sésa kentáará'ó kárákwiraiwai Ísuman-iyé kwésewe suwasá ⁸ amápa-kwaasiye kámááni-kawaa-kwaasiye isésa tirumbá sáwí'a úwasa áái'a tiyái-ímáyáá uwasá ⁹ kawáá-kwáási Yésónompi kwimái évaka-kwaasiyavai sésa óntamba simíyata ayútínkáana'a ti'mátuwaaro suwasá óntamba tímúwasa ayútínkówasarai kurááiyé.

Pérea-naopa'a kuráan-kwasai.

¹⁰ ayútínkówasarai kuyasá no'wááni'a únka'a Ísun-aii isówai Póron-te Sáírásinte tínkamovo sésa ti'márówasarai Pérea-naopa'a kweémesarai kuyambá Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á umésarai Ísun-aii simátímúyasa ¹¹ minkwáásiyómbá ima Tésárónaikka-kwaasiraamba ésa kawer-ímáyáá kwéesa Póron-aii kawé'a umái isésa aasiyaasi-táwai Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba awánésa sésa Póro áraira kwési. kampará kwésiyo sésa aasiyaasi-táwai Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba táampamai awánomba ¹² Yútaa-kwaasi sáwívarawai Ísun-aaiyavesa áraire suwasá Kíríki-inimba túwí'o kwáyon-inimba sáwíva'a Ísun-aaiyavesa áraire suwasá Kíríki-kwaasi sáwívarawai Ísun-aaiyavesa áraire suwasá ¹³ Póro Pérea-naopa'a Áánútun-aii kwésimatimiyemo sun-áimbá Yútaa-kwaasi Tésárónaikkaavaken-kwaasi isésa Pérea-naopa'a tésa miwítí imáyáa tayavisimái suwasá isésa Póromba áwáá'a aéésa áái'a tiyamánkai-imaaya uwasá ¹⁴ avekáámbá Ísun-aii isówai Pórontavai inkámóvo sésa uwí-nómpá'á kumuwo suwaná kumúwasarainivo Sáírasiye Timótiye mindáópa'a úwoi máyóyasa ¹⁵ Póromba áí'maesa kumeémesa Áténesi-naopa'a móruna auwésa kuntauwerésa miwítí naaópa'a iyésa Sáírásinte Tímótinte usimátimesa sésa avekáán-umai kesópa'a kúmókaiyo Póro siyé usimátimakaawe.

Póro Áténesi-naopa'a mérain-kwasai.

¹⁶ Póro Áténesi-naopa'a kuména Sáírásinte Tímótinte kwétimu'marena awánómba mindáópaken-kwaasi sáwíva'a kampar-ísóí úmakesa miwán-áwí'a mósá kwémarowana Póro tuwánéna arumbá umbái tówana ¹⁷ Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá márówaiye usimátiména Áánútuna áséi-kwasai usimátiména aasiyaasi-táwai mindáókona marupá'á máyón-kwaasi Áánútun-aii simátíma'maena iyúwasa ¹⁸ Épikúriyaan-aii isámái kuwáiyé Sítóikin-aii isámái kuwáiyé Póronopa'a tésa kwesimán-kwesimán-esa évakarawai sésa aaiyé símaena nááin-kwaasi nóine kwésiyo suwasá évakarawai sésa ó'om-bapaken-isoigontavena kwésiye sumbá Póro Ísun-aii séna pukáimpinkemba usásinkaiye simátímakaintavesa mináimbá suwasá ¹⁹ Póromba áí'maesa kawáá-kwáásímó torupamáí mésamo évakar-aimbo simáimo kawer-un-áyámpá'á áwí'a Áríópagasi-ayampa'a Póromba áí'maesa máankesa sésa aúná-aimbo kwésimatiména-aimba simásímínata isáano. ²⁰ kesáá mináintá isáunda mináinkó á'oran-ivo ókwará'a mináinkóná ááimba simásímínata isáano sésa ²¹ Aténisi-naopaken-kwaasiye ó'om-bapaken-kwaasi mindáópa'a tamáyón-kwaasiye aasiyaasi-táwai torupamáí mésa aúná-aine su'mai kwésewe. mindáyavesa mináinkóná ááimba simásímínata isáano siráawe.

²² suwaná Póro usásinena Áríópagasiva'a torupamáí máyón-kwaasiyavena séna Áténesi-naopaken-kwaasi isáaro. monotáv'éo

asiramáimo máyáawai á'a tuwánaraumne. ²³ kentí naaópa'a kwénaae'a tuwánáúna'a évaka-tantaa'a úmake'a miwán-áwí'a mósá kwémaraamba tuwánaraumne. óntan-taareira'a aúváima agaimaréna séna íma awánáúnda-isoigontavai maanóntán-tááréímá úmakaumne agaimaréna siráimba úwa'a awánaraumne. minísóígómbá íma awánaan-isoigon-aaí simátimune. ²⁴ kwemá kwíyómba maramá mimpímbá kwáyáin-tantaa'a úmarena amápa-tantaaka'a kárákwirena íma kwaási úmakaan-daumpa'a méraiye. ²⁵ kweyáama kwaásimo máyáawaina ááinkoma póna táama kwétimena amápa-kwaasira'a kárákwiyena kwempímbá ímo ááimo ánkariwaima póna íma kwaási kwembá áwa'naa owáimán-íye. ²⁶ Áánútu aiva'á moórá-kwaasi úmakowasa kwempínkémbá ó'on-o'on-kwaasi sáwíva'a paáruresa amápa'-marava'a kóyáwé uráawe. Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa'-marama taaín-timena amápa-kwaasiti kanaamá makáíye. ²⁷ kembá sivakáá-umai suwánaigwae séna Áánútu mirá uráíye. kwemá íma némpa'a máyáivo egwaa'á máyáimba póta awánanaundayaawe. ²⁸ moóráwai séna kwemá máyáísata póta kesáámá máyaumne siráíye. keinárawapinkemba moóráwai agaimaréna séna árai'a kwená iyámpóíya úne agaimaréna siráíye. ²⁹ Áánútuna iyámpóíya póta kwaásimo kentí imáyáavinkembo óntambo úmaken-tantaatavetaamo éta kesivowéyá íma sénaumne. ³⁰ ááemo miwímó mésamo sáwí'o umbá Áánútu miwíyávéna íma sáwívar-aimba siráivo ívé'a amápa'-mapaken-kwaasiyavena séna sáwí-amba tuwé'a kesópa'a teró Áánútu kwésiye. ³¹ kwená imáyáavinkemba amápa-kwaasi aaivimbá maitínkánín-kanaama tíniye. aaivimbó maisínkánín-kwaasiya á'a usásinankariye. pukáimpinkemba usásinankaraimba pósa árai'a kwemá aaivimbá maisínkánín-taaniye sénááowe Póro siráíye. ³² pukáimpinkemba usásinankariyemo súmba isésa évakarawai aká'áámba suwasá évakarawai sésa moórá-tawaimo índa simásímínata isáano suwaná ³³ Póro tiyuwéna kóúwasa ³⁴ évakarawai kwenánaaemba kwa'maésa kwésa kwenáái isésa Ísun-aiyavesa áraire sumbá miwíwínkémbá moóráwai áwí'a Táyonisi kwemá Áríópagasi kánísórona'a úwana moórá-ininko áwí'a Tamarísiye minkáé'nárai umái évakarawaivi kwimáí Ísun-aiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráawe.

18

Póro Kórínti-naopa'a komérain-kwasai.

¹ Póro Áténisi-naopa'a simátimatuwena tiyuwéna Kórínti-naopa'a komáyowana ² moóráwai Yútaa-kwaasigo áwí'a Ákwíra máyowana kwembá anówa Póntasi-márává'á ména maránkarowana ména anón-éna Ítárimarava'a Árómaa-naopa'a koména awaininkó áwí'a Párisirae máyóyana mimbárává'á kárákwiron-kawaa-kwaasigo áwí'a Kórótíyasa Yútaa-kwaasi áwáá'a tí'mai Árómaa-naopakemba tí'mátuwowasa kuwasaráí Ákwírae Párisirae Kórínti-naopa'a komáyóyana Póro mindáraitopa'a kwéna ³ kwená moórá-mayai-kwaasitopa'a póna mindáraise koména ampanta-námbá kwéesaya óntamba kwémaesaya ⁴ Yútaa-kwaasimo monor-áímbó kwéison-kanaamo túntemba Póro Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména Yútaa-kwaasiye Kíríki-kwaasiye Ísun-aiyavesa áraire sésa kwempá'á tígwáe séna Ísun-aaí simátíma'maena íraíye.

5 kwésimatimunka'a Sáiráiye Tímótiye Másétóniyaa-marava'a tuwésarai Kórinti-naopa'a kúmúyana Póro aasiyaai-táwai kawer-áimbá simátíma'maena kwéiyena Yútaa-kwaasiyavena séna Áánútumo usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya amu'maráúndawaiya kwemá Ísuman-iyé súwasa 6 kwenáái araaisésa sáwí-aimba simánkówana kwená unáánkwtóirakemba kankambá apivíyena séna Áánútumo sáwí'o umáimo máyáampinkembo kawer-ámpá'ó ímo métinkanimba kentí ááinko ína'a sáwí'a ónááowe. kemá íma sáwí'a umátinkaumpo keyáárika'a sáwí'a ontávé'a tiyuwé'a ó'onkaa-kwaasiva'a kosimátíma'mae'a kónaumne Póro simásuwena 7 tiyuwéna moórá-kwaasigona naaúmpa'a komáyowana mindáúmpákén-kwáásígó áwí'a Tísíyasi Yásási kwemá ó'onkaa-kwaasigo éna Áánútuna imáyáa mósá marówai úwana kwená naambá Yútaa-kwaasiti mono'-nánkóná egwaa'á kwáyowana Póro mindáúmpá'á koména kawer-áimbá kosimátíma'maena iyúwana 8 moóráwai áwí'a Kárisipasi Yútaa-kwaasiti mono'-nánkár-ánón-kwáásígó Ísóigon-aaiyavena áraire súwasa kwená akúnkwará'á áraire kwésuwasa Kórinti-naopaken-kwaasi sáwívarawai Póron-aai isésa Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa mono'-nómbá pékaawe.

9-10 nombá pérówana moórá-no'waamba Póro kaainkáambá awánówana Ísóigo séna íma áá'a kaíno. kemá esé ménaunda po íma ivátuwe kesáái úwoi simátíma'mae kwaaó. mindáópakemba sáwívarawai kesáái isésa kesí kwaási-i'a ónááomba pósa íma sáwí'a umánkanaaowe Ísóigo súwana 11 Póro mindáópa'a moórá-i umái ava'moraé-kwiyomba ména Áánútun-aai simátíma'maena iráiyé.

12 simátimuwana Áróamáani-kamaani-kwaasi áwí'a Káriyomba ai'marówana Kíríki-kwaasiti maravá'á kogarákwironka'a Yútaa-kwaasi Póromba tátoresá ál'maesa Káriyonopa'a máankesa 13 sésa maankwáásígó évakar-aimba kwésimatimena Áánútumpa'o iyónááon-amba moórá-ankwara'a kwéagaraatinkaiye. mináínkó kentáási ámáámba kwéaraaisiye suwaná 14 Póro sénáe súwana Káriyo Yútaa-kwaasiyavena séna minkwáásígó kámááni-kwaasi tááimo sáwí'o énamo sáwí-mayaimo mairáinkakai kentáái ívé'a kawé'á umái isáúsina. 15 ániwo kentí ááine kentúwíre kentí amááne su'maiyave'a tásísaa ontávé'a ivátuwe'a keyáárika'a mináimbá másimai kawé'á oró. ke íma mirán-áimbá isánaumne séna 16 aaimó síi-náúmpákémbá tí'mátuwowasa 17 moóráwai áwí'a Sósénisi Yútaa-kwaasiti mono'-nánkár-ánón-kwáásígómbá tátokesa aaimó isón-dankona egwaa'á inkámúwana Káriyo mindáyavaimo ímo imáyáamo úmba ivátukaiye.

Póro Ántiókuva'a ókwara'a kuráin-kwasai.

18 Póro Kórinti-naopa'a ayáátáaka'a Ísun-aai isówaiye ména tiyuwéna séna Párisiraante Ákwíraante tí'maena Síriyaa-marava'a kónáe séna Sénkíríyaa-naopa'a kumbéna Áánútuntavena árair-aimba séna a'nóntáu amápa'a káráyuwena mindárai tí'maena nompí-sípí táto'mai usáatesaya kweémesaya 19 Évésasi-naopa'a mindómpí-sípívinkémbá marapá'á kunásávesaya Póro Párisiraante Ákwíraante minká tiyuwéna Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména aai kwesimá kweiman-uwasa 20 miwí

sésa ayáátááka'a keséya méniyone suwaná ímaniyé simásuwena ²¹ kwéna séna Áánútumo owé sénamo si'maráina'o é'a koyauweránaumne séna nompí-sípí táto'mai usáatena Évésasi-naopa'a tuwéna kweémena ²² Sísariyaa-naopa'a mindómpi-sípívínkémbá marapá'á kunásávena kunkéna Yérúsaremuva'a marapá'á iyéna Ísóigona kwaásiyavena kawer-áimbá simátimatuwena Síriyaa-marava'a Ántioku-naopa'a koména ²³ évaka'-no'waamba kwaitinkéna tiyuwéna Kárésiyyaa-ayampa'a Vírísiyyaa-ayampa'a naaó'-nao'a kwénaaena Ísun-aaí isówaiyavena simátíma'maena iyúwasa asiramái méraawe.

moóráwai áwí'a Ápórosina kwaasái.

²⁴ moóráwai Yútaa-kwaasi áwí'a Ápórosi éna kwemá Arekesándiyaavaken-kwaasi Évésasi-naopa'a tamérai. kwemá Áánútun-aaí kawé'á umái kwéisena aúvái-kwandaavinken-aimba kawé'á umái simátíma'maena iyúwana ²⁵ moóráwai Ísóigona aampa'á kwégun-aimba simámakowana aamoí éna asiramái simátimena Ísun-aaí arupí umái simátíma'maena iyéna Yóni nombó pétinkon-aíne su'mai iséna Ísuna kwaási nombó kwévetinkon-aimba íma isómba ²⁶ Évésasi-naopa'a taména Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á asiramái simátímúwasarai Párisirae Ákwírae isésarai áí'maesarai kentí naaúmpa'a máankesarai Áánútuna aampa'á kwégun-aimba amápar-aimba kawé'á umái simámakaaíye.

²⁷ simámuyana Ápórosi iséna séna Ákáyaa-marava'a kónáe súwasa Évésasi-naopaken-kwaasi Ísun-aaí isówai áwa'naa ónaumne sésa aúváíma agaimái aménaya Ísun-aaí isááwai Ákáyaa-marava'a máyáawai mátímínasa kawé'á umánkáaro suwaná mináúvái maimaéna kweémena kúmba Áánútu úwoi áwa'naa úwana Ísuna aampa'á kuwái túwa'naa ena ²⁸ avora'á Yútaa-kwaasiye aái kwesimá kwesiman-ena Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-aimba simátimena séna Áánútumo usásinankaiwaimba kwéamu'maraundawaiya kwemá Ísuman-íye súmba kwenááigo miwí tááigomba usáyaaitowana miráumai Ísuna aampa'ó kuwái túwa'naa uráíye.

19

Póro Évésasi-naopa'a kuráin-kwasai.

¹ Ápórosi Kórinti-naopa'a máyowana Póro avumpim-báravá'á kweémena Évésasi-naopa'a kúmba Ísuna aampa'ó kun-kwáási máyówana ² Póro tuwánéna tísaa ena séna Ísun-aaíyave'a áraire siráan-kanaa ára Áánútun-amankoma kentirumpimbá kumbéraiyo súwasa miwí sésa ímaniyé. Áánútun-amankon-aaíya íya ísaraumne suwaná ³ Póro séna nóran-aaina kwésesa nombá pétinkaraao súwasa miwí sésa Yóni simátimakain-aimba kwésimasimesaya nombá pésinkaraawe suwaná ⁴ Póro séna Yóni séna sáwí-imayaa tínaaemba umásuwe'a Áánútumpa'a teró súwasa mirá uwaná nombá pétinkena séna moóráwai kesínaaemba tíniwain-aaíyavai áraire sé'a kwesé aráápamai máéro Yóni siráíye. miwántávéna Ísuwe siráíye Póro súwasa ⁵ miwí iséna Ísóigo Ísuntavesa isámai nombá pérówana ⁶ Póro tine'á ayáámba tátorowana Áánútun-amanko miwívímbá anómba

umátinkowasa ó'on-o'on-kwaasi tááivinkemba kwésesa Áánútuun-aaí simátimesa ⁷ sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi mirá uráawe.

⁸ mirá uwaná Póro miwísé ména kaumbo-kwiyónká'á Yútaa-kwaasiti mono-náumpá'á kwéiyena Áánútu kwená kwaási kwégawaa-in-aimba asiramái simátíma'maena iyúwasa ⁹ évakarawai tirunté marésa mináíntávésa íma áraire sésa amáparawai túranka'a Ísóigona aantavésa simái sáwí'a uwaná Póro tiyuwéna Ísuna aampa'ó kun-kwáási tí'maena moórawai áwí'a Tíránasi ira-námbá úmakon-daumpa'a mói tinkarena aasiyaasi-táwai Ísóigon-aaí simátíma'maena kwéiyena ¹⁰ kaer-í maisuwówasa Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Ésiyaa-marava'a máyón-kwaasi amápa'a Ísóigon-aaí isaraawe.

Síva áánimbaati kwaasái.

¹¹ Ísóigon-aaí isówana Áánútu Póromba asirayámbá amúwana ímo awárom-bayai ó'om-bayai mayówasa ¹² évaka-kwaasiyomba ampantanéí Póro ane'á to'maésa kentí kwaásimo tí'o úwai tine'á máyo'marowasa asóvawasa kentí kwaási tirumpimbá taraváá-kwámbá máyowasa mirá máumatinkowana taraváá-kwámbá kóuwasa ¹³ évaka'-Yútaa-kwaasi kwénaesa kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitiyu'maesa kwégwesa taraváá-kwántávésa sésa asiramái séta Ísu áwíka'a Póro kwésin-awíka'a kóroya kwésune suwaná ¹⁴ moórawai áwí'a Síva Yútaa-mono-kawaa-kwaasigo áánimbaa'a avakaeté mésa pósa mirám-báyái máyówana ¹⁵ taraváá-kwánkó simátimena séna kemá Ísumba awáné'a Póromba awáné'a kwéumpo kemá nááwiya'o simásuwowana ¹⁶ taraváá-kwánkó arumpimbá máyon-kwaasigo tinkamuwana nae kwégumuwana unáánkwátói tarátiyuwena minávákáété-kwáási usáyaatena tuwéntáiyuwowasa unáánkwátói-iyaaimba máápa'a kúmúwasa ¹⁷ Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye amápa'a Évésasi-naopaken-kwaasi mináímbá isésa táátavai ésa Ísóigo Ísu áwí'a mósá makáawe.

¹⁸ sáwívarawai máyónka'a Ísun-aiyavesa áraire suwái tésa kwaási túranka'a paárésa sésa sáwí'a uráumne sésa ¹⁹ miwíwinkémbá pukaa'ó agayáan-kwaasi miwítí aúvái-kwandaai tamairésa pukaa'ó agáyón-aimba kwáyontavesa tamaimái iravímbá agaisuwésa mináúvái-kwándááímó méeyán-uraamba sáwíwa-kwaasi aiyayaomba naikamáiyavai minóntánkó áwí'a 50,000 kina tuwésa ²⁰ mirá anón-tantaa'a umbá pósa Ísóigon-aaí asiramái simátíma'maesa kuwasá sáwívarawai mináíntávésa áraire siráawe.

Évésasiva'a anónkar-anonka'a siráan-kwasai.

²¹ mirá uwaná Póro séna Másétóniyaa-marava'a Ákáyaa-marava'a kwénaae'a Ísóigon-aaí simátíma'mae'a naaónáe séna minkákémbá Yérúsaremuva'a kuré'a Árómaa-naopa'a kónaumne séna ²² Tímótinte Érásátasinte áwa'naa í-kwáásírái ti'marówasarai Másétóniyaa-marava'a kuyaná Ésiyaa-marava'a kweyáá méraiye.

²³ máyowasa minkánáá Évésasi-naopaken-kwaasi Ísóigona aampa'ó kuwáiyávésa tirumbá sáwí'a umátinkesa mindáoopakemba anónkar-anonka'a suwaná ²⁴ moórawai áwí'a Témítiyasi minkwáásígó óntandei

úmakena miwítí kampar-ísóígóná kító'-mono'-nane séna minkámpár-ísóí-ínínkó áwí'a Átémisiye sésa kwená mayái-kwáásiyómbá úmakowasa sáwíwa-kwaasi óntamba mágwétimesa minkámpár-ísóígóná naambá kwémeyanuwana ²⁵ Témítiyasi mimbórá-máyái kwémayon-kwaasi tááyowasa tayorupowaná simátimena séna kentáásí anón-ontamba mimbáyáírákéntá kwémayaumne. ²⁶ ánivo Póro séna kwaásimo úmáráamba kampar-ísóígómbá kwémaraawemo sin-áímbá Ésiyaa-marava'a Évésasi-naopaken-kwaasiye ó'on-ó'on-daopaken-kwaasiye isésa áraire kwésewe. kemá Póron-aaí á'a ísaraawe. ²⁷ Póron-aaigo kentáásí mayáímó sáwí'o índayavena kwéiye. íma miráwé su'mai ínivo Ésiyaa-maravaken-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye kentáásí ísói-ininko áwí'a Átémisi mósá kwémaraamba Póron-aaigo Átémisina mono'-námbá úwoisankaamba simái umásukaimba póna kwenáwí'a kumíníye siráíye.

²⁸ súwasa mináímbá isésa tirumbá sáwí'a úwasa aaisambá sésa anónkar-anonka'a sésa Évésasi-naopaken-kwaasi kentáásí Átémisi áwí'a anómba kwéiye sésa ²⁹ ayamái suwasá mindáópa'a tésa anónkar-anonka'a kwésesa Pórowe kwénaauyan-kwaasi Másétóniyaavaken-kwaasirai moóráwai áwí'a Káyási uwaná moóráwai áwí'a Árisítakasi mindárai tavisímaesa torupamáí máyópa'a mátínkówana ³⁰ Póro amápa-kwaasi torupepá'á iyónáe súwasa Ísuna aampa'ó kuwái íma kwaaó sésa tátorowasa ³¹ mimbárávákén-ánónkwáásí évakarawai Pórona kwaásí pósa aai tuwésa sáwíwa-kwaasi torupepá'á íma iyuwó Pórontavesa siráawe.

³² suwasá torupon-kwáásiyómbá sáwívar-imayaa uwaná miwítí imáyaa sáwí'a úwasa évakarawai ó'on-aintavesa suwasá évakarawai mirá suwasá évakarawai sésa nóin-aintavaiye sétaawa tayoruparáumno-imayaa uwasá ³³ Yútaa-kwaasi miwítí avumpinkémbá moóráwai áwí'a Arekesándaamba túranka'a máánkarowasa évakarawai anónka'a sésa emá aai siyó suwaná miwí táái karánáe séna ayáámba mósá tuwówasa ³⁴ awánomba Yútaa-kwaasi úntavesa mimbórá-áímbá ayáátááka'a tavisimái anónka'a sésa Évésasi-naopaken-kwaasi kentáásí Átémisi áwí'a anómba kwéiye siráawe.

³⁵ anónka'a kwésuwana mindáópaken-anon-kwaasigo aúváiimo agayóndako tiyorái-ímáyáá éna séna Évésasi-kwaasiyono. amáparawaiya awánáúnda Átémisina mono'-námbá kwégawaa-eta ó'oran-ontamba kwíyómpakemba marapá'á kunkáin-ontamba kwégawaa-une. ³⁶ mináímbá íma kanaán-umai karánááovo amápa'a aaiser'é'a mé'a íma sáwí'a oró. ³⁷ mindárai mono'-náúmpákémbá íma umóyámbá ésarai kentáásí ísói-inintavai íma simái sáwí'a uráaya'anivo úwoi tí'mae'a maanká'á tiráawe. ³⁸ Témítiyasiye kwená mayái-kwáásiyé aai simátinkanae sésamo ésa aaimó simátinkai-kanaa úwoi kwáyáíye. anón-kwaasi máyáamba pósa aai simái kawé'a umátinkanaaowe. ³⁹ ánivo keinárawa'o ó'on-aimbo kwáyáina'o é'a amápa-kwaasimo torupamáimo máyáampimba simái kawé'a umásuwanaaowe. ⁴⁰ kesáámó aaivintáámó ménaundaya ívé'o áái'ó tiyéta Árómáani-kamaani-kwaasi tésumo tasísaa esayaamo nóinkakenaira tiyááomo síyata kesáámó sénaunda-ainta íma kwáyáíye. ⁴¹ aúváiimo agayón-kwaasigo simásuwena torupamáimo máyón-kwaasi tí'mátuwowasa kóuraawe.

20

Póro Másétóniyaa-maravare Kíriki-maravare kwénaaun-kwasai.

¹ miwí táái ánásowana Póro Ísuna aampa'á kun-kwáási tááyowasa tuwaná miwítí imáyáa simái kawé'á umátinkena séna Ísun-aaiye su'mai maimái tirumpimbá kawé'á oró séna ánivo méwaro séna tiyuwéna Másétóniyaa-marava'a kweémena ² mivá'á naaó'-nao'a kwénaaena Ísuna aampa'á kun-kwáásiyávéna áváaraumai simátíma'maena kwénaauwasa tirumbá kawé'á úwana tiyuwéna Kíriki-marava'a kweémena ³ koména kaumbo-kwíyómbá maisuwéna nompí-sípívimbá Síriyaa-marava'a kónáe séna úwasa Yútaa-kwaasi kwená áamáyu-aimba sumbá iséna ivátuwena Másétóniyaa-marava'a marapá'á kónaumne súwasa ⁴ maaráumai-kwaasi moórawai Pérea-naopakewai Pírasi ááninko áwí'a Sópata úwana Tésáronaikaanaopakendarai túwí'a Árisítakasiye Sékandaawe uyaná Tépi-naopakewai áwí'a Káyási úwasarai Ésiyaa-maravakendarai túwí'a Tikikásaawe Tóvimasiye uyaná Tímóti úwasa umái Pórowe kwéna ⁵ aiva'á Táróasi-naopa'a koména kentáásimu'a makówata ⁶ Yútaa-kwaasimo ímo intóráintantaakwara-pereti úwoi-peretimo kwéagayon-kanaama ánásonka'a Vírípai-naopakemba nompí-sípí táto'mai usáateta kweémeta éva'aasei-no'waamba mindómpí-sípívimbá kógwaeta Táróasi-naopa'a marapá'á kunásáveta aiva'ó komésamo kentáásimu'o makón-kwaasiyeya koména moórá-sontaaya méraumne.

Yútkásaamba pukáimpinkemba usásinankarain-kwasai.

⁷ sontaará'á Ísuntaveta isámai toómbá néta aráá-tomba naandayávéta torupamáí máyaawananya Póro aaváyaa kónáe séna simátíma'maena no'wáán-avuntamba iyúmba ⁸ ávúmayaatanaan-daumpa'a méta sáwívar-omba kúra'maketa máyaawananya ⁹ moórawai ívé-kwaasigo áwí'a Yútkása naan-aváápímbá umáyowana Póro Ísun-aai simátíma'maena kwéiyuwana Yútkásaamba áúgáva'a úwana kwaeguréna meminkákémbá toká'maena marapá'á kuntuvamúwasa marapá'á kunkéna kunawánomba pukúwasa uwaná ¹⁰ Póro kuména kunkívairéna taparéna awánéna séna íma imáyáa oró. pukéna kusúvarena umái máyáíye simátiména ¹¹ mindáúmpá'á iyéna Ísuntavéna isámai toómbá topámbai tímúwasa nowaná Póro simátíma'maena kwéiyuwana mói irataró'a tiyuwéna kúwasa ¹² puwúwanamo usásinankon-kwaasigomba áí'maesa kwená naaúmpa'a máankesa tirumbá kawé'á úwasa méraawe.

Póro Máiritasi-naopa'a kuráin-kwasai.

¹³ máyówana Póro simásimenaya séna keinárawa'a nompí-sípívimbá Ásoso-naopa'a kwégwiya'a kemá marapá'á kweéme'a Ásoso-naopakemba nompí-sípí táto'mai usáate'a kónaumne súwata aiva'á kunkéna nompí-sípí táto'mai usáateta kweémeta Ásoso-naopa'a kówánanaya ¹⁴ Póro marapá'á kweémena Ásoso-naopa'a kuréna nompí-sípí táto'mai usáatowata kweémeta Mítírini-naopa'a kógwaeta ¹⁵ irataró'a kweémeta Káyosomarava'a kóyaaitaawananya enówata kógwaeta usá aaváyaaavimba kweémeta Sé móso-marava'a kóyaaitaawananya enówata kógwaeta usá aaváyaaavimba kweémeta Máiritasi-naopa'a kówánanaya ¹⁶ toómbá áká'mai Áánútuntavesa isámai kaunánáe séna torupaan-kánáá sáwiyanka'a tíníye

kwéuwana Póro séna avekáámbá Yérúsaremu-naopa'a kuré'a mintánómbá komandánáe séna nompi-sípívimbá Évésasi-naopa'a kóyaaitanaundapo Ésiyaa-marava'a íma ayáátááka'a ménaumne súwata Máiritasi-naopata kuráumne.

Póro Évésasivaken-kwaasiyavai méwaro siráin-kwasai.

¹⁷ Máiritasi-naopata kówánanaya Póro moóráwaimba ai'marówana Évésasi-naopa'a kweémena Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiyavena kosimátimena séna Póro kwétaayaivo teró siráíye súwasa ¹⁸ tuwaná simátimena séna kesáái ísáaro. kesí aiva-táwai Ésiyaa-marava'a kesé komé'a kemó ówánda suwánaraawe. ¹⁹ Yútaa-kwaasi sínkamiyanesa kwésuwana sirunkó umbái kwétowa'a íma imáyáa é'a Ísóigona kwayó'ná'á úne sé'a kwenáísamaivimba mé'a kwená mayái mairáumne. ²⁰ íma aúpá'á tuwé'a amápar-aimba úwoi simátime'a kembó túwa'naa íi-áimbá torupamáí máyáampine kentí naaúmpare simátima'mae'a iráunda á'a ísaraawe. ²¹ Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye ávááraumai simátime'a sé'a sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a Ísóigo Ísun-aaiyave'a áraire sé'a kwesé arááparai máéro simátima'mae'a iráumne. ²² ániwo Áánútun-amanko Yérúsaremuva'a kwaáo simásimakaimba pó'a mirá ónaumne. kesine'ó paárinintavai íma ísáunda úwoi kwégune. ²³ amápa'-naopa'o kúnda Áánútun-amanko asiramái simásimena séna umbai-yántáá'á umánkesa ándáva'a máánkanaaowe simásímimba mindáwe su'mai ísaraumne. ²⁴ sínkamiya'o puwónaundara'a íma kárákwiyonaunda pó'a Ísóigo Ísu símakaim-bayai maimái ánásanaumne. Áánútu úwoi kwésuwa'naa-i-aimba ásíi-kwasai simátima'mae'o kwéiyunda-mayai maimái ánásanaumne.

²⁵ mimbáyái mairáunda keinárawapimba kwénaae'a Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátimakaunda pó'a naaémbo é'a kembó ímo suwánáiyamba ken-ísaraumne. ²⁶⁻²⁷ íma inkaiséwánda Áánútun-aai amápar-aimba simátimakaunda pósa keinárawapinkembo évakarawaimo kesááimo ímo ísésamo Áánútumpa'o ímo tésamo ombá íma kesí ááinkoman-ivo kentí ááínko ína'a mirá ónááontave'a mináimbá ívé'a asiramái kwésimatimune. ²⁸ Áánútu ááninkomba ai'marówana kuména kumpuwéna kwená naaenéí meéyán-umásukaimba Ísóigona kwaásin-ovo kárákwiyoro. Áánútun-amanko kembá usásintinkaraivo kentúrakwara Ísóigona kwaásirakwara'a kawé'á umái kárákwiyoro. sipisípira'o kárákwiyonten-umai kárákwiyoro. ²⁹ áwáávitemo índa-iyamba téna sipisípi tavamáimo kwáráintemba kemá kónasa kwaási tésa tasáwí'a ónááowe. ³⁰ moórá-kanaa tínsa keinárawapinkemba évakarawai usásinesa Ísuna aampa'á kon-kwáásítí imáyáa tavisénáe sésa kampar-áimbá síyasa évakarawai áraire sésa kwaránááowe. ³¹ mindáyave'a kárákwimai kawé'á oró. kaumbo-í kwéte'a moórá-morawaimba sirumbá kwéumatinke'a aaváyaavimba enónka'a no'wáamba aasiyaasi simátinkámae'a iráumne. mináintávé'a imáyáa umái kawé'á oró.

³² kawé'á iyana Áánútu kárákwitinkamae iyína'a máéro. kwenááigo asiramátinkaniye. kwená kwaásimo kawé'ó kwéumatinkaintemba kenkwará'á kawé'á umátinkaniye. ³³ óntantavai unáánkwátóiyavai á'owiti náaindaantavai íma súran-anda kwéune. ³⁴ mayáímá kwémae'a

minóntándéi ímo makáunda-yantaa'a mégwémae'a kembó súwa'naa onkwáásítí toómbá unáánkwátóí kwémaitime'a kwéune. mirámó ówánda á'a suwánaraawe. ³⁵ asirayám-báyáímó mayááwánda suwánaraamba pó'a mirá kwé'e pasusimáímo máyáan-kwaasi túwa'naa ónááowe. Ísóigo Ísu siráin-aimba imáyáa oró. kwemá séna kwémayaawai tirunkó kawé'á kwéimbanivo kwétimatuwaawai tirunkó kaweté kwéiye Ísu siráin-aimba Póro siráiyi.

³⁶ Póro simásuwena kivairena minánón-kwáásiyé Ísóigompa'a námúnaa simásuwowasa ³⁷ amáparawai ávááran-ivi'a kwétesa Póromba tayaparésa parubará umánkesa uwaná ³⁸ Póro séna naaembo é'a íma suwánanaaowe siráin-aintavai tirumbá umbaí kwétowasa nompí-sípívimbá móruna áúkaawe.

21

Póro Yérúsaremuva'a kuráin-kwasai.

¹ móruna aúwówata minkwáásiyávéta méwaro séta tiyuwéta nompí-sípívimbá usáteta arupí umái kweémeta Kóso-naopa'a kóyaaíteta kweémeta kógwaeta usá aaváyaavinkaamba Áróso-naopa'a kóyaaíteta kweémeta Pátaraa-naopa'a kuréta marapá'á ásáveta ² awánaawandaya Vínisiyaa-marava'a kwíní-nompi-sipi kwáyowata mimpímbá usáteta kweémeta ³ Sáiparasi-marama siyáánepa'a kwáyowata kóyaaíteta kweémeta Síriyaa-marava'a kówándaaya Táyaa-naopa'a náaindaamba mógwéyuwowata marapá'á ásávaawanasaya ⁴ Ísuna aampa'á kuwái máyowata tuwánéta moórá-sontaa miwísé máyaawanasaya sésa Áánútun-amanko simátímakain-aimba Pórontavesa simámesa sésa inkámóno Yérúsaremuva'a íma kwaáo simáma'maesa iyúwata ⁵ miwísé máyaawandakanaa ánásowata mindáópa'a tuwéta kówáanasaya minkwáásiyómbá miwítí aarai-iyámpóise sí'maesaya naambáru'a tuwésa uwí-nómpá'á kúmúwata kivaireta Áánútumpa'a námúnaa simásuweta ówáanasaya ⁶ kentááyávésa ánivo koró suwatá miwiyávéta ánivo méwataao simásuweta nompí-sípívimbá usáataawanasaya miwí kuntuawerésa miwítí naaópa'a iráawe.

⁷ miwítí naaópa'a iyúwata nompí-sípívimbá Táyaa-naopata tuwéta Tórémesi-naopata marapá'á ásáveta Ísun-aaí ísówai tuwánéta siyáanta kwétimesa moórá-no'waamba miwísé kwaéta ⁸ usásineta marapá'á kweémeta Sísáriyaa-naopa'a kówándaaya ááéma aantá-kwaasi avakaeté-kwaasira'a Ísuna mayái tímakowaivinkemba moóráwai áwí'a Vírípina naaúmpata umáyaawananaya kwemá Ísun-aaí kwésimatimuwai máyowasa ⁹ ayáámúmbaa'a éiyaimba mésa íma kwaai mairésa úwoi mésa Áánútun-aaí kwésimatimesa tivowáe máyowata ¹⁰ évaka'-no'waamba mindáúmpatá kwéywaawananaya moóráwai Áánútun-aaí kwésimatimuwai áwí'a Ákápáasi Yútiyaa-maravakemba ¹¹ kuména Póro ámúr-anda kumbairéna kwenaísamai ayáánka'a asáúmai umásítai'a umái agaráárankena séna Áánútun-amanko séna maanámúr-ándáo avowámó Yérúsaremuva'o iyínasamo ésa Yútaa-kwaasi táto'mai miráumai asáúumaresa áí'maesa ó'onkaa-kwaasi mátimenaawe Áánútun-amanko siráiyi Ákápáasi kusúwata ¹² iséta keséya máyón-kwaasiye Pórontaveta séta Yérúsaremuva'a íma iyuwó asiramái séwánanaya ¹³ Póro séna nóintavai ivi'á kwétera kaerímáyáá kwéumasinkaawana kesirunkó umbaí kwétaiyo. Yérúsaremuva'o

íyónasamo kembó tátoranaaomba íma sáá'a kwégaiye. Ísóigo Ísun-aaí simátimudayavaimo sínkamonaesamo sésa úwoi sínkamonaawe Póro súwata ¹⁴ kwenááiya íma kanaán-umaiya araaisénaumne séta ivátuweta séta Ísóigona imáyáara'a mirá ónááowe siráundayaawe.

¹⁵ mirá simásuweta évaka'-no'waamba miwísé kwaéta kentáási náaíndaamba to'mayeta úmaeta mindáópa'a tuwéta Yérúsaremuva'a iyówánasaya ¹⁶ Sisáriyaavaken-kwaasi Ísuna aampa'á kuwái évaka'a keséya Yérúsaremuva'a iyésa mooráwai áwí'a Nésonona naaúmpata móisinkowana minkwáásígó Sáíparasi-maravaken-kwaasi ayáátáaka'a Ísuna aampa'á kwéguwai séna kesí naaúmpa'a ménaawe súwasa kwená naaúmpata móisinkaraawe.

Póroe Yémésiye aai simátímakaayan-kwasai.

¹⁷ móisinkesaya kentí naaópa'a kúmúwata Yérúsaremuva'a umáyaawanasaya Ísun-aaí isówai aamoí kwéumpinkemba sirówata ¹⁸ ugwaéwándaya usá aaváyaavimba Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi Yémési torupamátinkowasa máyópaata Póro sí'maenaya kúwata komáyaawanasaya ¹⁹ Póro ayáámba tíma'mai parubará éna séna Áánútu ámakaim-bayaimo ó'onkaa-kwaasivimbo mairáin-aimba amápar-aimba simátimuwasa ²⁰ isésa Áánútu áwí'a mósá marésa Pórontavesa sésa kentáási kwaásiyo. sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasi Ísun-aiyavesa áraire kwésesa Mósesina áamámba íma tuwésa asiramái isésa áwáa'a kwésevo ²¹ évakarawai miwíyávái sésa Póro ó'onkaa-kwaasiti naaó'-nao'a kwénaena Yútaa-kwaasi mindáópaka'a máyáan-kwaasiyavai simátimena séna Mósesina áamámba ivátuwe'a kentí iyámpói túra'a íma kárámai araa'éna umátinke'a Yútaa-kwaasiti aambá íma kwáráaro Póro kwésiye sewasá isésa ²² emó tiráanda-aimba isésa áwáa'a kwésevo ²³ simáméndantenta uwó. maanká'á éiyain-kwaasi mésa Áánútumpa'a árair-aimba símakaamba po ²⁴ egwára'á mirán-owo. Yútaa-kwaasiti áamámba ísámai kawé'ó ii-yántáá'a e minéyáin-kwáásiti pói'ó meéyán-umátiyuwe mono-káwáá-kwáási tímé miwísé a'nóntáu káráyuwenasa awánésa Yútaa-kwaasi Ísun-aiyavesa áraire sewái sésa emá Mósesina áamámba isé máyaanasa entávái kamparámba simánkaraawe seró. ²⁵ ánivo ó'onkaa-kwaasi Ísun-aiyavesa áraire siráawaiyaveta ááema moorá-aimba séta agaimaréta séta kamparísóigóntávái imáyáa ésa pói'ó umándaamba mimpói íma naaró. naaemá íma naaró. póimo tuvú'newana kwená naaemá ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpói íma naaró. aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá íma oró. ááema minámbá agaimaréta tukáundayaawe suwaná Póro iséna ²⁶ usá aaváyaavimba minkwáási tí'maena Yútaa-kwaasiti áamámba ísámai kawé'ó ii-yántáá'á usá umásuwena Póro anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono-káwáá-kwáásiyávéna séna avakaeté-no'waamba maisuwéta Yútaa-kwaasiti áamámba ísámai kawé'ó ii-yántáá'á umái ánásasuweta moorá-morawai pói'a úmaeta Áánútunka'a máamenaundayaaniye simátímakaiye.

anóm-bono'-naumpa'a Póromba tátokaan-kwasai.

²⁷ simátimena máyowana minávákáété-nó'wáámbá ánásowana Póro anóm-bono'-naumpa'a umáyomba évaka'a Yútaa-kwaasi Ésiyaa-maravakewai uawánésa Pórontavesa sáwí-aimba simánkesa inkamí-imáyáá kwéesa tátokesa anónka'a sésa ²⁸ Ísareri-kwaasi súwa'naa oro.

maankwáásígó naaó'-nao'a kwénaaena Ísareri-kwaasiyavena sáwí-aimba simátinkena Mósesina amáámba simái sáwí'a kwéumankena maanánóm-bónó'-námbá simái sáwí'a kwéiye. ivé'a ó'onkaa-kwaasi tí'maena maanánóm-bónó'-náúmpá'á Yútaa-kwaasiye su'maimo iyí-náúmpá'á mógwétinkaisana póna maankáwé'-námbá sáwí'a kwéiye sumbá ²⁹ Évésasi-naopaken-kwaasigo áwí'a Tóvimasi Póroe Yérúsaremuva'a kwénaauwasa awánónka'a pósa imáyáa ésa Póro áí'maena anóm-bono'-naumpa'a móankaraiye-imayaa kampa'á ésa mindáyavesa mináímbá siráawe.

³⁰ mináímbá anónka'a simásuwowasa mindáópaken-kwaasi mimbórávimbá takwiyésa Póromba tayáto'mai mono'-náúmpákémbá tavisímaesa máá'aruva'a móruna auwésa mono'-nánkóná onta mósá kwéumaresa ³¹ sáwíva-kwaasi Póromba inkamír-inkami'a kwéuwana moóráwai Áróamáni-i-kwaasiti anóndakontavena usimáména séna Yérúsaremuva'a amápa-kwaasi áái'a kwétiyaawe súwana ³² avekáán-umai i-kwáásiyé miwítí kawáá-kwáásiyé tí'maena isaaiséna kuména kwaási torupamáí máyómpimba tavákaraa'a úmaena kumúwasa i-kwáásiyé miwítí anóndakone tuwánéna inkamé máyómba úwoi máyówana ³³ anóndako Póromba tayátorena i-kwáásiyávéna séna kaer-ándanéí taasááo ro simásuwena tísaa ena séna maankwáási nááwa'iyó. kwe nóra uráiyó súwasa ³⁴ évakarawai ó'on-o'on-aintavesa suwasá évakarawai mirá suwasá uwaná anóndako mináínkóná ááimba íma iséna i-kwáásiyávéna séna mindá'á áí'mae'a i-kwáásítí naaúmpa'a iyóro súwasa ³⁵ áí'maesa ontaví-káráúrávámá íyúmba inkamónáesa kwéuntavai i-kwáási tiyáánka'a toká'maesa kwéiyuwasa ³⁶ tínaemba kwa'maé kwéiyesa tuvuwiyana puwíno símaesa anónka'a iráawe.

Póro simátimakain-kwasai.

³⁷ i-kwáási Póromba áí'maesa miwítí naaúmpa'a iyónáe suwaná Póro miwítí anóndakomba simáména séna moórá-aimba simáménae súwana anóndako séna Kíríki-kwaasi tááivinkemba kwésempo ³⁸ emá íma Ísípí-maravaken-kwaasi óne. minkwáásígó Áróamáni-kamaani-kwaasiyavena aaisambá tiyéna sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi simái tí'maena áái'o tiyáí-yántáá'á maimaésa kavóná-marava'a kuráamba íma kwemá óne súwana ³⁹ Póro séna Yútaa-kwaasi úne. kesinó kembá Sírísíyaa-marava'a Táásási-naopa'a masínkarena anón-daopa'a masínkaraiye simásuwena séna moórá-aimba simátiménae súwana ⁴⁰ anóndako séna ániwo mirán-uwó súwana Póro ontará-káráúrá'á ména aaiséránááontavena ayáamba mósá tuwéna séna kemó senda-áímbá ísáaro súwasa aaisérówana Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípírun-aimpinkemba simátimakaiye.

22

¹ Póro simátiména séna kesívárawaisai kesivoísáiyó aái simátínkáamba anóná mináímbá sénaumpo ísáaro séna ² Ípírun-aimpinkemba súwasa miwí tááivinken-aimba pósa ísésa aaisékésa kwenáái kawé'á umái ísúwana Póro séna ³ kemá Yútaa-kwaasi úne. kesinó Sírísíyaa-marava'a Táásási-naopa'a masínkówa'a anón-é'a Yérúsaremuva'a Kámérierinopa'a tamáyáawanana kentáá síkwá'nái amáámba asiramái simásíma'maena iráiyé. maanká'ó máyáan-kwaasimo Áánútuntavaimo asiramái máyáantemba Áánútun-ai asiramái mé'a méyatokaumne. ⁴ Ísuna aampa'á kun-kwáási sáwí'a

kwéumatinke'a tavisímae'a ándáva'a aarai-kwaai mátínkaruumne. ⁵ ááéma aiva'mónó-káwáánákówé monor-ánón-kwáásiyé aúváí simésa Támásikasi-naopa'a Yútaa-kwaasi maimaé mátimiyo suwa'á Ísuna aampa'á kun-kwáási kotí'mae'a Yérúsaremuva'a ándáva'a mátínkanae sé'a Támásikasi-naopa'a kuráuumne. ááemo mináúváímó símakaan-kwaasi kotísaa e'o é'a kentávái árai'a kwésiye seró.

⁶ ánívo aampa'á kweéme'a Támásikasi-naopa'a egwaa'á kówánana kwáyá'wái kwíyómpakemba ságayamba tawáonkaan-tantaa'a tuwówana kuména sугáýáagaya úwa'a ⁷ marapá'á tuvamówánana aaiyé su'mai kwéisaawanana saáyena séna Sóroo nóra séwa kembá sáwí'a kwéono súwa'a ⁸ emá nááwa kwésono séwánana kemá Násáretivakewaima Ísuma únama sáwí'a kwéumasinkaane súwasa ⁹ kesémo máyón-kwaasi ságayamba a'wánésa kwésimasimun-aimba íma kawe'á umái Ísówa'a ¹⁰ áisaa e'a sé'a Ísóigo ke nóra ónaumno séwánana Ísóigo séna usásine Támásikasi-naopa'a kwinaná moóráwai Áánútumo embó ámakaim-bayai-aimba simámino súwana ¹¹ ságayanko sугáýáagaya úwa'a íma kwéawanaawanasa kesé kwénaaun-kwaasi siyáán-to'maesa Támásikasi-naopa'a kuráawe.

¹² kuwaná moóráwai áwí'a Ánánési Áánútun-aaiyavena asiramái ména kentáási áamámba kwéisowasa Yútaa-kwaasi Támásikasi-naopakewai kwenáwí'a mósá makówai ¹³ kesópa'a téna kesí egwaa'á taména séna Sóroo kesí kwéisiyo. ó'omba kawe'á umái aúramba awánaniyone súwa'a a'wekáámbá súramba awánamai kawe'á ówánana ¹⁴ séna kentáá síkwá'nási Ísóigo embá usásinankaintavai kwená imáyáa kwaráníyone. kwená kawe-kwáyóná'á awáné kwenáái isé ónda po kwenáái kwaráníyone. ¹⁵ awánáánda-yantaa isáánda-yantaa'a amápa-kwaasi simátíma'mae naaíníyone. ¹⁶ íma úwoi maé usásine Ísóigo Ísumba ááyenana ená sáwí-imayaa mayauwáina Ísuntavai ísámai mono'-nómbá peraaó Ánánési simásuwowa'a mirá uráuumne.

¹⁷ mirá é'a koyauweré'a Yérúsaremuva'a tamé'a anóm-bono'-naumpa'a Áánútumpa'a námúnaa kwése'a kaainkáámbá awánaawanana ¹⁸ Ísóigo simásimena séna Yérúsaremuva'o máyáan-kwaasi kesáái simátímínasa íma kawe'á umái isánááovo avekáámbá usásine maanká'á tuwaaó Ísóigo súwa'a ¹⁹ Ísóigo mono'-náúmpimpá'á kwénaae'a enááiyavai áraire sen-kwáási táto'mai tínkambai tavisímae'a ándáva'a mátiyukaunda á'a suwánaraawe. ²⁰ Sítiveni enáái simátímakaiwaimba tuvúkánka'a kemá mé'a sirunkó kawe'á kwéuwa'a tuvúkáan-kwaasiti paákár-únánkwátóira'a kárákwirawaanasa tuvúwúwana pukáíye séwánana ²¹ Ísóigo séna ai'maráana usásine nánka'a ó'onkaa-kwaasi kesáái simátíma'mae naauwó Ísóigo siráíye Póro siráíye.

²² Póro súwasa naaémbo sún-aintavesa áwáá'a sésa anónkar-anonka'a kwésesa áíke'a tuvuwiyana puwíno. mirán-kwáási íma maambárává'á méniye ²³ anónkar-anonka'a kwésesa miwítí unáánkwátóí ayúkésa awáávana kwéesa ovái káúresa óipa'a kwéiyaata uwaná ²⁴ Árómáani-anondako i-kwáásiyávéna séna áí'mae'a kentí naaúmpa'a iyóro súwasa mirá uwaná séna Pórombo áwiruku'a náiyana Yútaa-kwaasi tááigona ááimba sínata isáano súwasa ²⁵ Póromba ándáne asááúmankesa áwiruku'a nánáe sésa uwaná i-kwáásítí kawááná'á máyowana Póro kwentávéna séna kemá Árómáani-kwaasiti aúváí-kwandaai tokáundawaimba ímo sísaa

ombá aavimbó maisinkésamo súwíruku'a nánááon-imayaa kwéomba pósa áamáamba karésa uwóví'a ónááomba pósa íma úwoi súwíruku'a nánááowe Póro súwana ²⁶ iséna kwená anóndakomba kosimámena séna minkwáási Áromáani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáiwaimban-ivo nóra ónaumno súwana ²⁷ anóndako iséna Póronopa'a téna séna Áromáani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáano súwana owé súwana ²⁸ anóndako séna kemá anón-ontamba kwétuwe'a mináúvái-kwándáái maimái tokáumne súwana Póro séna kesivo tokáimba pó'a kegwára'a úwoi tokáumne súwasa ²⁹ áwíruku'a nánáe sun-kwáási mináímbá iséna nénka'a kuwaná anóndakogwara'a áátavai éna séna Áromáani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáiwaimba asááúmankaunda uwóví'a úne séna áátavai uráíye.

Póromba monor-ánón-kwáásítópa'a máánkarain-kwasai.

³⁰ áátavai éna usá aaváyaavimba anóndako séna Yútaa-kwaasi Pórombo simánkáan-ainkona ááimba síya'a isánáe séna mono-káwáá-kwáásiyé monor-ánón-kwáásiyávéna séna torupamáí méwaro séna i-kwáásiyávéna Póro ayáámpinken-anda ayútuwaaro súwasa ayútuwowna áí'maena torupamáí máyónka'a máánkaraiye.

23

¹ máánkarowana Póro monor-ánón-kwáási tuwánamai kawer-éna séna kesí kwaásiyono. kemá ááégwara ívékwara'a Áánútu aúranka'a kawé'á umái mé'a moórá-yantaa'a sirunkó íma umbái kwétaiye súwana ² aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Ánánáesi kwemá Pórona egwaa'ó máyówaiyavena séna ói'a turáráaro súwasa mirá uwaná ³ Póro kwentávéna séna empímbá sáwí-imayaa kwáyáimba póna Áánútu embá inkamíníye. emá mé imáyáa e áamáamba kwa'mái aavimbá kwéankaumne séndanivo minamáámbá karé se ói'a turáráaro sénasa sói'a turáráamba áamáamba karáane Póro súwasa ⁴ kwená egwaa'á máyówai séna Áánútuna aiva'-mónó-káwáánákómbá simái sáwí'a kwéumankaane suwaná ⁵ Póro séna aiva'-mónó-káwááná'á iyémó sewa'ó isékai íma mináímbá súsino. Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kentí kwaásira'o kárákwirewai íma simái sáwí'a umánkáaro agaimaréna siráimba pó'a uwóví'a úne Póro siráíye.

⁶ Póro simásuwena monor-ánón-kwáási tuwánéna imáyáa éna évakarawai Sátúsi-monor-aimba sésa púwómpinkemba íma usásinanaaowe-aimba sun-kwáási owasá évakarawai áamáán-kawaa-kwaasi owé-imáyáa éna anónka'a séna kesí kwaásiyono. kesivomá áamáán-kawaa-kwaasigo éna kembá masínkaraimba kemá áamáán-kawaa-kwaasi úne. Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkaniyemo siráunda-aintavai ívé'a aavimbá kwémaisinkaawe Póro simásuwowasa ⁷ iséna áamáán-kawaa-kwaasi Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáási keiyái keiyai aaisambá simái taainkaar-uráawe.

⁸ Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáási Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkanin-aintavesa kampar-áímbán-íye kwésesa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakendarawa'a íma máyáawe kwésesa kwaási timambá íma máyáíye suwasá áamáán-kawaa-kwaasi séna Áánútu pukén-kwaasi usásintinkaniye. Áánútuna kwíyómpaken-kwayó'narawa'a máyáawe. kwaási timambá máyáíye kwésuwasa mináíntávái taainkaar-esa ⁹ aaisambá séna áamáán-kawaa-kwaasivinkemba áamáamba sun-kwáási usásinesa asiramái séna kesáámó awánáúndaya Póro íma sáwí'a kwéivo Áánútuna

kwawó'nákó kwembá simámakai. moóráwai kwíyómpakewai kwembá simámakaiyo. íya isáúmne suwasá ¹⁰ aaisambá anónkar-anonka'a siráawe.

aaisambá anónkar-anonka'a suwaná i-kwáásítí anóndako séna Póromba aaisan-aéemesa tavisíyapa'a aiyayaamba tawíyévainivo i-kwáásíyávéna séna kwaásiti avumpimbá komé'a koáí'mae'a kentí naaúmpa'a íyóro súwasa miwítí naaúmpa'a móankaraawe.

¹¹ móankarowana mindó'wáambá Ísóigo Pórona egwaa'á kumbéna séna asiramái mé kentávái Yérúsaremuva'a simátimakaantemba Árómaa-naopa'a kosimátiminyone Ísóigo siráíye.

Póromba áamáyu-aimba siráan-kwasai.

¹² súwasa usá aaváyaavimba Yútaa-kwaasi évaka'a torupamáí mésa Póromba áamáyu-aimba sésa tuvútuweta toónkwará nonkwárátá nánaundayaanivo ímo tuvuwéta toónkwará nonkwárátá íya nánaundayaawemo asiramái ¹³ sun-kwáásí kae-kwáái aiyayaan-kwaasi mésa sésa ¹⁴ mono-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiyavesa kosimátimesa sésa torupamáí méta asiramái séta Póromba tuvútuweta toónkwará nonkwárátá nánaumpo ímo tuvuwéta toónkwará nonkwárátá íya nánaundayaawe.

¹⁵ miráumai keinárawate monor-ánón-kwáásíyé Árómaani-anondakontavai kampa'á kosimáme'a sé'a Póromba áí'mae kesópata tinatá áísaa umai mináínkóná ááinta isánáe sewé kosimáme'a seró, mináimbá isésamo aampa'ó áí'maesamo tíyata tuvuwónaundayaawe siráawe.

¹⁶ suwaná Póromba áamánaako ááninko áamáyu-aimbo sumbá iséna isaaiséna i-kwáásítí naaúmpa'a iyéna Póromba mináimbá usimámuwana ¹⁷ iséna i-kwáásítí kawáánákómbá ááyena séna mindá'á áí'mae anóndakonopa'a kwinaná moórá-aimba kosimámimo súwana ¹⁸ áí'maena anóndakonopa'a kwéna séna ándáva'o umáyáin-kwaasigo áwí'a Póro sááyena séna minívé-kwáásí áí'mae anóndakonopa'a kwinaná moórá-aimba simámimo sísá'á enópa'a áí'mae'a túne súwana ¹⁹ anóndako mindá'á ayáán-to'maena ímo kwaásimo máyón-ayampa'a ánkarena áísaa ena séna nóin-aina'íya sísá'á isáano súwana ²⁰ mindá'á simáména séna Yútaa-anon-kwaasiye monor-ánón-kwáásíyé moórá-aimba sésa usá aaváyaavimba enópa'a iyéna kampa'á uséna Póromba áí'mae kesópata kuminata áísaa umai mináínkóná ááinta isánáe kampa'á usenááowe. ²¹ miwí táái íma isaaó. kae-kwáái aiyayaan-kwaasi asiramái sésa Póromba tuvútuweta toónkwará nonkwárátá nánaumpo ímo tuvuwéta toónkwará nonkwárátá íya nánaundayaawe sésa aúpá'á aampa'á kárákwiresa miwí tááiyavai owé síníyono sésa kárákwiiraawe. mindáyavai miwí táái íma isaaó. minívé-kwáásígó anóndakomba mirá simámuwana ²² iséna séna simásimenda-aimba íma ó'on-kwaasi simátíme anóndakomba simámakaumne. íma siyó séna ai'mákaiye.

Póromba áí'maesa anóndakonopa'a kunkáan-kwasai.

²³⁻²⁴ minívé-kwáásí ai'maréna i-kwáásítí kawáánákái tááyowasarai tuyená séna ívé'-no'waamba Póromba áí'maekai Sísáriyaa-naopa'o kámááni-anondakonopa'a móruna aúwákaiyo. sáwívar-i-kwaasi 200 i-kwaasi to'mayaa íyasa évaka-kwaasi ósin-arósáanumpimbo nááón-kwaasi 70 kwaasi to'mayaa íyasa sáwíva'a 200 kwaasi kwaantáámbó tokáan-kwaasi to'mayaa íya'a Pórombo ayáá'maena kwínín-osimba to'mayaa

umánke'a ívé'-no'waamba Póromba kawé'á umái kárákwiwai áí'mae'a kámáani-anondako áwí'a Víríkisinopa'a móruna aúwáaro séna ²⁵ aúváí agayéna maará simámena séna ²⁶ kentáásí anón-kwaasi Víríkisi isaaó. kemá Kórótíyasa Árísiya sáwíyan-aimba simámenaumpo isaaó. kawerá umái máyaano. ²⁷ Yútaa-kwaasi minkwáásí áwí'a Póromba tátokesa tuvuwíyanesa kwéowa'a Árómáani-kwaasiti aúváí tokáin-kwaasigo isa'á isé'a Yútaa-kwaasi tiyáámpinkemba tavisimái kesí i-kwáásí tiyáámpimba tinkáúnasa áí'maesa migowé. ²⁸ minkwáásígómbó simánkén-aimba isánáe sé'a áí'mae'a miwítí anón-kwaasitopa'a kunkáumne. ²⁹ íma sáwí'a uráintavai isasá miwítí amáán-aine su'mai simánkaraawe. kemó ándáva'o auwé'o tuvúwónanamo puwiníni'a íma uráíye. ³⁰ Yútaa-kwaasi évaka'a amááyu-aimba sewa'á isé'a enópa'a ai'maráanasa áí'maesa kumónááowe. kwembó simánkaraan-kwaasiyave'a simátimé'a sé'a kwembó aavimbó mayánkáan-aimba enauranka'a simái kawer-oró. mináúváí-kwándááivimbá agaimaréna siráíye.

³¹ agaimaréna súwasa i-kwáásí simátimunteмба mirá ésa mindó'wáámbá Póromba áí'maesa kweémesa Ántípátisi-naopa'a kunkwaésa ³² usá aavýaavimba i-kwáásí marapá'á kwénaaun-kwaasi kuntuawerésa miwítí naaópa'a íyúwasa ósin-arósáánumpimba kwénaaun-kwaasi Póromba áí'maesa ³³ kweémesa Sísáriyaa-naopa'a ósin-arósáánumpinkemba marapá'á kumbaésa mináúváí anóndakomba móru amésa Póromba aúranka'a móru ánkárowana ³⁴ mináúváí táámpamai iséna Pórontavai séna emá náám-baravaken-kwaasiya'ono súwana Póro séna kemá Sísáriyaa-maravaken-kwaasi úne súwana iséna ³⁵ ániwo aaimó simánkaraan-kwaasi kumíya'a isánaumne séna kwená kwaasiyavena séna Érótimo uráindaumpa'a máánkare'a kawé'á umái kárákwiworo súwasa mirá uráawe.

24

Yútaa-kwaasi Póromba simánkaraan-kwasai.

¹ kárákwiyuwasa éva'aasei-no'waamba kwaésa aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Ánánáesiye anón-kwaasiye Póromba aaimó simánkénesa Sísáriyaa-naopa'a Víríkisinopa'a kúmúmba moóráwai amáámba kawé'á umái isón-kwaasi áwí'a Tétárasí kwesé Víríkisinopa'a kumbésa ² Póromba ááyowana túwana Tétárasí aai simánkena anóndakomba simái arumbá airaréna séna kentáásí anóndakoo kawer-ímáyáágwárá-kwáásí po kawé'á umái kárákwiwaanata ayáátáaka'a paru umáíya máyaumne. ená imáyáavinkemba kawé'á umái súwa'naa ónata maémáyaundayaawe. ³ kesáá naaó'-nao'a máyaunda-kwaasiya aasiyaasi-táwai entávái aamoí kwéundayaawe. ⁴ íma ayáátáár-aimba sénaumpo embá ávón-kaíyáváinivo ákí-aimba sénaumpo usúká'mai isaaó. ⁵ maankwáásígó aosaambá kwimái amápa'-marava'a kwénaaena Yútaa-kwaasi simái tirumbá airaráisasa Násáretivakewaina aampa'á kwégwaresa kwéowana mirámó on-kwáásítí aiva'ná'á ména mirá kwéíye. ⁶ mirá kwéena ó'onkaa-kwaasi áí'maena anóm-bono'-naumpa'a móankaraisana ména sáwí'a uráintavaiya maankwáásíyá tátoketa [kentáásí monor-ánón-kwáásítópa'a aai simánkanae kwéunanya ⁷ i-kwáásítí anóndako áwí'a Árísiya kuména kusínkambaiya siyáámpinkemba Póromba kunái'maena uména ⁸ simásimenaya séna enópa'a móru sénááowe sisatá kwégumundayaawe.] maankwáásígómbó áisaa inanamó éna aavimbó

mayánkaraunda-aimba kwe sína amápar-aimba isaaó Tétárasí súwasa⁹ Yútaa-kwaasi kwembá áwa'naa esa mináimbó simbá árair-aimba siyé siráawe.

Póro Víríkísimbo mósímaamakain-kwasai.

¹⁰ suwaná kámááni-anondakoma aúwana-anawaame'a éna Pórontavena e siyó súwana Póro séna emó kárákwiyonda ayáátááka'a imá maisu'maé iráanda pó'a enaúranka'a anondá ke aai sénaundayavai sirunkó aamoí kwéiye. ¹¹ Áánútuna imáyáa é'a kwenáwí'a mósá máraandayave'a Yérúsaremuva'a umé'a siyáánkai umái kae'-nó'wáámbá ánásaraivo évakarawai tísaa inasá árai'a siyé sénááowe. ¹² anóm-bono'-naumpare sáwíyam-bono'-naumpimpare máá'aruvare íma aaisankáámbá sé'a íma kwaási simái áái'o tiyáí-áimbá siráunda Yútaa-kwaasi suwánaraawe. ¹³ kembó simásínkáamba kampa'á sevó mináínkóná ááimba íma kwáyáíye. ¹⁴ avorá'á ke simámenaumne. Ísuna aampa'á kwégwe'a kentáá síkwá'nái Ísóigona imáyáa é'a áwí'a mósá kwémaraunasa Ísuna aantavái maankwáásíyómbá sésa kampar-ámbán-íye kwésewe. Mósesina áamámba isé'a Áánútun-ai simátímakowai agaimakón-aimba isé'a áraire kwésune. ¹⁵ miwí sésa Áánútu amáparawai sáwí-kwaásiye kawe-kwáásíyé pukémpinkemba usásintinkaniyemo kwésesa amu'maráantemba kemá mirá kwéune. ¹⁶ mindáyavai kesí imáyáavimba sáwí'an-ivo sé'a Áánútu aúránkare kwaási túrankare kawe'á umái máyaumne.

¹⁷ ánivo ó'on-o'om-barava'a kwénaae'a évakar-ima maisuwé'a Yérúsaremuva'a kesí kwaási íma toómbá makáan-kwaási óntamba kwétime'o Áánútuntavai ísámai póí'o ondayávé'a íraúmne. ¹⁸ mimbáyái kwémae'o Yútaa-kwaasiti áamámba ísámai kawe'ó íi-yántáá'á umásuwe'a Áánútuntavai ísámai póí'o ondayávé'a anóm-bono'-naumpa'a umáyaawanasa kesópa'a sáwíva-kwaasi íma tamésa túwaai kwésesa máyówasa Yútaa-kwaasi suwánowasa ¹⁹ évakarawai Yútaa-kwaasi Ésiyaa-maravaken-kwaasi mésa suwánaraawe. sáwí'o uráanasamo suwáresa enaúranka'a simásínkáaro. ²⁰ monor-ánón-kwáásítóp'a máyaawandara'o sáwí'o uráanasamo suwánaresaraankasi moórá-aine su'mai siráasino. moórá-aine su'maimo senkákái isáásino. ²¹ monor-ánón-kwáásítóp'a máyaawandara'a anónka'a sé'a Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkaniyemo siráunda-aintavai ívé'a aaiwimbá kwémáisinkaawe séwánasa kemó siráunda-aintavai kwésimasinkaawe Póro siráíye.

²² súwana Víríkísi Ísuna aampa'á kwégun-aimba á'a ísarena séna i-kwáásítí anóndako áwí'a Árísíya kwemá kumína'a maanáimbá ísámai kawer-ónaumpo koró simásuwena ²³ Póromba kárákwírowaintavena séna ándáva'a kawe'á umái kárákwíye íma aiyayaanka'a asááúmárénasa ímo kwemó makáinda-yantaa'a kwená kwaási áwa'naa ónáe síyamo e úwoi owé sinasá áwa'naa oro Víríkísi siráíye.

Póro Víríkísinte Túrúsiraante simátímakain-kwasai.

²⁴ Víríkísi simásuwena ména évaka-tawai maisuwéna awainínkómbá Yútaa-inimba áwí'a Túrúsíraamba áí'maena taména Póromba ááyowana téna séna Ísu Káráísitin-aaiyavai árairemo sésa aráápamái máyáan-ainkona ááimba simátimuwasarai ísóyana ²⁵ Póro kawer-áínkóná ááimba kwésena ke túra'a kárákwíyi-aimba kwésena Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba

tísaa ínín-aimba súwana Víríkísi áá'a kówana séna ányo kwaaó. naaémbo ímo mayáímó kwáíndara'a ááyanaumne séna ²⁶ ímáyáa éna Póro ándáva'a meéyán-onaná ayúsinkainkwaé séna óntamba simína'a ayúrankanaumne-imayaa éna mindáyavena aasiyaasi-táwai Póromba ááyowana túwasarai kwaanáí símae irááiyé.

²⁷ kwaasáí símae íyúyana kaer-ímá maisuwéna moóráwai áwí'a Pósiyasi Vésétasi kwemá Víríkísi na onondá kámááni-mayai usámayanimba ákise úwana Víríkísi Yútaa-kwaasi tirumbá kawé'a ínkwaé séna Póromba íma ayúránkaraivo úwoi ándáva'a ánkaraíyé.

25

Póro aiva-káwáánákónópa'a kónaumne siráin-kwasai.

¹ Póro ándáva'a máyowana Vésétasi mináyámpá'á Sísáriyaa-naopa'a taména kaumbo-nó'wáámbá tagwaimái tuwéna Yérúsaremuva'a umáyowasa ² Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé kwenópa'a tésa sésa Pórombo simánkaraundantenta óta simánkanae sésa ³ súwana e Póromba kunai'márénana Yérúsaremuva'a iyíno. mináímbá sumbá évakarawai aampa'á kárákwiresa inkamíyanesa-imayaa ésa mináímbá suwaná ⁴ Vésétasi séna Póro Sísáriyaa-naopa'a ándáva'a máyáiyé. kemá sáwíyanka'a kumónaumpo ⁵ keinárawapinkemba anón-kwaasi kesé kwégumesa Póro sáwí'o uráinda-aimba síya'a ísáano simásuwena Vésétasi ⁶ avakaumboé-no'waana'i. siyáánkai-no'waana'iyó. kwaéna Sísáriyaa-naopa'a kumbéna usá aaváyaavimba aaimó isón-daumpa'a uména Póromba koáí'mae teró súwasa koáí'maesa tuwasá ⁷ Yútaa-kwaasi Yérúsaremuvakemba kúmúwai Póromba kunúkumare mésa áúiyaaain-aimba simánkówana ⁸ Póro miwí táái anondá simátiména séna kemá íma Yútaa-kwaasiti ámáámba káraré'a anóm-bono'-namba íma sáwí'a é'a Árómáani-kamaani-kwaasiti ámáámba íma káráraumne Póro súwana ⁹ Vésétasi Yútaa-kwaasi tirumbá kawé'a ínkwaé séna Póromba áísaa éna séna Yérúsaremuvara iyínara simánkaraan-aimba ísámai kawer-ónaumno súwana ¹⁰ Póro séna ímaniye. Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakona kwaási ómpo kesáái ísámai kawé'an-úwo. Yútaa-kwaasiti ámáámba ímo káráraunda á'a suwánaraane. ¹¹ ámáámbo káraré'o sáwí'o uráundarakai tuvuwónáemo sembá íma a'áo súsino. úwoi sínkamosino. simásínkáan-aimba íma árair-aimba pó'a íma iyónaumpo Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái ísámai kawé'a íníyé Póro súwana ¹² Vésétasi iséna kwená kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyé aai simásuwena Pórontavena séna Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónáe sénda pó'a ai'maráana kwíníyone Vésétasi siráiyé.

Póro Ágáripante Pénáísinte simátímakain-kwasai.

¹³ Vésétasi simásuwena máyowana naaémbo moóráwai Yútaa-anon-kwaasi áwí'a Ágáripa úwana ámánaanko áwí'a Pénáisi úwana mindárai Sísáriyaa-naopa'a kumésarai Vésétasi kámááni-kawaa-mayai mairóntavesarai kwenópa'a kumésarai ayáámba kwéamesarai ¹⁴ évaka'-no'waamba kwáúyana Vésétasi Ágáripaamba Póron-aii simáména séna Vírisíki moóráwaimba íma ayúnránkaimba úwoi ándáva'a ánkáísana

máyáíye. ¹⁵ Yérúsaremuva'a umáyaawandara'a Yútaa-kwaasiti anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé kesópa'a tésa kwembó simánkaraan-aimba sésa tuvuwó suwa'á ¹⁶ simátíme'a sé'a moórá aosaambá kwáyáinasa mináósáámbá isáiyuwesa tinkamonaaoovo Áróamáni-kwaasi íma úwoi tñkamonaaoowe. moóráwaimba aavimbó mayánkéwana túranka'a ména miwí anondá aai simátiminasa Áróamáni-kwaasi mirámó sínda-aimba kawe'á umái isanááowe. Arómáani-kwaasiti áaimba mirán-áimbán-íye. simátimewanasa ¹⁷ kúmúwa'a íma úwoi mé'a usá aavýaavimba aaimó sií-náúmpá'á umé'a Póromba áayaawanasa áí'mae iyúwasa ¹⁸ kwembó simánkaraan-kwaasi usásinowa'a sáwí'o uráinda-aimba sénááowe-imayaa ówánasa ¹⁹ kentááíye su'mai sésa moóráwai áwí'a Ísu pukáiwaintavai sésa Póro séna kwemá usásinena úwoi máyáíye siráin-aintavai aaisambá siráawe. ²⁰ kemá sé'a nóraumai mináínkóná áaimba isánaumno sé'a Póromba áisaa e'a sé'a Yérúsaremuvara íyanara simánkaraan-aimba ísámai kawer-ónaumno séwánana ²¹ Póro séna ímaniye. ándáva'a máyaunasa kárákwiraamba pó'a Áróamáni-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái ísámai kawe'á íníye súwa'a kárákwiraan-kwaasiyavai sé'a kárákwimai kawe'á uréwana aambá paárína'a ai'maráanana kwíníye siráumne ²² Vésétasi súwana Ágáripa séna mindákón-áái isánáe súwana séna ánivo aavýaa isáníyone Vésétasi siráíye.

²³ súwasarai Ágáripaawe Pénáisiye kwairóyamba usá aavýaavimba usásinesarai kawer-únánkwátói úmaesarai i-kwáásítí anón-kwaasiye mindáúpakén-anon-kwaasiye aánoumai iyúyasa amáparawai kwétuwanowasarai aaimó sií-náúmpá'á iyúyana Vésétasi Póromba ááyowasa áí'mae iyúwana ²⁴ Vésétasi séna anóndako Ágáripaemo máyáan-kwaasiye ísáaro. Yérúsaremu-naopakewaiye maankákéwáíyé Yútaa-kwaasimo aaimó maankwáásímó simánkaraamba awánaaro. tuvuwíyana puwínomo anónka'o símae iráamba ²⁵ avakáá úmae'a iyúnda íma sáwí'a uráimba póna íma puwíníye. Áróamáni-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónaumno siráintave'a ai'maráanana kwínimba ²⁶ kemó aúváimo agaimáimo aménaunda íma kwáyáíye. mindáyavai mamáyáan-kwaasivimba Ágáripa aúranka'a máankaunda po kwemó sínda-aimba isé simásímína'a aúváí agayánaumno. ²⁷ ándáva'o máyáin-kwaasimo úwoimo ai'maré'o simánkaraan-aimbo ímo aúváívimbo agaimáimo aménaunda uwóví'a ónaumno Vésétasi siráíye.

26

Póro anondá simátimakain-kwasai.

¹ súwana Ágáripa Pórontavai séna ánivo simánkaraan-aimba anondá simátimiyo súwana Póro ayáámba mósá tuwéna simánkaron-ainkomba anondá síndayavena séna ² kentáásí anóndako Ágáripaao Yútaa-kwaasi simásinkaraan-aimba enaúranka'a anondá sénaundayavai sirunkó aamoí kwéíye. ³ Yútaa-kwaasiti ááinkwara amáánkwara'a kawe'á umái kwéisaandayavai sirunkó kawe'á kwéintavai íma sívón-kaiyé sé kesáái kawe'á umái isáníyone. ⁴ kemá iyámpóirakemba kesí Yútaa-kwaasivimba mé'a Yérúsaremuva'a komé'a kemó ówándawaina áaimba Yútaa-kwaasi amápa'a suwánaraawe. ⁵ amáán-kawaa-kwaasiti aampa'á

arupí umái kuráumne. áamáán-kawaa-kwaasi Áánútuna imáyáaya éta asirayán-ámpátá kwégwareta minámpá'á arupí umái kuráumne. Yútaa-kwaasi ayáátááka'a suwánaraamba pósa sésáinasamo ésa kentávái árai'a siyé sénááowe. ⁶ naaóv'á Áánútu kentáá síkwá'náyavai árair-aimba simátímakomba paáríníntavai amu'makáumne siráunda-aintavai aavimbá maisínkaraawe. ⁷ kentáá síkwá'ná sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba Yútaa-kwaasi no'wáamba aavýaavimba eénáinka'a Áánútuna imáyáa mósá kwémaresa minaráír-áimbá amu'maráantemba mirá kwéundayavai aavimbá maisínkaraawe. ⁸ Yútaa-kwaasiyono. Áánútu kwaási pukémpinkemba kanaán-umai usásintinkaniye-aintavai nóra isará íma áraire kwéseo.

⁹ ááema kemá imáyáa é'a Ísu Násáretivakewaina aampa'á kwégowai sáwí'a umátinkanaumne-imayaa uráumne. ¹⁰ Yérúsaremuva'a mirá ówánana mono-káwáá-kwáási si'márowa'a Áánútuna kwaási sáwívarawai t'ímai ándáva'a tínkaraawanasa tínkamiyasa púworo sumbá kegwárá'á mirán-oro siráumne. ¹¹ aasiyaasi-táwai mono'-náúmpímp'á kwénaae'a Ísun-ai simái sáwí'a ígwáe sé'a tínkambae'a iráumne. sirunkó ikaa'á vówa'a némpa'-naopimpakwara'a kwénaae'a tínkambae'a kuráumne.

¹² anóndako Ágáripao mindáyavai mono-káwáá-kwáási aúvái agaimái simúwa'a Támásikasi-naopa'a maimae'á kówánda ¹³ kwáyá'wái ságayamba aavúgombó usáyaatarai-sagayamba tuwówana kwíyómpakemba kuména kesinepakéné kesé kun-kwáási tinepakéné sán-kówata ¹⁴ marapátá tuvamówánanaya aaiyé su'mai súwa'a isááwánana simásimena Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna Sóro noíntavai kembá sáwí'a kwéono. póimo ándámo kwímakaawanamo ayáámbo kawésintemba emá mirá kwéone súwana ¹⁵ Ísóigoo nááwa'ono séwánana Ísóigo séna kembá Ísumba sáwí'a kwéumasinkaana'a úne. ¹⁶ usásinaao. kesí mayái mayáínkwáe sé'a usásinanke'a enaúranka'a paárúnda ívé'o suwánáandarakemba agarááránkáanda-aimba simátíma'mae iyíníyone. ¹⁷ ai'maráana Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye simátímínasa évaka'a áwáá'o aíya'a miwí tiyáámpinkemba airánaumne. ¹⁸ simátímínasa túnín-ampa'a ivátuwesa sámo kain-ámpá'á teró. Sáátáánigona asirayámbá tuwésa Áánútuna asirayámbá tamáyáaro. simátímínasa kesááiyavesa áraire sésa aráápamai maíya'a miwítí sáwí-imayaa maitiyuwé'a Áánútunde-i'a umátinkaunda-kwaasivimba mótkanaumne Ísu simásímakaiye.

¹⁹ anóndako Ágáripao kwíyómpakemba simásímakain-aimba íma tuwé'a úwoi mirá kwéune. ²⁰ aiva'á Támásikasi-naopa'a simátíme'a naaémba Yérúsaremuva'a simátíme'a minkákémbá Yútaa-kwaasiti maravá'á simátíme'a ó'onkaa-kwaasiti maravá'á simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a kawé-máyái mayáiyasa tuwánésa sésa Áánútumpa'a tiráawain-owe sígwáe sé'a simátíma'mae'a kuráumne. ²¹ mindáyavai anóm-bono'-naumpa'a máyaawandara'a Yútaa-kwaasi kembá tátokesa tuvuwonáe siráambanivo ²² Áánútu súwa'naa úmaena ívékwara'a kwéiyisa'a maanká'á mé'a anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kesáái kwésimatime'a Áánútun-ai simátímakowai agaimakáan-aimba Mósesi agaimakáin-aimba kwésimatimunda-aimba mimbórá-áimbá kwésimatimune. ²³ maará sésa Áánútumo usásinankaiwaiyavesa agaimarésa

sésa áí'a índai'a íyana aiva'ná'á pukáimpinkemba usásinankaniye-aimba agaimakáamba pósa Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye pukáimpinkemba usásinkain-aimba isésa sámó kain-ámpá'á kwígwáe sésa agaimarésamo siráan-aimba kemá kwésimatimune Póro siráiyé.

²⁴ Pórombo simánkaraan-aimba anondá kwésimatimuwana Vésétasi anónka'a séna Póroo uwoaó'á kwéone. aúváíma awánamae kwéiye po uwoaó'á kwéone Vésétasi súwana ²⁵ Póro séna anóndakoo íma uwoaó'á kwéumpo súnda-aimba árair-aimba arupí-aimban-iye. ²⁶ súnda-yantaa'a íma aúpá'á uráavo amápa-kwaasi táápimba siráamba egwára'á mináímbá ísaraampo kemá íma inkaisé'a úwoi kwésimamune. ²⁷ Áánútun-aaí simátímakowai tááiyavai áraire kwésono. árairemo kwésemba á'a ísaraumne Póro súwana ²⁸ Ágáripa séna ákí-aimba simásimenda-imayaa e Ísun-aaiyavai áraire sénaumne-imayaa oónó súwana ²⁹ Póro séna íma ákí-aintavai íma ayáátáár-aintavai kwésune. kembó asááuraan-andaoma íma keinárawapimba kwaínkwáe kwésundanivo Ísun-aaiyavai áraire siráundantemba kesáái kwéisaan-kwaasiye esé mirá sénááontavai Áánútumpa'a námúnaa kwésune Póro siráiyé.

³⁰ súwasa Ágáripaawe Vésétasiye Pénáisiye amápa-kwaasiye usásinesa ³¹ máá'aruva'a kumbésa keáímbá sésa íma sáwí'a uráintavai ándáva'a ankésa tuvuwiyana puwíno siráawe suwaná ³² Ágáripa Vésétasintavena séna Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónaume ímo siráinkakai ayúrankaanana kówisina mináímbá siráimba po ai'márénana Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kwíno Ágáripa siráiyé.

27

Póro Árómáa-naopa'a kuráin-kwasai.

¹ súwana Vésétasi to'mayaa éna séna Ítári-marava'a Árómáa-naopa'a nompí-sípívímbá kwígwáe séna Póronkwara évakar-anda-kwaasigwara'a moórá-kwaasigontavai kárákwimae kwínkwáe séna méankowana minkwáásígó áwí'a Yúriyasi kwemá Árómáani-aiva-kwaasigona i-kwáásítí kawáánákómbá méankowana ² moórá-nompi-sipi Átámítivakemba kwáyowana Ésiyaa-maragona awámpáká'-náópa'a kónáe súwata mindómpí-sípívímbá usáateta Másétóniyaa-maravake Tésárónaika-naopakem-kwaasi áwí'a Árisítakasi kwesé usáateta kweémeta ³ usá aaváyaavimba Sáítóni-naopa'a marapá'á kunásávaawananaya Yúriyasi Póromba arumbá umánkena séna úwoi ená kwaási kotuwánenasa ímo tokénda-yantaa'a áméro súwana mirá úwata koyauweréta ⁴ mindómpí-sípívímbá usáateta kwégowananya úndá toréna nompí-sipi táto'marowana íma kúwata nonavuvumpa'á kwáyom-barago áwí'a Sáiparasi-marama kwáyopa'a mináyámpá'á úndá íma torówata mivátá kweémeta ⁵ Sírisiyaa-marava'a Pámpíriyaa-marava'a kóyaaíteta Árisiyaa-marava'a Máíraa-naopa'a marapá'á kunásávaawananaya ⁶ moórá-nompi-sipigo Arekesándiyaavake-sipigo Ítári-marava'a kónáe sú-sipigo kwáyowana i-kwáásítí kawáánákó awánéna mindómpí-sípívímbá mósinkaraiye.

7 mósinkowata kówándaya sáwíyan-unda toréna mindómpí-sípígó íma aintówata évaka'-no'waamba kwaéta mirá úmaeta Náítasi-naoregwaata kówándaya anón-unda toréna nompí-sípí aí'á tosétuwowata sínáaempakenta koyauweréta nonavuvumpa'-márágó áwí'a Kírítimarava'a úndá íma torópa'a kweémeta ayááivá'-márámá áwí'a Sáómónimarava'a kóyaaiteta ⁸ uwí-nónawampakavamba suwesaraayáivá úmaeta kweémeta Árásea-naokona egwaa'á kawe-kwáúné supra'á ⁹ ayáátááka'a komáyaawananya aiva'-mónó-káwáánákó Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-naump'a'a avumpin-dáúmp'á kwéiyun-kanaa ánásowana minkánáá úndá torái-kánáá uwí-nónkó tuvántááva kwéuwasa inkaisésa íma nompí-sípívimbá kwénaaun-kanaa túwana Póro imáyáa éna simátimena séna ¹⁰ ívétaamo nompí-sípívimbó kónaundayaamo sáwí-yantaa'a kesinetá paáriníye. íma náindaane su'mainivo nompí-sípíyé kwaásiye aúyoranaaowe. mináimbá kemá á'a ísaraunda póta aáo ménaumne Póro súwana ¹¹ i-kwáásítí kawáánákó Póron-aai íma iséna nompí-sípímó avúsúmai kúwain-aaiye misípígó avowán-ááíye su'mai iséna Póron-aaiyavai íma áraire-imayaa úmba ¹² misípígó kwáyomp'a'a úndámo torái-kánáá íma kawe'á ún-ayampa'a mésa sáwíva-kwaasi sésa tuwéta Víniki-naopata komáyaananaya úndá torái-kánáá ánásainata kónaumne sumbá Víniki-naopata a Kírítimarava'a kwáyon-daopa'a kawe'-nónkwaump'a'a ímo úndámo torón-kwaumba kwáyowasa mináimbá siráawe.

anón-unda torówana uwí-nónkó aintásarain-kwasai.

¹³ suwaná tiyáánepakemba sáwíyan-unda torówasa awánésa sésa Víniki-naopata kónaumne sésa nompímbó túwówanamo táto'matuwe máyon-anda mósá tavisimái kwémaresa uwatá Kírítimaragona uwí-nónawampakavanta kówándaya ¹⁴ Kírítimaravakemba anón-unda toréna ¹⁵ mindómpí-sípí tátorowana íma aiyámba'mai kúwana avúsúmae nááún-tamayo'a tuwówana úndáo kweyáárika'a améntamaena kúwana ¹⁶ nonavuvumpa'á sáwíyam-barago áwí'a Kóta-mara kwáyowana úndá íma kwétoropata kówándaya tínaampa'o kárárumakesamo tavisímaesamo íyú-sipi tavisimái ¹⁷ anó-sipivimba marésa anó-sipi tawísivo sésa ándáneí asááumai kawer-úmárówana Árípiyaa-mara-ayampa'a uwí-nómpímbá nonáámáái-oma'a kwáyowasa minómák'á aí'á máikwiyivo sésa úndáo avúsúmai kwégon-ampanta ayú'mai mórúna márówana kwempa'á kúwana ¹⁸ usá aaváyaavimba minúndá paái kwétorowasa óisamba taaímbai uwí-nómp'á kwétuwesa ¹⁹ usá aaváyaavimba misípívimbó mayáímó máyón-kwaasi mayái-yántáá'á nomp'á'á kwétuwowana ²⁰ minánón-úndá paái kwétorowata ayáátááka'a aaváúmá o'á íma awánéta sípígomo kwínín-amba íma awánéta imáyáa éta kentáási maráyá íma awánaandaya maavátáyá ánásanaumne-imayaa uráundayaawe.

²¹ imáyáa ówándaya ayáátááka'a toómbá íma kwénowana Póro túranka'a taména séna Kírítimarava'a kwéteta sewánda íma kesáái ísaraawe. isékai sáwí'o íi-yántáá'ó náaindaambo tuwái iya awánúsinó. ²² áno tirumbá asiramái máéro. nompí-sípíyé su'mai sáwí'a ínivo kwaási íma puwónaundayaawe. ²³ Áánútuna imáyáa mósá kwémaraunda ívé'-no'waamba kwemá kwená kwayó'ná'á aí'maráísana kwíyómpakemba kesópa'a kumbéna ²⁴ séna Póroo asiramái maiyó. emá Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kwinaná enáái isáníye. Áánútu embá kawe'á

umánkáiмба póna esémo kwégon-kwaasi kárakwiyinasa íma puwónááowe siráíye. ²⁵ mindáyavai asiramái máéro. simásímintemba Áánútu mirá íníмба á'a isáúmne. ²⁶ úndáo nompí-sípí améntayuwainata nonavuvumpa'a maragóná awámpátá kónaumne Póro siráíye.

²⁷ súwana uwí-nómpímbá áwí'a Étériyaa-nompimba sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-no'waamba úndá toréna améntámaena kúwasa no'wáán-avuntamba sípivim-bayai-kwaasi sésa maragóná egwaatá kwégumne sésa ²⁸ ándá-ayaira'a umbaimó tón-tantaa'a arikwímakesa nompímbá tu'mái tavisimái awánomba mindónkwááumbá ayáátááka'a 120-ra'a kwáyowasa kwégwesa ó'a móyu'mai awánomba ákira'a 90-ra'a úwasa ²⁹ maragóná awámpá'á óntamba kwáyaindara'a tuvamúnavo sésa táátavai ésa éiyain-anda ayútúwówana ánaaepakemba nompímbá kuména tátorowasa avekáá iraráínata nóin-tantaara kwáyáíya awánanae sésa ³⁰ nompí-sípívím-báyái-kwáásí imáyáa ésa aúpá'á kónaumne-imayaa ésa kampa'á sésa aipakén-ándá ayútuwanae sésa sáwíya-sipi nompá'á móruna túwówana ³¹ Póro i-kwáásíyé miwítí kawáánákóntáváyíyé séna sípivim-bayai-kwaasimo ímo anó-sípívímbo máésamo ésamo amápa'a ánásanaaowe Póro súwasa ³² i-kwáásí sáwíya-sipigona ándá káráyuwowana kóuráíye.

³³ kóúwana sáwíyanka'a irataró'a Póro séna sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-no'waamba káno'a mé'a íma toómbá náráavo ív'e'a toómbá naaró. ³⁴ kemá asiramái simátime'a sé'a toómbá né'a túma kawe'á ína'a mé'a íma ánásanaaowe ³⁵ Póro simásuwena amápa-kwaasi túranka'a toómbá mairéna Áánútuntavena súwi séna toómbá topámbai nówasa ³⁶ awánowana tirumbá kawe'á úwata toómbá naáwándaya ³⁷ mindómpí-sípívímbo sáwíva-kwaasi 276 kwaasi máyaawanda-kwaasi toómbá naáwánanaya ³⁸ simú'a wówanaya misípí umbái tówasa mimpímbó kwáyon-tomba áwí'a úwítitomba nompímbá maisu'márówana etóyói úwata maémaumne.

nonkó tuvántáávanena misípí tawísíyukain-kwasai.

³⁹ máyaawananaya irataró'a úwasa awánomba íma awánom-barama kwáyowasa awánomba miv'á'á nonkó írówana kawe'-nónaamaai kwáyowasa awánésa sésa meivátá íyónanaya kawe'-nónaamaaiva'a póna sípigo úwoi iyíniye sésa ⁴⁰ sípigo mbátá tátorain-anda káráyuwowana nompá'á kumúwasa avúsúmaesa nááún-tamayoka'a kárárumaron-anda ayútuwesa aipa'á ampantá arikwímaresa úndáomo kweyááríka'a avúsínata nonáámááíva'a kónáe sésa ⁴¹ kuwaná nompímbá nonáámáái-oma'a kwáyowana mimpímbá misípigo ai'á mááritowana nonkó áyámiva'a tuvántáávanemena tawísíyukaiye.

⁴² tawísíyuwowasa i-kwáásí sésa ándá-kwaasi nombá tuvámbai kóvainivo tínkamona suwaná ⁴³ i-kwáásítí kawáánákó Póromba áwa'naa ena séna íma tínkamoro simásuwena séna nombó tuvámbaimo kawe'ó uréwai nompímbá ásávare'a tuvámbae'a aápa'a koró. ⁴⁴ évakarawai ímo nompímbó tuvámbai awánarewai nompí-sípígóná taai-ayái mairé'a minká'á tátoke'a avúsúmae'a aápa'a koró súwata mirá éta amápa-kwaasiya kawe'á umáíya aápata kóyo uráundayaawe.

¹ aápata kawé'a umáíya komáyaawanasaya mindónávúmpá'-márágó áwí'a Mórata-marawe suwatá ísaraumne. ² aa'á téna táúgwí'a kwéuwasa mimbárávákén-kwáási kawé'a umásinkesaya iramá agaisinkówata siyáánta kwégauvowananya ³ Póro iráírí'a komaimaéna mimpímbá máagaimarowana koko'á úwana kwaavainkó téna Póro ayáánka'a tauntorówasa ⁴ kwaási awánésa keáímbá sésa moórá-kwaasi tuvúwísana púwísana nompí-sípívímbá timbá monkómá íma tuvúkáimba póna ívé'a kwená anondáma maéna irankavayaankó váinana puwíníye keáímbá kwésuwana ⁵ Póro ayáamba tuvimpín-úwana miníráánkáváyáámbá tará'maena iravímbá tuvamúwana íma Póromba áí'a úwasa ⁶ minkwáási Pórontavai imáyáa ésa intoráínana puwíníyo. marapá'a tuvaména puwíníyo-imayaa ésa ayáátáaka'a aúrampimba avú'maresa ména amu'matuwé máyówana íma ave'á puwúwasa imáyáa mórúna ésa sésa minkwáási ísóigoman-íye siráawe.

⁷ suwaná mimbárávákén-ánón-kwáásígó áwí'a Pápáiyasi kwená maramá egwaa'á kwáyowai kawé'a umásinkenaya másinkowata kwená naaúmpata kaumbo-nó'wáámbá kogwaéwánanaya ⁸ Pápáiyasi avowámbá kokotámba ankéna ayánómbá naaegwára'á kwéuwana máyowana Póro kwenópa'a kwéna awánéna Áánútumpa'a námúnaa kwésena ayáándeí ane'á tátorowana mináí'á ánásowasa ⁹ awánésa tí'ó ún-kwaasi tí'maesa Póronopa'a tuwaná miráumai asóvamatinkava kúwasa ¹⁰ aamoi-yántáá'á símúwata máyaawanasaya nompí-sípívímbá kónáe séwánda-tawaiya ímo makáawanda-yantaa'á símúwata kuráumne.

Árómaa-naopa'a kuráunda-kwasaiya.

¹¹ moórá-nompí-sípigo Arekesándiyaavakemba áwí'a keáváráwái-ísóí-sípígó éna úndámo toráí-kánáa mimbárágóná nonkwaaúmpímbá kwáyowata kaumbo-kwíyómbá maisuwéta mindómpí-sípívímbá usáateta kweémata ¹² Sisari-marava'a Sáírákusu-naopa'a kwéta marapátá ásáveta kaumbo-nó'wáámbá kwaéta ¹³ nompí-sípívímbá usáateta kwéta Árisiyamu-naopa'a kógwaeta usá aaváyaavimba sínaaempakenta úndá toréna siméntámenaya kwéguwata kae'-nó'wáámbá kógwaeta Ítári-marava'a Pútyori-naopa'a marapá'á ásávaawanasaya ¹⁴ Ísun-aii ísówai máyówata kotuwánaawanasaya simásimesaya sésa moórá-sontaa keséya ménaaowe suwatá miráumaiya moórá-sontaa miwíse maéta Árómaa-naopata marapátá kówánda ¹⁵ Árómaa-naopakemba Ísun-aii ísówai kówánda-ainta ísésa aampaké kotíránáe sésa Ápíyasi-naopa'a máákéti-maruka'a amápa-kwaasi kwááyumo kwaí-námbá kaumbo kwáyopa'a tuwaná Póro tuwánéna Áánútumpa'a aamoi'á úwana arunkó kawé'a uráíye.

Póro Árómaa-naopa'a mérain-kwasai.

¹⁶ Póro arunkó kawé'a kwéuwata Árómaa-naopa'a kówánanaya mindáópaken-kamaani-kwaasi Pórontavai séna íma ándá-naumpa'a maé úwoi-naumpa'a ménana i-kwáásígó enká'á kárakwiyíniye súwana ¹⁷ kaumbo-nó'wáámbá maisuwéna Póro mindáópakemba Yútaa-kwaasiti anóndarawa'a tááyowasa kwená naaúmpa'a tuwaná simátimena séna kesí kwaásiyono. Yútaa-kwaasi simái íma sáwí'a uráumpo kentáá síkwá'nái amáamba íma káráraundanivo Yérúsaremu-naopa'a kembá

táto'mai Áróamáani-kamaani-i-kwaasira'a tíméwasa ándáva'a sínkaraawe. ¹⁸ sínkaresa sínkamiyanesa kesáái avakáá-omba íma ísasá ayúrankanae sewasá ¹⁹ Yútaa-kwaasi mináimbá károwa'a kesí ááimba íma sáwí'a uróntavai sé'a Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái isániye. kesí Yútaa-kwaasi aai simátinkanae íma súnda kesáái isáinkwáe sé'a Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a tiráumne. ²⁰ Yútaa-kwaasiya Áánútumo usásinkaiwaimbo amu'makáundawain-ai séwánasa tátokesa siyáánka'a asááuraamba pó'a tááyamai tuwáné'a simátimenae Póro súwasa ²¹ ísésa miwí sésa Yútiyaavakemba Yútaa-kwaasi íma entávái aúvái agaimái túwáawana tiráiyie. íma évakarawai aai másimasimesaya entávái sáwí-aimba íma kwésimankaawe siráawe. ²² amápa'-mapa'a Ísunaa aampa'a kwégontavai sáwí'a kwéumatinkaamba kwéisaumpo mináimbá simásímínata ísáano siráawe.

²³ simásuwesa moórá-tawai Póro simátiminin-kanaa marésa komésa minkánáá túwasa sáwíva-kwaasi Póro máyopa'a tuwaná aaváyaavinkemba ááimba ásárena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátíma'maena no'wáámba móanasariye. naaóv'á Mósési agaimakáin-aimpinkene Áánútun-ai simátímakowai agaimakáan-aimpinkene Ísun-ai simátíma'maena iyéna Ísun-aaiyavai áraire sígwáe séna simátimuwasa ²⁴ ísésa évakarawai sésa árair-aine suwasá évakarawai sésa kampar-áiné suwasá ²⁵ miráumai aaisankáá simái taainkaar-uwaná Póro séna naaóv'á Áánútun-amanko moóráwaimba Áánútun-ai simátímakowaimba áwí'a Áísáyaamba simámuwana kentikwá'náyomba simátímakomba mináimbá árair-aiban-iyie. ²⁶ Áísáya agaimaréna séna Áánútu séna minkwáásiyávái kosimátime se kwéisaambanivo íma ísámai kawé'a kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'a kwéowe. ²⁷ miwítí imáyáao umbái kwétaisana tááko aaimó isáíyávéna ávón-kaisaná túranko awánaiyavena ávón-kwégaivo ímo mirámó ésamo ésá táá'o isésamo túrambo awánésamo kesááimo isésamo miwítí sáwí-imayaaoom tuwésamo kesópa'o tenkákái sáwí-imayaa maitiyuwé'a kawé'a umátinkausino Áánútu siráiyie

Áísáya agaimaréna siráiyie. Póro simásuwena ²⁸ séna kemá mirá kwéowa'a pó'a simátíme'a sé'a Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámp'á kwémetinkain-aimba ó'onkaa-kwaasi kosimátímakoundaya Áánútun-ai kwéisaawe ²⁹ Póro mináimbá simásuwowasa [Yútaa-kwaasi kwesimá kwesiman-esa aaisa-símaesa kóuraawe.]

³⁰ kóuwana Póro mindáópa'a ména kaer-ímá maisuwéna kwená óntamba naanka'á kwétuwena máyomba sáwíva-kwaasi kwenópa'a tuwaná aamoí éna ³¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba Ísóigo Ísu Káraísitin-ai simátíma'maena iráiyie. kámááni-kwaasi mináintávái íma aambá aúnúwana asiramái simátíma'maena iráiyie.

kemá Árúku súnda-aimba ánásaiye.

Árómaa

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaamba avakaeté-ya'iyó. miráumai-ima maisuwéna Kórinti-naopa'a ména maanáimbá agaimái Árómaa-naopa'a máyón-kwaasi agaimái moórá-ininko áwí'a Vípimba amúwana mátímakaiye. Árómaa-naopa'a kámááni-kwaasiti aiva-náópa'a Ítári-marava'a kwáyon-daopa'an-iyé. Póro Árómaa-naopa'a kwíníyena póna Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasivimba mayái mayáníyena póna miwí túwa'naa umai to'mayaa umátinkanae séna maarán-áimbá agaimái Vípimba amúwana mátímakaiye. Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye amáparawai sáwí'o úmae kwégon-asirayanko tátokowana Ísun-aaiyavai áraire sewáiyé su'maiyavai arupí umái máyáawe Áánútu siráiyé. Áánútu-amankoma sáwí'o úmae kwégon-asirayanko tátokaimpinkemba iyátinkáísasa Ísuwe tarúmai aúnái'a umái kwémaewe. Áánútuna áamáankona mayái-áinkwárá'a agaimái amúwana mátímakaiye.

1 kemá Póro Ísu Káráisitina mayái-kwáásígó é'a maanáimbá agaimaráúmpo isáaro. Áánútu kembá aantá-kwaasi ítámarena séna kesáái áséi-kwasai kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. 2 naaová'a Áánútu kwenáái simátímakowaiyavena mináséi-kwásái simái asirámakainaimba súwasa aúvái-kwandaavimba agaimakáawe. 3 mináséi-kwásái Áánútu ááninko kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitintavesa simái agaimakáawe. kwemá kwaásimo kunaúkaimba anóndako áwí'a Tévíti aísavutantamba uráiwaiman-iyé. 4 kwenamankó Áánútunopakemba póna Áánútu kwembá pukáimpinkemba usásinankaraintaveta minánón-ásíráyámbá awánéta séta Áánútu ááninkoman-iyé kwésune. 5 ó'on-o'om-baravaken-kwaasi kwenáaiyavesa áraire sésa taagwiyavónááontavena Áánútu Káráisitimba imáyáa amúwana kentávéna séna kesáái kosimátíma'mae naauwó séna kawé'-máiyái símakaiye. 6 Ísu Káráisitina kwaasi-i'a ónááontavena Áánútu tááyena keinárawa'a Árómaa-naopa'a máyáawai gwara'a tááyariye. 7 mináántávé'a imáyáa kwéé'a maanáúvái agaimaráúmpo isáaro. keinárawa'a Árómaa-naopa'a máyáawai Áánútu arumbá kwétimena kwená kwaási-i'a ónááontavena tááyarawai isáaro. Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráisitiye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

Árómaa-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

8 keinárawa'a Ísu Káráisitiye aráápamai máyáan-ainko amápar-ayampa-kwaasiva'a kóyáwé isasá isááwa'a Ísu Káráisitina mayáiyávé'a imáyáa é'a Áánútumpa'a súwi kwésune. 9 Áánútuna mayái karuwaa'a umái kwémae'a ááninkon-aii áséi-kwasai kwésimatime'a keinárawatave'a námúnaa símae kwéiyunda Áánútu kwéisaiye. 10 kentópa'o ímo kúndayave'a sé'a Áánútumpa'a áísaa úmae iyé'a arááímo táínamo e aambá kwisínkéna'a Árómaa-naopa-kwaasiye komáéno kwésune. 11 Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isa'a kotúwa'naa ona'a kwenáaiyave'a asiramái

imáyáa ónááontave'a kentópa'a kónáe sé'a kwéune. ¹² mirámó ina'o é'a keinárawa'a túwa'naa ona'á kembá súwa'naa ónááowe. Ísu Káráísitintave'a imáyáa kwéé'a túwa'naa ona'á kembá mirá ónááowe.

¹³ kesí kwaásiyono. kentópa'o imo kúndayave'a sáwí-imayaa ováínivo maanámbá isáaro. sáwíva-kanaa kónáe sé'a únda moorá-yantaako tátoraisa'a máyauadne. ó'onkaa-kwaasivimbo Áánútna aambó agaráátinkaawanasamo kwakáantemba keinárawa'a ó'onkaa-kwaasi owa'á mirá ónáe sé'a kwéune. ¹⁴ Áánútu súwa'naa uráintave'a sáwíva-kwaasi anón-daopare sáwíyan-daopare amápar-aimbo ísaraawaiye imo ísaraawaiye túwa'naa onó. ¹⁵ mirámó únda Árómaa-naopa'o máyáan-kwaasi áséi-kwasai kosimátimenae sé'a kwéune.

áséi-kwasaigna asirayán-kwásái.

¹⁶ áséi-kwasaiyave'o imo sigaeýávé'o kwéunda maarán-áimbán-iyé. áséi-kwasaiyavesa árairemo kwésewai Áánútu kwená asirayándéi miwítí sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba kwéiyatinkaiye. aiva'á Yútaa-kwaasi ísaraawasa naaemba ó'onkaa-kwaasi kwéisaawe. ¹⁷ Ísu Káráísitin-aaiyavetaamo áraire kwésundayavenaya mindáyavenawe su'mai Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésisata kwenáuranka'a arupí umáiya máyauadne. áséi-aimpinkemba mirán-áíntá ísaraumne. mindáyavena naaóv'á Áánútnun-aai aúvávimba agaimaréna séna Áánútnun-aaiyavesa áraire kwésentavena Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésimba pósa aúnaí'a umái kwémaewe agaimaréna siráiyé.

Áánútnumba tínaemba umámakaan-kwasai.

¹⁸ Áánútu maanámbá agaráásinkaraiye. marapá-kwáásí sáwí-imayaa ésa sáwí'a ésa mirámó kwéomba Áánútna árair-ainkona aambá áumbakaamba póna Áánútu áwá'á séna kwíyómpakemba sáwí-meyamba tímíníye. ¹⁹ Áánútu kwená ááimba íma aúp'á maréna avora'á agaráátinkaraimba marapá-kwáásí awánésa íma imáyáa uráamba póna sáwí-meyamba tímíníye. ²⁰ Áánútu maramó taróruainkakene minavumpinkéné Áánútna ááimba awánésa kwená asirayámbó kwaikwai'o kwéin-asirayamba kawé'a umái awánésa Áánútnun-ane'a túrandei íma kwéawanaambanivo kwená ááimba á'a kwéisaawe. Áánútu taróruain-tantaa'a awánésa pósa kwemó máyáin-aimba kanaán-umai kwéisaawe. mindáyavesa sáwí'o kwéomba miwítí ááinko isasá sáwí'a kwéowe. ²¹ Áánútu máyáin-aimba ísaraambanivo ivátuwesa kwenáwí'o mósá marésamo árai'a máyáiyé seráámbá íma mósá marésa súwi íma sésa ivátuwesa kaé'náer-imayaa kwéesa túnkain-qyampar-imayaa kwéesa ²² kampa'á sésa kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyá úne sembánivo sáwí-imayaagwara-kwaasi ésa ²³ Áánútu mai'mai'a kwéiwaina imáyáa íma mósá marésa kwaási áúwawaakaamba numamá kwaikwaamba iraankavayaambá tarórumakesa mintántáákóná imáyáa mósá kwémaraawe.

²⁴ kwaási mirá-sáwí'á kwéontavena Áánútu ánaaemba umátimena séna sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o ónááomba úwoi mirán-oro siráísasa miwívimbá miwí túma sáwí'a kwéowe. ²⁵ Áánútnun-aai árair-aimba araaisésa kampar-áimbá kwégwaresa Áánútu amápa-tantaa'a taróruaiwaina imáyáa

íma mósá marésa kwená mayáí íma kwémaesa kwemó uráin-tantaakona imáyáa mósá marésa mintántáákóná mayáí kwémayaawe. Áánútu áwíre su'mai mósá máraáraamba árai'a mindá íma mósá kwémaraawe.

²⁶ kwaási mirá-sáwí'á kwéontavena Áánútu ánaaemba umátimena séna sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o ónááomba úwoi mirán-oro siráísasa aarai tuwai'máá'a tiyuwésa keiyái kesuwainíné sisaná kesuwairé sésa sáwí'a úmae nááówasa ²⁷ kwaai miráumai tuwainímbáá'a tiyuwésa keiyái kesuwainí kesuwai símae kwénaesa mirá-sáwí'á úmae kwénaaontavena Áánútu miwí túra'a sáwí-meyamba arupí umái kwétimiye.

²⁸ Áánútu kwenáái árair-aimba arááiséntavenawe séna ánaaemba umátímisana miwítí sáwí-imayaago táái tinkéna isasá kentí imáyáavinkení'o kwéomba uwóví'a kwéowe. ²⁹ ó'on-o'o-sawi-imayaago miwívimbá anómba isasá sáwí'o kwéomba íma agandésa túran-anda ésa sáwí'a umátinkesa kawe'-máiyáímó kwémayaantavesa tirunkó simái sáwí'a kwéumatinkesa tinkamowasa púwówasa aaisambá sésa kampa'á simátiyuwesa simái sáwí'a kwéumatinkesa kwantánaanta-aimba símae kwénaesa ³⁰ túwí'a kumínkwáe sésa kampar-áimbá kwésesa Áánútumba tiyámba kwéumankesa sáwí-aimba kwésimatinkesa kampa'á sé'a anón-kwaasiya úne sésa túma máe iyésa aúná-sawi-mayai mayánáe sésa mirá ésa tinówovi táái araaisésa ³¹ tirumpimbá kawer-áimbá íma kwáyáísasa simáímó asirámakaini'a íma ésa miwítí kwaásiti imáyáa íma ésa tirumbá íma umátinkesa mirámó kwéomba ³² Áánútu amáámba simarena séna mirá-sáwí'ó kwéowai puwónááowe siráimba isésa íma ivátúwáamba mirá úmae iyésa íma agandésa mirámó kwéowaiyavesa aamoí kwéowe.

2

Áánútu aaivimbá kwémaitinkain-kwasai.

¹ évakarawai tuwánésa sésa sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba mayánááowe kwésewai simátíménda isáaro. mirámó kwésemba keinárawakwara'a mirá-sáwí'á kwéomba póna aaivimbá maitinkáina'a sáwí-meyamba mayánááowe. ² mirá-sáwí'ó kwéowai Áánútu aaivimbá maitinkéna sáwí-meyamba tímimba kwemó arupí umáímó mirámó kwéin-ainta ísaraumne. ³ évakarawai tuwáné'a sé'a sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba mayánááowe kwésemba mirá-sáwí'á kwéomba pó'a Áánútu aaivimbá íma maisinkéna sáwí-meyamba simíniye íma seró. ⁴ sáwí'a kwéowana Áánútu arumbá umátinkena íma ááema sáwí-meyamba tíména timu'maréna máyáiyé. mindáyave'a úwoisan-tantaa'an-iyé íma seró. sáwí'o kwéomba tuwé'a Áánútumpa'a ténááontavena arumbá umátinkena timu'maréna máyáiyé. ⁵ ánivo kemá tirunté maré'a sáwí'o kwéomba íma tuwé'a Áánútumpa'a íma kwétewe. mirá-sáwí'á úmae kwéiyontavena Áánútumo áwáá'o sénamo arupí-sawi-meyambo tímínín-kanaa tínana Áánútu ávááraumai sáwí-meyamba tímínana anómba íniye. ⁶ minkánáá tínana amáparawai miwítí mayáiyávéna kawe'-méyáné sáwí-meyane anondá tímíniye. ⁷ kawe'á úmae kwéiyesa sésa Áánútu kentáá súwí'a mósá maréna ságamasinkenaya maí'mai'o ónaunda-ita umásinkaniye kwésewai Áánútu aúnáí'a umái maí'mai'a ónááoni'a umátinkaniye. ⁸ kesáyáváiyé su'mai imáyáa ésa kawer-áimbá tínaaemba umámesa sáwí-aimba kwégwaraawai Áánútu ávááraumai

áwáá'a tiyéna sáwí-meyamba timíniye. ⁹ sáwí'o kwéowai Áánútu tí'a índai'a umátinkena umbai-yántáá'a tiména Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mirá éna ¹⁰ kawe'ó kwéowai Áánútu ságamatinkena túwí'a mósá maréna paru umátinkena Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mirá éna ¹¹ íma taainkaar-umai-meyamba timínívo arupí umai-meyamba timíniye.

¹² ó'onkaa-kwaasi Áánútu naaová'ó Mósesimbo simámakain-amaamba íma iséa sáwí'a kwéontavena máyáawaina ááimba Áánútuna némp'a'a maí'mai'a ónááowe. Yútaa-kwaasi Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba iséa arááíséntavena Áánútu minámáánkóná ááinkwara'a aavimbá maitinkániye. ¹³ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba iséa ímo kwaráiyano éna Áánútu arupí umái máyáawe íma síníye. ¹⁴ Áánútu ó'onkaa-kwaasi kwená amáamba íma simátimákwasa miwítí imáyáavinkembo minámáámbo kwarésamo ombá minámáámhá ísaraan-kwaasiraamba kwéowe. ¹⁵ mirámó kwéomba Áánútuna amáamba miwítí imáyáavimba kwáyáisasaraamba máyáawana títurimpimbá aai kwéna kawe'ó ontávéna mináinkó séna kawe'á kwéowe séna sáwí'o ontávéna sáwí'a kwéowe kwésiye. ¹⁶ moórá-kanaamo títanamo éna Áánútu Ísu Káráísitintavena sínana kwemá kwaásiti imáyáa aúpár-ímáyáa taaímbarena aavimbá maitinkániye. áséi-kwasaimo kwésimatimunda mináinkwará'a kwésimatimune.

Yútaa-kwaasi Áánútuna amáamba tokáundaya póna kwésuwa'naa-iyé siráan-kwasai.

¹⁷ Yútaa-kwaasiya úne kwésewai isáaro. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba ísaraundaya póta kawe'á umáíya máyaundaya Áánútuna kwaásiya úne sé'a kentúma mósá kwémaraawe. ¹⁸ minámáámhá ísaraantave'a Áánútumbo arááimo tainí'o kwéon-aimba isé'a kawe'ó kwéontantaare sáwí'o kwéon-tantaare kanaán-umai taaímbare'a ¹⁹ asiramái sé'a kawer-ámbo ímo awánaraan-kwaasi kanaán-umai agaráátinketa túnkain-ayampa'o máyáan-kwaasi kanaán-umai sáma kwégamatinketa ²⁰ táá'a íma ísaan-kwaasi kwéagaraatinketa iyámpóiraani'a on-kwáási kwéagaraatinkaundayaawe kwésewe. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba ísaraantave'a imáyáa é'a sé'a amápar-aimba iséta árair-ainta kwésune-imayaa kwé'e'a pó'a mirán-áimbá kwésewe.

²¹ évakarawaimo kwéagaraatinkaamba keinárawakwara'a mináimbá kwáráaro. umóyámhá íma orómó kwésemba keinárawakwara'a íma mirán-oro. ²² aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma orómó kwésemba keinárawakwara'a íma mirán-oro. kampar-ísóígó sáwí-yantaa'a iyémó kwésemba keinárawakwara'a sáwí'a kwé'e'a minkámpár-ísóígóná naaúmpa'a sáwí'a kwéomba mindá ivá'a túwáaro. ²³ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanta ísaraumne sé'a kentúma mósá kwémaraambanivo minámáámhá araisé'a sáwí'a ombá kwaási tuwánésa sésa Áánútu áwí'a sáwí'a kwéumankaawe kwésewe. ²⁴ mindáyavena naaová'á Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna Yútaa-kwaasi sáwí'a kwéontavesa ó'onkaa-kwaasi tuwánésa Áánútumba simái sáwí'a kwéumankaawe agaimaréna siráíye.

²⁵ Yútaa-kwaasi ontávé'a túra'a káramai araa'éna kwé'e'a sé'a Áánútuna kwaásiya úne kwésewai Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwáráamba Yútaa-kwaasi ombá mindá kawe'á kwéumatinkaiwo

minámáámbá íma kwaráamba Yútaa-kwaasi é'a túra'a kárámai araa'éna uráamba mindá íma kawe'á umátinkaisa'a úwoi-kwaasiraqmban-owe. ²⁶ ó'onkaa-kwaasi íma túra'a kárámai araa'éna kwéowai Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwarááwanamo ímbá Áánútu séna Yútaa-kwaasiraamba é'a túra'a kárámai araa'éna kwéowairaamba é'a kesí kwaásiraamban-owe kwésiye. ²⁷ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba agaimarówa'a Yútaa-kwaasi isé'a túra'a kárámai araa'éna uráambanivo minámáámbá arááíraamba pósa ó'onkaa-kwaasi íma túra'a kárámai araa'éna kwéowai minámáámbá kwégwaraawaimo ésa aaivimbá maitinkánááowe. ²⁸⁻²⁹ túra'a kárámai araa'éna kwéowai mindáyavenawe su'mai íma Yútaa-kwaasi Áánútuna kwaási-uramban-ovo Áánútun-amanko miwítí sáwí-imayaa maitíyukaiwai Yútaa-kwaasi Áánútuna kwaási-uramban-owe. agaimakain-amaanko íma mirá kwéumatinkaiwo Áánútun-amanko mirá kwéumatinkaiye. mirámó kwéon-kwaasiyavesa ó'on-kwaasi íma aamoí kwéumatinkaavo Áánútuwe su'mai aamoí kwéumatinkaiye.

3

¹ ímo ó'onkaavimban-ivo Yútaa-kwaasivimba nóran-kawe-tantaara paáururiyo. túmo kárámaimo araa'énamo uráamba mindá nóran-kawe-tantaara paáururiyo sembó ² sísaá iya'o é'a anondá sé'a kawetántáá'á paáréna aiva'á Yútaa-kwaasi Áánútun-aaimo tátoranaaontavena simátimakaiye sénaumne. ³ simátimakaimbanivo évakarawai Áánútuntavesa íma imáyáa ésa kwenáái íma kwétaagwiyawowe. mirá kwéovo Áánútu íma mirá éna kwemó siráintemba kwéena simái asirámakaini'a kwéiye. ⁴ kwaási kampar-áímbá kwésevo Áánútu árair-aine su'mai kwésiye. Áánútuntavena simái aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna enááigo árair-aine su'mai isasá kwaási ísaraawe. íma kanaán-umai aaivimbá mayankánááovo enááigo amápa-kwaasi táái kwéusayaaitaiye agaimaréna siráíye.

⁵ kesáámó sáwítaamo úndavinkemba Áánútuna kawe'-máyaí avora'á kwégwaintaveta sáwíta kwéunanaya Áánútu sáwí-meyamba símimba sáwí'a kwéiyeya íma seno. mirán-áímbá kwaásiti imáyáavinkemban-ivo íma miráyáa seno. ⁶ Áánútumo ímo arupí umáímo ménaraankasi naaémba amáparawaimo máyáawaina ááintavena íma tísaa isinó.

⁷ moórá-aimba isáaro. kesáámó kampar-áímbó súndavinkemba Áánútuna árair-aimba avora'á paárisana kwenáwí'a mósá anómba kwéiyintaveta kesáámó sáwí'o kwéundayavenaya Áánútu aaivimbá maisínkáimba sáwí'a kwéiyeya íma seno. ⁸ mirán-kámpar-áímbó kwésemba mimpínkémbá sésa kesáámó sáwí'o kwéundaya mimpínkémbá kawe-tántáá'á paárinana Áánútu áwí'a iyíniye íma mirán-áímbá seró. évakarawai kesúwí'a sáwí'a umásinkanaaontavesa kentávésa kampa'á sésa mirán-áímbá kwésiye kwésevo Áánútu miwí aaivimbá maitinkéna arupí umái sáwí-meyamba timíniye.

amáparawai íma arupí umái máyáan-kwasai.

⁹ kemá Póro mináímbá imáyáa é'a sé'a Áánútu aúranka'a íma maarán-íye. Yútaa-kwaasiya kawe-kwáásiyá únasaya ó'onkaa-kwaasi sáwí-kwaasi

owémá íma mirán-ivo ké'naan-aimba sé'a sáwí-imayaago amáparawai tátokaiye kwésune. ¹⁰ mindáyavena Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

Áánútu aúranka'a amáparawai íma arupí umái máyáawe. ¹¹ ánívo amáparawai arupí íí-yántáá'á íma kawé'á umái kwéawanesa Áánútuwe maénae íma kwésewe. ¹² amáparawai Áánútumba tínaeamba umámesa sáwí-amba kwarésa kaé'náe'a ésa íma kawé'á kwéowe. ¹³ kwaásimo pu'máimo kaviraantembá miwí tááigo mirá kwéisasa kampa'á kwésimatiyuwaawana miwí tááigo kwaavainkómó kwaásimo vaintembá kwéisasa ¹⁴ anómbe simái sáwí'a umátinkesa ¹⁵ ááéma tínkamowasa púwówai mésa ¹⁶ kwénaaopa'a tí'a úní'a umái umbai-yántáá'á tímésa ¹⁷ íma paru umátinkesa ¹⁸ Áánútu áároi íma inkaisésa ivátuwesa máyáawe agaimaréna siráíye.

¹⁹ Áánútu amápa'-maravaken-kwaasiyavena amáámba séna mináimbá kwáráaro siráimbanivo araaiséta amáparawaiya Áánútu aúranka'a sáwí'a éta súnnda arupí umáíya máyaumneya íma árai'a kwésune. ²⁰ Áánútumo siráin-amaamba kwáyáísata amáparawaiya íma árai'a séta amápar-amaamba kwégwaraundaya póna Áánútu kentááyávéna séna arupí umái máyáawe síníye sénaundaya kampar-áimbá sénaundayaawe. amáámba kwéiseta sáwí'a uráumneya kwésundayaawe.

Ísun-aaiyavai áraire sewái Áánútu arupí umátínkain-kwasai.

²¹ Áánútu aúna-amba agaráásinkenaya Áánútu aúranka'o kwaásimo arupí kwéumatinkain-amba agaráásinkenaya kwemó siráin-amaamba íma imáyáa éna minámbá agaráásínkaraiye. mináíntávésa naaóv'á Mósésiye Áánútun-aaí simátímakowaiye minámbá paáriníye-aimba simátimesa agaimakáawe. ²² kwaási Ísu Káráísitavesa sésa árai'a kentáásí sáwí-imayaavinkemba iyásínkaraiye kwésewana miwíyávéna Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésiye. Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai Áánútu arupí kwéumatinkaimba mimbórá-ámbá kwáyáíye. ²³ amáparawai sáwí'a ésa Áánútumbo arááímo kwétajni'o umáímo ménaesamo ombá ívé'a íma miráumai máyáawana póna ²⁴ Áánútu úwoi túwa'naa ena arumbá umátínkáísana Ísu Káráísiti miwítí sáwí-imayaagomo tátokaimpinkembo iyátinkena Áánútu aúranka'a arupí umátinkanintavena pukáíye. ²⁵ Áánútu séna sáwí'o kwéom-beyamba maitiyuwánintavena Ísu Káráísiti puwínana kwená naaema kumíníye siráimba mináíntávéta séta árai'a mirá kwéíye kwésundayavenaya kentáásí sáwí-meyamba kwémaisyuywaiye. ááemo sáwí'o uráamba Áánútu íma ááéma sáwí-meyamba tíména kwemá arupí kwéimba awánanaaontavena séna naaémbe Ísu Káráísiti puwéna miwítí sáwí-meyamba maitiyuwáníye siráíye. ²⁶ ívé'a Áánútu arupí kwéimba awánanaaontavena kwaásimo sáwí'o kwéontavena imáyáa éna maará kwéíye. Ísu Káráísiti miwítí sáwí-meyamba kwémaitiyuwain-aintavesa áraire kwésewai Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumatinkaiye.

²⁷ miráumai kesúya maé iyónaundaya kentáávimbá íma kwáyáíye. kentáásí kawé'-máíyáávéna ímanivo Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraire

súndayavena mindáwe su'maiyavena Áánútu kwenáuranka'a arupí kwéumasinkaintaawe. miráumai kesúya maé iyónaundaya kentáávimbá íma kwáyáíye. ²⁸ simátimunda árair-aimban-íye. Áánútuna amáánta kwégwaraundayavenaya ímanivo kwenááiyaveta áraire súndayavenaya Áánútu kwenáuranka'a arupí kwéumasinkaintaawe. ²⁹ íma Yútaa-kwaasiye su'mainovo ó'onkaa-kwaasigwara'a túwa'naa ínintavena Áánútu máyáíye. ³⁰ mimbóráwái Áánútu ména Yútaa-kwaasiya kwenáuranka'a arupí umásinkenaya ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá kwéumatinkaiye. ³¹ kwenááiyaveta áraire séta kwenká'á agevamái máyaundayavenaya Áánútu arupí kwéumasinkaisata miráumai Áánútuna amáámba íma tuwéta minámáánkóná ááimba awánéta kwégwaraumne.

4

Ááváramu Áánútun-aaiyavai áraire siróntavai arupí umái máyáane Áánútu siráin-kwasai.

¹ Ááváramu Yútaa-kwaasiya síkwá'náma kwenááimo simátíménda ísáaro. ²⁻³ Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyáane siráíye agaimaréna siráíye. Ááváramuna kawe'-máiyáivénamo Áánútumo sénamo arupí umái máyáane siráinkakai Ááváramumo kwená mayáiyáivénamo áuma maéna iyúmba kwáísino. Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyáane siráimba mindáyavena Áánútu aúranka'a Ááváramu áuma maéna iyúmba íma kwáyombaniye.

⁴ moórá-aimba ísáaro. moóráwaina mayái kwémayaawana meéyámbó kwétimimba íma úwoi kwétimivo miwítí mayái awánéna meéyámbá kwétimiye. ⁵ maarán-áimbá árair-aimban-íye. kawe'-máiyái kwémayaundayavena arupí unái máyáawe-aimba Áánútu íma kwésivo Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundayavenaya Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésiye. sáwí'o uráundayaamo arupí kwéumasinkainta Áánútuman-íye. ⁶ Áánútu kawe'-máiyáímó mairáantavena íma imáyáa éna Áánútun-aaiyavesa áraire siráantavena imáyáa éna arupí umátinkáiwai miwí tirunkó kawe'á kwéíye. minántávéna naaóvá'á Téviti aúváivimba agaimaréna séna

⁷ Áánútu sáwí'o uráawaiti sáwí-imayaa maitiyuwéna íma imáyáa úmae íyísana tirunkó kawe'á kwéíye. ⁸ sáwí'o uráawai Áánútu íma imáyáa úmae íyísana tirunkó kawe'á kwéíye agaimaréna siráíye.

⁹ mináimbá túra'o kárámaimo araa'énamo uráawai Yútaa-kwaasiyavenawe su'mai íma séna ímo túra'o kárámaimo araa'énamo uráawaiyavenagwara'a Téviti séna miwítí sáwí-imayaagwara'a maitiyúwáísana tirunkó kawe'á kwéíye-aimba siráíye. ó'omba mináimbá sé'a Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna

Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyáane siráíye

agaimaréna siráiyé. ¹⁰ Ááváramu áúra'a íma kárámai araa'éna urónka'a Áánútu kwentávéna séna arupí umái máyaane séna ¹¹ Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena arupí umái máyaandawai ómpo enáúra'a kárámai araa'éna uwó súwana mirá uráiyé. miráumai túra'o ímo kárámaimo araa'énamo uráawaigwara'a Áánútun-aaiyavesa áraire kwésentavena Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésiye. miwí Ááváramumo mirámó siráintemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésesa pósa Ááváramuntavesa kentáá síkwá'náraamban-iyé kwésewe. ¹² súra'o kárámaimo araa'énamo kwéundawaiya kwemá kentáá síkwá'náma iyéyá kwésune. súra'o kárámaimo araa'énamo kwéundayavetaawe su'mai ímanivo Ááváramumo mirámó siráintemba Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundayavetaawe Ááváramuntaveta kentáá síkwá'náma iyéyá kwésune. Ááváramu áúra'o ímo kárámaimo araa'énamo urónka'a Áánútun-aaiyavena áraire séna máyomba póna Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai tíkwá'náman-iyé.

Áánútun-aaiyavai áraire sewái Áánútu simái asirámakaimba timínín-kwasai.

¹³ naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakon-aimba séna ewé enaísaavutantamba ónááowaiye amápa'-marama kentí maramá kwáyáiyé siráiyé. Ááváramu Áánútuna amáamba kwakóntavena ímanivo kwenááiyavena áraire súwana Áánútu séna arupí umái máyaane súntavena Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakon-aimba siráiyé. ¹⁴ Áánútu simái asirámakon-aimba Mósesimbo simámakain-amaambo kwégwaraawaiyavena íma siráivo Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewaiyavena siráiyé. mirámó ímo uráinkakai Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai úwoiyavesa sesinó. Áánútu simái asirámakaimba úwoiyavena sisinó. ¹⁵ amáán-aimba kwáyáísasa arááírántavena moórá-amba Áánútumo áwáá'o sénomó sáwí-meyambo timínín-amba paáururaiye. amáán-aimbo ímo kwáyáinkakai íma arááísísina. amáán-aimba kwáyáiyé.

¹⁶ Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena simái asirámakon-aimba siráiyé. miráumai Ááváramu aísavutantambo ónááowai Áánútun-aaiyavesa áraire sénéáowai Áánútu úwoi túwa'naa ena simái asirámakaimba timíníyé. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaambo ísaraawaiye su'mai ímanivo Ááváramumo Áánútun-aaiyavenamo áraire siróntemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai kwemá úwoi kwétuwa'naa-iyé. Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundawaiya Ááváramu kentáá síkwá'náraamban-iyé. ¹⁷ Áánútu aúránka'a Ááváramu máyowana maarán-áímbá simái agaimaréna séna

ó'on-o'on-kwaasi tíkwá'áma

óne Áánútu siráiyé

agaimaréna siráiyé. Áánútu púwómpinkembo kwéusasintinkaiwai éna kwemó aaimó sisanamó ímo kwáyáin-tantaakomo kwévaariwain-aaiyavena Ááváramu áraire siráiyé. ¹⁸ kwaási ímo paáronaon-tantaatavena Áánútu Ááváramuntavena súwana Ááváramu árai'a mirá íniyena siyé siráimba póna

ó'on-o'on-kwaasi tíkwá'náman-iyé. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna enaísaavutantambo ónááowai sáwíva-kwaasi paáronaowe agaimaréna siráimba pósa paáruraawe. ¹⁹ ááéma Ááváramu anónu'mai karéna ména sáwívar-ima 100 ima maisuwéna máyowana awainínkó Séraa ageinímbá máyowana póna íma imáyáa éna Áánútuntavena asiramái imáyáa kwéena ²⁰ Áánútu simáímo asirámakon-aintavena áraire séna íma kaer-ímáyáa éna asiramái ména Áánútu áwí'a mósá maréna ²¹ séna Áánútumo simáímo asirámakainten-umai kanaán-umai iyámpói simíníye séna ²² miráumai Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena séna arupí umái máyaane siráíye.

²³ arupí umái máyaane siráimba íma Ááváramuntavenawe su'mai siráivo ²⁴ kentááyávénagwara'a mirán-áímbá siráíye. Ísóigo Ísumba pukáimpinkemba Áánútu usásinankaraiwain-aaiyaveta áraire súndayavenaya séna arupí umái máyáawe kwéíye. ²⁵ kesáámó sáwí'o uráundayavenaya kentáásí sáwí-meyambo maisiyuwánintavenaya Áánútu Ísu Káráísitimba ai'marówana kuména kumpuwúwana Áánútu kwenauranka'a arupí umásinkanintavenaya pukáimpinkemba usásinankaraiye.

5

Áánútu arupíya umásínkáin-kwasai.

¹ Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraire súndayavenaya Áánútu kwenauranka'a arupíya umásínkarenaya Ísóigo Ísu Káráísitina mayáímá imáyáa éna paru kwéumasinkaisata mimbóráí'a umái kwémaumne. ² Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraire súndayavenaya Áánútu úwoi kwésuwa'naa-ipata mósinkaraisata méta Áánútuwe ságyan-ayampata ménaundayaveta amu'maréta máyaunanaya sirunkóyá aamoí kwéíye. ³ umbai-yántáá'ó kesópata kwáyáimba sirunkóyá aamoí isatá minúmbái-yántáá'á kwáyaintaveta asiramái méta íma sívón-káinta ⁴ mindáyavena Áánútu séna kawe'á umái máyáawe sisatá mindáyaveta kwesé ménaundayaveta amu'maréta máyaunana sirunkóyá aamoí kwéíye. ⁵ kwesé ménaundayaveta amu'maréta máyaundaya kentááyávéna íma awinkánimba póna íma sigaeyá íníye. Áánútu kwenamankómbá ai'marówana keséya kumbéna Áánútumo kentááyávénamo anón-imayaamo ímbá kwéagaraasinkaimba póta kwesémo ménaundayaveta amu'maréta máyaunanaya póna íma sigaeyá kwéíye.

⁶ kesáá íma asiramái máyaawanana Áánútumo siráin-kanaamo tiráimba kesáámó sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkembo kusúwa'naa índayavenaya Ísu Káráísiti kumpukáíye. ⁷ arupí-kwaasigombo áwa'naa ónaundayave'a puwónáe senkákái umbái taisínó. kawe-kwáásígómbó áwa'naa ónaundayave'a kwená anondá puwónáe sésa puwósino. íya puwósino. íma isáúmne. ⁸ ánivo kesáámó sáwítaamo umáíyaamo máyaundaya súwa'naa índayavenaya Ísu Káráísiti kumpukáíye. Ísu Káráísiti pukáimpinkemba Áánútu arumbó símimba mindá kwéagaraasinkaintawe.

9 Ísu Káráísiti kentááyávéna imáyáa éna pukáintavena Áánútu aúranka'a arupí umásinkarainta pónaya Káráísiti árai'a kentáási sáwí-meyamba maisíyukaintavenaya Áánútu íma áwáá'a siyíniye. 10 kesáa Áánútumbo síyámbe umánkaraundaya kwenááninko kentááyávéna imáyáa éna pukáimba póta Áánútuwe mimbórá-ímáyáávátá máyaundaya miráumai Ísu Káráísiti úwoi ména póna árai'a kawer-ámpá'ó kwégundayavenaya kwégarakwiyye. 11 íma mináiné su'mainivo maarán-áínkwará'ánye. Ísóigo Ísu Káráísiti Áánútunte mimbóráí'a umásínkáisanaya póna Áánútuntavena kesirunkóyá aamoí kwéiye.

Áándamunte Ísuntei kwaasái.

12 maarán-áimbá ísáaro. aiva-kwáásígó Áánútun-aaí arááíraimba póna sáwí'o kwéon-amba paáruraiye. sáwí'a uráimba póna púwón-amba paáruraiye. amáparawai sáwí'a kwéomba pósa púwón-ampa'a kwégo. 13 Áánútumo Mósesimbo amáámbo ímo simámakonka'a kwaási sáwí'a uráamba isaná Áánútu misáwí'ó uráan-aimba íma agaimakáiyé. 14 aiva'á Áándamu máyowasa matinka-matinka úmaesa tunka'á Mósesi usá máúnka-kwaasiyomba pukáawe. Áándamu Áánútun-aaí arááírowasa kwempínkénkwáási évakarawai íma mirá umbá sáwí'a umbá pósa pukáawe.

Áándamu naaémbo paáriniwaimo íninteni'a éna Káráísitimo évakantaa'o íninteni'a íma uráivo 15 sáwí'a uráimbanivo Áánútu úwoi kwésuwa'naa-intaawe. Áándamu Áánútun-aaí arááíraimba pósa amáparawai pu'maé kwéiyomba árair-aimban-ivo Áánútu amáparawai úwoi túwa'naa ínintavena moóráwaimba Ísu Káráísitimo ai'marówana kuména kawé'á umátínkáva'a kwéiyimba minánkó usáyaaitaraiye. 16 Áándamu aiva-kwáásígó sáwí'a uráinkakemba amáparawaiya sáwí'a úmae kwéiyunanaya Áánútu íma mirá éna kawé'á kwéumasinkaintaawe. aiva-táwaj aiva-kwáásígó Áánútun-aaí arááírowana Áánútu séna sáwí'a ónda po puwíníyone séna naaémbe sáwíva-kwaasi sáwí'a uwaná séna úwoi túwa'naa e'a kesúranka'a arupí umátinkanaumne siráiyé. 17 Áándamu aiva-kwáásígó sáwí'a uráinkakemba amáparawai puwí-ámpá'á kwégwaraawana minánkó tátokaivo moóráwaj Ísu Káráísiti maarán-ánón-káwé'-máyaí mairáiyé. Áánútuntavesa súwa'naa uwo sewáí úwoi kawé'á umái kwétuwa'naa-ena kwenaúranka'a arupí umái kwéumatinkaisana Káráísiti túwa'naa isasá asiramái mésa sáwí-mayaigomba kwéusayaaitaawe.

18 ánivo mináínkóná ááimba maarán-áimbán-iyé. aiva-kwáásígó sáwí'a urónkakemba Áánútu amáparawaiyavena séna sáwí'a kwéesa puwónááowe siráimba póna moóráwaj Ísu Káráísiti kawé'á urónkakemba sáwí'o uráampinkemba iyátinkena aúnái'o umáimo mai'mai'o ónááoni'a kwéumatinkaiye. 19 aiva-kwáásígó Áánútun-aaí arááíronkakemba amáparawai sáwí'a uráambanivo moóráwaj Ísu Káráísiti Áánútu siráini'a urónkakemba Áánútu kwenaúranka'a sáwívarawai arupí kwéumatinkaiye.

20 sáwí'a umbá Áánútu kwená amáámbe Mósesimba simámakomba mindáyavena miwítí sáwí-mayaigo anómbe uráiyé. mirá umbánivo Áánútu arumbá umátínkámae iyúwana anómbe uráiyé. 21 ááéma sáwí'o urónimayaago tátokowasa pósa puwí-ámbá kwakáawe. mirá uráambanivo ívé'a Áánútumo arumbó kwéumasinkaiwaiya tátoraísata kwenaúranka'a

arupí umáíya máyaundaya kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti aúnáitaamo umáíya mai' mai'o ónaunda-ita kwéumasinkaiye.

6

Ísuwe tarúmaiya máyaunda-kwasai.

¹ simátíménda ísáaro. maarán-áimbá íma seró. Áánútu úwoi súwa'naa úmae iyínana anómba ínintaveta sáwí'a úmae kwéiyeta ménae íma seró. ² púwón-kwaasimo miwítí sáwí-mayaigomo ímo ókwar'a tótotuwenamo kwáíntemba kentáávimbá sáwí-mayaigo íma tótotuwena kwáyáísata póta íma sáwíta úmaeta kwéiyeta ménaumne. ³ maarán-áimbá ísaraawe. nombó pésinkaanta Ísu Káráísiti kweséya tarúsinkaisata kweséya pukáara'naraamba umáíya máyaunanaya kentáásí sáwí-imayaago íma táto'mae kwéiyisata máyaumne. ⁴ nombó pésinkaanta kesáá Ísu Káráísitiye puwúnasaya utaráara'naraanta kwéunanaya kentáásí sáwí-imayaago íma táto'mae kwéiyiye. Áánútu kentáásivowa ó'oran-asirayandei pukáimpinkemba usásinankaraintemba kentáá usásisinkaraara'naraamba uráisata aúnáí'a umáíya máyaumne.

⁵ Ísu Káráísitima pukáimba kwemó kwaásiti sáwí-mayaigomba usáyaaitaraintemba kweséya tarúmai máyaundayavenaya sáwí-mayaigo kentáá íma tátokaiye. miráumai Ísu Káráísitimo pukáimpinkembo usásinankaraintemba kweséya tarúmai máyaundayaveta aúnáí'a umáíya máyaumne. ⁶⁻⁷ maarán-áimbá ísaraawe. púwówanamo ímbá sáwí-imayaago íma tótotuwena kwáyáísana kentáásí sáwí-imayaagona asirayámbá ánásainana kesáámó sáwí'o úmae kwéiyundawaiya íma táto'mae iyíníntavena Ísu Káráísiti taairá'á pukáísana kentáásí sáwí-imayaago kentáá íma tátokaiye. ⁸ Ísu Káráísitiye pukáara'naraanta umáíya máyaundaya póta mináimbá árair-aimba ísatá kweséya máyaumne. ⁹ maarán-áíntá ísaraumne. Ísu Káráísiti pukáimpinkemba usásinkaisana puwí-ásiráyánkó íma tátoraisana ókwar'a íma kwévuwiye. ¹⁰ sáwí'o kwéombo ánásanintavena mimbórá-táwai pukáimba póna mindáyavena íma ókwar'a puwéna usásinena ména Áánútuntavena imáyáa kwéena máyáíye. ¹¹ miráumai imáyáa é'a sé'a pukáara'naraanta umáíya máyaunanaya sáwí'o kwéundawaiya íma tótotuwena kwáyáísata méta Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundaya Áánútu aamoí ínkwáe-i'a umáíya máyaumne.

¹² kentí sáwí-imayaayave'a tirááiyave'a ováínivo sáwí'o kwéowai keinárawa'a íma tátoraino. ¹³ kentúwawaa'neiye kentiyaánamaíneiye íma owé simái sáwí'a kwéé'a pukáara'naraan-umai máyáawanamo usásintinkaisa'o máyáawai Áánútumpa'a kentúwawaa'a amé'a kwentávé'a owé simái kentúwawaa'neiye kentiyaánamaíneiye kwená kawé-máyáíyé su'mai máyáaro. ¹⁴ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko íma kárákwiyisana Áánútu úwoi túwa'naa iwáí kárákwiyisana póna kentí sáwí-imayaago kentúra'a íma tátoraino.

Áánútu kwená mayáí-kwáásí-i'a umátínkain-kwasai.

¹⁵ mináimbá imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáará'á íma kárákwiyisana Áánútu úwoi súwa'naa iwáí kárákwiyisata mindáyaveta íma úwoi sáwí'a úmaeta

iyóno. ¹⁶ kwená mayáí mayánaumnemo sembá kwemá kárákwiyisasa kwená mayáí-kwáásí máyáawe-aimba ísaraawe. miráumai sáwí'o íyanamo éna misáwí-ímáyáágó tátokaina'a misáwí-máyáí maimaé kwéiye'a máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááovo Áánútun-aaimo isáíyanamo éna kwemá kárákwiraina'a kwená mayáí maimaé kwéiyiyana kwenaúranka'a arupí umátinkaniye. ¹⁷ ááemo sáwí'o uráambayai go tátokowasa naaémba árair-aimba simátíma'mae iyówa'a isé'a kentirumpimbá asiramái tátokaawa'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ¹⁸ sáwí'o kwéum-bayai go tátokompinkemba Áánútu iyátinkowa'a arupí-mayai kwémayaawana minárupí-máyáígo tátokaiye. ¹⁹ íma asiramái máyáantave'a kesáái isánááon-aimba simátimune. ááema sáwí'a ónáe sé'a ó'on-o'on-tantaakwara'a sáwí'a uwaná tátokombanivo ívé'a kawé'á ónáe sé'a kawé'-máyáíyé su'mai kwémae'a Áánútunde-i'a oró.

²⁰ ááemo sáwí'o um-báyáígo tátokonka'a kawé'ó íí-ímáyáá íma kwé'e'a ²¹ sáwí'o uráamba ívé'a tigeamá kwéiye. sáwí'o untavéna íma kawé-tántáá'á kentópa'a tíráiye. mirá-sáwí'ó úmae iyómpinkemba máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a kwéowe. ²² Áánútu sáwí'o kwéumpinkemba iyátinkena kwená mayáí-kwáásí-í'a umátinkaraimba pó'a Áánútunde-i'a umái mé'a aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. ²³ sáwí'o kwéom-bayai go anondá puwónááombanivo Áánútu kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitina mayáí ímáyaá éna aúnáitaamo umáíya maí'mai'o ónaunda-ita kwéumasinkaiye.

7

Áánútun-amanko agaráásínkarain-anta kwégwaraunda-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. amáparawai amáán-aimba ísaraamba pó'a simátíménda ísáaro. úwoimo máyáanka'a amáán-ainko kárákwiraimba póna puwíyamba mináínkó íma kárákwiyiniye. ² amáánkomo siráintemba aarakwá'ó ombá awaikómó aúvamaimo máyáínka'a awainínkó kwesé tarúmai máyáísana awaikómó púwísanamo ímbá tarúmaimo máyaayamba kwéanasaiye. ³ awaikómó máyáínka'a aaraigómó ó'on-kwaasigoe námae kwénaaisanamo ímbá sáwí-inimban-iyé kwésevo awaikómó puwínanamo éna amáánko siráintemba ó'on-kwaasimo mayánimbo éna kanaán-iyé.

⁴ kesí kwaásiyono. miráumai keinárawatavenawe séna Ísu Káráísiti pukáimba Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaamba ímáyaá é'a Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáantave'a pukáara'naraambo umáímo máyáamba minámáánkó íma tátokaivo Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawe. Áánútu Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankaraiwai Ísunde-i'a umái mé'a pó'a Áánútuna mayáí kwémayaawe. ⁵ ááema sáwí-ímayayaveta siráíyavetaamo uráundarata íma mirán-oro siráin-amaamba iséta ímáyaá éta ívátuweta sáwí-ímayayaveta siráíyaveta éta sáwí'a éta puwónaunda-amba kwaréta ⁶ miráyá uráunda ívé'a Áánútu sáwí-ímayago tátokaimpinkenta iyásínkáisanaya Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaanko íma tátokaisata ááeraan-amba Mósesimo agaimakáin-amaankona aambá íma kwaréta aúná-amba Áánútun-amanko agaráásínkarain-anta kwégwaraumne.

Áánútuna ámáámbó imo kwáyáinkakai sáwí-mayaigona ááimba íma isáúsino siráin-kwasai.

⁷ mináimbó imáyáa é'a simátiménda isáaro. Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaantave'a sáwí-amaamban-iyé íma seró. minámáán-áimbó imo kwáyáinkakai sáwí-mayaigona ááimba íma isáúsino. túran-anda íma oró. minámáánkómó imo mirá siráinkakai súran-andamo úndayave'a sáwí'a kwéune íma súsino. ⁸ minámáánkó séna túran-anda íma oró siráimba kempimbá sáwí-imayaa kwáyáimba pó'a minámáámbá araisénáe sé'a súran-anda ávááraumai uráumne. minámáánkómó imo kwáyáinkakai sáwí'o kwéunda íma imáyáa é'a sáwí'a kwéune súsino. ⁹ ámáánko íma mirá oró siráimba íma isé'a kawe'á umái máyuumne-imayaa é'a mé'a naaémba minámáámbá ísaraunda araisénáe sé'a arááiraunda ¹⁰ mindá puwónaundawai úne. minámáámbó kwakáundarakai kawe'á umái máyusino. minámáámbá arááiraundawai pó'a puwónaundawai úne-aimba ísaraumne. ¹¹ minámáánkó séna íma mirá oró siráimba kempimbá sáwí-imayaago kwéna póna kampa'á simásiyuwaisa'a mináimbá araisénáe sé'a arááiraunda pó'a puwónaundawai úne.

¹² miráumai Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaan-aimba íma mirá oró-áimbá Áánútun-aaí arupí-aimba kawer-áimbán-iyé. ¹³ minkáwér-áinkó íma puwónaundai'a umásínkaraivo kesí sáwí-imayaago puwónaundai'a umásínkaraíye. sáwí-imayaayave'a siráái kwétaimba pó'a minámáámbó araisénáe sé'o arááiraunda puwónaundawai é'a kesí sáwí-mayaigona ááimba ávááraumai sáwí'a úwa'a awánarumne. minámáánkó séna íma sáwí'a oró siráimba pó'a kemó sáwí'o uráunda kesí sáwí-imayaago anómba sáwí'a úwa'a awánarumne.

sáwí'o kwéundawaiya tátokain-kwasai.

¹⁴ ámáámba Áánútumpakemba kunkáivo kemá marapákén-kwáásí únana sáwí'o kwéundawai tátokaisa'a minímáyáágóná mayái kwémayaumne. ¹⁵ kawe'ó úndayavena kwésinkaisa'a mirá ónáe súndanivo íma mirá kwéune. sáwí'o úndayavena íma kwésinkaisa'a íma mirá ónáe súndanivo mirá kwéune. mirámó kwéunda íma kawer-ímáyáá kwéune. ¹⁶ íma sáwí'a ónáe súndanivo mirá-sáwí'ó kwéundayave'a sé'a Áánútu siráin-amaamba kawer-ámáámbán-iyé kwésune. ¹⁷ sáwí'o kwéunda íma kemá mirá kwéumpo sáwí-imayaago kempimbá kwáyáísa'a sáwí'a kwéune. ¹⁸ marapá-kwáásí únda kanaán-umaimo kawe'ó únda kempimbá íma kwáyáísa'a awánarumne. kawe'ó úndayavena kwésinkaisa'a íma kanaán-umai kawe'á kwéune. ¹⁹ kawe'á ónáe sé'a úndanivo íma mirá é'a íma sáwí'a ónáe sé'a úndanivo úwoi sáwí'a kwéune. ²⁰ íma sáwí'a ónáe súndanivo mirá-sáwí'á kwéunda íma kemá mirá kwéumpo sáwí-imayaago kempimbá kwáyáísa'a sáwí'a kwéune.

²¹ maarán-áínkóná ááimba kwáyáíye. kawe'á ónáe sé'a úndanivo sáwí-imayaago tavisímae kwéiyisa'a ²² kesirumpimbá Áánútuna ámáántave'a aamoí kwéundanivo ²³ moórá-ainkona ááimba kempimbá kwáyáísa'a sáwí'o ónáe súndawai kembá tavisisaná Áánútuna ámáámba kawer-ámáámbá pó'a kwaránáe súndawai tavisisaná sáwí'o ónáe súndawai tavisimái tátokaiye. ²⁴ eésé'á kwéunana sirunkó sáwí'a kwéisa'a máyaunderave'a sé'a sáwí'a kwé'e'a puwónaundai'a kwéundavinkemba nááwa siráníyono kwésunana ²⁵ Isóigo Ísu Káráísiti siráísa'a Áánútuntave'a súwi kwésune.

miráumai kesirumpinkén-ímáyáá kwée'a sé'a Áánútuna áamámba kwaránáe súndanivo kesúgoma sáwí-imayaavinkemba sáwí'a kwéiye.

8

Áánútun-amankomba arááímo kwétaini'a kwéon-kwasai.

¹ miráumai Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai miwítí sáwí-meyamba maitíyukaintavena Áánútu íma aaivimbá maitinkéna sáwí-meyamba íma timíníye. ² ááéma sáwíta uráundawai tátokowata puwónaundawaiya ówánanaya Ísu Káráísiti iyásinkaraisata kweséya aúnái'a umáiya máyaunanaya Áánútun-amanko kárákwiyisana Áánútu aaivimbá íma maisínkénaya íma sáwí-meyamba simíníye. ³ Áánútu kwená áamámba siráimbanivo sáwí'a ónáe séta minámáámbá íma kanaán-umaiya kwakáunda póna minámáánkó sáwíta umáiya máyaundavinkemba íma síkaisata máyaunanaya naaémbe Áánútu ááninkontavena séna sáwí'a kwéomba po miwíyávái se kumpuwíníyone séna ai'marówana kesáámó sáwí'o kwéundawaiyaamo úndanten-augwarawai maimaéna kentáásí sáwí-imayaamo maisiyuwáíndayavenaya kumpukáíye. ⁴ Áánútu mirá uráimba póta sáwí-imayaayavetaamo sirááiyavetaamo kwéunda ímo mirá kwéetaamo Áánútun-amankomo siráini'o kwéetaamo éta Áánútuna áamáanko siráintemba miráyá umáiya arupíya ónaumne. ⁵ sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo kwéowai miwítí sáwí-imayaago tátokaivo Áánútun-amankomba arááímo kwétaini'a kwéowai kwená kawer-ímáyáágó kwégarakwiyye. ⁶ miwítí sáwí-imayaayavesamo tirááímo kwétain-imayaawe su'mai kwéowai máyáawaina ááimba Áánútuna némp'a mai'mai'a ónááovo Áánútun-amankombo arááímo kwétain-imayaawe su'mai kwéowai paru umái aúnái'a umái mai'mai'a ónááowe. ⁷ sáwí-imayaayavesa tirááiyavesa kwéon-imayaawe su'mai kwéowai Áánútuna áamámba íma kanaán-umai taagwiya vésa Áánútuna namuro-kwáásiráámbá kwéowe. ⁸ sáwí-imayaayavesamo tirááímo kwétaini'o kwéowai Áánútu íma aamoí kwéumatinkaiye.

⁹ Áánútun-amankomo kentirumpimbó máyáimbo é'a sáwí-imayaayave'o tirááímo kwétaini'a íma kwée'a Áánútun-amanko siráini'a kwée'a máyáawe. Ísu Káráísitin-amanko tirumpimbó ímo máyáiwai íma kwená kwaási-i'a kwéowe. ¹⁰ Ísu Káráísitin-amanko kentirumpimbó máyáimbo éna Áánútu kwenauranka'a arupí umátínkaraimba pó'a kentimankó mai'mai'a íníwái é'a sáwí'o urántave'a kentúgoma puwíníwaiman-owe. ¹¹ Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana kwenamankómó kentirumpimbó máyáimbo éna keinárawakwara'o éna puwónááompinkemba usásintinkaniye. kwenamankó kentirumpimbá máyáintavena Áánútu mirá íníye.

¹² kesí kwaásiyono. mináimbá imáyáa íyata íma kentáásí imáyáavinkeni'a éta Áánútun-amankombo arááímo kwétainita umáiya máéno. ¹³ sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o kwéombo éna Áánútu séna máyáawaina ááimba Áánútuna némp'a'a máéro siráivo Áánútun-amankomo túwa'naa ína'o sáwí-imayaamo tuwé'o é'a aúnái'a umái ménaaowe.

14 Áánútun-amankomo kwésintembo kwégwaraawai Áánútu áánimba'a anowe. 15 Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbá máyáiwai íma inkaisí-í'a umátínkáisana inkaisí-yántáákó íma tátokaisa'a máyáavo Áánútu áánimbaari'a umátínkáisa'a Áánútumba kwéaaye'a sé'a kesivoó kwése'a kwémaewe. 16 kesáá séta Áánútu áánimbaata úneyaamo kwésunda Áánútun-amanko kentáásirumpimba ména séna mindá árair-aimba-iyé kwésiye. 17 Áánútuna iyámpói úndaya póta Áánútumo kentááyávénawe sénamo to'mayaa úmakaimba maimaéta Ísu Káraísitimo mayánínten-umaiya mayánaundayaawe. umbai-yántáá'ó kwempimbó kwáyontemba kentáávimbá umbai-yántáá'á kwáyáimba póta naaémba kweséya ságayan-ayampa'a ménaundayaawe.

Áánútu kwená ó'ora-sagayamba agaráásinkanin-kwasai.

18 maarán-áimbá imáyáa é'a sé'a árai'a Áánútu kwená ó'ora-sagayamba agaráásinkainata mindáyaveta imáyáa kwéeta kentáávimbá kwáyáin-umbai-yantaataveta íma anón-imayaa kwéundayaawe. 19 Áánútu áánimbaare ayáámúmbaareya únasaya Áánútumo taróru-rain-tantaako kwai-kwaankowe taagíowé amápa-karaan-tantaakowe kentáámó suwánaaontavesa mósá titaagwirésa amu'maréna máyáawe. 20 naaóv'á Áánútu taróru-rain-tantaatavena séna kampindágwiniye séna kwená imáyáavinkemba séna íma miwítí imáyáavinkemba siráimba maarán-ímáyáá éna séna 21 naaémba kampindáí-yántáá'á aambá áúntinkaanana taróru-raunda-yantaa'a ó'a íma kampindámae iyíniye. kesí iyámpóimo iyátínkáanasamo kawe'ó umáimo ménaaontemba mintántáákó miráumai kawe'á umái kwéniye Áánútu minímáyáá uráiyé. 22 maarán-áintá ísaraumne. aaraimó iyámpóimo tinkésamo eésé'ó ontembá Áánútumo amápa-tantaa'o taróru-rain-tantaako eésé'á kwéena Áánútumo paárinintavena amu'maréna máyáiyé. 23 íma Áánútumo taróru-rain-tantaakowe su'mainivo kesáágwará'á miráyá kwéeta Áánútumo to'mayaa úmakain-tantaa'o simínintaveta imáyáa ónaundayavenaya Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kesirumpintá kumbáyáísata eésétá kwéeta amu'maréta máyaunanaya Áánútu kwenayáámúmbaare kwenáánimbaare síkenaya aúna-kuwawaa'a umásinkanintaveta amu'maréta máyaumne. 24 Áánútu kawer-ámpá'á mésinkonka'a séta árai'a Áánútuna iyámpóíya éta kweséya ménaumne séta amu'maréta máyaumne. awánasuwaunda-yantaataveta íya amu'maréta ímo awánáúnda-yantaataveta amu'maréta ménaumpo 25 ímo awánáúnda-yantaataveta amu'maréta méta séta árai'a paáriníye séta íma sívón-káínata asiramái amu'maréta ménaumne. 26 íma asiramái-kwaasi méta kawer-ámpátá kwégunanaya umbai-yántááákó kwétatoraisana póna Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isata nóraumaiya Áánútumba áísaa onanayá súwa'naa íniyo séta sirumpintá kanagíré su'mai téta íma kanaán-umai aai kwésunanaya Áánútun-amanko kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a aai kwésisana 27 Áánútun-amanko Áánútumbo arááímo kwétain-aimba séna kwená kwaási-imayaa éna mirán-áimbá kwésimba póna Áánútu kentáási imáyáa awánaiwai póna kwenamankómó sin-áimbá kwéisaiye.

²⁸ maarán-áimbá ísaraumne. kwená kwaási-i'a ónaundayavenaya ítamakaisata kwená imáyáa kwéeta máyaunanaya sáwí-yantaare kawé-tántáaré kesópataamo timbá Áánútu mintántáá'á kawé'á kwéumasinkaintaawe. ²⁹ naaóv'á Áánútu kwendéi-i'a umái ítamakowaiyavena séna kesááninkaamba ónááowe siráimba póna kwenááninko Ísu kentáásuwaao-i'a isatá kwenáúnavarita úne. ³⁰ naaóv'á ítamakowaiyavenaya sááyena kwenáuranka'a arupí umásinkenaya kwenááninkaani'a kwéumasinkaintaawe.

Áánútu arumbá kwésimenaya Ísumba ai'marówana kumpukáin-kwasai.

³¹ Áánútu miráumai súwa'naa uráimba pó'a imáyáa é'a simátíménda ísáaro. sáwí'a umátinkanae sésayaamo mirámó ónááomba íma kanaán-umai kentáá usáyaaitanaaowe. ³² Áánútu kwenááninkomba íma tátorena kentáási sáwí-imayaa maisiyuwáinkwáe sénya ai'marówana kumpukáiyé. mirá uráimba póna súwa'naa ínín-tantaa'a úwoi simíníntaawe. ³³ Áánútu kentáá ítamakaiwaiya kwenáuranka'a arupíya umásínkarainta pósa évakarawai íma kanaán-umai aavimbá maisínkánaáontaawe. ³⁴ évakarawai kentááyávésa puwígwáe sésa íma aavimbá maisínkánaáowe. Ísu Káráísiti kentááyávénaya séna puwéna usásinena Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á ména kentáá súwa'naa umai Áánútumpa'a kwéaisaa-iyé. ³⁵ mirá kwéintavesa évakarawai íma kanaán-umai Káráísitiyeyaaomo máyaundavakenta sirááwanaya Káráísiti kentááyávénaya íma auwinkéna kentáási imáyáa íma kwétuwaiye. umbai-yántáá'ó kesópataamo tándawe aosaambó kwisínkánaáontaawe sáwí'o umásínkanaaontaawe sááimo sínkáníntaawe unáánkwátói-iyainta ménaundayaawe évakarawaimo sínkamonaaontaawe puwónaundayaawe mirán-tántáá'ó kesópataamo tínimba Káráísitiyeyaaomo máyaundavakenta íma kanaán-umai sirááwanaya Káráísiti kentááyávénaya íma auwinkéna kentáási imáyáa íma kwétuwaiye. ³⁶ naaóv'á Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna ená kwaásiya úndarakemba évakarawai kentááyávésa sésa tínkamonasa puwígwáe-imayaa úmae kwéiyowe. sipísipimo tuvúwówanamo púwíntemba kentááyávésa tínkamonasa puwígwáe kwésimae iyówe agaimaréna siráiyé. ³⁷ mirá-sáwí'ó umásínkáanta íma imáyáa únánaya Ísu Káráísiti arumbá kwésimimba póna asiramásínkáísata miwí kwéusayaaitaundayaawe. ³⁸⁻³⁹ maarán-áimbá árair-aimba isa'á ísaraumne. Áánútu arumbá kwésimenaya Ísóigo Ísu Káráísitimba ai'marówana kentááyávénawe séna kumpukáimba pósa Áánútunopa'o máyaundavakenta íma kanaán-umai kwésiraantaawe. puwónaundayaawe úwoi máyaundayaawe Áánútunopa'o máyaundavakenta íma kanaán-umai kwésiraantaawe. kwíyómpaken-kwayo'naraware taraváá-kwáné ivé'o kwáyáin-tantaare naaémbo paárinin-tantaare kwíyómpakewaiye kwaántá-kwaasiti máápakewaiye Áánútumo taróruain-tantaare mirán-tántáátónkó íma kanaán-umai Áánútunopa'o máyaundavakenta sirááwanaya Áánútu kentááyávénaya íma auwinkéna kentáási imáyáa íma kwétuwaiye.

¹ kemá Póro Ísu Káráísitina kwaásima é'a árair-aine su'mai kwésunana Áánútun-amanko kesirumpimbá ména kárákwiyisa'a maarán-áimbá árair-aimba kwésimatimune. ² kesí kwaási Ísareri-kwaasivinkembo kemá tiráunda isa'a imáyáa únana sirumbá kwéisana sirunkó umbaí támae kwéiyiye. ³ miwí Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire sembá pósa árairemo sésamo kesí anondámo usámaiyanamo Áánútumo siyuwáinanamo Ísu Káráísitimo ánaaembo umásiyuwanimba mindá kanaániye kwésune. ⁴ miwí kesí kwaási Ísareri-andarakewai Áánútu kwenáánimbaari'a umái itámakena kwená ságayamba agaráátinkena aaimá simái tarútinkena kwená áamáamba simátimena simái asirámakain-aimba simátimena Áánútuna imáyáamo mósá kwémaraan-amba agaráátinkowasa ⁵ ááeraan-anon-kwaasi miwí tikwá'náma uwaná Ísu Káráísiti iyámpói aú'mái miwítí ándáva'a kumbéna amáparawaira'a kárákwiyisata kwenáwíta mósá ma'maéta kwéiyunda mindá árair-aimban-iyé.

⁶ Áánútu Ísareri-andaraken-kwaasivinkemba íma amápa'a itámakaivo évakarawai itámakaimba Áánútu asirámakain-aimba arááiraiye íma seenáisaiye. ⁷ Ááváramu aísavutantamba uráawai íma amáparawain-ovo évaka'a Áánútuna iyámpói owaná naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena séna enááninko áwí'a Áísákaa kwenáisaavutantamba ónááowaiye su'maiyavena séna enaísavutantamba kwéowe sénááowe Áánútu siráiyé. ⁸ mináínkóná ááimba maarán-áimbán-iyé. Ááváramu aísavutantamba uráawaivinkemba íma amáparawain-ovo Áánútu kesí kwaásima owémó asiramáimo siráiwaiye su'mai Áánútuna kwaásiman-owe. ⁹ naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakain-aimba séna sunda-kanaama tína'a máyáanana Séraa inaamaí-iyámpói ankániye sirómbo ¹⁰ mináímbá kentáá síkwá'náma Áísákaantavena siráiyé. kwemá anón-éna aaraí mayówana awainínkó áwí'a Árépéka agováraer-iyampoi ¹¹ íma tínkaroyasarai miníyámpóirái íma mayái mairóyanka'a ¹² Áánútu minínínkóntávéna séna ená iyámpóiraimo ésarai aivakéwái naaén-iyampoigona mayái mayániye siráiyé. Áánútu kwená imáyáavinkemba kwená kwaási-i'a umái itámarena tááyaraiwo miwítí mayái íma awánarena tááyaraiye. miráumai naaóvá'á séna ená iyámpóiraimo ésarai aivakéwai naaén-iyampoigona mayái mayániye siráiyé. ¹³ Áánútun-aai aúváiimba miníyámpóiráiyávéna agaimaréna séna

Yákópomba itámare'a Ísomba

sínaaemba umámune Áánútu siráiyé
agaimaréna siráiyé.

¹⁴ évakarawai mindáyavesa imáyáa ésa kampa'á sésa Áánútu íma arupí kwéiyemo kwésemba mindá kampar-áimbán-iyé. ¹⁵ naaóvá'á Áánútu Mósesintavena séna sirumbá umátinkanae súndawaiyave'a sirumbá kwéumatinkamne. kawe'á umátinkanae súndawaiyave'a mirá kwéune siráiyé. ¹⁶ miráumai kwaási tiráái kwétaintavenawe kwaási kawe'-máiyái kwémayaantavenawe ímanivo Áánútu kwená imáyáavinkemba séna sirumbá umátinkanae siráintavena kwená kwaási-i'a umái kwéitamariye. ¹⁷ Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Mósesi máyonka'a Ísípi-marava'a kárákwirowai kwentávéna Áánútu séna amápa'-maravaken-kwaasi kesí asirayándéimó enane'ó úndama awánésa kesúwí'a isáígwáe sé'a embá kárákwiyi-mayaira'a usásinankaraumne Áánútu siráiyé

agaimaréna siráiyé. ¹⁸ miráumai Áánútu kwená imáyáavinkemba kwembó arááimo tainí'o énamo sirumbá umátinkanaemo simbá arumbá umátinkena kwembó arááimo tainí'o énamo tiruntémó maráani'o imbá tiruntémá maráani'a kwéumatinkaiye.

Áánútu áwáá'a tiyéna arumbá umátinkenamo in-kwásái.

¹⁹ mindáyave'a imáyáa é'a maarán-áimbá íma seró. sáwíta kwéundaya nóra séna Áánútu aavintá kwémaisinkaiyo. Áánútu imáyáa éna séna sáwí'a ónááowe siráimba mindáya sáwí'a kwéundayaawe. miráumai aavimbó kwémaisinkainta mindá sáwí'a kwéiye mináimbá íma seró. ²⁰ keinárawa'a úwoi-kwaasi máyáavo Áánútumo siráinda-aimba anondá íma seró. maarán-áimbá imáyáa oró. sawei-ánáveumba ombá karí'-márámá mairésa sawei-ánáveumba úmaraawana misáwéi-ánáveunko íma maarán-áimbá séna nóra éra kembá mirá kwéumasinkao íma kwésíye. ²¹ sawei-ánáveumbo ombá mimbórá-karí'-márámá mairésa kaer-ánáveumba úmarea moórávimba úwoi-mayai maésa moórávimba kawé-máyái kwémayaamba mindá miwinéimán-iyé.

²² Áánútu miráráámbá kwéiye. Áánútuna asirayáné áwáá'o kwésine awánanaaontavena sáwí'o uráan-kwaasimo tñkamimimba miwítí meéyámbá póna ááema íma tñkamimba timu'maréna ména naaémba tñkaminiye. ²³ kentáa ítámarenaya arumbá umásinkainta póta kweséya ságyan-ayampata méta kwená ó'oran-kawe'-mayai awánanaundayavenaya Áánútu sáwí'o uráan-kwaasi íma ááema tñkamimba timu'maréna máyáiyé. ²⁴ íma Yútaa-kwaasivinkene su'maiya sáýaraivo ó'onkaa-kwaasigwara'a tááyaraiye. ²⁵ miráumai naaóv'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Ósíya agaimaréna séna

Áánútu séna íma kesí kwaási-i'a uráan-kwaasiyave'a kesí kwaásiman-owe sé'a ímo sirumbó tímakaundayave'a sirumbá kwétimune sénaumne.

²⁶ íma kesí kwaásiman-owe siráundava'a máyáawaiyave'a naaémba kesáánimbaa'an-owe sénaumne Áánútu asirayánkwáráwái síníye

Ósíya agaimaréna siráiyé. ²⁷ naaóv'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna

Ísareri-andaraken-kwaasi sáwíva'a ésa nonáamááiraamba umái sáwíva-kwaasi ménaaovo Áánútu íma amápa'a tiránívo évaka'a sáwí'o umái máyáampinkemba tiráníye. ²⁸ Ísóigo amáparawai avekáán-umai aavimbá maitinkéna sáwí-meyamba tímatuwaniye

agaimaréna siráiyé. ²⁹ moóráva'a Áísáya agaimaréna séna

Ísóigo amápar-asirayambo tokáiwaimo sénamo évakarawai íma tñkamonda tiyúwáanasa mésa iyámpói tñkánááowe siráinkakai Sótómu-naopaken-kwaasiye Kómóraa-naopaken-kwaasiyemo putásaraantemba kesáágwará'á miráyá úsino

agaimaréna siráiyé.

Ísareri-kwaasi Ísun-aaiyavai íma áraire siráan-kwasai.

30 mináínkóná ááimba maarán-áimbán-iyē. ó'onkaa-kwaasi Áánútu aúranka'a arupí umáímo máyáan-ambo ímo avakáá uráawai Ísu Káráísitin-aaí isésa sésa áraire siráamba póna Áánútu kwenaúranka'a arupí umátínkaraiye. 31 miwí mirá uráavo Yútaa-kwaasi Áánútu ítámakawai sésa Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwáráananaya kwenaúranka'a arupíya umásinkaniye siráavo Áánútu Mósesimbo simámakain-amaankona ááimba íma isésa kwenaúranka'a íma arupí umái máyáawe. 32-33 Áánútuna áamáamba kwáráananaya kwenaúranka'a arupíya umásinkaniye siráavo kwenááiyavesa íma áraire siráantavena íma arupí umátínkaraiye Áánútun-aaí aúvái-kwandaaivimba Ísuntavena simái agaimaréna séna Áánútu séna isáaro. Sáiyono-naopa'a moórá-ontamba maráúnda pósa minóntánká'á tísamaima turarésa tanaambá vánááowe. óntantavenamo siráintemo íníwaimpa'o agevamáimo ménaaowai íma tigaeyávésa ónááowe siráíye mináímbá agaimaréna siráíye. óntanemo siráimba Ísuntavena siráíye. óntanka'o tanaambó vaantembá Ísu Káráísitin-aaí araaisésa miráumai tanaankáámbá vará'naumai máyáawe.

10

1 maanáimbó simátiménda isáaro. kesí kwaási Yútaa-kwaasi sáwí'o umáímo máyáapinkemba Áánútu iyátinkanintavena ávááraumai sirááíma kwétaisa'a Áánútumpa'a aísaa úmae'a kwéiyune. 2 Yútaa-kwaasi Áánútuna mayái mayánáe sésa karuwaa'á kwéombanivo Áánútun-aaigona ááimba íma isaraamba tuwánaräumne. 3 Áánútumo kwenaúranka'o arupímo kwéumatinkain-amba íma awánésa kampar-ántávésa árair-amban-iyē sésa pósa Áánútuna árair-amba íma kwégwaraawe. 4 áamáamba kwaráúndayavena Áánútu kwenaúranka'a arupí umásinkaniye sésa Yútaa-kwaasi kwáráan-amba Ísu Káráísiti séna minámbá ánásaivo kesááiyavesa áraire sewáiyávéná Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumatinkaimbanivo Yútaa-kwaasi minámbá íma kwégwaraawe.

5 Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwáráananaya Áánútu arupíya umásinkaniye kwésen-aintavena naaóv'á Mósesi agaimaréna séna

minamááimbó amápa'o kwaráiyawai

kawe'á umái ménaaowe

siráíye. 6 Áánútun-aaiyavesa árairemo kwésewaimo arupí umátínkain-aintavena agaimaréna séna

maarán-áimbá íma seró. nááwa kwíyómpa'a irénawa Káráísitimba áí'maena kumíníyo. 7 nááwa pukáan-kwaasi máyáapa'a kuréwa Káráísitimba áí'maena tíníyo. mirán-áimbá íma seró. 8 Áánútun-aaí kentirumpimbá egwaa'á kwáyáísa'a kwésewe

agaimaréna siráíye. Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire seró-áimbá kwésimatimundayaawe. 9 mináímbá maarán-áimbán-iyē. Ísu kentáásí Ísóigoman-iyē avora'ó simátimé'o kentirunkákémbó sé'o Ísu pukáimpinkemba Áánútu usásinankaraiyemo síyanamo éna sáwí'o umáímo máyáapinkemba Áánútu iyátinkaniye. 10 Áánútun-aaiyaveta kesirumpintá

áaire kwésundaya kwenaúranka'a arupíya kwéumasinkaintaawe. avora'ó mináimbó kwésimatimundaya sáwí'ó umáíyaamo máyaundavinkenta kwéiyasinkaiye. ¹¹ Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna siráintembo íniwaimpa'ó agevamáimo ménaaowai íma tigeayávésa ónááowe siráíye.

¹² mináimbá amápa-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Áánútu aúranka'a mimbóráí'a kwéontavena siráíye. Áánútu amáparawaira'a kárákwiraiwai éna súwa'naa ínkwáe sésamo simámén-kwaasi anón-kawe'a kwéumatinkaiye. ¹³ Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna Ísóigontavesa sésa sáwí'ó umáímo máyaundavinkemba siráníyone kwésewai amáparawai mirá íníye agaimaréna siráíye.

¹⁴ Áánútu íma máyáíye-aimbo sewáímó ombá súwa'naa uwo íma kanaán-umai kwésewe. Áánútun-aaímo ímo ísáawaimo ombá mináíntávésa áaire íma kanaán-umai kwésewe. Áánútun-aaímo ímo kosimátíméwasamo ombá mináimbá íma kanaán-umai kwéísaawe. ¹⁵ ímo tí'marááwasamo ombá íma kanaán-umai kogwésimatimewe. Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna ásí-kwasaimo kosimátíméwai aamoi kwéumatinkaawe agaimaréna siráíye. ¹⁶ mináséí-kwásáí kwéisesamanivo évakarawai arááíraawe. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna

Ísóigo kawer-áimbá kosimátimunasaya mináíntávésa íma áaire kwésewe agaimaréna siráíye. ¹⁷ Ísu Káráisitín-aaímo simátíméwasamo ísésamo ombá kanaán-umai áaire kwésewe.

¹⁸ Yútaa-kwaasi Ísu Káráisitín-aaí árai'a á'a ísaraawe kwésune. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna amápa'-marava'a kwénaaesa simátímúwana mináínkó kóyáwé uráíye agaimaréna siráíye. ¹⁹ Yútaa-kwaasi Ísareri-kwaasi mináínkóná ááimba á'a ísaraamba mindá árair-aimban-íye. naaóv'á Mósesi Áánútumo siráin-aimba agaimaréna séna

Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasiyave'a sé'a úwoi-kwaasiman-owe siráamba miwíyáv'é'a kesí kwaásiman-owe sénaundayave'a áwáá'a kwétiye'a tirunkó sáwí'a umátinkaniye

Áánútu siráíye Mósesi agaimaréna sirówana ²⁰ naaémba Áísáya íma áá'a kwégowana agaimaréna séna Áánútu séna

nóra simáíya Áánútumpa'a ténaumno-aimba íma kwésewaitopa'a paáurraumne. Áánútumba agaráásínkáaro-aimba íma kwésewaitopa'a paáurraumne séna ²¹ Ísareri-kwaasiyavena séna túwa'naa ónaumne sé'a kesópa'a teró simae kwéiyunasa kesáái araaisésa kembá tínaaemba kwéumasuwaawe

Áánútu siráíye Áísáya agaimaréna siráíye.

11

Áánútu Ísareri-kwaasi arumbá kwéumatinkain-kwasai.

¹ simátíménda isáaro. árai'a Áánútu kwená kwaásj Yútaa-kwaasi íma ánaaemba umátímakaiye. kemá miwíwínkéwái é'a Ísareri-kwaasi pó'a Ááváramu aísaaavutantambo úndawai é'a Pénisamini minándárákéwáimá úne. ² naaóv'á Áánútu Yútaa-kwaasi itámarena ánaaemba íma umátímakaiye. Íráiyaa-ai agaimakáimba ísaraawe. naaóv'á Íráiyaa Ísareri-kwaasiyavena í'ái séna Áánútuntavena séna

³ Ísóigoo enáái simátímakawaivinkemba sáwívarawai tínkamuwasa púwúwasa óntan-taareima tawísíyuwesa entávésamo imáyáamo ésamo póimo tuvú'máimo agaimakáan-taareima tawísíyukaawe. enááimo simátímakawaivinkemba keyáá máyaunda pósa kenkwará'á sínkamonaawe

Íráiyaa súwana ⁴ Áánútu simámena séna

ímanivo kesí kwaási ménaaontavena sáwívarawai 7,000 kwaasi tátokaunasa kampar-ísóigó áwí'o Páárimba kwenáwí'a íma mósá makáawe

Áánútu simámakaiye. ⁵ mirámó uráintemba ívékwara'a Áánútu arumbá umátínkáiwaiyavena Yútaa-kwaasivinkemba évakarawai itámakaisasa máyáawe. ⁶ miwítí mayáiyávéna íma itámakaivo arumbá umátinkenayavena itámakaiye. miwímó kawé'-máyaímó mairáawaina anondá íma itámakaivo kwemá arumbá umátinkenayavena itámakaiye.

⁷ miráumai Ísareri-kwaasi Yútaa-kwaasi Áánútumo kwenaúranka'o arupímo kwéumátinkain-amba avakáá uwááesa owasá amáparawai íma awánaraavo Áánútumo itámakaiwai évakarawai awánaraawe. Áánútu tááyaraimba táá'a káúnkurain-kwaasiraamba ésa íma ísáawasa évakarawai ísaraawe. ⁸ naaóv'á Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna

Áánútu séna tivón-kamátinkaumne súwana tivó kwégowasa íma kanaán-umai aai ísaraamba mirámó uraántemba ívékwara'a mirá kwéowe agaimaréna siráísana ⁹ Tévíti agaimaréna séna

toóntávésawe su'mai anón-imayaa ésa sésa kawé'á umáiya máyaumne síyambanivo minímáyáágó kampa'á simátiyuwainasa sáwí'a umái mésa sáwí-meyamba mayánááowe. ¹⁰ miwí túramba kavíkuraínasaraamba íma awánanaaowe. miwítí umbai-yántáá'á kwaikwai'a éna íma ánásaniye

Tévíti siráíye. ¹¹ mináimbá imáyáa é'a simátíménda isáaro. Yútaa-kwaasi kampar-ámbá kwégwaraambanivo naaémba íma mirá onááowe. Yútaa-kwaasi Áánútun-ai arááiraanka'a ó'onkaa-kwaasi Áánútumo sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'ó métínkáin-aimba isésa áraire kwésemba Yútaa-kwaasi isésa tirunkó sáwí'a ínasa kegwarátá miráumai kwaránáe sénááowe. ¹² Yútaa-kwaasi sáwí'a ésa sáwí-amba kwégwaraamba mindáyavesa ó'onkaa-kwaasi kawer-ámbá kwégwaresa kawé'á umái máyáawe. miráumai naaémba Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sésa kawer-ámbá kwaránááomba sáwívarawai tuwánésa ávááraumai kawé'á umái ménaaowe.

ó'onkaa-kwaasi kawer-ámpá'á mégwétinkain-kwasai.

¹³ íma Yútaa-kwaasin-ovo ó'onkaa-kwaasiyave'a imáyáa é'a simátíménda isáaro. Áánútu kentávéna séna ó'onkaa-kwaasi kesáái kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaimba mimbáyái anóm-bayaiman-iye kwésune.

¹⁴ ó'onkaa-kwaasi kwésimatimunda imáyáa é'a kesí kwaási Yútaa-kwaasi

isésa tirumbá sáwí'a ínasa kegwárátá miráumai kwaránáe sénááowe-imayaa kwéune. Yútaa-kwaasi mirá íyana Áánútu kawer-ámpá'á métinkanintave'a ó'onkaa-kwaasi simátíma'mae kwéiyune. ¹⁵ Áánútu Yútaa-kwaasi ánaaemba umátimakainka'a ó'onkaa-kwaasi sáwívarawai kwená kwaási-i'a umátinkaraisasa miráumai naaémba Yútaa-kwaasi Áánútumpa'a tíyana Ísu Káráisitina kwaási-i'a umátinkanimba pukésa usásinaara'naraamba ónááowe.

¹⁶ Yútaa-kwaasiyave'a imáyáa é'a simátíménda isáaro. évakarawaimo toómbó ayááímó topámbaimo Áánútumbo ámémba mǐntómbá mútú'a Áánútundeiman-iyé. évakarawaimo sésamo mǐntái-ánú'á Áánútundeiman-iyé sembá mǐntáímá amápa'a kwendéimán-iyé. ¹⁷ moórá-taigo áwí'a órívema kígauva'a kwáyáin-taima mǐntáíráámbá umái Yútaa-kwaasi máyáawe. Áánútu mǐnórivé-táigó ayáánamai arátuwena úmípakemba áváár-orive-taigo ayáánamai ará'mai máyavusumaraisana ávóiraken-anomba tamandéna anón-uraiye. áváár-orive-taigo ayáánamairaamba kemá ó'onkaa-kwaasiman-owe. ¹⁸ mindáyave'a kentúwí'a íma maimaé iyé'a arátukain-ayaanamaiyave'a úwoisamba owatá kesáá anómbe úne íma seró. mǐntáigó asirayámbá kwétimivo keinárawa'a mǐntáigómbá íma asirayámbá kwéamevo kentúwí'a íma maimaé iyóro.

¹⁹ kentúwí'a íma mósá maré'a sé'a Áánútu kentáá máyavusumarinintavena ayáánamai arátukaiye íma seró. ²⁰ maarán-áímbá áraír-aímban-iyé. Yútaa-kwaasi Ísu Káráisitín-aaiyavesa íma áraire siráantavena arátukaisa'a keinárawa'a áraire siráantavena mǐwí tǐnondá máyáawe. mindáyave'a íma kentúwí'a mósá márévana táá'a káína'a kárákwiyoro. ²¹ Yútaa-kwaasi ayáánamai-uramban-ovo Ísu Káráisitín-aaiyavesa íma áraire sentávéna arátúwáísasa máyáamba pó'a keinárawa'o mirámó íyanamo éna Áánútu mirá íníye. ²² Áánútu évakarawai arumbá umátinkena évakarawai sáwí-meyamba tímínimba imáyáa oró. sáwí'o uráawai sáwí-meyamba tíména kembá kawé'á kwéumatinkaiye. kawé'ó umátinkáípa'o ímo maí'maí'o íyanamo éna ayáánamaimo arátukaintemba keinárawa'a mirá íníye. ²³ Yútaa-kwaasimo sáwí-ambo tuwésamo Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire síyanamo éna Áánútu asirayámbá tokáiwai tíréna ááemo maémaéempa'a mótkaniye. ²⁴ ó'onkaa-kwaasi áváár-orive-taigo ayáánamairaamba owaná Áánútu arátuwena kawer-órivé-táívímbá máyavusumakaimba mindá umbái tairáiyé. Yútaa-kwaasi kawer-órivé-táíráámbá owaná Áánútu mǐnkáwé-táigó ayáánamai arátukaimbanivo ókwara'a maimaí Yútaa-kwaasi máyavusumaranimba mindá íma umbái téna kanaán-umai íníye.

Áánútu amáparawai arumbá kwéumatinkain-kwasai.

²⁵ kesí kwaásiyono. kesáá anón-kwaasiya úne sevó sé'a avora'ó simátíménda isáaro. Ísareri-kwaasi Ísu Káráisitín-aaiyavesa íma áraire sembánivo íma mirá úmae iyésa naaémbo ó'onkaa-kwaasimo Áánútumo ítamakaiwaimo Áánútunopa'o tíyanka'a Ísareri-kwaasi Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire sénááowe. ²⁶ miráumai Áánútu Ísareri-kwaasi sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aai aúváívimba agaimaréna séna

sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkáiwai Sáiyono-naopa'a paáréna Yákópo aisaavutantamba uráawaiti sáwí-imayaa maitiyuwániye. ²⁷ sáwí-imayaa maitiyúwándara'a simáímo tarúmakaunda-aimba paáriníye Áánútu siráíye

agaimaréna Ísareri-kwaasi Yákópo aisaavutantamba uráawaiyavenawe miwítí anón-daopa'a áwí'a Sáiyono-naopatavenawe agaimaréna siráíye.

²⁸ Yútaa-kwaasivinkemba sáwívarawai Ísu Kárásitin-ai arááiraamba pósa Áánútuna namuro-kwáásiráámbá ompinkémbá ó'onkaa-kwaasi kwenáái isé'a áraire siráawe. Yútaa-kwaasi tíkwá'náma Áánútu simái tarúmakaaintavena miwí tisaavutantamba uráawai kwená kwaási-i'a umái ítámakaiye. ²⁹ Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítámakena kawé'a umátínkaraimba íma ivátíyuwena ó'on-imayaa íníye.

³⁰ ááema kemá ó'onkaa-kwaasi Áánútun-ai arááiraawasa naaémba Yútaa-kwaasi mirá uráamba póna ívé'a Áánútu keinárawa'a arumbá kwéumatinkaiye. ³¹ Yútaa-kwaasi Áánútun-ai arááiraawana keinárawa'o arumbó kwéumatinkaintemba naaémba miwí arumbá umátinkaniye.

³² amáparawai Áánútun-ai arááísúwana Áánútu séna sáwí'o kwéomba mindágo tátokaiye séna arumbá umátinkanintavena mináímbá siráíye.

Áánútu áwí'a anómbo úmae kwéiyin-kwasai.

³³ Áánútu ávááraumai arumbá umátinkena kawer-ímáyáá éna amápa-tantaatavena imáyáa isaná mirám-baaran-aimbo Áánútunopa'o kwáyáimba íma kanaán-umaiya kwéisaunanaya mirám-baaram-bayaimo kwémayaimba íma kanaán-umaiya kwéawanaundayaawe. ³⁴ Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna

Ísóigomo imáyáamo kwéimba íma kanaán-umai kwéisaawe. Ísóigomo máyáim-bayai íma kanaán-umai táásá umai kwémayaawe. ³⁵ moóráyantaa'a simíya'a kemá anondá tíménoma íma siwáímá póna kwemá isarena kwétimiwaiman-íye

agaimaréna siráíye. ³⁶ Áánútu amápa-tantaa'a úmáráísana kwená asirayámbá kwáyáintavena amápa-tantaa'a kwáyáimba pósa kwenáwí'a mósá maránááontavena amápa-tantaa'a kwáyáíye. mindáyaveta Áánútumo mayáímó kwémayaimba íma kanaán-umaiya amápa'a kwéawanasaundayaanivo kítoka'a kwéawanaundayaniye. kwenáwí'o anómbo úmae kwéiyimba árair-aimban-íye.

12

Áánútuna mayái kwémayaan-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. Áánútu ávááraumai arumbá umátínkáintave'a maarán-áímbá asiramái simátimune. keinárawa'a kentúma Áánútumpa'a kwéame'a kwentávé'a imáyáa kwéé'a kwená mayáiyé su'mai kwémayaiyana aamoí umátinkaniye. mirámó é'o é'a kwená imáyáa árai'a mósá maránááowe. ² marapá-kwáásímó sáwí'o kwéontemba íma mirá é'a Áánútu kwésin-aintave'a owé síyana kentí imáyáa aúnaí'a umátinkaina'a aúna-kwaasiraamba umái ménaaowe. mirámó é'o é'a Áánútumbo arááímo kwétain-aimba isé'a Áánútumo aamoímó kwéin-aimba isé'a kawé'-máiyái-áímbá isé'a kwená kasenku-ímáyáámó kwéimba isánááowe.

³ Áánútu úwoi súwa'naa uráintave'a maarán-áímbá simátimune. kentúma íma maé iyé'a anón-kwaasiya úne íma seró. Áánútu túwa'naa isa'á íma kwaásiti asirayánká'an-ivo Áánútuna asirayánká'á kwená mayái kwémayaamba mindáyave'a imáyáa é'a kentúma íma maé iyóro. ⁴ kentúwawaa'á imáyáa oró. tiyayaanko kwená mayái kwémayaisana moórá-mora-yantaako mirá kwéisata ⁵ miráumai kesáa sáwíva-kwaasi méta Ísu Káraísitiyeya tarúmai mimbórá-kúwawaa'á ma'mái máyaunanaya ⁶ Áánútu úwoi súwa'naa isatá moórá-morawaiya kentáási mayái mayánaundayavena Áánútu asirayámbá siménaya Áánútu asirayámbó timénamo kesáái simátíma'mae nááóromo siráinda árair-aimban-iyé sé'a mirán-oro. ⁷ asirayámbó timénamo túwa'naa orómó siráindawai mirán-oro. asirayámbó timénamo kesí aambó agaráátinkáaro siráindawai mirán-oro. ⁸ asirayámbó timénamo asiramátinkáaro siráindawai mirán-oro. kentí náaindaambo taaímbaimo kwétimewai kawé'á kwéovo mirán-oro. kárákíraawai kawé'á kwéovo mirán-oro. kawé'ó kwéumatinkaawai aamói kwéiyapakemba mirán-oro.

⁹ moórá-morawaivimbo tirumbó kwétimemba íma kampa'á síyamba árai'a tirumbá tíméro. sáwí-mayai tínaaemba umáme'a kawé'-máayái tátoraaro. ¹⁰ Ísu Káraístina kwaási ontávé'a mimbórá-ákúnkááni'a é'a pó'a moórá-morawaivimba tirumbá kwétimé'a moórá-morawai túwí'a mósá máráamba karuwaa'á é'a máéro. ¹¹ Ísóigompa'a imáyáa kwé'e'a íma tívón-káína'a tiyáántán-kwimai Ísóigona mayái karuwaa'á oró. ¹² Ísu Káraísitimo kumíníntave'o amu'maré'o máyáamba tirunkó aamói ínana umbai-yántáá'ó kentópa'o kwáyáimba íma imáyáa é'a asiramái mé'a Áánútumpa'a námúnaa símae iyé'a íma agándáaro. ¹³ Áánútuna kwaási ímo toómbó makéwai túwa'naa e'a namu-kwaasímó tíya'ó é'a toómbá naamba tíméro.

¹⁴ sáwí'o umátinkáawaiyava'á Áánútuntave'a sáwí'a umátinkao íma sé'a kawé'á umátinkao seró. ¹⁵ aamoimó kwéowaise kegwára'á aamói oró. ivi'ó kwétaawaise kegwára'á ivi'á taaró. ¹⁶ mimbórá-imáyáa umái mé'a anón-kwaasiya úne íma sé'a moórá-morawai túwa'naa e'a úwoi-mayaigwara'á máyáaro. kesávái-imáyáámó ombá keyáá kawer-ímáyáágwára-kwáásíya úne íma seró.

¹⁷ sáwí'o umátinkarewa'o é'a anondá íma mirá umátinkáaro. kwaási túranka'a kaweré su'mai umái máéro. ¹⁸ amáparawaiimba paru umái ménae sé'a tiyáántán-kwimai miráumai máéro. ¹⁹ sáwí'o umátinkaiya'o é'a anondá íma mirá é'a méwana Áánútu anondá sáwí-meyamba timíníye. mindáyavena Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

Ísóigo séna sáwí'o íyawaina anondá-meyamba timénaunda mindá kendéimán-iyé. sáwí-mayaiyave'a meéyámbá timénaumne siráiyé agaimaréna siráiyé. ²⁰ mináimbá imáyáa é'a maarán-oro. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

namuro-kwáásímó tááimo kwétinkaimbo é'a toómbá tíméro. namuro-kwáásímó nontávénamo kwétinkaimbo é'a tíméro. mirámó iyasamo ésa sáwí'o umátinkáantavesa tígáemá íníye agaimaréna siráiyé. ²¹ sáwí'o kwéowaina ááimba íma usáyaaitanivo kentí kawé'-máayáigó sáwí-mayaigomba usáyaaítaino.

13

kárákwiraan-kwasai tísamaivimba áikwiyon-kwasai.

¹ amáparawai marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áikwiyoro. Áánútumo asirayámbó ímo tímakainkakai íma kárákwiyimayi mairáasino. Áánútu miráumaimo kárákwiraawai usásintinkaraiye. ² marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi Áánútu usásintinkaimba pó'a miwí táái is'é'a íma arááiséro. araaisiyambo é'a Áánútu aúranka'a sáwí'a é'a sáwí-meyamba mayánááowe. ³ kawe'ó kwéowai kárákwiraan-anon-kwaasiyavena íma táá'a kaisasá sáwí'o kwéowai kárákwiraan-anon-kwaasi táároi kwéinkaisewe. kárákwiraan-anon-kwaasi táároi íma inkaisénáemo sé'o é'a kaweré su'mai iyasa aamoí umátinkanaaowe. ⁴ kárákwiraan-anon-kwaasi túwa'naa íya'a kawe'á umái ménaaontavena Áánútu miwímá usásintinkaraiye. sáwí'o é'o é'a miwí táái inkaiséro. asirayámbá tokáamba pósa sáwí'o iyawai sáwí-meyamba timénááovo inkaiséro. Áánútu usásintinkaraimba pósa sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba timénááowe. ⁵ mindáyave'a marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áikwiyoro. Áánútu áwáá'a síníyeyavaiye su'mai ímanivo arupí-aintave'a kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áikwiyoro. ⁶ miwí mirám-báyáímó kwémayaamba mirám-báyái mayánááontavena Áánútu usásintinkaraimba pó'a táákísi ⁷ ó'on-o'on-takisi orómó síya'a arupí umái mirá é'a anón-kwaasi túwí'a mósá marááro.

moórá-morawaivimba tirumbá kwétimen-kwasai.

⁸ óntambo tímakaiya'a amatááama íma maé'a ááéma tíméro. moórá-morawaivimba tirumbá kwétime'a mirámó ombá Áánútu Mósésimbo simámakain-amaamba kwégwaraawe. ⁹ Áánútu Mósésimbo simámakain-amaanko séna aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaare íma oró. tókamiyasamo puwónááoni'a íma oró. túran-anda íma oró. mirám-baaran-amaankona ááimba maarán-íye. kesávái-imáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró.

¹⁰ miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowai íma sáwí'a umátinkanaaowe. miwítí kwaásivimba tirumbá kwétimewai Áánútu Mósésimbo simámakain-amaamba kwégwaraawe.

¹¹ Ísu Káráísitimo kumínín-kanaa sáwíyanka'a tína'a Ísumo kumínín-kanaamo ímo imáyáamo ontembá íma é'a kárákwiyoro. Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraire siráundarata Áánútumo siránín-kanaa sáwíyanka'a tínimba póta máyaundaya ívé'a minkánáá sáwíyanka'a tíníye. ¹² marapá'ó túnkain-ayampa'o máyáamba kwéanasaimba pó'a sáwíyanka'a kwíyómpa'a ságayan-ayampa'a ménaoovo mindáyave'a sáwí-mayai tínaaemba umáme'a tiyáántán-kwimai kawe'-máyaí maé'a máéro. ¹³ ságayan-ayampataamo máyaunda-kwaasiyaamo kwéundantenta mirá kwée'a kawe'á umái máéro. íma torupamáí mé'a uwo'aó'-nómbá kwéne'a uwo'aó'á oró. aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma kwée'a aaisané íma kwése'a kawe'-máyaímó kwémayaantave'a kentirunkó íma simái sáwí'a umátínkáaro. ¹⁴ sáwí-imayaayave'o tirááyave'o kwéomba íma owé sé'a tínaaemba umáme'a Ísóigo Ísu Káráísitintave'a sé'a kentáará'á kárákwiyuwo seró.

14

kwaásiti mayáígómbá íma simái sáwí'a oró-kwásái.

¹ másáaro. Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire kwésesamo ímo asiramáímo kwégwaraawaiyave'a íma tiyuwé'a keséya máero sé'a miwítí ó'on-o'on-imagayave'a íma aaisambá simái taánaaro. ² Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire kwésewaivinkemba évakarawai sésa amápa-tomba kwénaundaya kanaá kwéiye sewasá évakarawai Áánútuna aampa'ó ímo asiramáímo kwégwaraawai sésa kígaUVaken-tone su'mai néta pói-ama'a íya nánaumne sewasá ³ amápa-tombo kwénaawai pói-ama'o ímo kwénaawaiyavesa íma simái sáwí'a umátínkáaro. kwenááiyavesa áraire kwésesa pói-ama'a kwénaawaiyavena Áánútu séna kesí kwaásiman-owe siráimba pósa kígaUVaken-tone su'mai kwénaawai pói-ama'o kwénaawaiyavesa sáwí'a kwéowe íma seró. ⁴ moóráwaina mayái-kwaásígóntávé'a sáwí'a óne íma seró. íma keinárawa'nein-ivo kwená anón-kwaasigondei póna kweyáárika'a séna kawé'-má'yái maé sáwí'-mayai maé kwéone kwená anón-kwaasigo kwésiye. Ísóigo kanaán-umai áwa'naa ínimba póna kawé'-má'yái kwémaena asiramái méníye.

⁵ évakarawai moórá-mora-tawaiyavesa sésa anóm-bono'o síi-táwain-ivo amápa-tawai úwoi-kanaaman-íye sewasá évakarawai sésa amápa-tawai mimbórá-táwairaani'an-íye kwésewe. amáparawai imáyáa ésa moórá-aimbo arupí-aimbo sésamó ésa mináimbá mirán-oro. évakarawai moórá-aimbo arupí-aimbo sésamó ésa mináimbá mirán-oro. ⁶ évakarawai Ísóigo áwí'a mósá maránáe sésa moórá-tawaiyavesa anón-tawaiman-íye sewasá évakarawai Ísóigo áwí'a mósá maránáe sésa toómbá Áánútunopa'a súwi simái kwénaawe. évakarawai Ísóigo áwí'a mósá maránáe sésa évaka-tontavesa íma nánaumne sésa kwénaqan-tontavesa Áánútumpa'a súwi kwésewe. ⁷ métaamo puwónaundayaawe íma kendéiyáánivo Áánútundein-íye. ⁸ máyaundaya Ísóigontaveta imáyáa kwéeta máyaunda póta púwóndaya Ísóigontaveta imáyáa kwéeta puwónaumne. máyaundayaawe puwónaundayaawe Ísóigondei-ita kwéune. ⁹ Ísu Káráísiti pukáan-kwaasirare úwoimo súvamaimo máyaunda-kwaasirataawe kárákwiyinintavena pukéna usásinkaiye. ¹⁰ mindáyave'a imáyáa é'a Ísu Káráísitina kwaási ontávé'a moórá-morawaiti mayái awáné'a sáwí'-mayaiman-íye íma sé'a íma simái sáwí'a umátínkáaro. Áánútu amáparawai máyáawaina ááimba tísaa ínínka'a Áánútu aúranka'a amáparawai máyaundayavenaya póna sísaá ínintave'a mindáyave'a kwaásiti mayáígómbá íma simái sáwí'o oró. ¹¹ mináíntávéna Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna

Ísóigo séna máyaundayave'a sé'a kesúranka'a amáparawai kívairesá kesí imáyáa mósá marésa avora'á sésa árai'a emá Áánútuma óne sénááowe Áánútu siráíye

agaimaréna siráíye. ¹² miráumai minkánáámó tínimba Áánútu aúranka'a amáparawai kesáámó máyaundawaina ááinta simámenaundayaawe.

kentáási mayáígóná aambá kawer-áne su'mai awánésa íma sáwí-amba kwaráigwáe siráin-kwasai.

13 mindáyaveta imáyáa kwéeta moórá-morawaiti mayái awánéta sáwí-mayaiman-iyé íma séta maarán-ímáyáa éta kesí kwaási kesí mayái awánésa sáwí'a ónái seváínivo kaweré su'mai ónái séta mirá ónaundayaawe. 14 Ísóigo Ísuwe tarúmai máyaunda pó'a maarán-áimbá árar-aimba iyé-áimbá ísaraumne. amápa-tomba kwáyaimba íma sáwí'a isasá náíyanamo éna íma sáwí'a umátinkanivo kampa'ó sésamo naananá sáwí'a umásinkaniye sésamo náíyanamo éna sáwí'a umátinkaniye. 15 évakarawaimo mintómbá íma nánaumnemo sen-tómbó náiyasamo ésa mináimbó sewái tuwánésa mintómbó náiyantavesa sáwí-amba kwaránááowe. mirámó kwéomba sáwí'a é'a tirumbá íma kwétimewe. mirán-tómbó kwénaamba miwiyáváiyé séna Káráísiti pukáiwai tuwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'a kárákiyoro. 16 kawe-tántáá'án-iyé sé'o kwéomba évakarawai tuwánésa simái sáwí'a umásínkáavo sé'a kárákiyoro. 17 Áánútu kentáará'á kárákwiraimba mirám-baaran-tone noné naawasá íma naawasamó kwéomba ímanivo Áánútu kentáará'á kárákwiraimba maará kwéiye. kwenaúranka'a arupí umái paru umái máyaunanaya Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isana sirunkóyá aamoí kwéiye. 18 mirámó kwéomba Ísu Káráísitina mayái kwémayaawana Áánútu aamoí kwéumatinkaisasa tuwánésa sésa kawe'á kwéowe kwésewe.

19 mindáyaveta imáyáa éta paru umái méta moórá-morawai asirayámbá timénái séta siyáántán-kwimaiya mayáiyá máyáano. 20 évakarawaimo kampa'ó sésamo mintómbá naananayá sáwí'a umásinkaniye sewa'ó ombá mintómbá nánái sé'o né'o ombá tuwánésa sáwí-amba kwáráavainivo kárákiyoro. Áánútumo kentirumpimbó kwémayaim-bayaigomba sáwí'a iváínivo kárákiyoro. amápa-tombo naambá mindá kanaán-ivo évaka-tombo kwénaambo tuwánésa sáwí-amba kwáráamba sáwí'a umátinkaamba mindá sáwí'an-iyé. 21 pói-amare ándá-aran-done ó'on-o'ontone kwénaundamo suwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'a miwiyávé'a imáyáa é'a mintómbó kwénaamba ivátiyuwe'a mirámó ombá kawe'á kwéowe. 22 mintántáátávé'o imáyáamo kwéomba Áánútune su'mai simáméro. kentirumpinkén-ímáyáánéimó kwéomba íma sáwí'a kwéune kwésevo kentirunkó kawe'á iní'a kwéowe. 23 évaka-tontave'a kaer-ímáyáa toké'a nánaum. íya nánaumno kwésewai kentirumpinkén-ímáyáágó íma naaó kwésina'o né'o é'a Áánútu aúranka'a sáwí'a ónáiáowe. kentirumpinkén-ímáyáágó kawe'án-iyé ímo kwésisasamo mirámó ombá sáwí'a kwéowe.

15

Ísumo ímo kwesávái-ímáyáámó uráintemba mirá oró-kwásái.

1 kesáá Áánútuna aampa'á asiramáiyá kwégwaraundawaiya Áánútuna aampa'ó ímo asiramáimo kwégwaraawai túwa'naa ono. sirááimo tainí'o kwéundayaawe su'mai íma imáyáa éta 2 kentáási egwaa'ó máyáawai Áánútuna aampa'á asirámae kónááontaveta miwiyáváigwará'á imáyáa éta túwa'naa ono. 3 Ísu Káráísiti íma kwesávái-ímáyáa éna kwaásiyavena imáyáa uráiyé. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna Káráísiti Áánútuntavena séna simái sáwí'o umánkaraawai pósa kembá sáwí'a umásínkaraawe siráiyé

agaimaréna siráíye. ⁴ naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimakáamba maarán-áintávésa agaimakáawe. súwa'naa ínanaya íma ááéma sívón-káínata Áánútun-aaíyaveta asiramái imáyáa kwéeta kwesé ménaundayaveta amu'maréta máyaumne. mindáyavesa aúváíma agaimakáawe.

⁵ íma tívón-káína'a asiramái máéro séna Áánútu kwétuwa'naa-íye. Ísu Káráísitimo máyáintemba miráumai mé'a keinárawapimba mimbórá-ímáyáá oró séna Áánútu kwétuwa'naa-isa'a ⁶ pó'a mimbórá-ímáyáá kwée'a mimbórá-áimbá kwése'a Áánútu áwí'a Ísóigo Ísu Káráísiti avowa áwí'a mósá máraamba mindáyave'a námúnaa kwésune.

Ísu Ísareri-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye túwa'naa uráin-kwasai.

⁷ Ísu Káráísitimo keinárawatavenamo aamoí kwéintemba keinárawapimba moórá-morawaiyave'a aamoí kwée'a mirámó kwéowana Áánútu áwí'a anómba kwéíye. ⁸ naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasiya síkwá'náyavenaya simái asirámarowana Áánútumo siráintembo ínintavena minásíráyán-áimbó paárinintavena Ísu Káráísiti kumbéna Yútaa-kwaasi túwa'naa úwasa ⁹ ó'onkaa-kwaasi sésa Áánútu arumbá umásínkáísata kwenáwí'a mósá maráúmne sénááontavena Ísu Káráísiti kunkáíye. mináintávéna Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

ó'onkaa-kwaasivimba máyaunda enáwí'a mósá maré'a monor-ímó kwésunda enáwí'a mósá kwémaraumne agaimaréna súwana ¹⁰ moóráva'a agaimaréna séna

ó'onkaa-kwaasiyono. Áánútumo ítámakawaiye tirunkógwárá'á aamoí íno agaimaréna súwana ¹¹ moóráva'a agaimaréna séna

ó'onkaa-kwaasiyono. Ísóigo áwí'a mósá máraaro. amáparawaise kwenáwí'a mósá máraaro agaimaréna súwana ¹² Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna

Tévíti avowa áwí'a Yési kwenándárakemba moóráwai paárinana ó'onkaa-kwaasira'ó kárákwiyinintavena Áánútu usásinankainasa kwembá amu'marésa ménaaowe

agaimaréna Ísu Káráísitintavena siráíye. ¹³ kwesé ménaaomba amu'maré'a máéro séna Áánútu kwétuwa'naa-íye. kwesé aráápamai máyáantavena paru umátinkena tirumbá kawé'á umátínkáísana kwenamankó asir-amátínkáva'a kwéiyisa'a kwesémó ménaaomba amu'maré'a máyáamba mindáyave'a námúnaa kwésune.

Áánútuna mayái kwémayaundayavai aamoí kwéune siráin-kwasai.

¹⁴ kesí kwaásiyono. imáyáamo kwéunda-aímbo simátíménda ísáaro. kawé-kwáási-úrumba pó'a kawer-ámbó kwégwaraan-aimba amápa'a isé'a kanaán-umai kwéagaraatinkaawe. keinárawatave'a mirán-ímáyáá kwéune. ¹⁵⁻¹⁶ maanáúváivimbá évakar-aimba asiramái simátimunda mináimbá imáyáa ónááontavena íma sáa'a kwégaisa'a sune. ó'onkaa-kwaasivimba Ísu Káráísitina mayái mayánaundayavena Áánútu sí'mákaimba póna íma sáa'a kwégaisa'a asiramái maanáúváivimbá simátimune.

Áánútuntave'a se'a maanó'ónkáá-kwáási ená kwaási owaná enamankó ená kwaási-i'a umátinkaraiye senaná Áánútu aamoí ínintave'a kenáái

áséi-kwasai kwésimatimune. ¹⁷ Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a Áánútuna mayái kwémayaundayave'a aamoí kwéune. ¹⁸ Ísu Káráísiti asirayán-ímáyáá símisa'a ó'onkaa-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire sénááontave'a mayái miwíwimbá mairáunda mináimbá íma sáá'a káina'a pó'a simátíménda ísáaro. aai kwésimatime'a mayái kwémayaunda ¹⁹ Áánútun-amanko asirayámbá kwésimisa'a ó'on-o'om-bayai ímo awánaraam-bayai maimaé'a kuráumne. Yérúsaremu-naopakemba ó'on-o'on-daopa'a kwénaae'a Káráísitin-aai áséi-kwasai simátíma'mae'a iyé'a Írírikamu-marava'a kuráumne. ²⁰ kemá sé'a naaó'-nao'a Ísu Káráísitin-aaimo ímo ísaraan-daopa'a áséi-kwasai kosimátiméne. kosimátimakaan-kwaasivimba íma kosimátiménaumpo ó'on-daopimpa'a kosimátíma'mae'a naaónaumne sé'a mináséi-kwásái ímo ísaraan-kwaasivimba kosimátímakaumne. ²¹ naaóv'á'á Áánútun-aai aúvávimba mirán-áimbá agaimaréna séna ímo simátíméwasamo ísaraawai naaémba Áánútuna aambá awánanaaowe. ímo ísaraawai naaémba Áánútun-aai ísánááowe agaimaréna siráimba pó'a Ísu Káráísitin-aaimo ímo ísaraan-kwaasivimba kosimátímakaumne.

Árómaa-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

²² ímo ísaraan-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimundara'a kentópa'a kónáe sé'a úmae iyúnda simátimunda-mayaigo sáwivaka'a kembá tátokaiye. ²³ kentópa'a kónáe sé'a úmae iyúnda sáwívar-ima maisuwé'a íma kanaán-umai kwégundayave'a ívé'a maandáópimpá'á kesí mayái ánásasuwe'a ²⁴ kentópa'a kónáe-imayaa kwéune. Sépéni-maravare sé'a kwégwe'a kentí naaópa'a kotuwáné'a komáyána'a súwa'naa iya'a Sépéni-marava'a kónaumne. ²⁵ aiva'á Yérúsaremu-naopa'a Áánútuna kwaási kotúwa'naa ónaumne. ²⁶ Áánútuna kwaási Másétóniyaa-maravakewaiye Ákáyaa-maravakewaiye sésa ayawai taisasá Áánútuna kwaási Yérúsaremu-naopakewai toómbá íma makáawai túwa'naa ónáe sésa miwítí óntamba torupámakaamba pósa simíya'a maimaé'a Yérúsaremuva'a kwé'a mátiménaumne. ²⁷ miwítí imáyáavinkembo mirámó kwéomba mindá kawe'án-iyé. Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aai kosimátímakaamba pósa imáyáa ésa miwítí óntamba Yútaa-kwaasi toómbá íma makáawai kwétimemba mindá kawe'á kwéowo mirán-oro. ²⁸ torupámakaan-ontamba maimaé'a kweéme'a amáparawai mátímatuwe'a Sépéni-maravare sé'a kwégwe'a kentí naaó'a kómé'a minkákémbá Sépéni-marava'a koónaumne. ²⁹ kentí naaópa'a komáyánaana Ísu Káráísiti ávááraumai kawe'á umátinkaniye-imayaa kwéune.

³⁰ kesí kwaásiyono. kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitintave'a imáyáa é'a Áánútun-amanko arumbá kwéumasinkaintave'a imáyáa é'a asiramái simátime'a sé'a Áánútumpa'a námúnaa kwésumpo keinárawakwara'a súwa'naa umai asiramái námúnaa seró kwésune. ³¹ Yérúsaremu-naopa'a kónaunda Yútiyaa-ayampaken-Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire kwésewai sínkamovo sé'a súwa'naa umai námúnaa seró. miv'á'á Áánútuna kwaási máyáawai túwa'naa on-óntántávésa aamoí ónááontave'a námúnaa seró. ³² mimbáyái ánásasuwaanana Áánútumo owémó sína'o é'a aamoí é'a kentópa'a kweéme'a kotuwáné'a aúnaí'a umái ménaumne.

³³ Áánútu paru kwéumasinkaiwaiya keinárawate máyáiyé sé'a námúnáa kwésunda árair-aimban-iyé.

16

kawe'á umái máéro siráin-kwasai.

¹ moórá-ininko áwí'a Vípi kesímánaakaanta éna Áánútuna kwaási Sénkíríyaa-naopakewai kwétuwa'naa-isa'a kwenáái simátimune.

² keinárawate kwesé Ísóigona kwaási ontávé'a kentópa'o kwínimba aamoí umánke'a keséya maiyó sé'a évaka-tantaa'o kwempímbó ímo kwáyáinda áwa'naa oro. sáwívarawai túwa'naa ena kenkwárá'á súwa'naa intávé'a pó'a áwa'naa oro.

³ moórá-ininko áwí'a Párisiraawe awaikó áwí'a Ákwíraawe kawe'á umái máékaiyo kwésimatimune. mindáraiye kewé Ísu Káráisitina mayáiyá kwémayaumne. ⁴ ááéma sínkamiyakai puwúyavo-imayaa íma ésarai súwa'naa uráaya'a aamoí kwéumatinkaumne. kewé su'mai ímanivo ó'onkaa-kwaasi ó'on-o'om-baravakewai Áánútuna kwaásigwara'a aamoí kwéumatinkaawe. ⁵ mindáraití naaúmpa'a Áánútuna imáyáa ésa torupamáí kwémaewaiyave'a kawe'á umái máéro kwésimatimune.

moóráwái áwí'a Épinitasi kwemá kesí kwaási-i'a kwéintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. kwemá Ésiyaa-maravakewai aiva'á Ísu Káráisitina aaiyavena áraire siráiwaiman-iyé. ⁶ moórá-ininko áwí'a Máriyaantave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. kwemá keinárawatavena imáyáa éna anóm-bayai kwémayaíye. ⁷ kae'á Yútaa-kwaasi túwí'a Ádónaikasiye Yúnyiasinteyave'a kawe'á umái máékaiyo kwésimatimune. kemá Ísu Káráisitina-aaiyave'a íma áraire siráundara'a áraire siráayawai Ísuna aantá-kwaasiyomba minkáé'nárai tuwánaraan-kwaasirai ésarai ááéma kesé ándáma uráaiye.

⁸ moóráwái Ámpíríyetasintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. kwemá kesí kwaási-i'a éna Ísóigoe tarúmai máyáiyé. ⁹ moórá Épáanintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. kwemá kesé Ísu Káráisitina mayáí kwémayaíye. moóráwái kesí kwaási-i'a iwáímá áwí'a Sítékisintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. ¹⁰ moóráwái Ápérísi Ísu Káráisitina aampa'á asiramái kwégwaraiwaintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. Árísítopurasina akúntávé'a kawe'á umái máéro kwésimatimune. ¹¹ moórá Yútaa-kwaasigo áwí'a Érótyioninteyave'a Násísáasina akúmbá Ísu Káráisitina kwaásiyeyave'a kawe'á umái máéro kwésimatimune.

¹² moóráwái Táráivinae moóráwái Táráivosiye mindárai Ísóigona mayáí kwémayaayawaiyave'a kawe'á umái máékaiyo kwésimatimune. moóráwái Pésísi Ísóigo Ísuntavena imáyáa éna anóm-bayai kwémayaiwaintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. ¹³ moóráwái Árúvusi Ísu Káráisitina mayáímó kwémaenamo usáyaaitaraiwainte anówa kesinóraamba uráin-ininkoteyave'a kawe'á umái máékaiyo kwésimatimune. ¹⁴ évakarawai túwí'a Ásínkiritasiye Vírígonowe Émísiye Pátáropasiye Émásiye miwísé Ísóigona kwaási máyáawaiyave'a kawe'á umái máéro kwésimatimune. ¹⁵ évakarawai túwí'a Vírórógasiye Yúriyaawe Nériyasiye kwenámáánaakowe

Órímpasiye miwísé Áánútuna kwaási máyáawaiyave'a kawe'á umái máéro kwésimatimune.

¹⁶ keinárawapimba moórá-morawaiti imáyáa kwée'a tiyáamba tíméro. Ísu Káráisitina kwaási amáparawai keinárawatavesa sésa kawe'á umái máéro kwésimatimewe.

¹⁷ kesí kwaásiyono. maarán-áimbá asiramái simátimune. évakarawai simátímakaunda-aimba íma kwa'mái sésa kampar-áimbá kwésimatimewasa isésa taaínkaar-esa évakarawai kawer-ámbá tuwésa sáwí-ampa'a kwégo. kárákwiye'a mirán-kwáásí tínaaemba umátíméro. ¹⁸ mirán-kwáásí

kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitina mayái íma kwémaesa sáwí-imayaayavesa tirááyavaimo om-báyái kwémaesa kampa'á simátiyuwanee sésa kwaasái kwésimatimesa simái tirumbá kwéairaraawasa ímo kawe'ó umáimo aaimó ísáawai minkámpár-áíntávésa áraire kwésewe. ¹⁹ keinárawa'o áséi-kwasaimo asiramáimo taagwiyávón-aimba amáparawai kwéisaantave'a imáyáa é'a aamoí kwéumatinkaumne. kawe'máyáiyávé'a imáyáa

úmae iyé'a sáwí-mayaiyave'a íma imáyáa kwéomba mindá sirááíma kwétaiye. ²⁰ Áánútu paru kwéumasinkaiwaiya túwa'naa ína'a sáwíyanka'a Sáátáánigomba usáyaaitanaaowe. kentáásí Ísóigo Ísu úwoi túwa'naa úmae iyíntave'a námúnaa kwésune.

²¹ kesé mayái kwémayaiwai áwí'a Tímóti kawe'á umái máéro kwésimatimiye. évaka-Yutaa-kwaasi túwí'a Árusiyasiye Yésónowe Sósipataawe kawe'á umái máéro kwésimatimewe.

²² kemá Tétiyasi Póro sin-áimbá maanáúvái kwéagaye'a keináraware kesé Ísóigona kwaási úndayave'a kawe'á umái máéro kwésimatimune.

²³ moóráwai áwí'a Káyási kawe'á umái máéro kwésimatimiye. kwená naaúmpa'a kwégwaunasa Áánútuna imáyáa kwéon-kwaasi mindáúmpá'á torupamá kwémaewe. moóráwai áwí'a Érásátasi kwená naaópakewaiti óntanka'a kárákwiraiwai kawe'á umái máéro kwésimatimiye. moóráwai áwí'a Kótasi Áánútuna kwaásigo kawe'á umái máéro kwésimatimiye.

[²⁴ kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti úwoi túwa'naa úmae iyímba árair-aimban-iyé sé'a námúnaa kwésune.]

²⁵ Áánútu áwí'a anómba úmae iyóno. Ísu Káráisitini-aai áséi-aimba kwésimatimun-aimba ísare'a áraire kwéseмба póna Áánútu kanaán-umai asiramátínkáimba pó'a kwenááiyave'a asirayán-imáyáá kwéowe. naaóvá'á Áánútu mináséi-kwásái aúpá'á makówasa kentáá síkwá'náwe miwí tisaavutantamba uráawaiye mináínkóná ááimba íma ísaraawe. ²⁶ Áánútun-aai simátímakaawai mináimbá agaimakáawe. Áánútu mai'mai'a kwéiwai ívé'a paáriníye kwésimba pósa amápa'-maravaken-kwaasi mináínkóná ááimba ísánááowe. mináíntávésa áraire sésa taagwiyavónááontavena mináínkóná ááimba paáuraiye. ²⁷ Ísu Káráisitimo uráíntaveta Áánútu áwí'a anómba úmaeta kwéiyune. Áánútu mimbórá-Ísóigó ména kweyáá amápa-tantaatavena ísaraiwai kwenáwí'a anómba úmaeta kwéiyundaya árair-aimban-iyé.

kemá Póro sùnda-aimba ánásaiye.

1 Kórinti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwai aiyayaan-umai ava'moraé-
iya'iyó. miráumai-ima maisuwéna Évésasi-naopa'a ména maanámbá
agaimái Kórinti-naoraa-kwaasi mátimakaiye. Kórinti-naopa'a anón-daopa'a
Ákáyaa-marava'a kwáyon-daopa'a Kíríki-kwaasi sáwíwa'a máyówasa
évaka-Yutaa-kwaasigwara'a máyáapa'an-iyé. ááéma Póro Ísun-aaí
kosimátíma'mae iyúwasa Ísuna aampa'á kwégwesa mésa naaémba
taaínkaa'a ésa sáwí'a umái máúwana Póro minámbá iséna maanámbá
agaimái tuwówasa mátimakaawe.

¹ kemá Póro maanámbá agaimaráúmpo isáaro. Áánútu kwená
imáyáavinkemba kembá aantá-kwaasi-i'a umái ításinkena séna Ísu
Karáísitin-aaí kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. kentáási
kwaási áwí'a Sósénisintave'a súnana maanáúwáimá kwéagayaiye.
² Áánútuna kwaási Kórinti-naopa'a máyáawai isáaro. Áánútu kwendéi-
í'a umátínkaraisa'a Ísu Karáísitiye tarúmaimo máyáawai isáaro. amápa'-
maravakewai Ísóigo Ísu Karáísitimpá'a námúnaa kwésewaiye keináraware
Áánútu ítátinkariye. Karáísiti miwírí'á kárákwiraiwai éna kentáárákwárá'á
kárákwiraiye. ³ Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Karáísitiye úwoi túwa'naa
ésarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

⁴ keinárawatave'a isámai aasiyaasi Áánútumpa'a súwi kwésune. Áánútu
Ísu Karáísitina mayáiyávéna imáyáa éna kwétuwa'naa-imba mindáyave'a
Áánútumpa'a súwi kwésune. ⁵ Ísu Karáísitiye tarúmaimo máyáantavena
Áánútu kawé'ó umátínkáimba keinárawapimba anómba uráintave'a
pó'a kwenáái isé'a kawé'a umái kwésimatimewe. ⁶ Ísu Karáísitin-aaí
simátímaKaunata tirumpimbá tátóke'a asiramái mé'a pó'a kwenáái
kawé'a umái kwésimatime'a ⁷ Ísóigo Ísu Karáísitimo marapá'ó kuminímba
amu'maré'a máyáamba Áánútun-amanko kwétimin-asirayamba maimái
tátókaawe. ⁸ asiramátínkáva'a iyínana póna naaén-kanaamo Ísóigo Ísu
Karáísitimo kuminín-kanaa tinana kempimbá sáwí-aimba íma kwéniye.
⁹ Áánútu sintení'ó kwéena kwenááninko kentáási Ísóigo Ísu Karáísitinte
tarútinkaindayavena táayaraimba sintení'ó kwéiwai póna mirá uráíye.

taaín-taimba uráan-kwasai.

¹⁰ kesí kwaásiyono. kentáási Ísóigo Ísu Karáísitina asirayámbá
símakaintave'a asiramái kwésimatimune. mimbórá-áimbá sé'a íma
taaínkaari'a é'a mimbórávimbá mé'a mimbórá-ímáyáá é'a mimbórá-
máyaí máyáaro. ¹¹ keinárawatopakemba moórá-ininko áwí'a Kórówina
akúmpákén-kwáási évakarawai tasimásimesa sésa keiyái aisan-áimbá
kwésesa taaínkaar-umai máyáawe tasimásimakaawe. ¹² mináísán-áínkóná
ááimba évakarawai sé'a Póro kentáási anónnda'an-iyé sewa'á évakarawai
sé'a Ápórosi kentáási anónnda'an-iyé sewa'á évakarawai sé'a Pítaa kentáási
anónnda'an-iyé sewa'á évakarawai sé'a Ísu Karáísiti kentáási anónnda'an-iyé
kwésewe. ¹³ Ísu Karáísiti mimbóráwái anónnda'a máyáivo íma taaínkaa'a
umái máéro. kemá Póro íma keinárawatave'a imáyáa é'a taairá'a

pukáumne. íma kentávè'a ísámai nombá pékaavo Ísuntave'a ísámai nombá pékaawe.

¹⁴⁻¹⁵ évakarawai sé'a Póro kentáásí anóni'a índayavena nombá pésinkaraiye sevó sé'a sáwívarawai íma nombá pètinkaraunda mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. keinárawapinkemba íma sáwívarawaimanivo kae-kwáásí túwí'a Kárísipasiye Káyásiye minkáé'náraiye su'mai nombá pétinke'a sáwívarawaimo ímo pètinkaraundayave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ¹⁶ ánivo moórawai áwí'a Sétewanasiye kwená akúné nombá pétinke'a imáyáa é'a á'owima íma pètinkaraumne. ¹⁷ Ísu Kárásiti íma simásimena séna nombá pètinkamae naauwó íma simásímakaivo áséi-kwasai simátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. Ísu Kárásiti taaira'á pukáin-ainkona ááimba íma ísáavo sé'a Kárásitin-ai avora'á kwésimatime'a kwaásiti kawer-ímáyáávinkén-áimbá íma sé'a tavisí-áimbá íma kwésimatime'a avora'á Kárásitin-ai kwésimatimune.

Ísumo pukáimba Áánútuna asirayánkómán-íye kwaasái.

¹⁸ sáwí'o umáímo kwémaewaina aambó kwégwaraawai Ísu Kárásitimo kwaásiyavenamo imáyáa éna pukáin-aintavesa sésa úwoi-aimban-íye kwésevo Áánútunopa'o kwégon-amba kwégwaraundawaiya mináíntávéta séta Áánútu kwésuwa'naa in-ásíráyámbá iyéyá kwésune. ¹⁹ sáwí'o umáímo kwémaewaina aambó kwégwaraawaiyavena Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna

marapá-kwáásí kawer-ímáyáámán-íye kwésen-imayaa ánásasuwe'a ó'on-ó'on-imayaagwara-kwaasiti imáyáa maitiyuwánaumne agaimaréna siráíye. ²⁰ marapá-tántáátávésa kawer-ímáyáa kwéowaiyavena Áánútu séna minímayáa úwoisan-tantaa'an-íye siráíye. kawer-ímáyáágwáráwái íma aiva'á kwíyasa pósa ámáámbo ísaraawai íma aiva'á kwíyasa pósa marapá-tántáátávésa kwaasái símae kwénaaowai íma aiva'á kónááowe.

²¹ Áánútu kawer-ímáyáa éna séna marapá-kwáásí miwítí kawer-ímáyáávinkémbá íma kanaán-umai kesí ááimba suwánanaaowe súmbanivo imáyáa éna séna kesáíyavesa áraire síyawai sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkanaumne Áánútu súwata mináséi-kwásái kwésimatimunasaya évakarawai úwoi-aimban-íye kwésewe. ²² Yútaa-kwaasi sésa ímo awánaanda-'i'o inatá Ísu Kárásitin-aiyavesa áraireya sénaumne sewasá Kíríki-kwaasi kawer-ímáyáámán-íye kwésen-imayaa kwéavakaa-ombanivo ²³ kesáá Ísu Kárásitimo kentááyávénamo imáyáamo énamo pukáin-ainta kwésimatimunasaya Yútaa-kwaasi mináimbá isésa Ísu Kárásitin-ai tínaemba kwéumamewasa Kíríki-kwaasi mináimbá Áánútuna kawer-ímáyáávinkén-áimbá isésa úwoi-aimban-íye kwésewata ²⁴ Yútaa-kwaasivinkene ó'onkaa-kwaasivinkene Áánútu ításinkaraiwaiya séta Áánútuna kawer-ímáyáávinkémbá Ísu Kárásiti pukáísana Áánútuna asirayánkó sáwí'o umáíyamo máyaundavinkenta kwéiyasinkaintaawe.

²⁵ marapá-kwáásí sésa Áánútuna imáyáa úwoi-imayaaman-íye kwésen-imayaa kawer-ímáyááó póna kwaásiti kawer-ímáyááómbá usáyaaitariye. kwaásí sésa Áánútu aamoisayámbá iyémó kwésen-aamoisayanko kwaásiti asirayámbá usáyaaitariye.

26 kesí kwaásiyono. Áánútumo kwená kwaási-i'ò umátínkaronka'a máyówaina ááimba imáyáa oro. keinárawapimba marapá-kwáásí túranka'a kawer-imáyáágwárá-kwáásí íma sáwíva'a máémba moórá-mora-umai mé'a marapá-kwáásí túranka'a asirayán-kwáásí íma sáwíva'a máémba moórá-mora-umai mé'a marapá-kwáásí túranka'a túwí'ò kwáyón-kwaasi sáwíva'a íma máémba moórá-mora-umai méraawe. 27 marapá-kwáásí sésa úwoi-kwaasiman-owe kwésén-kwaasivinkemba Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítátinkena marapákén-káwér-imáyáágwárá-kwáásí Áánútuna kwaási tuwánésa sésa kentáásí kawer-imáyáá úwoisamban-iye sénááontavena Áánútu mirán-kwáásí ítátinkaraiye. marapá-kwáásí sésa aamoisayán-kwáásímán-owe kwésén-kwaasivinkemba Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítátinkena marapákén-ásíráyánkwárá-kwáásí Áánútuna kwaási tuwánésa sésa kentáásí asirayámbá úwoisamban-iye sénááontavena Áánútu mirán-kwáásí ítátinkaraiye. 28 marapá-kwáásí sésa úwoi-kwaasiman-owe sésa simái sáwí'a kwéumatinkaawaiye ímo méraawaiye Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítátinkaraiye. marapá-kwáásí sésa anón-kwaasiman-owe kwésén-kwaasi ánásanaaontavena úwoi-kwaasivinkemba Áánútu ítátinkaraiye. 29 Áánútu aúranka'a miwí kentúwí'a íma mósá maránááontavena úwoi-kwaasivinkemba Áánútu ítátinkaraiye. 30 Áánútu Ísu Káráísitinte tarútinkaraisa'a máyáawana póna Ísu Káráísiti kentáásí kawer-imáyááóná ááini'a Áánútu umánkaraiye. Ísu Káráísiti pukáintavena Áánútu kwenaúranka'a arupíya umásinkenaya kwená kwaási-i'a umásinkenaya sáwí'ò umáíyaamo máyaundavinkenta maisiyuwéna siráísata máyaumne. 31 mináíntávéna naaóv'á'á Áánútun-aii aúváivimba agaimaréna séna moóráwaimo kesúwí'ò mósá maránáe sénamo éna íma mirá éna Ísóigo áwí'a mósá maráíno agaimaréna siráíye.

2

Ísu taaira'á pukáin-kwasai.

1 kesí kwaásiyono. kentópa'ò komé'a Áánútun-aii paárurain-aimba kosimátimewandara'a kesúwí'a maé iyígwáe-aimba íma simátíme'a Áánútun-aii avora'á simátímakaumne. 2 ááéma imáyáa é'a sé'a kentópa'a komáénda íma mirám-baaran-tantaakona imáyáa é'a simátíme'a Ísu Káráísitintave'a imáyáa é'a kentááyáváíyé séna taaira'á pukáin-aíne su'mai imáyáa é'a kosimátimenaumne sé'a 3 kentópa'a komáéwandara'a sáá'a kwégowa'a tavaravamá kwéuwa'a aamoisayán-kwáásí mé'a 4-5 aaimó simátimewandara'a Áánútun-aaiyavesamo áraire síyawaina ááimba íma kwaásiti kawer-imáyáávínkémbán-ivo Áánútuna asirayámpínkémbán-iye sé'a simátíme'a Áánútun-amankona mayáíyé asirayáné agaráátinkááwána'a awánaraawe.

Áánútuna kawer-imáyáágóná kwaasái.

6 Áánútuntave'a asiramái máyáawaiyave'a kawer-imáyáávínkémbá kawer-áímbá kwésimatimune. minkáwér-imáyááo marapá-kwáásívínkéne marapá'ó kárákwiraawaimo ánásanaaowaivinkene ímanivo 7 minkáwér-imáyááo Áánútumpakemban-iye. Áánútu maramá íma urónka'a séna

to'mayaa é'a naaemba paáronana mindá'a kawe'a umátinkainasa ságayan-ayampa'a ménaaowe siráimba kentááyávéna séna minkáwér-ímáyáa aúpá'a makáimba póna kwáyowasa ⁸ marapá'ó kárákwiraawai íma kawe'a umái isaraawe. isaresaraai Ísóigo ó'oran-aainkwarawaimba taaira'a íma tuvúwúwana pukáisino. ⁹ mináintávéna naaóv'a'á Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna

Áánútu to'mayaa umái kwembó tirumbó ámén-kwaasi timíníye. túrandei íma awánésa táá'a íma isésa íma imáyáa uráan-tantaa'a Áánútu to'mayaa úmakaimba timíníye

agaimaréna siráíye. ¹⁰ ánivo Áánútu kwenamankómbá ai'marówana keséya ména Áánútumo to'mayaa úmakainta agaráásinkaraintaawe. Áánútun-amanko amápa-tantaa'a awánéna Áánútumo kwenarumpimbó imáyáa éna to'mayaa úmakaimba awánaraiye. ¹¹ kwaásimo ombá mooráwaina imáyáa íma kwéawanaivo kwenamankówé su'mai kwéawanaíye. miráumai Áánútuna imáyáa íma kwéawanaavo kwenamankówé su'mai kwéawanaíye. ¹² Áánútu marapákén-ásiráyámbá íma siménaya kwenamankómbá ai'marówana keséya ména asirayámbá simakaiye. Áánútumo to'mayaa umáimo kwésiminta awánanaundayavenaya kwenamankómbá ai'marówana keséya kumbáyáíye.

¹³ mináintá kwésimatimunda íma kwaásiti kawer-ímáyáavínkén-áimbánivo Áánútun-amanko simásimakain-ainta kwésimatimune. Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáin-kwaasiyaveta Áánútuna árrair-ainta kwésimatimune. ¹⁴ Áánútun-amankomo tirumpimbó ímo máyáiwai kwemó kwétimin-tantaa'a íma kanaán-umai kwémaesa mintántáátávésa sésa úwoisamban-íye kwésesa marapá-kwáási Áánútun-amankomo kwétimin-tantaa'a íma kanaán-umai kwéisaavo Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwaiye su'mai mintántáá'á isésa kawe-tántáá'án-íye kwésewe. ¹⁵ Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwai kanaán-umai amápa-tantaakona ááimba taaínkaar-umai sáwí-aaine kawer-ááiné kwéisaavo marapá-kwáási Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwai tuwánésa miwítí mayáígóná ááimba íma kwéawanaawe. ¹⁶ naaóv'a'á Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna

Ísóigomo imáyáamo kwéimba íma isáamba pósa íma kanaán-umai kwená imáyáa arupí kwéumankaawe

agaimaréna siráimbanivo Áánútun-amankomo sirumpimbó máyáiwaiya Ísu Káráisitina imáyáaya kwéisaumpo marapá-kwáási kentáási mayáígóná ááimba íma kwéawanaawe.

3

Áánútuna mayái-kwáásítí kwaasái.

¹ kesí kwaásiyono. Áánútun-amankomo tirumpimbó anómbo umáimo máyáin-kwaasimo kwésimatimundantemba kentópa'a komáyaawandara'a keinárawa'a íma mirá simátíme'a Ísu Káráisitintave'o ímo asiramáimo máyón-kwaasi untáv'é'a táintuwe-yaintuwe'a simátímakaumne. ² umarambó asirayán-tómbó ímo tímémbo náámbo tíméntemba Káráisitina-aima íma asirayán-áimpimbán-ivo etóyói-aimpinkemba simátímakaumne.

ááéma íma kanaán-umai ísaraantave'a mirán-áimpínkémbá Káráisitín-
aai simátímakaumne. ívékwará'a mirán-umai mé'a pó'a íma kanaán-
umai kwéisaawe. ³ Ísu Káráisitintave'a íma asiramái imáyáa kwée'a
marapá-tántáátávé'a imáyáa kwée'a mé'a tirumbó sáwí'o kwéumatinke'o
aaisan-áimbó kwéseмба marapá-tántáátávé'a imáyáa kwée'a marapá-
kwáásímó máyáanten-umai mirán-umai kwémaewe. ⁴ évakarawai Póro
kentáási anónða'an-íye sewasá évakarawai Apórosi kentáási anónða'an-íye
kwéseмба marapá-kwáásímó máyáanten-umai mirán-umai kwémaewe.

⁵ kenkáí súwí'a mósá maré'a taaínkaar-umai máévainivo Áánútuna
mayái-kwáásíráiyé su'mai úye. Ísóigo Apórosintavena séna kesí mayái
mayaaó séna kentávéna kesí mayái mayaaó súwakai kwená mayái
mayááwáya'a Ísóigon-aaiyave'a áraire siráamba kwená mayái-kwáásírái
úye. ⁶ kígauva'o ánáyumbo ontembá Ísóigon-aai simátimewanana námáimo
umáimo siyútúwáantemba Apórosi miráumai túwa'naa úwana Áánútumo
ánáyumbo anómbo umátínkáintemba kwemá imáyáa timúwa'a kwenáái
tirumpimbá tátokaawe. ⁷ ánáyumbo iwáiyé námáimo umátínkáiwaiye
mindárai íma anón-kwaasi óívo Áánútu anómbo kwéumatinkaiwai kwemá
anóndakoman-íye. ⁸ ánáyumbo iwáiyé námáimo iwáiyé mimbóráí'a
umái máyaayamba póna Áánútu miwítí mayáígóna meéyámbá timíníye.
⁹ kesé Apórosiye Áánútuna mayái-kwáási úya'a keinárawa'a Áánútuna
kígauraaamba owatá miráyáámó úndaya Áánútundeiya úmpo mirápá'a
kenkáiyávé'a íma imáyáa ombá keinárawa'a kwétaainaawe. íma taaínkaar-
oráámbá kwétaainaawe. keinárawa'a Áánútumo kwéin-dankaani'a kwéowe.

¹⁰ Áánútu súwa'naa úwa'a keinárawapimba mayái mairáumne. naambó
kwéon-kwaasira'o kárákwiraiwaimo kawer-ímáyáámó énamo ávombo
áyáintemba Ísu Káráisitín-aaimo simátímakaunda ávonkaamba aitínkáva'a
kówánasa minávónká'ó naambó kwéowai mimbáyái kárákwiyoro. ¹¹ ó'on-
avomba íma ayánááovo mimbórá-ávómbó Áánútumo á'o aimakáimba
minávómbá Ísu Káráisitíman-íye. ¹² minávónká'á naambá onááovo
évakarawaimo ésa Áánútuntavesamo ímo asiramáimo imáyáamo
kwéowai kwááyu-yantaa'a taaineiyé owáínéiyé íyasa évakarawaimo ésa
Áánútuntavesamo asiramáimo imáyáamo kwéowai asiramáimo kwaikwai'o
ínín-tantaa'a kóri-ontandeiye ó'on-o'on-ontandeiye onááowe. ¹³ Áánútuna
kwaásiti mayái naaemba paáríndara'a íramó évaka-tantaa'o kénamo
évaka'o ímo kaintembá Ísu Káráisitimo kuminín-kanaamo tíndara'a
Áánútuna kwaásiti mayái paárínana évaka'-mayai ánásainana évaka'-
mayai úwoi kwéniye. ¹⁴ minávónká'ó naambó kwéomba asiramáimo
kwaikwai'o ínín-tantaa'nei kwéowai miwítí mayái kwáyainasa miwítí
kawe'-méyámbá mayánááovo ¹⁵ kwááyu-yantaa'nei kwéowai miwítí mayái
ánásainasa mimbáyáígóna meéyámbá íma maesa miwíyé su'mai kawé'a
umái ménaoawe. kwaásiti náaindaambo kágwisasamo káiwíyé su'maimo
kawe'ó umáimo máéntemba miwí mirá onááowe.

¹⁶ keinárawa'a ímo taaínkaar-umaimo máeraamba taaínkaar-umai
kwémáémbanivo Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáimba Áánútuna
mono'-nánkáámbá kwéomba imáyáa oro. ¹⁷ Áánútuna mono'-námbá
aoka'-námbá isa'á keinárawa'a mindánkáámbá owasá évakarawaimo

keinárawa'o sáwí'o umátinkaawa'o sáwí'o umáimo máyáambo éna Áánútu miwí ánásasuwanimba ímo taaínkaar-oráámbá kwétaainkaar-owe.

¹⁸ kenti imáyáao kampa'á simátiyúwáivo sé'a kárákwiyoro kwésune. marapá-kwáási túranka'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásiyá úne kwésewai Áánútu aúranka'a kawer-ímáyáá ónááontavesa marapákén-káwér-ímáyáá íma aiva-tántáá'án-iyé seró kwésune. ¹⁹ marapá-kwáási kawer-ímáyááwémó kwésen-imayaayavena Áánútu séna sáwí-imayaaman-iyé kwésiye. mináántávéna naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna marapá-kwáási miwítí imáyáa mósá kwémaraawana Áánútu sisaná miwítí imáyáao kampa'á kwésimatiyuwaiye agaimaréna súwana ²⁰ moóráva'a agaimaréna séna kawer-ímáyááwémó kwésen-imayaayavena

úwoi-imayaawe Ísóigo siráiyé agaimaréna siráimba ²¹ mindáyave'a kwaásimo kwéowain-auma íma maé íyóro. amápa-tantaa'a túwa'naa ínimba kwáyáiyé. ²² kemá Pórowe Ápórosiye Pítaawe túwa'naa ínimba ónaundaya máyaumne. marawé amápa-tantaa'o kwáyáine úwoimo ménaaona'i. puwónáaona'i. mindá túwa'naa ínimba kwáyáiyé. ívé'o kwáyáin-tantaare naaéembo paárinin-tantaakwarare mindá túwa'naa ínimba kwáyáiyé ²³ keinárawa'a Káráisitina kwaási owaná Káráisiti Áánútundeiman-iyé.

4

Ísóigona aantá-kwaasiti kwaasíi.

¹ keinárawa'a kentááyávé'a imáyáa é'a sé'a Káráisitina mayái-kwáási ésa Áánútumo aúp'á'ó makáimba agaráátinkena séna mináímbá simátíma'mae nááoro. mimbáyáírá'á kárákwiyoro siráiwai owé-ímáyáá oro. ² moóráwaina mayáírá'á kárákwiraiwaimo sisasamó ontembá mirán-oro. ³ Áánútuna mayáírá'á kárákwiraundawaiyave'a keinárawara'o ó'owiya'o sé'a kawé'-máyáiyá'i. sáwí-mayaiya'iyó sé'o kwéseмба íma anón-imayaa é'a kesí mayáiyávé'a íma awáné'a kawé'-máyáiyá'i. sáwí-mayaiya'iyó kwésune. ⁴ kesirumpinkén-ímáyááómó sénamo kaweré su'mai uráanemo sínimba kawé'-máyáiyá'i. sáwí-mayaiya'iyó-aimba íma kendéímán-ivo Ísóigondei póna kwésuwanaiye. ⁵ mindáyave'a Ísóigomo ímo kunkáindarare Ísóigomo siráin-kanaamo ímo tiráindarare íma taaínkaare'a sáwí'an-owe. kawé'an-owe íma seró. Ísóigomo kumíndara'a kwaásiti aúpár-ímáyááwé kwaásiti ááine paárinana mitáwai Áánútu kwaásiti kawé'-máyáiyávéna kawé'an-owe síníye.

⁶ kesí kwaásiyono. arupí ónááontave'a simátímakaunda-aimba Ápórosiye kesémo siráunda íma kenkáiráiyé su'mainivo amápa-kwaasiyavaigwara'a siráumne. Áánútun-aai aúváí-kwandaavimba agaimaréna siráantemba mirán-oro. moórá-anondako áwí'a maé iyé'a moórá-anondako áwí'a simái sáwí'a kwéomba kentúma maé kwéiyomba mirá ímo oráámbá kwéowe. ⁷ keinárawa'a íma usáyaaaitaraawain-ovo mirámó kwéon-kwaasi-i'a Áánútu umátínkaraiye. Áánútu mirán-kwáási-i'a umátínkaraiwo kentúma íma maé iyé'a sé'a kesáá keyááríkata mirán-kwáásiyá máyaumne íma sero.

8 keinárawa'o maarán-áimbó sembá kampa'á sé'a kawé-kwáási-í'a umáíya máyaumne. íma Ápórosiye Pórowe simásímakaayan-imayaavinkemban-ivo kentáási imáyáavinkenta Áánútuna imáyáa iséta mindáraiya usáyaaitaraumne kampa'á kwésewe. keinárawa'o usáyaaitaraankakai keiráigwára'á miráumaiya usáyaaitauyasino. sáwí-yantaakomba usáyaaitaigwae sé'a súnnda íma usáyaaitaraawe. 9 imáyáamo únda Áánútu kwená aantá-kwaasiya amápa-kwaasi tínaaempata sínkarainta tínkamaowasamo púwón-kwaasimo kwaási túranka'o mótinkesamo tínkankaantemba kwíyómpaken-kwayo'narawa túrankare kwaási túrankare Áánútu kentáá mirá umásínkaraintaawe-imayaa kwéune. 10 Ísu Káráisitinaaímo kwésimatimundayavesaya sésa sáwí-imayaagwara-kwaasin-owe kwésevo keinárawa'a kesávé'a sé'a Ísu Káráisiye tarúmaiya méta kawer-imáyáágwára-kwáásiyá úne kwésewe. kesáá aamoisáyán-kwáásiyá úna'a keinárawa'a kesávé'a sé'a asirayán-kwáásiyá úne-imayaa owáímá pó'a kentúwí'a maé iyé'a kesúwíta kwétuwaawe. 11 Áánútuna mayái maimaé kwénaaundaya ááéwe ívére nontáváiyé toóntáváiyé sáái kwésinkaisata íma naambá makéta íma kawer-únáánkwátói makáunasaya kwésinkamowata 12 toómbá íma úwoi mayánaundayaveta anóm-bayai kwémaeta óntamba kwémayaunasaya simáímo sáwí'o kwéumasinkaanta Áánútu kawé'á umátinkaniye-aimba kwésimatimunasaya sáwí'o kwéumasinkaanta asiramái méta íma ívátuwaunasaya 13 kentáá súwí'a kumínkwáe sésa kamparáimbá kwéseмба anondá kawer-áimbá kwésimatimunasaya ááéwe ívére kentáyávésa sésa ovairáán-kwáásín-ovo miwí táái íma ísáaro kwésewe.

14 kesí iyámpóiyone sé'a imáyáa kwéundawai táako pééi sína'a isé'a kawé'á ónááontave'a maanáúvái kwéagayaumne. 15 Káráisitina kwaási owasá sáwívarawai Ísu Káráisintin-aai kwésimatimemba íma sáwívarawai kentivoisái máyáavo aiva'a Káráisitina-aai simátimewana'a Káráisiye tarúmai máyáantave'a keyáá kentivomá úne. 16 mindáyave'a kwakwiyé'a sé'a kemó úndantemba mirán-oro kwésune. 17 mindáyave'a moóráwaimba Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kweéména kwíniye. kwemá Ísóigoema tarúmai máyáiwai íma siyuwéna asiramái ména kesááninkaamba umái máyáiwai kwená imáyáa kwéundawai kentópa'a kwéna Ísu Káráisiti aúranka'o máyaunda-aíne Áánútuna kwaási naaó'-nao'a máyáawai kwésimatimunda-aíne kosimátiména kemó máyaundanten-umai máéro-aimba kosimátiminiye.

18 keinárawapinkemba évakarawai sésa Póro úwoi aúvávinken-aimba kwésivo kentáásopa'a aaimó simásimindayavenaya íma tíniye kwéseмба kentúma maé iráawe. 19 ániwo Ísóigomo owémó sína'o é'a sáwíyanka'a kentópa'a kwé'a túmo maé iráawai siráan-aíne su'maiyave'a íma kónaumpo miwítí asirayámbá Áánútunopakena'iyó. awánaandayave'a kónaumne. 20 Áánútumo kentáará'ó kárákwiraimba maarán-íye. íma aaineiyé su'mai kárákwiraivo Áánútuna asirayánká'ó kwémaewai miwírá'á kárákwiraíye. mindáyave'a Áánútuna asirayánkára máyáa. íya Áánútuna asirayánkára máyáao sé'a kotuwánanaumne. 21 imáyáa oro. keinárawatopa'o ímo kuráandara'o sáwí-imayaamo tuwé'o kawé'ó umáímo méwa'a kentí imáyáa é'a paru umáíya koménaumne. ímo mirámó uréwa'o é'a asiramái arupí koumátinkanaumne. mindáyave'a imáyáa oro.

5

avowán-awaininkomba mairáin-kwasai.

¹ keinárawapinkemba moórawai anómba sáwí'a éna avowán-awaininkomba mairáiyé sewa'á ísaraumne. keinárawa'a Áánútun-aaivyave'a áraire kwésewai mirá-sáwí'ó kwéiwaintave'a étuwaaó íma sewaná úwoi mirá kwéimbanivo Áánútuna aambó ímo kwégwaraawai íma mirá kwéesa mirámó kwéowaiyavesa sáwí-meyamba mayánááowe kwésewe. ² keinárawapimba moórawai ména anó-sawí'a kwéisa'a kawe'á umáya máyaumne kampa'á kwése'a kentúma maé kwéiyovo sáwí'a uráin-kwaasyavena kentirunkómó umbaimó táina'a minkwáási ai'mátuwaaro. ³ kemó kentópa'o komékai minánó-sáwí'ó uráiwaimba aaivimbá mayanké'a sáwí'a kwéone súšina. kemá némpa'a mé'a kesí imáyáao kentópa'a kwáyáisa'a misáwí'ó uráiwaimba á'a aaivimbá mayánkaraumne. ⁴ torupamáimo maíyampimba kesí imáyáao kentópa'a kwáyainana Ísóigo Ísuna asirayámbá keinárawate kwáyaintave'a misáwí'ó uráiwaimba aaivimbá mayánkáaro. ⁵ Áánútuna kwaási kárákwiraampinkemba ai'mátuwenana Sáátánigo umbai-yántá'á amínana sáwí-amba tuwáinana Ísóigo Ísumo kumíndara'a kwembá airáníntave'a mirá é'a aaivimbá mayanké'a aúwáaro.

⁶ kawe'á umáíya máyaumne kwése'a makáawanamo moórá-kisaamo kampindénamo imbá amápa-kisaava'o kóyáwé intembá keinárawapimba moórawai miráumai sáwí'ó índawai keinárawapimba tivó sé'a ai'mátuwaaro. ⁷ tiyótaasa-tanon-kanaa tóyo ésa Yútaa-kwaasi toómbó intóráin-tantaa'a tuwésa aúná-tomba marésa sipisípi-araa'a tuvú'mái kwénaawe. miráumai Ísu Kárásiti kentáyáváyíé séna pukáimba pó'a aúná'í'a umái mé'a mindáyave'a misáwí'ó uráimba kwétuwe'a kawe'á umái máéro. ⁸ sáwí'ó kwéone sáwí-yantaatavaiye íma aamoí é'a kawe-tántáátáváyíé árair-aintavaiye su'mai aamoí oró.

⁹ ááema moórá-auvai agaimái simátime'a sé'a aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéowaise íma máéro siráunda ¹⁰ mináimbó siráunda Áánútuna kwaásivinkembo mirámó kwéowaise íma máéro siráumne. Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasi aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaar-umoyane túran-andawe ésa marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí ésa mirámó kwéon-kwaasiyave'a íma sé'a Áánútuna kwaásivakewaimo mirámó iíyáv'é'a siráumne. Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasi amápa'-marava'o máyáamba íma tiyuwé'a miwísé úwoi máéro. ¹¹ ánivo agaimakáunda-ainkona ááimba maarán-áimbán-iyé. moórawai Áánútuna kwaási úne kwéiwai aarai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaar-umoyane aúran-andawe éna marapá-tántáátávéna aamoí éna Áánútuntavéna íma aamoí éna simái túwí'a sáwí'ó umátinkena uwo'aó'-nómbá néna uwo'aó'á kwéiwise íma mé'a kwesé íma toómbá naaró. agaimakáunda-ainkona ááimba mirán-áíntáv'é'a siráundawe.

¹²⁻¹³ ímo Áánútunopa'o tiráawai kemá íma aaivimbá maitinkánaumpo Áánútu aaivimbó maitinkánimba mindá kwendémán-iyé. keinárawapinkemba Áánútuna kwaási sáwí'ó uráawai aaivimbá maitinkáaro. keinárawapinkemba moórawai misáwí'ó uráindawaimba ai'mátuwaaro.

6

Ísóigona kwaásivimbo umbai-yántáá'ó kwáinda arupí umátinkáaro siráin-kwasai.

¹ moórá-aimbo sáwí'o kwéomba simátíménda ísáaro. keinárawapinkemba évakarawai sáwí'o ombá ímo Áánútunopa'o tiráan-anon-kwaasitopa'a mátinkare'a aaivimbá maitínkáamba sáwí'a kwéoyo Áánútuna kwaásiti anón-kwaasira'a mátinkare'a íséise é'a arupí umái máéro. ² naaémba Áánútuna kwaási anón-kwaasi-i'a ésa amápa'-maravaken-kwaasi táái ísésa kawe'-máyaíyé sáwí-mayaiye sésa taaínkaar-esa naaémba mirá ónááovo ívé'a sáwíyan-aimba kanaán-umai íséise é'a arupí umái máéro. ³ naaémba kwíyómpaken-kwayo'narawa táái isánááomba mindá anón-tantaa'an-ivo marapá'ó máyáan-kwaasi tááimo arupí ónááomba mindá sáwíyan-tantaa'an-iyé. ⁴ moórá-yantaa'o arupí ónáe sé'o é'a Áánútuna kwaásivimbo túwí'o ímo kwáyainda-kwaasiyave'a arupí umásinkáaro íma sé'a túwí'o kwáyaindawaiyave'a arupí umásinkáaro seró. ⁵ sáwí'a kwéune sé'a misáwí'ó kwéomba ívátuwe'a kawe'á ónááontave'a maanáimbá kwéagayaumne. keinárawa'a sé'a kawer-ímáyáágwára-kwáásiyá úne kwésembanivo íma aaí ísámái arupí kwéumatinkaaovo ⁶ Áánútun-aiiyavesa ímo áraire siráawaira'a a mátinke'a sé'a moórá-aimba arupí umásinkáaro sé'o kwéomba mindá sáwí'an-iyé.

⁷ Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasira'o mátinke'a aaivimbá maitínkáamba sáwí'a é'a Áánútuna aambá íma kawe'á umái kwégwaraawe kwésune. kentí anón-kwaasimo ísátinkaiyan-ainkomo éna ayááímó úwoimo kwénimba mindá kítoka'a sáwí'an-ivo Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasitopa'o aaivimbó maitínkáamba mindá anómba sáwí'an-iyé. ⁸ mirámó ombá Áánútuna kwaási kentívá'awaawi sáwí'a kwéumatinke'a kentúwíkwara'a sáwí'a kwéowe.

⁹ sáwí'o kwéowaimo Áánútumo kárákwiraipa'o ímo kónááowaimo ontembá kwéowe. kampar-ímáyáá íma é'a simátimunda-aimba ísáaro. aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ésa marapá-tántáátávésa aamoí ésa Áánútuntavesa íma aamoí ésa kwaai keiyái kesuwainíné sisaná kesuwairé sésa sáwí'a úmae nááówasa aarai miráumai keiyái sáwí'a úmae kwénaaesá ¹⁰ umóyámbá ombá túran-anda ésa uwo'aó'-nómbá nésa uwo'aó'á ésa simái túwí'a sáwí'a umátinkesa kwétinkamesa umóyámbá ésa mirámó kwéon-kwaasi Áánútu kárákwiraipa'a íma kónááowe. ¹¹ keinárawapinkemba évakarawai mirámó uráan-kwaasiraani'a kwéombanivo kentáásí Áánútun-amanko Ísóigo Ísu Káráisitina asirayándéi misáwí-yántáá'á maitiyuwéna Áánútunde-i'a umátinkena kwenaúranka'a arupí umátinkaraiye.

túwawaa'nei Ísóigona mayái mayánááon-kwasai.

¹² keinárawapinkemba évakarawai sé'a amáparitaamo kwéundaya kanaán-iyé kwésevo kemá sé'a évakari'o kwéomba íma kawe'á kwéumatinkaiye sé'a moórá-aimba amápari'o kwéunda kanaán-ivo évakari'o kwéunda miwá kembá tátoranintave'a a'áo kwésune. ¹³ toónkó tirumpimbó kumíníntavena isaná tirunkó toómbó náníntavena kwáyáimba póna Áánútu minkáé-tántáá'á ánásasuwaniye. mirá ínivo túwawaatavesa ímáyaá ombá maarán-iyé. túwawaa'nei aarai-úmóyámbá ónááomba ímanivo mintúwáwáá'neí Ísóigona mayái mayánááowe. mirámó

ónááontavena Ísóigo túwawaaka'a kwétuwa'naa-iyē. ¹⁴ Áánútu Ísóigomba pukáimpinkemba usásinankaraintemba kwená asirayándéi kentáá súwawaa'a usásisinkanintaawe.

¹⁵ kentúwawaa'a Káráisiti aiyayaankaambo kwéimba pó'a eénánká'ó kwénaaında-ininkowe íma maé'a mimbórá-túmá aú'mái máéro. ¹⁶ moóráwai eénánká'ó kwénaaında-ininkoe máyáimba mimbórá-túmá aú'mái máyááiyē. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna minkáé'nárai mimbórá-túmá ma'mái máyááiyē

agaimaréna siráiyē. ¹⁷ ániwo Ísóigoe tarúmai máyáiwai kwenamankó kwesé máyáísana mimbóráí'a umái máyáiyē.

¹⁸ aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéomba tínaaemba umáméro. ó'on-o'on-tantaa'o sáwí'ó kwéomba túgo íma sáwí'a kwéivo aarai-úmóyámbo kwéomba túgo sáwí'a kwéiyē. ¹⁹ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáimba póna kentúma Áánútun-amankona naambá kwáyáimba á'a ísaraawe. kentúma Áánútundeima isa'á kesúma kendéiyáámá póta sirááimo kwétaini'a úwoi ónaunne íma seró. ²⁰ Ísu Káráisiti keinárawatavaiyē sénaomo pukáimba mimbéyámhá keinárawa'a kwendéímán-ovo marapá'ó máyáamba Áánútu áwí'a anómba úmae íyóro.

7

aaraimó kwémayaan-kwasai.

¹ évakar-aimbo agaimáimo sísa-uraan-aintave'a simátimune. awá-kwáásí aarai íma maésa úwoimo ménaaomba mindá kawé'an-iyē. ² ániwo keinárawa'a úwoi kwaásivimbo máyáawai aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné anómba kwéompimba máyáantave'a umóyámhá únavo sé'ó aarai mayáiyasa kwaai mayáiyasamo ónááomba mindá kawé'an-iyē. ³ kwaagígo kwenáuma íma aambá aunínivo mindá awainínkondéimá isaná awainínkó kwenáuma íma aambá aunínivo awainínkondéimá isaná miráumai kwenáwa'na-awa'naa umái méyaaoyē. ⁴ awainínkó kwenáuma íma kárákwiyisana awaikó kwégarakwisana awaikó kwenáuma awainínkó kwégarakwiyyē. ⁵ íma aambá aunésarai ániwo kanaán-iyē sésarai Áánútuntavesarai imáyáa ésarai námúnaa símae iyóyááoyantavesarai sáwíyan-kanaa agándayaaoyē. minkánáá ánásainasarai mimbórávímhá koyauwé'mái méyaaoyē. íma kanaán-umai kentúra'a kárákwirewana ayáátáaka'a nénka'a méyana kawé'ó umáimo méyan-asirayamba ánásainana Sáátáánigo sáwí'a ígwáe séna tavisivó sé'a simátimundantemba mirán-oro.

⁶ mináántávé'a íma asiramái simátimé'a sé'a mirán-oro sé'a mirán-áintávé'ó sísa omba simátimé'a sé'a mirámó ónááomba kawé'an-iyē kwésune. ⁷ kemó aaraimó ímo makáundantemba amáparawai mirámó ónááomba siráái kwétaiyē. ániwo ímo mirámó ónááomba Áánútu mirám-baaran-tantaakona asirayámhá kwétimiyē.

⁸ simátiménda awá-kwáásíyē ketor-íniné ísáaro. kemó máyaundantemba mirámó ónááomba kawé'an-iyē. ⁹ ániwo ímo kanaán-umaimo kentúra'ó kárákwiyē'ó é'a aarai mayáiyasa kwaai mayáiyasa ónááowe. aarai mayáiyasa kwaai mayáiyasa ónááomba mindá íma sáwí'an-ivo úwoimo

mésamo aaraí mayánáe-imayaamo anómba únavo sé'a aaraí mayáiyasa kwaai mayáiyasa ónááomba kanaán-iyé.

¹⁰ aaraí máyáísana kwaai máyáísana kwéowai simátimé'a sé'a íma kesí imáyáavinkemban-ivo Ísóigona imáyáavinkemba kwésimatimune. aaraigó awaikómbá íma auwéna kówino. ¹¹ ánívo awaikómbá auwénamo éna ó'omba íma kwaai mayáino. ímo mirámó énamo éna koyauweréna awaikónópa'a tíno. kwaai íma kentuwainímbá'a tí'mátuwaaro.

¹² moórá-aimba simátiménda Ísóigo simátimiyo íma siráivo kemá kwésimatimune. keákwákómó ékai awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráisana awainínkó íma áraire kwésin-ininko awaikóntávéna esé méyae sínanamo éna íma ai'mátuwaano. ¹³ ánívo awainínkó Áánútun-aaiyavena áraire siráisana awaikó íma áraire kwésiwai awainínkóntávéna esé méyae sínanamo éna íma ai'mátuwaano. ¹⁴ kwaai Áánútun-aaiyavena íma áraire kwésiwai awainínkó Áánútun-aaiyavena áraire siráin-ininkoe tágárotamai máyáintavena Áánútu séna awaikómá isaná póna kanaán-iyé kwésiye. aaraí Áánútun-aaiyavena íma áraire kwésin-ininko awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráiwaiye tágárotamai máyáintavena Áánútu séna awainínkómá isaná póna kanaán-iyé kwésiye. ímo mirámó kwéinkakai miwítí iyámpói Áánútu kana kwaásiti iyámpóiraamba íma osinó. ánívo miwiyávéna Áánútu séna kesí kwaásiti iyámpóiraamban-owe séna kanaán-iyé kwésiye.

¹⁵ keákwákómó ombá awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráisana awainínkó íma mirá kwésisana awainínkó áraire siráisana awaikó íma mirá séna auwé'a kónáe sésa mirá ónááomba kanaán-umai kóyáwé ónááowe. Áánútun-aaiyavesa áraire sewái owasá íma áraire sewáíye íma tarúmai máyáamba pósa kóyáwé ónááomba kanaán-iyé. Áánútu paru umái ménaaontavena tááyaraimba pósa auwé'a kónáe sésamo ésa kanaán-iyé. ¹⁶ aaraí ísáaro. enawaikómbá áwa'naa inana'wá Áánútun-aaiyavena áraire síní. íya áraire síníyo. mináimbá íma ísaraawe. ánívo kwaai ísáaro. enawainínkómbá áwa'naa inana'wá Áánútun-aaiyavena áraire síní. íya áraire síníyo. íma ísaraawe. mindáyave'a íma ááéma tuwé'a kóyáwé oro.

Áánútu kwená kwaási-i'o umátinkarainka'o máénten-umai miráumai máéro siráin-kwasai.

¹⁷ Ísóigo amápa-kwaasi tinkámae kuráimba kwená kwaási-i'o umátinkarainka'o máénten-umai miráumai máéro. Áánútuna kwaási naaó'-nao'a máyáan-kwaasi mináimbá kwésimatimune. ¹⁸ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátinkarainka'o mé'o Yútaa-kwaasi kentúmo kárámaimo araa'énamo owasamó ó'onkaa-kwaasi kentúmo ímo kárámaimo araa'énamo owasamó kwéomba mindá kanaán-ivo úwoi mirá kwéé'a ó'on-kwaasi-i'a ónáe íma sé'a máéro. ¹⁹ túmo kárámaimo araa'énamo owasá ímo túmo kárámaimo araa'énamo owasamó kwéomba íma anón-tantaa'an-ivo Áánútun-aaimo kwétaagwiyaavesamo máyáamba anón-tantaa'an-iyé. ²⁰ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátinkarainka'a máénten-umai miráumai máéro. ²¹ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátinkarainka'a keinárawa'a meéyámbakaawaiti mayáímó mairáawaimo ombá íma anón-imayaa ombánivo nimbáyáímó tuwánááon-ambo kwáyaina'o é'a tuwánááowe. ²² Ísóigomo kwená kwaási-i'o umátinkarainka'a keinárawa'a meéyámbakaawaiti mayáímó mairáawaimo é'a Ísóigo sáwí'o umáimo

máyáampinkemba iyátínkaraiwaiman-owe. ányivo Ísóigomo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a úwoimo máyáawaimo é'a Ísu Káráisi meéyámbakaisa'a kwená mayái-kwáásín-owe. ²³ Ísu Káráisi pukáimba keinárawatavena mimbéyámbá uráisa'a kwená kwaási-i'a uráamba pó'a kentí imáyáa tátoranae síya'o é'a a'áo sero. ²⁴ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a máénten-umai Áánútuwe tarúmai máero.

awá-kwáásítí kwaasáj.

²⁵ awá-kwáásiyávéna Ísóigo íma asirayán-áimbá simásímakaisa'a kesi imáyáavinkemba kwésune. Ísóigo arumbá umásínkáintave'a súnda-aimba pó'a kawer-áiné sénéáowa'a simátimune. ²⁶ umbai-yántáá'á kwáyáintave'a imáyáa é'a kwésumpo máyáantemba miráumai máero. mirámó íyamba kawé'án-iyé. ²⁷ aaraí makáawai tí'mátuwanáe íma síyasa aaraí íma makáawai aaraí mayánáe íma seró. ²⁸ ányivo aaraimó mayánááombo é'a íma sáwí'a ónááowe. inaamarúmo kwaaimó mayánááombo é'a íma sáwí'a ónááowe. aaraí mayáiyasa kwaai mayáiyasa ónááomba marapá'ó ménaaomba umbai-yántáá'á kwénimba mindá imáyáa é'a mirán-ovo sé'a aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááomba kawé'án-iyé kwésune.

²⁹ kesí kwaásiyono ísáaro. Áánútumo siráin-kanáa sáwíyanka'a ánásanimba pósa aaraimó makáawai miwítí umbai-yántáátávésa íma anón-imayaa ésa aaraimó ímo makáawaimo mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máero. ³⁰ tirunkómó umbaimó kwétaiwai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa tirunkómó ímo umbaimó kwétaiwai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máero. tirunkómó aamoimó kwéiwai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa tirunkómó ímo aamoimó kwétaiwai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máero. óísambo kwémeyanowai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa óísambo ímo kwémeyanowai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máero. ³¹ marapá-tántáá'ó kwémeyanowai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa mirám-báyáimó ímo kwémayaawai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máero. marapá'ó máyáan-kwaasimo kwémayaam-bayai ánásanimba pó'a súnda-aimba marapá'ó kwáyáin-tantaatavena íma aiva-tántáá'án-iyé seró.

³² marapá-tántáátávé'o ímo anón-imayaamo ombá siráái kwétaiye. awá-kwáási Ísóigona mayáiyávésa imáyáa ésa Ísóigomo aamoimó kwéini'a kwéono ³³ aaraigwáráwái marapá-tántáátávésa imáyáa ésa tuwainímbá'a aamoimó kwéom-bayai kwémayaawana ³⁴ kaer-imáyááó kwétaiyiye. ímo kwaaimó mairáan-inaamaru-ine Ísóigona mayáiyávésa imáyáa ésa sésa súwawaare imáyáawe Ísóigomba aménáe kwésevo kwaigwárá-inímbá marapá-tántáátávésa imáyáa ésa tuwai'máa'a aamoí ígwáe sésa mirám-báyái kwémayaawe.

³⁵ aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa oró-áimbá íma kwésumpo túwa'naa ónaunda-aimba kwésimatime'a kawé'a umái ménaaontave'a mináimbá kwésimatime'a Ísóigontave'a imáyáa é'a kwená mayáiyé su'mai mayánááontave'a mináimbá kwésimatimune.

³⁶ moóráwaimo inaamarúmo síváúmakenamo ménamo naaémbo kwentávénamo mayánáe-imayaa anómba énamo sénamo íma kawé'a umái

máyaunda pó'a mayánáemo síndamo amápa-tantaa'o kanaamó ínanamo éna úwoi mayániye. mayáíndamo éna kanaán-iyé. ³⁷ moóráwaimo inaamarúmó sívúumakenamo kwená imáyáamo asiramáimo énamo kwenáúra'o kárákwiyenamo sénamo íma mayánaumpo úwoi méníye sínanamo amápa-tantaa'o kanaamó ínanamo éna mirámó énamo ímo mayánimba kawé'án-iyé. ³⁸ miráumai moóráwaimo inaamarúmó sívúumakaindawaimo mayánimba kawé'án-ivo moóráwaimo inaamarúmó sívúumakaindawaimo ímo mayánimba ávááraumai kawé'án-iyé.

³⁹ amáánko séna keákwákómó ésarai awaikó máyáíndara'a tarúmai méyana awaikó puwínana kwaaiyávénamo ankáínana Ísóigona kwaásigokare su'mai maíno. ⁴⁰ ánivo imáyáa é'a ímo kwaaimó maénamo úwoimo ménimba arunkó kawé'á kwéinana méníye. Áánútun-amanko mináíntávéna mimbórá-áímbá kwésiye-imayaa kwéune.

8

póimo tuvú'mái kampar-ísóigómbá ámén-kwasai.

¹ agaimái sísaá e'a sé'a póimo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o kárámaimo kwaántái-taareira'o marésamo évaka'o máákétira'o kwémaraamba minámá'á meéyamba'maimo nánáundaya kanaawá'iyó-aímbo sísaá e'o sen-áímbá simátíménda ísáaro. mirám-baarawaina ááimba awánasaraundaya póta miráyá ónái-aimba ááéma íma seró. mirámó kwéombo é'a kentúma maé kwéiyovo kwaásimo tirumbó tímémbo kwétuwa'naa-omba mindá kawé'án-iyé. ² évakarawaimo moórá-yantaatavesa imáyáa ésa sésa á'a awánasaraumnemo kwésiyawai íma kanaán-umai awánasaraavo ³ Áánútumbo tirumbó améwanamo imbá Áánútu miwí tuwánasariye.

⁴ mináímbá imáyáa é'a ké'naan-aimba póimo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o kárámaimo kwaántái-taareira'o marésamo évaka'o máákétira'o kwémaraamba minámá'á meéyamba'maimo nánáon-aímbo sendá ísáaro. kwaántá-kwaasi íma asirayáankwárá-kwaásín-ovo mimbóráwái asirayáankwáráwái Áánútuma iyé-áíntá ísaraumne. ⁵ kwíyómpare maraparé sáwíva-tantaa'a kwáyáísasa évakarawai sésa kentáási asirayáankwáráwái ména kenká'á kárákwiraiye sewaná mirámó kwésen-tantaa'a sáwíva'a kwáyáivo ⁶ kesáá mimbóráwáíntávéta séta kentáási Áánútu éna kentáásiwovama iyéyá kwésune. amápa-tantaa'a úmakaimba póta kwenáwí'a mósá maréta kwená kwaási-'i'a úndayaveta máyaumne. mimbórá-Ísóigómá máyáimba Ísu Káráísitima póna Áánútumo siráintemba amápa-tantaa'a uráimba kwená asirayáankatá máyaumne. miráumai kwaántá-kwaasi íma asirayáankwárá-kwáási owé-áímbá ísaraumne.

⁷ mináíntá ísaraumpo amáparawai íma ísaraawe. évakarawai póí tuvú'mái kwénesa kwaántá-kwaasiyavesa imáyáa ésa tímémáembanivo Áánútunopa'o tíráanka'a ááéraan-imayaa ésa kwaántá-kwaasi tímém-poiman-iyé sésa mimpóí kwénaamba tirumpin-imáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a kwéesa sésa mimpóimá ímo naarámbá kwénaumne kwésewe. ⁸ mintómbó ímo néta nétaamo kwéundaya Áánútu íma imáyáa éna náúndayavenaya aamoí umásinkenaya ímo náúndayavenaya aamoí umásinkenaya íma mirá kwéíye. ⁹ kwaántá-kwaasi tímém-poimo né'o ímo né'o kwéomba mindá kanaán-ivo Áánútuntavesamo ímo asiramáimo

máyáawai tuwánésa keinárawa'o ontembá mirá ésa miwí tirumpin-ímáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a mirá ovó sé'a kárákwiyoro. ¹⁰ keinárawa'a sé'a kwaántá-kwaasi íma asirayánkwáráwái ombá pó'a tímém-poimo úwoimo kwénaunda kanaán-iyé sen-kwáási kwaántá-kwaasiti mono'-náúmpá'ó toómbó kwénaambo ésa Áánútuntavesamo ímo asiramáimo kwéowai tuwánésa sésa keséya mintómbá nánaumnemo kwésesamo kwénaamba tirumpinkén-ímáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a kwéowe. ¹¹ miráumai mintómbá kwénaunda kanaán-iyé kwéseмба mindá Áánútuntavesamo ímo asiramáimo máyáawai sáwí'a umátínkáawe. Ísu Káráísiti miwíyáváiyé séna pukáiwai kentívá'awaawi sáwí'a umátínkáawasa sáwí-amba kwégwaraawe. ¹² kentívá'awaawi sáwí'a umátinke'a miwímó ímo asiramáimo máyáan-imayaa sáwí'a umátínkáamba Káráísitimba sáwí'a kwéumankaawe. ¹³ kemá Póro sé'a kwaántá-kwaasi tímém-poimo naanasá kesivárawaisai suwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'o ama'ó ímo naanasá suwánésa misáwí-ámbá íma kwaránááowe.

9

Póro aantá-kwaasiti mayái kwémaena meéyámbá íma mairáin-kwasai.

¹ kwaási kembá íma kwétatoraavo Áánútu kesáái simátiminkwae séna aantá-kwaasi-i'a umásínkaraiwaima é'a súrandai kentáási Ísóigo Ísumba awáné'a kwená mayái keinárawapimba komayááwánda suwáné'a Áánútun-aiiyave'a áraire siráamba mindá kesí mayáígón-áuma paáuruiye. ² évakarawai kentávésa sésa íma Ísóigona aantá-kwaasiman-ivo úwoi-kwaasiman-iyé kwésewa'a keinárawa'a íma kanaán-umai mirán-áimbá kwésewe. Ísóigo si'mákowa'a keinárawa'a kwenáái kosimátimewana'a áraire siráamba pó'a mindáyave'a imáyáa é'a kentávé'a sé'a árai'a Ísóigona aantá-kwaasiman-iyé seró.

³ évakarawai keinárawapinkemba kentávé'a sé'a Ísóigon-aii simátiminkwae séna íma ai'mákaiwaiman-iyé kwéseмба maarán-áimbá anondá simátimune. ⁴ áséi-kwasai kosimátimewandara'a toómbó ímo meéyámbare'o úwoimo naráundarakai kanaán-uráisino. ⁵ Ísóigona aantá-kwaasiye Ísóigo ává'awaawiye Pítaawe tuwainímbáá'o tí'maesamo áséi-kwasaimo kosimátíma'mae kwénaaontemba kemó kesuwainímbó aí'mae'o áséi-kwasaimo kosimátíme'o kentí toómbó úwoimo naráundarakai kanaán-uráisino. ⁶ évakarawai áséi-kwasai kosimátímakaamba toómbó meéyámba'mai nánááontavesa íma mayái kwémayowa'a úwoi toómbá tímúwasa naráavo Páánápásinte kenkáiyavaiye su'mai imáyáa é'a sé'a toómbó náyááoiyantavesarai mayái kwémaesarai óntamba mairésarai toómbá kwémandaiye-imayaa kwéomba mindá sáwí-imayaa kwéowe.

⁷ maarán-áimbá imáyáa oro. i-kwáási miwítí mayáirákém-béyámbá toómbá kwénaawe. kígauimo kwéowai minkígáúvákén-tómbá kwénaawe. póimo máráwai mimpóimá tuvú'mái úwoi kwénaawe. miráumai mayáimo kwémayawai meéyámbá kwémaraawe. ⁸ mináimbá kwaásiti imáyáavinken-aimba kwésimatimumpo Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba mirán-áimbá kwáyáimba simátíménda ísáaro. ⁹ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba agaimaréna séna

kwaásiti toómbá úwíti-aramba ásima piyíndayavena purumakankó aísamai tamái mapándáapa umái ásima pítúwáinka'a purumakankóná óika'a íma asááesa túwéwana úwoi ména évaka'a náníye

siráimba mimbáyáigóná meéyámbá póna mintómbá évaka'a úwoi náníye. Áánútu íma purumakantáváiyé su'maiyavena mináimbá agayaaó siráivo ¹⁰ kentááyavenagwara'a mináimbá siráiyé. kígaumo kwéowai mimpínkén-tómbá nánaumne-imayaa kwéesa kwémaraawe. námáimo kwéowai minkígáúvákén-tómbá nánaumne-imayaa kwéesa kwéowe. ¹¹ miráumai keinárawapimba Áánútun-aii kosimátimakaundaya pó'a toóné évaka-tantaaremo úwoimo siménaaonta kawé'an-iyé. ¹² kentáásínaaemba évakarawai keinárawapimba Áánútuna mayái kogwémaesa sésa toómbá síméro suwa'á úwoi tímúwasa naráawe. miwímó toóné évaka-tantaare úwoimo mairáantemba kesáágwárá'ó úwoimo máyáandaya kanaániye. kentópakemba toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyáimbanivo kemó simíyan-tomba siyáán-umai máyáanata Ísu Káráisitín-aii íma ísáavo séta kesí mayáírákémbá toómbá meéyámba'mai néta anóm-bayai kwémaeta íma ivátuweta mimbáyáírákémbá toómbá meéyámba'mai naráumne.

¹³ maarán-áintávé'a imáyáa oro. Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a mayái kwémayaawai mindáúmpákén-tómbá úwoi kwénaawasa óntan-taareira'a Áánútuntavesa póí tuvú'mái kwéagayaawai mimpínkén-tómbá úwoi kwénaan-aimba ísaraawe. ¹⁴ miráumai Ísóigo Ísu asiramái séna ásíi-kwasai kosimátimiyawaitopakemba toómbá úwoi tímíyasa nánááowe siráiyé.

¹⁵ keinárawapimba komé'a Ísu Káráisitina ásíi-kwasai kosimátimewandara'a kentópakemba toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyombanivo íma maéta toómbá síméro íma siré'a ívékwará'a simígwáe sé'a íma maanáúvái kwéagayaumne. ávááraumaimo sááimo sinkáina'o puwónáe sé'o é'a toómbá síméro íma sénaumne. miráumai kesí mayáírákén-tómbó kwénaandayave'o é'a íma aambá áúsinkaaro. ¹⁶ Áánútu asiramái simásímakaisa'a ásíi-kwasai kwésimatime'a mináséi-kwásáimó ímo kwésimatimekai kesópa'a umbai-yántáá'á paárisino. mindáyave'a mináséi-kwásái kwésimatimundayave'a íma kesúma maé kwéiyune. ¹⁷ kesí imáyáavinkembo ásíi-kwasaimo kwésimatimekai meéyámbá mayánáe súsina. íma mirá é'a Áánútu simásímakaintave'a kwésimatimune. ¹⁸ mindá árair-aimba póna kesí meéyámbá maarám-béyámbán-iyé. ásíi-kwasai kwésimatimunda toómbó úwoimo kwémayaundarakai kanaán-isinó. toómbá íma úwoi mairáunda pósa íma maarán-áimbá sénááowe. ásíi-kwasai ísaraundarata toóntá ámakaumne íma seró.

ásíi-kwasaimo úwoimo kwésimatime'o aamoimó kwéunda mindá kesí meéyámbán-iyé. ásíi-kwasaimo úwoimo kwésimatime'o aamoimó kwéunda mindá kesí meéyámbán-iyé.

¹⁹ keinárawa'a kembá íma táto'makaawa'a kemó siráanteni'a kwé'e'a toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyáimbanivo íma maéta mirán-tántáá'ó mairáundarakai esimái-kwaasi Áánútunopa'a tiráasino. íma mairáundayave'a sáwívarawai túwa'naa únasa Áánútunopa'a kwétewe. ²⁰ Ísu Káráisitín-aiiyavesa áraire sénááontave'a Yútaa-kwaasivinkemba

mé'a miwímó ontem-báyái kwémayaunana Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko íma kembá tátokaivo minámámánkómó tátokain-kwaasivimba mé'a miwímó ontembá miráumai mé'a Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sénááontave'a miráumai máyauumne. ²¹ Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sénááontave'a ó'onkaa-kwaasi Áánútuna ámáámbo ímo ísaraan-kwaasivimba mé'a miwímó ontem-báyái kwémae'a Áánútuna ámáámbo Ísu Káráísiti siráin-amaamba íma araisé'a úwoi kwétaagwiyavune. ²² évaka-tontave'o náúnavo kwésen-kwaasi túwa'naa únasa Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sénááontave'a mirán-tómbá íma né'a máyauumne. évakarawai Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire síyana Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkanintave'a mirám-baaran-kwaasivimba mé'a miwímó ontembá kwéune. ²³ áséi-kwasai kóyáwé ínana Áánútu kawé'a umátinkena kenkwará'á mirá umásinkanintave'a mirá kwéune.

²⁴ maarán-áimbá imáyáa oro. amáparawai isaaisésa kwégowana moóráwai kóyaaitena meéyámbá kogwémaena aamoí uráíye sen-áimbá kwéisaawe. miráumai Áánútumo aamoí umátinkanintave'a imáyáa é'a Áánútuna aampa'á miráumai koró. ²⁵ kesúma asiraínkwáe sésa isaaisésa kwénaaomba tiyáántán-kwimai kwégwesa miwí túra'a kwégarakwiyesa ánásanim-beyambo mayánaáontavesa mirá kwéovo kwaíkwei'a ínimbeyamba mayánaundayaveta Áánútuna aampatá kwégune. ²⁶ miráumai íma úwoi kwégumpo ayááíwá'á kwáyáim-beyantave'a imáyáa é'a Áánútuna aampa'á kwégune. ²⁷ kesúra'o sirááímo kwétaini'a ímanivo Áánútumbo arááímo kwétaini'a umái kwaráundayave'a kesúra'a kárákwire'a áséi-kwasai kwésimatimunana naaémbo Áánútu íma aamoí umásínkáivo sé'a kesúra'a kwégarakwiyune.

10

kwaántá-kwaasiti imáyáa íma mósá máraaro siráin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. maarán-áimbá imáyáa oro. naaóv'á Yútaa-kwaasiya síkwá'náya Ísípi-marava'a ándávakemba Áánútu ayútinkowasa miwí túra'a íma kárákwiyesa sáwí'a uráamba imáyáa oro. Áánútu ayútinkowasa Ísípi-marava'a tuwésa kwéguwana aamba agaráátinkena ainámbá amáparawai túrampa'a makówasa mináínánkó kún-ayampa'a kwéguwana Áánútu anón-domba tuwínkaa'a úmarowasa amáparawai mimpímbá kóaatésa kavóná-marava'a kwégwesa ² miwítí anóndako Mósesiye tarúmai máyówana Mósesi mináínámbá kwa'maéna kwéguwasa kentáá síkwá'náma mirá kwéuwana Áánútu nombá tuwínkaa'a úmarowana mimpímbá Mósesi kóaatowasa miwígwará'á mimpímbá kóaatésa ³⁻⁴ noné toóné íma kwáyopa'a kwéguwana Áánútu toóné noné tímúwasa amáparawai kwénowana Áánútu óntan-ayau tinkówana minóntámpínkémábá nombá kumúwasa kwénesa kwénaauwana minóntámbá miwítí egwaa'á kwáyowasa naráawe. minóntántávéta séta Ísu Káráísitiman-íye kwésune. ⁵ kavóná-marava'a kweéme kweémesa Áánútun-aaimo kwarááraamba sáwívarawai íma kwarésa sáwí'a uwaná mindáyavena Áánútu íma aamoí umátinkena kavóná-marava'a tínkámaena kwénaauwasa pukáawe.

6 sáwí-imayaawe su'mai ésa sáwí'o kwéuntavesa aamoí uráavo kesáá miráyá únavo séta miwímó uráantaveta imáyáa éta kentáásúra'a kárakwiyono. 7 miwíwínkémbá évakarawai kampar-ísóigómbá úmakesa kwená imáyáa mósá makáavo kesáá íma mirá ónáisiaye. mináintávéna Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna kwaási mara'á mésa toóné noné násuwesa usásinesa tiraimá makáawe.

kampar-ísóigóntávésa imáyáa ésa mirá uráawe agaimaréna siráíye. 8 miwíwínkémbá évakarawai aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné uráavo kesáá íma mirá ónáisiaye. mirá untavéna mimbórá-kánaávimbá Áánútu sáwíva-kwaasi 23,000 kwaasi tinkamuwasa pukáawe. 9 miwíwínkémbá évakarawai Ísóigomba masínkáánkái sésa Áánútu kentáará'á íma kawé'á umái kwégarakwiye kampa'á sésa sáwí'a uráavo kesáá íya mirá ónáisiaye. mirá untavéna Áánútu iraankavayaantómbá ti'marówasa vovasá pukáawe. 10 miwíwínkémbá évakarawai Áánútumba í'ái ánkaraavo kesáá íma mirá síyataao. mirá untavéna Áánútumo kwíyómpakembo ai'marówai tinkamuwasa pukáawe.

11 miwíwímbá mirán-tántáá'á paárúwana Áánútun-aaí aúváívimba agaimakáimba kesáá ánásanin-kanaavinta máyaundawaiya mináímbá kwéisetá imáyáa éta íma miráyá éta kárakwiyono.

12 miráumai kesávé'a sé'a asiramái máyaundawaiya úne kwésewai moórá-yantaako tavisína'a sáwí'a únavo sé'a kárakwiyo. 13 sáwí'o ónááon-umbai-yantaa'o kentópa'a tiráimba mindá amápa-kwaasitopa'a tiráíye. Áánútu tiráváyáiwaima séna sáwí-asirayan-tantaako kentópa'a téna tavisína'a sáwí'a ovó séna mirán-tántáá'ó tuwánááon-amba amáá-ontama agaráátinkaina'a kanaán-umai asiramái mé'a íma sáwí'a ónááowe.

14 kesí kwaásiyono. Yútaa-kwaasiya síkwá'náma uráantemba mirá únavo sé'a kampar-ásiráyánkwaráwáítí imáyáamo mósá kwémaraamba tínaaemba umáméro. 15 kawer-ímáyáámó kwéon-kwaasi owa'á asiramái simátíme'a sé'a simátímunda-aimba kawé'á umái imáyáa oro. 16 Ísu Káráísitimo kentáyáváyíyé sénamo kwená naaemó kumuúwanamo pukáintaveta imáyáa éta aráá-tomba kwénaundaya ándá-aran-domba Áánútumpa'a súwi séta mindómbá kwénaundaya maará séta Ísu Káráísitina naaeníyá tarúmaiya máyáumne. mináráá-tómbá topámbaiya kwénaundaya maará séta Ísu Káráísiti áúneiya tarúmaiya máyaundaya 17 mináráá-tómbá mimbórá-tómbá kwáyáísata mimpínkántáámó amáparawaiya kwénaundayaveta mimbórá-kwáási-í'a umáíya méta sáwívarawaiya úndanivo mimbórá-kwáási-í'a umáíya kwémaumne.

18 Ísareri-andarakewai Yútaa-kwaasimo kwéomba imáyáa oro. Áánútuntavesa imáyáa ésa óntan-taareira'a póí tuv'úmái agaimái kwéamesamo kwéomba Áánútuwe tarúmai máyáawe. 19-20 sún-da-ainkona ááimba simátíménda ísáaro. kwaántá-kwaasimo toómbó tímémba kwaántá-kwaasi kwétuwa'naa-ontavaiya kwétímeo. imaniyo. kwaántá-kwaasima kwétímen-tomba anón-tantaara'íyo. ímanivo úwoisan-tomban-íye. sún-da-ainkona ááimba maarán-áímbán-íye. póímo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o kwaántá-kwaasimo kwétímesamo máyáamba íma Áánútumba kwéamesa máyáawe. kwaántá-kwaasimo tímé'o miwísémo tarúmaimo máyáamba

miráumai íma máéroyavena siráái kwétaiye. ²¹ Ísóigoe tarúmai maésa kwaántá-kwaasiye tarúmai maésa kwéomba íma kanaán-umai kwémaewe. Ísóigontave'a imáyáa é'a ándá-aran-done toóné kwénaavo kwaántá-kwaasiyave'o imáyáamo ésamo kwétimesamo mintómbó kwénaapa'a íma komé'a naaró. ²² mirámó é'o sé'o Ísóigo íma aivaráwáimán-iyé síyanamo éna áwáá'a tiyíniye. Ísóigona asirayánkó kentáásí asirayámbá usáyaaaitaraivo íma mirán-oro.

²³ keinárawapinkemba évakarawai sé'a amáparitaamo kwéundaya kanaán-iyé kwésevo kemá Póro sé'a évakari'o kwéomba íma kawé'a kwéumatinkaisana évakari'o kwéomba íma kwétuwa'naa-iyé kwésune. ²⁴ miráumai kesáv'é'o túwa'naa ónááom-bayaiye su'mai íma maé'a ó'owigwara'o túwa'naa ónááom-bayaigwara'a máyáaro. ²⁵⁻²⁶ maarán-áimbá imáyáa oro. naaóv'á'Á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna marawé minká'ó kwáyáin-tantaare amápa'a Ísóigondeiman-iyé

agaimaréna siráimba Áánútu kentááyávéna imáyáa éna makáimba pó'a máákétirakemba póí-ama'a úwoi meéyán-ure'a íma anón-imayaa é'a sé'a sáwira'u. kawerá'únó íma kwése'a úwoi naaró. ²⁷ moóráwaimo Áánútun-aaiyavenamo ímo árairemo siráindawai tááyena séna kesí naaúmpa'a toómbá naarómó sína'o owémó sé'o é'a komé'a íma áisaa e'a náávaken-tona'iyó íma sé'a úwoi kwéne'a sáwira'u. kawerá'únó íma sé'a úwoi naaró. ²⁸⁻²⁹ ániwo moóráwaimo sénamo kwaántá-kwaasi tímakaan-tomba iyémó sínimbo é'a kanaámpó úwoi nánaumne-imayaa kwéombanivo mináimbó sin-kwáásígó imáyáa éna séna Ísu Káráisitina kwaási kwaántá-kwaasimo póimo tímémba kanaán-iyé kwésivo íma naaró.

keinárawapinkemba évakarawai sé'a kwaántá-kwaasimo tímén-tombo náundaya mindá kanaán-iyé. ániwo moóráwaimo kwesávénamo sénamo kwaántá-kwaasimo tímén-tomba náúnavo kwésiwai kwemá kentááyávéna naavó íma sisinó. ³⁰ toóntávéta Áánútumpa'a súwi kwéseta kwénaunanaya moóráwai séna íma naaró ímo seráámbá kwésiye keinárawa'a sentáv'é'a ³¹ kemá Póro sé'a Áánútu áwí'a mósá máraám-bayaiye su'mai maé'a toóné noné kwéne'a mayáímó kwémayaamba Áánútuntave'a imáyáa é'a kwenáwí'a mósá máraaro. ³² Yútaa-kwaasiyavaiye ó'onkaa-kwaasiyavaiye Áánútuna kwaásiyavaiye imáyáa é'a kawé'a oro. tuwánésá sáwí-amba kwaráavo sé'a kárákwiyoro kwésune. ³³ imáyáa é'a sé'a suwánésá aamoí umásinkaigwae sé'a máyaumne. kesáváiyé su'mai kawé'ó íi-máyái íma kwémayaumpo amáparawai gwara'o kawé'ó umátinkáim-bayai kwémayaunda póna Áánútu sáwí'o umáimo máyáampinkemba tiráinasa kawé'a umái ménaaom-bayai kwémayaumne.

11

¹ Ísu Káráisitimo uráintemba mirá kwéumpo kemó úndantemba keinárawa'a mirán-oro.

Áánútuntavai imáyáa ésa torupamáí máyómba aarai ti'nónká'á káátaraan-kwasai.

² kentáv'é'a imáyáa úmae iyé'a simásímakain-aimbo simátímakaunda-aimba kwétaagwiyavontave'a aamoí kwéumatinkaumne. ³ simátíménda

ísáaro. Káráisiti amáparawaira'a kárákwiyisasa kwaaimó ombá tuwainímbááka'a kárákwiyowana Áánútu Káráisitinka'a kárákwiraiye. ⁴ miráumai Áánútuntavesa imáyáa ésa torupamáí máyáamba kwaaimá námúnaa kwésesa Áánútun-aii kwésimatimemba ti'nónká'ó kánumo'o káátaresamo ésa Káráisiti áwí'a sáwí'a ónááowe. ⁵ torupamáí máyáamba aaraimá námúnaa kwésesa Áánútun-aii kwésimatimemba ti'nónká'ó ímo káátaresamo ésa tuwai'máá túwí'a sáwí'a ónááovo aarai ti'nónká'á káátaraamba tuwánésa tuwai'máá'a kárákwiraawe kwésemba mindáyavesa ti'nónká'ó ímo káátaresamo ésa tuwai'máá túwí'a sáwí'a ónááowe. sáwí'o on-ínimbó tigaeyávái ígwáe sésamo ti'nóntáumo káráyuwaantemba ti'nónká'á íma káátaraan-inimba sáwí-ininkaamba ésa pósa tigaeyávái kwéowe. ⁶ aaraimó ti'nónká'ó ímo káátaresamo ésa ti'nóntáu káráyuwaaro kwésune. ániivo ti'nóntáumo káráyuwaamba tigaeyávái ésa pósa ti'nónká'á káátaro. ⁷ Áánútu asirayánkwáráwái amápa-tantaaka'o kárákwiraiwaimo intení'a kwaai mirá ésa pósa torupamáí máyáamba ti'nónká'á íma káátaraawe. Áánútu tuwai'mááka'a kárákwiraisasa tuwai'máá'o onteni'a aarai ésa pósa torupamáí máyáamba ti'nónká'á káátaraawe. ⁸ Áánútu aivar-ínimbá awaikó arausandéí úmakaiivo kwaai íma aaraigó arausandéí úmakaiye. ⁹ kwaaiigó aaraigónká'á ménintavena íma úmakaiivo aaraigómá kwaaiigónká'á ménintavena Áánútu úmakaiye. ¹⁰ mindáyavaiye kwíyómpaken-kwayo'narawa túranka'a máyáantavaiye aarai ti'nónká'á káátaro. tuwánésa sésa tuwai'máá'a kárákwiraawe sénááowe. ¹¹ ániivo Ísóigo aúrunka'a máyáamba aarai kwaai tiráváyáawasa pósa íma keyáá kwémaewe. ¹² Áánútu aivar-ínimbá kwaaiigó arausandéí úmakaisasa aarai mésa kwaai matínkáawasa kwémaemba Áánútu amápa-tantaakona ááimban-iyé.

¹³ Áánútuntavesa imáyáa ésa torupamáí máyáamba aarai ti'nónká'ó ímo káátaresa námúnaa kwésemba kanaawá'i. íya kanaán-iyó. imáyáa oro. ¹⁴ kwaásiti ááimba imáyáa é'a sé'a kwaai miwí ti'nóntáu ayáátááka'o kwáintavesa tigaeyávái owasá ¹⁵ aarai kentí ayáátáá-ti'nontauyavesa aamoi kwéomba Áánútu tímakaisana ti'nóntáugo ti'nómayaanka'a kwégaataiye kwésewe. ¹⁶ keinárawapinkembo évakarawaimo ti'nónká'ó káátamakaantavesamo narú'nárúr-áimbó siya'o é'a sé'a kesáá Áánútuna kwaásiya torupamáí máyaunasaya ó'on-o'on-daopa'a Áánútuna kwaási torupamáí máyáamba mirá úndayaanivo ó'on-aimba íma kwáyáiyé sénaumne.

Ísóigontavai imáyáa ésa aráá-tomba naráan-kwasai.

¹⁷ sáwí'o kwéon-aintave'a simátiménda ísáaro. Áánútuntave'a imáyáa kwé'e'a torupamáí máyáamba íma moórá-morawai kawé'a kwéumatinke'a sáwí'a kwéumatinkaawe. ¹⁸ torupamáí máyáampinkembo taaínkaar-umaimo máyáan-aimbo sewa'ó isáúnda árair-aimban-iyé. ¹⁹ taaínkaar-umai mé'a évakarawai ó'on-imayaa owasá évakarawai ó'on-imayaa kwéowa'a árair-aimbo sen-kwáási kwéisaawe. ²⁰ torupamáí máyáamba sé'a aráá-tomba nánaumne sembánivo Ísóigontave'a íma imáyáa é'a aráá-tomba né'a ²¹ évakarawai kentí naaúmpakembo maimaé'o tiráan-tontave'a imáyáa é'a kwénaawasa toómbó ímo makáawai táái kwétinkaisasa évakarawai uwo'aó'-nómbá kwénesa uwo'aó'á kwéowa'a mirá kwéomba aráá-tomba sáwí'a umái

kwénaawe. ²² mirámó kwéomba toómbá íma taaínkaar-e'a toómbó ímo makáawai timé'a sáwí'a umátinkáawasa tigeayávésa ombá mindáyave'a íma aamoí kwéumatinkaumpo sáwí'a kwéowe. kentí naaúmpa'a toóné noné násuwe'a torupamáí mé'a Ísóigontave'a imáyáa é'a aráá-tomba naaró.

²³ Ísóigo simásímakaimba simátímakaunda maarán-áimbán-íye. moóráwai Yútási Ísóigo Ísumba kwená namuro-kwáásirá'á íma agaráátinkaronka'a mindó'wáámbá Ísu Káráisiti toómbá maisoréna ²⁴ Áánútumpa'a súwi séna topaména séna mindá kesúman-ivo keinárawatave'a ísámai kesúma ayú'maranaumne. miráumai kentávé'a imáyáa kwé'e'a námae iyóro súwasa ²⁵ toómbá násúwówana pérétimo mayóntemba ándá-aran-domba kwáyonanaveumba maisoréna séna mindá kesí naaemán-íye. kesí naaemá keinárawatavena kumínimba póna Áánútu kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaiye. maandómbó kwénaamba kentávé'a imáyáa kwé'e'a námae iyóro Ísu Káráisiti siráíye. ²⁶ mintóné mindóné kwénaamba kentááyávéna Ísóigo pukáíye-aimba kwésimatimewe. mirá úmae kwéiyiyana Ísóigo marapá'á kumíniye.

²⁷ miráumai Ísóigontavesa imáyáa ésa aráá-tomba nánáe sésa ombá aiva'ó ímo kawer-imáyáámó ésamó úwoimo aráá-tone ándá-aran-done nésamó imáyáamo ésamó úwoisamba iyémó sésamó ésa Ísóigo áúwe naaewé sáwí'a iyana sáwí-meyamba tinkániye. ²⁸ mindáyavesa máyáawaina ááimba kawer-imáyáá ésa taaímbai ísáiyuwesa sáwí'o umáimo máyáamba kawer-imáyáá ésa aráá-tomba nánááowe. ²⁹ Ísu Káráisiti kentááyáváíyé séna pukáin-ainkona ááimbo ímo imáyáamo urésamo úwoimo mintóné mindóné kwénaambo é'a kesávésa aaivimbá kwíyana Áánútu sáwí-meyamba timíniye. ³⁰ keinárawapinkemba évakarawai mirá é'a Ísu Káráisiti kentááyáváíyé séna pukáimba íma imáyáa é'a aráá-tomba úwoisamba iyé-imáyáá kwéomba pó'a évakarawai aamoisáyán-kwáási máéwasa évaka'a tí'a iwáí máéwasa évaka'a pukáawe. ³¹ ánívo máyaundawaina ááimbo imáyáamo kawé'ó étaamo taainétaamo sáwí'o kwéunda arupí kwéundarakaiya Ísóigo sáwí-meyamba íma símisino. ³² ánívo Ísóigo arupí umásinkanintavenaya sáwí-meyamba kwésiminta póna marapá-kwáásímó sáwí-meyambo kwaikwai'o íním-beyambo timúndara'a miwísé sáwí-meyanta íma simínintaawe.

³³ kesí kwaásiyono. mináíntávé'a imáyáa é'a toómbá né'a Ísóigontave'a imáyáa é'a aráá-tomba nánááontave'a torupamáí máyáamba moórá-morawai ténááontave'a timu'maré'a mé'a aráá-tomba naaró. ³⁴ tááimo kwétinkaina'o é'a kentí naaúmpa'a toómbá násuwe'a torupamáí mé'a toómbá nánááowe. mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba íma timíniye. ó'on-aintavaigwara'o agaimái sísa-uraan-aimba kentópa'a kweéme'a komé'a simátimenaumne.

12

Áánútun-amanko asirayámbá kwétimin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. ó'on-o'om-bayaimo mayánááontavena Áánútun-amanko asirayámbá kwétimimba íma ísámai usúkáavo sé'a simátiménda ísáaro. ² Áánútuna aambó ímo kwakónka'a Sáátáánigo tátorena tavisúwa'a sáwí-amba kwaré'a kwaántá-kwaasi kampar-ásiráyánkwáráwái íma aai

kwésewaiti imáyáa mósá makáamba ísaraawe. ³ Áánútun-amanko keinárawate íma máyowa'a sáwí-amba kwakáantave'a imáyáa é'a maarán-áimbá simátíménda ísáaro. évakaraiwaimo sésamo Ísu kárákwiraiwaima iyémó kwéseмба Áánútun-amanko miwí tirumpimbá máyáiwai kwésevo évakarawaimo sésamo Áánútu Ísumba sáwí'a umánkaniyemo kwéseмба Áánútun-amanko miwí tirumpimbá íma máyáiyé.

⁴ Áánútuna kwaási-i'o owáímá kwená mayái kwémayaantavena Áánútun-amankoma ó'on-o'on-asirayamba kwétimimba mimbóráwái kwétimiye. ⁵ Áánútuna mayái ó'on-o'om-bayai kwémayaantavesa Ísóigo Ísuntavesa ísámá mimbáyái kwémayaawe. ⁶ Áánútuna mayái kwémayaantavena kwemá ó'on-o'on-asirayamba kwétimisasa mimbáyái kwémayaawe. ⁷ amáparawai kawe'á umátinkanaaontavena Áánútun-amanko moórá-morawai tirumpimbá ména Áánútuna asirayámbá kwéagaraatinkaiye. ⁸ Áánútun-amanko moórá-morawai kawer-imáyáa kwétimisasa mináimbá kwésimatimewe. Áánútun-amanko moórá-morwai ímo ísaraan-aimba kwésimatimisasa kwésimatimewe. ⁹ Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa Áánútuntavesa asiramái mésa sésa árai'a Áánútu siráini'a íníye kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai asirayámbá kwétimisasa tí'o ímbá kwéasovamatinkaawe. ¹⁰ Áánútun-amanko moórá-morawai asirayámbá kwétimisasa ímo awánaraam-bayaigwara'a kawe'á umái kwémayaawe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa asirayánkómbá taínésa sésa moórá Áánútun-amankompinken-asirayamban-iye sésa moórá kwaántá-kwaasiti asirayámbán-iye kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa íma ísaraan-aimpinkemba kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa miwímó siráan-aimba miwígwará'á íma ísaraan-aimpinkemba pósa kwántámai kwésewe. ¹¹ Áánútun-amanko kweyáa kwená imáyáavinkemba mirá éna moórá-morawai ó'on-o'on-asirayamba kwétimiye.

Ísóigo áúwawaakaamba umáiyá máyaunda-kwasai.

¹² moórá-aimba sénaumpo ísáaro. kwaási túvimba sáwíva-tantaa'a kwáyáimba mimbórá-áúmán-iye. mirámó intembá kesáa Ísu Káráísitina kwaásiya sáwíva-kwaasimo máyaundaya kweséya tarúmai mimbórá-kwáásiráámbá umáiyá máyaumne. ¹³ évakarawaiya Yútaa-kwaasiya únasaya évaka'a ó'onkaa-kwaasi owasá évaka'a meéyámbakaawaiti mayái kwémayaan-kwaasi owasá évaka'a úwoimo máyáan-kwaasi owaná Áánútu kwenamambá ai'marówana kentáásirumpimba kumbéna tarúsinkenaya mimbórá-kwáásiráámbá kwéumasinkaiye.

¹⁴ kesáa mimbórá-kwáásiráámbá unái máyaundaya imáyáa é'a maarán-áimbó simátíménda ísáaro. mimbórá kúwawaapimba sáwíva-tantaa'a kwáyáimba ¹⁵ aísamaigomo sénamo kemá íma ayáamba únda pó'a íma mimbórá áúvinkemba úne sínimba mimbórá áúvimba kwáyáiyé. ¹⁶ áákomo sénamo kemá íma aúramba únda pó'a íma mimbórá áúvinkemba úne sínimba mimbórá áúvimba kwáyáiyé. ¹⁷ amápa kúwawaapa'o aúrane su'maimo kwáyáinkakai íma áá'a ísáísino. amápa kúwawaapa'o ááre

su'maimo kwáyáinkakai amápa-kwiyumba íma ísáísino. ¹⁸ ánvivo Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa kúwawaa'a úmakena amápa-tantaa'a kwenamáare su'mai ma'maéna kuráíye. ¹⁹ áúwawaapinkembo mimbóráyántáá'ó kwáyáinkakai áúwawaa'a íma kwáyáísino. ²⁰ amápa-tantaa'a kwáyáimbanivo mimbórá kúwawaa'a umái kwáyáíye.

²¹ miráumai aúranko ayáánkонтavena íma kanaán-umai séna emó ímo máyaandarakai úwoi máúsino íma sínana a'nónkó aísamaigontavena íma kanaán-umai séna emó ímo máyaandarakai úwoi máúsino íma síníye. ²² miráumai túwawaapinken-tantaataveta séta aamoisayámbányíye kwésundaya ímo kwáyáinkakai áúwawaa'a íma kawe'á umái kwáyáísino. ²³ túwawaapinken-tantaatavetaamo séta úwoisamban-íye kwésundaya kawe'á umáíya kwégarakwiyundayaawe. avora'á íma agaráátinkaraundayantaa'a aúp'á makéta kwégarakwiyundayaawe. ²⁴⁻²⁵ avora'á kwáyáintantaa'a íma kwégarakwiyundayaawe. áúwawaapinken-tantaako amápa'a kawe'á umái mayái máéna moórá-mora-yantaako kwenáúra kwenaura'a kárakwiyintavena Áánútu kwenamááramaa'a maréna úwoisamban-íye kwésunda-yantaa'a kwégarakwiyíye. ²⁶ áúwawaapinkembo moóráyantaakomo áí'ó ínana amápa kúwawaapakemba áí'a umásaniye. áúwawaapinkembo moóráyantaako kawe'ó ínana amápa kúwawaapakemba kawe'á umásaniye.

²⁷ túwawaatave'o súnda-ainkona ááimba maarán-áimbán-íye. keinárawa'a Ísu Káráísiti áúwawaakaamba umái mé'a moórá-morawai kwenaiyayaankaane aúrankaane mirán-tántáákáámbá umái máyáawe. ²⁸ Áánútu kwená kwaási moórá-morawai mayái tiména mirám-báyái mayánaáontavena asirayámbá kwétimena kwená aantá-kwaasi aiva'á usásintinkena miwí tínaemba simátímakain-aimba simátimenaawoi usásintinkena miwí tínaemba kwená aambá agaráátinkanaawoi usásintinkena miwí tínaemba ímo awánaraam-bayai mayánaáowoi usásintinkena tí'o kwéin-kwaasimo asóvamatinkanaawoi usásintinkena miwí tínaemba túwa'naa ónááowoi usásintinkena miwí tínaemba ó'on-ó'om-bayaira'ó kárakwiyonaawoi usásintinkena miwí tínaemba ó'on-ó'on-aímbo ímo ísaraan-aímpinkembo sénááowoi usásintinkena mirá ónááowoi usásintinkava'a kuráíye.

²⁹ Áánútu aantá-kwaasiti mayái tímakaimba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa Áánútu simátímakain-aimba simátímémba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa Áánútuna aambá kwéagaraatinkaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa ímo awánaraam-bayai kwémayaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa ³⁰ Áánútuna asirayándéi tí'o kwéimbo asóvamatinkaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa ó'on-ó'on-aimba ímo ísaraan-aímpinkembo kwésemba amáparawai íma mirá sewasá évakarawai sewasá mináínkóná ááimbo kwántámai kwésemba amáparawai íma mirá owasá évakarawai kwéovo Áánútu kwená imáyáavinkemba mirán-ásiráyámbá kwétimiye. ³¹ Áánútu kwétimin-asirayamba mayánaemo kwésemba imáyáa é'a sé'a Áánútuna mayái usáyaaitamai-mayai mayánaemo sé'a tiyáántán-kwimai mayái máyáaro.

mináimbá kemá imáyáa é'a sé'a kawer-áimbán-ivo kwaásimo tirumbó tímémba minánkó amápar-ankomba usáyaaitaraimba minánkóná áaimba simátíménda isáaro.

13

kwaásimo tirumbó tíméwaina áaimban-iyé siráin-kwasai.

¹ Áánútun-amankomo asirayámbó simínataamo ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo sétaamo kwíyómpaken-kwayo'narawa tááivinkenkwara'o sétaamo miráwé su'maimo étaamo ímo kwaásiti imáyáamo ondayáámó éta mináimbá úwoi-aimba séta kámoyambo úwoimo tontembá mirá éta peró'o úwoimo tuvúwóntemba mirá ónaundayaanivo kwaásiti imáyáamo étaamo éta kawé'a umátinkanaumne. ² Áánútumo asirayámbó simínataamo simásímakain-aimbo simátimetaamo Áánútumo aúpá'ó marénamo avora'ó marénamo uráin-aimba isétaamo ímo ísaraunda-aimba Áánútu simásímakain-aimba isétaamo Áánútuntavetaamo asiramáimo métaamo sétaamo arái'a Áánútu siráini'a íníye sétaamo Áánútumo siráintemba umbai-máyáímó maétaamo miráwé su'maimo étaamo ímo kwaásiti imáyáamo éta úwoi-kwaasiya úne. ³ makáunda-yantaa'o amápa'o tímaturwetaamo Áánútuna mayáiyá kwémayaundayavaiya sáwí'a umásinkaamba aamoí éta kanaán-iyemo sétaamo mirámó étaamo ímo kwaásiti imáyáamo ondayáámó éna siráunda-ainko íya súwa'naa íníye.

⁴ kwaásimo tirumbó tíméwaina áaimba maarán-áimbán-iyé. kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'o kwéumatinkaamba anondá íma mirá ombá túwa'naa esa kwaásimo tirumbó tíméwai túwí'o kwáyáin-kwaasiyavesa tirumbá íma sáwí'a umátinkesa kwaásimo tirumbó tíméwai miwí túwí'a íma maé iyésa ⁵ kwaásimo tirumbó tíméwai kesávésa amápa-tantaa'a kawé'a kwéune íma sésa sáwí-aimba íma sésa kwaásimo tirumbó tíméwai kesáái usáyaaitainkwae íma sésa kwaásimo tirumbó tíméwai íma ááéma áwáá'a sésa kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'o umátinkáamba íma imáyáa úmae iyésa ⁶ kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'o urántavesa íma aamoí ésa kawé'o urántavesa aamoí ésa ⁷ kwaásimo tirumbó tíméwai umbai-yántáá'ó kwáyáimpimba úwoi mésa kwaásimo tirumbó tíméwai amáparawaiyavesa íma inkaisi-imáyáá ésa amáparawai kawé'a ónááontavesa timu'marésa mésa kwaásimo tirumbó tíméwai amápar-umbai-yantaapimba asiramái mésa íma ivátuwesa miráumai kwémaewe.

⁸ kwaásimo tirumbó tímémba minánkómá kwaikwai'a éna íma ánásainana Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimim-bayai ánásainana ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkemba kwésem-bayai ánásainana ímo ísaraan-aimbo Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimem-bayai ánásaniye.

⁹ ímo ísaraunda-aimbo Áánútu simásímakain-aimba íma kanaán-umai isáyasaraundayaawe. Áánútumo simásímakain-aimba simátímakaunda íma kanaán-umai simátímatasaraundayaawe. ¹⁰ Áánútu kasenkuí'a ónaumnero siráimba naaémba paárinimba póta ímo isáyasaraunda-ainkwara'a ánásagwinata amáparawaina ááinta awánanaundayaawe.

¹¹ iyámpói máyaawandara'a iyámpóimo kwésentemba mirán-áimbá sé'a iyámpóimo kwéontemba mirá é'a iyámpóimo kwéontemba mirán-imáyáá uráumpo kwaási-i'a uráunda iyámpóira'o uráunda-yantaa'a tukáumne.

¹² iyámpóimo ímo kawé'ó umáimo isáantemba Áánútuna kwaásiya íma

kawe'á umáíya Áánútuna ááimba kwéawanaundayaawe. nompímbó kwaási tói'o ímo awánamaimo kawe'ó úndantenta ívé'a miraráántá kwéundaya Áánútuna ááimba íma kawe'á umáíya kwéawanaundayaanivo kwaási tói'o avorataámó awánáúndantemba naaémba miráyá ónaundaya Áánútuna ááimba kawe'á umáíya awánanaundayaawe. ívé'a íma awánasaraundaya Áánútu kentáámó suwánasaraintemba naaémba Áánútuna ááimba awánasanaundayaawe. ¹³ mirá ínivo ívé'a Áánútuwe aráápamaiya máyaunda-amba isaná árai'a Áánútuwe maí'mai'a ónaundayaawemo kwésunda-amba isaná Áánútumbo tirumbó áméne kwaásimo tirumbó tímén-amba isaná umái minkáúmbó-ámbá kwáyáivo usáyaaitarain-amba Áánútumbo tirumbó áméne kwaásimo tirumbó tímén-amban-íye.

14

Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimen-kwasai.

¹ kwaásimo tirumbó tímén-amba asiramái kwaré'a Áánútumo kwétaain-timin-asirayamba mayánáe sé'o Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba anón-tantaa'a ímbá pó'a minásíráyámbá mayánáe seró. ² Áánútun-amankomo asirayámbó kwétimisasamo ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба íma kwaásiyavesa kwésevo Áánútuntavesa sésa kwaásimo mináínkóná ááimbo ímo ísaraantavesa kwaásiyavesa íma kwésewe. Áánútun-amanko asirayámbá kwétimisasi aúpár-áimbá kwésevo ³ évakarawai Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba asiramái arupí umái kawe'á kwéumatinkaamba mindáyave'a sé'a Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba anón-tantaa'a ímbá pó'a minásíráyámbá mayánáe seró kwésune. ⁴ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai kesávésa simái kwéasiraavo Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimewai Áánútuna kwaási amápa'a asirayámbá kwétimewe.

⁵ Áánútun-amankomo asirayámbó kwétimisa'o ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo sénááomba siráái kwétaivo Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimen-asirayamba maé'a simátimenaaomba ávááraumai siráái kwétaíye. torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба mináímbó kwántámai síníwaimo ímo ménamo simátiminasamo ésa mináínkóná ááimba íma kawe'á umái íséwana mináínkó íma túwa'naa íníye. miwí tááigo íma túwa'naa ínintavesa Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimewasa avora'á kwésimatimentavesa miwí ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai usáyaaitaraawe.

⁶ kesí kwaásiyono. kentópa'a komé'a ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo sendamó é'a íma isáíyana kesááigo íma túwa'naa ínivo Áánútumo paárurain-aina'i. ímo ísaraunda-aimbo Áánútu simásímakain-aina'i. Áánútumo simásímakain-aina'i. Áánútuna aambó kwaráan-aina'i. mirán-áimbó avora'ó simátíméndamo é'a isáíyana kesááigo túwa'naa íníye. ⁷ ontóímó ímo kawe'ó umáímo sínasamo ésa íma ísámái kawe'á onááovo kawe'ó umáímo sínasamo ésa ísámái kawe'á onááowe. ⁸ moóráwaimo ímo kawe'ó umáímo aayamáimo sínasamo ésa íma ísésa tayorupanááowe. ⁹ miráumai torupamáí máyaiyampimba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo síya'o é'a mináínkóná ááimba íma

isánááomba keáínkáámbá sénááowe. ¹⁰ amápa'-marava'a sáwíva-kwaasi mésa ó'on-o'on-aimba kwésemba mináínkóná ááimba kwáyáivo ¹¹ moóráwai kwenááivinken-aimba sína'a sé'a imáyáa é'a ó'on-daopaken-kwaasiye senaná kentávéna imáyáa éna ó'on-daopaken-kwaasiye síníye. mirámó kwésen-ainko íma túwa'naa íníye. miráumai torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésemba mináínkó íma túwa'naa íníye. ¹² Áánútun-amankomo kwétaain-timin-asirayamba mayánááomba aamoí é'a pó'a Áánútuna kwaási kawe'á umátinkáin-asirayamba tiráái kwétaina'a mairé'a Áánútuna kwaási kawe'á umátinkáaro.

¹³ mindáyave'a ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai Áánútumpa'a áisaa íyana mináímbó kwántámaimo simátimenaontavena asirayámbá timíníye. ¹⁴ Áánútun-amankomo asirayántáámó símakaisataamo ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo Áánútuntaveta námúnaa kwésundaya sóikakenta kwésumpo kentáási imáyáao úwoisankaamba umái kwémaiye. ¹⁵ mindáyaveta maaráyá ónaumne. Áánútun-amankomo asirayántáámó símakaimba ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkemba Áánútumpata námúnaa séta kentáá sááivinkenkwarata sénaumne. ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkemba íma séta kentáá sááivinken-igwarata sénaumne. ¹⁶ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo Áánútumpa'a námúnaa kwése'a kwenáwí'a mósá máráamba moóráwaimo úwoi-kwaasimo miráwaina ááimbo ímo awánaraiwaimo keinárawa'o torupamáímo máyáampimbo ménamo éna kwésen-ainkona ááimba íma ísaraindayavena póna íma kanaán-umai áraitavaiye síníye. ¹⁷ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo Áánútumpa'o námúnaamo kwésemba kawe'án-ivo mináínkóná ááimba íma ísaraindawaimba mináínkó íma asirayámbá amíníye.

¹⁸ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésemba évaka-tawai kwésevo kemá ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo kwésunda sáwíva-tawai kwése'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ¹⁹ ánivo Áánútuna kwaási torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo ayáátáár-aimbo kwésunda sáwíyan-tantaa'an-ivo ísaraan-aimpinkembo asirayámbá timínín-aimbo ákí-aimbo kwésunda mindá anón-tantaa'an-íye.

²⁰ kesí kwaásiyono. iyámpóimo ímo kawer-ímáyáámó ontembá íma mirá é'a táákaevayan-kwaasimo onten-ímáyáá oró. umarambó ímo sáwí-imayaamo ontembá mirán-oro. ²¹ naaóvá'á Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Ísóigo séna kesí kwaási kesáái íma ísaraamba pó'a simátimenaumne. ó'on-aimbo kwésewai simátíménasa miwí tááivinkemba simátimesa sáwí'a umátinkaiyasa pósa kentávésa íma imáyáa ésa kesáái íma isánááowe agaimaréna siráíye. ²² naaóvá'á Áánútun mirá éna kwená kwaási kwenáái ímo ísarowai kwená asirayámbá agaráátinkomba awánaraantemba Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésiyawai ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésen-aimba isésa sésa Áánútuna asirayámpínkémhá kwésewe sénááowe. ánivo Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésiyawai isésa sésa Áánútuna asirayámpínkémhá mirá kwésewe sénááowe. ánivo Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésiyawai isésa íma mirán-áimbá kwésewe.

agaimáimo timúndavimba awáné'a sé'a mináimbá Ísóigo asiramái siráin-aimban-iyé sénááovo ³⁸ maanáúvámó agaimáimo timúndamo ímo isé'o é'a miwí tááigwara'a íma ísáaro.

³⁹ kesí kwaásiyono. Áánútumo simátímakain-aimbo simátimemba asirayán-ímáyáá é'a simátíma'mae iyé'a ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба íma aambá áúmbaraaro. ⁴⁰ ánívo amápar-aimbo kwéseмба íma sáwívar-aimba sé'a paru umai arupí umai máéro.

15

Ísumba pukáimpinkemba usásinankarain-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. áséi-kwasai kosimátímakaunda-aimba moórágwara'a simátíménda ísáaro. mináséi-kwásáiyávé'a áraire sé'a tátoke'a asiramái máyáawe. ² asiramáimo táto'mae iyé'o é'a kawer-ámbá kwa'mae iyónááovo tóikakene su'mai áraire siráambo é'a kawer-ámbá íma kwa'mae iyónááowe.

³ aiva'á Áánútu mináimbá simásimuwa'a kembá simátímakaunda anón-aimba póna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimarésa siráantemba sáwí-ímayaya maisiyuwánintavena Ísu Káráísiti puwúwasa ⁴ utámárówana kae'nó'wáámbá kwaúwana Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiye. mináimbá Áánútun-aaí aúvávimba agaimarésa siráawe. ⁵ Ísu Káráísiti pukáimpinkemba usásinena Pítaa aúranka'a paáréna kwená kwayó-kwáásí túranka'a paáréna ⁶ moórá-tawai sáwíva-kwaasi kwesé kwénaauwai 500 kwaasi túranka'a paáruyaiye. minkwáásivinkémbá sáwívarawai úwoi túvamai máyáawasa évakarawai pukáamba minkwáásí túranka'a paáréna ⁷ Yémési aúranka'a paáréna kwená aantá-kwaasi amáparawai túranka'a paáréna ⁸ naaémba kemá Póro kesúranka'a paáréna Ísu Káráísiti kwená kwaási-i'a umásinkainkwae-ímayaa íma uráunda kembá kwená kwaási-i'a umásinkarawai súranka'a paáruyaiye. ⁹ ááéma Ísu Káráísitina kwaási sáwí'a umátinkaraunda pó'a Ísóigona aantá-kwaasivinkemba kemá kító-kwaasi úne. íma kanaán-uraunda pósa kentávé'a Ísóigona aantá-kwaasima óne sembá uwó-áimbá kwésewe-ímayaa kwéune. ¹⁰ ánívo Áánútu úwoi súwa'naa uráimba pó'a Áánútumo kesáái simátiminkwae séna si'mákaiwai ówánana kwemá úwoi súwa'naa úwa'a íma úwoi mé'a asirayám-báyái mayááwánana kesí mayáígó ó'owiti mayáígómbá usáyaaitaraiwo keyáá mimbáyái íma mayááwánana Áánútu súwa'naa ena kesé máyowa'a mimbáyái mairáumne. ¹¹ kemó áséi-kwasaimo simátimewanda-aimba isé'a miwímó simátímún-aimba mimbórá-áimbá pó'a isé'a áraire siráawe.

púwón-kwaasi usásinanaaon-kwasai.

¹² Áánútu Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankarain-ainta simátimundaya keinárawapinkemba évakarawai sé'a púwón-kwaasi íma usásinanaaowe kwéseмба nóra séra kwéseo. ¹³ púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai Áánútu Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba íma usásinankaraisino. ¹⁴ Áánútumo Káráísitimbo pukáimpinkembo ímo usásinankarainkakai simátimunda-ainta úwoisankaamba umágwisa'a minúwóísánkáán-áíntávé'a áraire sesinó. ¹⁵ púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba íma usásinankaraisino. Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba

usásinankaraiyemo simátimundaya ánivo mináímbó kampar-áimbó inkákái Áánútumo uráintaveta kampar-áintá simátiyuwausino. ¹⁶ púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai Áánútu Káráisitimba pukáimpinkemba íma usásinankaraisino. ¹⁷ Áánútumo Káráisitimbo pukáimpinkembo ímo usásinankarainkakai úwoi-aintave'a áraire sewaná sáwí-imayaa kempímbá úwoi kwáyáisino.

¹⁸ moórá-ainkwara'a simátimenaumne. Áánútumo Káráisitimbo pukáimpinkembo ímo usásinankarainkakai Káráisitiye tarúmaimo mésamo pukáawai pukáampinkemba íma usásinesa Áánútuna egwaa'á íma maésa sáwí-ayampa'a maésino. ¹⁹ marapá'á máyaundara'a séta púwóndavinkemba usásineta kwíyómpa'a Ísu Káráisitiye ménaundaya amu'maréta máyaumne-aimbo kampar-áimbó súndarakaiya marapá-kwáási kentáá suwírái sésa tirumbá umásinkáasino.

²⁰ árair-aimba maarán-áimbán-iyé. Áánútu Ísu Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankaraiye. púwón-kwaasivinkemba aiva'á kwemá usásinkaimba pósa naaemba púwón-kwaasi usásinanaaowe. ²¹ aiva-kwáásigó áwí'a Áándamu kwemá sáwí'a uráimba pósa púwón-amba amáparawai kwégwaraamu moórá-kwaasigó áwí'a Káráisiti kwemá kawé'á uráimba póna amáparawai púwómpinkemba usásintinkaniye. ²² amáparawai Áándamun-aísaavutantamba uráundawai póta kwévuwundayaanivo Ísu Káráisitina kwaásiya póta púwóndavinkemba usásinanaundayaawe. ²³ Áánútu siráin-kanaa tínata púwóndavinkemba usásinanaundayaawe. aiva'á Áánútu Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankaraimba póna Káráisiti marapá'á kumíndara'a Áánútu Káráistina kwaásiya púwóndavinkemba usásisinkainanaya ²⁴⁻²⁶ mindá ánásainda-kanaa Ísu Káráisiti kárákwiyinana Áánútu sínana Káráisiti kwená namuro-kwáási usáyaaitena ó'owimo sáwí-mayaira'o kárákwiraam-bayaiye ó'on-o'o-sawi-asirayane ánásasuwená púwón-amba ánásasuwená mirámó índá kwená namuro-kwáásití asirayámbá ánásasuwená Áánútuntavena séna kesivoó amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo síníye. ²⁷ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútu kwembá amápa-tantaa'a usáyaaitamai-i'a umánkaraiye agaimaréna siráivo Káráisiti Áánútumba íma usáyaaitaniye. Áánútu sínana Káráisiti amápa-tantaa'a usáyaaitaniye. ²⁸ Áánútu Káráisitimba amápa-tantaa'a usáyaaitamai-i'a umánkaraindara'a Káráisiti Áánútu ááninko Áánútuntavena séna emá amápa-tantaa'a usáyaaitamai-i'a umásinkaandawai po kenká'á kárákwiyiniyone sínana Áánútu amápa-tantaa'a kárákwiyiniye.

²⁹ évakarawai sésa púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésembanivo pukáan-kwaasiyavesa imáyáa ésa mono'-nómbá pékaawe. púwómpinkemba íma usásinanaaowe-aimbo árair-aimbo ínkákái pukáan-kwaasiyavesa íma imáyáa ésa nombá péráasino. ³⁰ púwóndavinkembo ímo usásinanaetaraiya moórá-mora-naopa'a sinkamonae kwéompa'a áséi-kwasai kosimátíma'mae'a íma nááúsino. ³¹ kesí kwaásiyono. keináraware kewé kentáási Ísóigo Ísu Káráisitiye tarúmai méta keinárawatave'a

aamoí kwéunda mirámó árai'o úndantemba aasiyaasi-táwai imáyáa é'a sé'a ívékaamba sínkamiya'a púwóno-imayaa kwéunda mindágwara'a árair-aimban-iyé. ³² púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai kemá kwaásiti imáyáavinkemba sé'a aváá-kwánkómó kwaási vándaivo sésamo kwárántemba kembá miraráámbo kwéumasinkaamba maanká'á Évésasi-naopa'a máyaunda anón-umbai-yantaa'a kesópa'a tisa'a anóm-bayai kwémayaunda úwoiyave'a kwéune súsono. púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai kwaásiti imáyáavinkemba kwésentemba mirá sêta aaváyaa puwónaunda póta ívé'a kawé-tómbá nêta sirááimo táinda-ita ónaumneya súsono.

³³ púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwéseмба minkámpár-áíntávé'a árair-aimban-iyé sevó sé'a simátíménda-aimba isé'a kárákwiyoro. évakarawai árai'a sésa sáwí'o kwéon-kwaasiyemo máyáambo é'a kawer-ámbá ivátuwe'a sáwí-amba kwaránááowe kwésevo ³⁴ púwómpinkemba íma usásinanaaowe minkámpár-áíntávé'a sáwí-imayaaawe sáwí-mayaiye ivátuwe'a kawer-ímáyáá oró. mirá ónááontave'a sé'a keinárawapinkemba évakarawai Áánútunopa'a íma tiráawe kwésune.

púwómpinkembo usásinanaaomba kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'an-iyé kwaasí.

³⁵ púwómpinkemba íma usásinanaaowe-imayaa é'a sísaá e'a sé'a púwón-kwaasi nóra umáiya usásinesawa nóran-tuwa ma'mái usásinanaaoo-aimbo ³⁶ sísaá omba sáwí-imayaaavinken-aimban-iyé. puwíyampinkembo usásinanaaomba maararáámhá uráivo isé'a kígau-anayumpa'a imáyáa oro. ayumbá u'maráawana mináyúnkó ímo úwoi áruma kwiréna aáyánkarena naaémhá áruma kwégwiraiye. ³⁷ toómbá ákákesa naiyampinkemba íma ó'a kwéu'maraavo ayumbá mairésa kígau úmáráawana ó'omba áruma kwikéna kwéiyiye. ³⁸ Áánútu sisaná moórá-mora-anayumpinkemba áruma kwikéna kwéanon-imba Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa-tomba á'on-a'on-augwara-tomba makáivo ³⁹ amápa'o máyáamba mimbórá kúwawaa'a íma maréna kwaási ó'on-kugwara'a tinkéna kwaí-kwaamba ó'on-kugwara'a maréna numamá ó'on-kugwara'a maréna noyáá'a ó'on-kugwara'a makáiyé. ⁴⁰ kwíyómpa'a ó'oran-tantaa'a kwáyáísana marapá'á ó'oran-tantaa'a kwáyáísana kwíyómpa'o kwáyáimpimba ó'oran-kanaagune kwáísana maramó kwáyáínka'a ó'oran-kanaagune kwáísana ⁴¹ aaváúvimbá ó'ora-sagayamba kwáísana kwíyómpimba ó'ora-sagayamba kwáísana okómpímbá ó'on-o'o-sagayamba kwáísana mirá umásaraiye.

⁴² mirámó intembá púwómpinkembo usásinanaaomba maará ónááowe. púwómbo kwéutamaraan-kuwawaa'a ánásanivo mimpínkémbá usásinanaaon-kuwawaa'a kwaíkwai'a íniye. ⁴³ kwéutamaraan-kuwawaa'a aamoisáyán-kúwawaa'a sáwí-kuwawaa'an-ivo púwómpinkemba usásinanaaon-kuwawaa'a asirayán-kúwawaa'a kawé-kúwawaa'an-ivo ⁴⁴ kwéutamaraan-kuwawaa'a marapá'ó máyáan-kuwawaa'an-ivo púwómpinkembo usásinanaaomba kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'an-iyé. marapá'ó máyáan-kuwawaa'o intembá kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a kwáyáiyé. ⁴⁵ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútu aiva-kwáásigó áwí'a Áándamumba umánkaraimba úwauwa kwéena mainin-kwaasi umánkaraiye

agaimaréna siráiyé. naaén-kwaasigo áwí'a Ísu Káráisiti kwaásimo aúnaí'o umáimo maí'mai'o ónááon-amba kwikáiwai paáruaiyé. ⁴⁶ kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a íma aiva'á paáruaivo marapá'ó máyáan-kuwawaa'a aiva'á paáruaiyé. ⁴⁷ Áánútu aiva-kwaásigómbá maranéí úmarowana naaén-kwaasigo Ísu Káráisiti kwíyómpakemba kunkáiyé. ⁴⁸ Áándamumbo maranéímó úmakain-kuwawaa'o kwáyáintemba amápa-kwaasi mirán-kúwawaa'a kwáyáivo Káráisiti kwíyómpaken-auwawaa'o kwáyáintemba kwená kwaási mirán-kúwawaa'a kwéniyé. ⁴⁹ Áánútumo maranéímó úmakain-kwaasiraambo úndantenta Káráisiti kwíyómpakewai intentá ónaumne.

⁵⁰ kesí kwaásiyono. simátimé'a sé'a Áánútumo kwíyómpa'o kárákwirai'pa'a marapákén-kúwawaakwara'a íma máyaiyana kwaikwai'o ínín-tantaa'o kwáyáindava'a ánásanin-tantaako íma mimpímbá kwéniyé kwésune.

⁵¹ Áánútumo aúp'ó makénamo agaráátinkarain-aimbo simátiménda ísáaro. amápata íma puwéta úwoi méta súwawaata ó'on-kuwawaata auvínínta ⁵² mimbórá-táwai kwíyómpakemba uwíremba sínana avekáámbo táwáombo intembá avekáámbo púwón-kwaasi usásintinkainasa maí'mai'a íyata súwawaata ó'on-kuwawaata auvíníyé. ⁵³ marapá'ó máyaunda-suwawaata puwónaunda-suwawaatan-ivo kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata íma puwónaunda-suwawaata auvíníyé. ⁵⁴ marapá'ó máyáan-kuwawaa'a púwón-kuwawaa'an-ivo kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a íma puwín-kúwawaa'a auvínidara'a Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna siráin-aimba paáriníyé. maará séna púwón-amba ánásainana maí'mai'a ónááon-anko púwón-ankomba usáyaaitaniyé agaimaréna súwana ⁵⁵ moóráwai séna púwón-anko íma usáyaaitaraimba póna púwón-ambo sáwí'o umátinkáin-asirayanko ánásaniyé

agaimaréna siráiyé. ⁵⁶ Áánútuna ámáámbe ísáe'maimo túwáan-imayaaó tátokaiyé. mirámó kwéontavena púwón-ambo sáwí'o umátinkáin-asirayanko tátokaiyo ⁵⁷ Áánútu púwón-amba kentáá usáyaaitamai-i'a kwéumasinkaintawe. kentáási Ísóigo Ísu Káráisiti púwón-ankona asirayámbá ánásena usáyaaitaraimba póna Áánútu mirá kwéumasinkaisata súwi kwésune.

⁵⁸ mindáyave'a kesí kwaási asiramái mé'a íma tivón-káina'a Ísóigona mayái maimaé iyé'a íma ivátuwaaro. Ísóigona mayái kwémayaamba íma úwoi-mayaiman-ivo áúgwara'-mayaima kwémayaavo maimaé iyóro.

16

Ísóigona kwaási túwa'naa on-óntánkóná kwaasái.

¹ Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai toómbá íma makáawai túwa'naa ónááomba óntamba torupé'a maarán-oro. Kárésiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawai simátimakaundantemba mirán-áimbá simátimumpo mirán-oro. ² moórá-mora-sontaara'a moórá-kigauvin-ontamba taaímbai Ísóigona kwaási túwa'naa ónááopa'a maré'a kentí naaúmpimpa'a maránáomba anómba ína'a naaémbe kentópa'a

komáyáana'a Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai timénááon-ontamba íma avakáá-iyamba úwoi mai-timénááowe. ³ keinárawapinkemba évakarawai usásintewa'a kentópa'a komé'a aúvái agaimái timé'a tí'máráanasa Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai mináúváiyé torupámaranaaon-ontane maimaésa mátimenaaoowe. ⁴ mitáwai kemó komayánaunda-mayaimo kwáyaina'o é'a konasá miwí kesé kónááowe.

Kórinti-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

⁵ Másétóniyaa-marava'a Áánútuna áséi-kwasai simátíme'a naaónáe kwéunda pó'a mirá kósimatíme'a kentópa'a komáéndama ⁶ ákírara koménaum. ayáátáákara koménaumno. ímo aampa'ó kwénaaon-kanaa uwi-nómpákén-úndámó maivaiyáíndarara ó'on-daopa'a kónaumno. ó'on-daopa'o kónáe ona'ó é'a súwa'naa íya'a kónaumno. ⁷ kentópa'o ayáátááka'o koménaemo kwésunda Áánútumo owé sína'o é'a ayáátááka'a koménaumno.

⁸⁻⁹ maanká'á Évésasi-naopa'a áséi-kwasai simátimenaunda-kwaasi sáwíva'a máyáamba pósa isésa áraire sésa asiramái ménaaowai máéwasa kesí mayáiyávésa aambá aunónááon-kwaasi sáwíva'a máyáawe. mimbáyáímó kwémayaunda toómbá aká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunáaye sésa torupaambá minkánáá íma tiráisa'a mé'a mimbáyáí kwémayaunda póna mintánón-kánáá ánásaina'a kónaumno.

¹⁰ moórawai Timótimo kentópa'o koménimba aamoí kwé'e áwa'naa oro. kemó úndantemba Ísóigona mayái kwémayaivo ¹¹ kwentáv'e'a úwoi-kwaasiman-íye íma sé'a tínaaemba umáméro. keinárawa'o tiyuwénamo kesópa'o tínimba áwa'naa íyana kesópa'a kawé'á umái tíno. kwesémo Ísóigona kwaási kentáásí kwaási kesópa'o ténááontave'a timu'maré'a máyaumno.

¹² kentáásí kwaási áwí'a Ápórosimba asiramái simáme'a sé'a Kórinti-naopa'a kentáásí kwaási kwíya-tawai esé kwaao súnda póna ívé'a íma kanaán-umai kwínívo aambó kwáyainanamo éna kwíníye.

¹³ kentúra'a kárakwiye'a Áánútuwe aráápamai maí'mai'a úmae iyé'a íma táá'a káína'a asiramái máéro. ¹⁴ mayáímó kwémayaamba kwaásiti imáyáa umái mayái máyáaro.

¹⁵ kesí kwaásiyono ísáaro. Ákáyaa-maravaken-kwaasi Sétevanasina akúmbá aiva'á Áánútunopa'a tiráawai Ísóigona kwaási asiramái kwétuwa'naa on-áimbá ísaraawe. asiramái simátíme'a sé'a ¹⁶ mirán-kwáásí kwésen-aimba taagwiya'é'a miwísé Áánútuna mayái asirayám-báyáí kwémayaawai táái ísáaro.

¹⁷ keinárawapinkemba kaumbónarau túwí'a Sétevanasiye Vótúnetasiye Ákáisiye mindárau kesópa'a tewa'á aamoí kwéumpo keinárawa'a íma amáparawai kanaán-umai kesópa'a tewasá mindárau kesópa'o tembá aamoí kwéune. ¹⁸ mindárau kesí imáyáa aúnaí'a umásinkesa kentí imáyáagwara'a mirá uráawe. mirán-kwáásí túwí'a mósá máráaro.

¹⁹ Ésiyaa-marava'a naaó'-naokemba Ísóigona kwaási keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe. moórawai áwí'a Ákwíra awainínkó Párisiraawe mindáraití naaúmpa'a torupamáí máyáawai Ísóigowe tarúmai máyáawai aamoí ésa keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe. ²⁰ maanká'ó máyáawai Ísóigona kwaási amáparawai keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe. moórá-morawai tiyáamba tíméro.

²¹ ayááír'á kemá Póro agaimaráúmpo awáné'a kwenayáánavi'a póna kwenááíman-iye sé'a ísáaro. kemá Póro sé'a kawé'á umái máéro kwésune.

²² Ísóigompa'o ímo tirumbó áméwai Áánútu sáwí'a umátinkaniye. kentáásí Ísóigo marapá'á kumíníye kwésune.

²³ Ísóigo Ísu úwoi kwétuwa'naa-íntave'a námúnaa kwésune.

²⁴ Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawa'a kembá sirumbá kwétimune.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

2 Kórinti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaamba umái avakaeté-ya'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Kórinti-naora-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasi agaimái tímakaiye. Póro Másétóniyaa-marava'a máyowana Táitási Kórinti-nao'a tuwéna Póronopa'a kweémena Kórinti-kwaasi táái kosimámuwana Póro iséna séna aúváima agaimái tímakaunda isasá isésa évakarawai sáwí'o uráamba tínaaemba umásukaawasa évakarawai íma mirá ésa kentávái sésa íma árai'a Ísuna aantá-kwaasiman-iyé kwésewe séna árai'a Ísuna aantá-kwaasiman-iyé sígwáe séna maanáúvái agaimarówasa mátmakaawe.

¹ kéma Póro maanámbá agaimarúmpo isáaro. moóráwai áwí'a Tímóti kentáási kwaásigo kesé máyáisa'a agaimarúmpo isáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi éma Ísu Káráisitinaoai kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaivo isáaro. Kórinti-naopakewai Áánútun-aaiyave'a áraire kwésewai isáaro. Ákáyaa-marava'a Kórinti-naopakewaiye ó'on-o'on-daopakewaiye máyáawai Ísóigona kwaási isáaro.

² Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráisitiye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ kentáási Ísóigo Ísu Káráisiti avowa Áánútu áwí'a mósá kwémaraumne. kwemá kentáásivowama arumbá kwéumasinkaiwai sirávayenaya súwa'naa iwái áwita mósá kwémaraumne. ⁴ ó'on-o'on-umbai-yantaa'a amápa'a kentáásópa'a timbá Áánútu kwésiravayaimba póna ó'on-o'on-umbai-yantaa'o évakarawaitopa'o tinimba Áánútumo siráváyaintenta umái kesáá kanaán-umai miwí tirávayanaumne. ⁵ Káráisitimba áí'a úni'a umánkówasa Káráisitina kwaási-i'a úndarakemba sí'a iní'a umásínkámba miráumai Áánútumo Káráisitimbo arávairaintemba miráumai anómba kwésiravayaintaawe. ⁶ keinárawate méta túwa'naa ówánanaya sáwí'a umái máyómpinkemba Áánútu tí'maena kawepá'á métinkariye. mirá ówándarakemba sí'a únita umásínkonta Áánútu sirávaraiye. keinárawate máyaawandaya sí'a únita umásínkonta íma ivátuweta asiramáya méraumne. miráumai tí'a índai'a umátinkanaaomba kesáámó urúndantentaamo mirámó é'o ímo ivátuwe'o asiramáimo ménaaombo éna Áánútu keinárawakwara'a tirávayaniye. ⁷ sí'o úni'o umásínkaraantenta tí'a iní'a umátínkámba miráumai Áánútumo sirávairaintemba tirávayaimba séta mindáyave'a asiramái ménaaowe asiramái séta timu'maréta máyaumne.

⁸ kesí kwaásiyono. Ésiyaa-maravata máyaawanda ó'on-o'on-umbai-yantaa'a kentáásópa'a túmba mináimbá isáígwáe séta simátimumpo isáaro. minúmbái-yántáá'ó ó'oran-anon-umbai-yantaa'a úwata kentáásópa'a túmba póta puwónaumne séta súvamaiya méta ⁹ sinkamiyata puwónaundakanaa tiráiyeyimayaa éta súvamaiya maémaumne. íma kentáási asirayándéimán-ivo Áánútuna asirayándéi mayáiyá kwémaeta máyaumne. Áánútu pukáampinkemba usásitinkaiwaina asirayándéi mayáiyá kwémaeta máyaumne sündayavenaya minánón-úmbái-yántáá'á kentáásópa'a

tiráiye. ¹⁰ umbai-yántáápímbá puwónáe ówándavinkemba Áánútu síyótaasa umásinkowata súvamaiya maémaundaya póna mirá unté iyíniye. sáwíwinkemba síyótaasa unté kwéiyiye séta máyaumne. ¹¹ keinárawakwara'a kentááyáv'e'a Áánútumpa'a súwa'naa umai námúnaa seró. sáwíwarawai námúnaa síyana Áánútu súwa'naa ínimba mindáyavesa Áánútumpa'a súwi sénááowe.

Póro kampar-áimbá íma simátímakain-kwasai.

¹² kwaási túranka'a máyaundayaveta imáyáa kwéundaya sirumpinkén-ímáyááó séna kawé'a umáiya máyaumne sisat'á aamoiyá kwéune. marapá-áínkóná ááimba íma imáyáa éta Áánútu úwoiya kwésuwa'naa-intaveta imáyáa éta Áánútuna mayáiyé su'mai kwémaeta méta íma áruvare-kwasiraani'a umáiya maúndantemba kentúranka'a árai'a miráyá umáiya máyaumne. ¹³⁻¹⁴ kwéagaimai tímúnda-auvaivimba íma kaumbo-káér-aimba kwésimatimumpo awáné'o ísaraan-aine su'mai tavisimái kwésune. kentáá sáwiyamba suwánaavo suwánamai kawer-ígwáe sé'a únda mirámó é'o é'a Ísóigo Ísu marapá'á kumíndara'a keinárawatavetaamo aamoimó ondan-tembá kentááyáv'e'a aamoí ónááowe.

¹⁵⁻¹⁶ keinárawa'a kentááyáv'e'a aamoí kwéumasinkaawe-aimba imáyáa uráundayave'a sé'a kae-táwai kentópa'a kómé'a Másétóniyaa-marava'a kónáe únda kentópa'a kómé'a tiyuwé'a kweéme'a Másétóniyaa-marava'a komé'a koyauweré'a ókwara'a kentópa'a támé'a tiyuwé'a Yútiyaa-marava'a ténaumne siráumne. kae-táwaimo kawé'ó umátínkáana'a súwa'naa íya'a Yútiyaa-marava'a ténaumne-imagaa uráundayave'a mináímbá siráumne. ¹⁷ mirá ónáe uráunda íma mirá uráundayavesa keinárawapinkemba évakarawai kentávésa sésa áruvare-kwasiman-íye siráavo kentópa'a kónaumne siráunda marapá-kwaásímó ontembá íma mirá únda mimbórá-ímáyáá umái mimbórá-áimbá avora'á simátímakeumne. ¹⁸ Áánútumo árair-aine su'maimo siráintemba simátímakeaunda-aimba íma kaer-ímáyááwínkémbán-ivo mimbórá-ímáyáá umái mimbórá-áimbá avora'á simátímakeumne. ¹⁹ Sáírásiye Tímótiye kewé umáiya kentópa'a máyaawanda Áánútu ááninko Ísu Káráisitín-aaiya simátímakeaunda kwemá moórá-aimba avora'á séna moórá-aimba aúpá'á tuwéna mirá íma iwái póna amápar-aimba avoraré su'mai siwáín-aai simátímakeumne. ²⁰ Áánútu amápar-aimba simái asirámakaimba Ísu Káráisitintavena siráimba póna paáuraiye. Ísu Káráísiti mirán-ámápá'-máiyá mairáintaveta Áánútu siráin-aintaveta árair-aine kwésunanaya Áánútu áwí'a anómba kwáyáiyé. ²¹ Áánútu Ísu Káráisitimba kentááwé keináraware tarúsinkaraisata asiramái máyaundayaawe. kentáá ítámarena ²² kesí kwaásiman-owe séna árai'a kwená kwaásiya úne sénaundayavenaya kwenamankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáimba mindáyaveta séta to'mayaa umásínkarainta mirá íníye kwésundayaawe. mirá uráintave'a íma áruvare-kwasiraamba kwéune.

²³ Áánútu kesí mayáígómbá awánarawai aúranka'a kwésimatimunda-aimba árair-aiban-íye. Kórinti-naopa'a kentópa'a kónáe séwánda asiramái simátíménana tirunkó umbái taivó sé'a ivátuwe'a íma kuráumne. ²⁴ Áánútun-aaiyave'a áraire asiramái kwése'a kwenká'á agevamái

máyáamba póta kentópa'a kondayá Áánútun-aaintave'a áraire seró-áintá íma ókwara'a sénaumpo tirunkó aamoí ínintaveta keinárawapimba tagárotamai méta mayáiyá komayánaumne.

2

1 imáyáa é'a sé'a ókwara'a kentópa'a kwé'a sáwí'o kwéontave'a asiramái simátíménana tirunkó umbái taivó sé'a ívé'a íma kónaumne siráumne. ² kentirumbó umbaimó tamátínkáanasamo ésa kesirumbó kawé'ó umásinkanaaowai íma ménaaowe. ³ kentópa'a íma kuráundara'a sé'a aúvávimba awáné'a sáwí'o kwéomba kawé'á umátinkaigwae sé'a kentópa'o kondá íma sirunkó umbái táníye sé'a mináúvái agaimái timé'a kawé'ó umáímo máyáantavena kesirunkó kawé'á íníwai mináúvái agaimái tímakaumne. kesirunkómó kawé'ó ínanamo éna kentirunkógwárá'á kawé'ó ínimba mindá árair-aimban-íye. ⁴ mináúvái agaitimúnda sirunkó umbái tówa'a keinárawatave'a anón-imayaa é'a ávááraumai ivi'á tamátinke'a tirunkó umbái taínoyave'a íma mináúvái agaimái tímakaumpo Póro kwenarumbá ávááraumai simakaiye sénááontave'a mináúvái agaimái tímakaumne.

sáwí'o uráin-kwaasiyavai enáái ánásaiye seró siráin-kwasai.

⁵ keinárawapinkemba moórá-kwaasigo sáwí'a uráintavena íma kempíné su'mainivo keinárawapinkemba évakarawaivimba umbai-yántáá'á kwáyáíye. amáparawaivimba umbai-yántáá'á kwáyáíye-aimba mirán-anón-áimpá'á íma sénáe sé'a évakarawaivimba umbai-yántáá'á kwáyáíye-aimba kwésune. ⁶ tímakaunda-auvai awáné'a simái moórá-aínka'a maré'a asirayán-áimbá minkwáásigómbá simánke'a kwená egwaa'á íma mé'a sáwí'o uráintave'a mimbéyámbá amé'a íma ó'om-beyamba áméro. ⁷ ívé'a kwentávé'a sé'a enáái ánásaiye sé'a íma ókwara'a imáyáa úmae iyé'a aráváyáaro. kemá amé-sawi-meyamba kwaíkwaí'a ínana séna íma kanaán-umai kawer-ámpá'á kónaumne séna ivátúwáivainivo ⁸ kwentávé'a sé'a embá siruntá kwéamumpo kawé'á umái maiyó seró-áimbá asiramái kwésune. ⁹ ááema keinárawatave'a sé'a simátimunda-aimba isánááo. íya isánááo sé'a kentópa'a íma kwé'a mináúvávimbá agaimái tímaka'a timu'maré'a méraumne. ¹⁰ sáwí'o uráin-kwaasigontave'a sé'a kwenáái ánásaiye sé'a ímo ókwara'o imáyáamo kwéontemba kegwárá'á mirá kwéune. sáwí'o uráintave'a sé'a kwenáái ánásaiye sé'a íma ókwara'a imáyáa kwé'e'a Ísu Káráísiti aúranka'a keinárawatave'a imáyáa é'a mirá kwéune. ¹¹ Sáátáánigona sáwí-mayaigona ááimba awáné'ta kentáá usáyaaítaivo séta sáwí'o uráintaveta ókwara'a íma imáyáa úmae iyé'ta séta kwenáái ánásaiye kwésune.

Táróasiva'a ména Póro anón-imayaa uráin-kwasai.

¹² Ísu Káráísitin-aii áséi-kwasai kosimátimenae sé'a Táróasi-naopa'a komáyaaawanda mináimbá isánááontavena Ísóigomo to'mayaa úmba awáné'a áséi-kwasai simátíménae sé'a ówánda ¹³ kesí kwaásigo áwí'a Táitási kentí naaópakemba Táróasi-naopa'a íma téna kentáái tasimásimíntave'a avakáá uwááe'a íma awáné'a anón-imayaa é'a sé'a tiyuwé'a kónaumne sé'a Másétóniyaa-marava'a tiráumne.

Ísuna asirayándéí siyáántán-tamai ávónta kwéuvunda-kwasai.

14 maarán-áintávéta Áánútumpa'a súwiya kwésune. Ísu Káráísiti usáyaaitaraintavena Áánútu kwentéya tarúsinkenaya anónka'a sisatá siyáántán-tamai ávónta kwéuvune. Áánútu si'marówata Káráísitin-aaí amápa'-marava'a kosimátimunasaya kwéisaawana kwenááigo áséi-kwiyunkaamba úmaena amápa'-marava'a kóyáwé kwéiye. 15 Áánútu séna Ísu Káráísiti kentávéna imáyáa éna kesí mayáí kwémayaimba áséi-kwiyun-kanamo kwéagayaanteni'a kwéiye kwésimba mirámó intembá Ísu Káráísitin-aaí simátimunanaya Áánútu kentááyávéna séna Ísu Káráísitimo intembá áséi-kwiyun-kanamo kwéagayaanteni'a kwéowe kwéiye. Áánútun-aráái kwaráawai minkwiyúmbá isááwasa Sáátáánigon-aráái kwaráawai minkwiyúmbá isááwasa kwéowe. 16 Sáátáánigon-aráái kwaráawai puwésa Áánútuna némpa'a mai'mai'a ónááowai Ísu Káráísitin-aaí simátimunda-aintavesa ánkúkaamba kwéiye kwésewasa Áánútun-aráái kwaráawai mináántávésa sésa áséi-kwiyunkaamba kwéiye kwésesa mai'mai'a ónááowe. Áánútun-aaí simátimén-aimba anóm-bayaiman-ivo kwaásiye su'mai íma kanaán-umai kwémayaawe. 17 Áánútu si'marówata Káráísitina mayáí-kwáásí méta kwenauranka'a Áánútun-aaí árair-aimba simátimeta íma árúvare-kwaasiraani'a umái máyaunasaya meéyámbáréwa'a anón-ontamba mayánáe sésamo ontembá évakarawai Áánútun-aaí simátiménasaya meéyámbá simígwáe sésamo ontembá kesáá íma mirá kwéeta Káráísitina mayáí-kwáásí méta Áánútun-aaí árair-aimba kwésimatimune.

3

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai.

1 mináimbá kwésimatimundayaveta kentáá súwí'a íma maé kwéiyundayaawe. évakarawai aúvái agaimái tímúwasa maimaésa mátímúwa'a awáné'a kawé'an-owe siráavo kesáá íma mirá éta kentáásí mayáírár-áúvái agaimaéta mátiménata awáné'a aamoí umásinkaigwae-ita íma kweéta íma kentáásí mayáírár-áúvái agáyáaro kwésumpo Áánútu si'marówata kwená mayáiyá kwémayaumne. 2-3 évakarawaimo ó'owiti mayáígóná aúvái mo awánésamo aamoimó umátinkáantemba évaka-kwaasi keinárawa'a tuwánésa sésa árai'a Ísu Káráísiti Póroe mayáí kwémayaan-kwaasiye kwenté ti'marówasa kwenáái tasimátímúwasa isésa áraire suwaná Káráísiti kwená kwaási-i'a umátinkowana Áánútu asirayánkwaráwáin-amanko miwítirumpimba máyáísasa máyáawe kwésewe. mindáyave'a keinárawa'a Káráísiti agairáin-auvairaamba umái máyáawe. Ísu Káráísitina mayáígóná aúvái óntanka'o agairáin-auvairaamba ímanivo kempá'a kwáyáim-bayaima tuwánaantaveta aamoiyá kwéumatinkaundayaawe.

4 Ísu Káráísiti kentáá asirayámbá kwésimisata Áánútu aúranka'a asiramái méta mináíntá kwésune. 5 kentáávímbá kesí asirayámbá íma kwáyáísata mimbáyáiyá kwémayaumpo Áánútuna asirayándéiyá mimbáyáiyá kwémayaumne. 6 Áánútu aúná-aimba simái tarúmakain-aimba kosimátimewananya kwenauranka'a arupí umátinkainasa ménaaontavena asirayántá símakaiye. mináúná-áimbá simái tarúmakain-aimba Áánútu Mósesimba simámakain-amaamba ímanivo Áánútun-amanko

kentáásirumpimba máyáísata kwemó siráintenta kwéunda-aimban-iyé. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba íma kanaán-umai kwáráantavesa Áánútu aúranka'a íma arupí umái mésa puwí-ámpá'á kwégovo Áánútun-amanko imáyáaya símísata Káráisitín-aaiyaveta áraire séta aúnái'a umáiya maí'maita kwéune.

⁷ naaóv'á Áánútu Mósesimba óntan-kwandaaira'a siyáánkai-amaamba agaimái ámakaimba minámáámbá kwaránáe sésa umbá íma kanaán-umai kwarésa arááisu'mae kwéiyesa mindáyavesa puwí-ámpá'á kwégowe. Áánútu Mósesimbo áamáambo simámakonka'a Áánútumpakemba ságayamba paáréna Mósesi óika'a ságayamba paárúwana óntan-kwandaaira'o siyáánkai-amaambo agaimarómba maimaéna Ísareri-kwaasitopa'a kumúwasa Mósesi óika'a ságayamba kwéna póna tógáyáagaya úwasa íma kanaán-umai awánowana kwéna naaémba uwákuraiye. ⁸ naaóv'á Áánútu Mósesimba siyáánkai-amaamba simámakonka'a Áánútuna ságayamba paárúmbanivo ívé'a Áánútu kwenamankómbá ai'maráísana kwená kwaási tirumpimbá máyáiyé-aimba kwévaarimba póna Áánútuna ságayamba anómban-iyé. ⁹ Áánútu Mósesimba siyáánkai-amaamba simámakomba pósa íma kanaán-umai kwáráantavesa puwí-ámpá'á kwégowe. Áánútu minámáán-áimbá paárúnka'a kwená ságayamba kwáyowana ívé'a Áánútu kwenamankó kwenauranka'o arupí umátinkáin-aimba kwévaarisana póna kwená ságayankona asirayámbá anómba kwáyáiyé. ¹⁰ ívé'a aúná-aimba simái tarúmakain-aimba kwáyáísana usáyaaitarai-sagayankona asirayámbá kwáyáimba póta séta Áánútumo Mósesimbo siyáánkai-amaambo simámakai-sagayankona asirayámbá úwoisamba iyéyá kwésune. ¹¹ Áánútu Mósesimbo simámakain-aimba kwááyu-aimban-ivo aúná-aimba simái tarúmakain-aimba kwaikwai'a ínín-aimba anón-aimban-iyé. kwááyu-aimba simámakonka'a ságayankona asirayámbá kwáyombanivo ívé'a kwaikwai'a ínín-aimba paárisana póna anó-sagayamba asirayámbá kwáyáiyé.

¹² mináimbá asirayán-áimbá kwaikwai'a ínín-aimba ísaraunda póta íma sáá'a kwégaisata asiramái mináimbá kwésimatimundayaawe. ¹³ Mósesimo uráintemba íma miráyá kwéune. Mósesi Ísareri-kwaasiyavena séna kesóika'o kwáyái-sagayamba uwákwimba awánaavo séna ampaantanéi óika'a káátaraiye. ¹⁴ Ísareri-kwaasi táá'nei isésa tirunté marésa maémaenkakemba pósa ívé'a agáyáan-kwaasi Áánútumo simáímo tarúmakon-aimba aúváivinkemba awánamai isésa mináínkóná ááimba íma kawé'á umái kwéisaawe. Mósesimo óika'o ampaantanéi káátamakowasamo ságayambo ímo awánaraantemba ívé'a Áánútun-aai aúváivimba awánaamba miwítí imáyáago ítáguraisana kumayu'á isasá pósa mináúváígóná ááimba íma awánamai kawé'á kwéowe. Ísu Káráisitiye tarúmai máyáawaima Áánútun-aai aúváíma awánésa mináínkóná ááimba kawé'á umái kwéisaawe. ¹⁵ ívé'o máyáan-Ísareri-kwaasigwara'a Áánútun-aai Mósesimo agaimakón-aimba awánaamba miwítí imáyáago ítáguraisana kumayu'á isasá pósa mináínkóná ááimba íma ísaraavo ¹⁶ Ísóigo Ísu Káráisitínopa'o tembá minkúmáiyú-tántáá'á ánásainkakemba mináínkóná ááimba kawé'á umái kwéisaawe. ¹⁷ Ísóigo Ísu Káráisitiyemo súnnda kwenamankóntávé'a kwésune. Ísóigon-amankomo tirumpimbó máyáiwai sáwí-imayaagomo

tátokaimpinkemba kwéiyatinkaisasa kawe'á umái kwémaewe. ¹⁸ Ísareri-kwaasiti imáyáagomo ímo kawe'ó umáimo ísaraantemba kentáási imáyáago íma mirá isanayá Ísóigona ságayanko kentáá sáma kwégamasinkaintaawe. Ísóigo Ísu Káráisitín-amanko kentáásirumpimba ména kwenkááni'a umásinkenaya kwená ságayamba kwésimenaya mirá úmae kwéiyiye.

4

anamó kwímakaawanamo ááémo karákwintemba miráráán-kwaasiya máyaunda-kwasai.

¹ Áánútu aruntá kwéumasinkenaya mindáyavena kesí mayái máyáaro séna simakaisata kwenáái kwésimatimundaya sívón-kaiye séta íma kwétuwaumpo ² kwenáái simátimenaundayaveta aúpá'ó tigeayávésamo kwéomba sínaaemba kwéumameta íma kampa'á simátiyuweta Áánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba íma simátimeta Áánútu aúranka'a avora'á árair-aimba simátimunayasa suwánésaya árair-aime su'mai kwésewe tirunkakémbá sénááontaveta Áánútu aúranka'a miráyá kwésune. ³ ásí-kwasai avora'á kwésimatimundaya mináínkóná ááimbo ímo isésamo ésa miwímá Áánútuna némpa'a mésa puwí-ámpá'á kwégowaiman-owe. ⁴ Sáátáánigo marapá'á karákwiraiwai miwítí imáyáa kwétuntinkaisasa Ísu Káráisitín-aaiyavesa íma áraire kwésewe. Sáátáánigo séna Káráisitín-aaigo sáma kamátínkáivo séna miwítí imáyáa kwétuntinkaisasa Káráisitina ságayamba íma kwéawanaawe. Áánúto mo máyáintemba Káráisiti miráumai máyáísana Sáátáánigo séna Káráisiti sáma kamátínkáivo séna miwítí imáyáa kwétuntinkaiye. ⁵ kesáá íma anón-kwaasi úmpo Ísu Káráisitintave'a kentáási anóndakoman-iyé sénááontaveta kwenáái kosimátimeta kwená mayái-kwáási máyaunda póta kwétuwa'naa-undayaawe. ⁶ ááinka'a tũnkuwana Áánútu sáma kaaó súwana sáma karáimba kwemá sáma kamásínkáiwaiyaaman-iyé. Ísu Káráisiti óir-imayaa kwéundaya Áánútuna ó'oran-aaimba awánanaundayavena sáma kwégamasinkaintaawe.

⁷ kesáá íma asiramáiya méta ásí-kwasaiya tátokaumpo anamó kwímakaawanamo ááémo karákwintemba miráumaiya méta ásí-aimba tátokaundayaawe. suwánésa mináínkómó usáyaaitarain-asirayankomba awánésa sésa íma miwívínkémbán-ivo Áánútumpaken-asirayamban-iyé sénááontaveta íma asiramáiya méta minásíráyántá tátokaumne. ⁸ namuro-kwáásimó tinkamiyantavesamo úkóntemba ó'on-o'on-umbai-yantaako kentáá úkúraisata tu'maá'námo kwáyáimpinkenta móyuweta kwégune. évaka-tawai séta nóra séta Áánútuna mayái kwémayaumno kwésesta íma iyátá tukáumne. ⁹ sáwíta umásínkáambanivo Áánútu íma siyúwáísata máyaumne. sínkamomba íma ánásasuwawata úwoiya súvamai kwémaumne. ¹⁰ Ísumbo sáwí'o umánkesamo inkámówanamo pukáin-ampata kwégundaya pósa Ísu maí'mai'a isaná kwená asirayámbá kentáávímbá kwáyáiyé-aimba kwéisaawe. ¹¹ máyaundaya aasiyaasi-táwai séta Ísuna kwaási-i'a úndarakemba ívéra sínkamiyata puwónaumno kwésundaya pósa kesáá máyaundawaina ááimba Ísuma póna kentáásúma ánásanisuvimba máyáiyé-aimba kwéisaawe. ¹² ásí-kwasai simátimundaya sáwíta

umásinkesa sínkamiyata puwónaunda-ampata kwégundaya mindáyave'a ásí-kwaasi isé'a aúnaí'a umái máyáan-ampa'a kwégoe.

¹³ naaóvá'á Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútun-aaivyave'a áraire siré'a pó'a kwenáái kwésimatimune

siráintemba Áánútun-aaivyaveta áraire séta kwésimatimune. ¹⁴ Ísóigo Ísumba pukáimpinkemba usásinankarawai Ísunte tarúsinkenaya puwónaundavinkenta usásisinkenaya kentááwé keináraware sí'maiya kwenauřankata sínkánintaawe. ¹⁵ mayáiyá kwémayaundaya sawíta umásinkáambanivo túwa'naa eta íma ivátuwaunasa ó'on-o'on-kwaasi Áánútumo úwoimo túwa'naa in-áimbá isésa sáwívarawai Áánútumpa'a súwi símae iyésa kwenáwí'a anómbe úmae kwéiyowe.

Áánútuna asirayánkátá máyaunda-kwasai.

¹⁶ mináimbá imáyáa kwéundaya sívón-kaiye séta íma ivátukaumne. kentáásúma sáwí'a úmae iyísana Áánútu kentáási imáyáa aúnaí'a kwéumasinkaiye. ¹⁷ kentáásópa'o kwáyáin-umbai-yantaataveta séta úwoisan-umbai-yantaa'a kwááyu kwáyáiyé súnanaya naaémbe minúmbái-yántáápínkémbá ó'oran-kawe-tantaa'a usáyaaítimba kwaíkwaí'a ínín-kawe-tantaa'a paáriníye. ¹⁸ mindáyaveta marapá'ó awánáúnda-yantaa'a íma anón-imayaa éta kwíyómpa'o ímo awánáúnda-yantaataveta imáyáa úmae kwéiyune. awánáúnda-yantaa'a kwááyu-yantaa'an-ivo kwíyómpa'a íma awánáúnda-yantaa'a kwaíkwaí'a íníye. mindáyaveta umbai-yántáátávéta séta úwoisamban-íye kwésune.

5

¹ kentáásúma kwááyu-nankaa-suwawaata isatá minkúwawaakwarata marapátá méta maarán-áimbá kwésune. maankwááyú-námbá tawísíginata Áánútumo kwíyómpa'o úmakain-daumpa'a ménaundayaawe. mindámbá kwaási íma úmakaan-damban-ivo Áánútu kwená imáyávinkemba úmakaimba kwaíkwaí'a ínín-damba mindá kwíyómpa'o ménaunda-kuwawaa'an-íye. ² marapá'ó máyaundaya anón-imayaa éta kwíyómpa'o ménaunda-kuwawaata simínkwáeya kwéséta ³ maarán-áimbá íma séta puwéta súwawaar-íyaaínkaanta umáiyá máyaumne íma kwésumpo maarán-áimbá séta kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata naankáántá ónáeya kwésune. ⁴ kentáásúma kwááyu-nankaamba isatá máyaundaya umbai-yántáá'á kwáyáintaveta anón-imayaa éta marapá-súwawaataamo tuwánaunda-aimba íma séta kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata mayánaunda-ainta kwésune. miráyá ónaunda marapáké-súwawaakaanta aúkánata maí'maita ónaumne. ⁵ miráyáámó ónaundayavenaya Áánútu kentáá to'mayaa éna kwenamankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáísata mindáyaveta to'mayaa umásínkarainta mirá íníye kwésundayaawe.

⁶ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáintaveta kentáási imáyáa asiramáiyá máyaumne. marapá'ó máyaundaya Ísóigo Ísu Káráísitiyeya íma kwíyómpakaani'a umáiyá máyaundayaawe. ⁷ ívéta marapá'á máyaundaya kwenane'á íma kwéawaneta kwenááiyaveta áraire séta kwenká'á agevamáiyá méta

8 kentáásí imáyáa asiramáíya méta puwétaamo kwíyómpa'o Ísóigo Ísu Káráísitiyemo métaaraiya aamoí úsino. 9 maanká'ó máyaundayaawe kwíyómpa'o uménaundayaawe Áánútumbo arááímo kwétaini'a ónáe súndaya póna aamoí umásínkáisintaawe. 10 amáparawaiya Ísu Káráísiti aúranka'a máyáananaya kesáámó máyaundawaina ááintavena sísa ena marapá'ó máyáamba kawe'ó kwéowai kawe'-mékámá tiména sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba timínimba póta kwembó arááímo kwétaini'a ónáeya kwésune.

Ísuwemo tarúmaimo máyaundaya aúnái'a umáíya máyaunda-kwasai.

11 Ísóigo máyaundawaina ááimba sísa íníntaveta kwentávéna sáá'a kwégaisata kwenópa'a tígwáe séta kwaási kwétavisundayaawe. Áánútu máyaundawaina ááinta suwánaisa'a keinárawatemo máyaundawaina ááinta kwésuwanaamba kawe'á kwéiye kwésune. 12 kentáá súwí'a íma maé kwéiyundanivo máyaundawaina ááintave'a aamoí ónááontaveta máyaundawaina ááinta kwésimatimune. aamoí é'a kentááyávésamo sáwí-aimbo kwésen-kwaasi táái kanaán-umai anondá simátimenaaontaveta máyaundawaina ááinta kwésimatimune. minkwáási paáká-túwawaare su'mai tuwánésa kawe-kwáásímán-owe sésa tirumpin-ímáyáa íma awáresa kawe-kwáásímán-owe kwésewe. 13 évakarawai kentááyávésa uwo'aó'á kwéowe kwésewata kanaán-íye séta Áánútuntaveta imáyáa éta miráyá kwéunasaya évakarawai kentááyávésa kawe-ímáyáágwára-kwáásímán-owe kwésewata kanaán-íye séta keinárawataveta imáyáa éta miráyá kwéune. 14 amáparawai sáwí'o kwéomba mimbéyámá maésa púwóvo séna Ísu Káráísiti mimbóráwái kentááyávénawe séna pukáimba póta Káráísiti arumbá kwésimiwaina mayáiyé su'maiya kwémayaumne. 15 amáparawaiya sáwí-imayaago tátokaimpinkemba iyásinkanintavena Ísu Káráísiti pukáimba póta kentáámó sirááímo kwétaini'a íma kwéeta kwembó arááímo kwétaini'a kwéeta máyaumne. mirámó ónaundayavenaya kentááyávénawe séna puwúwana Áánútu usásinankaraiye.

16 ááéma marapá'ó máyáan-kwaasiti ááimba kwaréta évakarawaiyaveta kawe-kwáásímán-owe séta évakarawaiyaveta sáwí-kwaasiman-owe siráumpo ívé'a íma miráyá kwéseta ááéma marapá'ó máyáan-kwaasiti ááimba kwakáunda Káráísitintaveta úwoi-kwaasiman-íye siráundaya ívé'a íma miráyá kwésune. 17 mindáyaveta Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyaundaya aúnái'a umáíya méta ááémo uráundanten-imayaa íma éta ívé'a aúná-imayaa umáíya máyaumne. 18 Áánútu mirá kwéivo ááéma Áánútuna namuro-kwáásírámá umáíya máyaawananya Áánútu kesí kwaási-i'a umái maígwáe séna Ísu Káráísitimba ai'marówana kentááyávénawe séna kumpuwówana kwená kwaási-i'a umásinkenaya séna kesí kwaási-i'a ígwáe-aimba kosimátíméro séna si'mákaisata mimbáyáiyá kwémayaumne. 19 mináínkóná ááimba maarán-áimbán-íye. Ísu Káráísiti amáparawaiyavenaya imáyáa éna pukáimba mindáyavena Áánútu imáyáa éna kwaásimo sáwí'o kwéomba íma aavimba kwémaitinkaiwo kwená kwaási-i'a kwéumatinkena kentááyávénawe séna kesí kwaási-i'a ígwáe-aimba kosimátíméro séna si'mákaisata kwésimatimune.

20 kesáá Ísu Káráisitina aantá-kwaasiya únanaya simásímísata keinárawa'a kwésimatimundayaawe. Áánútu keinárawatavena asiramái siráísata siráin-ainta kwésimatimune. Káráisiti pukáintavena Áánútuna namuro-kwáásíráámbá umái máyáampinkemba kwená kwaási-i'a kwéumatinkaivo kwenááiyave'a owé seró. 21 Ísu Káráisitimpimba sáwí'o íí-áímbá íma kwáyowana Áánútu kesáámó sáwí'o únda-aimba kwempintá ámakaiye. Káráisitiye tarúmaiya méta Áánútu aúranka'a arupí umáiya ménaundayavenaya Áánútu mirá úwana Káráisiti kesáámó sáwí'o únda-aimba maimaéna mindánankwara'a pukáimba póna Áánútu kwená namuro-kwáásírááni'a umáiya máyaundawai kwená kwaási-i'a kwéumasinkaiye.

6

1 Áánútuwe tágárotamai méta mayái kwémaeta asiramái simátimeta séta Áánútu úwoi kwétuwa'naa-imba pó'a íma úwoi mé'a kwembó arááímo kwétaini'a oró kwésune. 2 naaóvá'á Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba Áánútumo siráin-aimba agaimaréna séna úwoi túwa'naa uráunda-kanaa kentáái isé'a sáwí'o umáimo máyómpinkembo tíkaunda-kanaa túwa'naa uráumne Áánútu siráíye agaimaréna siráimba mindáyave'a isáaro. ívé'a Áánútu úwoi kwétuwa'naa-in-kanaama éna sáwí'o umáimo máyáampinkemba kwétirain-kanaama ímbá pó'a íma úwoi mé'a kwembó arááímo kwétaini'a oró.

3 kentáásí mayáigómbá awánésa sáwí-amba kwáráavo séta kawé'-máiyáiyé su'mai kwémayaundaya pósa íma árai'a sésa sáwí-mayai kwémayaawe kwésewe. 4 amápa'-mayai kwémayaundayaveta séta suwánésaya árai'a Áánútuna mayái-kwáásímán-owe sígwáe séta mimbáyái kwémaeta máyaumne. umbai-yántáá'ó kentáásópa'o tisasamó sí'o iní'o umásinkesaya sáwí'o umásínkáanta íma ivátuweta asiramáiya máyaumne. 5 Áánútuna mayáiyá kwémayaundarakemba sínkambai ándáva'o mósinkesayaamo úkúmakesamo sáwí-aimba simánkesa mirámó kwéonta anóm-bayai kwémaeta no'wáamba íma suúyá kwégwaeta úwoi mayái kwémaeta sááimo kwésinkainta íma ivátuweta asiramáiya máyaumne. 6 kentááyávésa Áánútuna mayái-kwáásímán-owe sénááontaveta kawé'-máiyáiyé su'mai kwémaeta kawer-ímáyáá kwéeta paru umái méta kawé'a kwéumatinkaunanaya Áánútun-amanko keséya máyáísata árai'a miwítí imáyáa kwéeta 7 árair-aimba kwésimatimunanya Áánútu asirayámbá kwésimisata mirám-báyái kwémaeta Áánútu aúranka'a arupí umáiya máyaundaya mindá kweukáámbá araa'naa uráunanaya sáwí-aínko kentáávímbá íma kwétisata Áánútu aúranka'a arupí umáiya máyaundaya mindá iwevoiráámbá umásoketa umbai-yántáá'ó kesópataamo timbá kwéusayaaitaundayaawe. 8 évakarawai kentáá súwí'a mósá máráawasa évakarawai kentáá súwí'a simái sáwí'a owasá évakarawai kawer-áímbá simásíméwasa évakarawai sáwí-aimba simásíméwasa árair-aimbo simátimundayavesaya évakarawai kentááyávésa kampa'a kwésewe sewasá 9 évakarawai kawé'a umái suwánésaya kampa'a sésa úwoi-kwaasiman-owe sewasá évakarawai kentááyávésamo puwónésa owémó kwéseмба íma puwúndaya úwoiya súvamaiya máyaumpo suwánaaro. Áánútu

arupíya kwéumasinkaimba íma sínkamisata kwévuwune. ¹⁰ sáwíva-tantaako kentáásirumba umbái kwétamasinkainta kentáásirumba kawé'a úmae kwéiyiye. kesáá óísamba íma makáundayawaiya éta Áánútun-aaí sáwívarawaiya kwésimatimunasaya kawé'a umái kwémaewe. óísaniyaaiwai éta Áánútun-aaí tátokaundayaveta kawé'a umáiya máyaumne.

¹¹ Kórinti-naopaken-kwaasi ísáaro. kentí imáyáa éta kentáásirumpinken-aimba avora'á simátimakaundaya ¹² keinárawataveta íma kayoráúna'a kentááyávé'a kayó'mái máyáawe. ¹³ kesí iyámpóímo simátimundantenkaamba simátimumpo kentí imáyáamo úndantemba kentáási imáyáa é'a kentirumpinkén-áimbá simásiméro.

Áánútuna naankaantáán-úne siráin-kwasai.

¹⁴ oó'á tombá moórá anóm-purumakankwara moórá sáwíyam-purumakankwara'a íma kwétagarotamai kwisóvo awaira-púrúmakánkái tinumarampimbá kwímakaawasarai oó'á kwétoye. mirámó ontembá keinárawa'a Áánútun-aaíyave'a áraire sewáiyé ímo áraire sewáiyé íma tágárotamai mé'a mayái máyáaro. arupí umái máyáawaise Áánútun-aaí arááíraawaise íma kanaán-umai tágárotamai mésa mayái kwémaraawe. ságayankwara tunígwara'a íma moórávimba kwáyáiyé. ¹⁵ Ísu Káráísitiye Sáátáánigowe íma mimbórá-imáyáa óyasa Áánútun-aaíyavesa áraire sewáiyé ímo áraire sewáiyé íma mimbórá-imáyáa kwéowe. ¹⁶ Áánútuna naaúmpa'a kwesé kwaántá-kwaasi mimbórávimbá íma ménaaowe. Áánútu asirayánkwáráwái kentáásirumpimba máyáísata kwená naankaantáán-úne. mináíntávéna naaóv'á Áánútun-aaí tíváívimba agaimaréna séna Áánútu séna

kesí kwaásiye mé'a miwíwimbá kwénaae'a miwítí Ísóigo onasá kesí kwaási-i'a ónááowe Áánútu siráiyé. ¹⁷ mindáyavena Ísóigo séna úwoi-kwaasivinkemba tiyuwé'a moórá-ayampa'a mé'a sáwí-mayaigomba tínaaemba umátimiya'a tiré'a ¹⁸ kentivoí'a ona'á kesáánimbaa'a kesiyáámúmbaari'a ónááowe.

Ísóigo amápar-asirayamba tokáiwai siráiyé agaimaréna siráiyé.

7

¹ kesí kwaási ísáaro. Áánútu kentááyávéna imáyáa éna mináimbá simái tarúmakaintaveta kesúrake-sawi-yantaare kentáási imáyáavinke-sawi-yantaare sínaaemba umáméta kawé'a umáiya méta Áánútu aúranka'a sáá'a kwégaisata Áánútundei-i'a umái méta kaweré su'maiya éta miráyá onó.

Póro arunkó aamoi uráin-kwasai.

² kentááyávé'a íma kayoré'a kentáási imáyáa úwoi oró. íma sáwí'a umátinkaawanasaya sáwí-amba kwakáawe. íma kampa'á simátiyuweta miwítí óísanta íma mémairaumne. ³ mináimbó simátimunda íma aaívimbá kwémaitinke'a sùne. kentí imáyáa kwéundaya simátiméta ókwara'a miráyá kwéune séta úwoimo máyaundaya kentí imáyáa kwéeta puwónaundakanaa tínimba úwoi kentí imáyáa kwéonanaya tíniye. ⁴ árai'a kawé'a

umái máyáawe asiramái sé'a kentúwí'a mósá kwémaraumne. anón-umbai-yantaa'a kentáásópa'a kwétimba mindáyave'a íma imáyáa é'a kentí imáyáa únana kentááigo asiramásínkáisana sirunkó ávááraumai aamoí kwéiye.

⁵ Táróasi-naopa'a tuwéta Másétóniyaa-marava'a tamáyaawanda íma kawekánáá úwata máyaawanasaya amápa'-naopimpa'a kae'náé'a ésa aaisambá kwésuwana kentáási mayáiyávéna kentáásirunko umbái kwétowana ⁶ Áánútu tirunkó umbái kwétain-kwaasi tiráváyáiwai kwemá sirávanaintavena Táításimba ai'marówana keinárawa'a tiyuwéna kentáásópa'a téna ⁷ maavá'ó túntaveta aamoí éta keinárawatemo máyonkawer-aimba simásimuntavetaagwara'a aamoí ówánanaya keinárawa'a kentáá suwánanae siráamba tasimásimenaya sáwí'o uráantavenamo kentirunkó umbaimó taráimba tasimásimenaya kentávésamo kamparáimbó sen-kwáási táái anondá simátímakaamba tasimásimenaya miránántómbá tasimásimuwata isááwánanaya kentáásirunko aamoí uráiyé.

⁸ aúvái agaimái timé'a asiramái sé'a ó'a íma mirán-oro siráunda mináúvái awánowana sáwiyanka'a kentirunkó umbái tówa'a mináimbá isé'a mináúvái agairáundayavena sirumbá umátinke'a ívé'a sirunkó íma umbái téna ⁹ kawé'á kwéiye. kentirunkó umbái tóntave'a íma aamoí é'a kentirunkó umbái tówa'a sáwí'o uráambo tínaeembo umámakaantave'a aamoí kwéune. sáwí'o kwéontavena tirunkó umbái taíno Áánútu kwésiye. mindáyave'a mináúvái agaimái tímakaunda íma sáwí'a umátínkaraumne.

¹⁰ Áánútu tirumbá umbái tamátinkaiwai sáwí'o kwéomba tínaeemba umámewana sáwí'o umáimo máyáampinkemba Áánútu tiréna kawepá'á mógwétinkaisana mindáyavena tirunkó íma sáwí'a kwéivo marapá-kwáási Áánútuntavesa íma imáyáa kwéowai tirunkó umbái tainká'á sáwí'o kwéomba íma tínaeemba umámesa úwoi sáwí'a ésa Áánútuna némpa'a maí'maí'a ónááowe. ¹¹ sáwí'o uráantavena Áánútu kentirumbá umbái tamátínkaraimba pó'a kawé'á uráamba imáyáa oró. keinárawapinkemba moóráwai sáwí'a uráimba íma asiramái simámake'a tímakaunda-auvai-aimba isé'a sé'a arupí umátinketa kawer-ámbá kwáráano sé'a sáwí'o uráantave'a tigaeyávé'a é'a sáwí-meyambo kentópa'o tíníntave'a táátave'a é'a sé'a arupí umátínkáanana Póromo ménamo éna súwa'naa íníye sé'a sáwí'o uráiwaimba ááéma sáwí-meyamba amé'a keinárawapinke-sawimayaa arupí umátinke'a mirá uráamba ánásaraiye-aimba ísaraumne.

¹² mináúvái agaimái tímakaunda sáwí'o uráin-kwaasigontave'a íma aiva'á imáyáa é'a sáwí'o umánkarain-ininkontave'a íma aiva'á imáyáa é'a íma mirá uráumpo Áánútu aúranka'a kentááyávé'a anón-imayaa é'a kentááyávé'a sé'a miwíyávéta anón-imayaa kwéune sénááontave'a mináúvái agaimái tímakaumne. ¹³ mináúvaimó tímakaundanteni'o uráamba kentáási imáyáa kawé'á umásínkaraawe.

Táításimba ai'marááwánanaya kentópa'a koména kwenarunkó umbái kwétowana túwa'naa úwa'a kawé'á uwaná aamoí éna kwenarunkó kawé'á úwana kentáásópa'a téna tasimásimuwata iséta mindáyavetaagwara'a aamoiyá kwéune. ¹⁴ ááéma Táítási aúranka'a kentúma maé iráunana simátímakaunda-aimbo árair-aimbo siráundantemba Táításimbo kentááimo simámakaunda-aimba árair-aimban-íye. Táítási keinárawate koména kemó kentááimo simámakaunda-aintavena árair-aimba siráiyé siráimba mindáyave'a íma sigaeyávé'a kwéune. ¹⁵ Táítási keinárawate komáyowa'a

kwentávè'a aamoí é'a táátave'a é'a tiyántámbá kwétowa'a kwenáái isé'a mirá uwaná mindáyavena Táítási imáyáa éna arumbá kwétimiye. ¹⁶ keinárawatave'a sé'a amápa'-mayaimo ésa kawe'á úmae iyónááowe kwésunana sirunkó kawe'á kwéiye.

8

Ísóigona kwaási túwa'naa uráan-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. Másétóniyaa-marava'o naaó'-nao'a máyáawai Áánútuna kwaási kwemá kwétuwa'naa-in-aimba simátimenaumpo isáaro. ² anón-umbai-yantaa'a miwítópa'a téna kwétavisisasa íma ivátuwesa Áánútuntavena tirunkó kawe'á úmae íyísasa miwí kesávái óisaniyaain-kwaasi máyáantavesa íma imáyáa ésa Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawaiyavesa imáyáa ésa sáwíyan-oisamba makáampinkemba sáwíva-tantaa'a torupásuwesa túwa'naa uráawe. ³ árair-aimba simátimune. miwí sésa maarán-tántáá'á kanaán-umai tíménaumpo ó'omba torupamá tíménáe sésa miwítí imáyáavinkemba mirá ésa sáwíva'a tímakaawe. ⁴ kentááyávésa asiramái símae iyésa sésa Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawai tíménáe sétaamo únda aamoí kwéune siráawe. ⁵ imáyáawe su'maimo únda-yantaare su'mai íma tímakaavo ó'on-o'on-tantaakwara'a tímésa aiva'á Ísóigontavesa sésa ená kwaási-'i'a umáíya méta ená mayáíyá kwémayaumne sirésa Áánútuna imáyáavinkemba kentááyávésa sésa Áánútuna mayái simásimiyata keinárawate mayánaumne sésa ⁶ maanká'á Másétóniyaa-marava'a máyáawai mirán-áimbá siráamba póta Táításimba simáméta séta Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási túwa'naa ónááom-bayai Kórinti-naopa'a koáimba ásáre tayauweré kuré túwa'naa inasá torupamá maráiyana ánásaino Táításimba simámakaumne. ⁷ ó'on-o'om-bayai kawe'á umái kwémaraawai é'a Áánútun-aaiyave'a asiramái imáyáa kwé'e'a kwenáái kawe'á umái kwésimatime'a kwenááigona ááimba kawe'á umái kwéise'a karuwaa'á é'a kwétuwa'naa-e'a kentirumbá kwésime'a mirámó kwéon-kwaasi ontávéta simátiméta séta Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawai túwa'naa ónááomba kawe'á umái tíménááowe kwésune.

⁸ maanká'á Másétóniyaa-maravakewai Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawaiyavesa imáyáa ésa kawe'á umái tímakaan-aimba tíménaunda mirán-oro íma kwésumpo tíménááo. íya tíménááo sé'a kentirunkómbá tísaa umái kwésaumne. ⁹ kentáási Ísóigo Ísu Káráísiti úwoi kwétuwa'naa-imba ísaraawe. kwíyómpa'a ó'oran-kawe'a umái máyomba keinárawatavena imáyáa éna kwíyómpa'a tuwéna kawe'á umái ménaaontavena úwoi-kwaasiraamba umái marapá'á kumbéraiye.

¹⁰ ké'naan-aimba kesí imáyáavinkemba sumpo isáaro. ááéma Áánútuna kwaásivinkemba keinárawa'a aiva'á sé'a torupamá tíménáe sé'a ááimba asé'a moóra-ima maisukáavo ívé'a mimbáyái ánásasuwaaro. ¹¹ ááéma karuwaa'á umái to'mayaa é'a ívé'a karuwaa'á é'a sáwíva-tantaa'o makáawai sáwíva'a maráiyasa sáwíyambo makáawai miráumai maráiyasa miráumai maráiyana ánásaino. ¹² sáwíva-tantaa'o maráane sáwíyambo maráane Áánútu tuwánanivo tíménáemo síyan-tantaa'a sáwíva-tantaapinkemba sáwíva'a maré'a sáwíyampinkemba sáwíyamba maré'a tíménááomba Áánútu awánéna kanaán-iye síníye.

¹³ túwa'naa ónááomba íma amápa'a tu'mái ánáse'a kesáv'é'a kwémare'a oró. ¹⁴ ánivo ívé'a makáan-tantaa'a kwáyáintave'a mimpínkémbá tim'é'a naaémbo ímo maránááomba miwí keinárawa'a túwa'naa ónááomba mimbórái'a umái ménaaowe. ¹⁵ miráumai naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna moórá-tonko áwí'a máána-tone séna toóntávéna séna sáwíva'a túkúmai kwénowai tímú'a vówasa íma aráá'a márówasa sáwiyamba túkúmai kwénowai tímú'a vówana íma táái tínkaraiye

agaimaréna siráíye. miráumai ívé'a makáan-tantaa'a kwáyáintave'a mimpínkémbá tim'é'a naaémbo ímo maránááomba miwí keinárawa'a túwa'naa ónááowe.

Táitási Kórinti-naopa'a kuráin-kwasai.

¹⁶ Áánútu Táitásimba imáyáa ámisana kemó túwa'naa úndantemba kwegwárá'a túwa'naa ónáe kwésisata mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ¹⁷ Táitásimba simámeta séta kotúwa'naa inasá Yútiyaa-maravaken-kwaasi túwa'naa ónááontavesa évaka-tantaa'a torupamáí maránááowe súndayavenaya aamoí éna kwená imáyávinkenkwara'a séna ó'a miwísé koménaumne Táitási siráíye. ¹⁸ Táitásimba ai'maráandara'a moórá-kwaasigwara'a ai'maráanana kwesé kwíniye. kwemá áséi-kwasai simátíma'mae kwénaaisasa naaó'-naokemba Ísóigona kwaási kwenáwí'a mósá kwémaraawai kwemá Táitásiye kwíniye. ¹⁹ Ísóigona kwaási naaó'-naokemba kwembá usásinankesa sésa esé mimbáyái mayaaó sewaná keséya kwénaaena túwa'naa únda-mayaiya kwémayaisasa kentáási mayáigómbá awánésaya sésa toómbá íma makáan-kwaasi kwétuwa'naa-owe kwésesa Ísóigo áwí'a mósá kwémaraawe.

²⁰ mimbáyáímó kwémayaundaya sáwí'an-owe seváiyé séta ²¹ Ísóigo aúrankare kwaási túrankare mimbáyái kawé'á ónáe séta naaó'-nao'a kwénaaeta torupámáráan-ontantomba maimaéta ímo makáan-kwaasi túwa'naa ondayávéta kwénaaumne.

²² minkáé'nárimo ti'maráandara'a moóráwainkwara'a ai'maráanana kwéna kaumbosé koinímba kwembá sáwíva-tawai áisaa umái awánanae súndaya kwétuwa'naa-in-kwaasigo isatá awánaraumne. keinárawa'a kawé'ó umáímo máyáan-aimba iséna póna kotúwa'naa ónáe siráíye. ²³ Táitásin-aaí súnnda kesé tágárotamai ména túwa'naa índayavena kesé mayái kwémayaiye. kwesémo koóyááoiyan-kwaasi táái súnnda mimbáyái mayáyááoiyantavesa naaó'-naokemba Ísóigona kwaási keinárai usásintinkaraayasarai Ísu Káráisiti áwí'a mósá kwémaraaiye. ²⁴ mindárau kentópa'a komáyaiya'a kentirumbá tíméro. kentúmo maé kwéiyundayavesamo sésa arái'a kawé'á umái máyáawe kwésesa naaémbo naaó'-nao'a Ísóigona kwaási kosimátíma'mae naaiyasa kentáái isánááowe.

9

Ísóigona kwaási túwa'naa ónáemo siráan-kwasai.

¹ évaka-tantaa'o torupamáímo Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaásimo timénááon-aimba á'a ísaraantave'a maanáúváivimbá íma ayáátááka'a simátimenaumne. ² túwa'naa ónáemo siráan-aimba ísaraumne. Másétóniyaa-maravaken-kwaasi kentáái simátimewanda kentúma maé iyé'a

keinárawatave'a sé'a Ákáyaa-maravaken-kwaasi mimbáyái kwéto'mayaa-esa moóra-ima maisukáawe séwánasa isésa sésa kesáágwára'á túwa'naa ónáe sésa évaka-tantaa'a torupámakaawe. ³ kentúma maé iyéta séta mimbáyái to'mayaa úmakaaweya súnda-aimba úwoi-aimban-iyé sevó séta kaumbonárau ti'maránasa kentópa'a kónááowe. kemó siráundantemba to'mayaa úmaranaaontaveta minkáúmbónárau ti'maránasaya kotúwa'naa ónááowe. ⁴ naaémba kentópa'a konasá Másétóniyaa-maravakembo évakarawaimo kesémo kwésamo ésa ímo to'mayaa úmakemba kotuwánaiyamba tigeayávé'a íya'a to'mayaa úmakaawemo siráunda-aintave'a sigaeayávé'a ónaumne. ⁵ mindáyave'a imáyáa é'a mindárayave'a asiramái simátimé'a sé'a kemó ímo kuráandara'a miwítópa'a koméwasa simáímo asirámakaantemba évaka-tantaa'a torupámáráaro simátimakaumne. naaémba kentópa'a kona'á kentí imáyáavinkembo torupámárémba úwoi maisiménááovo íma tísaa ónaumne.

⁶ maarán-áimbá imáyáa oró. kígau ombá moóra sáwíyan-kigau úmakesa sáwíyan-tomba áká'mai naawasá moóra anón-kigau úmakesa anón-tomba áká'mai kwénaawe. miráumaimo kwétimemba naaémba mirán-kánái'a umái mayánááowe. ⁷ miráumai moóra-morawai timíyan-tantaatave'a imáyáa uré'a miráumai tíméro. íma timénáe-imayaa kwéé'a tímévainivo. kemó asirayán-áimbó siráundayavaiye sé'a tímévainivo. imáyáa umái kawé'a uré'a tíméro. timénááontavesamo aamoimó ónááowai miwí Áánútu aamoí kwéumatinkaimba pó'a timénááontave'a aamoí oró. ⁸ Áánútu kanaán-umai ávááraumai kawé'a umátinkaimba amápa-tantaatave'a kawé'a umái mé'a ó'on-o'on-kawe'-mayai mayánááontavena Áánútu ávááraumai kawé'a kwéumatinkaimba pó'a mirán-káwé'-máiyái kanaán-umai mayánááowe. ⁹ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aii aúváivimba agaimaréna séna ímo makáawai túwa'naa esa tímatuwaawai miwítí kawé'-máiyái kwaikwai'a íniye agaimaréna siráiyé.

¹⁰ Áánútu amápar-anayumba tímísasa mairésa kwégigau-umandaawe. Áánútu minánáyúnkómbá anón-úmáráísasa áká'mai kwénaawe. miráumai Áánútu kawé'a umátinkaina'a túwa'naa íyana mimpinkémbá kawé'-máiyái anómba paáriníye. ¹¹ Áánútu kawé'a umátinkaina'a aasiyaasi kanaán-umai túwa'naa íyasa simíyataamo timénaunda-yantaatavesa Áánútumpa'a súwi sénááowe. ¹² miráumaimo túwa'naa ónááomba Ísóigona kwaási ímo makáawai túwa'naa íyana sáwívarawai tirunkó kawé'a ínaa Áánútumpa'a súwi símae iyónááowe. ¹³ keinárawatavesa sésa Ísu Karáisitín-aaiyavesa áraire sésa asiramái imáyáa kwéesa pósa súwa'naa uráawe sésa Áánútu áwí'a mósá marésa miwíyé amáparawaiye úwoi tíménááontavesa Áánútu áwí'a mósá marésa ¹⁴ Áánútumo keinárawa'o anómbo kwétuwa'naa-intavesa keinárawatavesa imáyáa ésa túwa'naa umai Áánútumpa'a námúnaa sénááowe. ¹⁵ Áánútu amáparawaiya ó'oran-kawe'a kwéumasinkaisata póta kwenáwí'a mósá kwémaraundayaawe.

10

Póro kwená mayáiyávái simátimakain-kwasai.

1 keinárawapinkemba évakarawai kentávésa sésa Póro keséya taména paru umái aái siráivo némpa'o máinka'a asirayán-áintá kwésimasimintaawe kwésewe. Ísu Káráisiti marapá'ó máyonka'a paru umái ména íma aaisambá siráintave'a imáyáa é'a asiramái simátimune. 2 kentópa'o kondá íma asiramái sénáe súndanivo imáyáa é'a keinárawapinkemba évakarawai kentáyávésa kampa'á sésa marará-kwáásiti ááimba kwégwaraawemo kwésentave'a asiramái simátimenaumpo kárákwiyoro. 3 marapá'ó máyaundaya namuro-kwáási usáyaaitanae sésamo áái'o tíyántemba íma mirá éta marapá-sáwí-yántáá'á usáyaaitanae séta Áánútuna mayái kwémayaumne. 4 taané iwevóiyé úmakesamo áái'o tíyamáimo usáyaaitanaesamo ontembá íma mirá éta Áánútu asirayámbá símakaisata ó'on-o'o-sawí-asirayamba kwéusayaaitaundayaawe. 5 kentáá sááiyavesa kampar-áinéímó kwésewai tááigomba kesááigoya kwéusayaaitaiye. évakarawai miwí túwí'a mósá marésa Áánútun-aai isáavo sésa simái aambá áumbaraawata aambó áumbaraan-aimba usáyaaiteta kentáási imáyáago Ísu Káráisitin-aai isáínkwáe simae kwéiyundayaawe. 6 kentáá sááiya isáígwáe séta timu'maréta máyauna'a mirá íyata tuwánéta kentáá sáái íma kwéisaawai sáwí-meyamba timénaumne.

7 keinárawa'o máyáawaina ááimba imáyáa oró. keinárawapinkemba évakarawai sésa árai'a Ísu Káráisitina kwaásiya úne sentembá kesáágwará'á Ísu Káráisitina kwaásiya úmpo mindáyave'a imáyáa oró. 8 Ísóigo asirayámbá siménaya keinárawa'a íma sáwí'a umátinkanaumpo kentí imáyáa asiramátinkanaundayavenaya minásíráyámbá símakaiye. minásíráyámbó símakaimbo simátíma'mae iyúnda-aimba mindá árair-aimba isatá póta minásíráyámbó símakaimbo simátíma'mae iyúnda mindáyaveta íma sigaeýáveta kwéune. 9 aúvái agaimáimo tímúnda íma maarán-imáyáá é'a inkáiséro sénaya maanáúvái agaimái kwésimiye sevó-imáyáá kwé'e'a kwéagayaumne. 10 évakarawai kentávésa sésa aúváiimba asirayán-áimbá simásimenaya ááéma keséya taména aamoisayán-kwáási ména úwoi-aimba simásímakaiye kwésewai 11 miwí maarán-áimbá imáyáa oró. kentí némpa'a máyaunda póta aúváiimbo simátimunda-ainta kentópa'o kwéta mimbórá-áimbá póta kosimátimenaundayaaniye.

12 kentávésa mirán-áimbó kwésewai miwí túwí'a mósá marésa anón-kwaasiya úne sewatá íma mimbórá-kwáásiráántá umái méta miwímó máyáawaina ááimba awánéta kesáá máyaundawaina ááinta íma taainéta séta kawe'á umáiya máyaumne. sáwí'a umáiya máyaumne séta íya taainánaumne. miwí moórá-morawaimo máyáawaina ááimba tuwánésa miwítí imáyáavinkemba sésa máyaundawaina ááinta kawe'án-íye kwésewe. mirámó kwéomba sáwí-imayaavinkemba kwéowe. 13 keinárawapimba Áánútumo símakainda-mayai-aimba sénaumpo ímo símakainda-aimba íma sénaumne. 14 keinárawa'o máyáapa'a Áánútu íma aambá aunéna úwoi kesáái kosimátíméro simásímakaisata úwoiya Ísu Káráisitina ásíe-kwasai kosimátímakaumne. mirámó uráunda Áánútu íma aambá áúnkaisata úwoiya kosimátímakaumne. 15 Áánútumo aambó áúsinkaraim-bayaiyaveta ó'on-kwasimo mairáam-bayaiyaveta kesáá mairáumne íma séta kentáá súya maé kwéiyune. Ísu Káráisitin-aaiyave'a áraire sé'a asiramái imáyáa úmae iyónááomba timu'maréta máyaunda pó'a mirámó íyata ávááraumai

túwa'naa ónaundayaawe. ¹⁶ mirámó íyata kanaám-póta tiyuwéta ó'on-o'om-barava'a Ísu Káráisitín-aaí simátíma'maeta naaónaumne. ó'owimo Ísu Káráisitín-aaímo simátímaken-ayampa'a íma kométa kampa'á séta kesáá simátímakaumne séta kentáá súya maé iyónaumne.

¹⁷ naaóvá'á Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna miwí kesávái mayáiyávésa íma túwí'a mósá marésa Ísóigona mayáiyávésa kwenáwí'a mósá máráaro agaimaréna siráíye. ¹⁸ kwaási kesávái kawe-kwáásímá úne kwéseмба ímanivo Ísóigo kawe-kwáásímán-owe kwésiwai mindá Áánútu aúranka'a kawe-kwáásímán-owe.

11

kampar-áántá-kwáásítí kwaasái.

¹ kesúma maé iyé'a sáwíyan-aimbo sendá íma aambá áúsinkaiya'a úwoi sénaumne. ² keinárawa'a sáwí-amba kwáráavo sénamo Áánútu kárákwiraintemba miráumai kenká'á kárákwiraumne. kawer-ínáámárúmó moórá-kwaasigonka'o síváu maraantemba miráumai keinárawa'a tí'mae'a Ísu Káráisitínop'a mátínkáana'a kwesé ménaoowe kwésune. ³ naaóvá'á iraankavayaankó moórá-ininko áwí'a Ívimba kampa'á simáuwowana mináíntávéna áraire siráíye. miráumai évakarawai kentí imáyáa sáwí'a umátinkaiya'a Ísu Káráisitintave'a asiramái imáyáa kwéomba ivátúwáavaiye sé'a mindáyave'a anón-imayaa kwéune. ⁴ ááéma avora'á Ísu Káráisitín-aaí kosimátimewana'a ísówana Áánútun-amanko keinárawate máyowasa évakarawai kentópa'a komésa Ísu Káráisitín-aaigomba kwaé'náer-aimba simátimesa Áánútun-amankontavesa kampar-áímbá simátímúwa'a aamoí'é'a minámbá kwaránáe siráawe.

⁵ minkwáásiyávé'a kampa'á sé'a Áánútuna aantá-kwaasima pósa anón-kwaasiman-owe sembánivo minkwáásí kembá íma usáyaitaraawe. ⁶ aaimó kwésimatimunanamo sóikomo umbái kwétaimba mindá íma anón-tantaa'an-ivo Áánútun-aaigona ááimba kawé'a umái ísaraunda mindá anón-tantaa'an-íye. sáwíva-tawai árair-aimba amápa'a simátimewana'a ísaraawe.

⁷ Áánútun-aaí simátimewanda meéyámbá íma mairé'a simátímakaumne. mirámó ówánda kentúwí'a maé iyé'a kesúwí'a úwoisankaamba uráumne. mirámó uráundayave'a kentávé'a sáwí'a uráíye-imayaa kwéombanivo íma sáwí'a uráumne. ⁸ keinárawapimba Áánútuna mayái mayááwánda Áánútuna kwaási ó'on-o'on-daopakewai súwa'naa esa évaka-tantaa'a símúwa'a keinárawapimba mayái mairáumne. miwímá sésa naaémba kentáá simíniye íma sunkákémbá úwoi miwítí évaka-tantaa'a kwésimuwa'a keinárawapimba mayái mairáumne. ⁹ keinárawate komáyaawanda kesí óntamba ánásowa'a súwa'naa oró-áímbá íma sé'a máyaawanasa Másétóniyaa-maravakemba évaka'a Áánútuna kwaási tésa ímo makáunda-yantaa'a másúwa'naa uráawe. minká'ó uráudentemba naaémba mirá ondá umbai-yántáá'á tímúnavo sé'a súwa'naa oró-áímbá íma sénaumne. ¹⁰ Ísu Káráisitína árair-aimba kwésimatimundawai úndantemba Áánútun-aaí simátímakaundarakemba keinárawa'a Akáyaa-maravaken-kwaasivinkemba

óntamba íma mairáumne-aimba símae iyónasa mináintávésa kamparáimbán-íye íma sénááowe. ¹¹ nóra séra mirán-áimbá kwésuno. sirumbá íyu kwétimeru kwésuno. sirumbá á'a kwétimunda Áánútu kwésuwanaiye.

¹² Áánútuna aantá-kwaasima owémó keinárawa'o kwésen-kwaasi miwí túma maé iyésa sésa Póromo Áánútuna mayáimó kwémaenamo keinárawatopakembo óntambo kwémayaintemba miráyá kwéune sevó sé'a kentópakemba óntamba íma kwémae'a mirá ónaumne. ¹³ miwí máyówana Áánútu kesí aantá-kwaasiman-owe íma séna ti'mákaiye. Ísu Káráisitina mayái-kwáásiyá úne kampa'á sésa aká'áánkaamba sésa kwená mayái kwémayaumne kwésewe. ¹⁴ mirám-báyáimó kwémayaamba íma sá'a kwégaíye. kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'náko ságayawairaamba Sáátáánigo aká'ááni'a kwéíye. ¹⁵ miwí kwená mayái-kwáási ontávésa kwemó intembá arupí-kwaasiraamba ésa aká'áánikaamba kwéowe. mindáyavena íma sá'a kwégaivo keinárawa'a íma táá'a kaíno. miwítí sáwí-mayairakemba sáwí-meyamba mayánááowe.

Ísuna mayáimó mayáúndarakemba umbai-yántáá'á kempímbá tiráin-kwasai.

¹⁶ maarán-áimbá ókwar'a súnnda kentáv'e a sáwí-imayaagwara-kwaasima iyé-áimbá íma seró. ánivo mirámó sé'o é'a íma a'áo sé'a siyuwáíya'a kítoka'a kesúma maé iyónaumne. ¹⁷ kesúma maé iyúnda Ísóigo siráini'a íma kwée'a sáwí-imayaavinken'i'a kwéune. ¹⁸ sáwíwarawai marapákén-tántáátávésa imáyáa ésa miwí túma maé kwéiyovo kegwárá'á kesúma maé iyónaumne. ¹⁹ keinárawa'a kesáv'e a kampa'á sé'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásiyá úne kwéseмба p'ó'a sáwí-imayaagwara-kwaasiyave'a kanaán-íye sé'a aamoí kwéowe. ²⁰ évakarawai kentópa'a komésa kentí imáyáa tavísewa'á siráani'a owasá kentí óntamba kampa'á simátíyuwesa kwénesa kentúwí'a simái sáwí'a ésa sáwí-aimba kwésimatinkesa mirámó ombá íma a'áo kwése'a kanaán-íye kwésewe. ²¹ sáwí'o kwéumatinkaantemba kentópa'a kométa kesáa íma kanaán-umai miráyá umátínkaraumpo sirunkó sáwí'a kwéisa'a mináimbá kwésune.

évakarawaimo miwí túmo maé iyóntemba íma sáa'a kaína'a miráumai kesúma maé iyónaumne. mirámó ondá sáwí-imayaagwara-kwaasigoraamba ónaumne. ²² miwí túma maé kwéiyowai sésa Ípíru-aimpinkemba kwésune kwésewa'a kegwárá'á mináímpínkémbá kwésundawai úne. miwí sésa Ísareri-andaraken-kwaasi úne kwésewa'a kegwárá'á minándarákén-kwáásímá úne. miwí sésa Ááváramu aísavutantamba uráundawai úne kwésewa'a kegwárá'á miráumai kwenáísavutantamba uráundawai úne. ²³ miwí sésa Ísu Káráisitina mayái-kwáásímá úne kwésewa'a kegwárá'á miráumai Ísu Káráisitina mayái-kwáásímá é'a miwí kwésuyaaítaumne. mirán-áimbó kwésunda sáwí-imayaagwarawairaamba kwésune-imayaa é'a Ísu Káráisitina mayái kwémayaunda anóm-bayai kwémae'a miwítí mayái kwésuyaaítaumne. Áánútun-aaí simátimundarakemba ándáva'a sínkaraamba sáwíva-tawaiman-ivo miwímó ándáva'o tínkaraamba íma sáwívaka'an-íye. sáwíva-tawai sínkaraawa'a púwóra'naraamba úndanivo úwoi súvamai máyuumne. mirán-tántáá'á kesópa'a sáwívaka'a tiráivo miwítópa'a íma sáwívaka'a tiráíye. ²⁴ Ísu Káráisitina mayái

kwémayaundarakemba Yútaa-kwaasi éva'aasei-tawai purumakan-áúwarasi-andanei sínkankaamba sáwívaka'a 39 ra'a sínkankaawe. ²⁵ Ísu Káráisitina mayái kwémayaundarakemba Árómáani-kamaani-kwaasi kaumbo-táwai kunánaandei sínkankaawe. moórá-tawai kentávésa puwínkwáe sésa óntandei sínkamuwá'a marapá'a tuvánkaumne. kaumbo-táwai nompí-sípívimbá kwénaaowanana mindómpí-sípí kunáverombanivo kemá úwoi súvamai máyaumne. moórá-tawai miráumai nompí-sípí kunáverowa'a mindómpimbá ayáátáaka'a moórá-no'waamba moórá-kwaya'wai mé'a íma puwé'a úwoi máyaumne. ²⁶ Ísu Káráisitina mayái kwémayaunda ó'on-o'om-barava'a kwénaaunda kavirayán-dónkó mayávóra'naraamba isa'á aampa'á umóyán-kwáásí sínkamora'naraamba kwéowa'a kesí kwaási Yútaa-kwaasi sínkamora'naraamba kwéowa'a ó'onkaa-kwaasi íma Yútaa-kwaasi mirá kwéowa'a ó'on-o'on-anon-daopimpa'a kwénaaunasa sínkamora'naraamba kwéowa'a aampa'á ó'on-daopare'o kwégunda sínkamora'naraamba kwéowa'a anón-dompimbo sípívimbo kwénaaunda sínkamora'naraamba kwéowa'a évakarawai kentávésa kampa'á sésa ená kwaásima úne kwésesa sínkamora'naraamba kwéowa'a mirámó ombá úwoi súvamai máyaumne. ²⁷ Ísu Káráisitina mayái kwémayaunda anóm-bayaimo mayáunda sívón-kaisa'á mimbáyái kwémae'a sáwíva'-no'waamba íma suún-kwaé'a Ísu Káráisitina mayái kwémae'a sáwíva-tawai sáái kwésínkaimba noné toón-íyaaine mé'a sáwíva-tawai táúgwi'a kwésiyaisa'a sáwí-unankwatoi uré'a máyaunana ²⁸ íma mirán-úmbái-yántáaré su'mainivo ó'on-o'on-daopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiiraunda-umbai-yantaako kesópa'a aasiyaási kwétiye. ²⁹ Ísóigona kwaásivinkembo évakarawaimo ímo asiramáimo kwégwaraamba sirumbá kwéumatinkaunana minúmbái-yántáákó kesópa'a kwétiye. kawer-ámbó kwégwaraawanamo moóráwaimo tavisisasamó sáwí'o kwéomba sirumbá kwéumatinkaunana minúmbái-yántáákó kesópa'a kwétiye.

³⁰ íma moórá-amba kwáyáivo kesúmo maé kwéiyunda évaka-tantaa'a kesópa'a tisasá suwánésa sésa aamoisáyán-kwáásimán-íye kwésen-aimba simátíménda isáaro. ³¹ Áánútu kentáási Ísóigo Ísu Káráisitín-avowa áwí'a mósá ma'maé'a iyónaumne. simátimunda-aimba íma kampar-áimbánivo Áánútu isaraiye. évaka-tantaa'a kesópa'a tisasá suwánésa sésa aamoisáyán-kwáásimán-íye kwésen-aimba simátíménda isáaro. ³² moórá-anon-daoko áwí'a Támásikasi-naopa'a máyaawanana kárákwirowai áwí'a Árétása kwená mayái-kwáási anón-kwaasigo kentávéna simátiména séna áí'mae'a ándáva'a móuwaaro súwasa mindáókona iír-ontara'o kárákwirowasa ³³ évakarawai súwa'naa esa kunánáan-unampimba kembá áítumai iír-avaapimba máápa'a túsúsinkesa ándára'a tátokowa'a kumeéme'a marará'á kumówánasa siyúwówa'a kóuraumne.

12

Ísóigo kaainampákáání'o umáimo agarááránkáin-kwasai.

¹ kesúma maé kwéiyunda mirán-ááínkó íma kentáá súwa'naa ínivo kentávé'a Áánútuna aantá-kwaasiman-íye sénááontave'a kesópa'o tiráin-tantaakon-aai simátíménda isáaro. Ísóigo kaainampákáání'o umáimo agaráásínkaraimba simátíménda isáaro. ² Ísu Káráisitina kwaási

máyaawanana Áánútu kusí'maena kwíyómpa'a sanaan-úramba iyúmba kesimankóná kunáikai. mütú-kwaasi kusikaiyo íma isáúmpo Áánútuwe su'mai ísaraiye. mirámó uráunda 14 íma maisukáumne. ³ Áánútu kusí'maena kwená kawe'-mápá'á iyúmba kesimankóná kunáikai. mütú-kwaasi kusikaiyo íma isáúmpo Áánútuwe su'mai ísaraiye. ⁴ kusí'maena kwená kawe'-mápá'á mósinkarowa'a mivá'á mé'a évaka-tantaakon-aaí ísaraunda pó'a simátímémdamo é'a sáwí'a ónaunda pó'a íma kanaán-umai simátimenaumne. ⁵ mirá uráintave'a kesúma maé iyé'a kesúma mayáiyávé'a íma kesúma maé iyé'a évaka-tantaa'o kesópa'o tisasamó suwánésamo sésamo aamoisáyán-kwáásímán-íye kwéesen-aintave'a kesúma maé kwéiyune. ⁶ kesúma maé iyónáe sékai árarir-aintave'a kesúma maé iyúna'a kentávé'a sáwí-imayaagwara-kwaasiman-íye íma kanaán-umai sésino. ánívo kesúma íma maé kwéiyune. aaimó súndarakembo kesúmo maé iyúndarakai mináimbá ísésa évakarawai kentávésa sésa anón-kwaasiman-íye sésino. mindá íma sirááíma kwétaiye. kesí mayái awáné'a simátimunda-aimba ísé'a pó'a máyaundawaina ááimba suwánaawana sirááíma kwétaimba mindáyave'a kesúma íma maé kwéiyune.

⁷ Áánútu sirówa'a ó'oran-kawe-tantaa'a sáwíwa'a awánaawanana Áánútu kentávéna séna kwenáuma maé iyívo séna moórá-yantaa'a sí'o íi-yántáá'á kusúvimba marówana mindáyavena Sáátáánigo sáwí'a umásínkáísana kesúma íma maé iyónaundayavena Áánútu mirá umásínkaraiye. ⁸ kaumbo-táwai Ísóigo Ísu Káráisitimpa'a námúnaa sé'a maantántáá'á maisiyúwéna'a kawe'á umái ménaumne séwánana ⁹ minkáúmbó-táwai séna ímanivo miráumai ména'a úwoi áwa'naa ondá embá kanaán-íníye. ímo asiramáímo máyaanda kesí asirayámbá áménana minásíráyánkó embá usáyaaitaina méniyone símaena iráíye. Ísu Káráisitina asirayánkó kenká'á kárakwiyimba pó'a ímo asiramáímo máyaundayave'a aamoí kwéune. ¹⁰ Ísu Káráisitintave'a imáyáa kwéunda ímo asiramáímo máyaundawe simáímo sáwí'o umásínkáane sáwí-aimbo simásínkáane umbai-yántáá'ó kwáyáine sáwí'o umásínkáane mirán-tántáátávé'a íma imáyáa é'a aamoí únda sé'a ímo asiramáímo máyaunda Ísu Káráisiti asirayámbá símísa'a asiramái máyaumne kwésune.

Kórinti-naoraa-kwaasi imáyáa arupí umátínkarain-kwasai.

¹¹ mirán-áimbó simátimunda kesúraamba maé kwéíye'a sáwí-imayaagwara-kwaasiraani'a kwéune. keinárawa'a kampa'á sé'a Áánútuna aantá-kwaasin-owe kwéesen-kwaasi miwí kembá íma usáyaataaraawe. kemá úwoi-kwaasi úndanivo miwí kembá íma usáyaaitaraawe. Póroma Áánútuna aantá-kwaasima iyé-áimbá keinárawa'a kampar-áimbó sen-kwáásiyávé'a simátíméraamba íma simátímakaavo kemá Áánútuna aantá-kwaasima úne-aimba imáyáa onááontave'a kesópa'o tiráin-tantaakon-aaí maanáúváivímbá kwésimatimune.

¹² Áánútuna aantá-kwaasiti mayái maarám-báyáímán-íye. ó'oran-kawe'-mayai ímo awánaraam-bayai Áánútuna asirayándéí mayái kwémayaambaniye. keinárawapimba komé'a mirám-báyái kwémáe'a íma ivá tuwááwána'a suwánaraawe. ¹³ nóra séra kentávé'a sé'a Áánútuna kwaási ó'on-o'on-daopaken-kwaasira'a kawe'á umái kárakwiyenawa kentáara'a íma miránumai kwégarakwiyiyo kwésemba ó'on-daopakewaira'o

kárákwiraundanten-umai keinárawaka'a kárákwiraumne. ó'on-o'on-daopa'o Áánútuna kwaásivimbo komaéwanda miwí súwa'naa uráavo keinárawapimbo komaéwanda súwa'naa oró-áimbá íma séwándarakemba mirán-úmbái-áimbá íma simátinkaraumne. mirán-úmbái-áimbó simátinkaraundarakai kawe'á ówána'a pó'a aamoí umásinkaraasino. mirán-ímáyáámó ombá ivá túwáaro.

¹⁴ kae-táwai kentópa'a komé'a tiré'a ívé'a kwéto'mayaa é'a ókwara'a kónáe sé'a kwéumpo kondá umbai-yántáá'á íma timé'a kentí óntambo siménaaontavena íma kwésinkaivo kentirumbó siménaaontavena kwésinkaimba pó'a kónaumne. iyámpói íma tinóvwira'a kárákwimai kwétuwa'naa-ovo tinóvwimo iyámpóira'o kárákwimai túwa'naa ontamba kemá mirá kwéumpo ¹⁵ túwa'naa ónaundayave'a makáunda-yantaa'o túwa'naa umáímo kwéanasasuwe'o anóm-bayai kwémae'o mirámó ondavimbó puwónaundayave'a aamoí kwéune. kesirumbá anómba kwétimumpo kentirumbá sáwiyamba kwésimemba mindágwara'a ánásaavainivo ímáyaá umái kawe'á oro.

¹⁶ súwa'naa oro íma séwándarakemba umbai-yántáá'á íma tímakaunda-aintave'a árair-aimban-iyé seró. keinárawapinkemba évakarawai kentávésa kampa'á sésa kentáási óntamba mayánáe séna kampa'ti simásiyukaiye kwésewe. ¹⁷ nóra séra mirá uráumno. ti'mákaundawaiya kentí óntamba maimaésawa kembá másímakaa. ¹⁸ Táításimba asirayán-áimbá simáme'a ai'mákaunda moóráwai Ísu Káráisitina kwaásigwara'a ti'mákaundarai mindáraiya kampa'á simái óntamba maé másímakaaíyo. Táítási íma mirá-sáwí'á uráíye-aimba ísaraawe. kwewé kewé mimbórá-ímáyáávínkémbá mayái kwémayauye.

¹⁹ kesí kwaásiyono. maanáúvái mó awánanaaomba maarán-kámpár-ímáyáá é'a kentáá súranka'a Póro kwenáái arupí ónáe séna maanáúvái agairáíye sénááowe-imayaa kwéune. íma mirán-áintávé'a kwéagae'a Ísu Káráisiyiye tarúmai mé'a Áánútu aúranka'a kentí ímáyaá túwa'naa ónáe'a mirán-áimbá kwésimatimune. ²⁰ kentópa'o kondamó ímo kawe'ó umáímo méwa'o kotuwáné'o ímo aamoímó ónaundayave'a anón-imayaa kwéune. kentópa'o kondamó asirayán-áimbó simátíméndamo isé'a íma aamoí ónááontave'a anón-imayaa kwéune. kentópa'o kondá aaisambá sé'a kayoré'a áwáá'a sé'a taainkaar-umai mé'a simái sáwí'a umátinke'a kwantánaanta-aimba sé'a kentúma maé iyé'a ó'on-o'on-aimba kwése'a mirá-sáwí'á kwéiya'a kotuwánáúnavo sé'a mináimbá kwésimatimune. ²¹ kentópa'o kondá aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéon-imayaa íma tínaaemba umámake'a sáwí-imayaa'yave'a tiráíiyave'a kwéowaimba íma tínaaemba umámakenka'a kotuwánáúnavo sé'a mináimbá kwésimatimune. kentópa'o kondá mirá-sáwí'ó kwéiya'o é'a Áánútu aúranka'a keinárawatave'a sigae'yávé'a onaná sirunkó umbái táníye.

13

Ísun-aaiyavai tirunkakémbá áraire simái kárákwiyon-kwasai.

¹ kae-táwai kentópa'a komáyaawandanivo ókwara'a kónaumne. kaumbo-káé-kwaasimo mimbórá-ánk'á'ó síyan-aimbo éta mináínkómbá arupí ónaundayaawe. ² íma aiva-táwaiman-ivo naaén-tawai kentópa'a komáyaawanda sáwí'o uráawaiye amáparawaiye asirayán-áimbá

simátímakaumne. ívé'a kentí némpa'o máyaunda mináimbá simátíme'a sé'a kentópa'o kondá sáwí'o uráantave'a kogwésimatime'a íma eétínkáanda sáwí-meyamba timénaumne kwésune. ³ kentáv'é'a sé'a Ísu Káráísiti simámisanawa kwési. kwená imáyáávinkena kwésiyo kwésewe. kentópa'o kondá sáwí-meyamba timénaundara'a suwáné'a sé'a Ísu Káráísiti kwésimamintemba kwésimasimintaawe sénááowe. kwemá Káráísiti kentirumpimbá mayái kwémaena íma aamoisáyáwái éna kwená asirayándéí mayái kwémayaiye. ⁴ ááéma kwemá asirayámbá tuwéna aamoisayán-kwáásíráámbá umái máyowasa taaira'á inkámúwana puwúwana Áánútu usásinankowana Áánútuna asirayánká'á máyáíye. miráumai kesáágwárá'á aamoisayán-kwáási máyaundanivo Ísu Káráísitiyeya tarúmai méta Áánútuna asirayánká'á méta keinárawa'a kwétuwa'naa-une.

⁵ keinárawa'a moórá-morawai Ísu Káráísitin-aaiyave'a tirunkakéná áraire simáíya kwenká'á agevamáíya máyáaompo kesávái-imáyáá kwée'a awánaaro. Ísu Káráísiti sirumpimbá máyáíye kwéseмба tirunkakéná kwése. tóikakena kwéseompo imáyáa oró. mirámó é'a Ísu Káráísitina kwaásiya úne sé'a ⁶ kentááyáv'é'a Áánútun-ai simásíméwain-owe sénááowe-imayaa kwéune. ⁷ kentááyáv'é'a sé'a Áánútun-ai simásíméwain-owe sénááontaveta íma námúnaa súndayaanivo keinárawa'a kawé'á ónááontaveta Áánútumpa'a námúnaa súndaya Áánútuwo túwa'naa ínasá kawé'á oró kwésune. íma sáwí'a ónááomba póta íma sáwí-meyamba kotiménasaya évakarawai kentááyávésa sésa íma Áánútun-ai simásíméwain-owe sénááomba mindá íma anón-tantaa'an-ivo keinárawa'a kawé'ó umáímo ménaaomba mindá anón-tantaa'an-íye. ⁸ árair-aínko usáyaaitaino séta mayáíyá kwémaeta kwétuwa'naa-une. ⁹ kentópa'o kondayá Áánútuntave'o asiramáímo ménaaombo éta aamoiyá ónaumne. mirámó íyambo éta íma sáwí-meyamba tíméta aamoisayán-kwáásíráámbá umái méta mindáyavetaagwara'a aamoí ónaumne. sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawé'ó umáímo ménaaontaveta Áánútumpa'a námúnaaya kwésune. ¹⁰ kentópa'o kondá sáwí'o kwéontave'a asirayán-áimbá kosimátimunavo sé'a kentí némpa'a mé'a maanáúvái agaimái kwétimune. íma sáwí'a umátinke'a kentí imáyáa asiramátinkanaundayavena Ísóigo usásisinkowa'a keinárawaka'a kárákwiye'a kentí némpa'a mé'a maanáúvái agaimái tímúmpo awáné'a súdantemba oró.

¹¹ kesí kwaásiyono. kawé'á umái mé'a kawer-ámbá kwaré'a súdantemba é'a mimbórá-imáyáá umái mé'a paru umái máéro. mirámó íyambo éna Áánutu arumbá aména paru umátínkáíwai keinárawate méníye.

¹² Áánútuna akúní'a kwéontave'a moórá-morawai tiyáámba tíméro.

¹³ Áánútuna kwaási maanká'á máyáawai keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe.

¹⁴ Ísóigo Ísu Káráísiti úwoi kwétuwa'naa-isana Áánutu arumbá kwétimisana kwenamankó keinárawate máyáísa'a mimbóráí'a umái kwémaentave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Kárésiya

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai ava'moraé-ya'i. avakaeté-ya'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Kárésiya-marava-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasi agaimái mátímakaiye. ima Yútaa-kwaasin-ovo ó'onkaa-kwaasiva'a Ísun-ai simátímapa'a kuwasá áraire sésa Ísuna aampa'á kuráawe. naaémba Póron-ai simái sáwí'a umánkaron-kwaasi Kárésiya-marava'a tésa sésa arupí umái máyáawain-owe Áánútu sínkwáe sésa Mósesina áamámba kwáráaro kampa'á siráawe. évakarawai minkámpár-áintávái áraire sésa pósa Ísuna aampa'á ima kawe'á umái kwakáawe. Póro iséna maarán-áimbá agaimaréna séna Ísun-aaiyavai áraire sésa kwenká'á aráápamai máyáawaiye su'maiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawain-owe kwésiye. mináintávái áraire sésa Ísuna aampa'á kawe'á umái kwaráígwáe séna maanámbá agaimái Kárésiya-marava'a máyáan-kwaasi mátímakaiye.

1-2 kemá Póro maanáúvái agaimarúmpo Ísóigona kwaási Kárésiya-marava'a máyáawai isáaro. keséyaamo Ísóigona kwaásimo kesémo máyáawaiye keinárawataveta séta kawe'á umái máero kwésune. Ísu Káráísitiye Áánútu kentáásivoma Ísumbo pukáimpinkembo usáinankaraiwaiye kentávésarai sésarai aantá-kwaasi-i'a éma kesáái kosimátíma'mae naauwó sésarai si'mákaayamba ima kwaási miwítí imáyáavinkemba si'mákaavo Áánútu kwená imáyáavinkemba si'mákaivo isáaro.

³ Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune. ⁴ sáwí'o umáimo máyáampinken-asirayanko tátokaimpinkemba iyásinkanintavenayaawe sáwítaamo kwéundavinkemba maisiyuwánintavenayaawe Ísóigo Ísu Káráísitiye pukáiyé. Áánútu kentáásivona imáyáavinkemba mirá uráiyé. ⁵ Áánútu áwí'o aasiyaasimó anómbo umáimo kwaikwai'o úmaenamo iyínimba árair-aimba-iyé.

áséi-kwasai mimbórá-áimbá kwáyáin-kwasai.

⁶ Ísu Káráísiti úwoi túwa'naa úwana Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyowa'a isé'a ááema Áánútumba kwéauwe'a ó'om-bonor-aimba kwéisaantavena mindáyavena sáá'a kwégaiye. ⁷ mináimbá ima kawer-áséi-kwásáimán-iyé. évakarawai Ísu Káráísitiina áséi-kwasai kwaé'mái kwésesa kentí imáyáa kwétavisewe. ⁸ kesááwá'i. kwíyómpaken-kwayo'narawara'i. ímo simátímakaunda-aintaamo ó'on-aímbo simátíménanayaamo éna Áánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba simíníye. ⁹ ké'naan-aimba moórágwara'a sénaumpo isáaro. moóráwaimo ímo simátímakaunda-aímbo ó'on-aímbo simátimínanamo éna Áánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba amíníye.

¹⁰ kwaási aamoí umásinkai gwae sé'a mináimbá ima kwésumpo Áánútu kembá aamoí umásinkai gwae sé'a mináimbá kwésune. ááemo kwaásimo aamoí umásinkai gwae sé'o uráundantemba ívé'a ima mirá kwéune. ívé'o

kwaásimo aamoí umásinkaigwae sé'o mirám-báyáímó kwémaekai Ísu Káráisitina mayáímá ima mayáúsino.

Póromba aantá-kwaasi-i'a umái usásinankarain-kwasai.

11 kesí kwaási isáaro, áséi-kwasaimo simátímakaunda ima kwaásiti imáyáavinkemban-iyé. 12 Ísu Káráisiti paáreña simásímakaivo ima kwaási suwa'á ísarumne.

13 ááema Yútaa-kwaasiti monor-ámbá kwarááwándara'a Ísuna aampa'ó kwégwaraawai ánásanaaowe sé'a ávááraumai sáwí'a umátínkáva'a kuráunda-aimba ísaraawe. 14 kentáá síkwá'námo uráantemba asiramái kwaré'a Yútaa-kwaasiti monor-ámbá kwarááwánda karuwaa'á kwé'e'a kesimantowí usáyaaitaramne.

15 mirá uráumpo ima kesinó masínkaronka'a Áánútu ításinkena kendéiyé siráimba póna arumbá umásinkena kwená mayáímá mayánaundayavena kembá ítámakaimbaniye. 16 Áánútumo siráin-kanaamo tiráimba kwenááninko agaráásinkena séna ó'onkaa-kwaasi kesáái kosimátíma'mae naauwó súwa'a isé'a mitáwai ima kwaási kotísaa e'a sé'a nóran-aina simátíma'mae naaónaumno ima sé'a 17 Yérúsaremu-naopa'a ima kwé'a Áánútuna aantá-kwaasi ima kotísaa e'a aantá-kwaasiti mayáirá'ó kesí aivarí'o uráan-kwaasira'a ima kotísaa e'a Árépiyaa-marava'a kwaásimo ímo mayáapa'a komé'a naaémba moórágwara'a Támásikasi-naopa'a kuráumne.

18 komé'a kaumbo-ímá maisuwé'a Yérúsaremu-naopa'a kwé'a Pitaanopa'a komé'a sísamaivakemba éva'aasei-no'waamba kwaé'a 19 mitáwai Ísóigo ávákomba áwí'a Yémésimba awáné'a ima ó'on-aanta-kwaasi tuwáné'a 20 Áánútu aúranka'a kwégayaunda-aimba ima kampar-áimbán-ivo árair-aimbaniye. 21 mitáwai ima ó'on-aanta-kwaasi tuwáné'a Yérúsaremu-naopa'a tuwé'a Síriyaa-maravare Sírisiyaa-maravare komáyaawanasa 22 Ísu Káráisitina kwaási Yútiyaa-marava'o máyówai ima kembá suwánésa 23 kesááiyé su'mai ísarowasa évakarawai sésa Ísuna aampa'á kwégwaraawai ánásanaaowe séna ávááraumai sáwí'a umátínkáva'a kuráiwai ívé'a Ísun-aaí simátíma'mae kwénaaiye suwasá isésa 24 kentávésa aamoí ésa Áánútu áwí'a mósá makáawe.

2

Póroo ó'on-aanta-kwaasiye mimbórá-ímáyáá uráan-kwasai.

1 Áánútu áwí'a mósá márówa'a sísamaivakemba éiyain-ima maisuwé'a moóráwai Páánápásiye kesé Yérúsaremu-naopa'a kwékai moóráwaimba Táitásinkwara'a áí'mekai kwékai 2 Áánútu kentávéna siráintave'a Yérúsaremu-naopa'a komé'a Ísuna kwaásiti anón-kwaasiye su'mai torupamáí mé'a ó'onkaa-kwasimo áséi-kwasaimo simátímakaundantemba simátímakaumne. ááemo simátímakaundawe ívé'o simátimundawe áséi-kwasai simátimunda-mayaigo sáwí-mayairaamban-ivo sé'a simátimewanda ísaraawe. 3 Táitási kesé ména ima Yútaa-kwasin-ivo Kíríki-kwaasigoma kesé máyowasa áúra'a kárámái araa'ena uwó-áimbá Ísuna anón-kwaasi ima siráawe. 4 évakarawai kampa'á sésa Káráisitina kwaási úne sésa miwisé torupamáí máyaawanasa mindáyavesa Ísuna anón-kwaasi mináimbá siráawe. Yútaa-kwaasiti ámáánko tátokaimpinkemba Ísu Káráisitina-aigo iyátínkáin-aimba kotivúntamai isánáe sésa keséya koyorupamáí ména

sésa Yútaa-kwaasiti áamáamba kwarésa túra'a kárámai araa'éna oro sésa mináinkó tatorainkwaee sésa Ísu Káráisitín-aaiigo íma iyátinkaniye sumbánivo Ísuna anón-kwaasi miwí taái íma isésa Táitási áúra'a kárámai araa'éna uwó-áímbá íma siráawe. ⁵ miwítí kampar-áímbá íma kwakáundaya póna ásí-kwasai árair-aimba keinárawapimba asiramái kwaikwai'a íniye. ⁶ minánón-kwáásiyómbá kentávésa sésa ásí-kwasaimo simátímakaandaine su'mai simátimiyo siráawe. minánón-kwáásiyávésa évakarawai sésa túwíkwara-kwaasin-owe sewaná Áánútu túwítavai íma imáyáa kwéintavai kegwárá'á íma imáyáa é'a sé'a túwíkwara-kwaasiya'o. íya túwí'a kwáyáin-kwaasiya'o kwésune. minánón-kwáásiyómbá kentávésa moórá-ainkwara'a simátimiyo íma sembá ⁷ maarán-áímbá sésa Áánútu Pítaantavena súwanamo Yútaa-kwaasimo ásí-kwasai kwésimatimintemba Áánútu entávéna siráisa ó'onkaa-kwaasi ásí-kwasai kwésimatimintemba kentávésa siráawe. ⁸ Áánútu Pítaamba asirayámbá amúwana Yútaa-kwaasi ásí-kwasai kwésimatimintemba kegwárá'á asirayámbá símakaisa'a ó'onkaa-kwaasi kwésimatimune. ⁹ Yémésiye Pítaawe Yóniye Ísóigo Ísuna kwaásira'o kárákwiraawai kentávésa sésa Áánútumo ámakaini'a uwo sésa Páánápáasinte kenté tiyáámba símakaawe. maarán-áintávéta mimbórá-ímáyáa éta keirái ó'onkaa-kwaasi ásí-kwasai kosimátimeyauye. miwí Yútaa-kwaasi kwésimatimewe. ¹⁰ Ísuna anón-kwaasiyomba mimbórá-áímbá simásimesa sésa óisaníyaain-kwaasi túwa'naa oró-áímbá kosimátimiyo suwa'á mindáyave'a kegwárá'á á'a imáyáa kwée'a karuwaa'á uráumne.

Póro Pítaantavai séna sáwí'a óne siráin-kwasai.

¹¹ karuwaa'á kwée'a Ántioku-naopa'a komáyaawanana naaémba Pítaa túwa'a amáparawai túranka'a Pítaantave'a sé'a sáwí'a uráne siráumne. ¹² ááéma Pítaama ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire kwésun-kwaasiye toómbá kwénowasa évaka-Yútaa-kwaasi Yémésinopakemba tésa sésa ó'onkaa-kwaasi túra'a kárámai araa'éna oro. Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasiye toómbá íma naaró suntavéna Pítaa áá'a kówana ivátuwena ó'onkaa-kwaasiye íma toómbá néna ¹³ póna kaer-áinkwárá-kwáásirááni'a úwasa ó'on-Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire kwésun-kwaasi Pítaamo úmba awánésa miwígwará'á mirá ésa Páánápáasina imáyáa tavisuwaná kwegwárá'á mirá uráíye. ¹⁴ mirámó kwéomba árair-asei-ainkona aampa'á íma arupí umái kombá kemá Póro tuwáné'a amáparawai túranka'a Pítaantave'a sé'a emá Yútaa-kwaasi éma ó'onkaa-kwaasimo ontembá éma mindáyavai ó'onkaa-kwaasiyavai íma se Yútaa-kwaasimo ontembá oro íma siyó Pítaantave'a siráumne.

Ísun-aaiyavai áraire sewái Áánútu séna arupí umái máyáawai-owe sínkwásái.

¹⁵ simásuwe'a Pítaantave'a maarán-áímbá siráumne. kentáásinovowiya Yútaa-kwaasi pósa kentáa masínkaraawata Yútaa-kwaasiya éta íma ó'onkaa-kwaasi éta miwímó sáwí'o ontentá íya kwéundayaanivo ¹⁶ Yútaa-kwaasiti áamáantaamo kwégwaraundawaintavenaya Áánútu íma arupí umái máyáawain-owe séna Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire kwésundawaintavenaya séna arupí umái máyáawain-owe kwésisata ísaraumne. Áánútu kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe síníntaveta Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraireya kwésune. kentáási áamáambo

kwáráananayaamo éna Áánútu suwánénaya arupí umái máyáawain-owe íma sínívo Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraireya kwésendayavenaya arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníye. ¹⁷ Káráísitiyeyaamo tarúmaiya máyaundaya Áánútu kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe sisatá máyaunda ó'onkaa-kwaasimo sáwí'o ontentá sáwí'a kwéundaya Káráísiti misáwí-ímáyáá símakaisata sáwí'a kwéune íma sénáisiaye. ¹⁸ Yútaa-kwaasiti áamáamba tukáunda pó'a moórá-imayaamo é'o é'a sé'a Yútaa-kwaasiti áamáamba kwaránáe. mirámó onanamó éna minámáánkó arupí umásinkainkwaé sékai sáwí'a úsino. ¹⁹ púwón-kwaasimo Yútaa-kwaasiti áamáamba kwáráananamo éna minámáánkó arupí umásinkainkwaé-imayaamo ímo kwéontemba miráumai mé'a Áánútuntave'a imáyáa kwé'e'a kwená mayái kwémae'a máyaumne. ²⁰ Ísu Káráísitimba taaira'á tuvúwúwana puwún-kanaavimba sáwí'o uráundawaina ááimba ánásaraimba póna ívé'a Káráísiti kesé máyáísa'a ívé'o máyaunda ááéraani'a íma umái máyaumne. marapá'á máyaunda íma úwoi mé'a Áánútu ááninko kentávéna imáyáa éna pukáiwain-aaiyave'a áraire sündayave'a aúnái'a umái máyaumne. ²¹ Áánútumo símakain-amaambo kwáráawaiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawai owémó sinkákái Ísu Káráísiti pukáimba úwoiyavena pukáísino. mindáyave'a sé'a Áánútumo úwoi kwétuwa'naa-imba íma úwoisan-tantaa'an-íye kwésune.

3

ámáán-aimba kwarésa Ísun-aaiyavai áraire sésa kwéon-kwasai.

¹ Kárésiya-maravaken-kwaasi sáwí-imayaa kwéowai ísáaro. Ísu Káráísitimba tuvúwúwana pukáin-aimba avora'á simátimakaunda ísómba túrandeiraani'a umái awáné'a kawé'á umái ísaraambanivo évakarawai tésa kentí imáyáa tavísewa'á uwo'aór-ímáyáá kwéowe. ² moórá-aimba tísaá ónaumne. áamáambo kwakáantavaiya'i. ásí-kwasaiyave'a áraire siráantavaiya'íyo. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáíya imáyáa oro. ásí-kwasaiyave'a áraire siráantavena Áánútun-amanko tirumpimbá máyáíye kwésundanivo ³ íma kawer-ímáyáá kwéowe. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáísa'a pó'a aúnái'a iígómbá ááimba ásáre'a ívé'a imáyáa kwéomba Yútaa-kwaasiti áamáanko arupí umásinkaniye-imayaa kwé'e'a íma kawer-ímáyáá kwéowe. ⁴ kawer-ámbó kwakáamba kentópa'a tiráin-tantaa'a íma úwoisan-tantaa'an-íye. ⁵ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáísana Áánútu keinárawapimba ó'on-o'om-bayaimo ímo awánaraam-bayai mairáíye. áamáambo kwakáantavena íma mirá éna ásí-kwasai isé'a áraire siráantavena mirá uráíye.

⁶ naaóvá'á Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siráintavena Áánútu séna arupí umái máyaane siráimba ⁷ miráumai Ááváramu siráintemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai Ááváramu árá'ámaa'an-owe. ⁸ naaóvá'á Áánútu imáyáa éna séna naaémba ó'onkaa-kwaasi kesááiyavesa áraire sénááowaiyave'a sé'a arupí umái máyáawain-owe sénaumne. Áánútumo ímo mirámó uráinka'a moóráwai aúvávimba ásí-kwasai agaimaréna séna Áánútu Ááváramuntavena séna ená imáyáa é'a amápa'-maravaken-kwaasi kawé'á

umátinkanaumne siráíye agaimaréna siráíye. ⁹ mindáyavena naaóvá'á Áánútu Ááváramumba kawé'á umánkaraintemba kwenááiyavesamo árairemo kwésewai kawé'á kwéumatinkaiye.

¹⁰ naaóvá'á Áánútun-aii aúváivimba agaimaréna séna agaimakáin-amaampinkemba amápar-amaamba ímo kwa'maé iyónááowai

Áánútumpakemba miwítí sáwí-meyamba mayánááowe agaimaréna siráíye. mindáyavena amáamba kawé'á umái kwáráanana Áánútu amoí íniye kwésewai miwítí sáwí-meyamba kwáyáíye. ¹¹ naaóvá'á aúváivimba agaimaréna séna

Áánútu arupí umái máyáawai owémó siráíwai kwenááiyavesa árairemo siráantavesa pósa

aúnái'a umái máyáawe agaimaréna siráíye. mindáyavena Áánútuma amáambo kwaránáemo sewáiyávéna íma arupí umái máyáawain-owe séna kwenááiyavesa árairemo sewáiyávéna arupí umái máyáawain-owe kwésiye. ¹² moóráva'a agaimaréna séna

amáamba amápar-amaambo kwaránááowai miwímá ménáaowe agaimaréna siráíye. mindáyavesa amáambo kwarésamo Áánútun-aiiyavesa áraire sésamo kwéomba íma mimbórá-yántáá'án-ivo kae-tántáá'án-iyé.

¹³ moóráva'a agaimaréna séna

taaira'ó tínkamowasamo púwón-kwaasi Áánútumpakemba sáwí-meyamba maésa kwéuwowe

agaimaréna siráíye. mináintávéna amápar-amaambo ímo kanaán-umai kwakáundayavenaya Áánútumpakemba kentáásópa'a sáwí-meyamba tivó séna Ísu Káráísiti iyásinkenaya misáwí-méyámbá maéna pukáíye.

¹⁴ Áánútu Ááváramuntavena séna amápa'-maravaken-kwaasi kawé'á umátinkanaumnemo siráintemba ó'onkaa-kwaasi kawé'á umátinkanintavena Ísu Káráísiti kentáási sáwí-meyamba maéna pukáíye. kwenááiyaveta árairemo kwésundawaiya Áánútumo siráintemba kwenamankó kentáásirumpimba ménintavena Ísu Káráísiti iyásinkowana Áánútu kentáási sáwí-meyamba íma siménaya kwembá amúwana pukáíye.

Áánútu simái tarúmakain-aine Mósesimbo simámakain-amaane minkáé-kwásái.

¹⁵ kesí kwaásiyono. kwaásimo kwéomba imáyáa oro. kae'narai mimbórá-áimbá simái tarúmaresarai agaimakááyamba moóráwai mináimbá íma karéna ó'on-aimba áúgwimai síníye. ¹⁶ miráumai

naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakain-aimba siráinka'a Ááváramuntavaiye aísavutantamba éna naaémba paáriniwaintavaiye siráíye. aúváivimba agaimaréna séna aísavutantambo ónááowaiyavena íma siráivo aísavutantambo íniwaintavena siráíye. aísavutantambo íniyemo siráíwai Ísu Káráísitiman-iyé. ¹⁷ agaimaráúnda-ainkona ááimba maarán-iyé. aiva'á Áánútu Ááváramuntavena simái tarúmarena séna asirámakanda-aimba mirá ónaumne séna sáwívar-ima 430 íma maisuwéna Mósesimba amáamba amakaiye. ánivo mirámó uráinka'a Áánútu Ááváramuntavenamo simáimo tarúmakain-ainko íma ánásena kwaikwai'a kwéíye. ¹⁸ Áánútumo

Mósesimbo simámakain-amaambo kwaráúndayavenaya ímanivo Áánútu kaw'e'á umátinkanaumnemo ááemo asiramáimo siráintavena kaw'e'á kwéumasinkaiye. Áánútu Ááváramuntavena kaw'e'á umánkanaumne asiramái siráintavena kaw'e'á umánkarena póna kentáá kaw'e'á kwéumasinkaiye.

19 maarán-áintávéna Áánútu Mósesimba áamámba ámakaiye. sáwí'owáimá Áánútuna áamámba isésa sésa sáwí'owéunda ívé'a isáúmne sénááontavena Áánútu Mósesimba áamámba ámakaiye. minámáámbá kwáyainana Ááváramu aísavutantamba íniwai kwentávénamo Áánútu simáimo asiramánkaraiwai paáréna minámáámbá ánásasuwaniye. kwíyómpaken-kwayo'narawa'a Áánútuna áamámba avumpin-kwáásí Mósesimba simámúwana simátímakaiye. 20 ánivo Áánútu Ááváramuntavenamo siráimba kweyáá siráiyé. kae'nárainimo kwéseyamba avumpin-kwáásí ména kwésimatimibanivo Áánútu Ááváramuntavenamo siráimba kweyáá siráiyé.

21 Áánútuna áamáánko Áánútumo simáimo asirámakain-ainko íma kwéavararaiye. Áánútu Mósesimba simámakain-amaankomo asiramáimo kwénamo kwaásimo aúiná'owé umátinkáinkakai minámáámbá kwégwaraawaiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawain-owe sisinó.

22 ánivo Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna sáwí-imayaa amápa-kwaasi tátokaiye siráiyé. Áánútu séna Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire kwésiyawaima kaw'e'á umátinkanaumne simáimo asirámakain-aimba siráintemba Ísu Káráisitín-aaiyaveta árai'a kentáásí sáwí-imayaa tátokaimpinkemba iyásinkaiye kwésundawainta kaw'e'á kwéumasinkaiye.

23 Ísu Káráisiti ímo kunkówata ímo kwenááiyaveta áraire kwésewanderata Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáá tátokowana Káráisiti kunkáinka'a kwenááiyaveta áraire kwésunda-amba Áánútu kwégwisinkena áamáánko kentáá tátokain-amba ánásasinkaraintaawe. 24 Áánútu séna Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire siyawaiyavena arupí umái máyáawain-owe sénaumne súmba póna Ísu Káráisiti ímo kunkónka'a Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáá tátokaiye. 25 ívé'a Ísu Káráisiti á'a kunkáimba kwenááiyaveta áraire kwésunanaya póna Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáá ó'omba íma kwétatoraiye.

26 Ísu Káráisitín-aaiyave'a áraire kwése'a kwése tarúmai máyáantave'a Áánútuna iyámpóin-owe. 27 keinárawa'a nombá péráamba Ísu Káráisitiye tarúmai máyáawai kwenkááni'a kwéowe. 28 Ísu Káráisitiye tarúmai máyáantave'a mimbórái'a umái máyáamba póna maarán-áimbá íma anón-aimban-iyé. évakarawai Yútaa-kwaasi owa'á évakarawai ó'onkaa-kwaasi owa'á évakarawai meéyámbakaawasa miwítí mayái úwoi kwémayaawai owa'á évakarawai úwoimo máyáawai owa'á kwaaimá owa'á aaraimá owa'á kwéovo amáparawai mimbórái'a umái máyáawe. 29 Ísu Káráisitina kwaásimo é'owé é'a Ááváramumo uráintemba Áánútun-aaiyave'a áraire kwéseмба pó'a Ááváramu aísavutantamba uráawai ombá póna Áánútu Ááváramuwe aísavutantamba ónááowaiye kaw'e'á umátinkanin-aimba simáimo asirámakaintemba kaw'e'á umátinkaniye.

4

1 simátíménda-aimba ísáaro. moórawai puwéna kesááninko kesí náaindaamba mayániye siráinana kwemá aanávó póna iyámpói máyaindayavena úwoi-kwaasiraamba umái máyainasa 2 avowámó simátímakainda-kwaasi kwená náaindaankare miniyámpóiraré kárákwirewana avowámó siráintemba anón-éna mindááíndáámbá mayániye. 3 ááema kesáá miráumai iyámpóiraamba umái méta kwaántá-kwaasiti aambá kwégwaraawananya minkwáántá-kwáási tááigo kentáá tátokowana 4 Áánútumo siráin-kanaa túwana ááninkomba ai'marówana marap'á kumúwana moóra-ininko maránkarowana Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwégwarena ména 5 mináamáánkó kentáá tátokaimpinkemba iyásinkanintavenaya Áánútuna iyámpói-ita umásinkanintavenaya mirá uráiyé.

6 Áánútu keinárawa'a kwená iyámpói-i'a ontávéna ááninkon-amaankomba ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáimba pó'a Áánútuntave'a kesivowé kwésemba 7 mindáyave'a kwaántá-kwaasi tááigo íma tátokaiwai é'a Áánútu áánimbaari'a ombá póna áánimbaatavenamo to'mayaa uráin-tantaa'a timíniye.

Póro Kárésiya-kwaasiyavai anón-imayaa uráin-kwasai.

8 ááema íma Áánútunopa'a té'a ísaraamba kampa-tántáaré kwaántá-kwaasiti imáyáawe mósá makáawana minimáyááo keinárawa'a tátokaimbanivo 9 ívé'a Áánútumpa'a tiráawana keinárawa'a kwemá kwétuwanaisa'a nóra éra úwoisan-tantaare aamoimó tain-tántáaré miv'á tirumbá kwanté'a minkwáántá-kwáásiti imáyaa mósá maré'a miwítí mayáímó kwémayaantave'a owé kwéseo. 10 ániyo évaka-tawaiye évaka-kwiyoone évaka-tawaimo toómbó kwénaantavaiye évakar-iyé mintántáákóntávé'a kampa'á sé'a anón-kanawe kwése'a anón-imayaa kwéomba 11 keinárawapimba mase'masáá'a kwéowana'a sáwíva-tantaakwara Áánútun-aaigwara'a kwétatoraawana póna kesí mayáígó íma áúgwara'-mayaima iyé-imáyáá kwéunana sirunkó umbái kwétaiye.

12 kesí kwaásiyono, asiramái simátíménda-aimba ísáaro. kembó tátokain-amba tuwé'a keinárawakaamba umái máyaumpo keinárawa'a kembó tátokain-amba tuwé'a kenkááni'a oro. keinárawapimba komáyaawanda íma sáwí'a umásínkówana 13 sí'a úmbanivo íma kówanda mé'a áséi-kwasai simátimewana'a ísaraawe. 14 sáwí-sí'o úmba kesúma sáwí'a úwa'a mirá-sí'ó úwain-aaroi íma inkaisé'a siyuwé'a kawé'á umái kárákwiraawe. kwíyómpaken-kwayo'narawara'i. Ísu Káráisitíya'iyó. komáyowa'o kárákwiraantemba kenká'á miráumai kárákwire'a 15 súwa'naa ékai túramba pí'mai símakaasino. kawé'á umái kárákwire'a aamoí umásínkaraambanivo ívé'a mirán-áámóí-yántáá'á íma kwáyáimba nóintavaiya'iyó. 16 árar-aimbo simátímakaundayave'a kentávé'a kesí namuro-kwáási iyé-imáyáá kwéowe.

17 Ísu Káráisitina áséi-kwasaigomba kwaé'náe'a kwéowai sáwí-imayaavinkemba kentirumbá kwéairaresa sésa kwenáái ísáavainivo kesááiya ísáígwáe sésa kentirumbá kwéairaraawe. 18 kawer-ámpá'á métinkanæ sésamo kentirumbó airaránááombo éna mindá kawé'an-iyé. kemó keinárawapimbo maéwándawe moóra-naopa'o tamáyaundawemo

kawe-ámpá'á métinkanaemo síyanamo éna kawe'án-ivo miwí áséi-kwasaigomba kwae'naér-esa kentirumbá kwéairaraawe. ¹⁹ kesí iyámpóiyono. aaraimó iyámpóimo tínkáawanamo umbai-yántáári'o intembá keinárawatave'o imáyáamo únda sirunkó umbai kwétaivo Káráisitinkaani'o ónááomba minúbái-yántáá'á ánásaniye. ²⁰ anón-imayaa é'a keinárawapimba komé'o aaimó simátimenaunda kawe'á umái isanááon-imayaa kwéunana sirunkó aamoí kwéiye.

Ékaante Séraanteyavai kwántámai-aimba siráin-kwasai.

²¹ keinárawapinkemba évakarawai sé'a Mósesi siráin-amaamba kwaráúndaya Áánútu aamoí umásinkaniyemo kwésewai minámáánkóná ááimba íma kawe'á umái kwéisaavo simátiménda isáaro. ²² naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Ááváramu kaer-iyámpói tínkómba moórá-iyampoí kwayór-íninkó ánkárowana moórá-iyampoí aivar-íninkó ankówana ²³ kwayór-íninkóná iyámpói miwítí imáyáavinkemba ánkaraivo aivar-íninkóntávéna Áánútu séna iyámpói ankániyone simái asirámakonka'a ánkaraíye. ²⁴⁻²⁵ mináínkómbó kwántámai-aimbo sendá isáaro. mindá kaer-áimbá simái tarúmakaiye. moórá-aimba Árépiyaa-marava'a Sáinai-omapa'a Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba póna moórá-ininko áwí'a Éka kwayór-ínimbá póna kwenaráá'maa'a kwayó-kwáásí pósa ámáánko tátokaipa'a máyáawe. mináínkóná ááimba maarágwará'á éna Yérúsaremu-naopa'a marapá'á kwáyáin-daopa'a isasá mindáópaken-kwaasi ámáánko tátokaipa'a máyáawe. ²⁶ ániwo moórá-aimba simái tarúmakain-aimba maarán-áimbán-íye. aúna-nao'a Yérúsaremuvakaan-dao'a kwíyómpa'a kwáyáipa'a ámáánko kwaasi íma tátokain-daopa'an-íye. ániwo mináínkóná ááimba maarágwará'á éna Áánútun-aaíyaveta áraire sündawaiya kentáá sinówaraamba uráíye. ²⁷ mináíntávéna Áísáya Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

ageíninkó iyámpóimo ímo ánkaraínda-ininko arunkó kawe'á íno. aúkain-ininko áráá'maa'a sáwíva'a maíyasa kwaaigwárár-íninkó áráá'maa'a sáwíyamba ménaaomba póna ímo ál'o kwéinanamo iyámpóimo ánkaraínda-ininko arunkó kawe'á ísana aamoí kwéiye agaimaréna siráíye.

²⁸ kesí kwaásiyono. Áánútu Áísákaamba ankániyone simái asirámakainka'a ánkaraíntemba keinárawatavena Áánútu simái asirámakainka'a pó'a kwená iyámpóin-owe. ²⁹ naaóvá'á anóvowiti imáyáavinkemba ánkaron-iyampoigo éna Áánútun-amaankona imáyáavinkemba ánkaron-iyampoigomba sáwí'a umánkaraimba pósa mirán-kwáásí mésa mirá-sáwí'á kwéowe. ³⁰ naaóvá'á aúváivimba agaimaréna séna

kwayór-íninkónté ááninkonte ti'maraaó. tivowámá puwínda aivar-íninkó ááninko kwená náaindaamba mayánímbanivo kwayór-íninkó ááninko íma mayáníye agaimaréna siráíye. ³¹ kesí kwaásiyono. kesáámá íma kwayór-íninkó áráámaata úmpo aivar-íninkó áráámaata úne.

5

Ísu sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinkaraindava'a ma'éa miráumai máero siráin-kwasai.

¹ Ísu Káráísiti séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinkanaumne séna iyásinkaraimba pó'a keinárawa'a iyátinkaraindava'a mé'a moórágwara'a tátoranin-ampa'a íma kwáráaro.

² kemá Póro simátimumpo kawe'á umái ísáaro. arupí umái máyáawain-owe Áánútu sínintave'a túra'a kárámai araa'éna oro kwéseмба mináintavé'o owémó siyanamo éna Ísu Káráísiti keinárawatavaiye sénamo pukáin-anko íma túwa'naa íníye. ³ túra'a kárámai araa'éna orómó kwésewaiyave'a avora'á sumpo ísáaro. Yútaa-kwaasiti áamáambo kwaré'o túra'o kárámaimo araa'énamo é'o é'a Yútaa-kwaasiti áamáamba amápa'a kwa'ma'éa koró. ⁴ keinárawapinkemba évakarawai sé'a áamáambo kwaráunda Áánútu suwánéna arupí umái máyáawain-owe síníye-imayaa kwéowai Ísu Káráísitiyemo tarúmáimo máyáamba ivátuwe'a Áánútumo úwoi kwétuwa'naa-imba tínaeмба umámakaawe. ⁵ keinárawa'a mirá kwéovo kesáá maará éta Ísu Káráísitiye aráápamái máyaunanaya Áánútun-amanko súwa'naa ímbá pónaya kentááyavéna séna arupí umái máyáawain-owe sínímба amu'maréta méta séta árai'a mirá síníyeya kwésune. ⁶ Ísu Káráísitiye tarúmáiyá máyaundaya moóráwaimo áúra'o kárámaimo araa'éna ínana ímo áúra'o kárámaimo araa'éna ínánamo ínímба mindá íma anón-tantaa'an-ivo Ísu Káráísitiyemo aráápamáimo máyaundaya túwa'naa umai máyaundaya mindá anón-tantaa'an-íye.

⁷ Ísu Káráísitina aampa'á aamoí ésa kwégwaraamba moóráwai minámbá áúntuwaisa'a ívé'a Ísu Káráísitina árair-aimba íma kwégwaraawe. ⁸ Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyaraiwai minámbá íma áúntukaivo kwaási áúntukaawa'a íma kwégwaraawe. ⁹ kwaási maarán-áímbá sésa kisaamó moórámo kampindaisaná amápa'a kwégampindaiye kwésevo kentúra'a kárákwiyoro. ¹⁰ keináraware kesááwé Ísóigowe tarúmáiyá máyaundayaveta asiramái simátime'a sé'a kemó imáyáamo úndantemba mirán-ímáyáá iyata mimbórá-ímáyáá ónaundayaawe kwésunda póna kampar-áímbá séna kentirumbá kwéairaraiwai kemá íma awánáunda-kwaasi kwemá sáwí-meyamba mayáníye-aimba ísaraumne.

¹¹ kesí kwaásiyono. évakarawai kentávésamo kampa'á sésa arupí umái máyáawain-owe Áánútu sínintave'a túra'a kárámai araa'éna oró-áímbá kwésiyemo kampa'ó kwéseмба mináímbó paaímó kwésundarakai íma sáwí'a umásínkáasino. kemá simátime'a sé'a Ísu Káráísitimba taaira'á tuvúwúwana kentááyaváiyé séna pukáiyé-aimba kwésimatimunda-aintavesa áwáá'a kwésevo túra'a kárámai araa'éna oró-áímbó kwésundarakai íma áwáá'a síyésino. ¹² kampar-áímbó simátimesamo kentirumbó kwéairarawai miwí túma kárámai sáwí'a umásuwaaro-imayaa kwéuno.

¹³ kesí kwaásiyono. sáwí-imayaaomo tátokaimpinkembo iyátinkaindayavena Áánútu tááyamai mirá uráimbo pó'a á'a iyátinkaisa'a máyáantave'a sáwí-yantaatave'o tirááyave'o kwéomba íma kwaré'a kwempá-kwempa'a tirumbá timé'a túwa'naa umai máero. ¹⁴ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna kesávái-ímáyáámó ontembá kentí

kwaásiti imáyáagwara'a oro
 agaimaréna siráíye. Áánútumo siráin-amaankona ááimba mirán-áimbán-íye.
¹⁵ áño keinárawa'a keiyái aaisambá sé'a áwáá'a sé'a ónááombo é'a sáwí'a
 umái ánásanaoovo kárákwiyo.

*Áánútumbo arááimo tainí'o ésa sáwí-imayaagomba tirááiyavai ésa on-
 kwásái.*

¹⁶ simátiménda ísáaro. Áánútun-amanko kwésintemba miráumai
 mai'mai'a é'a Áánútumbo arááimo tainí'o é'o é'a sáwí-yantaatave'o
 tirááiyave'o kwéon-ambo íma kwaránáaomba mindá kanaán-ivo mirán-oro.

¹⁷ sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o kwéomba isaná Áánútun-amankombo
 arááimo tainí'o kwéomba isaná minkáér-ímáyááo tiyankéya kwéivo
 Áánútun-amankomo kentúra'o kárákwiraimbo é'a sáwí-yantaatave'o
 tirááiyave'o kwéon-amba íma kwaránáaowe. ¹⁸ Áánútun-amankomo
 sintembó mirámó é'o é'a sé'a Áánútun-amankomba arááima tainí'a
 kwéunana póna Yútaa-kwaasiti ámáánko kembá íma tátokaiye kwésewe.

¹⁹ kwaási miwítí imáyáavinkemba avora'á maará kwéowe. áwáyo-
 tantaari'a ésa anómba sáwí'a ésa sáwí'o kwéon-tantaatavesa íma
 tígayévésa ésa ²⁰ kígauomo umándai-yantaako áwí'a mósá marésa kwaántá-
 kwaasiyonti imáyáa mósá marésa uwaa'á kwévesa pukaa'á kwéagayesa
 týamba kwéumatinkesa aaisambá kwésesa tirumbá sáwí'a kwéumatinkesa
 áwáá'a kwétiyesa miwí tááigo usáyaaitainkwae sésa íma tágárotamai kawé'a
 umái mésa taaínkaar-umai mésa ²¹ túran-anda kwéesa uwo'aó'-nómbá
 kwénesa uwo'aó'á kwéesa uwo'aó'-nómbó nánááontavesa torupamáí mésa
 mirán-tántáá'á kwaásiti imáyáavinkemba kwéowa'a simái ságamatime'a
 ókwara'a simái ságamatime'a sé'a mirámó kwéowai Áánútumo kárákwirain-
 ayampa'a íma ménaaoovo kárákwiyo kwésune.

²² áño Áánútun-amanko tirumpimbá máyáiwai maará umátinkáisasa
 kwémaewe. tirumbá kwétimesa tirunkó kawé'a ésa paru umái mésa
 asiramái maésa íma tívón-káínasa mésa túwa'naa umai kawé'a umátinkesa
 miwítí mayái kawé'a umái kwémaesa ²³ miwí túma íma maé iyésa miwí
 túra'a kárákwimai kawé'a ésa mirámó kwéowaina ááimba íma aambá
 áúnkaiye. ²⁴ Ísu Káráísitina kwaási sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo
 kwéon-imayaao kentáá táto'mai tavisivó sésa sáwí-imayaayavesamo
 tirááiyavesamo kwéon-amba tínaaemba umámesa tukáawe.

²⁵ Áánútun-amanko aúnái'a umásínkaraisata aúnái'a umái máyaunda póta
 kwenamankómó kwésintenta umáíya kwáráano. ²⁶ kentúma íma maé
 iyé'a kesááigo usáyaaitainkwae íma sé'a kawé-tántáá'ó índayave'a íma simái
 sáwí'a oró.

6

umbai-yántáá'ó kwáyaindawai túwa'naa oro siráin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. keinárawapinkembo évakarawaimo sáwí'o kwéombo
 ésa kwétuwanaamba pósa keinárawapinkemba Áánútun-amankomo sin-
 tembó mirámó kwéowai kwempa'á arupí umátinkanaoowe. kegwárá'á
 mirá-sáwí'á ónááovo kárákwiyo. ² umbai-yántáá'ó kwáyaindawai
 túwa'naa oro. mirámó é'o é'a Ísu Káráísiti siráini'a mirá ónááowe.
³ úwoi-kwaasigomo anón-kwaasi únemo sínimba minímáyááo kampa'á
 simáuwaníye. ⁴ kentí mayái awáné'a kawé-máyáímó kwáyaina'o é'a

aamoí é'a ó'owiti mayáiyáv'é'a kesí mayáigó usáyaaitaraiye íma seró. ⁵ amáparawaitopa'a umbai-yántáá'á tínímbanivo íma ivátuwe'a asiramái mé'a moórá-morawai túwa'naa oro.

⁶ Áánútuna áséi-kwasai ísámae kwéiyowai miwítí kawe-tántáá'á amápa'a taámbai évaka-tantaa'a Áánútun-aaí kwésimatimewaitopa'a tíma'mae'a iyóro.

⁷ íma kanaán-umai Áánútumba kampa'á simáuwanaaovo árarir-aimbanivo íma moórá-imayaa oro. kawer-ánáyúmbó úmáráawaimo ombá kawe-tómbá kwéakaraavo sáwí-anayumbo úmáráawaimo ombá sáwí-tomba kwéakaraawe. ⁸ mirámó kwéomba sáwí-yantaatavesa tirááyavaiye su'mai úmae kwéiyowai mirámó kwéowaina anondáma puwésa Áánútuna egwaa'á íma ménaoomba pósa némpa'a ménaaovo Áánútun-amankombo arááímo tainí'a úmae kwéiyowai mirámó kwéowaina anondáma aúnái'a umái maí'mai'a ónááaowe. ⁹ mindáyaveta kesáa kawe'á úmaeta kwéiyundaya íma sívón-káínataa ivátúwáano. kawe'ó úmaetaamo kwéiyundayaamo ímo sívón-káínataamo tuwétaamo éta naaén-kanaamo tínimba kawe'-m'éyántá maéta ménaumne. ¹⁰ mindáyaveta túwa'naa onda-ámbó kwáyáimbo éta amáparawai kawe'á umáíya túwa'naa ono. Áánútun-aiyavesamo árairemo kwésewaiseya mimbórá-ákúni'a umái méta túwa'naayaamo ónaundaya mindá anón-tantaa'an-iyé.

¹¹ ayááír'á kemá Póro anón-auvaivimba agaimaráúmpo awáné'a kwenayáanavi'an-iyé seró. ¹² évakarawai sésa suwánésa anón-kwaasimanowe sigwáe kwésewai keinárawatavesa sésa túra'a kárámai araa'éna oro kwésewana miwí tááigo keinárawa'a kwétavisíye. Ísu Káráísiti keinárawatavaiye séna taaira'á pukáíye-aine su'maimo senkákái évakarawai ísámai sáwí'a umátinkáasino. ímo sáwí'o umátinkanaaontavesa sésa túra'a kárámai araa'éna oró-áinkwárá'á kwésewe. ¹³ túra'a kárámai araa'éna orómó kwésewai Mósesimo siráin-amaamba íma amápa'a kwégwaraawe. kentúra'o araa'énamo mósá úmaranaaontavesa túma kárámai araa'éna ígwáe kwésewe. ¹⁴ miwí mirá kwésevo kemá Póro mimbórá-áimbá mósá maré'a Ísóigo Ísu Káráísiti kentááyáváíyé séna taaira'á pukáíye-aimba mósá kwémaraumne. Ísu Káráísiti kentááyáváíyé séna pukáíntave'a púwón-kwaasimo marapá-tántáátávésamo ímo imáyáamo ontembá marapá-tántáátáv'é'a íma imáyáa é'a úwoisamban-iyé kwésunda póna mintántáákó kembá íma kwétavisíye. ¹⁵ moóráawaimo áúra'o kárámaimo araa'éna ínanamo moóráawaimo ímo áúra'o kárámaimo araa'éna ínanamo ínimba mindá íma anón-tantaa'an-ivo Áánútu aúná-kwaasiraani'o umásínkaraimba mindá anón-tantaa'an-iyé. ¹⁶ simátimunda-aimbo kwa'maé iyíyanamo éna Áánútu paru umái arumbá umátinkena kwená kwaási amápa'a mirá umátinkaniye.

¹⁷ Ísun-aaí simátimewandarakemba sínkamuwana avimá sine'á kwáyáíntave'a Ísu Káráísitina mayái-kwáási óne kwésevo moórá-umbaiyantaa'a íma síméro.

¹⁸ kesí kwaásiyono. Ísóigo Ísu Káráísiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-isa'a árarir-aimban-iyé sé'a námúnaa kwésune.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaíye.

Évésasi

Ísu kwiyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Évésasi-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasitopa'a agaimái tuwówana Titikása maimaéna mátimakaiye. maanámbá isésa ó'on-o'on-daoraa tíméro séna agairáiyé. Ísun-ai simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkárowana ména maanámbá agaimarówana mátimakaiye.

¹ kemá Póro maanáuvái agaimarúmpo isáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráisitín-ai kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaivo isáaro. Évésasi-naopakewai Ísóigona kwaási Ísu Káráisitiye tarúmai máyáawai íma ivátuwe'a asiramái máyáawai isáaro. ² Áánútu kentáasivowe Ísóigo Ísu Káráisitiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

Káráisitinte tarúsinkenaya ításinkarain-kwasai.

³ Áánútuma Ísu Káráisiti avowámá éna Ísu Káráisitinteya tarúsinkenaya kwiyómpa'a kwenópakemba asirayámbá siménaya kawé'a kwéumasinkaisata póta kwentávéta súwi kwésune. ⁴ naaóv'á Áánútu maramá íma taróurainka'a Ísu Káráisitiyeya tarúmai ménaundayavenaya kwenáuranka'a kwendéi-i'a onanayá kentáávimbá íma sáwí-aimba kwénintavena ítámakaiye ⁵ Áánútu kentááyávéna imáyáa éna naaóv'á séna Ísu Káráisitina mayáyávé'o é'a kesáánimbaa kesiyáámumbaari'a ónááowe séna kwená imáyáavinkemba aamoí éna mirán-áimbá siráimba póna mirá uráiyé. ⁶ ááninkomba arumbá ámakaiwainte tarúsinkenaya anón-kawé'a umásinkenaya úwoi súwa'naa umásinkaraimba póta kwená áimba ó'oran-aimba mósá kwémaraumne.

⁷⁻⁸ pukáintavena sáwí-imayaaya maisiyuwénaya misáwí-ímáyááo tátokainta iyásinkenaya kentááyávéna ó'oran-imayaa kwéimba úwoi ávááramai súwa'naa enaya póna kentáási sáwí-imayaa maisiyukaiye. ⁹ naaóv'á kwená kawer-ímáyáávínkémbá aúp'á to'mayaa úmakaimba ivé'a kwévaarisata kwéawanaumne. Káráisiti kesí imáyáa íníye siráintemba póna ¹⁰ Áánútumo siráin-kanaamo tínimba amápa-tantaa'o taróuraimba kwiyómpakene marapákéne komaéyamae úmarainana Káráisiti anóndako mindára'a kárákwiyiniye.

¹¹ Áánútu kwená imáyáavinkemba to'mayaa úmakaimpinkemba mirá kwéiyé. imáyáa éna to'mayaa úmakaimba póna Yútaa-kwaasi kwená kwaási-i'a úndayavenaya Káráisitinte tarúsinkenaya ításinkaraintaawe. ¹² aiva'á Káráisitimba amu'maréta máyaundawai kwená áimba ó'oran-aimba isatá mósá kwémaraumne.

¹³ miráumai ó'onkaa-kwaasi árair-aimba kawer-ámp'á métinkaniye mináséi-áimbá isé'a Ísu Káráisitín-aaiyave'a áraire sé'a kwesé tarúmai máyáamba Áánútu kesimambá tíménaumne simái asirámakaintemba mirá

uráimba pó'a kwená kwaási-i'a umái mé'a ísaraawe. ¹⁴ Áánútun-amanko keséya máyáintaveta séta árai'a Áánútu kwená kwaásiyavena simái asirámakainta kesópata tíniye. árai'a Áánútu kwená kwaásiya tátokaampinkemba iyásinkanintaawe kwéseta mindáyaveta kwená ááimba ó'oran-aaimba mósá kwémaraumne.

¹⁵ agairáunda árair-aimba pó'a keinárawa'a Ísoigo Ísuwe aráápamai mé'a Áánútuna kwaásiti imáyáa é'a máyáawe-aimba isé'a ¹⁶ Áánútumpa'a súwi símae iyé'a keinárawa'a túwa'naa umai námúnaa súnda ¹⁷ Áánútumpa'a maarán-áintávé'a áísaa une. Ísoigo Ísu Káráísiti avowámá kentáásivowama ó'oran-aaimba kwáyáiwai kwemá kwenamambá timínana kenti imáyáa kawé'á umátinkena Áánútumba agaráátinkaina'a pó'a kawé'á umái awánanaaowe. ¹⁸ kenti imáyáa ságamatinkena tááyaraintave'a kwesémo ménaoombo amu'maré'o máyáantave'a mindáyave'a námúnaa kwésune. kwemá kwená kwaási kawé'ó umáimo ménaoomba to'mayaa úmarena simái asirámakaimba awánanaaontave'a námúnaa kwésune. ¹⁹⁻²⁰ kwenááiyaveta áraire kwésundawavinta kwená asirayánkó mayáimá kwémayaimba minásiráyámbá usáyaaitarain-asirayanko isa'á awánanaaontave'a námúnaa kwésune. Áánútu minásiráyándéi Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankena kwenayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á kwíyómpa'a móankaraiye. minásiráyámbá kwenááiyaveta áraire kwésundawaimba símakain-asirayamba mimbórá-ásiráyámbán-iyé. ²¹ Káráísiti amáparawaira'a kárákwirena kwíyómpa'o kárákwiraawairare asirayánkwáráwáiraré aivaráwáiraré ívé'o túwí'o kwáyáiwairare naaémo túwí'o kwéniwairare kárákwiraiye. ²² Áánútu amáparawaira'a kárákwiyinintavena kwembá usásinankena kwená kwaásiyavena imáyáa éna simámena séna usáyaaityan-Isoigo'i'a uréma amáparawaira'a kárákwiyuwo siráiyé. ²³ a'nómpínkén-imáyááómó amápa-kura'o kárákwiraintemba Áánútuna kwaásiya Káráisitina áúraamba únanaya kwemá si'nónkáámbá éna kárákwiraiye. a'nónkó kweyáára'a íma máyáísana áuwawaako íma mirá éna mimbórá-kúwawaa'o kwáyáintemba Káráísiti amápa-kuwawaa'a aaómísamai-i'a umásinkena kwegwára'á aaómísamai-i'a umái máyáiyé.

2

Áánútuna némpa'a máyaundavakenta aúnaí'o umáimo máyaunda-ita umásínkain-kwasai.

¹ ááéma sáwí-imayaa kwée'a sáwí'a uráan-kanaavimba máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a mé'a pó'a ² marapákén-kwáásítí sáwí-amba kwaré'a Sáátáánigo kwaántá-kwaasiti anóndakomba kwaré'a kwemá Áánútun-ai íma ísámai kawé'á kwéowaira'a kárákwiraiwaimba kwakáawe. ³ mirámó kwéontemba ááéma miráyá uráunda sáwí-yantaataveta sirááiyaveta éta sáwí-imayaa kwarááwánanaya Áánútu sáwí-meyamba amáparawai tíminten-umai kanaán-umai simínintavenaya ivátuvenaya ⁴ arumbá ávááraumai umásinkenaya kentáásí imáyáa anómba éna póna ⁵ úwoi súwa'naa enaya kawer-ámpátá mésínkaraiye. sáwítaamo étaamo máyaawandawaina ááinka'a Áánútuna némpa'a máyaawandarata Ísu Káráisitimbo pukáimpinkembo usásinankaraintemba aúnaí'o umáimo

máyaunda-ita umásinkenaya ⁶ Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankena kwíyómpa'a móankarena Ísu Káráisitinte tarúsinkenaya aúnaí'a umásinkaraisata Káráisitimo kwíyómpa'o ménamo kárákwiraintemba kwíyómpata imáyáa éta máyaumne. ⁷ Áánútu Ísu Káráisitimba ai'marówana kumbéna kentááyáváiyé séna puwéna kentáási sáwí-imayaa maisiyuwéna miráumai anón-kawe'a umásinkenaya úwoi anómbe súwa'naa uráisasa pósa kwená kawe'-má'yái awánamae iyónááontavena mirá uráiyé. ⁸ Áánútu úwoi túwa'naa úwa'a kwenááiyave'a áraire suwaná sáwí-imayaao tátokaimpinkemba iyátinkena kawer-ámp'á métinkaraiye. íma kentí imáyáavinkemba kwenááiyave'a áraire siráavo Áánútuma imáyáa timúwa'a áraire siráawe. ⁹ túma maé iyésa sésa kawe'á kwéunda póta kawer-ámp'á kwégune sevó séna íma kawe'-má'yáigóná meéyámbán-ivo Áánútu úwoi túwa'naa enayavena sáwí-imayaao tátokaimpinkemba iyátinkena kawer-ámp'á métinkaraiye. ¹⁰ Áánútu kentáámó taróurawai séna kawe'-má'yái maimaé kwéiyesa ménaaowe siráimba póna kawe'-má'yái mayánaundayavenaya taróururena Ísu Káráisitinteya tarúsinkaraiye.

mimbórá-kwáási-íta umásinkarain-kwasai.

¹¹ mindáyave'a imáyáa oro. kentinóvowi íma Yútaa-kwaasi ovó keinárawakwara'a íma Yútaa-kwaasi owatá Yútaa-kwaasiya Áánútuna kwaásiya úndayaveta súra'a kárámai araa'ényaya kwéeta keinárawataveta úwoi-kwaasi owé-imáyáa éta séta íma túra'a kárámai araa'éna owái owéyá kwésumpo mindáyave'a imáyáa oro. ¹² minkánáávimbá keinárawa'a Káráisitina némpa'a mé'a ó'owima é'a íma Áánútumo itámakain-kwaasi é'a Áánútu simái asirámarena tarúmakin-kwaasi íma é'a marap'á máyówana Áánútu kesé íma máyowa'a kwesémo maéyave'a íma amu'maré'a máyówana ¹³ ááema Áánútuna némpa'a máyówai Ísu Káráisiti keinárawatavaiye séna puwéna póna tí'maena kwená egwaa'á tínkaraisa'a pó'a kwesé tarúmai méraawe.

¹⁴ Ísu Káráisiti puwúntavena Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye kentáási avumpimbó kwénamo taaínkaar-umaimo namuro-kwáási-í'o umásinkemayonta maisiyuwéna mimbórá-kwáási-í'a umásinkenaya ¹⁵ Yútaa-kwaasiya kentáási ámaámba tuwéna Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye aúnaí'a umái mimbórá-kwáási-í'a umásinkenaya kwemp'á tarúsinkenaya póna paru umásinkanintavena mirá uráiyé. ¹⁶ Ísu Káráisiti taaira'á pukáintavena síyámbo kwéunda-yantaa'a ánásamasinkenaya Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mimbórá-kwáási-í'a umásinkenaya sí'maenaya Áánútunopa'a mósinkenaya ¹⁷ mirá éna téna áséi-kwasai paru kwéumasinkain-ainta simátimena keinárawa'a ó'onkaa-kwaasi Áánútuna némpa'o máyáawai tasimátimena kesáa Yútaa-kwaasi Áánútuna egwaa'á máyaundawaiya tasimásimenaya ¹⁸ Ísu Káráisiti mirá uráintavena Áánútun-amanko súwa'naa isanayá Káráisiti kentáa Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye sí'maenaya kentáásivonopa'a kwégwisata kwená egwaa'á máyaumne.

¹⁹ mindáyave'a ááema kwááyu-kwaasi é'a ívé'a íma mirá é'a Áánútuna kwaasiye keinárawakwara'a Áánútuna kwaási-í'a umái máyáamba kesááwé keináraware Áánútuna akún-kwáási-íta umáiyá máyaumne. ²⁰ Áánútumo

naankáámbo kwéumaraimba Ísu Káráísiti ávonkaamba isasá Áánútuna aantá-kwaasiye Áánútun-aaí simátíméwaiye naamayáánkaamba owa'á keinárawa'a naankáámhá kwéowe. ²¹ ávonkomo amápa'-nanamimo asááuraintemba kesáá Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaunda Áánútu kwená aoka'-námbá kwaási súneiya naankáámhá kwéumaraiye. ²² keináraware kesááwé kweséya tarúmai máyaundaya Áánútun-amanko kwaási súneiya naankáámhá kwéumarena mimpímhá kwémaiye.

3

Póro ó'onkaa-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

¹ mindáyave'a kemá Póro ó'onkaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaí simátimewandarakemba áwáá'a sésa ándáva'a mósínkarowa'a Ísu Káráísitina mayái-kwáásí é'a keinárawatave'a námúnaa kwésune. ² Áánútumo úwoi túwa'naa ínintavena mimbáyái símakowana mimbáyáigó kawe'á kwéumatinkaimba á'a ísaraawe. ³ Áánútumo to'mayaa úmakena aúp'ó makáimba agaráásinkowa'a ááema mináimpinkémbá ákí-aimba aúváivimba agaimakáumne. ⁴ ááema Ísu Káráísitin-aaí aúp'á makáimba simásimuwa'a ísaraumne. maanáúvámó agayáunda ísámai kawe'á oro. ⁵ Áánútu naaóvá'ó máyówai mináimbá íma simátimena ívé'a Áánútun-amanko kwená aantá-kwaasiyaawe kwenáái simátíméwaiye simásimakaiye. ⁶ mináséi-kwásái maarán-áimbán-iyé. Yútaa-kwaasiyaamo áséi-kwasaimo ísaraundantentaan-umai ó'onkaa-kwaasi ísaraantavena Áánútu kawe'á umátínkáísasa ó'onkaa-kwaasiye Yútaa-kwaasiye mimbóráí'a umái máyaundayaawe. Áánútu séna Ísu Káráísitina mayáiyávé'a mirá ónaumne simái asirámakaimba póna íma Yútaa-kwaasiye su'mainivo ó'onkaa-kwaasiyavenagwara'a simái asirámakaiye.

⁷ áséi-kwasai simátimenaundayavena Áánútu úwoi súwa'naa ena kwená asirayámbá siména kwená mayái-kwáásí-í'a umásínkaraiye. ⁸ Áánútuna kwaási kembá usáyaaitaraawa'a kító-kwaasi pó'a ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai Ísu Káráísitina mayái ó'om-bayai usáyaaitaraim-bayai-aimba simátimenaundayavena usásínkaraiye. ⁹ Áánútu simásimena séna to'mayaa úmare'o aúp'ó maré'o mirá ónaumne siráunda-aimba simái ságamatimiyo Áánútu simásimakaiye. Áánútu amápa-tantaa'o taróruwaiwai aiva'á mináimbá aúp'á makáimba kwaikwai'o eémáyáimba ¹⁰ ívé'a kárákwiraawaiye asirayánkwáráwáiyé kwíyómpa'o máyáawai Áánútuna kwaási tuwánésa sésa Áánútu ó'oran-kawer-ímayaaagwarawain-iyé kwésewe. ¹¹ ááinka'a Áánútu imáyáa éna to'mayaa éna séna mirá ónaumne séna Ísu Káráísiti kentáásí Ísóigomba imáyáa amúwana mirá uráiyé. ¹² Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundayavetaawe kwenááyaveta áraire kwésundayavenawe íma sáá'a kaisatá Áánútunopata úwoiya kwégune. ¹³ mindáyave'a simátimé'a sé'a keinárawa'a áséi-kwasai simátimewandarakemba áwáá'a sésa sí'a ini'a umásínkaraavo asiramái mé'a íma ivátuwaaro. umbai-yántáá'ó kesópa'o kwáyáimba kanaán-ivo úwoi amoí oro.

Káráísiti aruntá kwésimin-kwasai.

14 mináíntávé'a imáyáa kwé'e'a Áánútu kentáásivowa aúranka'a kivaire'a mé'a námúnaa kwésune. 15 amápar-akumba marapá'a máyáawaiye kwíyómpa'a máyáawaiye miwítí ááimba Áánútuma isa'a kwenaúranka'a kivaire'a mé'a maarán-dámúnáá kwésune. 16 Áánútun-amanko kentirumpimbá ména ó'oran-anondako póna asirayámbá tímína'a asiramái mé'a 17 Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire kwésentavena kentirumpimbá ména kwemá tirumbó kwétimewaina ááimba isa'a kwentávé'a asiramái tirumbá kwéame'a ménáaontave'a námúnaa kwésune. 18 Káráísiti amáparawaivimba arumbá kwétimimba anómba kwétimiye. Káráísiti asirayámbá tímína'a keináraware Áánútuna kwaásiye amápa'a sé'a Káráísiti kentáavimba arumbá kwésimimba anómba kwésimimba póna íma ánásaniye sénááontave'a námúnaa kwésune. 19 Ísu Káráísiti amáparawaivimba arumbá kwétimimba anómba kwétimimba íya kanaán-umaiya awánasaraundayaanivo ívé'a kítoka'a awáné'a naaémba awánamai kawé'á ónááontave'a námúnaa kwésune. asirayámbá Áánútumpimba anómba kwéna keinárawapimba anómba kwénintave'a námúnaa kwésune. 20 imáyáamo kwéetaamo Áánútumbo kwéaisaa-undaya sáwíyan-tantaa'an-ivo kwená asirayándéímó kwésuwa'naa-enayaamo kwéimba mindá usáyaaitarain-tantaa'an-íye. 21 Áánútuna kwaásiya Ísu Káráísitiyeya tarúmaiya méta ívétaamo máyaunda-kwaasiye naaémbo paáronaon-kwaasiye séta kwenáwí'a anómba úmae kwéiyimba árair-aimba iyéyá símae iyónaundayaawe.

4

Káráísiti úlwawaata úne siráin-kwasai.

1 Ísóigona mayáímá kwémayaundarakemba ándáva'a sínkaraawa'a mé'a maanáimbá kwakwiyé'a kwésimatimune. Áánútu tááyena séna maarán-umai máéro siráivo mirán-oro. 2 kentúma íma maimaé iyé'a paru umái mé'a imáyáa kwé'e'a túwa'naa e'a sáwí'o umátínkáambo é'a íma imáyáa é'a úwoi túwa'naa oro. 3 Áánútun-amanko imáyáa tímísa'a mimbórá-ímáyáará'á mé'a mirá é'a paru úmae iyónááontave'a íma ivátuwaaro. 4 Áánútun-amamba mimbórá máyáísata kesáá mimbórá-súráámbá umáiya máyaunanaya sáayaraimba póta kwesé ménadayaveta amu'maréta méta mimbórá-yántáátávéta amu'maréta ménaumne. 5 Ísóigo mimbórá máyáísana Áánútun-aaiyaveta áraire kwésunda-anta mimbórá-ámbá isaná nombó kwéveraundaya mimbórá-ámbá isaná 6 Áánútu mimbóráwái ména amáparawaiya kentáásivowama ména amáparawairata kárákwirena amáparawaiya kawé'á umásinkenaya kwená kwaásivimba máyáíye. 7 Áánútu máyáísana Ísu Káráísiti kwená imáyáavinkemba kwená mayáíyá mayánaundayavenaya kwená asirayámpínkémbá moórá-morawaiya asirayántá símakaintaawe. 8 mindáyavena naaóv'á'á Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna sanaambó iyúnka'a tátokowai tí'maena iyéna kwaási aamoi-yántáá'á tímatukaiye agaimaréna siráíye. 9 iyúnka'o siráin-ainkona ááimba maarán-áimbán-íye. aiva'á marapá'á kunkéna 10 kwíyómpa'a iráimba mimbóráwáímá póna amápapimpa'a kwená asirayámbá kwáyáíye. 11 aamoi-yántáá'á

tímatukaiye siráin-ainkona ááimba maarán-áimbán-iyé. kwená mayáímá mayánaáontavena asirayámbá kwaási timúwasa évakarawaimo timún-asirayandei aantá-kwaasiti mayái máyówasa évakarawaimo timún-asirayandei Áánútu simátímakain-aimba simátímúwasa évakarawaimo timún-asirayandei Áánútun-aaí íma ísaron-kwaasi simátíma'maesa kuwasá évakarawaimo timún-asirayandei Áánútuna kwaásira'a kárákwiyuwasá évakarawaimo timún-asirayandei Áánútuna aambá agaráátinkowasa miráumai Ísu Káráísitina mayáímá mairáawe. ¹² Áánútuna kwaásiya kwená mayáímá kwémaeta moórá-morawaiya túwa'naa umai mimbóráí'a umáíya méta asiramátinkaundayavenaya asirayándéí mirá uráíye. ¹³ mindáyaveta méta Áánútu ááninkon-aiiyaveta áraire kwésundayavetaawe kwembá awánamai kawé'á kwéundayavetaawe mimbórá-ímáyáá éta tarúmai méta sáákaevayan-kwaasi-i'a umái méta Káráísitinkaani'a umáíya ménaumne. ¹⁴ miráyáámó onasayáámó ésa iyámpóímo kampa'ó kwésimatiyuwaantemba kentáá íma mirán-umai kampa'á simásiyuwanaoowe. mirám-baaran-aimba íya kwaréta kwaási sáwí-ampa'a métinkanae sésa sáwí-imayaavinkembo kwésiyan-aimba íma íséta mirán-áimbá íya kwaránaumpo ¹⁵ árair-aine su'mai kwéseta kwaásiti imáyáa kwéeta amápa-tantaa'a sáákaevayan-kwaasi-i'a umái méta Káráísitinkaani'a umái ménaumne. kwemá kentáará'á kárákwiraisata ¹⁶ kesáá Káráísiti áúwawaata únana kentáási'nonkaamba Káráísiti éna amápa-kuwawaaka'a kárákwiraiye. tiyáámba tísamaima tínúnkoma tátokaisana ti'nónkómó imbá amápa-kuwawaapa'a imáyáa tímísana tiyáánko kwená mayái máyáísana tísamaimo kwená mayái máyáísana mirámó kwéenamó anómbó kwéimba miráumai Káráísiti kwená kwaási imáyáa tímísasa moórá-morawai kwétuwa'naa-esa kwéasiramatinkesa máyáawe.

Káráísitinte tarútinkena aúiná'i'a umátinkarain-kwasai.

¹⁷ Ísóigo aúranka'a asiramái simátimumpo ísáaro. Áánútuna aambó ímo kwégwaraawaimo máyáantemba íma miráumai máéro. miwímá sáwí-imayaavimba mésa ¹⁸ íma ísámai kawé'á ésa Áánútun-aiiyavesa tírunté marésa ti'nómbá umbái tamái máyáantavesa miwítí imáyáao túnkwisasa Áánútumo aúiná'i' kwéumatinkain-ayampa'a íma mésa ¹⁹ sáwí'ó kwéon-mweantavesa su'mai ésa ó'on-ó'on-tantaa'ó sáwí'ó kwéomba aamoí ésa mirámó kwéoyavesa íma tigeayávesa kwéowe.

²⁰ miwí mirá kwéombanivo keinárawa'a Ísu Káráísitimpa'a té'a kwená aampa'á kwégwe'a ²¹ kwenáái isé'a áraire sumbá Ísumpakemba árair-aimba simátíma'maesa íyúwa'a ísaraawe. ²² ááéraan-imayaaomo sáwí-yantaatave'ó tirááiyave'ó uwanamó kampa'ó simátíyukaimba ivátuwe'a ²³ mirámó íyanamo éna Áánútu kentí imáyáa aúiná'i'a umátinkena ²⁴ kwembó arááimo kwétaini'a ónááontavena aúiná'i'a umái Áánútunkaani'a umátinkaina'a árai'a Áánútuntave'a imáyáa é'a arupí umái ménaaowe.

²⁵ mindáyave'a kampar-áimba tínaaemba umáme'a kentí kwaásivimba árair-aine su'mai seró. Ísu Káráísitina akún-ándá póta mimbóráí'a umái méta póta miráyá onó. ²⁶ áwáá'ó siyamba íma sáwí'a é'a ááema paru umái mé'a áwáá-tantaa'a kwaíkwaí'a ivó sé'a ákíra'a túwáaro. ²⁷ Sáátáánigo tavisína'a sáwí'a únavo sé'a áwáá'ó sembá ákíra'a túwáaro. ²⁸ umóyámbó kwéowai maarán-oro. íma umóyámbá é'a évaka-tantaa'ó

mayánááontave'a mayáíma kwémae'a minkákémbá mairé'a ímo makén-kwaasi túwa'naa e'a tíméro. ²⁹ sáwí-aimba íma sé'a kawé'ó umátinkanin-aíne su'mai sé'a mirámó é'ó é'a mináímbó isánááon-kwaasi kawé'á umátinkaiyasa asiramái ménaaowe. ³⁰ Áánútu amápa-tantaapinkemba iyásinkanin-kanaamo tinímba Áánútu-amanko kentirumpimbá máyáintave'a sé'a Áánútuna kwaásima úne sénááontavena Áánútu-amanko arumbá umbái taiváínivo íma sáwí'a oro. ³¹ keinárawapimba maarán-tántáá'ó é'a tínaaemba umáméro. kayorái-yántáaré tirumbó sáwí'ó iyé áwáá'ó siyé aaisambó siyé simáímo sáwí'ó umátinkaiye amápa-tantaa'ó sáwí'ó iyé ³² íma mirá é'a tirumbá umátinke'a túwa'naa e'a Ísu Káráisitimo kentí sáwí-imayaamo maitiyúwáisanamo Áánútumo ímo anondá sáwí-meyambo tímíntemba ó'owimo sáwí'ó umátínkaraamba íma imáyáa é'a anondá sáwí-imaya umátínkáaro.

5

ságayan-ayampa'a máéro siráin-kwasai.

¹ Áánútu arumbá kwétimisa'a kwená iyámpói ontáv'é'a pó'a kwemó intembá miráumai kwé'e'a ² moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a máéro. Ísu Káráisitimo kentáávimbó arumbó kwésimenayaamo énamo kentáási sáwí-imayaamo maisiyuwáníntavenayaamo puwúwanamo Áánútumo aamoimó uráintemba moórá-morawaivimba kentirumbá tíméro.

³ Áánútuna kwaási ontáv'é'a áwáyo-tantaare sáwí'ó iyé túran-andawe únavo sé'a mirán-tántáákón-áái íma seró. ⁴ sáwí-aíne uwo'aór-áiné aká'áan-aíne súnavo sé'ó Áánútumpa'ó súwimo sénááomba mindá kawé'á íniye. ⁵ árai'a áwáyo-tantaa'ó kwéowaiye sáwí'ó kwéowaiye túran-anda kwéowaiye mirámó kwéon-kwaasi Ísu Káráisitíye Áánútuwe kárákwirayapa'a íma mésa túran-anda kwéowai marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí kwéowai Káráisitíye Áánútuwe kárákwirayapa'a íma ménaaowe.

⁶ mirá-sáwí'ó kwéon-tantaatavesamo sénááomba kampa'á simátíyúwáivainivo kárákwiyoro. Áánútu-aaí isámai sáwí'a kwéowai mirá-sáwí-áímbá kwéseмба póna Áánútu áwáá'a sínivo kárákwiyoro. ⁷ mirámó kwésewaise íma mé'a miwí íma kwáráaro. ⁸ ááema túnkon-ayampa'a máyómbanivo ív'é'a Ísóigona kwaási ontáv'é'a ságayan-ayampa'a máyáamba pó'a ságayan-kwaasi-i'a umái máéro. ⁹ ságayan-ayampa'ó mé'ó é'a arupí umái kawé'á umái mé'a árai-aimba simái mé'a ¹⁰ imáyáa é'a sé'a Ísóigo aamoí ínkwáe-í'a úne sé'a mirán-oro. ¹¹⁻¹² túnkain-ayampa'a máyáawai íma áúgwara'-mayai kwémayaavo íma miwísé mirá é'a avora'á simátíme'a sé'a sáwí'a kwéowe sé'a aúpá'ó kwéombo sé'ó é'a tigaeyáv'é'a ónááovo avora'á simátíme'a sé'a sáwí'a kwéowe sé'a ¹³ avora'á agaráátinkaiyasa mintántáákóná ááimba awánasuwesa koyauwerésa ¹⁴ ságayan-ayampa'a taménaaowe. mindáyavesa sésa

túúmó kwaésamo pukáara'naraambo umáímo mémpinkemba usásinewana
Káráisiti
sán-kamátinkaniye
kwésewe.

15 mindáyave'a kárákwiye'a sáwí-imayaamo umáimo máyáawaimo ontembá íma é'a kawer-ímáyáá umái máero. 16 ívé'a kentáásópa'a umbaiyántáá'á kwáyaintave'a Áánútunopa'a ténááontave'a úwoi maúnavo sé'a Áánútuna mayái máyáaro. 17 mindáyave'a íma sáwí-imayaa é'a Ísóigombo arááimo kwétaini'a umái máero.

18 mindáyave'a sáwí'a ónááovo uwo'aó'-nómbá né'a uwo'aó'á únavo sé'a Áánútun-amanko kentáávimbá anómba umásinkainkwae sé'a máero. 19 keinárawapimba Áánútun-aaí aúvávimba agaimakáan-aimba sé'a monor-ímá sé'a Ísóigontave'a tirumpimbá aamoí kwée'a imá seró. 20 Ísóigo Ísu Káráisitina asirayántávé'a imáyáa kwée'a amápa-tantaatave'a Áánútu kentáásivompa'a súwi símae iyóro.

aarakwáti kwaqasái.

21 keinárawa'a Ísu Káráisiti áwí'a mósá kwémare'a Ísuna akúni'a umái mé'a minákúmpákén-kwáásí táái isáaro. 22 aaraiyómbá isáaro. Ísóigon-aimo kwéisaanten-umai kentuwai'máá táái isáaro. 23 Ísu Káráisitimo kwená kwaásira'o kárákwirainten-umai kwaaimá kentuwainimbáaka'a kárákwiyoro. Káráisiti kwená kwaási kawer-ámpá'á métinkaraiye. 24 Ísu Káráisitina kwaásimo kwenááimo isáanten-umai aaraimá amápa-tantaatave'a kentuwai'máá táái isáaro.

25 Ísu Káráisitimo kwená kwaásimo arumbó tíménamo miwíyávénawe simáimo pukáinten-umai miráumai kwaaimá kentuwainimbáá'a tirumbá tíméro. 26 Ísu Káráisiti kwená kwaási nondéi kawe'á umátinkena kwenááinei Áánúntundei-i'a umátinkanintavena 27 kwená kwaási kawe'á ésa miwívimbá sáwí-aimba íma kwáyainasa kasenkuí'a umái ó'orankawe'a umátinkanintavena pukáiyé. 28 miráumai Ísu Káráisitimo kwená kwaásimo arumbó tímíntemba kwaaimá kentuwainimbáá'a tirumbá tíméro. kwaási kentúyavesamo imáyáa onten-umái kentuwainimbááti imáyáa oro. tuwainimbááti imáyáamo kwéowai kesávái-ímáyáágwará'á kwéowe. 29-30 kwaási kentúwawaatavesa íma tiyántavesa ésa kawe'á umái kárákwiresa toómbá námaesa kwéiyowe. kesáá Káráisitina kwaási éta kwenáúwawaakaamba únanya póna kwemá miráumai kentáará'á kawe'á umái kárákwiraiye. 31 naaóv'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna mindáyavena kwaigómó imbá anóvowi tiyuwéna awainínkóe tágárotamai mimbórá-túmá ma'mái kwémaeiye siráiyé. 32 mináimpimbá moórá anón-aimba kwáyáisana mináínkóná áaimba maarán-iyé. Ísu Káráisitiye kwená kwaásiye moórái'a umái máyáawe siráiyé-imayaa kwéune. 33 íma mindáyavenawe su'mai siráivo keinárawa'o kesávái-ímáyáámó ontembá kentuwainimbááti imáyáa oro. aaraiyómbá kentuwai'máá táái isáaro.

6

tinóvowiye tíráá'maati kwaasái.

1 iyámpóiyomba isáaro. Ísóigona iyámpói-i'a ontávé'a kentinóvowi táái isáaro. mirámó ónááomba mindá kawe'an-iyé. 2-3 naaóv'á Áánútu áamámba séna kentinóvowi túwí'a anómba oro aiva'á simái asirámakaintavena séna

mirámó é'o é'a kawe'á umái
ayáátááka'a marapá'á ménaaowe
siráiyé.

⁴ iyámpóí tivoísái ísáaro. kentí iyámpóira'a kawe'á umái kárákwirewana
miniyámpóí tirunkó íma sáwí'a ína'a Ísóigo Ísun-aaí simátíma'mae kwéiyé'a
arupí umátinkaiyasa anómba ónááowe.

mayái-kwáásiyé miwítí kawáá-kwáásiyéi kwaasái.

⁵ évakarawai miwítí mayái mayáígwáe sésa meéyámbakaan-kwaasi ísáaro.
Ísu Káráisitín-aaí ísáanten-umai kentí anón-kwaasi-taai ís'é'a táátavai é'a
tiyántámbá kwétaamba kentí anón-kwaasiti mayáiyávé'a íma kaer-ímáyáá
é'a miwí táái ísáaro. ⁶ miwí túranka'a aamoí umásinkaigwae su'maiyave'a
íma mirán-káwé'á é'a úwoi-kanaagwara'a mirán-káwé'á é'a Ísu Káráisitína
mayái-kwáásí ontávé'a Áánútumbo arááímo kwétaini'a umái karuwaa'á oro.
⁷ kesí anón-kwaasiti mayáiyé su'mai ímanivo Ísóigona mayái-kwáásiyá úne
sé'a tirunkó kawe'á kwéina'a mayáímá máyáaro. ⁸ maanámbá imáyáa oro.
meéyámbakaan-kwaasiye úwoi-kwaasiye kawe'-má'yái kwémayaantavena
Ísóigo kawe'-méyámbá tímíniye.

⁹ meéyámbakaan-kwaasiti anón-kwaasi ísáaro. kentí mayái úwoi
kwémayaan-kwaasira'a kawe'á umái kárákwire'a íma inkaisí-áímbá
kwésimatínke'a maarán-ímáyáá oro. miwítí anóndako kentí anóndako
mimbóráwái éna kwíyómpa'a ména íma taaínkaar-umai-meyamba tímínivo
arupí umai-meyamba tímíniye.

Ísóigona asirayánká'á máéro siráin-kwasai.

¹⁰ maan-áímbá simátíménda ísáaro. Ísóigoemo tarúmaimo máyáamba
kwená asirayámbá kwétimisa'a asiramái kwémaewe. ¹¹ Sáátáánigo
tavisimái kampa'á simátiyuwaivainivo asiramái ménaaontave'a áái'o tiyái-
yántáá'ó Áánútumo tímimba máyáaro. ¹² íma marapákén-dámúró-kwáásiyé
áái'a tiyéta tunkurain-ayampa'o kárákwiraiwaiye kwaántá-kwaasiye
sáwí-asirayankwarawaiye mirá-sáwí'ó kwéowaiye ááita kwétiyaumne.
¹³ mindáyave'a áái'o tiyái-yántáá'ó Áánútumo tímimba ívé'a mairé'a sáwí-
kanaamo tímimba asiramái mé'a íma Sáátáánigon-aaíyave'a owé sé'a íma
inkaisé'a kowé'a asiramái máéro.

¹⁴ miráumai to'mayaa umái máéro. tímúr-andamo uráantemba
árair-aimba tirumpimbá tátoraaro. kweukáán-tántáá'ó tiraa'ó uré'o
má'yáantemba arupí umái asiramái máéro. ¹⁵ tisamaimo ánáan-kwiré'o
nááóntemba áséi-kwasai paru kwéumatinkain-aimba kosimátíméro.
¹⁶ kweu'ó araa'naan-uráawanamo paroigómó túvimbo ímo péráintemba
Áánútun-aaí tátokewana Sáátáánigon-aaigo íma túvimba perániye.
¹⁷ ti'nónká'ó kánumo'a kwimáímo kárákwiraanten-umai kawer-ámpá'á
métinkena kwégarakwiyye. taánasataneimo túvimbo airaráanten-
umai Áánútun-amanko kwenááimo siráimba kosimátimiyasa mináínkó
tirumbá airarániye. miráumai Áánútumo tímimba mairé'a to'mayaa
umái máéro. ¹⁸ Áánútun-amankona asirayándéi námúnaavinkemba
Áánútu kwétuwa'naa-intavai áísaa úmae íyóro. mirá ónááontave'a
íma ó'on-o'on-imagaa é'a Áánútuna kwaásiyave'a amápa'a námúnaa
símáe iyé'a íma ivátuwe'a ¹⁹ kentáváígwará'á súwa'naa umai námúnaa

seró. áséi-kwasai simátimenaunda Áánútu aai simínana íma sáá'a kwégaina'a avora'á simátime'a Áánútumo aúpá'ó makáin-aimba avora'á simátimenaumpo mindáyave'a súwa'naa umai námúnaa seró. ²⁰ mináimbá simátimenaundayavena Áánútu usásisinkowa'a simátimewandarakemba áwáá'a sésa ándáva'a másínkaraawe. áséi-kwasaimo simátimunda mindá kesí mayáimán-ivo mindáyave'a súwa'naa umai námúnaa síyana íma sáá'a káína'a simátíméno.

²¹ kemó mé'o kwéunda-aimba isánááontave'a moórawai áwí'a Tikikása kosimátiminiye. kwemá kentáásí kwaási Ísóigona mayái-kwáási póna íma tuwéna kawé'á umái kwémayaiye. ²² Tikikásaamba ai'maráúnana kentópa'a kweémena kentáásáái kogwésimatimena kentí imáyáa koasiramátinkaina'a asiramái ménaaowe.

²³ kentáásí kwaásiyono. Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráísitiye aráápamai máyáawai tirumbá kwétimesarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

²⁴ Ísóigo Ísu Káráísitimba tirumbá kwéamesa íma aúwáan-kwaasivimba úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Vírípai

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-íyá'íyo. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Vírípai-naoraa-kwaasitopa'a agaimái tuwówana moórawai maimaéna mátímakaiye. Póro áséi-kwasai kosimátimuwasa isésa áraire sésa Ísunka'a aráápamai méraawe. mináimbá aantá-kwaasi táái-auvaivimba 16:11-40-vimba kwáyáíye. Póro ó'on-o'on-daopa'a Ísun-ai simátíma'mae iyúnkakemba Árómáa-naopa'a ándáva'a ánkarowana máyowasa Vírípai-naoraa-kwaasi Póromba áwa'naa esa évaka-tantaa'a ámúwana súwi séna maanámbá agaimarówana mátímakaiye.

1 kemá Póro maanámbá maanáúváivímbá agaimarúmpo isáaro. Tímóti kesé máyáísakai Ísu Káráisitina mayái-kwáásirái úye. Vírípai-naopakewai Ísóigona kwaási Ísu Káráisitíye tarúmai máyáawaiye keinárawaka'a kárákwiraawaiye kwétuwa'naa-owaiye maanámbá isáaro. 2 Áánútu kentáásivowae Ísóigo Ísu Káráisitíye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

3 keinárawatave'a imáyáa únda-tawai Áánútumpa'a súwi kwésune. 4 keinárawatave'a Áánútumpa'a námúnaa súnda-tawai aasiyaasí sirunkó kawé'á kwéíye. 5 aiva'á Áánútuna áséi-kwasai simátímuna'a isé'a súwa'naa umai kwésimatíma'mae kwéíye'a ívékwara'a kwésimatimentave'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. 6 Áánútu kentirumpimbá kawé'-má'yáigóná ááimba ásámai maimaé kwéiyena ívékwara'a kwéiyimba póna Ísu Káráísiti kumínda-tawai minkáwé'-má'yái ánásaniye. mináimbá ísaraumne. 7 Ísu Káráisitín-ai simátímakaundarakemba ándáva'a sínkaraawa'a máyaundavakenkwará'a áséi-kwasai kwésimatíma'a miwí táái anondá kwésimatímunana Áánútu úwoi kwésuwa'naa-ena keinárawakwara'a úwoi kwétuwa'naa-isa'a pó'a Áánútu kentirumpimbá kawé'-má'yái maimaé kwéiyiye-imayaa únda mindá kawé'an-íye. kentí imáyáa kwéundayave'a mirán-áimbá kwésune. 8 imáyáamo tímakaunda íma kesí imáyávinkene su'mainivo Ísu Káráisitina imáyávinken-aimba tímakaunda árair-aimba isaná Áánútu suwánaraiye.

9 maanáintávé'a Áánútumpa'a námúnaa simátínkanaumne. imáyáa tíma'mae kwénaae'a kawé-tántáá'á awané'a kawerí'a é'a 10 amápa-tantaa'a taaínkaa'a é'a kawé-tántáá'á awané'a kawer-ámbá kwaré'a Ísu Káráísiti kumínda-tawai kawé'á umái méwana kentí sáwi-meyamba íma kwáyainana 11 Ísu Káráísiti imáyáa tímína'a kawer-úramba umái méwasa tuwánésa mirámó íyamba Áánútu áwí'a mósá marésa súwi sénááontave'a mindáyave'a námúnaa kwésune.

12 kesí kwaásiyono maísáaro. umbai-yántáá'á kesópa'a tiráimba mindáyavesa sáwíva-kwaasi áséi-kwasai ísaraawe. 13 Ísu Káráisitín-ai simátímakaundarakemba ándáva'a sínkaraawasa kenká'á kárákwiraawaiye évakarawaiye Ísu Káráisitín-ai ísaraawe. 14 ándáva'a máyaunda

mindáyavena Ísóigo kentáásí kwaási sáwíva'a asirayámbá tímísana íma táá'a kaisasá Áánútun-aaí asiramái kwésimatima'mae kwégowe.

¹⁵ súwí'a kwáyáintavesa évakarawai tirumbá sáwí'a ésa kentávésa kwenáwí'a kumíníye sésa Ísu Káráísitin-aaí kwésimatimembanivo évakarawai kawer-ímáyáávínkémbá Káráísitin-aaí kwésimatimewe. ¹⁶ áséi-kwasai simátíme'a miwí táái anondá sénaundayavena Áánútu owé sisasá ándáva'a sínkaraawe. ándáva'o máyaunda-aimba évakarawai isésa imáyáa umásinkesa Ísu Káráísitin-aaí kwésimatimewe. ¹⁷ évakarawai íma kawer-ímáyáávínkémbán-ivo sáwí-imayaa tokésa sésa Ísu Káráísitin-aaí simátímédamo ésa kesúya maé iyónááowe sésa Ísu Káráísitin-aaí kwésimatimewe. kentávésa sésa ándáva'a ména isáínana arunkó umbai táníye sésa Káráísitin-aaí kwésimatimewe. ¹⁸ mindáyave'a íma anón-imayaa kwéune. kawer-ímáyáávínkémbá Káráísitin-aaí kwésimatimewana sirunkó kawé'á kwéivo sáwí-imayaa tokáawaigwara'a Káráísitin-aaí kwésimatimewana úwoi sirunkó kawé'á kwéiye.

¹⁹ Áánútumpa'a námúnaa kwésewana póna Ísu Káráísitin-amanko kwésuwi'naa-isasa ayúsinkanaaombo isáúnda sirunkó kawé'á kwéiye. ²⁰ sínkamiyara puwónaumo. úwoi ménaumo. mindáyave'a timu'maké'a námúnaa sé'a Ísu Káráísitintave'a íma sigae'yávé'a é'a íma sáá'a káína'a asiramái Ísu Káráísiti áwí'a mósá maránaumne. mirá úmae kwéiyundantemba Káráísiti áwí'a mósá maránaumne sune. ²¹ marapá'ó máyaundamo é'a Ísu Káráísiti áwí'a mósá maránae sé'a máyaundanivo puwé'o kwiyómpa'o iyóna marapá'ó máyaandawaimba usáyaaitanaumne. ²² marapá'ó úwoimo mé'o é'a áúgwara'-mayai mayánaumne. úwoimo máéndayavena siráái táínana puwónaundayavena siráái táínana mirá ína'a mirámó ónaundawaimba íma ísaraumne. ²³ minkáér-ímáyááó kembá kwétavisíye. puwé'a kwiyómpa'a Káráísitiye ménaundayavena usáyaaitarain-tantaa'a póna siráái kwétaivo ²⁴ marapá'ó maúndamo é'a kawé'á umái kembá túwa'naa únda póna kawé'á íníye. ²⁵ mináimbá árair-aimba isa'á isáúnda pó'a marapá'á mé'a keinárawate koménaunda Áánútun-aaiyave'a áraire símae iyónana tirunkó kawé'á ínimba mináimbá ísaraumne. ²⁶ keinárawate ókwara'a koménaundayave'a kentávé'a imáyáa é'a Ísu Káráísiti áwí'a mósá maránaáowe.

²⁷ moórá-aimba asiramái simátíméda isáaro. kawé'á umái mé'a Ísu Káráísitina áséi-aimba mósá maráiyasa tuwánanaaowe. mirámó íya'o é'a maanká'á mé'a isánaumno. kentópa'a komé'a tuwánanaumo. íma isáúmne. maarán-áimbá isánaundayavaiye sé'a kwésimatimune. mimbórá-ímáyáá é'a asiramái mé'a tiyáántamba kwimái asiramái mé'a áséi-kwasai simátíma'mae'a kwíyasa mináíntávésa évakarawai áraire sénááowe. ²⁸ kentí namuro-kwáásí túranka'a íma moórá-yantaatavena táá'a kánimba pósa keinárawatavesa sésa Áánútu kwená aampa'á móitinkaraisasa máyáawe-imayaa ésa kesávésa Áánútuna némpata maí'maita kwéune-imayaa onááowe. ²⁹ Áánútu imáyáa tímísa'a Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire siráawe. Áánútu íma tiyótaasa isa'á keinárawa'a Ísu Káráísitina kwaási-i'a onkákémbá tí'o iní'a kwéumatinkaawe. ³⁰ ááéma Ísu Káráísitina mayái siyáántambo kwimáimo mayááwánda á'a suwánaraamba ívékwara'a mirámó únda kwéise'a tiyáántamba kwimái kwémayaaawe.

2

Káráísiti Áánútu aísamaivimba máyowana áwí'a anómba umánkarain-kwasai.

¹ Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyáamba kwemá kwétiravayaiye. Áánútumo kwenarumbó tímakaimba asirayámbá tímakaiye. Áánútun-amankomo arumbó tímakaimba moórávimba máyáawe. tirumbá umátinkáva'a kwénaae'a túwa'naa umai máyáawe. mirámó íya'o é'a ² mimbórá-ímáyáá umái mé'a moórá-tirumba ma'mái mé'a kentirumbó tíma'mae'o naaiyamba sirunkó anón-kawe'a íniye. ³ mayáimó kwémayaamba íma kentúma maé iyé'a kesúwí'a maimaé iyígwáe íma sé'a Áánútu aísamaivimba mé'a ó'owiyave'a sé'a kentáá usáyaaitaraawe seró. ⁴ íma kesáváyé su'mai túwa'naa e'a amáparawai túwa'naa oro. ⁵ Ísu Káráísitimo imáyáamo intembá maarán-ímáyáá oro.

⁶ Ísu Káráísiti Áánúturaamba umái ména kwená asirayánkómó intembá umái ména minásíráyámbá íma tokéna ⁷ ivátuwena umarankááni'a mórún-úwana moórá-ininko marankówana anón-éna kwayó-kwáásíráámbá umái ména ⁸ kwaásiraamba umái máyowasa awánowana Áánútu aísamaivimba kumbéna puwínín-aintavena owé simái kató éna íma úwoi pukáivo sáwí'a ésa taaira'á inkamúwana pukáiyé. ⁹ mirá uráintavena Áánútu pukáimpinkemba usásinankena sanaan-úrumba móankena amáparawai túwika'a kwenáwí'a anómba umánkowasa ¹⁰ pósa Ísu áwí'o tánááombo ésa anómban-iyé sésa amáparawai kivaesa kwíyómpakewaiye marapákéwáiyé kwaántái marupákéwáiyé kivaiesa ¹¹ avora'á Ísu Káráísitintavesa sésa Ísóigoman-iyé sésa Áánútumba kentáásivowa áwí'a mósá maránááowe.

kwaásivimba sáma kamátinke'a máéro siráin-kwasai.

¹² mindáyave'a kesí kwaásiyo ísáaro. keinárawate máyaawandara'a kesáái ísámae iráantemba ívé'a íma keinárawate máyaundara'a kesáái isé'a Áánútumo sáwí-ímayaa tátokaimpinkemba iyátinkena kawer-ámpá'ó métinkarain-aimba imáyáa é'a kwentávé'a kwé'e'a kwenáái tuwáúnavo sé'a táátave'a kwé'e'a asiramái kwená mayái máyáaro. ¹³ Áánútu aamoimó kwéim-bayai mayánáe sé'a kwéontavena kentirumpimbá mayái maimaé kwéiyisa'a pó'a táátave'a kwé'e'a kawer-ámpá'á kwa'maé kwégowe.

¹⁴ íma í'ái tink'é'a íma aaisambá tiyé'a miráumai máéro. ¹⁵ mirámó é'a kawer-úrumba umái máiyana póna kentí sáwí-meyamba íma kwéniye. marapá'ó sáwí-ambo kwarésamo kae'náe'o úmae nááon-kwaasivimba keinárawa'a Áánútuna kwaási mé'a sáwí-ímayaa kempímbá íma kwáyaina'a pó'a sáma kamátinke'a ¹⁶ mai'mai'o onááon-aimba kentirumpimbá asiramái tátokaiya'a pó'a Ísu Káráísiti kumíndara'a aamoí é'a sé'a komáyaawanda pó'a mai'mai'o onááon-aimba tirumpimbá asiramái tátoraamba pó'a sé'a íma úwoisan-tantaatave'a mayái kwémae'a méraumne sénaumne.

¹⁷ Áánútuna aamoi-yántáá'ó áménteni'a umái kwenká'á agevamái máyáawe. Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo ándá-aran-dombo átímaraanteni'a umái kembó sínkamiyanamo kesí naaemó kumína'o púwónanamo éna ándá-aran-donkaamba kumíniye. mirámó ondamó

éna kesirunkó kawé'á ínímba póna kentirunkógwárá'á kawé'á íniye. 18 miráumai kesirunkómó kawé'ó índantemba kentirunkógwárá'á miráumai kawé'á íniye.

Tímótiye Épavarotaitasi miwítí kwaasái.

19 sáwiyanka'a Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kwínintave'a Ísu Káráisitimpa'a námúnaavinkemba kwéaisaa-unda póna kentópa'a kuréna koyauweréna kesópa'a téna kentáái másimasimina'a isé'a aamoí ónaumne. 20 kwesé keiráiyé su'mai keinárawatavekai anón-imayaa ékai sékai kawerá umái máya. sáwira umái máyaa kwésuvo 21 évakarawai kesávái-ímáyááwé su'mai ésa Ísu Káráisitina imáyáa íma kwéowe. 22 ánivo ááninkomo avowána mayáímó áwa'naa intembá ásíi-kwasaiyavena Tímóti kembá kwésuwa'naa in-áimbá ísaraawe. 23 kesópa'o tínín-tantaa'a amu'ma'mái awáné'a Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kwína'a 24 kemá sáwiyanka'a kentópa'a kónaundayave'a Ísóigompa'a kwéaisaa-e'a kwéamu'maraumne.

25 imáyáa é'a kesí kwaásigo áwí'a Épavarotaitasi ai'maráanana kentópa'a kwíniye. mirá ónaumne kwésune. ai'marówana kesópa'a téna kentáái másimasimena kesí umbai-máyái tagwésuwa'naa-ena kesé asirayám-báyái kwémayaisana 26 áí'a isa'á kwenáái isáawana kwemá iséna anón-imayaa éna sí'o imbá asóvamasinkain-aimba kosimátimenae simbá pó'a ai'maráanana kwíniye. 27 árai'a áí'a isaná puwíndayavena kwéisana Áánútu arumbá umánkena asóvamankaraiye. umbai-yántáá'á kempímbá kwáyáinka'a póna puwínana ó'on-umbai-yantaa'a tivó séna Áánútu arumbá umásinkena asóvamankaraiye. 28 mindáyave'a ai'maráandayave'a aamoí únana kentópa'a kwína'a awáné'a aamoí íya'a íma anón-imayaa ónaumne. 29 kentópa'a kwína'a awáné'a aamoí umánke'a Ísóigompa'a súwi síyana tirunkó anón-kawé'a íniye. mirán-kwáásí táái mósá maráaro. 30 íma kanaán-umai tasúwa'naa ontávéna kentí anondá kwemá téna kovuwúnavo íma simbá úwoi tasúwa'naa éna Ísu Káráisitina mayái kwémayaimba puwíndayavena uráivo kwembá awáné'a kwenáái mósá maráaro.

3

Káráisitín-aaiyavai áraire sewái arupí-kwaasin-owe siráin-kwasai.

1 kesí kwaásiyono senda-áimbá isáaro. Ísóigontavena tirunkó kawé'á íno. siráunda-aimbo ókwara'o sénaunda íma sívón-káinana mináinkó kenká'á káráikwiyiniye.

2 évakarawai sésa túra'o kárámaimo araa'énamo é'o é'a Áánútuna kwaási-i'a ónááowe kwésevo mináimbá íma isáaro. miwímá iyánkáán-kwáásí sáwí-mayaima kwémayaan-kwaasi tááiman-ivo íma isáaro. miwí túra'a kárámai araa'éna ésa Áánútuna kwaásiya úne sembánivo 3 kesáámá árai'a Áánútunq kwaási-uranta úne. Áánútun-amanko kentáái imáyáa símakaintaveta Áánútuna imáyáa éta áwí'a mósá maréta Ísu Káráisitimba aamoí umánketa kentáási mayáiyáveta íya aamoí kwéeta séta kentáási mayáigó kentáási sáwí-imayaa íma kanaán-umai ánásasuwanivo Ísu Káráisiti kentáási sáwí-imayaa ánásasuwaníye kwésune. 4 évakarawai sésa kentáási mayáigó kentáási sáwí-imayaa kanaán-umai ánásasuwaníye kwésewe. mináimbó árair-aimbo inkákái kemá kawé'á

úsina. kesí imáyáavinkem-bayai anóm-bayaiman-iyé siráunda ⁵ kesinó masinkówa'a avakaumboé-no'waamba kwaéwánasa súma káramai araa'éna uráawe. kemá Ísareri aisaavutantamba uráundawai é'a Pénisamini-andarakemba ówánasarai kesinóvowi Ípiru-kwaasi-taaivinkemba kwésuya'a mináimpinkémba siráumne. Yútaa-kwaasiti áamáamba ámáán-kawaa-kwaasi asiramái kwégwaraamba kemá ámáán-kawaa-kwaasiti aambá kwakáumne. ⁶ Áánútu aamoí umásinkainkwaé kampa'á sé'a Ísuna aampa'á kun-kwáásí sáwí'a umátinkaraumne. amápar-amaambo kwakáunda suwánésa sésa kawé'á kwéiye siráawe. ⁷ mimbáyáiyávé'a kesí imáyáavinkem-bayai anóm-bayaiman-iyé siráundanivo minimáyáá ivátuwe'a sé'a Ísu Káráisitin-aaiyave'a áraire súndayave'a ááémo mairáunda-mayaiyave'a úwoisam-bayaiman-iyé kwésune. ⁸ Ísu Káráisiti kesí Ísóigoé tarúmai máyaunda pó'a sé'a mindá aiva-tántáá'á éna amápa-tantaakomba usáyaaitaraiye. ó'on-tantaatave'a úwoisan-tanta'an-iyé kwésune. Ísu Káráisitintave'a imáyáa é'a sé'a Káráisiti aivarawái isa'á kwesé tarúmai máyaunda pó'a ááémo anóm-bayaimo mairáundayave'a mindá úwoisam-bayaiman-iyé sé'a ivátukaumne. ⁹ Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaamba kwakáundayavai sé'a mináínkó kawé'á umásinkainana Áánútu kentávéna arupí-kwaasiman-iyé siniye mirá siráundanivo ivé'a minimáyáá ivátuwe'a sé'a Ísu Káráisitin-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyaundayavena Áánútu kentávéna arupí-kwaasiman-iyé kwésiye sune. mirán-áímbá sirááíma kwétaisa'a máyaumne. ¹⁰ Ísu Káráisitintave'a imáyáa únana mirán-imáyááó anómba isaná sirááíma kwétaisa'a máyaumne. Ísu Káráisiti pukáimpinkemba usásinena asiramái máyáimba pó'a kemá mirá ónaumne-imayaamo unda sirááíma kwétaiye. Ísu Káráisitimba áí'a úní'a umánkaraamba pósa kembó sí'o índai'o umásinkaiya'o é'a kwená áíkona ááimba isánáe sé'a kwéunana sirááíma kwétaiye. Káráisitimo pukáimba kawer-imáyáá kwéena pukówa'a mirán-imáyáá ónáe sé'a kwéunana sirááíma kwétaiye. ¹¹ puwónaundavinkemba Áánútu usásisinkaniye-imayaa kwéunana sirááíma kwétaisa'a amu'maré'a máyaumne.

Póro ayáántán-kwimai mayái mairáin-kwasai.

¹² sirááímo kwétaiyemo sún-da-aimba Ísu Káráisitina ááimba á'a maisáumne-imayaa íma kwéune. Ísu Káráisiti kwená kwaási-i'a umásinkena kasenkuí'a íma umásinkaraisa'a mirán-kwáási auvóndayave'a asiramái siyáántán-kwimai mayái kwémayaumne. ¹³ sirááímo kwétaiyemo sún-da-aimba á'a maisáumne-imayaa íma kwé'e'a maará kwéune. amápa-kwaasimo isaaisésaraambo kwégwesamo mimbórá-imáyáámó kwégwaraantemba kemá mirá kwéune. kesínaaempa'o kwáyáin-tantaa'a íma imáyáa é'a aáno paárinin-tantaare su'mai kwégware'a ¹⁴ ayááíva'o kwáyáim-beyamba mayánáe sé'a kwégwaraumne. Áánútu Ísu Káráisitina mayáiyávéna imáyáa éna séna kwiyómpa'o maí'mai'o ónááomba mindá kentí meeyámbán-iyé siráintave'a mindáyave'a siyáántán-kwimai mayái kwémayaumne.

¹⁵ mirán-imáyáámó úndantemba sáákaevayan-kwaasiya mimbórá-imáyáá iyataao. évakarawai ó'on-imayaa owaná Áánútu avora'á mirámó kwéowaina ááimba agaráátinkaniye. ¹⁶ Áánútun-aaí ísaraamba póna mináínkó kentúra'a kárakwiýina'a máero.

¹⁷ kesí kwaásiyono. úndantemba mirá oro. kesáámó úndantembo kwéon-kwaasi tuwáné'a mirá oro. ¹⁸ ááémo símae'o iráunda-aimbo é'a sirunkó umbaí taimbá pó'a ókwara'a simátíme'a sé'a Ísu Káráísiti taaira'á pukáin-aimba évakarawai isésa íma aamoí ésa namurorááni'a kwéowe. ¹⁹ toómbó nai-yántáákó áuma mósá marésa tigeamó ii-yántáá'á miwímá íma kwéisasa aamoí kwéesa marapá-tántáátávésawe su'mai imáyáa kwéiyana Áánútu miwímá ánásasuwanivo ²⁰ kesáá kwíyómpata uménaunda-kwaasi únanaya Ísóigo Ísu Káráísiti kwíyómpakemba kuména kusiráníntaveta mindáyaveta amu'makáananaya ²¹ kuména mararákémbá aamoi-súwawaakomba ó'ora-suwawaata aúsinkaniye. asirayámbá tokéna amápa-tantaa'a kanaán-umai kárákwirain-asirayandei kwená ó'oran-auwawaakaanta kentáásúwawaa'a aúsinkaniye.

4

kawer-imáyááwé su'mai úmae iyóro-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. kentí imáyáa kwéunda-kwaasiyomban-owe. Áánútun-aaí kosimátímakaundarakemba Áánútunopa'a tiráantavena sirunkó kawé'á kwéisa'a kotuwánanae sé'a kwéune. Ísóigoe tarúmaimo máyáamba asiramái máéro.

² kemá Póro kaer-inínkáí túwí'a Yótiyaawe Síntikite asiramái simátíme'a sé'a Ísóigontavekai imáyáa ékai aaisan-áimbá ivátuwekai mimbórá-imáyáá okaiyó kwésune. ³ kesémo mimbórá-máyáímó kwémayaandawai simáménda isaaó. minkáér-inínkórásaráí áséi-kwasaiyavesarai súwa'naa urááyamba po minínínkáí túwa'naa inasarái aaisan-áimbá ivátuwesarai mimbórá-imáyáá okaiyó kwésune. minínínkáíyé moóráwái áwí'a Kérémentiye évakarawaiye áséi-kwasaiyavesa kesé asirayám-báyái kwémaesa aúnái'a umái maí'maí'a ónááowai miwí túwí'a Áánútu kwená aúvái-kwandaaiwimba agaimakáíye.

⁴ Ísóigoe tarúmaimo máyáamba aasiyaasí tirunkó aamoí íno. ókwara'a mináimbá sé'a tirunkó aamoí íno kwésune. ⁵ paru umái mé'a túwa'naa iyamba amáparawai tuwánanaaowe. Ísóigo sáwíyanka'a marapá'á kumíniye. ⁶ amápa-tantaatave'a íma anón-imayaa é'a Áánútumpa'a áísaa e'a námúnaa sé'a súwi seró. ⁷ mirámó íyanamo éna Áánútu paru umátinkaniye. Áánútuna parugómá amápa-parugomba usáyaaitaraiye. Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáamba mimpárúgó tirumpiné imáyáarare kárákwiyiniye.

⁸ kesí kwaásiyono. senda-áimbá isáaro. árarir-aíne aiva-tántáaré arupí-yantaare kaweré su'mai ii-yántáaré aamoí kwéon-tantaare kasenku-yántáaré kawer-áimbó kwésen-tantaare áwí'o mósá kwémaraan-tantaare miráumai-yantaatave'a imáyáa úmae iyóro. ⁹ simátímakaunda-aimba kwéise'a táto'mai kawé'á úmae iyóro. mayáímó mairáunda suwánaraavo mirá úmae iyóro. mirámó íyanamo éna Áánútu paru umátinkena keinárawate méniye.

súwa'naa owe séna Póro súwi siráin-kwasai.

¹⁰ ááéma kentávé'a imáyáa uráamba súwa'naa ónááon-amba íma kwaémáimbanivo ívé'a kwésuwa'naa-on-amba kwáyáísa'a kwésuwa'naa-owana sirunkó aamoí kwéisa'a Ísóigompa'a súwi kwésune. ¹¹ ímo makáunda-yantaatavena íma sirunkó sáwí'a kwéiye. sáwíva-tantaa'o

makáunda-tawai kanaawé sé'a sáwíva-tantaa'o ímo makáunda-tawai úwoi kanaán-íye kwésune. ¹² ímo makáunda-yantaakona aambá á'a awáné'a makáunda-yantaakona aambá á'a awáné'a kwéunana Áánútu imáyáa símísana sirunkó kawé'á kwéisa'a máyaumne. amápa-tantaa'a kesópa'a tiráimba évaka-tawai toómbá maré'a évaka-tawai káno'a maé'a évaka-tawai sáwíva-tantaa'a maré'a évaka-tawai íma sáwíva-tantaa'a maré'a miráumai mé'a kanaán-íye sé'a máyaumne. ¹³ Ísu Káráísiti asirayámbá símakaisa'a amápa-tantaa'o kesópa'o tiráimba asirayánkwará'á toké'a máyaumne. ¹⁴ ánívo umbai-yántáá'ó kesópa'o tiráimba keinárawa'a súwa'naa uráamba kawé'á uráawe.

¹⁵ aiva'á áséi-kwasai kosimátíma'mae'a kwéíye'a kentí maramá Másétóniyaa-marama tuwé'a ó'on-o'om-barava'a kosimátíma'mae'a kwénaaunda-kanaavimba keinárawa'a Virípai-naopakén-kwaasiye su'mai kwésuwa'naa-e'a évaka-tantaa'a násímakaawe. Áánútuna kwaási ó'on-daopimpakewai íma násímún-aimba ísaraawe. ¹⁶ Tésárónaika-naopa'a komáyaaawanda-kanaavimba évaka-tawai keinárawapinkemba évakarawai timé'a ti'márówasa mánásímakaawe. ¹⁷ nááwiya mánásimenaao-imayaa íma kwéunda pó'a násimiyawai Áánútu kawé'-mévámbá tímínda-meyanko iyíníye-imayaa kwéune. ¹⁸ Épavarotaitasimba amé'a ai'márówana násímakain-tantaa'a aráá'a makáumne. násímakain-tantaa'a Áánútumba ámakaamba áséi-kwiyumba iséna aamoí kwéin-tantaakaamba makáumne. ¹⁹ Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáantavena kesí Áánútu amápa-tantaakona ááimba póna keinárawatavena kwembó arááímo tain-tántáá'á tímíníye. ²⁰ Áánútu kentáásivowa kwená ó'oran-aaimba kwaíkwai'a ínimba árair-aiban-íye.

²¹ Áánútuna kwaási Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáan-kwaasiyave'a sé'a kawé'á umái máéro kwésune. Áánútuna kwaási kesé máyáan-kwaasi keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe. ²² Áánútuna kwaási Árómaa-naopa'a máyáawaiye Árómaani-kamaani anóndakona kwaásiti mayái kwémayaawai keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

²³ Ísóigo Ísu Káráísiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Kórosi

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-íyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimakáiyé. Póro Ísun-aai simátima'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkarrowana máyopa'a moóráwai áwí'a Épávarasi téna séna Kórosi-naopa'a Ísuna aampa'ó kwégon-kwaasivimba kampa'-mónór-áimbá kwésimatimewe siráiyé. mindá maarán-kámpár-áimbá sésa Áánútu isasá kwaási owasá avumpimbá égésinarawa'a máyáawai túwí'a mósá máraaro sésa Ísuntavai íma Ísóigoma póna kwíyómpaken-kwayo'nakaamban-iyé sésa évaka-tontavai íma naaró sésa kentú-augwiyaamba toró simái mirán-áimbá kwésewe kosúwana Póro iséna mirán-áimbá tuwáigwáe séna maanáúvái agaimái tuwówasarai Tikikásae Ónísimsiye mátimakaaiye.

¹ kemá Póro maanáimbá maanáúváiimbá agaimaráúmpo ísáaro. moóráwai áwí'a Tímóti kentáási kwaásigo kesé máyáísa'a agaimaráúmpo ísáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-í'a éma Ísu Káráisitín-aai kosimátima'mae ñaaúwó séna si'mákaivo ísáaro. ² Kórosi-naopakewai Áánútuna kwaási Ísu Káráisitíye tarúmaimo máyáawai kwembá íma aúwáamba asiramáimo máyáawai ísáaro. Áánútu kentáásivowa úwoi túwa'naa ena paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.

³ keinárawatave'o imáyáamo é'o námúnaamo kwésunda Áánútu Ísu Káráisiti avowámpá'á súwi kwésune. ⁴ Ísu Káráisitinka'a agevamái mé'a Áánútuna kwaási amáparawaivimba kentirumbó kwétimen-aimba isé'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ⁵ aiva'á moóráwai áwí'a Épávarasi árar-aimba ásí-kwasai simátimuwa'a ísaraanka'a kwíyómpa'o Áánútumo to'mayaa úmakaimba imáyáa é'a amu'maré'a máyáamba pó'a Ísu Káráisitinka'a agevamái mé'a Áánútuna kwaasivimba kentirumbá kwétimewe. ⁶ aiva'á Áánútu úwoi túwa'naa in-áimbá simátimuwa'a isé'a sé'a árar-aimban-iyé suwaná mináínkó kawé'o umátinkaraintemba minásé-áínkó amápa'-marava'a kóyáwé éna kawé'á kwéumatinkaiye. ⁷ Épávarasi mináséi-kwásái simátima'mae iráiwai kwembá sirumbá ámakaundawai keséya kawé'-má'yái kwémayaiwai súwa'naa ena keinárawapimba Ísu Káráisitina mayái kogwémaena íma ivátuvena ⁸ tasimásimena séna Áánútun-amanko Kórosi-kwaasi imáyáa tímísasa kwaasivimba tirumbá kwétimesa kwétuwa'naa-owe siráiyé.

⁹ súwa'a isé'a námúnaa símae kwéiyé'a námúnaavinkemba maarán-áimbá kwésune. Áánútu kwembó arááimo kwétain-tantaa'a sáma kamátinkaina'a awánwana Áánútun-amanko kawer-imáyáá tímína'a ¹⁰ Ísóigombo arááimo kwétaini'a íyana tuwánéna aamoí ína'a miráumai mémpinkemba ó'on-o'on-kawe'-mayai kwémae'a Áánútumba kawé'á umái kwéawanaantave'a námúnaa kwésune. ¹¹ Áánútu kwená asirayámbá ó'oran-asirayandei asir-amátinkainana umbai-yántáá'ó kentópa'o tímimba íma mindáyave'a imáyáa é'a asiramái ménaaontavena kwená asirayámbá tímínaa ¹² Áánútu kwená

kwaásiyavena to'mayaa umái ságyan-ayampa'a kárákwirain-ayampa'a makáimba kawé'á umátinkena to'mayaa úmakaimba timíniye. mindáyavena kentirunkó kawé'á ina'a Áánútu kentáásivompa'a súwi sénááontave'a námúnaa kwésune.

Karáísitina ááine kwená mayáiyégóná kwaasái.

¹³ Sáátáánigo túnkwi-ayampakewaina asirayánkó tátokaimpinkemba Áánútu sirénaya ááninko kwená imáyáa kwéiwai kárákwiraipa'a mósinkowanaya ¹⁴ ááninko sáwí-imayaaomo tátokaimpinkenta iyásinkenaya kentáásí sáwí-imayaa maisiyukaiye. ¹⁵ Áánútun-ane'ó súrandeiyá imo awánáúndaya Áánútumo máyáintemba Ísu Káráísiti máyáiwaintaamo awánáúndayaamo mindá Áánútunta kwéawanaundayaawe. Áánútu kwíyómbe maramá ima tarórurainka'a Ísu Káráísiti ména taróruraintantaakomba amápa'a usáyaaitariye. ¹⁶ Áánútu súwana Ísu Káráísiti amápa-tantaa'a tarórurena kwíyómpe'o kwáyáin-tantaare marapá'ó kwáyáin-tantaare awánáúnda-yantaare imo awánáúnda-yantaare kwíyómpe'o kárákwiraawaiye asirayánkwáráwáiyé anómbo máyáawaiye mirán-tántáá'á amápa'a taróruraiye. ááninko áwí'a mósá maránááontavena Áánútu súwana ááninko mirán-tántáá'á amápa'a taróruraiye. ¹⁷ amápa-tantaa'a ima kwáyáinka'a ááninko máyáísana amápa-tantaa'o taróruraimba kwená asirayándéí tátokaisana kwenamááaramaa'a kwáyáiyé. ¹⁸ a'nómpínkén-ímáyááó amápa-kura'o kárákwiraintemba Áánútuna kwaási Káráísitin-áúraamba owaná kwemá ti'nónkáámbá éna kárákwiraiye. kwemá aivarí'a éna amáparawai usáyaaitanintavena kwená kwaásira'a kárákwiraiwai póna kwená kwaási aúnái'a umái máyáawaina ááimba póna Áánútu pukáimpinkemba usásinankariye. mindáyavena kwemá taróruraintantaakomba amápa'a usáyaaitariye. ¹⁹ Áánútuna imáyáavinkemba kwená asirayámbá amápa'a Ísu Káráisitimpimba kwáyáísana ²⁰ Áánútu imáyáa éna séna kesááninko taaira'á puwínana kwená naaemá kumínimba pó'a amáparawai paru umátinkáanasa kwíyómpaken-tantaare marapákéntántááaré simái tarútinkaanasa kesópa'a paru umái ménaaowe séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkenta iyásinkariye.

²¹ Áánútu mináimbá keinárawatavenagwara'a siráiyé. ááéma sáwí'a é'a sáwí-imayaa kwé'e'a pó'a Áánútuna némpa'a mé'a kwená namuro-kwáásiráámbá umái máyómbanivo ²² ááninko marapá'á kumbéna pukáimba póna mindáyavena simái tarútinkena Áánútunde-i'a umátinkarainana sáwí-aimba kempímbá ima kwáyainana aaivimbó maitinkánín-aimba ima kwáyainana Áánútunopa'a mótinkanintavena pukáiyé. ²³ ááninko mirá uráivo aiva'á Ísu Káráísitin-aaí áséi-kwasai ísaraanka'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a Áánútumo to'mayaa úmakaimba imáyáa é'a amu'maré'a máyáamba póna mináimbó asiramáimo imáyáamo úmae iye'ó imo kaer-ímáyáámó é'o kwenká'ó agevamáimo ménaaombo éna Áánútu ááninko keinárawa'a Áánútunopa'a mótinkainana kempímbá sáwí-aimba ima kwáyainana aaivimbó maitinkánín-aimba ima kwéniye.

Ísóigona kwaási túwa'naa uráin-kwasai.

kemá Póro mináséi-kwásáígóna mayái-kwáási únasa amápa'-marava'a simátima'maesa kóyáwé kwéowe. ²⁴ kwétuwa'naa-unda sí'a iní'a kwéumasinkaambanivo sirunkó kawe'á kwéiye. Ísu Káráísiti kentávèna séna kesí kwaási kesúwawaakaamba umái máyáan-kwaasi kwétuwa'naa-ndara'a áí'a índai'a umánkanaaowe siráinka'a minúmbái-yántáá'á kesópa'a tiráisa'a mimbáyái kwémayaundanivo kwétuwa'naa-unda sí'a iní'a kwéumasinkaamba sirunkó kawe'á kwéiye. ²⁵ Áánútuna kwaásira'a mayái maé'a kwenáái amápa'a simátima'mae iyé'a kawe'á umátinke'a túwa'naa ónaundayavena Áánútu usásisinkariye. ²⁶ ááema Áánútu mináimbá aúpá'á makáimba ááemo paáruron-kwaasiye minká'ó paáruraan-kwaasiye íma ísaraawana ívé'a Áánútu kwená kwaási kwéagaraatinkaiye. ²⁷ Áánútu to'mayaa umái aúpá'á makáimba imáyáa éna séna amápa-kwaasiyave'a ó'oran-kawe-tantaa'a to'mayaa úmakaunda agaráátinkanaumne siráiyè. to'mayaa umái aúpá'ó makáimba maarán-iyè. Káráísiti kempímbá máyáimba pó'a kwesé ó'ora-sagayan-ayampa'a ménaaowe. Áánútu mirán-áimbá isáígwáe séna ívé'a kwená kwaásiya kwésimasimintaawe. ²⁸ mindáyaveta amáparawaiya Ísu Káráísitiye tarúmaimo mésa táakaevayan-kwaasiraamba umái mésa Áánútun-aaiyavesa asiramái imáyáa kwéesa ménaaontaveta Áánútumo símakain-kawer-imayaanei simátima'maeta kwéiyeta séta kárákwiyoro kwésune. ²⁹ mimbáyái áúgwara'-mayai kwénintave'a siyáántán-kwimai kwémayaumne. Ísu Káráísiti ó'oran-asirayamba kwésimisana minásíráyánkó kawe'á umásínkáisa'a siyáántán-kwimai mimbáyái kwémayaumne.

2

¹ maanáimbó simátíménda isáaro. keinárawate Áréótisiyaa-naopakewaiye kembó ímo suwánaraawaiye anón-imayaa é'a námúnaa sé'a kawerá umáíya máyaa-imayaa kwé'e'a anóm-bayairaamba umái kwémae'a ² keinárawate miwísé asiramái ménaaontavena sirááíma kwétaiye. moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a mimbórá-ímáyáá kwé'e'a Áánútun-ai isámai kawe'á é'a íma kaer-ímáyáá é'a asiramái ménaaontavena sirááíma kwétaiye. Áánútumo aúpá'ó makénamo agaráátinkaraimba mináínkóná ááimba ísu Káráísitima isaná mináínkómbó kawe'ó umáimo isanááontavena sirááíma kwétaiye. ³ Áánútuna kawer-ímáyááwé kawer-áiné Káráísitimpimba kwáyáimba Káráísiti kweyáá imáyáaya símisata kwésaumne. mináimbá isanááontave'a kwésimatimune.

Ísóigoemo tayarúmaimo mé'a maí'mai'a úmae iyóro-kwasai.

⁴ évakarawai kampar-áimbá kentirumbá airaráiya'a kawer-áimbán-iyè sé'a kwáráavo sé'a mináimbá kwésimatimune. ⁵ keinárawate íma mé'a ándáva'a némpa'a máyaundanivo keinárawatave'a imáyáa kwéune. Ísu Káráísitin-aaiyave'o asiramáimo imáyáamo kwé'e'o mimbórá-ímáyáámó kwé'e'o máyáantave'a keinárawatave'a imáyáa kwéunana sirunkó kawe'á kwéiye.

⁶ mináimbá isanááontave'a anóm-bayai mairáunda pó'a Ísu Káráísitiye tamé'a sé'a kentáási Ísóigoman-iyè kwéseмба pó'a kwesé tayarúmaimo mé'a maí'mai'a úmae iyóro. ⁷ taaigó ánú'ó maravímbó kuménamo

taaimó tátoraisanamo asiramáimo kwáyáintemba Ísu Káráísiti keinárawate máyaina'a asiramái mé'a kwenááiyave'a áraire símae iyíyana kentirumpimbá anómbe ínye. moórawai áwí'a Épávarasi Ísu Káráísitin-aaí simátimuwa'a isé'a asirayán-ímáyáá kwé'e'a aamoí úmae iyóro.

⁸ évakarawai kampar-áimbá simátimesa ááéraan-kwaasiti aambá kwarésa kwaántá-kwaasiti aambá kwarésa íma Ísu Káráísitin-aaivinkembanivo kwaásiti imáyáavinkemba úwoi-aimba pósa kampa'á simátiyuwesa tátoraavo kárákwiyoro. ⁹ Áánútuna asirayámbá amápa'a Káráísitimpimba kwáyáísana kwaási kunaúkáisa'a ¹⁰ kwesé tarúmai máyáawana asirayámbá tímisa'a minásíráyánkwárá'á kasenkuí'a umái máyáawe. kwemá kárákwiraawairare asirayánkwáráwáíréré amáparawairare kárákwiyena asirayámbá tímisa'a kasenkuí'a umái máyáamba pó'a évakarawai kampa'á simásiyuwesa tátoraavo sé'a kárákwiyoro.

¹¹ Yútaa-kwaasiya Áánútuna kwaasiya úne séta súra'a kárámaiya araa'éna kwéumpo keinárawa'a íma mirá kwéovo keinárawatavena Ísu Káráísiti maará uráiyé. kentí sáwí-imayaao tátokaimpinkemba iyátinkena kwenane'á méaraapatinkaimba pó'a Áánútuna kwaásin-owe. ¹² Ísu Káráísiti pukáísasa utámakaavo keinárawa'a nombó péráamba púwówasamo utámáráanteni'a kwéowe. Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankowa'a mindáyave'a sé'a árai'a asirayámbá tokéna mirá uráiyé sé'a Káráísitiye tarúmai máyáantave'a usásintínkáanteni'a kwéiye. ¹³⁻¹⁴ ó'onkaa-kwaasi ombá sáwí'a kwé'e'a sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o kwéon-ambo kwakáantave'a Áánútuna némpa'a máyómbanivo Áánútu Káráísitinte tarútinkena aúnái'a umátínkaraiye. kesáá Áánútuna ámáamba íma isámai kawe'á kwéowananya kesáámó sáwí'o ówándaya aúváivimba agaimarówana kentáási sáwí-meyamba kentáásópa'a íma tínintavena Ísu Káráísiti taaira'á pukáimba póna kesáámó sáwí'o ówándayaawe sáwí-imayaawe Áánútu maisiyuwénaya Ísu Káráísitimo pukáimpinkembo usásinankaraintemba usásinkenaya aúnái'a umásinkenaya kentáási sáwí-imayaayavena íma imáyáa úmae kwéiyiye. ¹⁵ Ísu Káráísiti taaira'á pukáinka'a Sáátáánigona asirayáné kwená kwayó'nárawati asirayáné maisuwéna usáyaaitaraimba áái'o tiyésamo kwaásimo tínkankesamo tiyáántambo taantembá Ísu Káráísiti miráumai amáparawai túranka'a usáyaaitaraiye.

¹⁶ Ísu Káráísitimo keinárawatavenawe séna uráintave'a kampar-áimbá simásiyuwaavo sé'a kárákwiyoro. évakarawai évaka-tomba aambá aunésa anón-kanaa aambá aunésa kwíyómbo tayain-kánáá aambá aunésa saavaatirá'á aambá aunésa mirán-tántáá'á aambá áúnkaavo keinárawa'o mirán-tántáákómbó ímo kwaráiyasamo aaivimbó maitínkáiyamba íma isáaro. ¹⁷ mintántáá'á aáonomo paárinin-tantaakona awaamé'a umái agaráátínkaraimba mintántáákóná ááimba Ísu Káráísitima éna á'a paárruraiye.

¹⁸ évakarawai kampa'á sésa kwaási úwoisan-tantaa'an-iyé sésa kwíyómpaken-kwayo'narawati imáyáa mósá maré'a aamoí oró kampa'á kwésema miwí táái íma isáaro. miwí kaainkáámbo awánaan-aimba kwésimatimesa sésa mindáyaveta amáparawai usáyaaitaraumne kwésema miwítí sáwí-imayaavinkemba kampar-ímáyáá kwéesa miwí túma maé

kwéiyesa ¹⁹ Ísu Káráísiti kentáará'ó kárákwiraiwaimba íma tátoraamba áúkaawe. a'nónkó amápar-auwawaaka'o kárákwiraisanamo ánúnkomo amápa-kura'o tátokaisanamo anómbo intembá Káráísiti kwená kwaásira'a kárákwimai tátokaisasa Áánútuna imáyáavinkemba anómbo kwéovo minkámpá-kwáási Káráísiti kentáará'ó kárákwiraiwaimba íma tátoraamba áúkaawe. mindáyave'a miwí táái íma ísáaro.

Káráísitinte tarútinkena aúnaí'a umátinkarain-kwasai.

²⁰⁻²¹ Ísu Káráísitimo pukáintemba keinárawa'a kwemó uráinteni'o uráamba kwaántá-kwasiti aambá kwégwarowana minánkó tátokompinkemba Káráísiti iyátinkaraiye. marapákén-kwáási aambá áúmbakaan-tontavesa sésa íma né'a íma uwá'namai awáné'a íma táto'mai awánaaro kwésen-aimba nóra séra kwégwarao. ²² mináimbá kwaásiti imáyáavinken-aimba marapákén-tántáá'á póna nánááomba úwoi násuwanaaowe. ²³ mirán-áimbá kwésesa kwíyómpaken-kwayo'narawati imáyáa mósá marésa karuwaa'á kwéesa kampa'á sésa kwaási úwoisan-tantaa'an-iyé sésa kentú-augwiyaamba toró sewasá évakarawai tuwánésa kampa'á sésa kawer-imáyáágwáráwáin-owe sembánivo mirán-ámbá kwaráamba sáwí-imayaayavesamo tirááyavesamo kwéomba íma kanaán-umai maisuwáinana ánásanivo úwoi kwaikwai'a íníye. mindáyave'a íma kawer-imáyáágwárá-kwáásín-owe seró.

3

¹ Áánútu keinárawa'a usásitinkena Ísu Káráísitinka'a tarútinkena aúnaí'a umátinkaraimba pó'a kwíyómpaken-tantaatave'a imáyáa é'a aamoí é'a Káráísiti Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á máyáin-ayampaken-tantaatave'a imáyáa é'a aamoí oro. ²⁻³ púwón-kwaasimo imáyáamo ímo ontembá keinárawa'a miráumai marapákén-tántáá'á íma imáyáa oro. Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyáamba Áánútu miráumai kwentávái asiramái maígwáe séna kwégarakwiyye. mindáyave'a marapákén-tántáátávé'a íma imáyáa é'a kwíyómpaken-tantaatave'a imáyáa úmae iyóro. ⁴ Ísu Káráísiti aúnaí'a umái máyáawaina ááimba pó'a kumíndara'a kwesé mé'a ó'ora-sagayan-ayampa'a ménaaowe.

aúnaí'a umátinkáva'a kwéiyiye siráin-kwasai.

⁵ mindáyave'a ánásanintave'a sáwí-yantaatave'o tirááyave'o kwéowanamo kwéyavisin-tantaa'a túwáaro. mindá maarán-tántáá'án-iyé. áwáyo-tantaa'o kwéowaine tigeayávé'o kwéowaine sáwí-yantaatave'o tirááyave'o kwéowaine túran-andamo kwéowaine mirámó kwéomba túwáaro. túran-anda kwéowai marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí kwéomba túwáaro. ⁶ Áánútun-ai íma ísámai kawé'á kwéesa mirá-sáwí'á kwéomba póna Áánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba timíniye. ⁷ ááema mirá-sáwí-ámbá kwaré'a miráumai méraawe.

⁸ miráumai máyómbanivo ívé'a tínaaemba umáméro. mindá maarán-tántáá'án-iyé. áwáá'a kwésewaiye aaisambá kwésewaiye títámba kwéematinkaawaiye simái sáwí'a kwéumatinkaawaiye sáwí-aimba kwésewaiye mirán-tántáá'á tínaaemba umáméro. ⁹⁻¹⁰ sáwí-kwaasi mé'a mirá-sáwí'á uráambanivo á'a ivátuwe'a aúnaí'a umái mé'a Áánútumbo kawé'ó umáimo awánanaaontavena kwenkááni'a umái aúnaí'a umátinkena

miráumai aúnaí'a umátínkáva'a kwéiyivo keinárawapinkemba kamparáímbá íma seró. ¹¹ Áánútu mirá uráintavena maarán-áímbá íma aivar-áímbán-íye. évakarawai Yútaa-kwaasi owasá évaka'a ó'onkaa-kwaasi owasá túra'o kárámaimo araa'énamo kwéowai owasá évaka'a ímo túra'o kárámaimo araa'énamo kwéowai owasá anón-umipaken-kwaasi owasá ó'on-kwaasiti mayáír'á meéyámbakaan-kwaasi owasá úwoimo máyáan-kwaasi owasá mirá kwéovo mináímbá íma aivar-áímbán-ivo Ísu Káráísiti aivarí'a umái ména kwená kwaási amáparawaivimba máyáíye-aimba aivar-áímbán-íye.

¹² Áánútuna kwaási-i'a owaná arumbá kwétimena ítámarena séna kendéin-owe siráimba pó'a maará íyasa tuwánanaaowe. tiruntavé'a é'a kawé'á umátinke'a kentúma íma maé iyé'a paru umátinke'a umbai-yántáá'ó kwáyáimpimba asiramái máyáamba íma ivátuwe'a ¹³ íma ááéma áwáá'a sé'a évakarawaimo sáwí'ó umátínkémba íma imáyáa é'a anondá mirán-oro. Ísóigo kentí sáwí-imayaamo maitiyuwéna ímo anondámo sáwí-meyambo tímíntemba keinárawa'a mirán-oro. ¹⁴ mirámó kwéomba keinárawapimba amáparawaivimba tirumbá kwétime'a mirámó é'o é'a mimbórá-ímáyáá kwé'e'a minámápár-áíntáv'é'a kawé'á umái ménaaowe. ¹⁵ mimbórá-ákúni'a umái mé'a paru umái ménaaontavena Áánútu ítámakaimba pó'a Ísu Káráísitimo parumó umátínkáimba kentáásirumpimba kwaikwai'a ínkwáe-imayaa é'a súwi seró. ¹⁶ Ísu Káráísitina ó'oran-kawer-ainko kentirumpimbá anómba íno. keinárawapimba kawer-ímáyáávínkémbá kwenáái mósimambesimamba úmae kwéíye'a arupí umátinke'a Áánútumpa'a súwi kwése'a Áánútun-aaí aúváivimba agaimakáan-aimba sé'a monor-ímá sé'a Áánútun-amanko simátímakain-ima sé'a Áánútuntave'a tirumpimbá aamoí kwé'e'a imá seró. ¹⁷ mayáímó kwémae'o aaimó kwésemba Ísóigo Ísuna asirayándéí mirá kwé'e'a kwemá keinárawate máyáíntave'a Áánútu kentáásivompa'a súwi seró.

aaarakwáré tíráá'maare miwítí kwaasái.

¹⁸ aaraiyómbá ísáaro. Ísóigondeiman-ovo kentuwai'máá táái ísáaro. ¹⁹ kwaai ísáaro. kentuwainímbáá'a tirumbá kwétime'a íma sáwí'a umátinke'a kawé'á umátínkáaro. ²⁰ iyámpói-inaamaru ísáaro. amápa-tantaatave'a kentinóvowi táái ísáaro. mirámó íyanamo éna Ísóigo aamoí íníye. ²¹ iyámpói tivoísái ísáaro. kentí iyámpóimo arupí umátínkanaemo kwésemba kentí iyámpói íma kawé'á úmaesa iyóvo-imayaamo é'a úwoisan-aimpinkemba simái kaenáaro.

²² évakarawai miwítí mayái mayáígwáe sésa meéyámbakaawai ísáaro. amápa-tantaatave'a kentí anón-kwaasi táái ísáaro. miwí túranka'a aamoí umásinkaigwae su'maiyave'a íma mirán-káwé'á é'a úwoi-kanaagwara'a mirán-káwé'á é'a Ísóigontave'a táátavai-imayaa kwé'e'a kentí anón-kwaasiti mayáíyáv'é'a íma kaer-ímáyáá é'a kawé'-má'yái má'yáaro. ²³ mayáímá kwémae'a sé'a kesí anón-kwaasiti mayáíy'é su'mai íwanio Ísóigona mayáíkwáásiyá úne sé'a kawé'-má'yái kwémae'a karuwaa'á oro. ²⁴ mirámó kwéomba maarán-áímbá imáyáa oro. Ísóigo kwená kwaásiyavena to'mayaa úmakaimba mimbéyámbá tímíniye. Ísóigo Káráísiti kentí anóndako úramba ména kentí meéyámbá tíména ²⁵ sáwí'ó uráawai sáwí-meyamba tímíniye. íma taaínkaar-umai-meyamba tímínívo arupí umai-meyamba tímíniye.

4

1 meéyámbakaan-kwaasiti anon-kwaasi ísáaro. kentí mayáí úwoi kwémayaan-kwaasira'a arupí umái kawe'á umái kárákwire'a maarán-áimbá imáyáa oro. miwítí anóndakoe kentí anóndakoe mimbóráwáímá éna kwíyómpa'a máyáivo arupí umái kárákwiyofo.

námúnaa sésa arupí umái maésa owáíná kwaasái.

2 amáparawai ísáaro. námúnaa símae kwéiye'a mirá kwéomba íma ó'on-o'on-imayaa é'a námúnaamo kwésen-imayaa é'a Áánútumpa'a súwi seró. 3 námúnaamo kwéseмба kentaáyáváigwára'á súwa'naa umai seró. Áánútumba áísaa íyana aamba kwiyínata áséi-kwasaiya simátimenaumne. mináimbá aúpá'á makéna agaráátinkaraimba mináínkóná áaimba Ísu Káraísitiman-íye. aúpá'ó makéna agaráátinkarainaimba simátimewandarakemba áwáá'a síyésa ándáva'a mósinkaraawe. 4 Áánútu mimbáyái símakowa'a mairáundanivo kwenáái avora'á simátimenaundayave'a súwa'naa umai námúnaa seró.

5 Áánútumpa'a íma tamáyáan-kwaasivimba kawer-imáyáávinkémbá kawe'á umái mé'a kanaamó kwáyaindara'a miwívimbá Áánútuna mayáí maimaé iyófo. 6 aaimó kwéseмба kawer-áiné áséi-aíne su'mai kwéseмба pósa tísaa iyamba anondámo simátimiyan-aimba íma avakáá é'a áséi-aíne su'mai simátíméfo.

7 kentaási kwaásigo áwí'a Tikikása kwená imáyáa kwéundawai kentópa'a kweéména kesáái amápa'a kosimátiminiye. kesáámó úndantemba Ísóigona mayáí-kwáási ména mimbáyái íma ivátuwena kawe'á umái kwémaena 8 kentaásáái kosimátiména asiramátinkanintave'a ai'maráúnana kentópa'a kweéména kwíníye. 9 moóráwái kentí naaópakewai áwí'a Ónísímási kwemá kentaási kwaásigo éna kwená imáyáa kwéundawai kawe'-máyái kwémayaiwai kwesé kwémesarai kentaávimbá paáurain-tantaakon-aaí kosimátiméyaaíye.

10-11 moóráwái áwí'a Árisítakasi kesé ándáva'a máyáiwai keinárawatavena séna kawe'á umái máéfo kwésisana Páánápási anaávéigo áwí'a Mááka keinárawatavena séna kawe'á umái máéfo kwésisana moóráwái áwí'a Yósúwa moóra-kwi'a Yásátasi keinárawatavena séna kawe'á umái máéfo kwésiye. ké'naamba maanáimbá simátimé'a sé'a Máákaamo kentópa'o kwémenamo kwínímbo é'a kawe'á umánkáaro kwésune. Yútaa-kwaasi Ísu Káraísitiye tarúmáimo máyáampinkemba minkáúmbó-kwáásiyé su'mai kesé mayáí kwémaesa Áánútumo kárákwiraipa'o kwaásimo ménaaontavesa kesé mayáí kwémaesa kwéasiramasinkaawe.

12 moóráwái kentí naaópakewai áwí'a Épávarasi keinárawatavena séna kawe'á umái máéfo kwésená kwemá Ísu Káraísitina mayáí-kwáási éna keinárawa'a túwa'naa umai asiramái námúnaa símae kwéiyéna Áánútumpa'a maarán-áimbá kwésiye. Áánútun-aaí asiramái táto'mai kawe'á é'a Áánútumbo arááimo tainí'a amápa'a kwéé'a táákaevayan-kwaasiraamba umái asiramái ménaaontavena mindáyavena námúnaa kwésiye. 13 keinárawa'a Kórósi-naopaken-kwaasiye Áréótisiyaa-naopaken-kwaasiye Írápórisi-naopaken-kwaasiye túwa'naa ínintavena anóm-bayai kwémayaimba awáné'a kwésimatiméne. 14 moóráwái áwí'a Áríku kwená

imáyáa kwéundawaiya kentáásí sontaa-kwáásí éna keinárawatavena séna kawe'á umái máéro kwésisana moóráwai áwí'a Tímasi keinárawatavena séna kawe'á umái máéro kwésiye.

¹⁵ Áánútuna kwaási Áréótísiyaa-naopakewaiyaveta séta kawe'á umái máéro kwéseta Áánútuna kwaási Nímpaana naaúmpa'a torupamáí máyáawaiyaveta séta kawe'á umái máéro kwésunda kosimátíméro. ¹⁶ maanáúváivínkén-áimbá táámpamai siya'a amáparawai isáiyuwe'a ti'maráiyasa maimaésa Áánútuna kwaási Áréótísiyaa-naopa'a máyáawai mátimiyasa awánésa ísáaro. miwíyávé'a tímakaunda-auvai tímíya'a mimpínkén-áimbá ísáaro. ¹⁷ moóráwai Ákípáasimba simáme'a sé'a Ísóigo ámakaim-bayai asiramái kwémae ánásao siyé simáméro.

¹⁸ ayááír'a kemá Póro agaimaráúmpo awané'a kwenayáánavi'a póna kwenááiman-iyé sé'a ísáaro. kemá Póro sé'a kawe'á umái máéro kwésune. kemá ándáva'o máyaunda-imayaa kwée'a Áánútumpa'a námúnaa símae iyóro.

Áánútu úwoimo kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

1 Tésárónaika

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-iyayo. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Tésárónaikaa-naoraa-kwaasitopa'a agaimái mátimakaiye. Póro áséi-kwasai kosimátimuwasa isésa áraire sésa Ísunka'a aráápamai méraawe. minámbá aantá-kwaasi táái-auvaivimba 17:1-9-vimba kwáyáiyé. Ísun-aii Póro Ó'on-o'on-daopa'a kosimátimena Kórinti-naopa'a komáyonka'a Tímóti Tésárónaikaa-naopakem-kwaasi táái kosimátimena kwéaisaa-un-aimba kosimámuwana anondá-aimba agaimái tímúwasa mátimakaawe.

1 kemá Póro maanámbá maanáúváivimbá agaimarúmpo isáaro. moórawai áwí'a Sáírasiye moórawai áwí'a Tímótiye kesé máyaayanka'a moórá-kwasai sénaumpo isáaro. Tésárónaikaa-naopakewaima Áánútuna kwaási isáaro. Áánútu kentáásivowae tarúmáimo Ísóigo Ísu Káráisiye tarúmáimo máyáawaima isáaro. Áánútu úwoi kwétuwa'naa-ena paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.

Tésárónaikaavaken-kwaasi Áánúntumpa'a agevamái máyáan-kwasai.

2 námúnaamo súndarataamo únda keinárawataveta imáyáama éta Áánúntumpa'a aasiyaasí súwi kwésune. 3 Ísun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a pó'a kwená mayáímá kawe'á umái kwémayaawe. Áánútumba tirumbá kwéametave'a pó'a kawe'-máyáímá asiramái kwémayaawe. kentáási Ísóigo Ísu Káráisi árai'a kumíniye sentáv'é'a pó'a asiramái mé'a kwéamu'maraawe. miraráán-umai máyáantaveta imáyáama éta Áánútu kentáásivowampa'a súwi kwésune. 4 Áánútu arumbá kwétimena kwená kwaasi-i'a umátinkaraimba á'a tuwánaraumne. 5 íma kentáási imáyáavinkemba úwoi-kwasai kosimátimewandanivo Áánútun-amanko keséya máyowata Áánútuna asirayánkwará'á áséi-kwasai kosimátimeta áséi-kwasaiyaveta áraire asiramái siráundaya mináséi-kwásái kosimátimewana'a isaraawe. isówata séta Áánútuna kwaásiman-owe siráumne. keinárawate keséya maéwándarata kwétuwa'naa-eta máyaawana'a suwánaraawe. 6 Ísóigomo úntenkwara kesáámó ówándantenkwara'a mirá uráawe. mirámó umbá umbái tiyómbanivo íma ivátuwanae sumbá simátimakon-aimba méyatokaawe. Áánútun-amanko imáyáama tímúwa'a tirumbá kawe'á umái mé'a áséi-kwasai méyatokaawe. 7 miraráán-umai máyómbe pósa Áánútun-aaiyavesamo áraire kwésen-kwaasima Másétóniyaavakente Ákáyaavakente miráumai-naoken-kwaasima kembá tuwánésa kemó untembá miwímá uráawe. 8 Ísóigona kwaasái keinárawatopakemba simátima'maesa kuráawe. íma Másétóniyaa-kwaasigwara Ákáyaa-kwaasigwarare su'mainivo amápar-ayampaken-kwaasigwara'a isaraawe. Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáan-aimba amápar-ayampaken-kwaasi isaraawe. Áánútunka'a agevamái máyáan-aimba á'a isáamba póta íma ókwarata simátimenaumne. 9 kentópataamo komaéwándara'a kawe'ó umásinkarontavesawe sésa kawer-áimbá kwésese. kwaántá-kwaasiti aambá tuwésa Áánútunopa'a

tiróntavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. Áánútu asirayáankwáráwái árar-ISOIGO kwená mayáímá kwémayaantavaiye sésa kawer-áimbá kwésewe. ¹⁰ ókwara'a kwíyómpakemba Áánútu ááninko Ísuma kumíniye sé'a kwéamu'maraantavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana sáwí-imayaaoomo tátokaimpinkemba iyásinkenaya kawepátá mósinkena séna Áánútu aaivimbá maitinkáíndara'a iyátinkaundawai íma maitinkáníyemo siráiwaimba amu'maráantavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe.

2

Tésárónaikaava'a Póro mayái mairáin-kwasai.

¹ kentáási kwaásiyono. keinárawate komaéwándarata áúgwara'-mayaimo mayááwándaya áta suwánaraawe. ² ímo kentópa'o kówánda-kanaavimba Vírípai-naopa'a komaéwánasaya suwánamai sínkamesaya sáwí'o umásínkón-aimba á'a ísaraawe. Áánútu kwená asirayámba símakowana póna íma sáá'a kówata úwoi poposaa umáíya Tésárónaikaavata kentópata Áánútuna áséi-kwasai kosimátímakaumne. sáwí'o umásínkówaiya umbaiyá siyómbanivo íma tuwááwándaya ³ íma kampa'naampár-ímáyáávínkémbá simátimeta íma aarai-úmóyán-ímáyáávínkémbá simátimeta íma kwaé'mái-aimpinkemba simátimewandayaanivo ⁴ Áánútu kentááyávéna séna kesí kwaási ontávé'a áséi-kwasai kosimátíma'mae'a koró súwata simásímakain-aimba kosimátíma'maeta kuráumne. Áánútu kwenísarena kesiruntá taainánimba póta mayáímá kwémaeta séta kwaásimo suwánésayaamo ésa évaka'a aamoí iyasa évaka'a íma aamoí ónááomba póna Áánútu suwánéna aamoí íniye-imayaama éta mayáímá kwémaeta ⁵ kentópa'a áséi-kwasai kosimátimeta íma tirunkáámbá koairá'mai-aimpinkemba kosimátimewándaya ísaraawe. íma simái á'owana náindaantaveta súran-anda kwéeta kosimátimewándaya Áánútu suwánaraiye. ⁶ íma simáimo keinárawakwara ó'on-kwaasigwara'a kesúwíta anómba ónáe-imayaama ovó séta kosimátímakaumne. keinárawate maéwándarata Ísu Káráísiti sí'marón-kwaasiya ówándanivo íma anón-kwaasi-ita umái méta ⁷ kwempatá umái méta aaraigómó kwená iyámpóimo kárákwiyin-ita uráumne. ⁸ keinárawa'a kesiruntá tímaketa Áánútuna áséi-kwasai kosimátimeta sínkamiyata puwúnavo-imayaa íya ówándaya Áánútuna áséi-kwasai kosimátímakaumne.

⁹ kentáási kwaásiyono. keinárawate maéwándarataamo asirayám-báyáímó mayááwándá tááka'a makáawe. Áánútuna áséi-kwasaimo simátimewándaya no'wáamba írarómba enónka'a aaváaara'a mayáiyá mairáumne. toómba íma úwoi simígwáe séwándaya toómba meeyán-umai kwénetá mairáumne. ¹⁰ keinárawa'a Áánútunka'a agevamái máyáawaiye maéwándarata kawé'a umái arupí umái méta íma sáwí'a ówándaya maéwána'a suwánontemba Áánútugwara'a suwánaraintaawe. ¹¹⁻¹² tivoísáimo kentí iyámpóimo kárákwiyon-umai moórá-mora-umai kesáámá kárákwireta méta paru umátinketa Áánútun-aaí kawer-áimbá kwésimatimeta séta miráráámbá iyantave'a Áánútu arááíma kwáréwana Áánútu aamoí íniye siráumne. Áánútu kwésimba pó'a kwemó kawááipa'a

kwená ságan-ayamapa'a táménaaowe. mirámó íyantave'a Áánútu arááíma kwárewana kwemá aamoí íniye.

¹³ maarán-áinkwárá'á Áánútumpa'a aasiyaasí súwi kwésune. Áánútun-aaí simátíméwándarata keinárawa'a sé'a kwaásí taaiman-iyé íma sumbá Áánútun-aaíman-iyé sé'a tirumpimbá asiramái méyatokaawe. simátímakaunda-aimba árai'a Áánútun-aaíman-iyé. simátímakaunda-aintave'a áraire kwésemba póna mináínkó kwétuwa'naa-iyé. mindáyaveta iséta Áánútumpa'a aasiyaasí súwi kwésune.

¹⁴ kentáásí kwaásiyono. Yútaa-ayampaken-kwaasi Ísóigona kwaásí Ísu Káráisitiyemo tarúmimo máyáan-kwaasimo uráantemba keinárawa'a mirá uráawe. Yútaa-ayampaken-kwaasimo miwíwínkémbá Ísu Káráisitín-aaíyavesa áraire kwésempinkemba sáwí'a umátínkaraantemba kentí kwaásí kembá sáwí'a umátínkaraawe. ¹⁵ miYútáá-kwáásí títwá'náma naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai tinkanto'na úmae kwéiyuwasa putásowasa maimaé kwéiyesa mátinkamae íyówasa miwí tisaavutantamba ésa ívé'a máyáawai Ísóigo Ísuma inkámúwana puwúwasa kentáámá sáwí'a umásinkesa kwakáawe. mirá untávéna Áánútu íma aamoí umátínkaraiye. miwímá amápa-kwaasiti namuro-kwáásíráámbán-owe. ¹⁶ Áánútu sáwí-ampakemba kawer-ámpá'á métinkanintaveta ó'onkaa-kwaasiyaveta Áánútun-aaí simátíma'maeta kwégundaya Yútaa-kwaasi aambá áúsinkesaya amápa-kwaasiti namuro-kwáásíráámbá kwéowe. títwá'náti sáwí-mayaigwara'a ívé'o máyáan-kwaasi maimaé kwéiyowana ívé'a Áánútu áwáá'a kwétiyiye.

Póro ókwara'a kotuwánanae siráin-kwasai.

¹⁷ kentáásí kwaásiyono. kembá tiyuwéta maanká'á sáwíyanka'a taméta keinárawataveta imáyáama ávááraumai kwéeta kembó kotuwánanaunda-antaveta kwéavakaa-eta ¹⁸ ókwara'a kotuwánanae séta kemá Póro sé'a ókwara'a kotuwánanae síma-síma'a kwéunana Sáátáánigo aambá áúsinkaraiye. ¹⁹ naaémbe Ísóigo Ísuma kumínimba aúranka'a kométa nóintaveta amu'maráaundayawa'i. nóintaveta aamoiyá ónaundayawa'iyó. keinárawataveta imáyáa éta aamoiyá ona'á ²⁰ kentáá súwí'a mósá maráiyana sirunkóyá aamoí íniye.

3

¹ kentávékai ávááraumai imáyáama kwéekaimanivo maankákái maékai keinárawa'a ó'opa'a máyáantavekai Áténesi-naopa'a keirái maékai ² Tímótimba ai'marááwáyana kentópa'a kuráiyé. Tímóti kentáásí kawekwáásí póna kwesé keséya Áánútuna mayáíyá kwémayaunanaya póna Ísu Káráisitina áséi-kwasai simátíma'maena kwégwiye. kotirávayaina'a Áánútunka'a agevamái asiramái meígwáe sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráiyé. ³ Áánútun-aaí ímo isááwai sáwí'a umátínkaiya'a Áánútumba aúwáavo sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráiyé. Áánútu séna kesááimo ímo isááwai sáwí'a umátinkanaaowe siráimba pósa kentáá sáwí'a kwéumasinkaamba á'a ísaraawe. ⁴ keinárawate maéwándarata séta sáwí'a umásinkanaaowemo siráundaya ívé'a magwévaarisá'a kwéawanaawe. ⁵ kemá imáyáama é'a Sáátáánigo séna Áánútumba auwésa kesáái

isáígwáe siráintave'a mirá uráawe. Áánútunka'a agevamái máyáao sé'a kentáái isánáe sé'a Tímótimba ai'marááwánana kentópa'a kuráíye. kentópa'a mayáimá komayááwánda áúgwara'-mayaima mairáunda ív'é'a mimbáyáígón-áúma íma kwáívo sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráíye.

⁶ Tímóti kentópa'a koména koyauweréna kesópa'a téna keinárawatavena séna Áánútumpa'a tirumbá kwétimesa kwenká'á agevamái asiramái máyaawe séna áseí-kwasai tasimásimakaiye. keinárawa'o kentáv'é'o sé'o kawer-áimbá kwésiyemo senkwára'á tasimásimakaiye. kesáámó sétaamo keinárawa'a kotuwánanaemo súna'o kentááyáv'é'o tatuwánanaemo senkwára'á tasimásimakaiye. ⁷ Áánútun-ai kwésimatimundarakemba évakarawai sáwíta umásínkáanka'a Áánútun-aaiyavesa áraire séna kwenká'á agevamái asiramái máyáan-aimba tasimásimakaimba póna sirávayai-aimba tasimásimakaiye. ⁸ Ísóigompa'a tarúmaimo asiramáimo máyáan-aimba iséta póta kawetá umái máyaumne. ⁹ Áánútunka'a asiramái máyáawata póta Áánútunopata kentáásirunko kawé'á kwéisata Áánútumpata súwi kwésune. ¹⁰ keinárawatopa'o kónaunda-amba Áánútu kwi'maráníntaveta eénáínka'a aaváyaara'a Áánútumpata asiramái áisaa úmae kwéiyune. Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáambanivo moóráva'a kwéyuwaantaveta kotúwa'naa ónáe séta Áánútumpa'a asiramáíya kwésune.

¹¹ námúnaa kwésundaya pósarai Áánútu kentáásivoe Ísu kentáási Ísóigoe umái kentópa'o kónaunda-amba kwisinkáyááoiye. ¹² námúnaa kwésundaya póna kesiruntá ávááraumai tímakaundanten-umai Ísóigoma imáyáa tímína'a moórá-mora-umai ísámai kentirumbá kwétime'a amápa-kwaasivimba kentirumbá kwétime'a ménaaowe. ¹³ mirá iyana Áánútu kentirunkómbá asiramátinkaina'a Ísu kentáási Ísóigomo kwená kwaásiyemo kumíndara'a Áánútu kentáásivowa aúranka'a kawé'á umái maíyana sáwí-aimba kempímbá íma kwéníntaveta námúnaa kwésune.

4

miráyáámó kwéunanayaamo Áánútumo aamoíyáámó kwéumasinkain-kwasai.

¹ kentáási kwaásiyono. moórá-ainkwar'a isáaro. Ísoigo Ísuwe tarúmaimo máyaundayaveta kwákwiyyeta asiramái simátimeta séta Áánútumbo arááimo taiwáíná ááimba agaráátinkundaya kwa'maé kwégwiyyana Áánútu tuwánéna aamoí umátinkaniye. mináínkóná ááimba á'a kwégwaraavo miráumai kwa'maé'a koró. ² Ísóigo Ísu simásimakain-amaanta simátimewanda á'a isé'a kwégwaraawe. ³ Áánútu maarámó iyyávéna kwéankaiye. keinárawa'a Áánútumpa'a té'a kwendéi taaúráaro. aarai-úmóyáné inaamaru-úmóyáné aséráaro. ⁴ kwaaimó é'a aaraimó mayánááomba arupí umái máyáaro. mirámó ónááomba Áánútu mirámó iyyávéna kwéankaiye. ⁵ Áánútumpa'o imo tiráan-kwaasimo ontembá íma mirán-oro. pói-iyankomo kwaaván-ínimbó máráintemba íma mirán-oro. ⁶ Áánútuna amáámba miráumai kwáyáintavai aaraimó mayánááomba kentí kwaásima íma sáwí'a umátinkáaro. ké'naamba simái ságamatimeta

séta mirá-sáwí-ámpá'ó kwíyanamo éna Áánútu umbai-méyámbá timíniye. ⁷ Áánútumo kwená kwaási-i'o umásínkáinta kawe'ó umáimo maíyáwáiyá kwéumasinkaintaawe. íma sáwí'a umái mai-íta kwéumasinkaintaawe. ⁸ mindáyavesa súnda-aimba isésa tínaaemba umámíyawaima íma kwaásiye su'mai tínaaemba umátimenaaoomba pósa Áánútu kwenamambá kwétimíwainkwarara'a tínaaemba umáménaaowe. ⁹ keinárawa'a kenti kwaásima Áánútun-aaiyave'a áraire kwésenkwaasi moórá-morawaivimbo kentirumbó kwétimen-aimba Áánútu agaráátinkaraimba pó'a á'a mirá kwéovo moórá-morawaivimbo kentirumbó kwétimen-aimba maankwándááivimbá íma agayánaumne. ¹⁰ keinárawa'a Másétóniyaa-ayampaken-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire kwésenkwaasivimba á'a kentirumbá tímakaawe. asiramái séta moórá-morawaivimba kentirumbá tíma'mae'a iyóro kwésumpo ¹¹ asiramái imáyáa kwé'e a paru umái mé'a kentúra'a kárákwiye'a toómbó mayánáaontave'a mayáimá máyáaro. mináimbá á'a simátímakaunda ¹² mirá é'a mayái mayáiy'a Áánútumpa'o ímo tiráan-kwaasi tuwánésa keinárawatavesa kawe-kwáásímá owémá sénááowe. mirá é'a mayái mayáiyana íma tááin-tinkaniye.

Ísóigoma kumínín-kwasai.

¹³ kentáási kwaásiyono. Áánútun-aaiyavesamo árairemo siráan-kwaasimo púwówasamo utámakaan-kwaasi tááiyave'a tirunkó sáwí'an-ivo séta árairaimba simátíménda isáaro. Áánútunka'o ímo agevamáimo mésamo Ísu kumíndara'o pukáampinkembo usásinaiyavesamo ímo amu'maráan-kwaasi tirumbá sáwí'a kwéivo keinárawa'a mirá ovó séta senda-áintá isáaro. ¹⁴ Ísu pukáampinkemba usásinkaintaveta áraire kwésumpo Ísun-aaiyavesamo árairemo sésamo pukáan-kwaasi Áánútu miwígwará Ísunkwara'o tiránín-aintaveta áraire kwésune. ¹⁵ simátíménda-aimba Ísóigoma siráin-aimban-iyé. Ísóigomo kumíndara'a úwoimo túvamaimo máyáan-kwaasi pukéwai aiva'á íma usáyaaítanaaowe. ¹⁶ Áánútuna kwayó-káwáánákó kwíyómpakewai aai sínana Áánútuna uwírenko anónka'a aai sínana Ísóigo anónka'a kwésindavinkemba kwíyómpakemba kumínimba Ísu Káráísitin-aaiyavesamo árairemo sésamo pukáan-kwaasi aiva'á usásinaiyata ¹⁷ Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraire sétaamo úwoimo súvamaimo máyáandawaiya kusirámbayainata ainámpimbá aiva'ó iráawaise uyorupéta Ísóigomba uawánéta miráumai aasiyaasí Ísóigowe maí'mai'a ónaundayaawe. ¹⁸ mindáyave'a síma-síma kwé'e'a tirávaimai máéro.

5

Ísóigo kumíníntavetaamo to'mayaa ónaunda-kwasai.

¹ kentáási kwaásiyono. Ísóigo Ísumo kumínín-kanaama íma isare'a maankwándááivimbá íma agairáumne. ² kemá isaraamba no'wáamba umóyán-kwáásímó anompintumáivimbo tintenkáán-umai Ísóigo Ísumo éna miráumai kumíniye. ³ kwaásimo maarámó sésamo ívé'a kawe-kánááivimbá aánoumai máyaumne sénááombanivo avekááámbó éna sáwí-kanaao téna tasáwí'a umátinkaniye. aaraigóná kanaamó tisanamó imbá iyámpói kwémarankaiye. mirámó ontembá misáwí-kánááómó éna íma asétinkainda

amáparawavimba tátoraniye. ⁴ kentáási kwaásiyono. umóyán-kwáásígómó kentí náaindaambo tamaimairáina'o awáné'ó é'a táátave'a ónááombanivo íma tunkaipimba máyáamba póna Ísóigo Ísumo kuminimba íma táátave'a ónááowe. ⁵ keinárawa'a sáma kaiwái áráá'maa'a owatá kesáágwárá'á íma tunkairawideiya úmpo sáma kaiwáíndéiya úne. íma sáátaveta ónaumne. ⁶ évakarawaimo ombá Ísumo kuminín-imayaa ímo ombá tavú'máimo tuúmo kwéntenkaamba kwéovo kesáá íya miráyá éta kárakwimaiya kawer-ímáyááyá umáíya ménaumne. ⁷ kwaásima no'wáamba tuún-kwáéwasa uwo'aó'-nómbó kwénaan-kwaasi no'wáamba nésa uwo'aó'á ónááovo ⁸ kesáá sáma kaiwái áráá'maa'a póta íma miráráántá ondayá kawer-ímáyáá umáíya ménaumne. miráumai méta kweukáámbó avérimaiyaamo máyaundantemba Áánútunka'a agevamái méta kwaásivimba siruntá kwétimeta máyaumne. kweu'néimó súwawaa'o ánaan-kwimaimo máyaundantemba Ísu Káráísiti kusiráníntaveta amu'maréta ménaundayaawe. ⁹ Áánútu kwená kwaási-ita umásinkaraimba kentáási sáwi-mayairakemba Áánútu áwáá'a simásinkaintavena ímanivo Ísóigo Ísu Káráísiti kentáási sáwi-mayaiogimo tátokaipinkemba iyásinkenaya kawepátá mósinkanintavena Áánútu kwená kwaási-ita umásinkaraintaawe. ¹⁰ Ísóigo Ísu Káráísiti kentávénaya ísámai pukáimba póta kuminátaamo éta úwoimo máyaunda-kwaasigwara pukáan-kwaasigwara'o éta kweséya ménaumne. ¹¹ mindáyave'a moórá-mora-umai túwa'naa e'a kawer-áimbá síma-síma'a íyamba pó'a asiramái ménaaowe. á'a kwéomba pó'a mirá úmae iyónááowe.

¹² kentáási kwaásiyono. moórá-aimbo asiramái simátíménda ísáaro. keinárawapimba mayáimá maésa kawer-áimbá simátimesa asiramái arupí umátinkanaaontavena Ísóigo miwí usásintinkarain-kwaasi táái taagwiyávóro. ¹³ keinárawapimba miwí mayái kwémayaantave'a pó'a miwí táái mósá maré'a kentirumbá kwétime'a máéro. keinárawapinkemba moórá-morawai paru umái máéro.

¹⁴ kentáási kwaásiyono. asiramái súndaya kavóná-kwaasiyave'a asiramái sé'a arupí umátínkáaro. táákavuravumo íyan-kwaasi tirumbá asiramátínkáaro. aamoisayán-kwáásígwárá'á túwa'naa oro. amápa-kwaasinamba kwempa'á aanoumai máéro. ¹⁵ kembó sáwí'o umátínkéwa'a anondá miwí sáwí'a umátínkáavo sé'a aambá áúntinkaaro. aasiyaasi miráumai keinárawate umái ó'on-kwaasigwara'a kawé'á umátínkáaro.

¹⁶ aasiyaasi tirunkó aamoí ína'a mé'a ¹⁷ Áánútumpa'a námúnaa símae iyé'a íma agándaaro. ¹⁸ kentópa'a ó'on-o'on-tantaa'a kawé-tántáá'á umbai-yántáákwrá'á tinimba Áánútumpa'a súwi sé'a máéro. mirámó ónááomba Áánútu mirá íiyávéna kwéankaiye. Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a Áánútumpa'a amápa-tantaatave'a súwi kwéseмба Áánútu mirá íiyávéna kwéankaiye.

¹⁹ Áánútun-amankomba íma aambá áúnanke'a ²⁰ Áánútun-amankoma simátimakain-aimba kwésimatimiya'a mináimbá íma tínaemba umáméro. ²¹ amápa-tantaa'a taaíntuwe'a kawé-tántááká'á asiramái méyatoraaro. ²² amápa'a ó'on-o'o-sawí-yantaatave'a aséráaro.

²³ Áánútu paru kwéumatinkaiwaina ááimban-iye. kwemá keinárawa'a kwendéi auráníntaveta námúnaa kwésune. Áánútu kentí imáyáara'a túwawaaka'a timanka'á kárakwiyina'a kawé'á umái ménaaomba Ísóigo

Ísu Káráisiti kumíndara'a íma sáwí-aimba kempímbá kwénintaveta námúnaa kwésune. ²⁴ Áánútu áraikona ááimba póna kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyaraiwai kwemó siráinteni'a mirá umátinkaniye.

²⁵ kentáásí kwaásiyono. Áánútumpa'a kentááyávé'a súwa'naa umai námúnaa seró. ²⁶ Áánútun-aaiyave'a áraire kwésewai tiyáámba tíméro kwésune. ²⁷ Ísóigo simásímakaintave'a asiramái simátime'a sé'a maankwándááivínkén-kwásái Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai amáparawai simátíméro.

²⁸ Ísóigo Ísu Káráisiti aasiyaasí úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro siráunda mináímbá kwéanasaiye.

2 Tésárónaika

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Tésárónaikaa-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasitopa'a agaimái tuwówana moóráwai mátímakaiye.

¹ kemá Póro maanáimbá maanáúváivimbá agaimaráumpo isáaro. moóráwai áwí'a Sáirásiye moóráwai áwí'a Timótiye kesé máyaayanka'a moórá-kwasai sénaumpo isáaro. Tésárónaikaa-naopakewaima Ísóigona kwaási isáaro. Áánútu kentáásivoe tarúmai Ísóigo Ísu Káráisitíye tarúmai máyáawaima isáaro. ² Áánútu kentáásivowawe Ísóigo Ísu Káráisitíye úwoi kwétuwa'naa-esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ kentáási kwaásiyono. ááéma Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a ívé'a asiramái Áánútuwe aráápamái máyáawe. ááéma moórá-morawaivimba kentirumbá tímakaamba isa'á ívé'a kentirumbá tíma'mae kwégowe. mirámó kwéomba mindáyaveta Áánútumpa'a súwi símae kwéiyeta námúnaaya kwésundaya kawetá kwéune. ⁴ Ísu Káráisitína kwaási ontávésa sáwí'a umátinkesa tí'a iní'a kwéumatinkaamba Áánútunka'a agevamái mé'a íma auwé'a kwentávé'a isámai asiramái máyáamba póta Áánútuna kwaási moórá-mora-naopimpa'a máyáanta simátimeta kentúwí'a mósá makáumne.

⁵ miráumai asiramái máyáamba pósa tí'a iní'a kwéumatinkaamba iséta séta Áánútu arupí-meyamba timínimba póna kawe'náráwari'a kwéumatinkena kwégaragwiyye kwésune. ⁶ Áánútu arupí umái máyáiwai sáwí'o kwéumatinkaawai sáwí-meyamba tiména ⁷ kentí umbai-yántááré kentáási umbai-yántááré ánásasiyuwanintaawe. Ísóigo Ísu kwíyómpakemba kumíndara'a kwená asirayán-kwáyó'nárakwara'a iraráambá kúra'mae kumíndara'a kentí umbai-yántááré kentáási umbai-yántááré Áánútu ánásasiyuwena ⁸ Áánútumpa'o ímo tésamo nénka'o máyáawai sáwí-meyamba tíména Ísóigo Ísuna áséi-kwasai ímo taagwiyyawiyawai sáwí-meyamba tímíniye. ⁹ miwítí sáwí-meyamba maarán-iyé. sáwí-meyambo kwaikwai'o ínín-ayampa'a aasiyaasi mai'mai'a iyana Ísóigo aambá itáyuwainasa kwenópa'a íma iyésa kwená ó'oran-asirayamba íma awánanaaowe. ¹⁰ mitáwai kumíndara'a kwená kwaási kwenáíyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai kwenáwí'a anómba umánkesa áwí'a mósá marésa aamoí ónááowe. Ísun-aaí simátimewanata keinárakwara'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáamba pó'a mirá ónááowe.

¹¹ mindáyaveta keinárawa'a túwa'naa eta maarán-áimbá námúnaa símae kwéiyune. Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyena kawe'náráwari'a umátinkanintaveta námúnaaya kwésune. Áánútu asirayámbá tímína'a kentí imáyáavinkemba kawe'-má'yái maimaé iyónááontaveta námúnaaya kwésune. Áánútu asirayámbá tímína'a kwenká'á agevé'a asiramái ménaaomba pó'a kawe'-má'yái mayánááontaveta námúnaaya kwésundaya pó'a ¹² keinárawapimba Ísóigo Ísu áwí'a anómba iyana Ísu kwená kwaási-i'a kwéontavena kentúwí'a

maimaa iyíniye. kentáásí Áánútuwe Ísóigo Ísuwe úwoi túwa'naa úyamba pó'a Ísóigo Ísu áwí'a mósá maránáaontaveta námúnaaya kwésune.

2

sáwí-mayaigombo avowái'o owáiná kwaasái.

¹ kentáásí kwaásiyono. kentáásí Ísóigo Ísu Káraísiti kuména kuntorupásinkainata kweséya ménaunda-ainta avora'a simátimenaumne. ² évakarawai sésa Ísóigo Ísu á'a kunkáiyé siráan-aimba íma anón-imayaa íyana tirunkó sáwí'a íno. mináimbó simátímakaawai kentí imáyávinkena sirá. mirámó semba Áánútu simásímakaiye sirá. kentávésa aúvávinkemba simásímakaiyewa sirá. náávaken-ainewa siráao. ³ minkámpár-áimbá kwésimatimewa'a árai'a siyé seváimpó'a maanáimbá avora'a simátimenaumpo ísáaro. Ísóigo Ísu kumíní-tawai íma úwoi kumínívo aiva'a sáwívarawai Áánútumba tínaemba umámiyana sáwí-mayaigomba avowái'a uráiwai sáwí-marupa'o iramó kaikai'o kwéipa'o kumbéniwainonkaamba paáriníye. ⁴ évaka-tantaatavesamo kwaásimo sésa kesí ísóigoman-íye sésa mIntántáákóná imáyáa mósá kwémaraambo éna aambá aunéna séna úwoisan-tantaa'an-ivo keyáá anómba úne séna Áánútuna mono'-náúmpá'a uména kampa'a séna kemá Áánútu úne síníye.

⁵ keinárawate maéwándara'a mináimbá simátímakaunda ímo tuwinkaráambá tuwinkaráawe. ⁶ ívé'a sáwí-mayaigomba avowái'a uráiwaimba aambá ítánkaraimba kwéisaawe. Áánútu séna sáwí-mayaigomba avowái'a uráiwaina kanaamá kwétiye sínda-tawai mindá'a paáriníye. ⁷ ívé'a sáwísawaa-mayaima aúpá'a kwémayaawana sáwí-mayaigomba avowái'a uráiwaimba aambá tawisiyankainana paáriníyana sáwísawaa-mayaima avora'a paárinana ⁸ sáwí-mayaigomba avowái'a uráiwaiwara'a paárinana Ísóigo Ísu ságayankwara'a kuména áama áútinkena inkaména kwená asirayámba maisuwániye. ⁹ sáwí-mayaigomba avowái'a uráiwai paáriníyana Sáátáánigona asirayákwará'a paáreña ó'on-o'om-bayai ímo awánaraam-bayai kampa'-má'yái kwémaena ¹⁰ ó'on-o'om-tantaatavena kampar-áimbá simátiminasa sáwí-meyambo kwaikwai'o ínín-ayampa'o koménaon-kwaasi mináintávésa áraire sénááowe. árair-aintavesa íma aamoí iyamba Áánútu sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátínkáiwain-aaiyavesa íma aamoí iyamba póna Áánútu íma kawer-ámpá'a métinkaniye. ¹¹ mirá-sáwí-kwáásí pósa minkámpár-áintávésa áraire sénááowe. mirá-sáwí-kwáásí póna Áánútu étinkainana kampar-áinkó míwí asiramái tátorainasa kampar-áintávésa árair-aimban-íye sénááowe. ¹² miráumai árair-aintavesa kampar-áiné sésa sáwí'o kwéontavesa aamoí iyawai sáwí-meyamba tímíníye. kemá Póro sé'a aiva'a sáwí-mayaigomba avowái'a uráiwai paárinana Ísóigo Ísu kuména inkaména kwená asirayámba maisuwániye.

asiramái máyáan-kwasai.

¹³ kentáásí kwaásiyono. Ísóigo arumbá kwétimiye. aiva'a Áánútu keinárawatavena séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinke'a kawer-ámpá'a métinkanaumne séna kwenamambá ai'marówana Áánútuna kwaási-i'a kunumátinkowa'a árair-aintave'a áraire siráantaveta

aasiyaasí Áánúntumpa'a súwiya kwésimankaumne. ¹⁴ áséi-kwasai kosimátimewananya kwená kwaási-i'a umátinkaina'a Ísóigo Ísu Káráísiti ságayankwara'a máyáipa'a uménaaontavena Áánútu tááyaraiye. ¹⁵ mindáyave'a asiramái mé'a kosimátímakaunda-aine aúvávimba agairáunda-aine tirumpimbá tátoraaro.

¹⁶ Ísóigo Ísu Káráísitiye Áánútu kentáásivowawe kentáási imáyáa ésarai úwoi súwa'naa esarai aasiyaasí kentáási imáyáa kawé'á kwéumasinkaayata Ísu Káráísitiye ménaundayaveta kwéamu'maraundayaawe. ¹⁷ Ísóigo Ísu Káráísitiye Áánútu kentáásivowawe kentí imáyáa kawé'á umátinkesarai asiramátinkaiyamba póna kentí mayáiyé kentááiyé kawé'á ínintaveta námúnaa kwésune.

3

súwa'naa umai námúnaa seró siráan-kwasai.

¹ kentáási kwaásiyono. moórá-aimba simátimenaumpo ísáaro. kentáá súwa'naa umai Áánúntumpa'a námúnaa seró. Ísóigon-ai simátíménana amápar-ayampa'a avekáámbá kóyáwé inasa mináimbá tátoranaaontave'a Áánúntumpa'a námúnaa seró. keinárawapimba Ísóigon-aaigo á'a mirá umái tátokaiye. ² moórá-yantaatave'a Áánúntumpa'a námúnaa seró. évakarawai Áánútun-aiyavesa áraire sewasá évakarawai kamparé kwésesa miwíwínkémbá sáwí-kwaasi sáwí-mayai kwémayaawai sínkamovainivo kentáá súwa'naa umai Áánúntumpa'a námúnaa seró.

³ Sáátáánigo tátoraivo séna Ísóigo kwemó sintembó mirámó iwái póna kárákwimai asiramátinkaniye. ⁴ keinárawataveta asiramái séta Ísóigo tarúmai máyáamba pó'a simátimunda-ainta taagwiyavé'a mirá úmae'a iyónááowe kwésune.

⁵ Ísóigo imáyáa timína'a sé'a Áánútu arumbá kwésimiye sé'a ménaaontaveta námúnaaya kwésune. Ísu Káráísiti imáyáa timína'a kwemó asiramáimo máyáísanamó imo ávómo kaintembá kemá mirá ónááontaveta námúnaaya kwésune.

mayáimá máyáaro siráin-kwasai.

⁶ kentáási kwaásiyono. Ísóigo Ísu Káráísitina mayáiyá kwémayaundayaveta asiramái simátimeta séta keinárawapinkemba évakarawai Ísu Káráísitin-aiyavesa áraire siráambanivo simátímakaunda-ainta íma kwarésa kavóná-kwaasiraamba umái máyáawata séta tiyuwé'a miwísé íma máéro kwésune. ⁷ keinárawate maéwándara'a kavóná-kwaasiraamba íma umái maéwána'a suwánaraamba kesáámó uráundantemba mirán-oro. ⁸ kentí toómbá íma úwoi kwéneta meéyán-umasuweta kwéneta no'wáamba aaváyaara'a enónka'a siyáántán-kwimai mayáiyá kwémaeta mimbáyáivínkén-tómbá mairáumne. keinárawa'a mase'á umátinkaunavo séta toómbá síméro íma súndaya mayáivínkén-óntándéi mairáumne. ⁹ Áánútuna áséi-kwasai kosimátímakaunda-anonda tísaa umáimo toómbó mairékaiya kawé'á éta úsina íma tísaa úndaya mairáumne. mayáimó asiramáimo mayááwándaya suwáné'a keinárawakwara'a mirá ónááontaveta kosimátímakaunda-anonda íya úwoi

mairáumpo meéyámbakaumne. ¹⁰ keinárawate maéwáandarata maarán-áimbá simátimeta séta kavóná-kwaasi mayáímó ímo kwémayaan-kwaasi toómbá íma tíméroya simátímakaumne.

¹¹ keinárawapinkemba évakarawai kavóná-kwaasi mayáímá íma máyáamba kwantánaanta-aimba símae kwénaaonta ísaraumpo ¹² miwíyávéta asiramái símae iyéta séta Ísóigo Ísu Káráísitina mayáímá kwémayaundayaveta séta ivátuwe'a kawer-umái mé'a mayáímá kwémae'a kentí mayáívínkémbá toómbá naaró kwésune.

¹³ kentáásí kwaásiyono. kawé'-má'yáímá kwémayaamba íma tívón-káína'a mirán-káwé'-má'yáímá máyáaro. ¹⁴ maanáúvávímbá agaimakáunda-aimba évakarawai ísámai tínaaemba umásuwaiyawai tuwáné'a miwítí nénkakaamba umái méwasa imáyáa ésa tigeavimpín-umai koyauwé'mai teró. ¹⁵ namuro-kwáásiyémo kwéontemba mirá íma é'a kentí kwaásiyemo kwéontemba mináimbá simái ságamatimero.

¹⁶ Ísóigo paru kwéumatinkaiwaina ááimban-iyé. kwemá kawé-kánáa sáwí-kanaa paru umátínkámaena iyíníntave'a námúnaa kwésune. keinárawate Ísóigo méníntave'a námúnaa kwésune. ¹⁷ ayááír'a kemá Póro agaimaráumpo awáné'a kwenayáánavi'a póna kwenááiman-iyé sé'a ísáaro. amápar-auvaivimba miráumai kwéagayaumne.

¹⁸ Ísóigo Ísu Káráísiti úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune. *kemá Póro sún-da-aimba kwéanasaiye.*

1 Tímóti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwai aiyayaan-umai sísamaivakemba ava'moraé-iyá'yo. miráumai-ima maisuwéna Tímótina imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-ai simátíma'mae iyúnkakemba ándáva'a ánkawana ména Tímóti Évévasi-naopa'o Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanámbá agaimarówana kwenópa'a kuráiyé.

¹ Tímótiyo kemá Póro maanámbá maanáúváivimbá agaimarúmpo isaaó. Ánútu kentáásí sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyásínkáiwaiye Ísu Káráísiti kumíniye sé'a amu'maráúndawaiye kentávésarai sésarai aantá-kwaasi-'a éma Ísu Káráísitin-ai kosimátíma'mae naauwó sésarai si'mákaaivo ² Tímótiyo Ísu Káráísitinka'a agevamái maéndawai árai'a kesááninkaamba ómpo isaaó. Ánútu kentáásivowawe Ísu Káráísiti kentáásí Ísóigowe úwoi áwa'naa esarai tirumbá umánkesarai paru umánkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ ááéma Másétóniyaa-marava'a kónáe séwánda-tawai entáv'e'a asiramái sé'a Évévasi-naopa'a úwoi majiyó. Ánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba kwésewaiyavai íma mirán-áimbá seró simátimiyo. ⁴ aasiyaasí íma imáyáa umái manír-áíné tíkwá'náwe tináávúwísáiyé túwíkwara'a íma taaró simátimiyo simámakaumne. mirán-áimbó kwésemba kwaásiti imáyáa taviséna íma túwa'naa ínasa pósa Ánútumpa'a íma aráápamái maí'mai'a ónááowe. ⁵ ánivo simámunda-aimbo amáparawaimo kwarésamo ésa imáyáavinken-aine tirumpinkén-áiné kaweré su'mai úmae kwéiyinasa Ánútun-aiyavesa áraire sésa íma tóikakene su'mai sésa tirunkakénkwará'á sénááomba pósa tirumbá tíméro kwésune. ⁶ évakarawai mináimbá ivátuwesa úwoi-aimba símae naaésa ⁷ Ánútuna áamámba simátimenae sésa ombánivo minamáámbá íma kawé'á umái isésa asiramái sen-áínkóná ááimba íma ísaraawe.

⁸ áamámba kawe-tántáá'á póna mindámo kwégwaraan-kwaasi áamáńko kwétuwa'naa-imba ísaraumne. ⁹ kesí áamámba kwa'mái máéro séna áamámba tíména sáwí'o uráan-kwaasi kawer-ámpá'ó kónááontavena áamámba tímakaiye. áamáambo káráan-kwaasiye aaimó ímo ísáan-kwaasiye Ánútuntavesamo ímo imáyáamo on-kwáásiyé sáwí'o kwéon-kwaasiye Ánútun-aiyavesa kwíráái kwésen-kwaasiye tinóvowi tńkamowasa púwón-kwaasiye évakarawai tńkamowasa púwón-kwaasiye ¹⁰ aarai-úmóyámbó on-kwáásiyé kwaai-úmóyámbó on-íniné umóyán-ánká'á nááon-kwaasiye iyámpói-umoyambo on-kwáásiyé kampar-áimbó sen-kwáásiyé kampar-áimbó simátiyuwaan-kwaasiye Ánútuna árai-aimbo káráan-kwaasiye mirámó kwéon-kwaasimo kawer-ámpá'ó kónááontavena áamámba tímakaisata ísaraumne. ¹¹ mináimbá áséi-kwasaivimba kwéna Ánútu kaweré su'mai iwái kwená ááimba ó'oran-aainkwarawaina árai-aimbaniye. kembá Póromba simásiména séna mináimbá simátíma'mae naauwó siráiyé.

Ánútu arumbá umásńkaraiye Póro siráin-kwasai.

12 Ísu Káráísiti kentáásí Ísóigo simásimena séna kesí mayáí kawé'a umái mayáníyondayavai mayaaó séna mimbáyáímó mayánaundayavena asirayámbá símísa'a súwi kwésimankaumne. 13 ániwo mimbáyáí íma mairáawandara'a kwenáwí'a simái sáwí'a umánke'a kwená mayáí-kwáásí sáwí'a umátinke'a kwembá simái sáwí'a umánkaraumne. minkánaárá'a Ísuma Ísóigoma iyé-áintávé'a íma áraire sé'a íma ísámai kawer-é'a pó'a sáwí'a uráunda mindáyavena arumbá umásinkena 14 Ísóigo úwoi súwa'naa úmae iyísa'a Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a kwenááyave'a áraire sé'a kwená imáyáa kwéune. 15 Ísu Káráísiti sáwí'o kwéon-kwaasi sáwí-imayaaoomo tátokaimpinkemba iyátinkanintavena marapá'a kunkáiyé siráivo mináimbá árair-aimban-ivo isé'a tirumpimbá asiramái tátoraaro. kemó Póromo sáwí'o uráundawai amáparawaimo sáwí'o uráamba usáyaaitaraumne. 16 mirámó uráundayavena arumbá umásinkena ayáátááka'a simu'marómbo kwaási mindá awánésa kwenááyavesa áraire sésa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááontavena íma sínkamimba simu'maréna ména arumbá umásínkaraiye. 17 Áánútu kwégarakwiyiwai maí'mai'a éna íma puwíníwai éna kwenane'á súrandei ímo awánáundawai kweyáá Ísóigoma éna kwená áaimba ó'oran-aimba kwaikwai'a isaná kwenáwí'a anómbo kwaikwai'a kwéiye.

18-19 Tímótiyo kesááninkaawai maanáimbá asiramái simáménaumpo isaaó. ááéma Ísóigona mayáímá mayáníyonda-aimba entá simámakaundayaama isa'á imáyáa é'a pó'a asiramái simáme'a sé'a mináíntávái imáyáa umái kwaréma Ísóigowe aráápamái méma arunkakémbá árair-aimba isé méma i-kwáásímó tiyáántambo kwimáímó asirayám-báyáímó kwémaesamo máéntemba Áánútun-aaiyawai ayáántamba kwimái asirayám-báyái kwémae maiyó kwésune. évakarawai tirunkakémbá árair-aimba tínaaemba umámesa pósa Ísóigon-ai tínaaemba umámesa máyáawe. 20 miwíwínkémbá kae'nárai túwí'a moórawai áwí'a Áíményasi isaná moórawai áwí'a Arekesánda isa'á ti'maráúnana Sáátáánigo tátokaiye. Áánútunka'a sáwí-aimba simái tuwáyááoiye sé'a ti'maráúnana Sáátáánigo tátokaiye.

2

Áánútumpa'a námúnaa sen-kwásái.

1 maarán-áimbá simátimiyo sé'a kwésimamune. Áánútumpa'o námúnaamo kwéseмба anón-tantaa'an-iyé. mindáyavesa námúnaamo kwéseмба Áánútu amápa-kwaasi túwa'naa ínkwáe sésa kwéaisaa-esa súwi kwésewe. 2 Áánútu anón-kwaasiye kenká'á kárákwiraan-kwaasiye túwa'naa ínasa námúnaa síyamba paru umáíya moórávinta méta Áánútuntaveta imáyáa éta arupí umáíya ménaumne. 3 mirán-dámúnáámó sembá Áánútu aúranka'a kawé'á umái sewaná póna aamoí éna kwemá sáwí-imayaavinkembo iyásínkáiwaiya póna aamoí kwéiye. 4 Áánútu amáparawai sáwí-imayaavinkemba iyátinkainasa kwená árair-aimba isánááontavena arááíma kwétaiye. miráyávésamo amápa-kwaasiyavesamo imáyáa ésamo Áánútumpa'o námúnaamo kwéseмба kawé'an-iyé. 5 Áánútu mimbóráwái máyáísana Áánútuwe kwená kwaásiyeti avumpimbó máyáimba mimbóráwái ména minkwáásígó áwí'a Ísu Káráísiti ména kwaási Áánútunte kwétarutinkena 6 amáparawai sáwí-imayaavinkemba

iyátinkanaumne séna taaira'á pukáiyé. Áánútu amáparawai kentí sáwí-
imayaavinkemba iyátinkanaumne séna mirán-kánáá tíníye siráimba póna Ísu
Káráísitimba ai'marówana kumpukáiyé. ⁷ miráumai Áánútu simásimena
séna aantá-kwaasi-i'a éma ó'onkaa-kwaasi simátíma'mae naauwó séna
si'marówa'a kwená árair-aintavesa áraire sénááontave'a simátíma'mae'a
kwéiyune. mináímbó súnda íma kampar-áímbá kwésumpo árair-aimba
kwésune.

⁸ naaó'-naoken-kwaasi tayorupamáí mésa Áánútuntavesa imáyáa ésa
íma áwáá'a sésa íma aaisambá sésa námúnaa sénááontave'a mirán-oro
kwésune. ⁹ tayorupamáí mésamo Áánútuna imáyáamo mósá maránááomba
aaraimá maarámó iyávéna sirááima kwétaiye. íma túma maé iyésa
kawe'á umái unáánkwátói ésa kwaási aráá'a súrapimba sivúwói sésa
íma konaarírí ésa ¹⁰ íma mirá-sáwí'á ésa kawe'-má'yáiyé su'mai máéwasa
tuwánanaaowe. aaraimó kesáváímó sésamo Áánútuntave'a imáyáa kwéune
sen-ínímbó kawe'-má'yáímó kwémayaantemba mirán-oro. ¹¹ aaraí íma túma
maé iyésa aánoumai mésa Áánútun-aaimo kwésen-kwaasi táái isánááowe.
¹² aaraimá íma kwaairá'á kárákwiraawai mésa kwaai túranka'a íma
komésa aai kwésimatimesa aánoumai má'yáawe kwésune. ¹³ naaóv'á
Áánútu Áándamumba aiva'á úmarena naaémba awainínkómbá Ívimba
úmakaintave'a mináímbá kwésune. ¹⁴ Sáátáánigo íma Áándamuntavena
siráivo Ívintavena kampar-áímbá simámuwana áraire séna aiva'á Áánútun-
aai káráyukaiye. ¹⁵ ánivo aaraimá iyámpóimo matínkáiyambo éna sáwí'a
umái mémpinkemba Áánútu tiráníye. aaraimó Áánútunka'o agevamáímo
mésamo kwená imáyáamo ésamo arupí umáímo aánoumimo maí'mai'o
úmae iyésamo mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí'a umái mémpinkemba
tiráníye.

3

Ísóigona kwaásira'a kárákwiraawaiti kwaasái.

¹ évakarawaimo Áánútuna kwaásira'a kárákwiyi-mayai mayánáe
síyawaimo ésa tirááimo taí-máyái kawe'-má'yáímán-íye siráamba mináímbá
árair-aimban-íye. ² moóráwaimo Áánútuna kwaásira'o kárákwiraiwaina
mayáímó mayáíndawai maarán-kwáásígómán-íye. kwempimbá íma sáwí-
aimba kwáyaindawai éna mimbórá-ínímbá makáíndawai éna arupí umái
kawer-ímáyááwé su'mai kwéíndawai éna kwenáwí'a mósá maréwai éna
namu-kwaasí naambá tiména toómbá tiména índawai éna Áánútun-aai
kanaán-umai simátíma'maena kwéiyíndawai éna ³ íma uwo'aó'-nómbá
námae naaéna uwo'aó'á índawai éna íma aaisan-áímbá séna paru umái
má'yaindawai éna íma óntantavena aúran-anda kwéíndawai éna ⁴ kwená
naaúmpa'a má'yáan-kwaasira'a kawe'á umái kárákwiraindawai éna kwená
iyámpói kwentávésa ésa kwenáái kwéisaiyawai éna mirán-kwáásígómó éna
Áánútuna kwaásira'o kárákwiraiwaina mayáímá mayáníye. ⁵ moóráwaimo
kwená aarai-iyámpóira'o ímo kawe'ó umáímo kárákwiraindawaimo
éna Áánútuna kwaásira'a íma kanaán-umai kárákwiyíniye. ⁶ ívé'o
Áánútuntavenamo ísámimo tíndawaimo éna Áánútuna kwaásira'a
kárákwiraiwaina mayáímá íma mayáníye. mirán-kwáásígómó mimbáyáímó
maénamo éna kwenáúma maé iyínana Sáátáánigomo sáwí-meyambo

mayánínteni'a mirá ínyie. ⁷ kwembá simái sáwí'a umánkáavo Sáátáánigo tamaimái kweivarí'a iváínivo Áánútunopa'o imo tiráan-kwaasigwara'o sésamo kaweré su'mai umái máyáiwaiman-iyie síyan-kwaasigomo éna mirán-kwáásigowé su'mai Áánútuna kwaásira'a kárákwiraiwaina mayáímá mayániye.

⁸ Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-owai maarán-kwáásimán-owe. arupí umái máyáiyawai ésa íma kaumbo-káér-imayaamo tokáiyawai ésa íma uwo'ao'-nómbá námae nááiyawai ésa íma óntantavesa túran-anda kwéiyawai ésa ⁹ tirunkakémbó áráir-aimbo isésamo kwéomba Áánútuna áráir-ainkona áámiba tátoraawai ésa ¹⁰ mirán-kwáásimá ésa Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-owaiti mayáímá mayánááovo aiva'á miwítí mayáímá tuwánewasamo kawé'ó íya'o é'a mimbáyáímá tíméro. ¹¹ mirá íyasamo ésa miwí tuwainímbáá'a maarán-ínimbán-owe. kawé'a umái máiyawai ésa íma kwantánaanta-aimba kwésen-inimba pósa arupí umái mésa amápa'-mayai kawé'a umái kwémayaawe. ¹² Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-om-bayaima kwémayaawai maarán-kwáásimán-owe. kimbora-inimba mapá kuráawai ésa miwítí iyámpóírare miwítí naaúmpa'a máyáan-kwaasirare kawé'a umái kárákwiraawai ésa mirán-kwáásimó Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-om-bayaima mayánááowe. ¹³ mimbáyáímó kawé'ó umáímó mayánááowai ésa Ísu Káráísitiye aráápamai máyáan-aimba asiramái simátimiyasa isésa miwí túwí'a mósá maránááowe.

árai'-monor-ainkona ááin-kwasai.

¹⁴ Tímótiyo kemá Póro sáwiyanka'a embá koawánanae sé'a kwé'e'a maanáúvámá kwéagaimai tuwáúmpo awánaao. ¹⁵ enópa'a kónáe sé'a onda-ámbó itáinamo e maanáúvái awané sé kesáá Áánútuna akúntá únanya agaimakáimba símakaimba póta miráyá ónaumne síníyone. ávombo aimkésamo megwimegwigomo ávonka'o tátoraitemba kesáá Áánútu máyáiwaina kwaásiya éta kwená áráir-aimba tátokaundayaawe. ¹⁶ árai'a árai'-monor-ainkona áámiba paárúwana anón-kwaasi éna maarán-iyie.

Ísu Káráísiti marapá'á kwaási-i'a umái paárúwana Áánútun-amanko kwentávéna séna arupí umái máyáiwaiman-iyie súwasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai awánowasa kwaási ó'on-o'om-baravakewai kwenáái simátíma'mae kuwasá kwenááiyavesa áraire suwaná Áánútu kunáí'maena kwíyómpa'a móankariye.

mináimbá árai'-monor-ainkona áámiban-iyie.

4

kampar-áimbó simátimenaakon-kwaasi paáronaakon-kwasai.

¹ Áánútun-amanko avora'á séna naaén-kanaa tínsa évakarawai Ísu Káráisitimba tínaaemba umámesa Sáátáánigowe kwená kwayó'nárawaremo síyan-aimba isésa kampar-áimbó síyamba kwaránááowe siráiyie. ² iramó ane'ó kaimbó áumo pukáin-kuvinkaambo intembá tirumpimbá miráráá ínasa tirumpinkémbá íma áráir-aimba isésa tóikakene su'mai kampar-áimbá sésa ³ aaraiyé kwaaiyé mayánááomba aambá áúntinkesa évaka-tomba aambá kwéauntinkesa mirá-kámpar-áimbá síyasa naaén-kanaa tínsa

évakarawai mirán-ámbá kwaránááowe. mintóntávéna Áánútu kwená árair-aintavesa áraire siyawaiyavena séna mirán-tómbá umátinkaunda kwéne'a súwi sigwáe sé'a umátinkaruumne Áánútu siráiyé. ⁴ amápa-tantaa'o Áánútumo úmakaimba kawé-tántáá'án-ivo aambá áútinkaavainivo úwoi kwéne'a Áánútuntave'a súwi seró. ⁵ námúnaaya súndayaanivo Áánútu kawé'án-iyé siráimba pósa mintómbá aambá áúsinkaavainivo.

Ísuna kawé'-máiyáí-kwáásí óne siráin-kwasai.

⁶ Tímótiyo simáménda-aimba Áánútuna kwaási simátimínda Ísu Káráisitina mayáí-kwáásí-í'a éma po kawé-kwáásí aurániyone. toómbó nénamo asiramáimo máyáintemba Ísu Káráisitina árair-aimba kwaré kawé'a umái simátima'mae íyínana mináinkó asiramánkaniye. ⁷ manír-áimbá íma Áánútun-aaiman-ivo úwoi-aimban-ivo ánaaemba umámiyo. emá ayáántán-kwimai mé árai'-monor-amba kwégware enáúma kárákwiyuwo. ⁸ súgomo kawé'ó ínkwáe-imayaamo ésamo ésa tiyáántán-kwimai mayáí mayánááomba mindá kawé'án-ivo árai'-monor-ampa'a kónáe sésamo imáyáamo ésa tiyáántán-kwimai Áánútuna mayáí mayánááomba mindá anón-kawé'an-iyé. mirámó ésamo ésa ívékwara naaénkwara'a ménaaon-qyampa'a mimbáyáigó túwa'naa iye. ⁹ mináimbá árair-aimban-ivo ísámai tirumpimbá tátoraaro. ¹⁰ Áánútu asirayánkwáráwái póna amápa-kwaasira'a kárákwiraiwai éna kwenááiyaveta áraire súndawaiya sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaimba kwéamu'mareta póta siyáántán-kwimai mayáiyá kwémayaumne.

¹¹ Tímótiyo mináimbá simátime se mirán-oro siyó. ¹² ívé-kwaasi óndayavesa úwoi-kwaasi óne sésa sáwí'a umánkaavainivo kawé'a umái mé kawer-áimbá se imáyáa timé arupí unái mé kaweré su'mai kwéinasa Áánútun-aaiyavesa áraire sewáí awánésa óndantemba mirán-oro. ¹³ enópa'o ímo kondará'ó éma kwaási túranka'a Áánútuna aúvái-kwandaavinken-aimba táampamai simátima'mae kwéiye agaráátinkao. ¹⁴ ááema entávéna Áánútu siráin-aimba simátimúwasa Áánútuna kwaási anóndarawa'a tiyáamba enané'á tátoresá sésa Áánútuna mayáimá mayaaó suwamá mimbáyáí máyéndayavai ónana Áánútu asirayámbá ámakaivo íma tuwé asiramái maimaé iyuwó. ¹⁵ simátimunda-aime su'mai imáyáa e mirá úmae íyínasa amáparawai awánésa sésa Áánútuntavena asiramái máyáimba póna minásiráyánkó iyíniye sénááowe. ¹⁶ enáúma kárákwimai méma simátimínda-aimba imáyáa umái kawé'a umái simátimiyo. mirámó ónda kawer-ámpá'á kwégonasa enáái ísáan-kwaasi kawer-ámpá'á kwégoné.

5

Ísóigona kwaási imáyáa arupí umátinkao siráin-kwasai.

¹ Tímótiyo anónuntantontavai égési-aimpakemba íma simátime enavontávemo aanoumaimo kwempa'ó séndantemba mirá simátimiyo. enávámaa'o óndantemba ívé-kwaasi mirámá umátinkao. ² enanóisaimo óndantemba áráankantomba mirámá umátinkao. enáúmbaa'o óndantemba ívér-inintomba mirá e kaweré su'mai umátinkao.

³ ketor-íninti tiráá'maara'i. tinówaimbaara'í. mésamo ésa miwí túwa'naa oro. ániwo ketor-ínimbó timááraawimo ímo mén-inimba túwa'naa uwo. ⁴ ániwo ketor-íninti tiráá'maara'i. tinówaimbaara'í. mésamo ésa miwí

túwa'naa oro. árai'-mono-kwaasimo mésamo ésa miwítí akúmbá túwa'naa oro. mirámó iyambo ésa kárakwimaesamo iráam-beyamba timenááomba Áánúntu aamoí ínīye. ⁵ ketor-ínimbá timááraawi íma máyáan-inimba ésa sésa Áánútu kenká'á kárakwiiniye sésa Áánútumpa'a námúnaa símae kwéiyesa súwa'naa ínkwáe sésa námúnaa kwésewe. ⁶ ániwo ketor-ínimbó marapá-tántáátávésamo tirááiyavesamo ésamo ombá Áánútuna némpa'a kwémaewe. ⁷ ketor-ínintávésa sésa sáwí'a umái máyáawe seváinivo simámunda-aimba simátimiyo. ⁸ Áánútun-aaiyavesamo kamparémó sembá mindá sáwí'a kwéombanivo évakarawaimo ésamo miwítí akúnkáre miwí timááraararemo ímo kawe'ó umáimo kárakwiombo ésa Áánútun-aai tinaaemba umámakaamba mindá anó-sawí'a kwéowe.

⁹ ketor-ínimbó Áánútuna mayáimó mayánáaon-inimba tivakáá-umai túwí'a agayaaó. mindá maarán-ínimbán-owe. áráankamba késa 60 íma maisukáan-inimba ésa kimbora-kwambo maivá kuráan-inintomba ésa ¹⁰ minínintóntávésa kawe'-máiyá kwémayaawe kwésen-inintomba ésa miwí tíráá'maaka'a kawe'á umái kárakwiraan-inintomba ésa namu-kwaasi toómbá kwétimen-inintomba ésa Áánútuna kwaási kawe'á kwéumatinkaan-inintomba ésa umbai-yántáá'ó makáan-kwaasi kwétuwa'naa-on-inimba ésa mirán-káwé'-máiyáimó kwémayaan-ketor-inin-tuwi'a agayaaó. ¹¹ ívé-ketor-inin-tuwi'a íma agayaaó. miwí Áánútuna mayáí kwémaesa naaémba kwaai mayánáe-imagaa ésa Ísu Káráisitinka'a asirayán-áimbá símaresa íma imáyáa ésa kwaai mayáiyasa ¹² évakarawai tuwánésa sésa Ísu Káráisitinka'a asirayán-áimbá símakaan-aimba karésa sáwí'a uráawe sénááowe. ¹³ miráumai maará ésa íma mayáí maésa nambaré su'mai naaésa íma mayáí kwémaesa kwantánaanta-aimba símae kwénaaesa náaindaantavesa kwendéí kwendei iyé-áimbá simátíma'mae naaésa aánávómó ímo senká'á ke ísaresa símae naaónááowe. ¹⁴ mindáyave'a sínáwé'a sé'a ívé-ketor-inimba kwaai maésa iyámpói tinkésa kawe'á umái kárakwiya mirámó iyamba kesáámá íma sáwí'a umáiyá máyaunda pósa Áánútuntavesamo ímo aamoimó iyawai kentáási áaimbo sivakáá ésayaaomo ésa íma simái sáwí'a umásinkanaaontaaniye. ¹⁵ évaka-ketor-inimba kawer-ámbá á'a ivátuwesa Sáátáánigona sáwí-ampa'a kwégwaraantave'a súnda-aimba kwésimamune. ¹⁶ Áánútun-aaiyavesa áraire sen-ínimbá miwí timááraavinkembo ketor-ínimbó máyáamba túwa'naa oro. Áánútuna kwaási ketor-ínimbá timááraawimo máyáan-inimba mono'-máiyáirá'ó tukáan-ontandei túwa'naa ováinivo ketor-ínimbá timááraawimo ímo máyáan-inimba minóntándéí túwa'naa oro.

¹⁷ Áánútuna kwaási miwítí anón-kwaasi kawe'á umái kárakwiraawaiyavesa imáyáa ésa miwítí meéyámbá mósá ma'mai tíméro. minánón-kwáásivinkémbá évakarawai Áánútun-aai asiramái simátimesa anóm-bayai kwémayaawaiyavesa imáyáa ésa miwítí meéyámbá mósá ma'mai anómba tíméro. ¹⁸ mináintávéna naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna purumakankóná mayáirá'-meyántávéna séna kwaásiti toómbá úwítí-aramba ásima piyíndayavena purumakankó aísamai tamái mapándáampa umái ásima pitúwáínka'a purumakankóná óika'a íma asááésa túwéwana úwoi ména évaka'a nánīye agaimaréna siráīye. moóráva'a agaimaréna séna mayáimó máyáawai meéyámbá máyáaro

agaimaréna siráiyé. Áánútuna kwaási mináimbá imáyáa ésa miwítí anón-kwaasiti meéyámbá tíméro. ¹⁹ Áánútuna kwaásiti anón-kwaasi týó'o vaiyáiyán-aimba íma isaaó. ánívo kaumbo-káé-kwaasimo tésamo síyan-aimba miwí táái isaaó. ²⁰ sáwí'o úmae iyówaiyavai amáparawai túranka'a asirayán-áimbá simátimiyo. mirámó inasamó ésa amáparawai táátavesa ésa miwí túra'a kárákwiyonaawe.

²¹ Áánútu aúrankare Ísu Káráísiti aúrankare Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa túrankare asiramái simáme'a sé'a simámundantemba uwo kwésune. aaigóná ááimbo ímo ísarendarakembo e íma aai simátiminyone. aaigóná ááimbo ísarendarakembo e kawé'a umái simátiminyone. íma kwaási taaínkaakai uré simátime amápar-aimba avoraré su'mai simátimiyo.

²² moóráwaimo Áánútuna mayái mayáínkwaé sémo e íma ááéma usásinanke awánasuwe naaémba usásinankaao. moóráwaimo sáwí'o kwéina íma egwára'á mirán-e kawé'a umái kárákwiyuwo.

²³ Tímótiyo enarumpinkémbó ál'o énamo évaka-tawaimo áúva'o kwínamo e non-úrane su'mai íma ne taaérampinken-domba naao súne.

²⁴ évakarawaimo sáwí'o ombá tuwánaawasa sáwí-meyamba máyáambanivo évakarawaimo sáwí'o ombá miwítí ááimba naaémba paáriníye. ²⁵ miráumai évakarawaimo kawé'-má'yáimó má'yáamba tuwánaawasa évakarawaimo kawé'-má'yáimó má'yáamba íma tuwánaamba mirámó kwéowaiti ááimba naaémba paáriníye.

6

¹ kárákwiraan-kwaasi évakarawai meéyámbakaawasa miwítí mayái úwoi kwémaesa óntamba íma kwémayaawai Áánútuna kwaásiyavai maanáimbá simátimiyo. kárákwiraan-kwaasi túwí'a anómba umátinke'a miwítí mayái kawé'a umái máyáaro simátimiyo. mirámó íyasamo ésa Áánútu áwíre Áánútun-aaiye íma simái sáwí'a ónááowe. ² kárákwiraan-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire sewáiyávésa miwítí úwoi-mayai-kwaasi sésa Ísu Káráísitina kwaásimo úndantemba miwígwará'á Ísu Káráísitina kwaásima póta miwí túwí'a íma anómba umátinkanaumne seváínivo maarán-áimbá seró. Áánútun-aaiyave'o árairemo súndantemba miwígwará'á Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewa'a sirumbá tímé'a pó'a miwítí mayái kawé'a umái máyáanda mimbáyáivínkémbá kawé-tántáá'á mayánááowe se úwoi-mayai-kwaasiyavai mináimbá simátimiyo.

Áánúntavaimo imáyáamo ésamo má'yáamba anón-tantaari'a kwéon-kwasai.

Tímótiyo simámunda-aimba asiramái simátimiyo. ³ évakarawaimo ó'on-aimbo simátimesamo kentáási Ísóigo Ísu Káráísitin-aaimo kawer-áimbó ímo kwarésamo árai'-monor-aimbo ímo kwégwaraawai ⁴ miwí túma maé iyésa amápa-tantaakona ááimba íma ísaraawe. miwíwímbá sáwí-imayaa kwáyáísasa aaigóná ááintavesa sáwívar-aimba kwésesa kesáaigo usáyaaitainkwa-aimba kwésewasa mirá-sáwí-áimpínkémbá tirumbá sáwí'a umátinkesa aaisambá sésa túwí'a simái sáwí'a umátinkesa sáwí-imayaa umátinkesa ⁵ aaisan-áimbá símae kwénaaowe. mirámó kwéon-kwaasi miwítí imáyáa simái sáwí'a ésa árair-aimba ivátuwesa kampar-ímáyáa ésa

sésa sáwívar-óisamba mayánáe sésa monor-ámbá kwégwaraawe-kampar-imayaa kwéowe.

⁶ mirán-kámpár-ímáyáá kwéombanivo Áánútuna aambó árai'o kwégwaraawai imáyáa ésa sésa Áánútuntave'o imáyáamo é'o máyaunda anón-tantaa'a isaná makáunda-óisamba mindá kanaán-iyé kwésewe. ⁷ kesinóisaiya masínkónka'a íya óisanta makáawanasaya másínkaraawe. púwóndaya íya óisankwarata maimaéta puwónaumne. ⁸ unáánkwátóiyé toóné makétaamo éta séta mindá kanaán-iyeya sénauundayaaniye. ⁹ óisamba mayánáe-imayaawe su'mai owái misáwi-ímáyááó tavisinana sáwi-yantaatavesamo tirááiyavesamo íyan-tantaako miwí tátorainasa sáwí'a umái mésa ánásanaaowe. ¹⁰ ó'on-o'o-sawi-imayaona ááimba óntamba mayánáe-imayaayavesa aamoí kwéowe. évakarawai óntamba mayánáe-imayaawe su'mai kwéesa Áánútun-ai ivátuwesa umbai-yántáá'á maésa tirunkó umbái kwétaisasa máyáawe.

Áánútu aúranka'a arupí umái maiyó siráin-kwasai.

¹¹ Tímótiyo emá Áánútuna kwaási éma mirán-tántáákómbá ánaaemba umáme Áánútu aúranka'a arupí umái mé kwentávái imáyáa kwéema amápa'-mayai kawe'á umái kwémae imáyáa kwétime Áánútuntavai asiramái aanoumai mé mirán-tántáátávái ayáántán-kwimai máyaane. ¹² kwaásimo meéyámbó mayánáesamo isaaisésamo kontembá emá Áánútun-aaiyavai áraire kwése ayáántán-kwimai minámbá kwaré aúiná'a umái mai'mai'a kwéonda-amba kwa'maé iyuwó. ááema sáwíva-kwaasi túranka'a paárumai séma Áánútun-ai árair-aimba pó'a kwenká'á agevamái máyaumne sundará'á Áánútu entávéna aúiná'a umái mai'mai'a kwéone siráiyé. ¹³ Áánútu amápa'a máyáawaiti ááinkontave'a imáyáa é'a Ísu Káráisiti aaimó isái-náúmpá'á anón-kwaasigo áwí'a Póntiyasi Páírátimba kawer-áimbá simámakaiwaintave'a imáyáa é'a embá asiramái simáme'a sé'a ¹⁴ kentáási Ísóigo Ísu Káráisiti marapá'ó ímo kunkáindara'a kwemó siráin-aimba kwa'maé kwéiyé kaweré su'mai kwéonasa awánésa sésa mináimbá árair-aimban-iyé sénááowe kwésune. ¹⁵ Áánútu Ísu Káráisitintavena séna kumuwo sínda-tawai kumíniye. Áánútu kaweré su'mai kwéiwai éna kweyáá amáparawaira'a kárákwiraiwai éna amápar-asirayankwara-kwaasi kwená asirayánkó usáyaitaraiwai éna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá uráiwai éna ¹⁶ kweyáá íma puwíníwai éna ó'ora-sagayanka'a máyáiwai isasá mirá-ságáyánká'á íma kwaási kanaán-umai koménaaowe. Áánútumba amápa-kwaasi íma túrandei awánésa íma kanaán-umai túrandei awánanaaowe. kwenáwí'a anómba kwaikwai'a kwéisana kwená asirayámbá kwaikwai'a kwéimba mindá árair-aimban-iyé.

¹⁷ Tímótiyo óisankwara-kwaasiyavai asiramái simátime se íma túma maé iyé'a íma óisantave'a aamoí é'a mindá ánásanin-tantaa'a íma amu'maré'a mé'a Áánútu amápa-tantaa'a kwésimiwaintave'a amu'maré'a mé'a aamoí oro simátimiyo. ¹⁸ moórá-aimba óisankwara-kwaasi simátime se kawe'-máiyái kwémae'a túwa'naa úmae kwéiyé'a óisamba taaínkaakaumai tíma'mae íyóro. ¹⁹ mirámó é'o é'a mirámó íyan-tantaatave'a naaémba keinárawa'a túwa'naa ínín-tantaa'a kwáyaina'a mirámó é'a kawe'á umái ménaaowe simátimiyo.

²⁰ Tímótiyo Áánútu simámakain-aine agarááránkarain-aine kárákwimai kawé'á uwo. Áánútun-arááímo ímo kwáráan-kwaasi úwoi-aimba kwésevo mináimbá ánaaemba umátimiyo. kampa'á sésa amápa-tantaa'a ísaraumne sésa aainakákémbá aaisambá símae kwéiyon-aimba ánaaemba umátimiyo.

²¹ évakarawai sésa amápa-tantaa'a ísaraumne sésa pósa Áánútunka'a agevamáímo máyáan-amba ivátukaawe.

Áánútu amáparawai úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

2 Tímóti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avakaeté-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Tímótina imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-aaí simátima'mae iyúnkakemba Árómáa-naopa'a ándáva'a ánkarowana ména Tímóti Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanámbá agaimarówana kwenópa'a kuráiyé.

¹ Tímótiyo kemá Póro maanámbá maanáúvávimbá agaimaráúmpo isaaó. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráisitín-ai kosimátima'mae naauwó séna si'mákaiye. Áánútu asiramái séna Ísu Káráisitiye tarúmai máyáamba pó'a aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe siráin-aimba kosimátima'mae naauwó séna si'mákaiye. ² Tímótiyo kesááninkaamba éma sirumbó kwéamundawai ómpo maanámbá maanáúvávimbá agaimaráúmpo isaaó. Áánútu kentáásivowawe Ísu Káráisiti kentáási Ísóigowe úwoi áwa'naa ésarai tirumbá umánkesarai paru umánkaqyantave'a námúnaa kwésune.

³ kesikwá'námo Áánútumbo kwakáantemba kemá mirá kwéunana mindáyavena kesirumpimbá íma aai kwáyáiyé. Áánútumpa'a námúnaa kwésunda entávé'a imáyáa é'a aasiyaasi áisaa umai súwi kwésimankaumne. ⁴ ivi'ó tamásínkaraanda imáyáa é'a ókwara'a awánanae-imayaa úmae kwéiyé'a embó awánaanda sirunkó anón-kawe'a íníye. ⁵ Ísu Káráisitín-aaiyavemo árairemo sendá ímo óikakembo séndamo arunkakémbó séndayave'a imáyáa kwéune. aiva'á enaráárámá áwí'a Árówisi Áánútun-aaiyavena áraire siráimba minkákémbá enanó áwí'a Yúnisi Áánútun-aaiyavena áraire siráimba egwárá'á mirá kwéé Áánútunka'a agevamái máyaanda árai'a mindá ísaraumne. ⁶ mindáyave'a simáme'a sé'a Áánútumo asirayámbó ámakaimba tátoke kwená mayái mayaaó. Áánútuna mayáímó mayáníyondayave'a siyáámba ane'á tátoraawanana Áánútu asirayámbá ámakaiye. ⁷ Áánútu imáyáaya símakowata asiramáíya méta íya sáátaveta éta imáyáaya kwétimeta kesúrata kárákwimai kawer-urétaaya úndaya po Áánútumo asirayámbó ámakaimba tátoke kwená mayái mayaaó.

⁸ mindáyavai kentáási Ísóigo siráin-aimba kwésimatimendayavai íma áá'a kaíno. Ísóigona kwaási-i'a úndarakemba ándáva'a sínkaraawa'a máyaundayavai íma áá'a kaíno. Áánútu asirayámbá kwéamimba po áséi-kwasai kwésimatiminasamo áí'ó índai'ó umánkanaaomba sí'ó úní'ó umásínkaraantemba umánkanaaomba íma imáyáa éma asiramái maiyó. ⁹ Áánútu séna sáwí-imayaavinkemba iyátínkáana'a kaweré su'mai umái máero siráiyé. kesáá kawé'-máiyái mayáúndayavenaya ímanivo kwená imáyáavinkemba séna úwoi túwa'naa ónaumne siráimba póna kentáási sáwí-imayaavinkemba iyásinkena séna kaweré su'mai umái máero siráiyé. ááínka'a Áánútu maramá íma tarórunonka'a Ísu Káráisitina mayáiyávéna imáyáa éna séna úwoi túwa'naa ónáe'a to'mayaa úne siráiyé. ¹⁰ Áánútu kentááyávénawe séna to'mayaa uráimba paárúwana Ísu Káráisiti marapá'a

kuména kentáásí sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiye. kwaási púwówaina ááimba kwemá usáyaaitena ánásasuwowasa kwíyómpa'a aúiná'a umái mai'mai'a ésa íma puwónááowe. mináséí-áímbá paárúwata ísaraumne.

¹¹ mináséí-kwásái simátimenaundayavena Áánútu simásimena séna aantá-kwaasi-i'a éma ai'márána maanáseí-kwásái simátíma'mae naauwó súwa'a ¹² mirá ówándarakemba sí'a úni'a umái ándáva'a sínkaraawa'a mé'a íma sigaeyávé'a kwéune. moóráwain-aaiyave'o árairemo sé'a kwenká'ó agevamáímo máyaundawaimba awáné'a símakaim-bayai kwégarakwiyisa'a mináímbá árair-aimban-iyé súnda pó'a íma sigaeyávé'a úne. Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaama íma tiráindara'a símakaim-bayai kwégarakwiyiye. ¹³ Tímótiyo árair-aimba simámakaunda arumpimbá tátore kwaré Ísu Káráísitiye tarúmai mé kwenááiyavai áraire kwése kwembá arumbá amé mirá úmae iyuwó. ¹⁴ Áánútu árair-aimba simámakaimba Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáimba po kwená asirayándéí minaráír-áímbá kárákwiyuwo.

¹⁵ Ésiyaa-maravaken-kwaasi amápa'a tínaaemba umásiyukaampinkemba kae-kwáásí moóráwai áwí'a Visérasa isaná moóráwai áwí'a Émósénisi isamá mináímbá ísaraane. ¹⁶ moóráwai áwí'a Onésívorasa kesópa'a tóyo éna kawer-áímbá simásimena kesí imáyáa aúiná'a umásinkena ándáva'o máyaunda íma agaeyávéna isa'á mindáyave'a Ísóigompa'a námúnaa súnda Onésívorasa kwená naaúmpa'a máyáan-kwaasiye kawé'á umátinkaniyone sé'a námúnaa kwésune. ¹⁷ kwemá Árómaa-naopa'a taména sivakáá úmae kwéiyena ándáva'o máyaunda tasuwánéna kesí imáyáa aúiná'a umásinkaraiye. ¹⁸ ááéma Évésasi-naopa'a komáyaawanana sáwíva-tawai kwemá súwa'naa úwa á'a awánaraane. mirá uráintave'a sé'a Ísóigo kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaa tínana Ísóigo kwentávéna arumbá umánkaniye súne.

2

i-kwáásímó asiramáímo máyáantemba miráumai asiramái maiyó siráin-kwasai.

¹ kesááninkoo Ísu Káráísiti úwoi kwéawa'naa-ivo asiramái maiyó. ² sáwíva-kwaasi túranka'a simátimewanda-aimba isé kawer-ímáyáágwárá-kwáásí asiramáímo máyáawai kawé'ó umáímo simátimenaowai simátímínasa miwígwárá'á tátokesa simátíméro.

³ i-kwáásímó umbai-yántáá'ó tímémbo asiramáímo máyáantemba Ísu Káráísitina kwaási-i'a óndarakemba embá umbai-yántáá'á ámébanivo asiramái maiyó. ⁴ i-kwáásí miwítí anóndako aamoí ínkwáe sésa kwenáái kwégwaresa íma ó'on-o'on-tantaatavesa imáyáa kwéesa anóndakona mayáiyávéna imáyáa kwéowe. ⁵ isaaisésamo kwégentemba moóráwaimo kwená anóndakon-aaimo isénamo isaaisénamo iyénamo éna meeyámbá mayániye. ⁶ kígauva'o asiramáímo kárákwiywaimo ombá toómbó akarái-kánáámó tisasá aiva'á aká'mai kwénaawe. mináímbá imáyáa é Ísu Káráísitiye asiramái maiyó. ⁷ simámunda-aimba imáyáa inaná Ísóigo imáyáa amína mináínkóná ááimba isániyone.

⁸ Ísu Káráisiti Tévíti aisaavutantambo uráiwai puwéna usásinkaiwaintavai imáyáa uwo. mináimbá áséi-kwasai simátímakaunda-aimban-iyé. ⁹ mináséi-kwásái simátimewandarakemba ándáva'a másinkesa sáwí'o uráiwaimbo aiyayaanka'o asááúmaesamo máánkaraantemba kembá síyayaanka'a asááúmaesa sí'a iní'a umái ándáva'a másinkaraavo kemá úwoi ménaumpo Áánútun-aaigo kóyáwé inasa ísáaro. ¹⁰ mindáyave'a Áánútumo kwéitamaraín-kwaasiyave'a imáyáa é'a pó'a umbai-yántáátávé'a íma imáyáa é'a máyaumne. Ísu Káráisiti miwítí sáwí-imayaavinkemba tí'maena kawepá'á métinkainasa ságyan-ayampa'a mai'mai'a ónááontave'a umbai-yántáátávé'a íma imáyáa é'a asiramái máyaumne.

¹¹ maanáimbá áraír-aimban-iyé.

Ísu Káráisitiye tarúmaiya máyaundaya póta puwétaamo éta kweséya ménaundayaniye. ¹² umbai-yántáá'ó imo imáyáamo éta asiramáimo métaamo éta kwaásira'o kárákiwiyintemba kesáágwárá'á miráyá ónaumne. sínaaembo umámenanayaamo éna kentáágwárá'á mirá íniye. ¹³ kwenááiyavetaamo árairemo sirétaamo ivátúwáananaayaamo éna kwemó sintembó mirámó kwéena íma kanaán-umai tuwéna ó'on-aimba síníye.

mináimbá áraír-aimban-iyé.

Áánútuna mayái arupí umái maénana aamoí umánkaino siráin-kwasai.

¹⁴ Tímótiyo Áánútu aúranka'a maanáimbá simái ságamatime asiramái simátíma'mae iyé sé maanáimbá imáyáa oro. úwoi-aintave'a sáwívar-aimba kwése'a áwáá'a kwésevo mináimbá ivátuwaaro. mináimbó isáíyananamo éna mináínkó íma kawé'á umátinkaina'a sáwí'a ónááovo súnda-aimba simátíma'mae iyuwó. ¹⁵ maarán-kwáásí-í'a ónáe se mirán-uwo. áraír-aimbo arupí umái simátímindawaima éma Áánútuna mayái-kwáásí éma ená mayáiyávái íma aigaeyávái iniyondawai éma mirámó émo e Áánútu aúranka'o ménda simámena séna kawé'á umái máyaane síníye. ¹⁶ úwoi-aimba Áánútun-arááimo imo kwaráan-kwaasi kwésen-aimba ánaaemba umátimiyo. mirán-áimbó kwésen-kwaasi Áánútuntavesa imáyáa íma kwéesa sáwísawaa úmae kwéiyowe. ¹⁷ sóyavitausambo énamo amápa-kuva'o intembá miwí tááigo kóyáwé imbá pósa sáwí'a ónááowe. miwívinkembá kae-kwáásí túwí'a moórawai áwí'a Áiméniyasi isaná moórawai áwí'a Váírítasae ¹⁸ minkáé'nárai áraír-aimba ivátuwesarai sésarai puwúndavinkenta á'a usásinkaunda póta naaemba ó'a íma usásinanaumne séyasa ísésa évakarawai Ísu Káráisitín-aaiyavesa kaer-ímáyáá kwéwe. ¹⁹ ávombo asiramáimo aimaráantemba Áánútu ávonkaan-tantaa'a asiramái aimaréna minká'á aúvái agaimaréna séna Ísóigo kwená kwaási á'a tuwánariye séna moórá-aimba agaimaréna séna Ísóigona kwaási únemo sewái sáwí'o kwéomba tínaaemba umáméro agaimaréna siráiyé.

²⁰ moórá-aimba simáménda isaaó. anón-daumpa'a évaka-taave'a marésa évaka'a ságyan-ontandei úmakaan-taave'a marésa évaka'a taainéi úmakaan-taave'a marésa évaka'a karí-maránéi úmakaan-taave'a marésa anón-kanaawe su'mai óntan-taavepinkemba nésa úwoi-kanaa taaitaavépinkembá kwénaawe. ²¹ simátímakaunda-sawí-mayaigombo tínaaembo umámesamo kawé'ó umáimo máyáawai kawé-táávékáámbá umái mésa Áánútuntavesa imáyáa kwéesa Áánútumo kawé-máyái timínintavesa

to'mayaa umái máyáawe. ²² ívé-kwaasimo sáwí-yantaatavesamo tirááyivesamo ombá ánaaemba umáme arupí umái méniyonda-imayaa e Áánútun-aaiyavai áraire símae iyí-ímáyáá kwétime paru umái mé tirumpimbó kaweré su'mai imáyáamo ésamo Ísóigompa'o kwéaisaa-esamo súwa'naa ínkwáe sésamo ontembá mirán-uwo. ²³ úwoi-aintavesamo sáwívar-aimbo kwéseмба mináínkákémbá áwáá'o kwéseмба ísaraampo ánaaemba umámiyo. ²⁴ Ísóigona mayái-kwáási íma aaisambá sésa paru umátinkesa kanaán-umai agaráátinkesa áwáá'o sembá tasí umátinkesa ²⁵ kwempa'á mésa miwímó kentááimo arááisén-kwaasiti imáyáa kawe'á umátinkesa mirámó íyanamo éna Áánútu imáyáa timínasawa Áánútunopa'a tésawa árair-aintavesa áraire sénááo. íya sénááo. mindáyavesa Ísóigona mayái-kwáási amu'marésa ménaaowe. ²⁶ Sáátáánigo kesí imáyáa ígwáe séna miwí tátokaiye. árair-aintavesamo árairemo sésamo ésa kawer-ímáyáá ésa Sáátáánigomo tátotuwenamo máyáimpinkemba tuvíyuwesa Áánútunopa'a ténááowe.

3

naaén-kanaona kwaasái.

¹ Tímótiyo naaén-kanaamo títanamo umbai-yántáá'ó paárinintavai imáyáa uwo. ² minkánaávimbá kwaási maará ónááomba kesáváiyé su'mai aamoi kwéesa óntantavesa aamoi kwéesa kesávésa kawe-kwáási úne kwésesa kentúma maé iyésa évakarawai simái sáwí'a umátinkesa tinóvowi táái kwéaraaisesa túwa'naa owáiyávésa íma súwi kwésesa Áánúntavesa íma imáyáa kwéesa ³ miwítí kwaási íma imáyáa tímésa tói'o matuwé máyáamba íma paru ésa kampar-áimbá simátinkesa miwí túra'a íma kárakwiyesa ááite kwétiyesa kawe-tántáátávésa tiyántavesa kwéumatinkesa ⁴ namuro-kwáásiyávésa miwítí kwaási kwéagaraatinkesa sáwí'a umátínkáaro kwésesa sáwí-amba ááema kwégwaresa miwí kentúma mósá marésa sáwí-yantaatavesa tirááyivesa kwéesa aamoi ésa Áánútuntavesa íma aamoi ésa ⁵ kwaási túranka'a mono-kwáási úne kampa'á kwésesa Áánútuna asirayámbá tinaaemba kwéumamevo mirámó kwéon-kwaasi ánaaemba umátimiyo. ⁶ miwívínkémbá évakarawai ó'on-o'on-daumpa'a iyésa ímo kawer-ímáyáámó on-ínintávésa kampar-áimbá sewasá isésa miwí tááiyavesa áraire kwésewe. minínimbá sáwí'a owaná anóni'a isasá mirá-sáwí-yántáá'á tirááyivesa kwéowana misáwí-yántáákó minínintómbá tátokaiye. ⁷ minínintómbá amáparawai táái isésa íma kanaán-umai taaímbai isésa árair-aimba tátokaawe. mindáyavesa mirán-kámpá'-mónó-kwáási tááiyavesa áraire kwésewe. ⁸ naaóvá'á Mósesima máyonka'a kae'nárai túwí'a moóráwai áwí'a Yánisi úwana moóráwai áwí'a Yámbárisiyemo Mósesin-aaimo arááírayantemba minkámpá'-mónó-kwáási miráumai árair-aimba araaisésa imáyáa sáwí'a ésa tóikakemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésevo ⁹ sáwíyan-kanaawe su'mai mirá ónááowe. miwí kampar-áimbá kwésesa máyáamba tuwánésa sésa kampa'-mónó-kwáásimán-owe sésa miwí táái íma kwaránááowe. naaóvá'á Yánisiye Yámbárisiyemo sirááíyan-kampar-aintavesa mirá siráawe.

árair-ainkomba táto'mai maiyó siráin-kwasai.

10 miwí mirá kwéovo emá íma mirá uráampo naaó'-nao-kwaasi simátimunda-aimba isé kemó máyaundawaina ááimba suwáné kemó kwénaaundawaina ááimba suwáné uréma po mináimbá kwégwaraane. Áánútuwe aráápamai maé'a paru umái mé'a imáyáa timé'a umbai-yántáápímbó asiramáimo máyaunda-aimba ísaraane. 11 Ántíoku-naopare Áíkóniyaa-naopare Árisitaa-naopare máyaawandara'a umbai-yántáá'á simésa sí'o úni'a umásínkówa'a íma imáyáa é'a asiramáimo máyaawanda suwánaraane. kempímbá anón-umbai-yantaa'a kwáyombanivo Ísóigo mimpínkémhá síkaiye. 12 íma kené su'mai sáwí'a umásinkesa maarán-kwáásíwará'á sáwí'a umátinkanaaowe. Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a kwentávé'a imáyáa é'a mé'a mirá ónáe sewái umbai-yántáári'a umátinkanaaowe. 13 sáwí-kwaasi kampar-áimbá kwésesa ó'owiti imáyáa koyavisewái sáwí'a úmae iyésa évakarawai kampa'á simátiyuwewasa miwí kampa'á mésimatiyuwanaaowe. 14 emá íma mirá indá simátimakaunda-aintavai áraire asiramái sé mináimbá asiramái tátoraa. mináráír-áimbá simátimakaundawaiya kawe'á umái suwánaraanda po mináimbá asiramái tátoraa. 15 emá iyámpói máyóndara'a Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-aimba simátíma'mae iyúmba ísaraanda ívékwara'a kwéisaane. Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-aimba kwéawanaawai kawer-imáyáá ésa Ísu Káráísitin-aaíyavesa áraire kwésewana Áánútu sáwí-imayaavinkemba kwéiyatinkaiye. 16 Áánútu imáyáa timúwasa Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba amápar-aimba agaimakáamba pósa mináúvái-kwándáávínkén-áíndéi Áánútuna aambá agaráátinkesa sáwí'o uráantavesa asiramái sésa sáwí-imayaa arupí kwéumatinkesa kaweré su'mai umái ménaaon-amba kwéagaraatinkaawe. 17 Áánútuna mayái-kwáásímó Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-aimbo ísámaimo kawe'ó íyanamo éna mináínkó kawe'-má'yái-kwáásí-í'a umátinkainasa Áánútumo kawe'-má'yáímó tímíním-bayai asiramái kawe'á umái mayánááowe.

4

1 Tímótiyo Áánútu aúrankare Ísu Káráísiti pukáan-kwaasiye túvamai úwoi máyáan-kwaasiye miwítí ááimba tísaa íníwai aúrankare asiramái simáme'a sé'a Ísu Káráísiti marapá'á kumínín-imayaa é'a kwená kwaásira'a kawáá ínín-imayaa é'a asiramái simáme'a sé'a 2 amápa-kanaa Áánútun-aaí asiramái simátíme kawe-kánáámó inda simátíme sáwí-kanamo inda úwoi mindágwara'a simátíme kwempakémhá kwésimatiminana mináínkó tirumbá kwantáínasa isáiyama miwítí imáyáa arupí umái asiramátinke simátíma'mae iyé íma ivátuwaao. 3 naaémba moórá-kanaa tínsa áraír-aimba íma ísámae iyónááontavai ívé'a áraír-aimba simátíma'mae iyuwó. naaémba moórá-kanaa tínsa sáwí-yantaatavesa tirááiyavesa kwéesa aamoí ónááon-aimba simátimenaon-kwaasiyavesa tivakáá ésa miwí tááíye su'mai isésa 4 áraír-aimba tínaemba umámesa manír-áimbá isánááombanivo 5 emá asiramái ménana umbai-yántáá'ó enópa'o tímimba asiramái méma Áánútun-aaí simátíma'mae iyé kwená mayái kwémae ánásaa.

6 Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo nombó atíyuwaantemba sáwíyanka'a kembá Póromba sínkamiyana kesí naaeó miráumai kumína'a

puwónaumne. ⁷ isaaisésamo kwégontemba kawé'á umái kwégwe'a ayááír'á komé'a Áánútuna árair-aimba tátoke'a simátimakaunda ⁸ Ísóigo kesí meéyámbá tátokaimba póna arupí umáimo máyaunda-anonda simíniye. naaémbe Ísóigo arupí umái-meyambo timíniwai siména íma keyáá kembá siména marapá'ó kuminintavesamo aamoimó ésamo amu'makáawai gwara'a kwétimena simíniye.

⁹ Tímótiyo sáwiyanka'o kesópa'o tiniyonda-imayaa kwée maiyó. ¹⁰ moórawai áwí'a Tímasi marapá-tántáátávéna aamoí éna póna siyuwéna Tésárónaikka-naopa'a kówisana moórawai áwí'a Kéréséni Káresiyaa-marava'a kówisana moórawai Táítási Táómésiyaa-marava'a kówisana ¹¹ Áríku kweyáá kesé máyáivo Máákaamba koái'mae kesópa'a tiyó. Mááka tasúwa'naa umai Áánútuna mayái tamayániye. ¹² moórawaiimba Tikikásaamba ai'maráúnana Évésasi-naopa'a kóuraiye. ¹³ ááéma Táróasi-naopa'a kesí kwáá'a tuwááwánana Kápása kárakwiraivo maimaé téma aúvái-kwandaigwara'a aiva-tántáá'á sáwiyauvaigwara'a maimaé tiyó.

¹⁴ moórawai áwí'a Arekesándaa kwená mayái kópa-ontandei évakantaa'a kwéiwei anómbe sáwí'a umásínkáimba póna Ísóigo anondá sáwí-meyamba amíniye. ¹⁵ Áánútun-ai simátimewanda kwemá simái aráásukaivo kwembá kárakwiyuwo.

¹⁶ aiva-táwaimo aaimó simásínkáimba mináimbó séné'o kwéunda amáparawai íma sááyavo tésa siráváyáawa'a Áánútuntave'a íma anondá sáwí'a umátinkaaó sune. ¹⁷ miwí íma siráváyáawana Ísóigo sirávayena asirayámbá símisa'a Áánútun-ai amápar-aimba simátimakaunda íma Yútaakwaasira'a ivo ó'onkaa-kwaasira'a siráunda ísaraawe. áwáávitemo in-iyánkó óipinkembo mayauwénamo kawepá'ó móánkáintemba Ísóigo aavimbá kwémaisinkampinkemba síkena ¹⁸ sáwí'o kwéumasinkempinkembo éna sí'mai kwiyómpa'a kwemó kwégawaipa'a kawé'á umái mósinkaniye. kwená ságayambo kwaikwai'o ínimba árair-aiban-iyé.

¹⁹ Párisikaante Ákwíraante simátimé se kawé'á umái máékaiyo siyó. Ónésívorasaante kwená naaúmpa'a máyáan-kwaasiye simátimé se kawé'á umái máéro siyó. ²⁰ Érásátasi Kórinti-naopa'a máísana Tóvimasa áí'a kwéuwa'a Máiritasi-naopa'a auwé'a tiráumne. ²¹ áú'o síí-kánáá íma tiráina imáyáa é kesópa'a tiyó. Yúpúrasawe Púténésiye Áráínásawe Kírótíyawe amápa'a Áánútuna kwaásiye entávésa sésa kawé'á umái maiyó kwésewe.

²² Ísóigo keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póromo súnnda-aimba ánásaiye.

Táitási

Ísu kwiyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avamoraé-iyá'yo. miráumai-ima maisuwéna Táitásina imáyáa éna maanáimbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-aaí simátíma'mae iyúnkakemba ándáva'a ánkarowana ména Táitási Kírítimarava'o Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanáimbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé.

¹ Táitásiyo kemá Póro moórá-aimba sénaumpo isaaó. kemá Áánútuna mayái-kwáásí é'a Ísu Káráísitina aantá-kwaasi-i'a umásinkena si'mákaiwai úne. Áánútumo kwéitamaraín-kwaasi kwesé aráápamai mai'mai'a kwéesa árai'-monor-aimba ísámae kwéiyesa Áánútuna aampa'ó kwéiyontavena Ísu Káráísiti mináimbá simátimiyo séna si'mákaiye. ² naaóvá'á Áánútu ímo kampa'ó kwéiwai árair-aíne su'mai kwéiwai asiramái séna kwéitamaraunda-kwaasi aúnaí'a umái mai'mai'a ónááowe súwata árair-aímban-íye kwéseta máyauadne. ³ Áánútumo imáyáamo urón-kanaa tíníye kwéuwana Ísu Káráísiti kwenáái simátimuwana Áánútu simásimena séna kesáái simátíma'mae iyuwó séna kentáásí sáwí-imayaavinkentaamo kwéiyasinkaiwaiya mináimbá siráiyé.

⁴ Táitásiyo maanáimbá maanáúvávimbá agaimarúmpo isaaó. Ísu Káráísitinka'o agevamáímo maúndantemba emá mirán-umai méma árai'a kesááninkaamba ómpo isaaó. Áánútu kentáásivowe Ísu Káráísiti kentáásí sáwí-imayaavinkentaamo kwéiyasinkaiwaiye úwoi áwa'naa esarai paru umánaakyantave'a námúnaa kwésune.

Táitási Kírítimarava'a koména mayái mairáin-kwasai.

⁵ eséma keiráímá Kírítimarava'a komékai embá auwé'a kenkáísí mayái íma ánsarainka'a embá auwé'a tiráumne. mimbáyái kawe'á ínáyondayave'a embá auwé'a simáme'a sé'a amápa'-naopa'a Áánútuna kwaásiti anónkwaasi usásintinkava'a kwíníyone sé'a auwé'a tiráumne. ⁶ usásintinkaan-kwaasi maarán-kwáásímán-owe. miwívimbá íma sáwí-aimba kwáyáiwai ésa kímbora-inimba mapá kuráawai owasá miwítí iyámpói maarán-iyámpóín-owe. Áánútun-aiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai ésa kawer-iyámpóimán-owe kwésen-iyampoi ésa tinóvowi táái ísáawain-owe. ⁷ Áánútuna kwaásira'a kwégarakwiyowai Áánútuna mayáír'á'á kwégarakwiyomba pósa maarán-kwáásímán-owe. miwívimbá íma sáwí-aimba kwáyáiwai ésa kesáái usáyaaitainkwaé íma kwésewai ésa íma ááéma áwáá'a sewái ésa íma uwo'aó'-nómbá námae naaésa uwo'aó'á owái ésa íma aaisan-áimbá sewái ésa óntantavesa íma túran-anda owái ésa ⁸ namukwaasi naambá toómbá tímésa owái ésa amápa'a kawe-tántáátávésa aamoí owái ésa kawer-imáyáá owái ésa arupí umái máyáawai ésa Áánútun-aráái mo kwégarawaawai ésa miwí túma kawe'á umái kwégarakwiyowai ésa Áánútuna kwaásira'a kwégarakwiyowai mirán-kwáásímán-owe. ⁹ Áánútuna árair-aimba simámakaunda-aimba asiramái táto'maesa iyóro. mirámó ésamo ésa árair-aimba kanaán-umai simátimesa asiramátinkanaaovo miwí táaiyavesa kampar-áimbán-íye sewái táái gomba usáyaaitanaaowe.

¹⁰ sáwíva-kwaasi kawer-áímbá íma kwégwaresa úwoi sáwívar-aimba símae kwénaesa miwívínkémá Yútaa-kwaasi sáwívarawai mirá ésa kampa'á simátiyuwesa ¹¹ óntamba mayánae sésa kampar-áímbá simátimesa évakar-akumba sáwí'a kwéumatinkesa sáwí'a kwéovo mináímbá aamba áúntínkaao. ¹² Kírítí-kwaasivinkemba moóráwai kawer-áímbá kwésiwai séna Kírítí-kwaasi aasiyaasí kampar-áímbá kwésesa aváá-kwámbó on-tembá sáwí'a umái kavónáí'a umái mésa sáwíva-tomba nai'nai'a kwéowe siráíye. ¹³ siráin-aimba áráir-aimban-íye. mindáyavai miwítí imáyáa asiramái arupí umátínkénasa Áánútun-aii kawe'á umái kwarésa ¹⁴ Yútaa-kwaasiti manír-áímbá íma isesa áráir-aimbo arááíraawai táái íma isáiyamba ivátúwáaro. mirá ónááontavai miwítí imáyáa arupí umátínkaao. ¹⁵ imáyáa kaweré su'mai owái amápa-tantaatavesa imáyáa ombá kawer-imáyááwé su'mai kwéovo imáyáamo sáwí'o owái Áánútun-aii arááisén-kwaasi miwítí imáyáao sáwí'a isaná tirumpimbá kampar-áímbá kwáyáísasa pósa amápa-tantaatavesamo imáyáamo ombá íma moórá kawer-imáyáá kwéowe. ¹⁶ miwí tóikakemba kampa'á sésa Áánútun-aii kwégwaraumne kwésevo sáwíre su'mai kwéesa kawer-áímbá aráaisésa íma kanaán-umai kawe'á ombá miráumai máyáawaina ááimba Áánútumba tínaemba kwéumasuwaawe.

2

áséi-kwasai arupí umái simátíma'mae iyuwó siráin-kwasai.

¹ Táitásiyo áséi-kwasaigna ááimba áráir-aimbo simámakaunda simátíma'mae iyuwó. ² anónu'maiyomba simátíme se íma uwo'aó'-nómbá námae naae'á uwo'aó'á kwée'a arupí umái mé'a kentúra'a kárákwimai kawer-é'a Áánútumpa'a agevamái asiramái mé'a imáyáa timé'a asiramái maiyana íma tívón-káino simátímiyo. ³ áráankantomba simátíme se Áánútuntave'a imáyáa kwée'a mé'a íma kwantánaanta-aimba kwése'a íma uwo'aó'-nómbá námae naae'á uwo'aó'á kwée'a ívér-inintave'a kawer-ámbá agaráátínkáaro simátímiyo. ⁴ mirámó íyasamo ésa ívér-inimba minkáwér-ámpá'á kwégwesa tuwai'máare iyámpóíye tirumbá timésa ⁵ túra'a kárákwimai kawer-ésa kaweré su'mai kwéesa tuwai'máákare iyámpóírare naankaré kawe'á umái kárákwiyesa tuwai'máá táái isánááowe. mirámó íyasamo ésa tuwánésa sésa Áánútun-aii kawer-áímbán-íye sénááowe.

⁶ ívé-kwaasiyomba asiramái simátíme se kentúra'a kárákwimai kawe'á oro siyó. ⁷ amápa-tantaa'a kawe'á inasá awánésa emó óndantemba miwí mirá íya simátíma'maemo íyínda íma óikakene su'mai simátíme arunkakénkwará'á simátímiyo. ⁸ kawer-áiné su'mai simátíminasa kampar-áímbán-íye sésamó kampar-áímbó avakáá íyanamo éna íma kwáyainasa tigeayávésa ésa íma simái sáwí'a umásinkanaaowe.

⁹ kárákwiraan-kwaasi évakarawai meeyámbakaawasa miwítí mayái úwoi kwémaesa óntamba íma kwémayaawaiyavai maanámbá simátímiyo. kárákwiraan-kwaasi táái isé'a aamoí umásínkaigwae sé'a kawe'-máíí kwémae'a miwíyáv'é'a íma anondá seró. ¹⁰ miwítí náaindaampinkemba íma umóyámbá é'a kaweré su'maimo íyamba tuwánanaaowe se mirán-áímbá simátímiyo. mirámó íyanamo éna Áánútun-aii kentáási sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkain-aiigo anómba íníye.

¹¹ Áánútu úwoi súwa'naa ena Ísu Káráisitimba ai'marówana ó'on-ó'on-kwaasi miwítí sáwí-imayaavinkemba iyátinkanintavena marapá'á kunkáimba póna ¹² Áánútu úwoi súwa'naa ena kawer-ámpá'á kónaunda-anta agaráásinkaraiye. minánkómá maarán-ámbán-iyé. Áánútuntavesa íma imáyáa kwéowai sáwí'o kwéomba sínaaemba umátimeta marapá-tántáátávéta sirááiyaveta úndaya sínaaemba umámeta marapátáámó máyaundara'a kesúrata kárákiyeta arupí umái méta Áánútuntaveta imáyáa éta méta ¹³ amu'maréta Áánútu asirayánkwáráwáiyé Ísu Káráisiti kentáási sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaiye ságayankogwara'a paároyaaoiyantaveta timu'maréta méta paároyaaoiyan-kanaa sirunkóyá kawetá íniye. ¹⁴ Ísu kentáási sáwí-imayaaoomo tátokaimpinkemba iyásinkenaya kawe-kwáási-í'a umásinkenaya kwená kwaási-i'a kwéumasinkaiwaiya méta kawe'-má'yái mayánáe séta máyaundayavenaya mindáyavenawe séna Ísu Káráisiti pukáiyé.

¹⁵ Táitásiyo mináimbá simátimé Áánútuna asirayándéi miwítí imáyáa kawé'á umátínkénana aai íma kwéisaiyawai mináínkó tirumbá kwantáinasa aai ísáaro. sénda-aimba íma ísáavainivo asiramái simátimiyo.

3

Áánútuntavai imáyáa é'a arupí umái máéro simátimiyo siráin-kwasai.

¹ Táitásiyo Ísóigona kwaásira'a kárákwiraandawai ómpo maarán-áimbá simátimiyo. marapá'-má'yáirá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba mé'a miwí táái isé'a kawe'-má'yáiyávé'a to'mayaa umái amu'maré'a mé'a ² íma kampa'á simái sáwí'a umátinke'a íma aaisan-áimbá sé'a paru umái mé'a amáparawai kawer-áiné su'mai kwése'a máéro. ³ ááema sáwí-imayaagwara-kwaasiya méta aai íma iséta sáwí-ampa'a kwégweta sáwí-yantaataveta sirááiyaveta kwéeta máyaawanana misáwí-yántáákó tátorowata sáwí-imayaavaveta sirááiyaveta kwéeta sáwí'a umái méta ó'owiti náaindaantaveta súran-anda kwéeta síyánta kwéumatinkaawanasa kentáá táyamba kwéumasinkowata méraumne. ⁴ ánívo Áánútu kentáási sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaiya séna sirumbá umátinkaunda pó'a túwa'naa ónaunda agaráátinkanaumne sirónka'a Ísu Káráisitimba ai'marówana marapá'á kumúwana ⁵ Áánútu kawer-ámpátá mésínkaraiye. kesáámó kawé'ó ówándayavenaya ímanivo arumbá umásinkenaya kawer-ámpátá mésínkaraiye. nombá pésinkowata aúnái'a umái máyaawananya Áánútun-amanko aúnáita umásinkontavena kawer-ámpátá mésínkaraiye. ⁶ Ísu Káráisiti sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaiyavena Áánútu imáyáa éna kwenamankó kentááivímá úwoi anómá kwéumasinkainta ⁷ póna úwoi súwa'naa umásinkenaya séna arupí-kwaasiman-owe. árai'a aúnái'a umái máí'mái'a ónááoni'a umátinkanaumne kwésisata amu'maréta máyaumne. ⁸ mináimbá árair-aimba-iyé. miráumai kárákwiraan-kwaasi táái iséa kawe'-má'yái maésa máéro.

Táitásiyo mináimbá asiramái simátiminyonda sirááima kwétaiye. mirámó inasamó ésa Áánútun-aaiyavesa áraire sewái asirayán-ímáyáa ésa kawé'-má'yái mayánááowe. mináimbá kawer-áínkó póna kwaási túwa'naa íniye. ⁹ ánívo úwoi-aintavesa sáwívar-aimba kwésesa tíkwa'náwe tináávúwísaiye túwíkwara'a kwétesa aaisan-áimbó kwésesa Mósesimo

sirón-amaantavesa aaisan-áimbá kwéseмба mirán-áimbá úwoi-ainkoma póna íma túwa'naa ínivo ánaaemba umátimiyo. ¹⁰ évakarawaimo sáwí-aimbo simáímo taaínkaar-umátínkáawaimba kaumbo-káé-tawai asiramái simátímínasamo ímo isáiyamo e ánaaemba umátimiyo. ¹¹ mirán-kwáásí kaé'mai máyáawai ésa sáwí'o ombá keyáárika'a kwétuwanaawata kesáágwárá'á kwétuwanaumne.

¹² moóráwai áwí'a Átémásaana'i. moóráwai Tikikásaana'iyo. moóráwaimba ai'maráanana enópa'a kwíndara'a imáyáa é Níkópórisi-naopa'a kesópa'a tiyó. áú'o síí-kánáá Níkópórisi-naopa'a máyaana kesópa'a tiyó. ¹³ moóráwai áwí'a Sínása aaimó isáí-kwáásígóe moóráwai Ápórosiye emá túwa'naa inasarái Áánútuna mayái maimaésarai naaóyááoiye. ¹⁴ Áánútuna kwaási sún-da-aimba simátímínasa kawer-imáyáá ésa mayái kwémaesa umbai-yántáá'ó kwáyainda-kwaasi túwa'naa esa pósa íma úwoi-mayai maésa ménaaowe.

¹⁵ amápa'o kesémo máyáawai entávésa sésa kawé'á umái maiyó kwésewe. kentáásí kwaási Áánútuwe aráápamai máyáawaima esé máyáawai kawé'á umái máéro simátimiyo.

Áánútu amáparawai úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

Vírímóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Vírímónina imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. ááéma Vírímóni kesí mayái mayáinkwáe séna Ónísímasimba meéyámba'mai máánkarowana mayáaena mimbáyáigón-áároi inkaiséna ó'-mapa'a koména Ísun-aaí ísáapa'a téna Póro ándáva'o máyopa'a kwéawa'naa-uwana Póro Vírímóni Ónísímasimba tayauwé'mai airáinkwáe sé'a maanáúvámá agaimái amúne séna agaimái tuwówana Vírímóninopa'a kuráiyé.

1-2 Vírímóniyo kemá Póro maanáúvámá kwéagayaumne. kesí kwaási po kesé tágárotare mayái kwémayaandawai isaaó. Ísóigona kwaási ená naaúmpa'a torupamáí kwémaewai ísáaro. Ápíyaaó kentáá simánaakogwara'a isaaó. Ákípaasiyo keséya tágárotare asiramái mayái kwémayaandawai egwárá'á isaaó. Ísu Káráísitin-aaí simátimewandarakemba ándáva'a sínkaraawa'a mé'a maanáúvái agaimái amúne. kenkáí síváko Tímóti kesé máyáiyé. ³ kentáásivo Áánútuwe kentáási Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi kwétuwa'naa-esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

4-5 Vírímóniyo kentáási Ísóigo Ísuwe aráápamái mé Áánútuna kwaásivimba arumbá kwétime máyaanda-aimba isé'a pó'a Áánútpa'a námúnaa kwésunda entávé'a imáyáa kwé'e'a súwi kwésune. ⁶ enté kentési kwéyáigó moórái'a kwéisata méta Ísóigowe tarúmaiya máyaundayavenaya kwemá kawetá kwéumasinkaisa awánaniyodayave'a námúnaavinkemba Áánútumba kwéaisaa-une. ⁷ Vírímóniyo kesíváko po Ísóigona kwaásivimba arumbá kwétime túwa'naa ónasa aúnái'a umái máyáan-aimba isé'a aamói kwéumankaunana sirunkó kawé'á kwéisa'a áwa'naa umai námúnaa kwésune.

⁸ Ísu Káráísiti asirayámbá símakaimba pó'a íma inkaisé'a emá moórái'a uwo sé'a kwésundanivo mirán-áimbá íma sénaumpo ⁹ aánoumai kwempakémbá áisaa e'a sé'a sendantembá mirá ínnyone sénaumne. emá arumbá kwésiména'a kemá sirumbá kwéamunda pó'a aánoumai kwempakémbá simáméndai'a mirá ínnyone kwésune. kemá Póro Ísu Káráísiti kwená mayái símakaimba kwémae'a anónu'mai káúnasa ándáva'a sínkaraawa'a mé'a ¹⁰ moóráwái áwí'a Ónísímasintave'a kwésune. ándáva'a mé'a Ísóigon-aaí simámunana iséna Ísóigompa'a tisa'á sé'a kesí iyámpóiraamba óne sé'a pó'a kwentávé'a kwésune. ¹¹ ááéma ená mayái íma kawé'á umái mayómba mayáigón-áároi inkaiséna kóuraimbanivo ívé'a kesí mayái kawé'á umái kwémaena ená mayái kawé'á umái mayániye. ¹² ívé'a ai'máráanana enópa'a kwínama kesááninkaani'a umái airánnyono. ¹³ Ónísímasimba tátokaanana súwa'naa ínkwáe sé'a únda isa'á úwoi mirán-ímáyáá úne. Ísu Káráísitin-aaí simátimewandarakemba ándáva'a mósínkaawa'a máyaunda enanondá Ónísímasi súwa'naa ínnye óndanivo ¹⁴ némpa'a mémpo íma owé sínnyodayave'a pó'a íma úwoi tátoranaunda póna kesé ména súwa'naa

íníye. íma súwa'naa ónáe sindá súwa'naa ónavainivo ená imáyáavinkemba súwa'naa íníyone.

¹⁵ Ónísímasi mayáígón-áaroí inkaiséna embá auwéna sáwíyanka'a ó'om-bapa'a tamáyáimbanivo enópa'a kwéna aasiyaasí koméniye-imayaa kwéune.

¹⁶ Ísóigona kwaásigomo óndantemba kwemá mirá kwéena enávákamba póna íma ená mayái kwémayaiwaiye su'mainivo enávákoraamba éna enópa'a kwíniye. kemá kwembá sirumbá kwéamundantemba egwará'á arumbá kwembá aména kesívá'an-íye síníyone.

¹⁷ Ísóigona mayáígó enté kentési mayáígó moórái'a kwéimba po kentávái kesí naaúmpa'a iyuwó kwésendantemba Ónísímasintavai mirá síníyone.

¹⁸ embó sáwí'o umánkenamo moórá-yantaa'o mairénamo ímo ámakainamo e íma kwenópa'a te kesópa'a tina'á kemá meéyán-ónaumne. ¹⁹ kemá Póro kesiyáándeí kwéagaye'a mimbéyámbá aménaumne kwésune. Ísu Káráísitin-aaí simámewana áraire siráanda maí'mai'a íníyonda-meyamba kempá'á kwáyáimba pó íma kanaán-umai meéyán-íníyonda-aimban-íye. ²⁰ kesívákoo Ísóigona kwaási ómpo áísaa úndantemba mirá ina'á Ísóigo aúranka'a aúnaí'a umái máéno.

²¹ maanáúvái agayáúnda imáyáa é'a sé'a kesáái isé áísaa úndantemba mirá íníyone. emó íníyondawai kemó áísaa úndawaimba usáyaaítaníyone.

²² enópa'a ke kónaundayavai kesí maru'á usúkasinkaao. ándávakemba ayúsinkaiya'a ená naaúmpa'a kónaundayavai Áánútumpa'a námúnaa simásinke moórá-maru'a usúkasinkaao,

²³ moóráwai áwí'a Épávarasi kwemá Ísu Káráísitin-aaí simátimunkakemba ándáva'a ánkaraawana kesé ména keinárawatavena séna kawé'á umái máéro kwésiye. ²⁴ kesé mayái kwémayaawai túwí'a moóráwai Mááka moóráwai Árísítakasi moóráwai Tímasi moóráwai Árúku miwí sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

²⁵ Ísóigo Ísu Káráísiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

Póro mináímbá simái ánásaumne.

Ípíru

Ísu kwíyómpa'a irówana moóráwai áwí'a íma agaimakáiwai moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avakaeté-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Yútaa-kwaasi moórá-kwí'a Ípíru-kwaasi Ísun-aaí isésa kwená aampa'ó kwéguntavai tuwíráái sésa sáwí'a umátinkówasa minámbá ivátuwesa ááeraam-bonor-amba ókwara'a kwáráavo séna maarán-áimbá agaimái mátímakaiye.

Ísu Áánútu ááninkoma Mósesimba usáyaaitaraiye. Ísu aiva'-mónó-káwáánákómá mono'-má'yái-kwáási usáyaaitaraiye. póí tuvú'mái Áánútumba ámakaamba aiva'-mónór-ámbá isaná Ísu marapá'á kumbéna kentáási sáwí-imayaa maisiyuwánintavai puwéna kwenáúma Áánútumba ámakaimba póna kentáási monor-ámbá kwikáimba pó'a Ísumba íma auwé'a asiramái máéro séna agaimái mátímakaiye.

Áánútu ááninko áwíkoma kwíyómpaken-kwayo'narawa túwíkomba usáyaaitarain-kwasai.

¹ naaóvá'á moórá-mora-tawai Áánútu kwenáái simátímakowaiyavena súwasa miwí Áánútu siráin-aimba mirám-biran-aimba kentáá síkwá'náyomba simátíma'mae tiráimba isaná ² ívé'a naaén-kanaavimba Áánútu ááninko Áánútun-aaí simásímakaintaawe. naaóvá'á kwíyómba maramá íma kwáyonka'a Áánútu súwana ááninko kwíyómba maramá tarórumakena naaémba amápa-tantaaka'a kárákwiyiniye. ³ Áánútuna ságayanko ááninkompinkemba sama kaisaná Áánútumo máyáintemba miráumai ména miráumaimo má'yáiwai kentáá kwéagaraasinkaisana kwená asirayán-áinkóntávéna kwíyómba maramá kwaíkwei'a kwéiye. kwemá pukáintavena kentáási sáwí-imayaa maisiyuwéna pukáimpinkemba usásinena kwíyómpa'a iyéna Áánútu asirayámbó usáyaaitaraiwai ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména ⁴ póna kwenáwí'a Áánútu ááninko áwíko póna Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa túwíkomba usáyaaitaraiye.

⁵ Áánútu kwená kwíyómpaken-kwayo'narawatavena íma siráivo ááninkontavena séna emá kesáánimba óna'a kesí mayáír'á ánkaraumne Áánútu séna moórá-ainkwara'a séna kemá avowámá úmae iyónana kwemá kesááninko mirá úmae iyíniye séna kwíyómpaken-kwayo'narawatavena íma siráivo ááninkontavena séna ⁶ Áánútu kwenááninko usáyaaitaraiwaimba ai'marówana kunkáinka'a séna Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a kwená imáyáa mósá maránááowe kwenááninkontavena siráimbanivo ⁷ kwená kwíyómpaken-kwayo'narawatavena súwana Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

kemá súnasa kesí kwíyómpaken-kwayo'narawa'a úndáraamba to'maésa kwénaaowe. kemá súnasa kesí kwayó'narawa'a tawáombo intenkáám-báyái kwémayaawe

siráivo ⁸ Áánútu kwenááninkontavena séna

Áánútuwo kwaásira'o kárákwimaemo íyínda íma ánáسانییة. kárákwiyonda arupí umái kwégarakwiyone. ⁹ kawé-tántáátávái aamoí é sáwí-yantaatavaí áyamba kwéone. mindáyavena Áánútu ená Ísóigo embá usásinankaraisa amáparawai usáyaaitaraanana enarumbá kawé'á umánkaraiye

séna ¹⁰ ááninkontavena moórá-aimba séna

Ísóigoo ááinka'a maramá taróre enayáándeí kwíyómba taróruraanda ¹¹ mintántáá'á ánáسaina emá maí'maí'a ínáyone. unáánkwátóimo atúmó kénamo ánáسaintemba kwíyómba maramá miráumai ánáسانییة. ¹² kwátóimo tavúmáráantemba kwíyómba maramá mirá ínáyone. unáánkwátóimo aúnámo ontembá kwíyómba maramá mirá éma ívé'o máyáanten-umai maí'maí'a éma íma puwínáyone

siráiye. ¹³ Áánútu maanáimbá íma kwíyómpaken-kwayo'narawatavena siráivo ááninkontavena séna

kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á uména'a ená namuro-kwáásí tínkamona emá usáyaaitaniyone

siráiye.

¹⁴ mináimbá siráivo Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a nórandarawara'o. miwí íma túma kwáyáiwai timané su'maí kwáyáiwai ésa Áánútumo sintembá mirá kwéowana Áánútu simátimena séna kawer-ámpá'á métinkaunda-kwaasi kuntúwa'naa oro séna kwéti'maraiye. mindáyavena Áánútu ááninko áwíko kwíyómpaken-kwayo'narawa túwíkomba usáyaaitaraiye.

2

Ísuma sáwí'o umáímo máyaundavinkemba kawer-ámpá'á mészínkáíwaina kwaasái.

¹ Áánútu ááninko kwíyómpaken-kwayo'narawa'a usáyaaitaraintaveta áraír-aimbo ísaraunda-aimba asiramái tátoreta mináimbá ivátuwaunavaiyaanivo imáyáaya úmae iyónaumne. ² Áánútuna amáámba kwíyómpaken-kwayo'narawa'a siráan-amaamba áraír-aimba póna káráraawaiye ímo ísaraawaiye sáwí-meyamba arupí umái tímakaiye. ³ ánivo Áánútu séna sáwí-imayaavinkemba kawer-ámpá'á métinkanae séna anóm-bayaiyavena ááninko kentáásí Ísóigomba ai'marówana marapá'á kunkáiyé. minánón-áimbó ísámáimo ivátuwetaamo éta árai'a sáwí-meyamba kentáásópa'a tínimba íma aseránaundayaawe. aiva'á Ísóigo minánón-áimbá simátimuwasa ísaraan-kwaasi simásímúwana ⁴ mináimbá áraír-aimban-íye sénaundayavenaya póna Áánútu asirayámbá tímúwasa ó'on-o'om-bayai ímo awánaraunda-mayai sáá'a kwégom-bayai máyówana Áánútu kwená imáyáavinkemba kwenamankó túwa'naa úwasa mirám-báyái mairáawe.

⁵ ménáaon-kwaasiyave'a kwésune. íma kwíyómpaken-kwayo'narawa'anivo kwenááninkomba usásinankaraimba póna kwemá kwaásira'a

kwégarakwiyiye. ⁶ mináíntávéná moóráwai Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútuwo kwaási úwoisan-tantaa'a owá nóra se miwíyávái imáyáa éwa kwaási sáwíyan-tantaa'an-ovo nóra se miwír'á kwégarakwiyono. ⁷ kwíyómpaken-kwayo'narawa tínaaempa'a kwaási mótínkaanasa sáwíyanka'a miv'á máyáambanivo iv'éa anómba umátínkaanana túwíko anómba isá ⁸ usásintínkaraanasa amápa-tantaaka'a kwégarakwiyowe

agaimaréna séna Áánútuwo usásintínkaraanasa amápa-tantaaka'a kwégarakwiyowe siráimba íma moórá-yantaa'a aváántuwesa amápa-tantaaka'a kanaán-umai kwégarakwiyonta iv'éta iya kwétuwanaumne. ⁹ ánivo Ísuna ááinta awánaraumne. Áánútu sáwíyanka'a kwíyómpaken-kwayo'narawa tínaaempa'a Ísumba móankarena ai'marówana marap'á kumbéna amáparawaiyavena imáyáa úwasa áí'a úni'a umánkówana puwúwana mindáyavena Áánútu anón-kwi'a tamánkena áwí'a anómba umánkaraiye. Áánútu úwoi túwa'naa ónáe séna Ísumba ai'marówana marap'á kumbéna amáparawaiyavena imáyáa éna pukáiyé.

¹⁰ Ísumba áí'a úni'a umánkóntave'a imáyáa é'a sé'a Áánútu amápa-tantaakona ááimba póna amápa-tantaa'a tarórena séna ságayan-ayampa'a sáwívarawai maígwáe séna sáwí-imayaavinkemba iyátínkena ságayan-ayampa'a métínkaniwaiyavena Áánútu kanaán-iye súwasa Ísumba áí'a úni'a umánkómba mindáyavena kasenkui'a uráiyé. Áánútu mirámó uráimba kawé'a uráiyé kwésune.

¹¹ Ísu kwaásiya Áánútundei-i'a kwéumasinkaiwaiyaawe Áánútundei-i'a kwéumasinkaiwaiye Áánútu mimbórá tivowámá intávéna Ísu séna kesúnava'maa'an-owe siráin-aimba íma sáwí-imayaa éna kawer-imáyáá kwéiyé. ¹² mindáyavena moóráwai Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútuwo enáái kesúnava'maa'a simátíme'a torupamáí ménka'a monor-ímó sendavímbá enáwí'a mósá maránaumne séna ¹³ moóráva'a agaimaréna séna

kegwárá'á Áánútumpa'a agevamái máyaumne séna moóráva'a agaimaréna séna

Áánútumo símakain-iyampoi kesé máyáawe agaimaréna siráiyé.

¹⁴ Áánútumo símakain-iyampoiyavenamo siráimba marará-kwáásímó onten-áuwawaagwara'a Ísu ména séna Sáátáánigo kwaásimo puwónááon-asirayambo tokáimba ánásasuwanumne. ¹⁵ aasiyaasí puwónaumne-imayaamo kwéesamo táátavesamo kwéowanamo tátokain-imayaa iyátínkaanumne séna puwéna usásinena Sáátáánigomba usáyaaitariye. ¹⁶ árai'a íma kwíyómpaken-kwayo'narawatavainivo Ááváramumo Áánútun-aiiyavenamo áraire siráintemba kesáámó mirámó kwéundawaiyavena súwa'naa índayavenaya miráumai pukáiyé. ¹⁷ kentáásí aiva'mónókáwáánákó éna kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a aai simái kawé'a éna aruntá umásinkenaya kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwénaya mirá íníntavena marap'á kuména kwaási áuwawaagwara'a ména

kwenáúna'naa maate kesáámó úndantenta miráumai ména súwa'naa ínín-amba mimbórá-ámbá kwáyáintavena mirá uráiyé. ¹⁸ ááémo marapá'ó máyonka'a sáwi-aimbo sínda ísare'a áí'a índai'a umánkanae sésa áísaa úmaesa kwéiyesa áí'a úni'a umánkaraamba íma sáwi-ampa'a kuráimba pósa kentááyávésa sáwi-aimbo síyamba ísanáe sésamo ombá kanaán-umai kwésuwa'naa-intaaniye.

3

Ísu áwíkoma Mósesi áwíkoma usáyaaitarain-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. sínda-aintave'a Ísumpa'a imáyáa úmae iyóro. Áánútu keinárawa'a kwendéi-í'a umátínkarain-kwaasiyavena séna kwíyómpa'a kesé ménaaowe súmba ísaraavo Ísuntave'a imáyáa úmae iyóro. Áánútu kwembá ai'marówana marapá'á kumbéna árair-aintavetaamo árairemo sínda-ainkata kárákwiraiwai éna aiva'-mónó-káwáánákó isa'á kwentáve'a imáyáa úmae'a iyóro. aiva'-mónó-káwáánákóná mayái ² mimbáyái mayáíndayavena Áánútu Ísumba usásinankowana íma ivátuwena mimbáyái kawé'a umái kwémayaiye. naaóvá'ó Mósesimo Áánútuna kwaásivimbo mayáímó ímo tuwénamo kawé'ó umáimo mairáintemba Ísu mirá uráiyé. ³ naambá kawé'-námbán-íye siráavo mindámbó uráin-kwaasigo áwí'ó mósá kwémaraantemba Mósesi kawé'-máiyái-kwáásímán-ivo Ísu áwí'a mósá maráúndaya kwéusayaitaiye. ⁴ amápa'-nambo kwaásimo kwéomba mindágwara kwaásigwara amápa-tantaakwara'a Áánútu úmakaiye. ⁵ Mósesi Áánútuna mayái-kwáásígó éna Áánútuna kwaásivimba mimbáyái íma tuwéna kawé'a umái kwémaena Áánútumo sínda-yantaa'ó paárinimba simátímakaiye. ⁶ Mósesi mirá uráimbanivo Ísu Káráísiti íma mayái-kwáásígómán-ivo Áánútu ááninko úramba póna Áánútuna kwaásira'a kárákwiyimba íma ivátuwaimba kawé'a umái kwémayaiye. Áánútun-aaiyavetaamo áraire sétaamo aamoimó étaamo asiramáimo amu'marétaamo métaamo éta Áánútuna kwaási-ita ónaumne.

Áánútuna kwaási kwenópa'a koagándaan-kwasai.

⁷ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-amanko kentáá síkwá'náyontavena siráin-aimba imáyáa oró. maará séna ívé'a Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro. ⁸ naaóvá'ó Áánútun-aaimo arááísúmbo tiruntémo makáantemba kemá mirá ováinivo kwenáái ísáaro. kavóná-marava'a mésa kentíkwá'náma mirá kwéesa Áánútumba kwembásínkáánkái ésa sáwi-mayai maésa kwenáái arááíraawe. ⁹ ayáátáaka'a 40 íma kentíkwá'náma túwa'naa uráunda-mayai awánaraambanivo kesáái araaísésa kembásínkáánkái ésa sáwí'a umásínkáantave'a ¹⁰ áwáá'a tiyé'a sé'a miwítí imáyáa sáwí'a úmae iyésa agaráátinkaunda-amba íma kwáráawe sé'a ¹¹ áwáá'ó tiyúnda asiramái sé'a kesópa'a íma tésa kesé taagádanaaowe siráumne Áánútun-amanko siráiyé.

¹² kesí kwaásiyono. Áánútun-amanko mináímbá siráintavai kárákwimai kawé'a oró. keinárawapinkemba évakarawai sáwí-imayaa kwéesa Áánútun-aaiyavesa íma áraire sésa Áánútu asirayánkwáráwáímbá tínaaemba umámévainivo kárákwimai kawé'a oró. ¹³ keinárawapinkemba évakarawai

sáwi-imayaa íyana minímáyááo kampa'á simátíyuwainasa Áánútuntavesa íma imáyáa ésa tirunté máraavainivo moórá-morawai kentí imáyáa asiramátinkáaro. kentí kanaamó kwáyáinka'a mirán-oro. ¹⁴ aiva'á Áánútumpata imáyáaya ówándara'a kentáásí imáyáao asirayámbá póta miráumaimo mai'mai'o étaamo éta Ísu Káráisiitiye tarúmai méta marapá'a máyaunda-kanaaya ánásaindara'a asiramái ménaundayaaniye.

¹⁵ Áánútun-ai aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

ívé'a Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro. naaóvá'ó Áánútun-aimo arááísumbo tiruntémó makáantemba kemá mirá ováínivo kwenáái ísáaro.

agaimaréna siráíye. ¹⁶ sún-da-kwaasi nááwiya Áánútun-ai kwéisesawa arááíraana'iyó. kentáá síkwá'náma Ísípí-maravakemba Mósesi ayútiyuwena tí'maena tiráiwai miwí Áánútun-ai kwéisesa arááíraawe. ¹⁷ nááwiya ayáátáák'a 40 ira'a Áánútu áwáá'a tikaiyo. kavóná-marava'o mésamo sáwi'o kwéesamo pukáawai miwíyávéna áwáá'a tikaiye. ¹⁸ nááwiya asiramái séna kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe siráíye. kwenááimo ímo ísáimaimo kawé'ó uráawaiyavena siráíye. ¹⁹ kwenááiyavesa íma áraire sésa kwenká'á íma agevamái máyomba pósa íma kanaán-umai kwenópa'a kwésa kwesé koagándaraan-ainta ísaraumne.

4

¹ kentááyávéna Áánútu séna kesópa'a taagándanaaowe simái tarúmakin-aimba kwáyáimba pó'a keinárawapinkemba évakarawai sé'a kwenópa'a kwé'a kwesé koagándanaumne-kanaa matuké'a arávasuwaiyavainivo kárákwimai kawé'á oró. ² Áánútuna kawer-áimbó ísaraundantemba ááema kentáá síkwá'náma ísaraambanivo úwoi tááre su'mai isésa íma áraire sésa tirumpimbá tátorowana póna mináinkó íma túwa'naa uráíye. mindáyave'a keinárawapinkemba évakarawai sé'a Áánútunopa'a kwé'a kwesé koagándanaumne-kanaa matuké'a arávasuwaiyavainivo kárákwimai kawé'á oró. ³ naaóvá'á Áánútu kwíyóne marawé tarórumai ánásena agándarain-kanaa kwáyáimbanivo kwenááiyavesa íma áraire sésa kwenká'á agevamái méraawaiyavena séna

áwáá'o tiyúnda asiramái sé'a kesópa'a

íma tésa kesé taagándanaaowe

siráimbanivo kwenááiyaveta áraire séta kwenká'á agevamái máyaundawaiya kwenópa'a kwéta kwesé koagándanaundayaaniye.

⁴ Áánútun-ai aúváí-kwandaavimba kwesé koagándanaundayavenaya agaimaréna séna

Áánútu ava'moraé-kanaa mayái maimái

ánásasuwena avakaeté-kanaa agándaraiye

agaimaréna siráimba póna agándai-kanaa kwáyáimbanivo ⁵ Áánútun-ai aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe

siráimba póna ⁶ agándai-kanaa to'mayaa úmakaimba pósa évaka-kwaasi kwenópa'a kwésa kwesé koagándanaaowe. aiva'á Áánútun-ai ísaraawai íma áraire siráimba pósa kwenópa'a íma kwésa kwesé agándaraawe.

⁷ sáwívar-ima maisuwéna Áánútu moórá-kanaama maréna séna minkánáá

tíniye séna Tévitimba simámuwana Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

ivé'a Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro.

tirumbó makáanteni'a íma é'a kwenáái ísáaro

agaimaréna siráin-aimba kaeká'á mináimbá agaimái simátimumpo ísáaro.

⁸naaóv'á moóráwai áwí'a Yósúwa tí'maena kawer-áyámpá'á mātinkomba mináyámpá'ó Áánútumpa'o agándai-ayampa'o kwáyonkakai naaémba Áánútu íma moórá-kanaama maréna séna agándanaaon-kanaa tíniye íma siráisino. ⁹Áánútu kwená mayái ánásasuena agándai-kanaa makáimba pósa kwená kwaási agándaan-kanaa kwáyáiyé. ¹⁰Áánútumo kwená mayáímó ánásasuwenamo agándaraintemba Áánútunopa'a kwésa kwesé agándaawaima miwígwará'á mayái ánásasuwesa agándanaowe. ¹¹mindáyaveta Áánútunopa'a kwéta kwesé agándanaundayaveta siyáántamba kwimáíya mayáiyá kwémayaundaya miráyá onó. kentáá síkwá'náma uráantemba mirá-sáwí'á únavaiyaanivo kwenáái ísámai kawé'á éta kárákwimai kawer-íyataao.

¹²Áánútu máyáiwai isaná kwenááigo mayái kwémayaiye. évarevar-ayampa'a áwáima táí'matan-tusuwaaineimo póimo kárámáimo túwínkaa'o ontembá Áánútun-aaigo kentáásirumpinken-imayaa sáwí-imayaawe kawer-ímáyááwé taaímbaraisata kwéawanaumne. sirááimo tain-tántááré kwésunanaya Áánútun-aaigo taaímbaraisata sáwí-yantaare kawé-tántááré kwéawanaumne. ¹³kwiyómpare marapáré amápa-tantaa'a Áánútu aúranka'a íma kwéauyoraivo kwiyómpare marapáré amápa-tantaa'a avora'á kwáyáísana kwéawanaiye. kwemá mirá iwái póna kesáá máyaundawaina ááinta sísa inata simámenaundayaaniye. Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba súnda-aimba mirán-áimbá kwáyáintaveta kentáá síkwá'námo uráantemba mirá-sáwí'á únavaiyaanivo kwenáái ísámai kawé'á éta kárákwimai kawer-íyataao.

Ísuma aiva'-mónó-káwááná'án-iyé kwaasái.

¹⁴Ísu Áánútu áánpinko kentáásí anóndako éna aiva'-mónó-káwáánákó póna kwiyómpa'a Áánútuwe uména kentáá súwa'naa enaya kwéaisaa-imba póta kwenááiyaveta áraire siráundayaveta ívéta mináimbá asiramáíya tátoraano. ¹⁵kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó marapá'á máyonka'a amápa-tantaatavesa sáwí-aimbo sínda isánáe sésa áísaa úmaesa kwéiyumbanivo íma sáwí'a uráimba póna kentááyávésamo sáwí-aimbo siyambo isánáe sésono ombá kentáávimbá íma asirayámbá kwáyáísana kwemá suwánénaya aruntá kwéumasinkaiye. ¹⁶mindáyavena kentáávimbá umbai-yántáá'á kwáyaindara'a íma sáátaveta kwéonanaya Áánútu úwoi kwésuwa'naa-iwainopa'a konanayá aruntá umásinkenaya úwoiya súwa'naa íniye.

5

¹aiva'-mónó-káwáánákóná mayáímá mayánááontavesa Yútaa-kwaasivinkemba moórá-morawai usásintinkaawasa kwévukowasa ó'omba usásintinkaawasa kwaásiyavesa ísámai Áánútumpa'a áísaa esa kwaásimo sáwí'o kwéontavesa póimo tuvú'mái Áánútumba kwéamesa évaka-tantaakwara'a kwéamewe. ²miwí kwaásima pósa íma asirayánkwaráwái ésa

mindáyavesa ímo kawe'ó umáímo isésamo sáwí'o on-kwáásíyávésa kanaán-umai kawe'á umái tirumbá umátinkesa ³ íma kawe'á umái asiramái mésa sáwí'a kwéontavesa amápa-kwaasiti sáwí-mayaiyavesawe su'mai ímanivo miwítí sáwí-mayaiyavesagwara'a imáyáa ésa póíma tuvú'mái Áánútumpa'a kwéamewe. ⁴ évakarawai íma imáyáa ésa sésa anóndako pó'a aiva'-mónó-káwáánákóná mayái mayánáe-imayaa ésa mirám-báyái kwémayaavo naaóvá'ó Áánútumo moóráwai áwí'o Érónimba usásinankowana mirám-báyáímo mairáintemba Áánútu usásintinkaraiwaiye su'mai mimbáyái kwémayaawe.

⁵ miráumai Ísu Káráisiti íma imáyáa éna séna anóndako pó'a aiva'-mónó-káwáánákóná mayái mayánáe íma siráivo Áánútu usásinankena aiva'-mónó-káwáánákóná mayái aména séna

emá kesáánimba óna'a

kesí mayáír'a ánkaraumne

séna ⁶ moórá-ainkwara'a súwana agaimaréna séna

moóráwaimo áwí'o Méókíséteki anóm-bono-kawaanako uráintemba emá mirám-báyái maimaé iyíníyone

Ísu Káráísitintavena siráiyé.

⁷ Ísu Káráisiti marapá'a máyonka'a eésé'á éna ivi'á téna námúnaa séna puwínintavena Áánútumpa'a áisaa ena puwíndamo kanaamó umáímo áwa'naa íníwaintavena súwa'naa uwo séna Áánútuna imáyáa kwakáimba póna áwa'naa uráiyé. ⁸ Ísu árai'a Áánútu ááninko úwana umbai-yántáá'ó kwempímbó túmba íma mindáyavena imáyáa éna Áánútuna imáyáa kwaréna ⁹ kasenkuí'a éna kwenááíya taagwiyavúndawaiya sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaisata aúnái'a umáíya maí'maita kwéune. Ísu mintántáákóná ááimba póna ¹⁰ Méókísétekimo mono-káwáánákó uráintemba aiva'-mónó-káwáánákóná mayáímá mayánintavena Áánútu Ísumba usásinankaraiye.

Ísuna aampa'á kwaré'mai ivá'á túwáavo siráin-kwasai.

¹¹ simátimunda-aimpimba sáwívar-aimba kwáyáimbanivo íma ísámai kawe'á kwéontavena agaráátinkanaunda-mayaigo umbái kwétaiye.

¹² ááéma Ísu Káráísitin-ai isé'a ayáátáa-kanaa maisukáavo nóra séra íma simátíma'mae kwéiyó. Áánútun-aaivinkemba avorar-áimbá íma ísámai kawe'á é'a moóráwai ókwara'a simásiminkwae sembánivo umarambó náámbo nésamo asirayán-tómbó ímo kwénaantenkaani'a é'a pó'a Áánútun-ai íma kanaán-umai simátímakaawe. ¹³ umarambó náámbo nésamo ímo kawe'ó umáímo aaimó isáantemba miraráán-umai kawe'ó umáímo maiyé sáwí'o umáímo maiyé miwáná ááimba íma ísámai kawe'á kwéowe.

¹⁴ tinón-ésamo asirayán-tómbó naantembá kawer-ímáyáá úmae iyówai amápar-imayaa taaímbai kwéisaawe.

6

¹ mindáyaveta Ísu Káráísitin-ai paákákén-áiné su'mai íma iséta asirayán-áimbá arumpimbá kwáyáin-ainkwarata iséta sáákaevayan-kwaasiraanta iyataao.

Ísu Káráisitín-aaí paákákén-áímbá á'a simátímakaunda pó'a íma moórágwara'a simátíma'mae iyónaumne. simátímakaunda-aimba maarán-áímbán-íye. úwoi-mayaiyave'a tínaeemba umáme'a Áánútun-aiyave'a áraire kwése'a kwenká'á agevamái máyáawe. ² nombó kwévetinkaan-aimba simátíme'a Áánútuna mayái mayáinkwáe sésa usásintinkesa tine'á tiyáámba kwétatoraan-aimba simátíme'a kwaásimo pukémpinkemba usásinanaaon-aimba simátíme'a Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísa ena tímínana mimbéyámbá kwaíkwai'a ínín-aimba simátímakaunda mínáímbó á'o simátímakaunda-aimba ísaraavo asirayán-áímbá arumpimbá kwáyáin-aimba ísáaro. ³ Áánútumo súwa'naa ínataamo éta íséta saákaevayan-kwaasiraanta ónaumne.

⁴ Áánútuna aampa'á kwaré'mai ivátukaawai ó'omba kotavisíyasa koyauwerésa kawer-ámpá'á ténááombanivo íma ténááowe. miwí Áánútu sáma kamátínkarain-ayamap'a máyówana túwa'naa ena kwenamankó miwísé máyowasa ⁵ miráumai mésa sésa Áánútun-aaí kawer-áímbán-íye sésa Áánútuna asirayámbá évaka'a awánaraawe. naaemba Áánútuna asirayámbá amápa'a paárinasa mínásíráyámbá évaka'a awánamai ⁶ ivátuwesa íma ó'omba koyauwerésa Áánútumpa'a ténááowe. mirámó kwéon-kwaasi maará kwéowe. Áánútu ááninkombo taaira'ó tuvúwúwanamo pukáintemba miwí mirá kwéowasa tuwánésa Ísumba simái sáwí'a umánkááwasa mirámó ontávésa íma kanaán-umai koyauwerésa Áánútumpa'a teénááowe.

⁷ mirámó kwéon-kwaasi maaráráán-kwáásímán-owe. moórá-moratawai aa'á tisaná maramá kawé'á isaná toómbá anómba ísasá kwaási kwénaawana Áánútu mirám-bárámá kawé'á kwéumatinkaiye. ⁸ ániwo moórá-ayampa'-marama karaan-tantáaré námáíye kwáyáim-barama úwoimarama isaná sáwíyanka'a Áánútu iravímbá agaisuwániye. miráumai Áánútuna aampa'á kwaré'mai ivátukaawai íma kanaán-umai koyauwerésa Áánútumpa'a teénááowe. mindáyave'a Ísu Káráisitín-aaí paákákén-áímbá íma moórágwara'a simátímenaumne.

⁹ kesí kwaásiyono. mirán-áímbá súndanivo keinárawatave'a sé'a íma sáwímararaan-kwaasi é'a kawé'-máráráán-kwáási owaná Áánútu kawer-ámpá'á kwémetinkaiye sùne. ¹⁰ Áánútuntave'a ímáyáa kwéontave'a kwená kwaási kwétuwa'naa-e'a ívékwara'a mirá kwéowana Áánútu arupí umái máyáiwai mimbáyáiyávéna íma kwéawinkaiye. ¹¹ maaráyávéna sirááíma kwétaiye. moórá-morawai Áánútuntave'a ímáyáa kwé'e'a karuwaa'á é'a íma ivátuwe'a naaémbo ménaaombo paárinintave'a amu'maré'a mé'a ¹² íma tívón-káína'a íma ivátuwe'a Áánútuwe asiramáímo aráápamaimo mésamo Áánútumo tíménaumne siráintavesamo amu'marésamo máyáan-kwaasiraani'a oró. maarán-kwáásirááni'o ombá sirááíma kwétaiye.

Áánútu simái tarúmakin-kwasai.

¹³ naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena siráimba simái tarúmakonka'a póna kwembá usáyaaítaraawai íma máyáantavena Áánútu séna amáparawai usáyaaítaraundawai mé'a kesúranka'a sé'a kemó súnda-aimba árai'a ónaumne séna simái tarúmarena ¹⁴ Ááváramuntavena séna árai'a kawé'á umánkaumpo enaísavutantambo ónááomba sáwíva'a paáronaawe súwana ¹⁵ Ááváramu áraire séna asiramái ména íma ivátuwena amu'maréna

ména Áánútumo simáímo tarúmakaíteni'a uráíye. ¹⁶ Yútaa-kwaasi tiká'ó máráamba maará kwéowe. évakarawai mirá ónaumnemo sembó ombá usáyaaitarawai aúranka'a sésa mirá ónaumpo ímo mirámó onanamó éna sáwí-meyamba simíniye kwésewe. mirámó sésamo ombá ó'owi ó'on-aimba íma mimpímbá sembá maará sésa kemó senteni'a kwéowe sénááowe. ¹⁷⁻¹⁸ miráumai Áánútu kawe'á umátinkaniwaiyavena imáyáa éna sésa mirá ónaumne simái tarúmakaimba póna Áánútu séna kwaási kentávésa sésa siráintemba íma éna ó'oni'a íniye seváímpo'a amáparawai usáyaaitaraundawai é'a kesúranka'a sé'a mirá ónaumpo ímo mirámó onanamó éna sáwí-tantaa'a paáriníye Áánútu simái tarúmakaimba miráumai aanávó kwenáuranka'a simái tarúmakaimba póna íma karániye. mirámó siráintaveta kesáá kwenópata máyaundaya kweukáámbá aisínkaraisata minándámpá'á méta asiramái séta siráinteni'a íniye séta asiramái méta kwéamu'maraumne. ¹⁹⁻²⁰ naambó ésamó ávombo aimakáawanamo asiramáímo kwáyáintemba Áánútumo siráinteni'a kawe'á umátinkaniyemo siráin-aínko kentáá asiramásínkáísata Áánútumo kwíyómpa'o máyáiwaintaveta imáyáa éta amu'maréta máyaumne. Ísu kentáási aiva'á kwíyómpa'a iyéna mono'-nánkómbá Áánútuna aoka'-náúmpá'á ontamó úmakaan-ampaantama tarurúwa'marena iréna kentááyávéna imáyáa éna mirá uráimba póta asiramáíya máyaumne. Méókísétekimo uráintemba kwíyómpa'a Ísu kentáási aiva'-mónó-káwáánákó éna mirám-báyái maimaé kwéiyisata asiramáíya máyaundaya pó'a Áánútuntave'a imáyáa kwé'e'a karuwaa'á é'a íma ivátuwe'a naaémbo ménaaombo paárinintave'a amu'maré'a máero.

7

mono-káwáánákó áwí'a Méókísétekina kwaasíi.

¹ minkwáásígó Méókíséteki kwemá Sérími-naopaken-kwaasiti kawáánákó éna Áánútu usáyaaitarawaiwaina mono-káwáánákó úwana naaóv'á Ááváramu namuro-kwáásítí anón-kwaasiye áái'a tiyéna usáyaaitaron-ayampakemba túwana Méókíséteki Ááváramumba aampa'á awánéna kawe'á umáinkowana ² Ááváramu namuro-kwáásítí óísambo mayómba siyáánkaira'a taaímbakena Méókísétekimba moórá-ínkwima ámakaiye. Méókísétekintavesa mináwíkoná ááiimba kawe-káwáánákómán-íye sésa kwántámai kwésewe. kwemá Sérími-naopaken-kwaasiti kawáánákó áwíkona ááiimba paru-káwáánákómán-íye sésa kwántámai kwésewe. ³ Méókíséteki aikwá'ná túwíkwara anóvowi túwíkwara'a íma agaimakáamba kwáyáísana kwembó ánkaraín-kanaawe pukáin-kanaawe íma agaimakáamba kwáyáíye. kwenáái mirán-áímbá íma kwáyáintavena Áánútu ááninkoraani'a umái ména mono-káwááná'í'a umái maí'mai'a íniye.

⁴ maanáímbá imáyáa oró. kentáá síkwá'náma Ááváramu anón-kwaasi úmbanivo kwemá Méókísétekimba namuro-kwáásítí óísampinkemba moórá-ínkwima ámakaimba póta mindáyaveta séta Méókísétekima Ááváramumba usáyaaitaraiye kwésune. ⁵ moóráwai Ááváramu aísaaavutantamba uráiwai áwí'a Árívái kwenándáraken-kwaasivinkemba évakarawai mono'-má'yáír'á usásintinkaraiye. Áánútuna amáámpinkemba moórá-amaanko séna Ísareri-kwaasiyono. kentí óísamba kwémayaampinkemba aasiyaasí siyáánkaira'a

taaímbarempinkemba moórá-inkwima kentí kwaási Áríváí-andaraken-kwaasi tíméro siráiyé. ⁶ Méókísétekimo Áríváí-andaraken-kwaasigomo uráinkakai séta Ááváramu kwembá moórá-inkwima ámakaimba áamáanko siráini'a uráiyé súsinó. ánívo Méókíséteki íma Áríváí-andaraken-kwaasigon-ivo Ááváramumo siyáánkai-inkwimo kwimakáimpinkemba moórá-inkwima úwoi maimaéna kawé'á umánkena Áánútumo Ááváramuntavena kawé'á umánkanaumnemo simáímo tarúmakaiwaimba kawé'á umánkaraiye. ⁷ anón-kwaasigo sáwíyan-kwaasigomba kawé'á umánkáimba mináimbá iséta póta Méókísétekima Ááváramumba usáyaaitaraiye kwésune. ⁸ Áríváí-andaraken-kwaasi siyáánkai-inkwivinkemba moórá-inkwi kwémayaawai kwévuwon-kwaasin-ovo Méókíséteki siyáánkai-inkwivinkemba moórá-inkwima maráiwaintavena Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna kwemá aúvamai úwoima máyáiyé kwésisana póna kwemá Áríváí-andaraken-kwaasi usáyaaitaraiye. ⁹ imáyáa é'a sé'a Ááváramuma Méókísétekimba moórá-inkwi ámakonka'a Áríváígwará'a ámakaintenkaani'a éna kwemá moórá-inkwima kwémayaiwai ámakaintenkaani'a uráiyé. ¹⁰ Ááváramu Méókísétekimba awánéna moórá-inkwima ámakonka'a Áríváí íma paáruena aikwá'nágo arumpimbá máyonka'a uráintave'a mindáyave'a sé'a Áríváígwará'a Méókísétekimba ámakaintenkaani'a uráiyé kwésune.

¹¹ naaóvá'á Áánútu áamáamba simátímakonka'a Áríváí-andaraken-kwaasi mono'-máiyái maésa póí tuvú'mái Áánútumba aménááontavena Áánútuma usásintinkena Éronimba aiva'-mónó-káwááná'á usásinankaraiye. Áríváí-andaraken-kwaasiti mayáímó arupí kwéumatinkainkakai Áánútu íma moórágwará'a aiva'-mónó-káwááná'á usásinankaisino. íma Éroninkaan-kwaasin-ivo Méókísétekinkaan-kwaasi usásinankaraiye. ¹² Áánútu séna aúná-aiva'-mono-kawaana'a usásinankanae súmba póna ááéraan-amaamba mono'-máiyái-kwáásí Áánútuntavesa ísámai póí tuvú'mái kwéamen-amaamba ivátuwena aúná-amaamba simásimuwata ísaraumne. ¹³⁻¹⁴ mináimbá Ísóigo Ísu Káráísitintavena séna íma Áríváí-andarakemban-ivo moórá-anda Yútaa-andarakemba paáruyai. naaóvá'á Mósesi mono'-máiyái-kwáásíyávéna sirónka'a íma Yútaa-andaraken-kwaasiyavena siráiyé. íma Yútaa-andaraken-kwaasin-ovo Áríváí-andaraken-kwaasi Áánútuntavesa imáyáa ésa póí tuvú'mái óntan-taareira'a agairáamba ísaraumne.

Ísu Méókísétekiraam-bono-kawaana'an-iyé kwaasái.

¹⁵ mináínkóná ááimba maarán-iyé. Áánútu aúná-amba agaráátinkena aúná-aiva'-mono-kawaana'a Méókísétekinkaan-kwaasi usásinankaraiye. ¹⁶ íma Áríváí-andarakemban-ivo asirayámpinkémbá mai'mai'a éna íma ánásaniwai aiva'-mónó-káwáánári'a umái usásinankaraiye. ¹⁷ mindáyavena Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna moóráwai áwí'a Méókíséteki anóm-bono-kawaanako uráintemba emá mirám-báyái maimaé iyíniyone

Ísu Káráísitintavena siráiyé. ¹⁸⁻¹⁹ ááéraan-amba Áríváí-andaraken-kwaasiti mono'-máiyáigó íma asiramái kwáyontavena íma túwa'naa umai arupí umátinkowana Áánútu ááéraan-amba ivátuwena moórá-amba kawer-ámbá agaráásinkowata áraire séta asiramái méta Áánútunopata kwégune.

20-21 Árivái-andarakemba mono'-má'yái-kwáásí usásintinkonka'a úwoi usásintinkesa íma aai simái tarúmakaambanivo Áánútu Ísu Káráísitimba aiva'-mónó-káwááná'á usásinankonka'a aai simái tarúmakaiye. mindáyavena agaimaréna séna

Ísóigo séna emá mono-káwáánákómó éma mai'mai'a ínáyone séna mináimbá íma karániye

Áánútu kwenááninkontavena simái tarúmakaiye. ²² mináínkó ááéraan-ainkomba usáyaaitowana Áánútu simái tarúmakontavena Ísu Káráísiti séna mináimbá árar-aimba kwaikwai'a íníye siráiyeye.

²³ moórá-aimba ísáaro. ááéma mono'-má'yái-kwáásí sáwíva'a mésa pósa púwúntemba anondára'a ó'owima mimbáyái usá maimaé iráambanivo ²⁴ Ísu Káráísiti mai'mai'a éna íma puwíníwai aiva'-mónó-káwáánákóná mayái usá maimaé iyéna ²⁵ mai'mai'a éna kentááyávéna imáyáa éna Áánúntumpa'a áísaa úmae kwéiyena póna kanaán-umai sáwí-imayaavinkenta kwéiyasinkaiye. Ísu Káráísitinka'a agevamáiya méta Áánúmpata kwégunda-kwaasiya sáwí-imayaavinkenta kwéiyasinkaiye.

²⁶ Ísu Káráísiti aiva'-mónó-káwáánákómá éna Áánútuntavena imáyáa éna sáwí-aimba kwempímbá íma kwáyáísana kaweré su'mai umái ména marapá'á sáwí-kwaasivimba máyonka'a íma sáwí'a uréna kwíyómpa'a asirayán-áyámpá'á uména mirán-áivá'-mónó-káwáánákómá ména kanaán-umai amápa-tantaa'a kwésuwa'naa-íye. ²⁷ kwaásimo sáwí'o kwéuntavesawe miwímó sáwí'o kwéuntavesawe Árivái-andaraken-kwaasi aiva'-mónó-kwáásí pói tuvú'mái Áánútumba áma'mae iráambanivo Ísu Káráísiti sáwí'o íi-áimbá kwempímbá íma kwáyowana póna miwímó uráantemba íma pói tuvú'mái Áánútumba áma'mae iyéna kwaásimo sáwí'o ontávénawe séna mimbórá-táwai puwéna mimbáyái ánásaraiye. ²⁸ amáán-impinkemba aiva'-mónó-kwáásí usásintinkowasa marará-kwáásí pósa sáwí'a uráambanivo minamáánkó ánaaemba Áánútu simái tarúmarena séna mirá ónaumne séna kwenáánimba kasenkunákómbá usásinankowana aiva'-mónó-káwáánári'a umái mai'mai'a kwéiyeye.

8

Ísuma kentáásí aiva'-mónó-káwááná'án-íye kwaasái.

¹ sunda-ainkona ááimba maarán-íye. mirán-áivá'-mónó-káwáánákó kentáásí mono-káwáánákó kwíyómpa'a ména usáyaaitamaimo kawáá uráiwai ayáánurap'a asirayán-áyámpá'á mara'á má'yáiyeye. ² kwaásimo naambó kwéesamo Áánútuntavesa mindáúmpá'á imáyáa kwéombanivo kwíyómpa'a Ísóigo naan-úramba úmakowana Ísu Káráísiti mimpímbá Áánútuna aoka'náúmpá'á uména aiva'-mónó-káwáánákóná mayái kwémayaiye.

³ marapá'-áivá'-mónó-kwáásí pói tuvuwéna toómbá maésa umái Áánútumba aménááontavesa usásintinkaraavo Ísu Káráísiti kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó moórá-yantaa'o Áánútumbo ámakaimba mindá puwéna kwenáúma ámakaiye. ⁴ kwaásimo sáwí'o uráantavesa amáánkomo siráintemba póimo tuvú'máimo Áánútumbo amém-bayai kwémayaan-kwaasi máyáambanivo Ísu Káráísiti marapá'ó ménaraankasi íma pói tuvú'mái Áánútumba amísino. ⁵ kwíyómpa'o naan-úrambo úmakaiwaina

amankó'naankaan-damba marapá'á kwáyáísasa mindáúmpá'á mono'-má'yái kwémayaawe. miráumai naaóv'á Mósesi aiva'-mónó'-námbá índayavena úwana Áánútu simámena séna Sáinai-omapa'a agaráárankaunda-namba mirán-dámbá uwó súwana Mósesi kwíyómpa'o kwáyáin-dankona amankó'naankaan-damba úmakaiye. ⁶ kwíyómpa'a Ísu mono'-má'yái kwémayaim-bayaigo marapá'ó mono'-má'yáímó kwémayaambayaigomba usáyaaitaraiye. Áánútu séna kawe'á umátinkanaumne simái tarúmakain-aimba Ísu Káráísiti kwéagaraasinkaimba mináínkó ááémo simáimo tarúmakain-ainkomba usáyaaitaraiye. ⁷ ááémo simáimo tarúmakain-ainkomo kwaásimo arupí umátinkarainkakai Áánútu íma aúná-aimba simái tarúmakaisino.

⁸ Áánútu kwená kwaási tuwánómba sáwí'a uwaná mindáyavena áwáá'a séna maarán-áímbá súwana Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Ísóigo séna moórá-kanaa tína'a aúná-aimba simái tarúmare'a Ísareri-kwaasiye Yútaa-kwaasiye aúná-aimba simái tarútinkanaumne. ⁹ Ísípi-maravakemba miwí tíkwá'náma ayútinke'a tí'mae'a tiráundara'a aaí simái tarúmakaundanivo mináímbá kárówa'a síngaemba umátimakaumne. aúná-aimba simái tarúmare'a íma ááéraan-ainkaamban-ivo aúná-aimban-iyé Ísóigo séna ¹⁰ moórá-ainkwara'a séna moórá-kanaa tína'a Ísareri-kwaasiyave'a aúná-aimba simái tarútinkaandara'a kesí ámáámba tirumpiné imáyáavine timé'a miwítí Áánútu máyáanasa kesí kwaási-i'a umái ménaaowe. ¹¹ minkánáá tínaa miwítí kwaasiye ó'on-kwaasiye íma tááyesa Áánútunopa'a teró sénááowe. anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye amáparawai á'a tíráamba pósa íma ókwara'a tááyanaaowe. ¹² sirumbá umátinke'a sáwí-imayaa maitiyuwé'a misáwí-imáyááyávé'a íma imáyáa úmae iyónaumne Ísóigo siráiyé

agaimaréna siráiyé. ¹³ Áánútu aúná-aimba simái tarúmaranaumne siráimba póna aiva'ó simáimo tarúmakain-aimba ááéraan-aimba isaná ááéraan-tantaa'a sáwiyanka'a kwéna ánásanimba póna ááéraan-aimbo éna sáwiyanka'a ánásaniye.

9

naaóv'á aiva'-mónó-káwáánákó purumakaná naaemá Áánútumba áma'mae iyúwana Ísu kwená naaemá ámakain-kwasai.

¹ naaóv'á Áánútu aiva'á simái tarúmakain-aimba kwáyompinkemba Áánútuna imáyáa mósá kwémaraan-aimba kwáyowasa Áánútuna imáyáa mósá kwémaraan-damba úmakaawe. ² ampaanta-námbá úmakesa moórá-ampaantama avumpimbá ítámakea mósá arátukopatavesa Áánútuna aoka'-náúmparé sésa móruna arátukopatavesa kawer-úran-ayampare sésa mimpimbá oómbá kúra'mai marésa taarei úmakesa mintááréirá'á Áánútuna péreti-tomba marésa ³ mósá arátukon-daumpatavesa Áánútuna aoka'-náúmparé sésa ⁴ mimpimbá kóri-ontandei úmakaan-taarei marésa mintááréirá'á áséi-kwiyumba ún-kanama kwéagayesa kawer-ánáveumba úmaresa kóri-ontan-kwandaainei minánáveumba

ánáan-kwimaresa mimpimbá kóri-ontandei úmakaan-anaveumpimba naaóvá'á kwíyómpakembo marapá'ó kunkáin-tonko áwí'a máána-tomba minánaveumpimba ma'mái minkáwé-ánaveumpimba marésa naaóvá'á Áánútu kwená mayáír'á'á Éronimba usásinankowana kwená tááúnkakemba áruma kwikáin-taumba minánaveumpimba marésa naaóvá'á Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaambo siyáánkai-amaambo óntan-kwandaaira'o agaimakón-kwandaai kae-kwándáái minánaveumpimba marésa ⁵ kae-tántáá'á ayóígwára-tántáákái anón-kawe'a úmaresa sésa Áánútuna áaimba ó'oran-aainko póna sáma kaiyé kwésuwana mintántáákáígó ayóígóráámbá minánaveumba káátena Áánútumo miwítí sáwí-imayaamo maitiyúwáin-anaveumba káátaraiye. mindáyave'a ívé'a íma ayáátáár-aimba agayáúmne.

⁶ mirá úmakesa aasiyaasi-táwai mono'-má'yái-kwáásí mimbónó'-nánkómbá móruna arátukon-ayampa'a irésa mayái kwémayombanivo ⁷ moórá-mora-ira'a moórá-tawai morá-tawai Áánútu aoka'-náúmpá'á aiva'-mónó-káwáánákó iréna póigona naaemá maimaéna iréna kwemó sáwí'o úntavenawe kwaásimo ímo táá'o isésamo sáwí'o untávénawe mirá-sáwí'o kwéomba maitiyuwánintavena mindááémá Áánútumba ámakaiye. ⁸ mirá éna Áánútun-amanko maarán-umai kwéagaraasinkaiye. mono'-nánkómbó móruna arátukaapa'o kwáyomba Áánútuna aoka'-náúmpá'á kwenópa'a iyónááon-amba íma avora'á kwéraiye. ⁹ mintántáá'á umásitai'a umái ívétaamo máyaunda-kwaasiya kwéagaraasinkaiye. Áánútuna imáyáa mósá makón-kwaasi pói tuvuwésa toómbá maimaésa umái Áánútumba ámakaambanivo miwí tirumpinkén-imáyáa íma kasenkuí'a umátinkaraiye. ¹⁰ miráumai minámpá'á toóné noné kwénesa nombá kwéveresa kwéomba túyavesawe sésa mirá kwéuwana Áánútu aúna-amba agaráátinkowana ááeraan-amba ánásaraiye.

¹¹ mirá uráambanivo Ísu Káráísiti aiva'-mónó-káwáánákó ívé'a kwáyáin-amba kawer-ámbá agaráásinkena mono'-má'yái kwémayain-daumpa'a mindámbá íma marapá'á kwaási úmakaan-damban-ivo usáyaaitarain-damba kasenku-námbán-iyé. ¹² mimbórá-táwai Ísu Káráísiti Áánútuna aoka'-náúmpá'á kwíyómpa'a Áánútu máyopa'a iyúmba mono'-má'yái-kwáásígómó mémeona naaewé purumakan-áráákóná naaewé maimaénamo iráintemba íma mirá éna kwená naaemá maimaéna iyéna sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkenta siráínata aúnaí'a umáíya maí'mái'a ónaundayavenaya mirán-umai pukáiyé. ¹³ mémeona naaewé purumakankóná naaewé anááé-áráá'á purumakan-aráá'ó agaisukáampinken-kanaowe Áánútu aúranka'o sáwí'o uráan-kwaasi tinepimpá'á ayáútinkava'a kwéesa miwí túma kawe'a umátinkówana Áánútu tuwánéna séna kawe'án-iyé siráiyé. ¹⁴ mémeona naaenéiyé purumakankóná naaenéiyé mirá uráambanivo Ísu Káráísitina naaeómá usáyaaitaraiye. kwempimbá íma sáwí-aimba kwáyáiwai Áánútun-amanko maí'mái'a kwéiwai kwesé máyáintavena kwená naaemá kumúwana kwenáúma Áánútumba ámakaiye. sáwí'o kwéowaina ááinko tátokaimpinkemba iyásinkainanaya kentáásirumpimba íma aái kwáyáinata Áánútuna mayái mayánaundayavenaya kwená naaemá kumúwana kwenáúma Áánútumba ámakaiye.

¹⁵ mindáyavena ááeraan-aimba simái tarúmakonka'a sáwí'o

uráampinkemba iyátinkaindayavena Ísu Káráisiti pukáiyē. mindáyavena Ísu Káráisiti aúná-aimba simái tarúmakomba póna Áánútumo asiramáimo séna kawē'ó umátínkáandamo kwaikwai'a ínīye siráimba Áánútumo kwétaayain-kwaasi mayánááowe.

¹⁶⁻¹⁷ kwévuwesamo ombá kwaaró'á tumái tarúmaresa kwévuwowe. moóráwai puwíndayavena kwéena kwená náaindaamba mayánááon-aimba kwésivo úwoi máyaindara'a íma mayánááovo puwínasa árai'a púwiye sésa mayánááowe. ¹⁸ miráumai naaóv'á Áánútu aivar-áimbá simái tarúmakonka'a Mósesi pói tuvuúwana puwúwana mimpóigóná naemá kunkáintavena Áánútu simái tarúmakonka'a ¹⁹ aiva'á Mósesi amápa-kwaasivimba Áánútuna amáamba amápa'a simátimatuwena purumakan-aráákóná naaevímbá non-úramba atímakena méme-ayauma tamayóka'a úsumarena mindááévímbá tu'mái Áánútun-aaí agaimái makáan-auvai-kwandaaira'a tuvimpín-úmarena kwaási tinepimpá'á mirá umásuwena ²⁰ séna maandááémá umásitai'a umái agarátinkaumpo Áánútumo simáimo tarúmakain-aimba asirayán-áimbá kwáyáivo ísámai kawē'á oró séna ²¹ miráumai mindááémá Áánútuna imáyáa mósá kwémaron-danka'a tuvimpín-úmarena mindáúmp'ó kwáyon-tantaaka'a mirá úmakaiye. ²² árai'a Áánútuna amáánkona ááimpa'a naaeómá amápa-tantaa'a kawē'á umátínkáisana moóráwaiya'i. póiya'i. ímo púwísanamo kwená naaemó ímo kúmínkakai Áánútu sáwí-imayaa íma maisiyúwáísino. naaemá kunkáimba póna Áánútu kentáási sáwí-imayaaya kwémaisyuwaintaawe.

Ísu sáwí-imayaaya maisiyuwánintavai pukáin-kwasai.

²³ Áánútuna imáyáa mósá makáan-dane mindáúmp'á kwáyon-tantaare maarámán-īye. kwíyómpa'o kwáyáin-dane mindáúmp'ó kwáyáin-tantaare miwá amankó'naankaan-damban-īye. mintántáá'ó marapá'ó kwáyon-tantaaka'a póigona naaenéí kawē'á umátínkówana mindá kawē'á uráambanivo kwíyómpaken-tantaaka'a íma póigona naaenéin-ivo usáyaaitaraiwaina naaenéí kawē'á kwéumatinkaiye. ²⁴ miráumai Ísu Káráisiti kwíyómpa'a iyéna Áánútu aúranka'a uména kentááyávénaya imáyáa éna Áánútumba kwéaisaa-īye. úmakaan-damba naan-úrankona naaemá'naankaan-damba imanivo kwíyómpa'a uména kentááyávénaya imáyáa éna Áánútumba kwéaisaa-īye. ²⁵ moórá-mora-ira'a moórá-tawai Áánútuna aoka'-náúmp'á aiva'-mónó-káwáánákó póigona naaemá maimaéna iyóiyó uráintemba Ísu Káráisiti íma mirá éna mimbórá-tawai kwená naaemá maimaéna móamakaiye. ²⁶ Ísu Káráisitimo miráumaimo maimaé iyóiyó urénaraankasi kwíyóne marawé tarórunonkakemba moórá-mora-ira'a moórá-tawai morá-tawai puwípuwi'a úmae iyísino. íma mirá éna ááéraan-kanaa sáwíyanka'a ánásonka'a marapá'á kuména sáwí-imayaaya maisiyuwánintavenaya mimbórá-tawai pukáiyē. ²⁷ kentáási kanaamó tínaatamo puwónaundaya kesáámó máyaundawaina ááintavenaya sísa íníntaawe. ²⁸ miráumai sáwívarawaiti sáwí-imayaa maitiyuwánintavena mimbórá-tawai Ísu Káráisiti puwéna Áánútumba kwenáúma aména ókwara'a kuména íma sáwí-imayaa maitiyuwáíndayavena kumínivo kwéamu'maraan-kwaasimo kuntiráíndayavena kumínīye.

10

¹ Mósesimo siráin-amaankona aambá íma aan-úrambilan-ivo Ísu Káráisiti kawé'á kwéumatinkaiwaina aankóná amaankó'naankaan-amban-iyé. miráumai moórá-mora-ira'a mono'-má'yái-kwáásí póí tuvú'mái Áánútumba ámakaamba mirám-báyáigó Áánútumpa'a tiráan-kwaasi íma arupí umátínkaraiye. ² póímo tuvú'máímo Áánútumbo ámakaan-anko kawé'ó umátínkarainakakai Áánútuna imáyáa mósá makáawai miwívimbá sáwí-aimba íma kwáyowasa sáwí-yantaatavesa íma umbái tésa íma úwoi póí tuvú'mái Áánútumba áma'mae iráasino. ³⁻⁴ ánivo maará kwéowe. purumakankóná naaeówé mémeona naaeówé íma kanaán-umai sáwí-imayaa maitíyukaimba pósa moórá-mora-ira'a póí tuvú'mái Áánútumba ámakonka'a miwítí sáwí-mayaigotavesa imáyáa uráawe.

⁵ miráumai Ísu Káráisiti marapá'á kumíndayavena kwéena Áánútuntavena séna póímo tuvú'máímo embó ámakaane toómbó ámakaane íma embá arááíma kwétaivo kemá embá arááíma táíndai'a ónaundayavai súma to'mayaa umásinkaraane. ⁶ póímo agaisukáantavai íma aamoí kwéone. sáwí'o uráantavesamo póímo tuvú'máímo ámakaamba mindáyavai íma aamoí kwéone ⁷ simásuwe'a sé'a enáái aúvái-kwandaavimba kentávéna simái agaimaréna séna Áánútuwo kemá mé'a embá aráái táíndai'a umái ménaumne simái agaimakáintemba kwéune kwésune

Áánútuntavena Ísu siráíye.

⁸ aiva'á Ísu Káráisiti séna ámáambo siráinten-umai póíma tuvú'mái ámakaamba toómbá maimái ámakaamba póíma agaisukáamba sáwí'o uráantavesa póíma tuvú'mái ámakaambanivo minámba íma arááíma kwétaisa aamoí íma kwéone ⁹ simásuwena séna Áánútuwo kemá mé'a embá aráái táíndai'a umái ménaumne siráíye. mindáyavena Ísu Káráisiti póímo tuvú'máímo Áánútumbo ámakaunda-anta ivátuvena aúna-amba Áánútumbo arááímo táínda-imayaamo kwaránaunda-anta agaráátínkaraiye. ¹⁰ Ísu Káráisiti Áánútuna imáyáa kwaréna Áánútumba kwenáúma aména mimbórá-táwai pukáimba póna sáwí-imayaaya maisiyuwénaya Áánútundi'ia umásinkaraintaawe.

¹¹ aasiyaasi-táwai mono'-má'yái-kwáásí usásimbai mimbórá-máyái maésa póí tuvú'mái Áánútumba ámakaamba mimbáyáigó íma kanaán-umai sáwí-imayaa maitíyukaimbanivo ¹² Ísu Káráisiti mimbórá-táwai Áánútumba kwenáúma aména pukáíye. sáwí'o uráantavenawe sáwí'o ónaundayavenayaawe puwéna mimbáyái ánásasuwena Áánútu ayáánurapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á uména ¹³ Áánúto mo kwená namuro-kwáásímó tínkamianamo kwemó usáyaaítantavena amu'maréna umáyáíye. ¹⁴ miráumai Áánútumba kwenáúma ámakaimba pósa Áánútundi-i'a kwéumatinkain-kwaasi kasenkuí'a úmae iyónááowe.

¹⁵ mináíntávéna Áánútun-amanko avora'á simásimuwana Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

¹⁶ Ísóigo séna moórá-kanaa tína'a aúna-aimba simái tarútinkaandara'a kesí ámáamba tirumpiné imáyáavine timénaumne siráíye.

¹⁷ moórá-ainkwará'a séna
 miwítí sáwí-imayaawe ámááne káráraamba íma mindáyave'a imáyáa úmae
 iyónaumne siráiyé
 agaimaréna siráiyé. ¹⁸ Áánútu sáwí-imayáa maitiyuwéna íma imáyáa
 úmae íyísana póna sáwí'o uráantavesamo póimo tuvú'máimo Áánútumbo
 ámakaan-amba ánásaiye.

Áánútunopata iyóno siráin-kwasai.

¹⁹ miráumai kesí kwaásiyono. Ísu Káráísiti puwúwana kwená
 naaemá kumúwana kentáási aambá kwikáimba póta íma sáátaveta éta
 Áánútuna aoka'-náúmpátá kwéiyune. ²⁰ puwéna Áánútumba kwenáuma
 ámakaintavena aúna-amba kwaikwai'a ínín-amba agaráásinkena Áánútuna
 aoka'-náúmpá'á mósá arátukon-ampaanta awásámai aambá kwi'mái
 Áánútunopata iyónaunda-amba agaráásinkaraimba mindáyavetaawe
²¹ kwemá anóm-bono'-mayai-kwaasigo Áánútuna kwaásira'a kárákwiraimba
 mindáyavetaawe ²² Áánútunopata iyóno. kentáási sáwí-imayaaya
 maisiyúwáisanaya kentáásirumpinta íma aai kwáyáísata kawé'-nóntá
 peréta kwenááigonta sirumpintá tátoreta Áánútuwe aráapamai asiramái
 méta Áánútunopata iyóno. ²³ Áánútun-ai árair-aimban-iyé séta póta
 asiramáiya tátoreta íya ivátuweta Áánútumo kawé'á umátinkanaumne
 siráintemba mirá ínimba póta kwenáái asiramáiya tátoreta amu'maréta
 méta miráyá onó. ²⁴ kesáá imáyáaya kwéeta moórá-morawai túwa'naa
 umai asirayáné imáyáawe tíméta kawé'-máiyáiyá kwémaeta miráyá
 onó. ²⁵ Áánútuntaveta imáyáa éta torupamáí maí'mai'a úmae iyéta
 évakarawaimo torupamáimo maivár-iyúmbó ivátukaantemba kesáá
 íma mirá éta torupamáí maí'mai'a úmae iyéta moórá-morawaiya
 asiramátinkanaumne. Ísu Káráísitimo kumínimba sáwíyan-kanaa
 kwáyáintaveta moórá-morawaiya asiramátinketa miráyá onó.

²⁶ maísáaro. Áánútuna árair-aimba iséta tátoketa kentáási
 imáyáavinkembo kwembó sínaaembo umámetaamo sáwí'o úmaetaamo
 iyónanayaamo éna Áánútu sáwí-imayaaya maisiyuwánintavena
 ó'on-amba íma kwáyáivo ²⁷ sáátaveta kwéonanamo Áánútumbo
 tínaaembo umámíyantavenamo sáwí-meyambo tímínasa anón-iravimbo
 káúgonaaontaveta amu'maréta ménaumne. ²⁸ Mósesi tímún-amaambo
 arááiraawai aaivimbá usásintinkaresa kaumbo-káé-kwaasimo tuwánésamo
 sésamo árai'a mirá kwéowe sésamo ésa íma tirumbá umátinkaiyamba
 tínkamiyasa puwónááomba ²⁹ mindá umbai-yántáá'an-ivo Áánútu
 ááninkomba tínaaemba umámémba mindá anón-umbai-yantaa'an-
 ivo Áánútu simái tarúmakonka'a Ísu Káráisitina naaemá kumúwasa
 sáwí'o umbá maitiyukaimba mindáyavesa sésa úwoisan-tantaa'an-iyé
 síyawai anómba sáwí-meyamba mayánááowe. Áánútun-amanko úwoimo
 súwa'naa iwáántávésa simái sáwí'a umánkaraawai anómba sáwí-meyamba
 mayánááowe. ³⁰ maarán-áimbó siráimba mindá Áánútuma póna maará
 séna
 anondá meéyámbá tíménaunda mindá kendéimán-iyé. sáwí-mayaiyave'a
 meéyámbá tíménaumne
 séna moórá-ainkwará'a séna

Ísóigo kwená kwaási tísaa umai iséna
taaínkaa'a umái-meyamba timíníye

siráiye. ³¹ Áánútu asirayánkwáráwái póna tíkena sáwí-meyambo timínimba
mindá anómbe táátavesa ónááovo Áánútuntave'a imáyáa é'a torupamá
maí'mai'a úmae iyé'a moórá-morawai asiramátinkanaaowe.

³² ááema Áánútu keinárawatavena sama kamátinkonka'a umbai-
yántáári'a umátinkowa'a íma ivátuwe'a asiramái méraavo mindáyave'a
imáyáa oró. ³³ moórá-mora-tawai amáparawai túranka'a sáwí'a umátinkesa
simái sáwí'a umátínkómbanivo asiramái mé'a moórá-mora-tawai kentí
kwaásimo sáwí'o umátínkómbe túwa'naa úmae iyúwasa keinárawakwara'a
sáwí'o umátínkómbe asiramái méraawe. ³⁴ Áánútuna kwaási-i'o unkákémbá
keinárawapinkemba évakarawai ándáva'o mótínkómbe tiruntávé'a
umátínkówasa kentí náaindaambo tavíyáávi umbá íma imáyáa é'a sé'a
usáyaaítarain-tantaa'a kwíyómpa'a kwáyáimba póta maí'maita ónaumne
suwaná tirunkó kawé'á uráíye.

³⁵ mirá uráavo Áánútuntave'a asiramái mé'a kawé'-mékémbá
kwémayaawe. ³⁶ Áánútuna imáyáavinkeni'a é'a kwemó mirá
umátínkanaumnemo siráin-tantaa'o mayánáaontave'a asiramái maí'mai'a
úmae iyíyana íma tivón-kaíno. ³⁷ mindáyavena Ísu Káráisitimo kuminímbe
amu'maréna ména Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna
sáwíyan-kanaa kwáyáimba póna
tíníwai íma úwoi ména tíníye.

agaimaréna siráíye. moóráva'a agaimaréna séna

³⁸ kesí kwaásigo arupí umái máyáíwai kesé
aráápamái máyáimba póna inkaisénamo siyuwénamo
kówína'o é'a íma aamoí umánkanaumne siráíye
agaimaréna siráíye.

³⁹ mináímbá siráimbanivo kesáámá inkaisésamo auwésamo kówésamo
ánásanaaon-kwaasiraanta íya éta Áánútun-aaiyaveta áraire séta kwenká'á
agevamáíya méta kawé'á umáíya maí'maita ónaumne.

11

*Áánútun-aaiyavai áraire sésa kwenká'á agevamái máyáan-ankona
kwaasái.*

¹ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáan-amba
maarán-ámbán-iye. Áánútu to'mayaa uráin-tantaataveta séta árai-
tantaa'an-iye séta amu'maréta méta súrandediyaamo ímo awánaraunda-
yantaataveta séta árai'a kwáyáíye kwésune. ² kentáá síkwá'náma Áánútun-
aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái asiramái máyóntavena Áánútu
séna kawé'an-owe siráíye.

³ naaóvá'á Áánútu séna kwíyómbe maramá paáruwo súwana paárúwata
mináíntávéta áraire kwéseta kwéisaumne. ímo awánáúnda-yantaapinken-
tantaa'nei awánáúnda-yantaa'a Áánútu taróruaiye.

⁴ naaóvá'á moóráwái áwí'a Épeo Áánútun-aaiyavena áraire séna pói
tuvú'mái agaimái Áánútumba ámakowana awaaó áwí'a Kááini kwemá
toómbá áká'mai Áánútumba amúwana Épeo Áánútumo sirónteni'o úntavena
Kááinimo ámakowaimba usáyaaítaraiye. Épeo Áánútun-aaiyavena áraire

séna kwenká'á agevamái máyontavena Áánútu ámakon-tantaa'a awánéna kawé'án-iyé séna kwembá awánéna arupí umái máyaandawai óne siráiyé. naaóv'á Épeo pukówasa kwentávésa sésa Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyon-kwaasiman-iyé kwésewata ísámaeta kwéiyumne.

⁵ naaóv'á moórawai áwí'a Ínóki Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyontavena Áánútu púwivo séna kunáí'maena kwíyómpa'a móankarowasa avakáá uwááesa túwómbanivo Áánútumo áikomba íma awánaraawe. Ínókimba Áánútumo ímo kunáikonka'a marapá'ó máyonka'a moórawai Ínókin-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútuma aamoí inkwáe-i'a úmae iráiyé agaimaréna siráin-aintaveta séta Ínóki Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái méraiye kwésune. ⁶ Áánútunopa'o kwétewai Áánútu ména kwembó avakáá onááon-kwaasi kawé'á umátinkáin-aintavesa aiva'á sésa árair-aimban-iyé sésa kwenópa'a kwétewe. ímo árair-aimban-iyemo sésamo ésa íma kwenópa'a ténááowe. miráumai Áánútun-aaiyavesamo ímo áraire sésamo kwenká'ó ímo agevamáimo máyáawai Áánútu íma aamoí umátinkaniye.

⁷ naaóv'á Áánútu Nówaamba naaémbo nonkó tuwaaténa kwaási tínkaminiye-aimba simámuwana iséna séna áraire séna non-avóvomayaapa'o kwínín-damba úmarena kwená aarai-iyámpóiyé kwenanáávú'maare umáyówana nonkó miwí íma nawíkaraiye. Nówaa Áánútun-aaiyavena áraire súntavena Áánútu Nówantavena séna arupí umái máyaane súwana Áánútumo marapá-kwáásímó sáwí-meyambo tímínín-aimba iséna simátímakaiye.

⁸ naaóv'á Áánútu Ááváramuntavena séna ená maramá tuwé aménaunda-marava'a kwaaó súwana áraire séna kwená maramá tuwéna ímo awánarom-barava'a Áánútumo amúpa'a kuréna ⁹ Áánútumo aménaumne siróm-barava'a koména mináintávéna áraire séna ó'om-baravaken-kwaasigoraamba kwááyu-namba úmarena méraiye. mimbára Ááváramuntavenamo siróntemba ááninko Áísakaante anówainko Yákóponteyavenagwara'a tíménaumne siróm-barava'a Ááváramu-iyaise mésaya kwááyu-namba úmaresaya méraawe. ¹⁰ Ááváramu miráumai ména moórá-naopatavena imáyáa éna Áánútumo kwíyómpa'o to'mayaa úmakain-daopa'a asirayán-ávómbá kwaikwai'a ínín-daopatavena imáyáa éna amú'maréna méraiye.

¹¹ Ááváramu awainínkó áwí'a Séraa Áánútun-aaiyavena áraire siráiyé. Áánútu simámena séna iyámpói ankáníyone súwana árai'a kwemó sintení'a owáímán-iyé séna iyámpóimo ankánaunda-kanaa ánásaraiye séna íma imáyáa éna asirayámbá maéna ámú'a kauréna iyámpói ánkaraíye. ¹² miráumai Ááváramu iyámpói ankómbo anónu'mai kómpinkemba sáwíva-kwaasi aísaauntutamba onááowaiyavena kwíyómpa'o o'ó sáwíva'o kwáisanamo nompá'ó nonáámááimo sáwíva'o kwáyáintemba mirán-kwáási uwasá íma kanaán-umai táámparaawe.

¹³ maanáúvávímbo túwí'o agaimakáunda-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire símae kwéiyesa kwenká'á agevamái maivá kwéiyesa pukáawe. Áánútu asiramái séna mirá umátinkanaumnemo siráin-tantaa'a íma

máyómba némpa'a kwáyowasa úwoi aai isésa aamoí ésa sésa marapátáámó máyaundaya ó'om-baravaken-kwaasiraamba umáiya sáwiyanka'a ménaumne símae kwéiyesa pukáawe. ¹⁴ mirán-áimbó kwésen-kwaasi miwítí mara-úrapa'a imáyáa kwéuwata ísaraumne. ¹⁵ miwímó tukóm-barayavesamo imáyáamo urésaraai koyauweránaáon-amba kwáyomba pósa awánaraasino. ¹⁶ ima mirá ésa kwíyómpa'o usáyaaitarain-ayampa'a imáyáa uráawe. mindáyavena Áánútu aamoí éna séna kesí kwaásiman-owe séna póna miwítí maru á to'mayaa uráiyé.

¹⁷⁻¹⁸ Áánútu Ááváramuntavena asiramái séna enááninko Áísákaampinkemba enaisaavutantambo ónááowai paáronaaowe siréna naaémba moórá-aimba áisaa umai íšanāsé séna enáánimba Áísákaamba tuvú-simiyo súwana Ááváramu séna Áánútu simásimena séna enááninko Áísákaampinkemba enaisaavutantamba ónááowe siráimba árai'a miráumai paárumasinkaniye séna Áísákaa mimbórá-iyámpói úwana ima tátorena áí'maena tuvuwindayavena kwéena ¹⁹ imáyáa éna séna Áánútu kanaán-umai puwíndavinkemba usásinankaniye séna tuvuwindayavena úwana Áánútu séna étuwaaó súwana ivátuwená ááninkomba inkamúwana puwóntenkaani'a kwéumpinkemba áikaiye.

²⁰ Áísákaa Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútumo naaémbo paárinin-tantaatavenamo sirón-aintavena ááninkai Yákóponte Ísonte kwaaró'á tumátinkaraiye. ²¹ naaémba Yákópo anónu'mai kéné puwíndayavena kwéena tááúnka'a tátorena kivaena Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútuna imáyáa mósá maréna naaémbo paárinin-tantaatavenamo sirón-aintavena Yósépi ááninkai kwaaró'á tumátinkaraiye. ²² naaémba Yósépi anónu'mai kéné puwíndayavena kwéena Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena simátimena séna Áánútu kentáásí kwaási Ísareri-kwaasi Ísípi-maravakemba ayú'mai tí'maena kentáásí maravá'á mótinkaindara'a kesiyáántamba maimaésa máútaaro Yósépi siráiyé.

²³ naaémba Mósesi anóvowi kwembá ánkaresarai awánésarai kawer-iyámpóimán-iyé sésarai Áánútun-aaiyavesarai áraire sésarai kwenká'á agevamái máyóyantavesarai Ísípi-maravaken-anon-kwaasigo iyámpóiyomba tinkantuwaaromo sirón-aintavesarai ima táátavai uyambá mináimbá karésarai Mósesimba aúpa'á ánkarojana kaumbo-kwiyómbá ánáswana minánón-kwáásígó ayáámúnko áí'maena kwená naaúmpa'a móankarowana ²⁴ naaémba Mósesi anón-úwasa awánésa sésa Ísípi-vaken-anon-kwaasigo ayáámúnko ááninkoman-iyé kwésuwana Mósesi Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyontavena mirámó sun-áimbá ánaemba umátimena séna kemá ima kwenáánimba úne siráiyé. ²⁵ Ísípi-vaken-kwaasi sáwívar-oisamba marésa sáwí'o kwéontavesa aamoí kwéumba Mósesi ááemo ánásanin-tantaatavena ima arááima kwétowana séna umbai-yántáá'ó siménááombo éna kanaán-iyé séna Áánútuna kwaási kwená kwaási póna máyón-ayampa'a koména ²⁶ imáyáa éna séna Áánútu kentááyávéna tiráníwaine séna usásinankaraiwaina mayái mayánaunda póna umbai-yántáá'ó kempá'ó tínimba minánkó Ísípi-kwaasiti sáwívar-oisamba mayánaunda-ankomba usáyaaitaraiye séna Áánútuma kawé'-mévámbá simíníye-imayaa éna mirá uráiyé.

27 naaémba Mósesi Ísípi-marava'a tuwé'a kónaumne sirónka'a anón-kwaasi áwáá'a áúwana Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena kwenáároi íma inkaiséna úwoi kówéna Áánútumba íma túrandei awánarowaimba imáyáavinkemba awánarontavena úwoi kóuraiye. 28 naaémba Ísípiva'a Áánútuna kwayó'nákó kwíyómpakewai moórá-mora-naumpimpakemba aivar-iyámpói tínkamindayavena kwéuwana Mósesi Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Ísareri-kwaasiti aivar-iyámpói íma tínkaminkwae séna Ísareri-kwaasiyavena pói tuvuké'a ááto-taira'a naaemá pé'mare'a mimpói kemá naaró súwasa mirá uráawe. mindáyavesa áwí'a tésa páásova-tanone siráamba mindá tiyótaasa-tanone siráawe.

29 naaémba Ísípi-marava'a Ísareri-kwaasi tuwésa tésa anón-donko áwí'a naae-nóné supa'á tésa Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena mindónkó tuwínkaa'a úwasa nonáámááiravamba táatowasa Ísípivaken-kwaasi kwa'maésa tésa mindómpímbá tuwaná mindónkó kunátawisena minkwáásí tínkantasaraiye.

30 naaémba Ísareri-kwaasi sésa Yériko-naopaken-kwaasi kotínkantuweta mimbáravá'á koménae sésa kumbá Áánútu mirán-oro sirómba áraire siróntavesa mindáo'a óntandeimo íí'o úmakopa'a kókuyauku uwááesa tóyo eémesa ava'moraéra'a mirá ésa avakaetégomba komirá uwaná kweyáárika'a miní'á tawísímaena marapá'á kumúwasa Yériko-kwaasi tínkantuwesa koméraawe. 31 Ísareri-kwaasi Yériko-naopa'a íma kurónka'a kae'nárai tí'márówasarai mindáoopa'a kotivúntamai awánayae sésarai kuyambá moórá-ininko áwí'a Áré'api eénánká'á nááún-ininkona naaúmpa'a kuyaná Áánútun-aaiyavena áraire séna minkáé'nárai aúpá'á tiyuwówasarai tirááiyé. Ísareri-kwaasi Yériko-naopaken-kwaasi kotínkantuwe'a koménae sésa kurónka'a Yériko-kwaasi Áánútun-aaiyavesa íma áraire sirówai tínkamesa Áré'api Áánútun-aaiyavena áraire sirón-inimba íma inkánkaawe.

32 amáparawai tááimo agáyáanda ayáátáár-aimba imbá pó'a amáparawai táái íma agayánaumne. miwí túwí'a Kítíyono úwana Péréke úwana Sámúsoni úwana Yépetá úwana Tévíti úwana Sámúwéri úwasa Áánútun-aai simátímakowaiye miráumai-kwaasi ésa 33 Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavesa pósa miwívínkémbá évakarawai namuro-kwáásí usáyaaitesa arupí umái miwítí kwaásira'a kárákwiyesa Áánútumo asiramáimo séna mirámó ónaumnemo siróntemba umái máyówana Áánútu aváár-iyán-tóika'a awáá urówana íma vówasa mésa 34 miwívínkémbá évakarawai anóni'a pisíntukowasa miwítí namuro-kwáásí tínkamonaé suwaná Áánútu tiyótinkowasa kawé'a umái mésa íma asiramái máyówana Áánútu asiramátinkowasa mésa miwítí namuro-kwáásí tínkantuwesa méraawe. 35 évakar-inimba Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena miwí timááraamo pukómpinkemba Áánútu usásintinkaraiye.

namuro-kwáásí évakarawai tátoresá sésa Áánútumbo tínaaembo umámiyataamo éta íya tínkameta étinkanaumpo Áánútumbo tínaaembo ímo umámiyataamo éta tínkamonaumne suwasá Áánútumba íma sínaaemba umámenaumne sésa imáyáa ésa púwónana Áánútu súwa'naa ínata

kwíyómpata maí'maita ónaumne suwasá tí'a úni'a umátínkówasa pukáawe. ³⁶ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavesa miwítí namuro-kwáásí évakarawaiyavesa tuwiráái sésa tinkambae kwéiyesa évaka'a tíyayaanka'a asááumai tí'maesa ándáva'a mágwétiyuwesa ³⁷ évakarawai óntandei títinkamuwasa púwúwasa évaka'a maánkáára'nei taasa'naasá kwéumasuwesa évaka'a taanasatanei túvimba aira'naará kwéuwasa kwévuuwasa évakarawai íma kawer-únánkwátóí urésa sipisipi-ayau-unankwatoi uwasá évaka'a méme-ayau-unankwatoi urésa íma kawe'-náúmpímpá'á kwégwaesa úwoivimpá'a kogwáísagwai ésa íma toómbá makówasa sáwí'a umátinkesa umbai-yántáári'a umátinkesa ³⁸ kawekwáásí-í'a umái máyóntavesa tí'mátuwowasa kówésa kwaásimo ímo máyópa'a kwénaaesá omápa'a mésa maipíné muri-áíviné kwaésa miráumai mésa kawekwáásímá pósa sáwí'o umátínkówaivimba íma máumba keyáára'a maémáéwe.

³⁹ mirán-kwáásí Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena Áánútu séna kawé'án-owe siráivo marapá'á máyónka'a Áánútumo mirá umátinkanaumnemo siráin-tantaa'a íma awánowana ⁴⁰ Áánútu miwíyávéna amu'marááro séna naaémbo keséyaamo ménaaonkwaasiyavena imáyáa éna kawer-ámbá kentááwé miwíyé kasenkuí'a umásinkanin-anta kwisínkaraiye. mindáyavesa marapá'ó máyónka'a íma awánaraawe.

12

Áánútu kentáásivowai-i'a kwéin-kwasai.

¹ miwí miráumai máyómbanivo kesáá maaráyá ónaumne. miwí Áánútun-aaiyavesa áraire siráawai torupamáimo máyómpimbo kesáá avumpinkáántá máyaunasaraanta Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyón-amba kwéagaraasinkaawata mindáyaveta umbai-yántáá'á ivátuweta kentáámó sáwí-imayaamo tátokaimba ivátuweta kwaásimo isaaisésaraambo kwégwesaraambo mimbórá-ímáyáámó kwégwaraantemba Áánútumo agaráásínkarain-ampata íma sívón-káinata asiramáiya kónaumne. ² kwaásimo isaaisésaraambo kwégwesaraambo ayááivá'ó kwáyáim-beyantavesamo imáyáamo ontembá Ísuntavetaawe su'mai imáyáaya onó. Ísu imáyáaya símakaisata Áánútun-aaiyaveta áraireya kwésunanaya imáyáaya kwésimimba póta Áánútuweya aráápamái maí'maita úmaeta iyónaundayaawe. Ísu naaémbo arunkó aamoí ínín-imayaa éna póna taaira'ó puwíníntavena íma a'áo séna taaira'ó púwón-antavesamo tigeayávésa kwéomba íma imáyáa éna póna Áánútu kawáá uráiwai ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á máyáiyé.

³ Ísuntave'a imáyáa oró. marapá'ó máyonka'o sáwí-kwaasi sáwí'o umánkáva'o iyúwanamo asiramáimo maimaénamo iráimba imáyáa é'a íma tívón-káina'a íma ivátuwe'a asiramái máéro. ⁴ sáwí-yantaatave'a kárákwimae'a kwéiyé'a asiramái máyáampinkemba íma títinkamowa'a pukáawe. ⁵⁻⁶ Áánútu asiramátinkanintavena séna kesiyáámumbaare kesáánimbaare ísáaro súwana agaimaréna siráin-aimba imáyáa oró. maarán-áimbá séna

Ísóigo arumbá tímakawai arupí kwéumatinkena kesáánimba owémó kwéswaiyavena kesáái isáígwáe séna kwétinkamiye. mindáyavai kesááninkoo Ísóigo arupí umánkaimba íma úwoisan-tantaa'an iyé-ímáyáá éma sáwí'o uráanda asiramái simámakaimba enarunkó íma sáwí'a íno

agaimaréna siráiyé. ⁷ umbai-yántáá'ó kentópa'o kwétimba Áánútu kawé'a kwéumatinkena kwená iyámpói owaná póna mirá kwéumatinkaiye. amápar-iyampoi kawé'a ónááontavesa miwí tinóvowi arupí kwéumatinkaawe. ⁸ Áánútu amápa'a kwená iyámpói umbai-yántáápínkembá arupí kwéumatinkaimba umbai-yántáá'ó kwáyáiwai Áánútuna iyámpóin-ovo umbai-yántáá'ó ímo kwáyáiwai ó'owiti iyámpóin-owe. ⁹ moórá-ainkwará'a súnnda isáaro. marapákén-késívóisaiya arupí umásínkaraawata miwí táái iséta miráumai kwíyómpaken-kentaasivo áái iséta kawé'a umái méta minánón-áimbá miráyá onó. ¹⁰ sáwíyan-kanaa marapákén-késívóisaiya miwiti imáyáavinkemba arupí umásínkáantaanivo Áánútu kawé'a umátinkanae séna kaweré su'maiya umáíya ménaundayavenaya kwemó kawé'ó umáímo máyáintemba miráyá ónaundayavenaya arupíya kwéumasinkaiye. ¹¹ arupí kwéumasinkaindarata sirunkó umbai kwétainata íya aamoí éta naaémba minúmbái-yántáákó kawé'a umásínkaindarata minúmbái-yántáákóná anondá paru umái kawé'a umái ménaumne.

mirám-baaran-oro siráin-kwasai.

¹² miráumai kárakwiye'a tiyáántán-kwimai mé'a ¹³ arupí-amba imáyáa umái kwáráaro. keinárawapinkemba évakarawai tuwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'a kawé'a umái mé'a arupí-amba kwáráaro.

¹⁴ tiyáántán-kwimai amáparawaiye paru umái máéro. ímo kaweré su'mai umáímo máyáawai Ísóigomba íma awánanaaovo kaweré su'mai umái máéro. ¹⁵ keinárawapinkemba évakarawai Áánútu úwoi kwétuwa'naa-iwaimba auwáúnavo sé'a kárakwiyo. keinárawapinkemba évakarawai tirunkó sáwí'a índarakemba misáwí-ímáyááó amápa-kwaasivimba kóyáwé iváínivo kárakwiyo. ¹⁶ sáwí-yantaatave'a tirááyave'a ováínivo kárakwiyo. naaóv'á'á moóráwai áwí'a Íso Áánútuntavena íma imáyáa éna sáwí'o uráintemba keinárawapinkemba évakarawai mirá ováínivo kárakwiyo. kwemá Áánútuntavena íma imáyáa kwéuwaimba moórá-tawai áái kwéankowana ávákontavena séna ená toómbá nasímínana muntónkóná anondá emá aivar-iyámpói aúrenana kenkáisivowa kawé-kwááró'á tumánkaniye séna ¹⁷ ména naaémba moórá-imayaa éna kesivo kawé-kwááró'á tumásinkainkwaé séna anón-ivi'á tówana avowámá ávákomba kawé-kwááró'á tumánkena póna kwembá íma tumánkowana ááémo sáwí'o uráin-tantaako avowámá kawé-kwááró'á tumánkanin-amba itáraiye. keinárawapinkemba évakarawai mirá-sáwí'á ováínivo kárakwiyo.

¹⁸ naaóv'á'á Ísareri-kwaasi Sáínai-omar-andampa'a komáyówana anón-irama kwégena tinepái kwégowasa uwaná anómba túnkuwana anón-unda torówana ¹⁹⁻²⁰ uwíremba anónka'a aú'mai iyúwana aagíowé su'mai séna kwaásiye póíye maanómáká'ó tiya'o é'a óntandei tinkamiyasa puwónááowe súwasa mináímbó ísón-kwaasi táátavesa ésa sésa ókwará'a moórá-aimba íma sínata isánáe sésa táátavesa ésa ²¹ awánon-tantaa'a anómba táátavesa

uwaná Mósesi séna sááte kéna siyántámbá taráiyé siráiyé. naaóvá'á Ísareri-kwaasi mirán-tántáá'á koawánaraavo keinárawa'a mirán-tántáá'á íma kogwéawanaawe.

²² íma mirá é'a Áánútunopa'o tiráamba maarááni'a kwéowe. moórá-omako áwí'a Sáiyono-omapa'a té'a Áánútu asirayánkwáráwáíná naaópa'a té'a kwíyómpa'a aúna-nao'a Yérúsaremu-naokaan-daopa'a té'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'o sáwíva'o torupamáímo mésamo Áánútu áwí'o mósá marésamo aamoí kwéopa'a té'a ²³ aiva'ó Áánútunopa'o tésamo kwená kwaási-i'a umái máyáapa'a tiráawe. kwíyómpa'a aúváivimba miwí túwí'a agaimakáiyé. Áánútu amáparawai miwímó máyáawaina ááintavena tísaa íniwainopa'a té'a marapá'ó arupí umáimo máyowanamo Áánútuomo kasenkuí'ó umátinkarawai kwíyómpa'a miwí timantómbó máyáapa'a té'a ²⁴ Ísunopa'a Áánútu aúna-aimbo simáímo tarúmakaimba kwéagaraasinkaiwainopa'a tiráawe. naaóvá'á Kááni ávákomba Épeomba tuvuwúwana puwúwana kwená naaemá kumúwana mindáyavena anondá sáwí-meyamba amínkwáé siráimbanivo Ísuna naaemó kunkáimba kwaási kawe'á kwéumatinkaimba kwenópa'a tiráawe.

²⁵ Áánútu keinárawatavenamo aaimó sínda-aimba íma araaísé'a kárákwiyoro. naaóvá'á Mósesi marapá'á ména Áánútun-aaí simátimuwasa arááiraawai sáwí-meyamba mairáawe. miráumaimo kwíyómpakewaimo simátiminda-aintaamo araaísenááowai árai'a sáwí-meyamba mayánááovo kárákwiyoro. ²⁶ naaóvá'á Áánútu Sáinai-omapinkemba aai súwana anóm-barima taráimbanivo ívé'a asiramái séna moórá-kanaa tínimba ókwara'a anóm-barima taaó senaná kwíyónkowe maraówé anóm-barima táníyé siráiyé. ²⁷ ókwara'a anóm-barima taaó sénaumnemo siráin-ainkona ááimba maarán-iyé. marímo tánín-tantaa'a naaóvá'ó taróruain-tantaa'a póna ánásanivo maríma ímo kanaán-umai táinda-yantaa'a kwaikwai'a íniyé.

²⁸ miráumai marímo tánimba Áánútu kentáára'á kárákwiraimba póna íya siyuwánimba póta sirunkó kawe'á ínata aamoí éta kwentávéta éta kwenáwí'a mósá maréta kwená imáyáa mósá máraándayavenaya aamoí íniyé. ²⁹ kankambó aú' maimo iravímbo agaisúwáantemba Áánútu mirá ínata póta kwená imáyáa mósá maréta ménaumne.

13

Áánútu aamoí ínkwáé-i'a oro siráin-kwasai.

¹ Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai Áánútuna akúni'a umái máyáamba pó'a moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a íma ívátuwaaro. ² namu-kwaasímó tíya'o é'a toómbá naambá kwétime'a íma ívá'á tiyúwáaro. évakarawaimo mirámó uráamba íma marapá-kwáási kawe'á umátinkaraavo kwíyómpaken-kwayo'narawa'a mirá umátinkaraavo íma kwíyómpakewai owé-imáyáá uráavo marapákén-kwáási owé-imáyáá uráawe. mindáyave'a namu-kwaasí túwa'naa oro. ³ Áánútuna kwaásivinkemba kwená kwaási onkákémbá évakarawai tí'maesa ándáva'a mótínkáamba miwísé ándáraamba umái maémáyáambanivo mindáyave'a imáyáa é'a túwa'naa oro. umbai-yántáá'á miwívimbá kwáyáin-kwaasi keinárawapinkwara'a miráumai umbai-yántáákáámbá kwáyáiwain-ovo imáyáa é'a túwa'naa oro.

⁴ aaraimó kwaaimó máyáawasa kwaaimó aaraimó máyáawasa kwéon-amba kawer-ámbán-ivo aarai íma sáwí-anka'a nááówasa kwaai íma sáwí-anka'a nááówasa miráumai máyáavo aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma oró. mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba timíníye.

⁵⁻⁶ Áánútu séna

íma tiyuwé'a túwa'naa ónaumne mináimbá siráintaveta asiramái méta séta Ísóigo kwésuwa'naa-imba pó'a kwaásimo sáwí'o umásinkaiyamba íma sáá'a káníye séna Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna siráimba pó'a óntantave'a íma anón-imayaa é'a mirán-tántáákó kembá tátoraina'a sáwí'a iiyáváinivo makáan-tantaatave'a sé'a mindá kanaán-íye seró.

⁷ ááéma kentí anón-kwaasi Áánútun-aaí simátímakaawaiyave'a imáyáa oró. miwímó máyón-aaine pukáan-aaine imáyáa é'a Áánútuwemo aráápamaimo maémáentemba mirá oró. ⁸ Ísu Káráísiti naaová'ó uráintene minká'ó mirá uráintene ívékwarara'a mirá kwéintene naaénkwarara'a mirámó ínintene. mindáyave'a ⁹ toómbá aambá áumbakaan-amba kwaránááomba íma túwa'naa ínivo Áánútu úwoi súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaivo ó'on-ó'om-bonor-aimba kampa'-mónór-áimbá isé'a kwáráavainivo kárákwiyoro.

¹⁰ Ísu Káráísitimo puwénamo kwenáúmo Áánútumbo ámakaintavenaya kwésuwa'naa-imbanivo mono-náumpá'ó mono-máyái-kwáásímó póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámén-kwaasi íma kanaán-umai kwétuwa'naa-íye. ¹¹ aiva'-mónó-káwáánákó kwaási sáwí'o uráantavena póí tuvukéna naaemá umaéna Áánútuna aoka'-náumpá'á íréna mindááémá tuvimpín-úmáráísasa mimpóí mindáókona aaumépa'a íma nésa agaisukáawe.

¹² miráumai Ísu Káráísiti kentááyávéna imáyáa éna sáwí-imayaa maitiyuwánaumne séna íma a'áo súwasa áí'maesa mindáókona aaumépa'a móankaresa tuvúwúwana puwúwana kwená naaemá kunkáíye. mirámó uráimba póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámén-kwaasi íma kanaán-umai kwétuwa'naa-ivo kentáá kwésuwa'naa-íye. ¹³ Ísumba áí'maesa mindáókona aaumépa'a móankaresa tuvúwúwana pukáimba miráumai mono'-náumpá'ó póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámén-amba tuwáúnasaya kwembó simáimo sáwí'o umánkaraantemba kentáágwárá'á simái sáwí'a umásínkáamba póta íya kwentá auwánaumne. ¹⁴ marapá'ó kwaikwai'o ínín-dao'a íma kwáyáintaveta kwíyómpa'o mai'maitaamo ónaunda-naopata imáyáaya éta póta íya kwentá auwánaumne.

¹⁵ Áánútumbo póimo áméntemba Ísu Káráísiti kentááyávénawe séna pukáintaveta Áánútuna kwaási úne súndawaiya aamoí umánkámae kwéiyeta kwenáwí'a mósá maréta íya túwáano. ¹⁶ kawé'á umátinketa túwa'naa eta íyaamo túwáandayavena Áánútu aamoí íníye.

¹⁷ kentí anón-kwaasi táái isé'a kwésentemba mirán-oro. keinárawaka'a kawé'á umái kárákwimae kwéiyesa naaémba Áánútumbo mimbáyáíyávé'a simámenaowe. miwí tááimo ísámaimo kawé'ó íyasamo ésa aamoí íya'a mindáyave'a kawé'á umái ménaaowe. miwí tááimo ímo ísámaimo kawé'ó íyasamo ésa miwítí mayái umbái táína'a mindáyave'a íma kawé'á umái ménaaowe.

¹⁸ imáyáa éta kentáásirumpinta íma aai kwáyáísata amápa-tantaataveta arupíya ónáeya kwésumpo kentááyávé'a Áánútumpa'a námúnaa símae íyóro. ¹⁹ asiramái simátíme'a sé'a ókwara'a kentópa'a sáwiyanka'a kónaunda-amba Áánútu paárinintave'a námúnaa seró sune.

námúnaa siráin-kwasai.

²⁰ Áánútu paru kwéumatinkaiwaina ááinko éna Ísóigo Ísu pukáimpinkemba usásinankarowana puwúwanamo kwená naemó kunkáintavena póna simái tarúmakain-aimba kwaíkwai'a ínana sipisípira'o kárákwiraiwaimo intembá Ísóigo Ísu kentáará'á kwégarakwiye. ²¹ Áánútuna imáyáavinken'i'a ónááontavena Áánútu asirayámbá timíníntave'a námúnaa kwésune. Áánútu kentáásirumpinta mayái kwémayaimba Ísu Káráísitina asirayándéi kwembó arááímo taim-báyái Áánútu mayáníntave'a námúnaa kwésune. Ísu Káráísiti áwí'a aasiyaasí anómba kwaíkwai'a kwéimba árair-aimba intávé'a námúnaa kwésune.

²² kesí kwaásiyono. asiramái simátíme'a sé'a asiramátinkanaundayave'a maanáúvámá agaimái timúnda íma ayáátáár-aimban-ivo kwempa'á mé'a ísáaro. ²³ moórá-aimba ísáaro. moóráwai áwí'a Tímóti ándávakemba kwéayurankaamba póna ááemo tína'o é'a kentópa'o kóndara'a áí'mae'a kónaumne.

²⁴ kentí anón-kwaasiyavetaawe Áánútuna kwaási amáparawaiyavetaawe simátíme'a sé'a kawé'á umái máéro kwésune. Áánútuna kwaási Ítárimarayakewai simátímesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

²⁵ Áánútu úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kesáái ánásaiye.

Yémési

Ísu kwíyómpa'a irówana Yémési Ísun-ávako póna Yérúsaremuva'a ména Ísóigona kwaásira'a kárákwiraiwai moórá-kwaai aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Yútaa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwéguwai agaimái mátímakaiye.

¹ kemá Yémési maanáúvaimá agaimái timúne. Áánútuna mayáiyé Ísu Káráisitina mayáiyé kwémayaundawai maanáúvaimá agaimái kwétimumpo Ísareri áánimbaa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tísaaavutantambo uráawai ó'on-o'om-barava'a kóyáwé umái máyáawai ísáaro.

asiramátinkáin-kwasai.

² kesí kwaásiyono. umbai-yántáá'á ó'on-o'on-tantaa'a kentópa'a kwétivo tirumbá etóyói umái máero. ³ umbai-yántáá'á kentópa'a kwétimba Ísóigo Ísuwe aráápamaimo mé'o ímo auwé'o é'a asiramái ménaaowe. mindáyave'a ísaraamba póna umbai-yántáá'á kentópa'a kwétivo tirumbá etóyói umái máero. ⁴ asiramái maí'mai'a úmae iyíyana íma tívón-káina'a mirán-káwér-ímáyáá úmae kwéiyiyana Áánútuna kawe-tántáátávéna íma táái tinkániye. ⁵ kawer-ímáyáá mayánáe síyawai Áánútumpa'o áísaa íyanamo éna timíniye. Áánútu nóintavera kwésisaaoo íma séna íma tátorainda úwoi timíniye. ⁶ Áánútumpa'o áísaa íyamba íma kaer-ímáyáá é'a úwoi kesáái isániye seró. kaumbo-káér-imayaamo tokáiyawaimo ésa kavóná-kwaasima pósa avumpin-kwáásímá mésa kogwaétuwe tagwaétuwe-kwaasiraamban-owe. ⁷⁻⁸ mirámó owáímá kaumbo-káér-imayaoo ésa íma mimbórá-ímáyáá umái kwarésa kawe-máyái kwémayaavo sáwí-imayaoo kwarésa mirámó kwéowaima Áánútumpa'o áísaa íyan-tantaa'a simíniye-imayaan-ovo.

óísaniyaain-kwaasiye óísankwara-kwaasiyei kwaasái.

⁹ óísaniyaain-kwaasi Ísu Káráisitín-aaiyavesa áairemo kwésewanamo ímbá Áánútu séna kesí kwaásiman-owe kwésimbanivo tirunkó kawé'á kwéivo ¹⁰ óísankwara-kwaasi Ísu Káráisitín-aaiyavesa áairemo kwésewanamo ímbá Áánútu séna kentí óísamba íma aiva-tántáá'án-iyé kwésimbanivo miwígwará'á tirunkó kawé'á kwéiye. konaariri-yántáá'ó moigwáán-arambo kwénamo avurankambó tintenkáámbá óísamba aiva-tántáá'á iyé-ímáyáá kwéon-kwaasi mirá umái ánásanaaowe. ¹¹ aaváúmá iyéna aa'á kaisaná moigwáán-arambo aáyánkénamo minkáwé-tántáá'ó avurankambó tintembá óísamba aiva-tántáá'á iyé-ímáyáá kwéon-kwaasi mayáímá kwémayaamba miráumai ánásanaaowe.

sáwí-imayaoo kentópa'o tína'o a'áomo sénéáon-kwasai.

¹² Ísu Káráístín-aaiyavesamo áairemo kwésewanamo ímbá miwívá'ó sáwí'ó íi-yántáá'ó tinímbo ésa a'áomo siyanamo éna tirunkó kawé'á íniye. miráumai asiramái maí'mai'o íyanamo éna Áánútu timénaumne siráin-tantaa'a timíniye. ááéma Áánútu séna tirumbá kwésimen-kwaasi aúiná'a umái maí'mai'a ónááowe siráintemba mirá umátinkaniye. ¹³ sáwí'ó íi-yántáá'ó kentópa'o tína'o sáwí'a ónaumne-imayaamo é'o

é'a Áánútuntave'a sáwí-imayaa símakaiye sevó. Áánútu íma sáwí'a íí-ímáyáá tiména íma kwená imáyáavinkemba sáwí-imayaa tavisimái mémaraniye. ¹⁴ kentáá sáwí-imayaagavena sinkáinda misáwí-ímáyáágó kentáá tavisínata kwégwaraananaya ¹⁵ misáwí-ímáyáágó tátorainata sáwíta ónaumne. sáwítaamo úmaeta kwéiyonanyaaamo éna misáwí-ímáyáágóná anondá máyaundawaina ááimba Áánútuna némpa'a ménaundayaaniye. mindáyave'a Áánútuntave'a sáwí-imayaa kwésimiye sénááovo imáyáa umái kawé'a oró.

¹⁶ kesí kwaásiyono. mindáyave'a kampar-áintávái áraire seváinivo kawé'a umái isáaro. ¹⁷ amápa'a árai-tantaa kawé-tántáá'a kentáásópata kentáásivoma Áánútunopakemba kwégumiye. aaváúmá kwíyómba o'á úmakowana aaváúmá kumpékéna usaréna kwéivo Áánútu íma mirá kwéena aasiyaasí sáma kamásinkena íma ó'on-o'on-imayaa kwéiye. ¹⁸ Áánútu kwená imáyáa kwégwarena árair-aimba kwésimasimenaya mináráir-áintávéna aúna-kwaasiraanta kwéumasinkaisata aiva'a kwená kwaási-ita uráanasaya naaémbe ó'on-o'on-kwaasi mirá ónááowe.

Áánútun-aaí isésa mirámó kwéon-kwasai.

¹⁹ kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi isáaro. Áánútun-aaí isámai kawer-é'a imáyáa uré'a aai sé'a íma ááema áwáá'a sé'a oró. ²⁰ áwáá'o kwésen-amba Áánútuna kawer-ámpá'a íma áwáá'a kwésen-amban-iyé. ²¹ mindáyave'a sáwí-imayaaneimo sáwí'o kwéon-tantaa'a tuwé'a umaé kumé'a Áánútun-aaí tirumpimbó makáin-aimba isámai kawer-iyana mináínkó kawer-ámpá'a métinkaniye.

²² Áánútun-aaí tááre su'mai isé'o Áánútun-aaí isáúnda á'a kwéisaumne sé'o é'a kesávái kampa'a kwésevo Áánútun-aaí íma tááre su'mai isé'a kwemó siráintemba oró. ²³ Áánútun-aaí isésa kwemó siráintemba íma kwéiyawai ²⁴ non-kwaaúmpímbá tói'a awánasuwesa kówasa mirámó ombá ááema kwétuwinkagwimba mirámó owái Áánútun-aaí isésa kwemó siráintemba mirá íma kwéowe. ²⁵ Áánútun-aaí kasenku-áínkó póna mináínkó sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye. Áánútun-aaí isésa kwemó siráintemba kwéiyawai isésa íma tuwinkáinda mirá úmaesa kwéiyiyana mináínkó tirumpimbá kawé'a umátinkaniye.

²⁶ mono-kwáásímá úne sembánivo kwésen-aínka'o ímo kárakwiyombo ésa kesávái-ímáyáágómbá kampa'a kwésimauwesa tóikakene su'mai sésa mono-kwáásímá úne kwésewe. ²⁷ ketor-íninkaré megusaa-iyámpóiraré umbai-yántáá'ó kwáyáiwairare kárakwiyesa marapá-kwáásítí sáwí-ampa'a tínaemba kwéumasuwaawai Áánútun-aaí isámai kawer-ésa Áánútu kentáásivo aúranka'a árai'-mono-kwaasi mésa Áánútun-arááiye su'mai kwégwaraawe.

2

amáparawai mimbórá-ímáyáán-oro-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. Ísóigo Ísu Káráísti ó'oran-aaimba kwáyáiwain-aaíyave'a áraire sé'a kwenká'a agevamái máyáavo túwí'o kwáyáinda-kwaasi kawé'a umátinke'a túwí'o ímo kwáyáinda-kwaasi tínaemba umátímemba mindá sáwí'a kwéovo ²⁻³ kárakwiyoro. torupamáimo máyáampimbo moóráwaimo óisankwara-kwaasi éna kawer-únánkwátói

úmae tisanamó óisaniyaain-kwaasi éna sáwí-unankwatoí úmae tisa'ó kawer-únánkwátóigwarawaintave'a suwóká'á tamaiyó sé'o sáwí-unankwatoigwarawaintave'o nénka'a maiyómó kwésemba mindá sáwí'a kwéowe. ⁴ mirámó sembá keinárawapinkemba évakarawai túma maimaé iyé'a évakarawai simái sáwí'a é'a sáwí-imayaanei taainkaa'a kwéowe.

⁵ kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi tsáaro. marapá'á máyáan-kwaasi óisaniyaain-kwaasi tuwánésa sésa úwoi-kwaasiman-owe kwésevo Áánútu óisaniyaain-kwaasi kwesé aráápamai asiramái máyáan-kwaasi tuwánéna séna kesí kwaásiman-owe kwésiye. ááéma Áánútu séna tirumbá kwésimen-kwaasi kwégawaa úndava'a ménaaowe siráimba ⁶ óisaniyaain-kwaasiyavena mirá siráimba pó'a móruna tiyúwáavo. óisankwara-kwaasi túma íma maimaé iyóro. óisankwara-kwaasi keinárawa'a sáwí'a umátinkesa aaimá kwésimatinkesa ⁷ Ísu Káráísiti áwí'a usáyaaitarain-awí'a kentí anóndako áwí'a simái sáwí'a kwéumankaamba pó'a miwí túma maimaé iyóvo.

⁸ Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

esávái-imáyáámó óndantemba

ó'owiti imáyáagwara'a uwó

siráimba pó'a minkáwér-ámáámbo asirayán-ámáámbo kwaré'o é'a kawe'á ónááombanivo ⁹ óisankwara-kwaasi túmo maimaé iyé'o óisaniyaain-kwaasi móruna tiyuwé'o é'a sáwí'a ónááowe. mirámó é'o é'a kawer-ámáámbo araisiyana Áánútu aaimá simátinkaniye. ¹⁰ amápar-amaambo kwarésamo moórá-amaambo araisiyambo éna aaimá simátinkena séna amápar-amaankomba arááíséwaiman-owe síniye. ¹¹ Áánútu séna íma arai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá oró séna moórá-ainkwara'a séna íma kwaási tinkamiyasa púwóro siráíye. ímo arai-úmóyámbó kwaai-úmóyámbó ombánivo kwaási tinkamiyasa puwónááomba amáánkomba kwéaraaisewe.

¹² Áánútun-aaí kasenku-áinkó póna mináinkó sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye. Áánútu kwenáái kwáráawaiye arááíséwaiye tuwánéna tísaa ínimba pó'a imáyáa é'a kentóikare kentúrare kárákwiyoro.

¹³ Áánútu aaivimbá maitinkáíndara'a tirumbó ímo umátinkaraawai Áánútu kwenarunkwará'á íma umátinkaniye. Áánútu aaivimbá matinkáíndara'a tirumbó umátinkaraawai íma táá'a kwégainana Áánútu aruntavái umátinkaniye.

Ísun-aaiyavesa áraire sésa kawe'-má'yái mayáan-kwasai.

¹⁴ kesí kwaásiyono. Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire kwésesamo ímo kawe'-má'yáímó kwémaesamo ésa miwí táái úwoi tóikaken-aimba kwésewe. mináímbá tóikakene su'mai kwésemba póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye. ¹⁵ Áánútuna kwaásivinkembo moóráwaimo ménamo unáánkwátóíye toóné ímo makáíndawaintave'o ¹⁶ keinárawa'o sé'o toómbá nenaná ámu'a váínama unáánkwátóí ane'á márénana koko'á ínama kwaao sé'o toómbó unáánkwátóímo ímo amé'o é'a kentáái úwoi tóikaken-aimba sénááowe. ¹⁷ mindáyave'a Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire kwése'anivo ímo kawe'-má'yáímó kwémayaambo é'a áraire sen-áímbá tóikakene su'mai kwésevo tirunkakémbá íma kwésewe.

¹⁸ évakarawaimo sésamo Áánútun-aaiyave'a áraire kwésunda pó'a Áánútuna kwaási únemo kwésewasamo évakarawaimo sésamo kawe'-má'yái

kwémayaunda pó'a Áánútuna kwaási únemo kwésemba kemá Yémési sé'a Áánútun-aaiyave'a áraire sembánivo kawe'-má'yái íma kwémayaamba pó'a Áánútuna kwaásiya'o íma tuwánúumne. kemá kawe'-má'yái kwémayaunda suwáné'a sé'a Áánútun-aaiyavai áraire kwésene sénááowe kemá Yémési sune. ¹⁹ Áánútu kímborawai má'yáíye kwése'o árairemo kwésemba kawer-áimbá kwésembanivo miráwé su'mai kwésemba Áánútu kawer-ámpá'a íma métinkaniye. Sáátáánigona kwayó'nárawa'o mináimbó kwésemba tiyántámbá kwétaisasa kwésemba póna Áánútu íma kawer-ámpá'a métinkaniye. ²⁰ íma kawer-ímáyáágwárá-kwáásín-owe. Ísun-aaiyave'a áraire kwése'o kwéomba íma kawe'-má'yái kwémayaamba úwoima aaimá kwésemba pó'a simáimo agaráátinkaanda isáaro. ²¹ naaóv'á kentáá síkwá'náma Ááváramu Áánútu simámakaini'a índayavena ááninko áwí'a Áísákaamba óntan-taareira'a mósá ánkarena tuvuwíniye úwana Áánútu séna a'áo siráíye. Ááváramu mirá uráintavena Áánútu séna arupí umái má'yáne siráíye. ²² Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire kwésena íma miráwé su'mai uráivo simámakaintemba uráimba Áánútun-aaiyavena asiramái áraire širáimba á'a isaraawe. ²³ Áánútun-aai aúvávimbá agaimaréna séna Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyaanemo siráimba mináínkóná ááimba Ááváramu Áísákaamba tuvuwíndavena uráinka'a avora'á paáruráíye. naaémba Ááváramuntavesa sésa Áánútuna kwaásiman-íye siráawe. ²⁴ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kawe'-má'yái kwémayaawaiyavena Áánútu séna arupí umái má'yáawe kwésivo Áánútun-aaiyavesa áraire sésa íma kawe'-má'yái kwémayaiyawaiyavena Áánútu séna arupí umái má'yáawe íma síníye. mináimbá ívé'a kwéisaawe.

²⁵ Áánútun-aai aúvávimbá naaóv'á agaimaréna moórá-ininko eénánk'á nááún-ininko áwí'a Ár'é'api ó'onkaa-ininkona kwaasái siráíye. Yósúwa maramá aúp'á koawánaakaiyo séna ti'marówasarai minínínkóná naaúmpa'a tuyaná mindárai táái iséna áraire séna kwenamááraa tókamovo séna moórá-ampa'a agaráátinkowasarai kóuraaiye. minínínkó mirá uráintavena Áánútu séna arupí umái má'yáin-inimban-íye siráíye. ²⁶ timámbá kówisasamo kwaásimo púwóntemba Áánútun-aaiyavesa áraire sésa íma kawe'-má'yái kwémayaawai miraráán-umai íma tirunkakémbá áraire kwésevo tóikakemba kwésewe.

3

tói-kawaan-oro-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. Áánútuna mayái agaráátinkaiyam-bayai íma sáwívarawai mayánááovo moórá-morawai mayánááowe. agaráátinkai-mayaiya kwémayaundawaiya Áánútu asiramáíya kwésisaa índarakemba úwoi-kwaasi miwítí mayáiyávéna úwoisamba tísaa íníye. mindáyave'a íma sáwívarawai sé'a agaráátinkai-mayai mayánáe sénááowe. ² amáparawaiya évaka-tantaa'a sáwíta kwéundayaawe. tói-kawaan-esa kawer-áiné su'mai kwésewai árai'a kawe-kwáásí mésa túra'a amápa-tantaaka'a kanaán-umai kwégarakwiyo.

³ moórá-aimba imáyáa oro. anóm-poi áwí'a ósimba kwaási kentí imáyáaomo kwín-ámpá'ó kónáesamo ombá óipimba ákí-asirayan-tamayo'a áárankesa évarevar-ayaaira'a ándáma arikwímai tiyáámpimba tokésa kentí imáyáaomo kwín-ámpá'á moórá-ayampar-anda tavisewaná minánóm-póimá kwégwiye. ⁴ nompí-sípígwará'á imáyáa oro. mindá anón-tantaa'a isaná undágoma améntámai ópa'a tuwánáe kwéisananivo avúsúmaenamo nááin-tamayo'a íma anón-tamayo'an-ivo sáwiyan-tamayo'a kwemó kónáe sipá'á mintámáyó'á kwántáísana minánó-sípígó kwégwiye. ⁵ maarágwará'á imáyáa oro. kwaásiya anón-tantaa'a únanaya sóikoma sáwiyan-tantaako sáwívar-aimba kwéseña sýyaama maimaéna kwéiyimba imáyáa oro.

aiva'á sáwiyan-irama karéna kámaena anón-umi'a kwégoutaapaiye. ⁶ iramó kámae kwéna anón-umi'o sáwí'o intembá sáwí-ainko miráumai kwégwena amápa súwawaata sáwí'a úmaena kwégwiye. sáwí-ainkona mayáigó amápar-ayampa'a amápa-sawi-mayaigomba kwéusayaaitaiye. misáwí-yántáákóná ááimba Sáátáánigompimba kwéena kentáásí mayái tasáwí'a kwéena amápar-ayampa'a kóyáwé kwéiye.

⁷ aváá-kwái-kwaamba numamá irankavayaambá noyáá'a amí'mír-umai kárákwiraambanivo ⁸ sáwí-ainko usáyaaitarain-tantaa'a pósa kwaási íma kanaán-umai kwégarakwiyowe. kwaavainkómó kwaásimo vaisanamó sáwí'o intembá sáwí-ainko mirá kwéiye.

⁹ kentáá sói'nei kentáásivowa Ísóigo áwí'a mósá maréta Áánútu kweiráání'a úmakain-kwaasi simái sáwíta kwéune. ¹⁰ mimbórá-sóípinkéntá kawer-áimbá kwésesta sáwí-aimba kwésesta kwéune. kesí kwaásiyono. mirán-ááínkó sáwí'a kwéiye. ¹¹ nonayumpinkémbá íma kawé'-nónkwará sáwí-nonkwara'a kwégumiye. ¹² inaómá íma terarambá iyáísana túsigoma kondóí-aramba íma kwéiyaiye. uwí-nónkó íma kawé'-nómbá auvínasa kwaási nánááowe. mindáyavena mimbórá-kwáásígómpinkémbá kawer-áinkwára sáwí-ainkwara'a sisaná mirán-ááínkó sáwí'a kwéiye.

kawer-ímáyáá Áánútumpakemba kwégumin-kwasai.

¹³ keinárawapimba évakarawai kawer-ímáyáá torésa kawer-isáí-yántáá'a toráawai mésa kawer-ímáyáágwára-kwáásí pósa íma túma mésa iyésa kawé'-máiyái maésa kawé'á umái méwa'a tuwáné'a sé'a kawer-ímáyáágwára-kwáásímán-owe sénááovo ¹⁴ keinárawapinkembo évakarawaimo miwítí kwaásima tirumbá sáwí'a umátinkesa sésamo anón-kwaasi-i'a ovó sésamo keyáá anón-kwaasi-i'a umái ménaumnemo sénááombo ésa miwí túma maimaésa iyésa kesávái kampa'á sésa kawer-ímáyáágwára-kwáásí úne seváínivo. ¹⁵ mirán-ímáyáá íma Áánútumpakemban-ivo marapákémbá kwaásiti imáyáa Sáátáánigona imáyáavinkemba kwésewe. ¹⁶ évakarawaimo miwítí kwaásimo tirumbó sáwí'o umátinkesamo sésamo anón-kwaasi-i'a ovó sésamo keyáá anón-kwaasi-i'a umái ménaumnemo sénááombo ésa íma moóráva'a tágárotamai maésa ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a úmae iyónááomba mindá marapákémbá kwaásiti imáyáa Sáátáánigona imáyáavinkemba kwéovo

¹⁷ Áánútumpakemba kawer-ímáyáá tokáawai kawéré su'mai ésa íma sáwíkwara'a ombá paru kwéesa íma aisampinkémbá kwésesta ó'on-kwaasi táái kawé'á umái kwéisesa tirumbá kwéumatinkesa umbai-í'o on-kwáásí kwétuwa'naa-esa íma kaumbo-káér-aimba sésa íma taainkaar-umai kawé'á umátinkaa sáwí'a umátinkaa kwéovo amápa'a kawéré su'mai

kwéumatinkaawe. ¹⁸ paru umái maénáe síyawai paru umátinkaiyasa tuwánésa miráumai paru umái ménaaowe.

4

marapá-tántáátávésa imáyáa kwéon-kwasai.

¹ keinárawapimbo aaisambó sé'o áwáá'o sé'o mirámó kwéomba miwáná ááimba maará kwéiye. sáwí-yantaakomo tirááímo taintávésa imáyáa owaná minímáyáágómá tátoraisana aaisambó sií-áimbá kwévaariye. ² tirááímo tain-tántáá'ó makáawa'o ombá tuvúwónana puwina'a kemá mayánáe-imayaa kwéowe. ó'owiti náaindaamba túran-anda é'a íma kanaán-umai mayánááontave'a aaisambá tiyé'a áwáá'a kwésewe. tirááímo tain-tántáátávésa Áánútumpa'a íma áísaa owaná póna íma kwétimiye. ³ Áánútumpa'o áísaa ombá áísaa on-tántáá'á íma kwétimiye. sirááímo tain-tántáá'á kesávái mayánáe sé'a Áánútumpa'a áísaa ombá misáwí-ímáyáá tokáantavena íma kwétimiye. ⁴ aaraimó kwaairakémbó tiyuwésamo ó'on-kwambo máyáantemba Áánútumbo auwé'o kwégon-kwaasiyono ísáaro. marapá-tántáá'ó imáyáamo eéme'o é'a Áánútuna namuro-kwáásiráámbá kwéovo mináimbá imáyáa oró. marapá-tántáá'á mayánáe símae iyiyawai Áánútuna namuro-kwáásiráámbán-owe. ⁵ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútu séna kesimambá kempímbá maráúnda sáwí'an-ovo sé'a asiramái kwégarakwiyune siráíye agaimaréna siráimba mináimbá íma úwoi-aimba-ivo árair-aimba-ivo imáyáa oró. ⁶ ánivo Áánútuna imáyáa úndayavenaya súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaintaawe. Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútu kentúmo maimaé kwéiyowai kwétuwentayuwaivo kwe-naísamaivimba kwémaewai kwétiravayaiye agaimaréna siráimba póna Áánútu súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaintaawe.

⁷ mindáyave'a Áánútun-aaí isé'a kwenáísamaivimba máyáaambanivo Sáátáánigon-aaíyave'a a'áo síyanamo éna ááema tiyuwéna kówina'a ⁸ Áánútuna egwaa'ó méwanamo éna Áánútu kentí egwaa'á méniye. sáwí'o kwéowai kawé'o umáímo ménaaontave'a imáyáa é'a misáwí-yántáá'á túwáaro. Áánútuna imáyáawe marará-ímáyááwé tokáawai sáwí-imayaa tuwé'a kawer-ímáyáá oró. ⁹ sáwí'o kwéontave'a íma aamoí é'a kanagí'á kwéte'a máéro. sáwí'o kwéontave'a íma kwírááíma síyamba tóí'a matuwé'a máéro. sáwí'o kwéontave'a tirunkó íma kawé'á éna sáwí'a kwéina'a máéro. ¹⁰ Ísóígon-aaí isé'a kwenáísamaivimba méwana kwemá mósá tinkáníye.

¹¹ kesí kwaásiyono. kentí kwaásiyave'a keiyái íma sáwí-aimba seró. Áánútu amáán-aimpimba séna íma mirán-oro siráimba pó'a mirámó kwéomba Áánútuna amáamba simái sáwí'a umánke'a sé'a sáwí-amaamban-iyé sembá mindá kampa'á kwésewe. Áánútuna amáambo taaínkaar-uré'o sé'o sáwíyan-amaane anón-amaane kwése'a minamáámbá íma kawé'á umái kwaré'a kwéaraaisuwaawe. ¹² Áánútu kweyáá amáamba siménaya kwaási kwétaaínkaar-ena kanaán-umai kweyáá kawer-ámpá'á

mégwétinkena kweyáá kwaási ánásasuwaníye. mindáyave'a kwaási keyáárika'a íma taainánaáovo Áánútuna mayáímán-íye.

ímo túmo maimaé iyí-kwásái.

¹³keinárawa'a imáyáa é'a sé'a ívéra'i. aaváyaawa'i. anón-daopa'a komé'a mayái kwémae'a moórá-íma maisuwé'a sáwívar-ontamba mayánaumne. mirán-áimbó kwésewai ísáaro. ¹⁴aaváyaavimbo ainámbó sáwíyanka'o kwénamo ááemo turákwintemba keinárawa'o máyáamba miraráán-umai ááema ánásanaaowe. aaváyaa kentópa'o tínín-tantaa'a íma ísaraawe. ¹⁵mindáyave'a kwésen-aimba íma ókwara'a sé'a maará seró. Ísóigomo owémó sína'o é'a mirá ónaumpo ímo owémó sína'o é'a íma mirá ónaumne seró. ¹⁶mirán-áimbá kwése'a kentí imáyáavinkemba kentúma maimaé kwéíye'a anóni'a umái ménae kwésemba mirán-imáyáá sáwí-imayaaman-íye. ¹⁷miráumai ísáaro. kawe'ó úgóná ááimba ísámai ivátuwesa mirámó ónááomba sáwí'a ónááowe.

5

óísankwara-kwaasiti kwaasái.

¹óísankwara-kwaasiyono. senda-áimbá ísáaro. kentópa'o umbai-yántáá'ó tínimba anón-imayaa kwé'e'a kanagí'á kwéte'a ménaaowe. ²sáwívar-oisamba makáan-oisamba atúnkaisana sáwívar-unankwatoi kwaigo ánáamba káráyuwaisana ³óntamba makáamba atúnkaisasa kwaási awánésa sésa íma túwa'náa ombá makáawana atúnkaiye sénááomba iramó ane'ó kwégainten-umai sáwí-meyamba kentópa'a tíníye. sáwívar-oisamba makáambanivo Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaama tíníye. ⁴kentí kígau on-kwáásítí meéyámbá íma kawe'á umái tímé'a sáwí'a kwéomba Áánútu awánaraiye. minkwáásí anónkar-anonka'a kwésewana Áánútu asirayánkwaráwái kwéisaiye. ⁵⁻⁶marapá'ó máyáanka'a sáwívar-oisamba maré'a kentí imáyáavinkemba kembó tínkáim-bayai kwémayaawe. ímo sáwí'o uráan-kwaasi aavimbá maitínkówa'a íma anondá aai suwa'á tínkamuwasa pukáawe. póimo toómbó kwétimewanamo anón-íساسamó tuvú'naantemba kembó tínkáisa'o mirámó kwéomba Áánútu sáwí-meyamba tímíníye.

asiramái mésa námúnaa kwésen-kwasai.

⁷mindáyave'a asiramái maimaé kwéíye'a Ísóigo ókwara'o kumínimba amu'maráaro. kígau avowámá kígau úmakena amu'maréna séna kaeká'á aa'á téna kígau anón-ína'a nánáe séna amu'maráíntemba ⁸miraráán-umai Ísóigomba amu'makéwana kumíníye. Ísóigo sáwíyanka'a kumínimba pó'a asiramái aánoumaji máéro. ⁹Áánútu aavimbá maitínkánívo kentí kwaási íma í'ái tínkáaro. Áánútu aavimbá maitínkánín-kanaa sáwíyanka'a tíníye.

¹⁰kesí kwaásiyono. naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowaimo uráamba imáyáa oro. Ísóigo simátímakon-aimba simátíma'mae iyúwasa íma ísówana umbai-yántáá'á sáwíva'a miwítópa'a túwasa Áánútun-aaí íma ivátuwesa asiramáimo mésumo uráantemba miráumai máéro. ¹¹naaóvá'á Áánútuna imáyáa ésa asiramái máyón-kwaasiyaveta séta Áánútu kawe'á umátínkarain-kwaasiman-owe kwésune. naaóvá'á moórá-kwaasi áwí'a Yópoma uráin-aimba imáyáa oro. umbai-yántáá'á sáwíva'a kwenópa'a túwana Ísóigontavena asiramái maí'mai'a úmae kwéiyuwana naaémba

Ísóigo kawe-tántáá'á ámakaiye. miráumai Ísóigo anón-arumba umásinkena kwésuwa'naa-iyé.

¹² kesí kwaásiyono. anón-aimba ísáaro. kentááiyavesa áraire sénááontavesa íma tiká'á kwémare'a árair-aimba súné sembá kwíyómpa'a máyáiwai aúranka'a árai'a kwésune íma sé'a marapá-kwáásí túranka'a árai'a kwésune íma seró. ániwo owémó sé'o é'a úwoi owé sé'a íma tiká'á kwémare'a seró. a'áomo sé'o é'a úwoi a'áo sé'a íma tiká'á kwémare'a seró. mirámó síyanamo éna Áánútu mináíntávéna íma sáwí-meyamba tímíniye.

¹³ keinárawapinkembo umbai-yántáá'ó mayáiyawai Áánútunka'a námúnaa seró. keinárawapinkembo tirunkó aamoí iyawai monor-ímá kwésesa Áánútu áwí'a mósá máráaro. ¹⁴ keinárawapinkembo tí'o índawai Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi tááyaiyasa tésa Ísóigona asirayámbá imáyáa ésa masawémba túra'a pétinkesa námúnaa seró. ¹⁵ Áánútumo siráintemba íniye kwésesa námúnaa kwésemba póna Áánútu minkwáásí kawe'á umátinkena usásintinkena minkwáásímó sáwí'o uráiyano éna miwívinkémbá maitiyuwániye. ¹⁶ mindáyave'a kentí kwaási sáwí'o kwéomba avora'á simátimé'a námúnaa simái túwa'naa oro. mirámó íyanamo éna tí'o índamo éna Áánútu asóvatinkaniye. arupí umái máyáawaimo námúnaa kwésemba Áánútu iséna asiramái kwétuwa'naa-iyé.

¹⁷ naaóvá'á Áánútun-ai simátimakowai áwí'a Íráiyaa ména kwemá kesáámó úndanten-kwaasi ména Áánútunka'a asiramái námúnaavinkemba séna aa'á íma tíno súwana íma aa'á téna kaumbo-ímá umái avamoraé-kwiyomba maisuwówana íma aa'á túwana ¹⁸ minkákémbá naaémba námúnaavinkemba aa'á tíno súwana aa'á túwana kígauva'a amápa-tomba kawe'á uráiyé. miráumai arupí umái máyáawaimo námúnaa kwésemba Áánútu iséna asiramái kwétuwa'naa-iyé.

¹⁹ kesí kwaásiyono. keinárawapinkembo évakarawaimo kawer-ámpá'ó tuwáiyá'o é'a méyavisiyasamo tésamo kawer-ámpá'ó tíya'o é'a kawe'á umátinkanaaowe. ²⁰ sáwí'o uráiyawaimo méyavisiyasamo sáwí-ampa'o tuwésamo Áánútumpa'o tíyanamo éna Áánútu misáwí-yántáá'á sáwíva'a maitiyuwáinasa Áánútuna némpa'o iramó kwégaindava'a íma kónááowe. mináímbá imáyáa oró.

kemá Yémésimo sùnda-aimba ánásaiye.

1 Pítaa

Ísu kwíyómpa'a irówana Pítaa Ísuna kwayó-kwáásí moórá-kwaai umái sísamaivakemba éyain-iyá'yo. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái mátimakaiye. Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasiyavesa aká'áamba simái sáwí'a kwéumatinkomba miwítí imáyáa asiramátinkanæ séna Ísuntavai ísámai asiramái máéro séna Pítaa maanámbá agaimái mátimakaiye.

1 kemá Pítaa maanámbá maanáúvái'imbá agaimarúmpo ísáaro. kemá Ísu Káráisitina aantá-kwaasi úndanivo Áánútumo séna kesí kwaási owémó siráin-kwaasi ísáaro. kwatúwówa'a kentí maramá tuw'é a kóyáwé é'a Pontasi-márávare Kárésiyaa-maravare Kápátósiyaa-maravare Ésiyaa-maravare Pítíniyaa-maravare miráumai-marava'a kóyáwé uráawai ísáaro. 2 naaóv'á Áánútu kentáasivowə keinárawatavena séna itámaraanasa kesí kwaási-i'a ónááowe súwana Ísu Káráisti puwúwana kwená naaemá kumúwəna keinárawa'a kawe'á umátinkaina'a kwenáái taagwiyavónááontavena Áánútun-amanko Áánúntunde-i'a umátinkaraiye. Áánútu úwoi túwa'naa úmae iyéna paru umátinkáva'a iyina'a ménaaowe.

Áánútu to'mayaa umásínkarain-kwasaiya.

3 Ísóigo Ísu Káráisiti avowámá Áánútu kwenáwita mósá maráúmne. kentááyavéna anómba arumbá umásinkenaya Ísu Káráisitimba pukáámpinkemba usásinankaraintavena aúnaí'ó umáiya máyaunda-i'a umásínkaraimba póta naaéntaamo ménaundayaveta amu'maréta máyaumne. 4 kwíyómpa'o oménaundaya Áánútu to'mayaa umásínkarainta íma sáwí'a umái ánásena kwaikwai'a ínimbaniye. 5 Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáantavena kwená asirayándéi kweukáámbá umái tiyótinkena Ísu Káráisitimo kumíndara'a sáwí'ó umáimo máyáampinkemba kuntí'mai to'mayaa umátinkarain-tantaa'a agaráátinkaniye.

6 mindáyavena kentirunkó kawe'á íno. ívé'a ó'on-o'on-umbai-yantaa'a kentópa'a kwénamo umbaimó taimbá sáwiyanka'a kwéna naaémba ánásainana kentirunkó kawe'á íníye. 7 umbai-yántáá'á kentópa'a kwáyáinka'a Áánútuwemo asiramáimo mémba tuwánésa sésa árai'a Áánútuwe aráápamai máyáawe sénááowe. moórá-ontamba áwí'a kóri-ontamba aamoí kwéon-tantaa'a imbánivo kíto-tantaa'an-ivo Áánútuwemo aráápamaimo máyáamba mindá anón-tantaa'an-íye. minóntámbá iravimbá kágwisana sáwí-yantaa'a ánásaisana kóri-ontan-uramba túkúmai kwégwaiye. miráumai umbai-yántáá'á kentópa'a tisa'á Áánútuwe asiramái mé'a kwesé aráápamai méwana Ísu Káráisiti kumíndara'a kentúwí'a anómba umátinkena aamoí umátinkaniye. 8-9 Ísu Káráisitimba íma túrandei awánaraavo úwoi kentirumbá kwéamewe. íma túrandei kwéawanaavo kwenááiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáawe. kwenááiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáantavena sáwí'ó umáimo máyáampinkemba kwéiyatinkaiye. mindáyave'a anón-aamoí

kwé'e'a mindáyave'a aai símae kwéiyiyana mirán-áimbá íma ánásaina'a anón-aamoí ónááowe.

¹⁰ naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai Áánútu keinárawa'a úwoi kwétuwa'naa-in-aimba siráawe. Áánútu sáwí'ó umáímo máyáampinkemba iyátinkanin-aintavesa sésa mináínkóná ááimba nóran-aina'iyó sésa Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba awánantesa iráawe. ¹¹ Káráísitin-amaanko miwívimbá ména Káráísitimbo áí'ó índai'ó umánkaiyanamo naaémbo ságayambo paárinin-aimba simátímakowasa miwí kesávái-áimbá sésa mináimbá nááwantavena simbá póna nósa-tawai paáriníyo sésa Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba awánantesa iráawe. ¹² miwítí mayáígówé simátímakon-ainkowe íma miwí túwa'naa ena keinárawa'a naaémbo paáronaaon-kwaasi túwa'naa ínimba mindá Áánútu agaráátinkariye. Áánútun-amankomba ai'marówana kwíyómpakemba kuména naaóvá'ó agaráátinkaron-aimba simátímakowasa mináséi-kwásái simátíma'maesa kuwa'á ísaraawe. kwíyómpaken-kwayo'narawa'a mintántá'á awánanae sésa ombá miwívimbá íma sáwí-yantaa'a kwáyáísana Áánútumo iyátínkáim-bayai íma kanaán-umai kwéawanaawe.

arupí umái máéro-kwasai.

¹³ mindáyave'a arupí-imayaa é'a kárákwiyoro. Ísu Káráísiti kumíndara'a kawé'á umátinkanintave'a amu'maré'a asiramái máéro. ¹⁴ Áánútun-aaí ísámai kawé'á oró. Áánútun-aaímo ímo ísaronka'ó sáwí-imayaayave'ó tirááyave'ó uráantemba íma mirá é'a Áánútun-aaí ísámai kawé'á oró. ¹⁵ Áánútumo tááyaraiwaimo kaweré su'maimo kwéintemba amápa-tantaa'a kaweré su'mai oró. ¹⁶ Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna kemó kaweré su'maimo umáímo máyaudentemba mirán-oro Áánútumo siráimbaníyo kaweré su'mai oró.

¹⁷ Áánútu arupí umái sáwí'ó uréwai sáwí-meyamba tíména kawé'ó uréwai kawé'méyámbá tímíníwaintave'a námúnaavinkemba sé'a kesivomán-iyé sé'a pó'a marapá'ó kwááyumo máyáanka'a anóndakoman-iyé sé'a kwená imáyáa úmae iyóro. ¹⁸ kentíkwá'náma úwoi-mayai-amba kwárówana Áánútu keinárawatavena mirán-ámbá kwaráávo séna meéyámba'mai ayútinkariye. kentí meéyámbá kóri-ontambo ánásanin-tantaakaamba ímanívo ¹⁹ Ísu Káráísitína naaegómá usáyaaítarain-daaegoman-iyé. sáwí'ó uráankakemba íma sáwí-meyamba mayánááontavesa sipísípi-araa'a tuv'ú'mái Áánútumba ámaakaanemba sáwí'ó uráundavinkemba ayúsinkanintavena Ísu Káráísiti ímo sáwí'ó urówai puwúwana kwená naaemá kunkáiyé. ²⁰ Áánútu kwíyómba maramá íma taróruronka'a mimbáyái mayáníntavena Ísu Káráísitimba ítámakaimba póna naaén-kanaa keinárawatavenawe séna marapá'á kumbéna ²¹ pukáimba pó'a Áánútumpa'a imáyáa kwéowe. Áánútuwe aráápamái mé'a sé'a árai'a kwesé uménaumne sénááontavena Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankena áí'maena ságayan-ayampa'a móankariye.

²² árai-aimbo taagwiyávóntavena mináínkó kentirumbá kawé'á umátínkaraisa'a mé'a Áánútuna kwaási kentí kwaási owa'á moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a asiramái mirá úmae iyóro.

23 Áánútun-*aai* kwaikwai'a ínín-*aimba* ísaraamba mináínkó aúináí'a umái máyáani'a umátínkaraiye. marapá-kéntínóvówí matínkaraawa'a máyáambanivo Áánútu mai'mai'a kwéiwai aúináí'a umátínkaraisa'a aúináí'a umái máyáawe.

24 mirán-áimbá Áánútun-*aai* aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna karaan-tantáaré kanaagunéwe aáyánkamaenamó marapá'ó kúmíntemba kwaásiye miwítí kawe'-máyaíyé miráumai ánásanivo 25 Ísóigon-*aai* kwaikwai'a kwéiye agaimaréna siráiyé. mináimbá áséi-kwasai simátímakaan-*aimba* ísaraamba mináínkó aúináí'a umái máyáani'a umátínkaraiye.

2

Ísu ávon-ontankaanda'an-iyé-kwasai.

1 aúináí'a umái máyáamba pó'a sáwí-yantaakomba tínaaemba umásuwe'a íma kampa'á sé'a íma kaumbo-káér-imayaá é'a kawe'-máyaímó kwémayaiyantavena kentirunkó íma simái sáwí'a umátínkaina'a túwíkwara'a íma simái sáwí'a umátínke'a máero. 2 umarambó náántavenamó tínkáintemba Áánútuna kawer-áintávéna mirán-umai táái tínkáino. Áánútun-*aai* toónkáámbá kwéne'a táákaevayan-kwaasiraamba umái mé'a Áánútuna aambá kwa'maé'a íyóro. 3 Ísóigo kawe'a umátínkaraina'a miráumai mé'a Áánútuna aambá kwa'maé'a íyóro.

4 naaóv'á á mono'-námbá óntandei urónka'a ávonkaan-ontamba awánésa úwoi-ontamban-iyé sésa tukáawe. miráumai Ísumba Áánútu kawe'ná'án-iyé séna ítámakaimba awánésa áukaawe. kwemá ávon-ontankaamban-ivo kwenópa'a teró. 5 óntandeimo naambó ontembá Áánútu keinárawa'nei kwená naankáámbá úmarena keinárawate méniye. kwená mayái-kwáásí é'a kwená mayáiyé su'mai kwémayaiyana Ísu Káráísiti túwa'naa ínimba póna Áánútu kentí mayáiyávéna aamoí íníye. 6 mindáyavena naaóv'á Áánútun-*aai* aúvávimba agaimaréna séna

Áánútu séna kawer-óntámbá ítámare'a naambó asiramáimo kwaikwai'o ínintave'a Sáiyono-naopa'a ávonkaan-ontamba makáumne. óntantavenamó siráintembo íníwaimpa'o agevamáimo ménaaowai íma tigeayávésa ónááowe siráiyé

mináimbá Ísu Káráísitintavena simái agaimakáiyé. 7 Áánútun-*aai*yave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáawai minóntánkó anómban-iyé kwésevo Áánútun-*aai*yavesa íma áraire kwésewai minóntánkóntávésa íma mirán-áimbá kwésewe. mindáyavena Áánútun-*aai* aúvávimba agaimaréna séna

óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráiyé

agaimaréna siráiyé. 8 moóráva'a agaimaréna séna

minóntánká'á tísamaima

turarésa tanaambá vánááowe

agaimaréna siráiyé. tanaambó vaantembá Áánútun-*aai* araisésa miráumai tanaambá kwévaawe. ááéma íma mirá uráanka'a Áánútu séna mirá ónááowe siráinka'a pósa miráumai tanaambá kwévaawe.

9 miwí Áánútun-aaí arááíráavo íma mirá é'a mimbórá-ándá-kwáásíráámbá é'a Áánútu ítamakain-kwaasi é'a anóndakona mono'-má'yái-kwáási é'a Áánútundeí-i'a umátinkarain-kwaasi owaná Áánútu túnkwiyan-ayampakemba kwená ságyan-ayampa'a mégwétinkaisa'a ó'oran-kawe'-mayai má'yáin-aimba kosimátima'mae naaónááontavena ítamakaiye. 10 ááema íma Áánútuna kwaási-i'a uré'a ívé'a kwená kwaási-i'a owaná ááema íma arumbá umátinkaraimba isaná ívé'a arumbá kwéumatinkaiye.

Áánútuna mayái-kwáásín-owe kwaasái.

11 kesí kwaásiyono. ó'om-baravaken-kwaasi pó'a marapá'á kwááyu mé'a mindáyave'a marapá-tántáátávésa tirááiyavesamo kwéomba tínaemba umátíme'a ímo tínaembo umátimiyano éna mîntántáákó tavisimái kentí imáyáa sáwí'a umátinkaniye. 12 Áánútunopa'o ímo tiráán-kwaasivimba mé'a kaweré su'mai úmae iyíyasa sáwí'a kwéowe suwááesa kentí kawe'-má'yái tuwánésa pósa Áánútuma marapá-kwáásiyávéna imáyáa índa-kanaavimba kogwantésa kwenáwí'a mósá maránááowe.

13 Ísôigonatave'a imáyáa é'a marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áikwiye'a aiva'ó kárákwiraiwai aísamaivimba áikwiye'a 14 kwemó usásintinkaraiwai tísamaivinkwara'a áikwiyo. sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba tímésa kawe'ó kwéowai kawer-áimbá simátimenaontavena usásintinkaraiwai mindáyave'a tísamaivinkwara'a áikwiyo. 15 Áánútu maarámó ónááontavena arááíma kwétaiye. kawe'ó íyasamo ésa sáwí-imayaavinkembo úwoi-aimbo kwésewai táái kentí kawe'-má'yáigó itániye. 16 Áánútu kentí sáwí-imayaago tátokaimpinkemba iyátinkaraisana póna íma tátokaisa'a mé'a miráumaimo má'yáamba íma aúpá'á sáwí'a kwé'e'a Áánútuna mayái-kwáási pó'a kwemó sinteni'a kwé'e'a 17 amáparawaiyave'a imáyáa é'a Áánútuna kwaási kentí kwaásivimba kentirumbá kwétime'a Áánútu áároi kwéinkaise'a mé'a marapá'ó kárákwiraiwai áái mósá maráaro.

Ísumo uráinteni'a mirán-oro-kwasai.

18 mayái-kwáásiyóno. kentí anón-kwaasi táái isé'a síyanteni'a mirán-oro. íma kawer-ánón-kwáási tááiye su'mai isé'a túwáávitemo íyan-anon-kwaasi tááigwara'a ísáaro. 19 keinárawa'o ímo sáwí'o íyasamo umbai-yántáá'ó úwoimo tímíya'o Áánútuntave'a imáyáa é'a asiramáimo méwanamo éna Áánútu kawe'á umátinkaniye. 20 ániwo sáwí'o íyasamo tinkamiyambo aánoumaimo méwanamo éna Áánútu kentúwí'a íma mósá marániye. ániwo kawe'ó íyasamo tinkamiya'o asiramáimo méwanamo éna Áánútu kawe'á umátinkaniye. 21 Ísu Káráísitimba áí'a úni'a umánkaraamba keinárawatavena imáyáa éna asiramái ména mirán-ámbá agaráátinkaraimba pó'a mirán-oro. mirá ónááontavena Áánútu tááyariye. 22 Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna íma kampar-áimbá séna íma šáwí-aimba simbá ísaraawe Ísuntavena mináimbá agaimaréna siráíye. 23 simái sáwí'a umánkowana anondá íma sáwí'a umátinkowasa áí'a úni'a umánkowana anondá sáwí-meyamba mayánááowe íma simátimena arupí umai-meyambo tímíniwaina imáyáa asiramái uráíye. 24 Ísu Káráísiti sáwítaamo uráunda-meyamba maimaéna taaira'á pukáíye. sáwí'o kwéundaya sínaemba umáméta arupí

umáíya ménaundayavenaya pukáíye. kwenáúmo sáwí'o umánkaraantavena póna kentáá kawé'a umásinkaraiye. ²⁵ keinárawa'a uwóváguraawana tí'maena tisa'á keinárawaka'a kárákwiraiwaina aampa'á kwégwaraawe.

3

aarakwátí kwaasái.

¹⁻² aaraiyónó maarán-oro. kentuwai'máá táái isáaro. kentuwai'máápinkemba évakarawai Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésesa máyáawai kembá tuwánésa Áánútumpa'a ténááontave'a kawé'a umái méwasa tuwánésa Áánútun-aaiyavesa áraire sénááowe. íma ayáátáar-aimba sé'a Áánútuntave'a imáyáa é'a kawé'a umái méwasa tuwánésa Áánútun-aaiyavesa áraire sénááowe. ³ kwaási aráá'a súrampimba sivúwóvo sé'a íma konaarirí é'a kawer-únánkwátói konaariríyávé'a íma anón-imayaa é'a ⁴ paru umái kentirunkó kawé'o ínimba íma ááéma ánásainana mindá Áánútu aúranka'a kawé'an-íye. ⁵ naaóvá'á aarai Áánútuntavesa imáyáa ésa kwemó to'mayaa umátinkaron-tantaa'a amu'marésa máyón-inimba miwí tuwai'máá táái isésa kawé'a umái maémambaniye. ⁶ minínímpínkémbá moórá-ininko áwí'a Séráa awaikó áwí'a Ááváramu úwana kwenáái iséna kesí anóndakoma óne siráíye. kawé'ó é'o ímo amápa-tantaatave'o táátave'o é'o é'a kwenayáámumbaari'a ónááowe.

⁷ miráumai kwaaimó é'a maarán-oro. kentuwainímbáá'a kawé'a umátinke'a miwí túma íma asiramái kwáyáintave'a imáyáa é'a túwa'naa oro. keináraware kentuwainímbááre aúnái'a umái ménaaontavena Áánútu kawé'a kwéumatinkaivo mindáyave'a kawé'a umátinkáaro. mirámó iyamamo éna moórá-umbai-yantaako kentí námúnaa-ampimba íma itáníye.

mimbórá-ímáyáán-oro-kwasai.

⁸ moórá-aimba isáaro. kentúma íma maimaé iyé'a mimbórá-ímáyáa é'a keáváráwáinóndaamo imáyáamo ontembá moórá-morawai mirán-imayaa é'a túwa'naa oro. ⁹ sáwí'o umátinkaiya'o é'a anondá íma sáwí'a umátinkáaro. sáwí'-aimbo simátinkaiya'o é'a anondá íma sáwí'-aimba simátinkáaro. sáwí'o iyawai anondá kawé'a umátinkáaro. Áánútu tááyonka'a kawé'a umátinkaumne siráimba pó'a kawé'a umátinkáaro.

¹⁰ mindáyavena Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna évakarawai ayáátááka'a sirunkó kawé'a ína'a ménae sésamo ésa kamparáiné sáwí'-aine ¹¹ sáwí'o kwéon-tantaare tínaaemba umámesa kawé'a ésa paru umái ménaaontavesa tiyáántán-kwimai máéro. ¹² Ísóigo arupí umáímo máyáawaira'a kwégarakwiyena miwítí námúnaa kwéisená túwa'naa éna sáwí'o kwéowai ánaaemba kwéumatimiye agaimaréna siráíye.

¹³ kemá tiyáántán-kwimai kawé'a kwéomba pósa íma sáwí'a umátinkanaaombanivo ¹⁴ arupí umái máyáambo umbai-yántáá'ó timíyanamo éna Áánútu kawé'a umátinkanivo minúbái-yántáátávé'a íma anón-imayaa é'a minúbái-yántáá'ó timínin-kwasiyave'a íma táátave'a é'a ¹⁵ Ísu Káráísitintave'a kawer-ímáyáa kwéé'a kwentávé'a sé'a kweyáá Ísóigoman-íye síyasa tísa esamo sésamo Áánútuntave'o imáyáamo ombá nóra simáíya kwéoo síya'o é'a kawer-áimbá simátimenaaontave'a to'mayaa umái mé'a ¹⁶ kawé'a umái kwempakémbá simátiméro. kentirunkó íma

kae'náé'a éna arupí umái kwaína'a Ísu Káráisitimpa'a aráápamai arupí umái máyayasa évakarawaimo simáimo sáwí'o umátinkaiyambo ésa miwí tááigo tosé'mái tigeamá íniye. mirá ónááontave'a kárákwiyoro. ¹⁷ kawé'ó kwéombo Áánútumo ímo ítátinkainasamo ésa umbai-yántáá'ó timénááomba mindá Áánútundein-iyé. ániwo sáwí'o kwéombo umbai-yántáá'ó timénááomba mindá kentí ááinkoman-iyé. ¹⁸ miráumai ímo arupí umáimo máyáawai Áánútunopa'a kónááontavena Ísu Káráisiti arupí umái máyáiwai mimbórá-táwai puwéna mimbáyáimá ánásaraiye. kwenáúgo pukówana amankó ména ¹⁹ évakarawai timankó ándáraambo kwímai máyómpimba kwenáái kosimátimakaiye. ²⁰ naaóv'á moóráwai áwí'a Nówaa ména non-avóvomayaapa'o kwínín-damba úmakonka'a Áánútu kesáái isáaro séna timu'marówasa kwenáái arááísúntavesa pukówana naaémba Ísumo puwú-tawai miwí timankómbá kwenáái kosimátimakaiye. avakaumboé-kwaasi non-avóvomayaapa'o kwínín-daumpa'a umáyówana miwí nonkó íma nawíkwasa íma puwésa kawé'a umái maémáembaniye. ²¹ mindónkómó uráinten-umasitai'a mono'nómbá kwévetinkaawana Áánútu tí'mai kawepá'á mégwétinkaiye. nombó kwévetinkaamba paáká-kúrákémbá íma kwésese ovo Áánútumba áisaa owaná tirumpimbá íma aai kwaíndayavena sáwí-imayaa maitiyuwániye. Ísu Káráisiti pukáimpinkemba usásinkaintavena sáwí'o umáimo máyáampinkemba tí'mai kawepá'á mégwétinkaiye. ²² Ísu Káráisiti pukáimpinkemba usásinena Áánútu ayáánurapa'a asirayán-áyámpá'á uména kwiyómpaken-kwayo'naraware anóndaraware asirayándáraware miráumainarawaka'a kwégarakwiyiye.

4

Áánútuna imáyávinkeni'a oró-kwásái.

¹ Ísu Káráisiti áí'a úni'a umánkówana asiramáimo imáyáamo uráintemba keinárawakwara'a asiramái imáyáa oró. túra'o tí'o úni'o umátínkówai miwímó sáwí'o ónááon-imayaago íma tátokaiye. ² marapá'ó máyáamba sáwí-imayaayave'a tirááiyave'a íma kwé'e'a Áánútuna imáyávinkeni'a oró. ³ Áánútunopa'o ímo tiráán-kwaasimo kwéontemba keinárawakwara'a mirá uráavo ívé'a íma mirá kwéowe. ááema maarán-umai áwáyo-tantaa'a kwé'e'a sáwí-imayaayave'a tirááiyave'a kwé'e'a uwo'aó'-nómbá kwéne'a uwo'aó'á kwé'e'a toómbá námae kwéiye'a uwo'aó'-nómbó kwéne'o uwo'aó'ó ónááontave'a torupamáí mé'a kígaumo umándanaao sumpur-áinkón-ááima mósá maré'a kwaántá-kwaasiyonti imáyaa mósá maré'a mirá uráambanivo ⁴ ívé'a íma miwísé torupamáí mé'a mirá-sáwí-yántáá'á íma owasá tuwánésá sésa ívé'a nóra séra íma mirá kwéoo simái sáwí'a kwéumatinkaawe. ⁵ Áánútu to'mayaa umái ména pukén-kwaasigwara túvamaimo mén-kwaasigwara'a miwímó máyáawaina ááimba tísaa ínasa simáiyana miwítí meéyámbá timíníye. ⁶ marapá'ó máyónka'o uráambeyama mairésamo pukáawai Áánútumo máyáintemba miwí timankómó miráumaimo ménaaontavena Ísu Káráisiti kwenamankó kwená áséi-kwasai púwún-kwaasi kosimátimakaiye.

Áánútu mayáígóná asirayámbá tímakain-kwasai.

⁷ amápa-tantaa'a ánásanin-kanaa sáwíyanka'a tínimba pó'a námúnaa símae'a kwéiyon-aimpimba kawer-ímáyáá umái kárákwiyoro. ⁸ moórá-morawaivimba kentirumbá timí-timí kwéé'a mirámó é'o é'a sáwí'o umátinkanaaomba mirá-sáwí-yántáátáv'é'a íma anondá ónáe-imayaa é'a ⁹ namu-kwaasímó tiyamba naambá toombá tim'é'a íma í'ái simátínkáaro. ¹⁰ kawe'á umátinkanaaontavena Áánútu moórá-mora-kwaasi ó'on-o'om-bayaigona asirayámbá tímakaimba pó'a íma úwoi maé'a minásíráyándéí moórá-mora-kwaasi túwa'naa oro. ¹¹ Áánútun-aaí kwésimatimewai mináín-úrumba arupí umái simátíméro. kwétuwa'naa-owai Áánútu kwétimin-asirayandei túwa'naa oro. Ísu Káráísiti kwétuwa'naa-isa'a mirá kwéé'a mindáyave'a amápa-tantaatave'a Áánútu áwí'a mósá kwémaraawe. Áánútu áwí'a anómba kwaíkwai'a kwéisana kwená asirayánkó mirámó kwéimba mindá árair-aimban-iyé.

Ísumbo umánkaraantemba kembá tí'a índai'a ónááon-kwasai.

¹² kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi owaná kentópa'a anón-umbai-yantaa'a timbá minúbái-yántáápímbá mé'a mindáyave'a íma táátave'a é'a sé'a ó'oran-tantaa'a kesópa'a tiráiyé íma seró. Áánútuwema asiramáiya máyáantavaiya'i. íya asiramáiya máyáantavaiya'iyó. minúbái-yántáá'á kentópa'a kwétiye. ¹³ Ísu Káráísitimbo áí'o úni'o umánkóntemba keinárawa'a tí'a úni'a umátinkaraamba póna kentirunkó kawe'á ínana Ísu Káráísiti ságayankwara'a kumíndara'a kentirunkó anón-kawe'á íniye. ¹⁴ Ísu Káráísitina kwaásima ontávésamo simáimo sáwí'o umátinkanaaombo é'a íma imáyáa íyana kentirunkó kawe'á éna Áánútun-amanko ó'oran-amanko keinárawate máyáintavena kentirunkó kawe'á íniye. ¹⁵ keinárawapinkemba íma moóráwai kaekó kwaási tinkámbai puwésa íma umóyámbá ésa íma ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a ésa íma aosaambá kwiyésa mirámó iyawaimo ésa sáwí-meyamba mayánááovo ¹⁶ Ísu Káráísitina kwaási-i'o onkákémbó umbai-yántáá'ó timíya'o é'a íma táátave'a oró. miwí tirunkómó sáwí'o kwéinasamo Káráísitina kwaási owémó kwésiyamba Áánútumpa'a súwi seró.

¹⁷ Áánútu amáparawaimo máyáawaina ááimbo tísaa ínín-kanaamo tínimba aiva'á kwená kwaásiya sísaa ena kentáámó umbai-yántáá'ó siménamo ényaa kwená kwená áséi-kwasaimo arááíráan-kwaasi anón-umbai-yantaa'a timíniye. ¹⁸ mindáyavena Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútu arupí umái máyáawaima sáwí-imayaavinkemba tí'mai kawepá'á mētínkáimba mindá umbai-máyáímán-ivo Áánútuntavesamo ímo aamoimó ésamo sáwí'o kwéowai miwí sáwí'o umáimo máyáampimba miráumai sáwí'a umái ménaaowe agaimaréna siráiyé. ¹⁹ miráumai Áánútu kwená imáyáavinkemba séna umbai-yántáá'á kentópa'a tiniye siráin-kwaasi kawe'á úmae kwéiyé'a Áánútunka'a agevamái máéro. Áánútumo taróruuraiwa éna sintení'a iwáí kwégarakwiyivo kwenká'á agevamái máéro.

5

Áánútuna kwaásira'a kárákwiyoro siráin-kwasai.

1 kemá Ísóigona kwaásira'a kárákwiraundawai úna'a keinárawate Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi simátíménda isáaro. Ísu Káráisitimbo á'lo úni'o umánkaraamba kesúrandei awáné'a kwemó ságayankwara'o kumíndara'a miságáyámpimbá ménaumpo 2 monor-ánón-kwáási simátíménda isáaro. sipisípira'o kárákwiraawaimo kawé'ó ontembá miraráán-umai Áánútumo kwená kwaásimo tímakaiwaira'a kárákwiyo. íma kárákwiyoae síyampinkembo kárákwiye'a Áánútumba arááíma táíndai'a umái kárákwiyo. óntamba mayánae-imayaa íma é'a túwa'naa ónae-imayaa é'a mimbáyáír'á kárákwiyo. 3 Áánútumo tímakain-kwaasira'a kárákwiyo íma móruna tiyuw'é'a kawé'ó umáímo mémba tuwánésa keinárawa'o ontembá mirá ónááowe. 4 aiva'ó kárákwiraiwaimo kwíyómpakembo kumíndara'a keinárawa'a usáyaitaraawaiti ó'oran-kawe'-meyamba tímínana íma ánásena kwaíkwaí'a íniye.

5 ívé-kwaasi kentí anón-kwaasi táái isáaro. amáparawai kentúma íma maimaé iyé'a moórá-morawai túwa'naa umai máero. mindáyavena Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútu kentúmo maimaé kwéiyowai kwétuwentayuwaivo kwenáísamaivimba kwémaewai kwétiravayaiye

agaimaréna siráíye. 6 mindáyave'a Áánútu asirayáwái aúranka'a kentúma íma maimaé iyiyana kwemó imáyáamo índa-kanaa kentúwí'a mósá marániye. 7 Áánútu keinárawa'a kwétuwa'naa-ena kárákwiraivo umbai-yántáákóná imáyáa kwembá ámatuwe'a máero.

8 áwáávitemo in-iyánkómó póimo kwaásimo vándaintemba Sáátáánigo kwaásimo kweivári'o índayavena kwéivo táátave'a kwé'e'a kárákwiyo.

9 Áánútun-aaíyave'a asiramái imáyáa kwé'e'a Sáátáánigon-aaí a'áo seró. amápa'-maravakewaimo Áánútun-aaíyavesamo árairemo kwésewaitopa'a mirán-úmbái-yántáá'á kwétivo imáyáa é'a Sáátáánigon-aaí a'áo seró.

10 umbai-yántáá'á kentópa'a sáwíyanka'a kwénimba Áánútu kasenkuí'a umátinkena tirávamai asiramátinkaina'a asiramái ménaaowe. Áánútu úwoi túwa'naa úmae kwéiyena Káráisitiye tarútinkena séna kesí ságayan-ayampa'a ságayambo ímo ánásanin-ayampa'a métinkanaumne siráiwai mirá íniye. 11 kwená asirayánkó kwaíkai'a éna íma ánásanimba mindá árair-aimban-iyé.

12 moórawai áwí'a Síyóvénesi súwa'naa isa'á kínda simái kwéagayaumne. kwemá Áánútuna kwaási éna kesí mayáimá kawé'á umái kwémayaiye. asiramátinkanaundayave'a maanáúvái kwéagayaumpo árai'a Áánútu úwoi kwésuwa'naa-in-aimba kwésimatimunda tirumpimbá asiramái tátore'a máero.

13 Áánútuna kwaási Pépíróni-naopa'a máyáawai Áánútumo keinárawa'o ítámakaintemba miwí ítámakaiwai keinárawatavesa sésa kawé'á umái máero sewaná kesááninko áwí'a Máákaagwara'a séna kawé'á umái máero kwésiye. 14 Ísu Káráisitina kwaásin-ovo moórá-morawaivimba kentirumbá tímé'a tiyáamba tíméro. Káráisiti kwená kwaási paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.

kemá Pítaamo súnda-aimba kwéanasaiye.

2 Pítaa

kampa'-mónó-kwáási Ísun-aagomba kwaé'náer-umai simátímún-aimba Pítaa iséna Ísuna árair-aimba tátoraigwae séna maanáimbá agaimái mátímakaiye. Ísumba awánéta kwemó sirón-aimba isááwándawai simátíma'mae iyówánda-aimba tátoraigwae séna maanáimbá agaimái mátímakaiye.

1 kemá Sáimoni Pítaa maanáimbá maanáúváivimbá agaimarúmpo ísáaro. kemá Ísu Káráisitina aantá-kwaasi úndanivo kesáámó úndantembo Áánútun-aaiyave'o árairemo kwésewai ísáaro. kentáási Áánútuwe Ísu Káráísiti sáwí-imayaavinkemba iyásínkaiwaiye arupí umái mésarai kawer-ímáyáá símakaayata mindáraise aráápamaiya kawe'á umáiya máyaumne. ² Áánútuwe kentáási Ísóigo Ísuntetopa'a té'a kawer-ímáyáá tamaé'a mirámó úmae kwéiyomba úwoi túwa'naa úmae iyésarai paru umátínkáva'a iyíya'a ménaaowe.

Áánútu kentáámá ításinkarain-kwasai.

³⁻⁴ Ísu Káráísiti saáyowana kwená ságayanko kwená ó'oran-kawe'-mayaigo tavisúwata kwenópata téta kawer-ímáyáá taísaraumne. Ísu Káráísiti mirán-kwáásígó póna kwemó kawe'á umátinkanaumnemo siráin-aimbo éna mirá ínimba póna kwená asirayámbá kwésimisata Áánútuntaveta aamoí éta arupí umái méta kwenáái simátímakaundaya póna marapáké-sáwí-ísíráyánkómó kwaásimo sáwí'o kwéiwai keinárawa tine'á íma tátoraina'a tuvíntuwe'a Áánútuwe tarúmai ménaaowe.

⁵ mindáyave'a imáyáa é'a maarámó onááontave'a asiramái mayái máyáaro. Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáamba kawer-ááimbá maré'a minkákémbá kawer-ímáyáávínkéní'a kwéé'a minkákémbá ⁶ kentúra'a kárákwiye'a minkákémbá asiramái mé'a íma tívón-káina'a Áánútuntave'a aamoí umái mé'a ⁷ Áánútuna akúmbá máyáantave'a túwa'naa úmae kwéiye'a kentirumbá timé'a ⁸ mirán-oro. mirámó úmae iyé'o é'a Ísóigo Ísu Káráisitina kawer-ímáyáá isé'a anóni'a umái mé'a kentí mayái áúgwara'-mayai mayánááowe. ⁹ mirán-káwé'-máiyáímó ímo kwémayaawai Áánútumo sáwí-imayaamo maitíyukain-aimba tuwinkásuwesa táá'o káúnkaiwairaamba umái máyáawe.

¹⁰ kesí kwaásiyono. Áánútu keinárawa'a tááyamai ítámakaivo imáyáa é'a kwesé asiramái máéro. mirámó é'o é'a sáwí-amba íma kwaránááowe. ¹¹ miráumaimo méwanamo éna kentáási Ísóigo Ísu Káráísiti sáwí-imayaavinkemba iyásínkaiwai keinárawatavena séna tíya'a kárákwiraana'a kesóp'a maí'mai'a úmae iyónááowe síníye.

¹² mináráír-áimbá á'a ísare'a asiramái kwégwaraamba pó'a simátíma'mae iyóna'a imáyáa úmae iyónááowe. ¹³ marapá'ó máyaundara'a simátíma'mae iyóna'a imáyáa úmae iyónááowe. mirámó ónaunda kawerí'a ónaumne. ¹⁴ ááema kentáási Ísóigo Ísu Káráísiti simásimena séna puwíníyone siráimba pó'a sáwíyanka'a puwé'a íma marapá'á ménaunda pó'a ¹⁵ mináimbá agaimaré'o púwónnda awáné'a mináíntávé'a imáyáa úmae iyónááowe.

Ísuna ságayamba awánúumne siráin-kwasai.

16 kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti asirayánkwará'á kumíníye-aimba íma manír-áínkáántá simátímakaundayaanivo súrandeiya kwená usáyaaitaya-sagayanta awánaraundayaveta árrair-aimba simátímakaumne. 17-18 Áánútu ítámakain-omaka'a Ísuwe máyaawananya Áánútu kentáásivowa Ísu áwí'a anómba éna usáyaaitaya-sagayampinkemba séna kesááninko ónana ávááraumai entávéna kwésinkaisa'a ávááraumai aamoí kwéumankaumne kwíyómpakemba súwata isaraumne.

19 Ísaraundayaveta asiramái séta naaóvá'á Áánútun-aii simátímakon-aimba árrair-aimban-íye. súndaya mináímbá imáyáa oró. túnkain-ayampa'a sáma kwégain-aimban-ivo mináímbá aúváívimba awánáiyana aaváúmó usénamo sámo kaintembá kentí imáyáavinkemba miráumai sáma káínana Ísu Káráísiti aaváúmó usaráisanamo kwáyáin-okoraamba umái sáma kamátinkaniye. 20 simátíménda-aimba ísámai kawe'á oró. naaóvá'á Áánútun-aii simátímakowai aúváí-kwandaavimba agaimakón-ainkona ááimba kemá kwaási kentáásí imáyáavinkemba íma kanaán-umai ísánaundayaawe. 21 íma miwítí imáyáavinkemba simái agaimakáavo Áánútun-amanko kwenáái simátimuwasa agaimakómba Áánútun-amanko mináínkóná ááimba kwésuwa'naa-isata kwéisaumne.

2

Áánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba sénááon-kwasai.

1 naaóvá'á Áánútuna kwaásivimba Áánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba simátímakowai paárruraantemba keinárawapimba mirán-kwáásí paárrésa kampa'-mónór-áímbá simátimesa Áánútuna kwaásimo sáwí'o ónááon-aimba simátimesa anóndako sáwí-imayaavinkemba iyátínkaraiwaimba tínaaemba umámiyana naaémba Áánútu avekáán-umai tínkaminiye. 2 sáwívarawai miwítí aambá kwaásimo sáwí'o kwéon-amba kwarésa mirá íyasa tuwánésa sésa Áánútuna kwaási sáwí'a kwéowe mináímbá simái árrair-amba sáwí'a ónááowe. 3 óntamba mayánáe sésa aamoí kwéesa kentí imáyáa tavisénáe sésa kampa'-mónór-áímbá simátimenaawe. sáwí-meyamba timíníwai naaóvá'á to'mayaa umái ména tínkaminintavena timu'maréna máyáíye.

4 kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba sáwí-ayampa'a móntinkowasa túnkain-ayampa'a ándáva'a mésa sáwí-meyambo mayánááontavesa amu'marésa máyáawe. 5 naaóvá'á Nówaa máyomka'a Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba nonkóntávéna amápa'-marama aávú'nao súwana aávú'nowasa putásowana mimpínkémbá Áánútu Nówaaawe kwená akúmbá avakaeté-kwaasiye tíyótinkowasa túvamai maémáembaníye. Nówaa Áánútun-aii arupí umáímo maí-áímbá simátimuwasa íma ísónkakemba putásaraawe. 6 naaóvá'á Sótómu-naopaken-kwaasiye Kómóraa-naopaken-kwaasiye sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba iravímbá agaisukáivo Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí'a kwéowai mináímbá ísésa sésa sáwítaamo kwéundamo ímo ivátúwáananayaamo éna kentáágwára'á miráumai sínkanimimba póta ivátáámó túwáandaamo éna íma sínkaminiye sénááowe. 7 moóráwai áwí'a Áróti Áánútu kwentávéna púwivo séna íma auwómba áikaiye. kwemá arupí-kwaasi éna sáwí-kwaasimo áwáyo-tantaa'o untávéna arunkó umbái taráíye. 8 miwívímbá ména aasiyaasi-táwai miwítí sáwí-aimba íséna miwítí

sáwí-mayai awánówana arunkó ávááraumai umbai tómbanivo kwemá arupí umái máyontavena Áánútu íma auwómba áikaiye. ⁹ miráumai Áánútunavesa aamoi kwéowai umbai-yántáápínkémbá Ísóigo kawé'a umái tíyótinkena sáwí'o kwéowaiti sáwí-meyamba toréna kwaásimo máyáawaina áaimbo tísaá ínín-kanaamo tíndara'a sáwí-meyamba timíníye. ¹⁰ áwáyo-tantaari'o kwéowai Áánútumo kwégawaaimba tínaeemba kwéumankaawai anó-sawimeyamba timíníye.

minkámpá'-mónó-kwáási miwí túma mósá marésa kesáaigo usáyaaitainkwaé sésa kawé'nárawa'a kwíyómpakewaiyavesa sáwí-aimba kwésimatinkaantavena íma táá'a kwégaisasa úwoi sáwí-aimba kwésimatinkaawe. ¹¹ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a miwítí asirayánkó minkámpá'-mónó-kwáásítí asirayánkómbá usáyaaitaraimbanivo minkwíyómpákéwái Ísóigo aúranka'a íma aai simátinkesa íma sáwí-aimba kwésewe. ¹² kwai-kwaambo kwétuvu'naan-tantaakomo amáparawaina áaimbo ímo awánaantemba minkámpá'-mónó-kwáási mirá ésa évakantantaakona áaimba íma awánaraantavesa sáwí-aimba simátínkáamba pósa kwai-kwaambo ánásaantemba miwí mirán-umai ánásanaaowe. ¹³ miwí umbai-yántáári'a umátínkáamba pósa anondá umbai-yántáá'a mayánááowe. miwí sáwí-imayaayavesa tirááiyavesa avora'a kwéesa aamoi kwéesa keinárawatemo toómbó nánááontavesa torupamáí mésa sáwí'a umátinkesa kentí imáyáa tavisésa sáwí-ampa'o mógwétinkaantavesa aamoi kwéesa ¹⁴ aarai túrampimba ta'mai-ya'mai kúrámbe tivú'mae iyésa aamoisayán-kwáási sáwí-ampa'a tavisimái mótingesa túran-andamo kwéowai tiráá'a póna Áánútu sáwí-meyamba timíníye. ¹⁵ arupí-amba tuwésa sáwí-amba kwégwaraawe. naaóv'á Pío áánínko áwí'a Péramu kwemá Áánútun-aaí simátímakowai éna sáwí'o uráimpinkemba óntamba mayánáe-aamoi uráintemba miwí mirán-ámbá kwégwaraawe. ¹⁶ ánivo Péramu sáwí'a uráintavena Áánútu áwáá'a séna kwená póigo áwí'a tónkigomba kwaási amósánkaamba umánkowana aai súwana Péramu iséna kwená uwo'aór-ámbá tukáiyé.

¹⁷ minkámpá'-mónó-kwáási íma kwétuwa'naa-on-kwaasi máyáawe. non-ayumpinkémbá nombá íma usamái kúmíntenkaan-kwaasima owaná póna Áánútu miwíyávéna túnkain-ayampa'a to'mayaa umátinkaraimba pósa miv'á komai'mai'a ónááowe. ¹⁸ miwímá sáwí'o umáimo máyáapinkembo kawep'á kwétewai keivári'a méonaé sésa áwáyo-tantaakon-auma mósá kwemaresa kampar-áimbá kwésimatimesa ¹⁹ kentí imáyávinken'i'o iyanamo éna misáwí-yántáákó íma tátoraniye sembánivo miwí sáwí'o kwéontantaako tátokaimba pósa misáwí-yántáápímbá mésa ánásanaaowe. moóráyantaako kwaásimo kwéusayaaitaimba minímáyáágó kweivári'a umái tátokaisasa kwenaráái kwégwaraawe. ²⁰ kentáási Ísóigo Ísu Káráísiti sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwaimpa'a tésa sáwí'o kwéom-bayai ivátuwesamo tínaeembo umásukaawai miwímá moórágwara'o sáwí-ambo kwaráyanamo misáwí-máyáígómó tátorainasamo ésa ááemo sáwí'o uráamba mindá sáwíyanka'an-ivo naaémbo sáwí'o ónááomba mindá anó-sawí'a umái ménaaowe. ²¹ arupí-amba ímo kwakésaraai sáwí'a uráasino. ánivo arupí-amba kwakésa ivátuwesa Áánútuna kawer-amáámbá tínaeemba umáméntavesa pósa ávááraumai sáwí'a kwéowe. ²² miráumai kwéesen-aimba

árain-aimban-iyē. iyánkómó miímo kwi'makénamo imbá ó'omba kwéniye kwésesa moórá-aimba sésa póigomba nombó pérankaawana imbá toivimbá kwémaiye kwésewe. iyánkó póigomo intembá minkámpá'-mónó-kwáási mirá-sáwí'á kwéowe.

3

Ísu ókwara'a kumíníye-kwasai.

¹ kesí kwaási arupí-imagaya igwáe sé'a moórá-avvai agaimái tímake'a maanáúváigwárá'á kwéagayaumne. ² naaóvá'á Áánútu-aai simátímakowai sirón-aimba isé'a Ísóigo sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwayi siráin-aimba kwená aantá-kwaasiya simátímakaunda-aimba imáyáa oró. ³ simátíménda imáyáa oró. naaén-kanaa tinimba sáwí-imayaayavesamo tiráíyavesamo ésa aamoí iyan-kwaasi tésa kentuwírái sésa ⁴ Ísumo sénamo marapá'á kumónaumnemo siráimba náávava máyáiyō. naaóvá'á kwíyōmba maramá tarórunonka'a kwáyáin-tantaa'a íma ó'on-tantaa'a paárisata kwéawanaumpo kesivoisáíya á'a pukuráawana íma ó'on-tantaa'a kwévaariye sénááowe. ⁵ miwí maarán-ímáyáá ónéa íma kwésewe. naaóvá'á Áánútu súwana kwíyōmba maramá paárúwana nompinkémbá maramá iyéna non-avumpimbá maramá kwéraiye. ⁶ naaémba Áánútu nonkóntávéna súwana marapá-kwáási ánásasukaiye. ⁷ Áánútu sisaná kwíyōne marawémó kwáyáimba póna kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaamo tindara'a Áánútu kwentávésamo ímo aamoímó ésamo sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba tíména kwíyōne marawé iravimbá agaisuwániye.

⁸ kesí kwaásiyono. maarán-ímáyáá oró. imó kwétaamba táámpamaiya kwéawanaumpo Áánútu íma mirá imbá amápa-kanaa mimbórá-kánáarámbá aamun-úmarena sáwívar-íma 1,000 íma maréna mimbórá-kánáámán-iyē siráivo ⁹ kwemó marapá'ó kumónaumnemo siráin-aimba íma tukáísasa évakarawai mináimbá ivá'á tukáiyē-imagaya kwéowe. Ísóigo séna kesí némpa'a mai'mai'a ésa sáwí-ayampa'a kovo séna sáwí-imagaya tuwésa kesópa'a tiyantavaiye séna timu'maréna ména íma ááéma marapá'á kunkáiyē. ¹⁰ umóyán-kwáásígómó anompintumáivimbo tintenkáán-umai Ísóigo miráráán-umai kumíníye. minkánáa anónka'a awairái kwésindavinkemba kwíyōmba áuyokwinana kwíyōmba o'á aaváúmá iravimbá agaisuwáinana marapá'á amápa-tantaa'a kwáyáine marawé iravimbá agaisuwániye. ¹¹ miráumai amápa-tantaa'a ánásanintaveta kesáámó máyaundayaveta imáyáa éta Áánútuntaveta aamoí kwéeta arupí umái méta ¹² Ísumo marapá'ó kumíníntavéna siráái kwétaisata amu'maréta méta ááémo kumíndawe séta siyáántán-kwimai Áánútuna mayái kwémayaundaya póna minkánáa paárinana kwíyōmba iravimbá agaisuwáinana o'á kwíyōmba aaváúmá anón-iravimba agaisuwáinana nonkáámba umágwiniye. ¹³ ánivo Áánútu asiramái séna aúna-kwiyone aúna-marawe tarórumaraanana arupí-yantaare su'mai kwéniye siráinta amu'maréta máyaumne.

¹⁴ kesí kwaásiyono. mirán-kánááyávé'a amu'maré'a máyáamba Áánútu aúranka'a kaweré su'mai umái mé'a kempimbá íma sáwí-aimba kwáyaina'a paru umái ménaaontave'a tiyáántán-kwimai mayáímá máyáaro. ¹⁵ kentáási Ísóigo séna sáwí'o umáimo máyáampinkemba iyátinkanaumne

séna kwempá'á ténááontavena timu'maréna ména ímo kunkáimba imáyáa oró. kentáásí kwaási áwí'a Póro Áánútu kawer-ímáyáá kwembá ámakaimpinkemba keinárawatavena imáyáa éna mináímbá agaimakáíye. ¹⁶ Póro mináímbó agaimakáimba amápar-auvaivimba mirán-áímbó simáímo agaimakáin-aintompimba évakar-aimba umbaí taisasá ímo ísámaimo kawé'ó ésamo ímo asiramáímo máyáawai mináínkóná ááimba kwaé'mai kampar-áímbá kwésewe. Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba amápar-aintavesa mirá ésa mirámó kwésentavesa ávááraumai sáwí'a umái ménaaowe.

¹⁷ miwí mirá kwéombanivo ímo kunkáinka'a simátimumpo kárákwiyoro. sáwí'o kwéowai keinárawa'a Áánútuwe asiramái máyáampinkembo tavisíyanesa kwéovo kárákwiyoro. ¹⁸ kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti kentáásí sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwai úwoi túwa'naa úmae iyína'a kwenópa'a anón-imayaa é'a máéro. kwenáwí'o aasiyaasimó anómbo umáímo kwaikwai'o úmaenamo iyínimba árar-aimban-íye.

kemá Pítaamo súnda-aimba kwéanasaiye.

1 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái tímakaiye. évakarawai kampar-áimbá simátimesa sésa Ísu Áánútu ááninko póna kwaási-uramba íma aú'mái méráiyé sésa ó'on-kampar-ainkwara'a simátima'mae nááúwana Yóni iséna miwítí imáyáa arupí umátinkanae séna maanámbá agaimái mátímakaiye.

Áánútuna imáyáama agaráásinkáiwaina kwaasái.

¹ Ísu Káráísiti Áánútuna imáyáa agaráásinkáiwaiyaama póna kwaási aúnái'a umái maí'mai'a ónááowaina ááinkoman-iyé. mináintávé'a maanáúvái agaimái kentópa'a tuwáúnana kwégwiye. ááinka'a maramá íma kwáyonka'a kwemá maémáimba marapá'á kuména keséya máyowata súranta awánamai kawé'á éta kwenáái iséta siyáándeí ane'á tátokaundayaawe. ² aúnái'a umái maí'mai'a ónááowaina ááinkoma avowánópa'a máyomba marapá'á kuména keséya máyowata awánareta póta mináimbá kwésimatimundayaawe. ³ kesáá Áánútuwe ááninko Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaumne. awánaraunda ísaraunda keinárawakwara'a kwésimatimunda póta Áánútuwe ááninkowe tarúmaiya máyaundantemba keinárawa'a mirá ónááowe. ⁴ kentáásirumba kawé'á umái anómbe umásinkanintave'a maanáúvái agaimái kwétimune.

Áánútu sámó kaiwáíná ááinkona kwaasái.

⁵ Áánútu ááninko simásímakain-ainta simátimeta séta Áánútu sámó kaiwáíná ááimba póna túnín-tantaa'a kwempímbá íma kwáyáiyé. ⁶ miráumai túnín-ayampa'a máyáamba Áánútuwe tarúmaiya máyaumne kwésewai kampa'á kwésesa árar-ainkona ááimpimba íma máyáawe. ⁷ ánivo Áánútu sámó kain-áyámpá'ó máyáintemba miráumaimo sámó kain-áyámpá'ó máyaundaya kwená kwaásiye tarúmaiya máyaumne. miráumai Áánútu ááninko Ísuma kentááyávéna imáyáa éna kumpuwúwana kwená naaegó kuména póna kentáásí sáwí-imayaa kwémaysiyu'maenaya kwéiyiye. ⁸ kempintá sáwí-imayaa íma kwáyáiyé súndaya kesirunkómbá kampar-áintá simá-uwáúnanaya Áánútuna árar-aimba kesirumpintá íma kwáyáiyé. ⁹ avora'ó Áánútumpataamo sáwí-imayaayavetaamo simáménanayaamo éna Áánútu kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwénaya amápa-sawi-imayaa arupí umásinkanintaawe. Áánútu kwemó siráini'a mirá éna miráumai kaweré su'mai kwéena póna sáwí-imayaa maisiyuwénaya arupí kwéumasinkaiye. ¹⁰ Áánútu séna amáparawai sáwí'a uráawe simbánivo kesáámá séta íma sáwí'a kwéune kwéseta Áánútu kampar-áimbá kwésiye súnana Áánútuna áséi-kwasaiyo íma sirumpintá kwégwaiye.

Káráísiti amáparawaiya siráváyáin-kwasai.

2

¹ kesí iyámpóiyono. íma sáwí'a ónááontave'a maanáimba aúváivimba agaimái tímúne. ánvivo sáwí'o íyanamo éna siráváyáiwaiya ména kesivompátá áisaa íníye. kwemá Ísu Káráisitima arupí iwáiyá kesivompátá áisaa íníye. ² sáwítaamo uráunda-meyamba kentááv'á íma tíno séna maimaéna pukáiyé. íma kentáási sáwí-meyane su'mainivo amáparawaiti sáwí-meyankwara'a maitiyuwánintavena pukáiyé.

³ Áánútun-aaimo taagwiyavétaamo únda árai'a kweséya tarúmaiya máyaumnéya kwésune. ⁴ Áánútun-aaimo ímo taagwiyávónka'o ombá Áánútuwe tarúmai máyaumnemo sembá kampa'á sewaná miwívimbá Áánútuna árair-aimba íma kwáyáiyé. ⁵⁻⁶ ánvivo Áánútun-aaimo taagwiyávówai Áánútumpa'a tirumbá áma'mai kawé'á kwéowe. kesáámó Áánútuwe tarúmai máyaumnemo kwésundawaiya Ísu Káráisitimo máyontemba kesáá miráyá umáiyá ménaumne. miráyáámó kwéunda árai'a Áánútuwe tarúmaiya máyaumnéya kwésune.

ááéraan-amaankoma aúiná' a uráin-kwasai.

⁷ kesí kwaási ísáaro. kemó kwéagayaunda íma aúná-amaamban-ivo ááéraan-amaamba kwéagaimai tímúne. aiva'á simátímakaamba á'a ísaraan-amaamba kwéagaimai tímúne. ⁸ ánvivo túnín-tantaa'a kwéauyokwisana árai'a sámo kain-tántáá'á kwévaarimba póna ááéraan-amaamba aúiná' a umái kwévaariye. Ísu Káráisitina mayáivínkémbá minámáámbá paárukena keinárawapinkwara'a minámáámbá kwévaariye.

⁹ kentí kwaásiyavai tíyamba kwéumatinkaambanivo sámo kain-áyámpá'á máyaumne sembá sámo kain-áyámpá'á íma máemba túnín-ayampa'a paai máyáawe. ¹⁰ ánvivo kentí kwaásimo tirumbó tíméwai sámo kain-áyámpá'á máyáamba pósa miwívimbá sáwí-yantaa'a íma kwáyáimba pósa ó'owi tuwánésa sáwí-ampa'a íma kwégowe. ¹¹ ánvivo kentí kwaásiyavaimo tíyambo kwéumatinkaawai miwí túnín-ayampa'a máyáawana túnín-tantaako túrampa'a káatagwisasa múgu'maagu'a úmaesa kwégowe.

¹² kesí iyámpóiyono. keinárawatavena Ísu Káráisiti pukáimba póna Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyukaintave'a kemá maanáúvái agaimái kwétimune. ¹³ anón-kwaasiyono. ááinka'a maramá íma kwáyowana moórawai maémáimba kwemá ívékwara'a máyáisa'a kwená ááimba kwéisaantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ívé-kwaasiyono. Sáátáánigomba usáyaaitaraantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ¹⁴ iyámpóiyono. Áánútu kentivo isa'á kwempá'á tiráantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. anón-kwaasiyono. ááinka'a moórawai maémáimba kwemá ívékwara'a máyáisa'a kwená ááimba kwéisaantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ívé-kwaasiyono. asiramái mé'a Áánútun-ai tirumpimbá tátore'a Sáátáánigomba usáyaaitaraantave'a maanáúvái agaimái kwétimune.

¹⁵ Áánútumpa'o ímo tiráawaimo ontembá mindáyave'a aamoí íma oró. marapákén-tántáátávé'a aamoí íma oró. marapákén-tántáátávésamo aamoimó owáímá Áánútuntavesa íma aamoí kwéowe. ¹⁶ marapákén-kwáásimó kwéowaina ááimba íma Áánútumpakemba kwéowe. kwaási kentí imáyáavinkemba kwéesa á'owiti náaindaamba túran-anda kwéesa

túwí'a maimaésa kwéiyesa kwéomba íma Áánútumpakemba kwéovo marapákén-ámbá kwégwaraawe. ¹⁷ marapákén-tántáá'ó tirááimo kwétain-tantaa'a maambárá'á ánásainasa Áánútumba arááima tainí'a kwéon-kwaasi aasiyaasi maí'maí'a ónááowe.

Káráisitina namuro-kwáásítí kwaasái.

¹⁸ kesí iyámpóiyono. naaén-kanaa maramó ánásanin-kanaa sáwiyanka'a tíníye. naaémba Ísu Káráisitina namuro-kwáásígó tíníye suwa'á ísaraawe. Káráisitina namuro-kwáásí sáwíva'a á'a paáruraamba póta mindáyaveta naaén-kanaa sáwiyanka'a tíníye kwésune. ¹⁹ kentáávinkémbá Káráisitina namuro-kwáásí moórá-mora máyómba pósa usásimbai paárésa siyuwésaya kóuraawe. árai'o kentáásí kwaásimo máyáankakai úwoi máésino. siyuwésaya kóuraantaveta íma kentáásí kwaásin-owe kwésune.

²⁰ Ísu Káráisiti Áánútun-amankomba ai'marówana kuména kentirumpimbá máyáisa'a pó'a árair-aimba kwéisaawe. ²¹ árair-aimba íma kwéisaantavaiye sé'a ímanivo árair-aimba kwéisaantave'a maanáúvái kwéagayaumne. árair-aimpinkemba kampar-áimbá íma paárisa'a ísaraantave'a maanáúvái agaimái timúne.

²² anón-kampa'o sen-kwáásí maarán-kwáásímán-owe. Ísu Káráisitintavesa Áánútu íma usásinankaraiwaiman-íye kwésen-kwaasi ésa Ísu Káráisitina namuro-kwáásí-í'a ésa Áánútunte ááninkonte tínaaemba kwéumatimewe. ²³ Áánútu ááninkomba tínaaemba umámewai avowánkwará'á mirá kwéombanivo Ísu Káráisitintavesa Áánútu ááninkoman-íye kwésewai ááninkonte avowántéyópa'a tarúmai máyáawe.

²⁴ Ísun-aaí aiva'á ísaraan-aimba tirumpimbá asiramái tátoraamba íma ivátuwe'a miráumai Áánútunte ááninkonteyopa'a tarúmai maí'maí'a oró. ²⁵ maarán-áimbá Ísu Káráisiti asiramái simásimenaya séna aúnaí'a umái maí'maí'a ónááoni'a kwéumatinkaumne simásimakaintaawe.

²⁶ kampar-áimbá simátiyuwaavo sé'a maanáúvái agaimái timúne. ²⁷ kampar-áimbá simátiyuwaawai kwéombanivo Ísu Káráisiti Áánútun-amamba tirumpimbá tinkaraimba póna maí'maí'a éna íma kampar-áimbá simátimena árair-aimba kwésimatimiye. mirámó kwésimatimisa'o ombá árair-aimba kampar-áimbá taaínkaa'a kwéowe. simátímintemba mirá é'a Ísu Káráisitiye tarúmai kwémaewe.

²⁸ kesí iyámpóiyono. kwesé tarúmai máyáamba pó'a Ísu Káráisiti kumíndara'a kwenáuranka'a íma tigaeyávé'a é'a úwoi asiramái ménaaowe. ²⁹ Ísu Káráisiti arupí umái máyáin-aimba á'a ísaraawe. moórá-ainkwara'a ísáaro. miráumai arupí umái máyáawai árai'a Áánútuna iyámpóiman-owe.

3

Áánútuna iyámpóiti kwaasái.

¹ Áánútu arumbá ávááraumai kwésimiye. mindáyave'a imáyáa oró. Áánútu arumbá kwésimenayaampona kentááyávéna kesí iyámpóiman-owe kwésiye. kesáá árai'a kwená iyámpóíya úne. Áánútumpa'a íma tiráawai Áánútuna ááimba íma awánésa kentáásí ááinkwara'a íma kwésuwanaawe. ² kesí kwaásiyono. ívé'a Áánútuna iyámpóí'a umáíya máyaundaya naaémba

nóra kwaásiyaawa ménaumno. mináimbá íma ísaraundanivo moórá-aimbo ísaraunda simátimenaumne. Ísu Káráísiti kumíndara'a kawé'a umái awánanaundaya póta kwenkááníta umáíya ménaumne. mirán-áimbá ísaraumne. ³ mináimbá ísésa amu'máráawai Káráísiti arupí umáímo máintemba arupí umái máyáavo kárákwiyoro.

⁴ sáwí-imayaamo kwéomba isaná amáambo arááisemba isaná minkáé-tántáákó mimbóráí'a kwéiye. miráumai sáwí-imayaamo kwéowai Áánútuna amáamba tínaaemba umámesa kwéaraaisemba póna mirámó kwéon-anonda miwívimbá kwéniye. ⁵ Ísu Káráísiti kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáníntavena marapá'á kunkáimba kwempímbá sáwí-imayaa íma kwáyáíye-aimba á'a ísaraawe. ⁶ miráumai Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai miwívimbá íma sáwí-imayaa kwaikwai'a kwéivo sáwí-imayaa kwaikwai'a kwéiwai Káráísitimpá'a íma tésa kwenáái íma kwéisaawe.

⁷ kesí iyámpóiyono. kampar-áimbá simásiyuwaavo sé'a kárákwiyoro. Káráísiti arupí umái máyáiwai kwemó intembó mirámó úmae kwéiyowai arupí-kwaasiman-owe. ⁸ ááinka'a Sáátáánigo sáwí'a uréna mirá úmae kwéiyena ívékwará'a mirá kwéiye. sáwí'o úmae kwéiyowai Sáátáánigona kwaásiman-owe. Sáátáánigona mayái ánásasuwainkwae séna Áánútu ááninkomba ai'marówana marapá'á kunkáíye.

⁹ Áánútuna iyámpói pósa Áánútuna asirayánkó miwívimbá kwáyáintavesa pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. Áánútuna asirayán-aráátómbá pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. ¹⁰ ímo arupí umáímo máyáawai íma Áánútuna iyámpóiman-owe. kentí kwaásimo tirumbó ímo kwétimewai íma Áánútuna iyámpóiman-owe. miráumaiya Áánútuna kwaásiye Sáátáánigona kwaásiye taaímbaiya ísaraumne.

moórá-morawaivimba tirumbá kwétimen-kwasai.

¹¹ moórá-mora-kwaasivimba tirumbá tíméro-aimba ááema ísaraawe. ¹² Áándamu ááninko áwí'a Kááinimo uráintemba íma mirán-oro. Kááini Sáátáánigon-aráá'a póna ávákomba tuvuwúwana pukáimba maarántávéna tuvuwúwana pukáíye. ávákó kawé'a umái máyowana Kááini sáwí'a umái ména póna ávákomba tuvuwúwana pukáíye.

¹³ miráráán-umai Áánútumpa'a íma tiráawai keinárawapa'a tirumbá sáwí'a umátinkaiyantavena íma táá'a káino. ¹⁴ Áánútun-akumba sirumbá kwétimundayaveta séta Áánútuna némpa'a maénaundawaina ááimpa'a tuwéta kawé'a umái maénaundawaina ááimpa'a tamáyaumne kwésune. kentí kwaási tirumbá íma kwétimewai Áánútuna némpa'a paai máyáawe. ¹⁵ kentí kwaásiyavai tíyámba umátinkáan-kwaasi tinkamiyasa puwónááon-kwaasiraamban-owe. mirámó kwéowqi aúnaí'o umáímo mai'mai'o kwéowaina ááimpa'a íma máyáawe. ¹⁶ Ísu Káráísiti arumbá siménaya íma úwoi máimba súwa'naa ínintavena kentááyávéna ísámai pukáíye. mirá uráintaveta arumbá símakaiye kwésune. Áánútun-akumba túwa'naa eta puwúnavo íma sendayá úwoi túwa'naa ónaumne. ¹⁷ óisankwara-kwaasi kentí kwaási toómbá íma makáawaima tuwánésa íma túwa'naa ombá sésa Áánútumba sirumbá kwéamune sembá kampa'á kwésewe. ¹⁸ kesí iyámpóiyono. sirumbá kwétimunemo sembá íma tóikakemba sé'a árai'a tirunkakémbá kwése'a túwa'naa oro.

Áánútumpa'a asiramáiya máyaunda-kwasai.

¹⁹ sirumbá kwétimetaamo kwétuwa'naa-undaya mirámó únda-kwaasiya arupí umáiya kwémaumne. mirámó kwéunda Áánútu aúrankata asiramáiya kwémaundayaawe. ²⁰ áńivo kesáá sáwí'a úndayavenaya kentáásirunko umbaí kwétaivo Áánútu amápa-tantaa'a awánéna minúbái-yántáákómbá usáyaaitaisata Áánútu aúrankata asiramáiya máyaumne. ²¹ kesí kwaásiyono. mindáyaveta imáyáa úndaya kentáásirunko íma umbaí taisatá Áánútu aúrankata asiramáiya máyaumne. ²² kwenáái taagwiyávetaawe kwemó aamoimó iní'a kwéundayavetaawe áisaa únda-yantaa'a úwoiya kwésimiye. ²³ Áánútu asiramái séna kesáńninko Ísu Káráisitín-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'a ágevamái mé'a amápa-kwaasivimba tirumbá kwétim'e'a máéro siráimba mináímbá Ísu Káráisiti asiramáiya simásimakaiye. ²⁴ Áánútun-aaí taagwiyávówai Áánútuwe tarúmai máyáawana miwísé tarúmai máyáíye. Áánútu kwenamambá ai'marówana sirumpintá kumbéna simásimenaya séna Áánútu keinárawate tarúmai máyáíye kwéísata kwéisaumne.

4

árait-amankonte kampar-ámánkóntéi kwaasái.

¹ kesí kwaásiyono. sáwíva-kwaasi kampa'-mónór-áímbá simátíma'maesa kwénaaesa Áánútun-amanko kesirumpimbá máyáiyemo sembá íma ááema áraire seró. mirá sentáv'e'a miwí tirumpimbá máyáin-amamba Áánútun-amana'i. á'owan-amana'iyó. mindá awáné'a mináímbá ísáaro. ² Ísu Káráisiti Áánútunopakemba marapá'a kwaási kunáúkaiye kwésewai miwí tirumpimbá Áánútun-amanko máyáíye. mináímbó sewa'ó ísáamba Áánútun-amankoma miwívimbá máyáíye seró. ³ Ísu Káráisitintavesa mináímbá íma sewáí miwí tirumpimbá máyáin-amanko íma Áánútun-amankoman-ivo Káráisitina namuro-kwáásígón-amankoman-iyé. Káráisitina namuro-kwáásígó tínín-aimba ísaraamba isaná marapá'a máyáíye.

⁴ kesí iyámpóiyono. Áánútu árá'a é'a kampa'-mónór-áímbá kwésimatimewai usáyaaitaawe. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáivo Áánútumpa'o ímo tiráawai miwí tirumpimbá ó'on-amanko máyáíye. Áánútun-amanko minámánkómbá usáyaaitaraiye. ⁵ kampa'-mónór-áímbá kwésimatimewai Áánútumpa'a íma tembá marapá'a kwémaen-aimba kwésimatimewasa marapá-kwáásí miwí táái kwéisaawe. ⁶ kesáá Áánútuna kwaásiya únasaya Áánútuna kwaási kesáíiya kwéisaavo ó'on-kwaasi íma Áánútuna kwaási pósa kesáíiya íma kwéisaawe. miráumaiya árait-amanko miwívimbá máyáin-kwaasiye kampar-ámánkó máyáin-kwaasiye taańkaar-úmaeta kwéiyune.

Áánútu arumbá kwétimin-kwasai.

⁷ kesí kwaásiyono. tirumbá kwétimewaina ááimba kwemá Áánútuma póta Áánútun-akumba sirumbá tíméno. tirumbá kwétimewai Áánútumpa'a tésa kwená kwaási-i'a kwéowe. ⁸ Áánútu tirumbá kwétimewaina ááimba pósa tirumbá íma kwétimen-kwaasi Áánútumpa'a íma kwétewe. ⁹ Áánútu

mimbórá ááninkomba ai'marówana marapá'á kumbéna kentááyávéna ísámai puwéna aúiná'a umái maí'maí'a ónaundayavenaya puwéna arumbá símakainta póna mirá uráíye. ¹⁰ Áánútumba siruntáámó amúndaya íma anónta ámakaumne. Áánútu arumbá símakenaya ááninkomba ai'marówana marapá'á kumbéna sáwítaamo uráunda-meyamba maisiyuwáinana kentáává'á íma tínintavena pukáíye. mirámó uráimba Áánútu anómba arumbá símakaiye. ¹¹ kesí kwaásiyono. Áánútu miráumai arumbá kwésimimba póta kentáási kwaási miráumai siruntá tíméno. ¹² kwaási Áánútumba ane'á íma kwéawanaawe. kentáási kwaási siruntá kwétimunda Áánútu keséya máyásata árai'a siruntá Áánútumba kwéamune.

¹³ Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáintaveta séta kesáa Áánútuwe tarúmai máyaunanaya Áánútu keséya tarúmai máyáíye-aimba kwésune. ¹⁴ kentáásivowa ááninkomba ai'marówana sáwí'o umáimo máyáampinkemba iyátinkaindayavena marapá'á kumúwata awánaraunda kwésimatimundayaawe. ¹⁵ Ísuntavesamo Áánútu ááninkoman-íye kwésewai Áánútuwe tarúmai máyáawana Áánútu miwísé tarúmai máyáíye. ¹⁶ Áánútu arumbá kwésimisata mindáyaveta áraireya kwésune.

Áánútu tirumbá kwétimewaina ááimba pósa tirumbó kwétimewai Áánútuwe tarúmai máyáawana Áánútu miwísé máyáíye. ¹⁷ Áánútu kentáa ímáyaá símakaisata siruntá Áánútumba kwéameta póta máyaundawaina ááimbo sísaá ínín-kanaamo tándara'a asiramáíya ménaumne. Ísu Káráísiti arumbá símíntenta marapá'á máyaundarata siruntá kwétimundaya póta sísaá ínín-kanaamo tándara'a asiramáíya ménaumne. ¹⁸ Áánútumba tirumbá kwéamewai íma kwéinkaisewe. árai'a Áánútumba tirumbá kwéamewai miwívínkémbá inkaisí-ímáyáá íma kwáyáíye. sáwí'o uráam-beyantavesa kwéinkaisewají Áánútumba íma árai'a tirumbá kwéamewe.

¹⁹ aiva'á Áánútu arumbá símakaintaveta póta siruntá kwéamune. ²⁰ miwítí kwaásiyavesa tirumbó sáwí'o kwéumatinkaawa'o ombá Áánútumba sirumbá kwéamune sembá kampa'á kwésewe. miwítí kwaási tine'á tuwánésa tirumbá íma tímakaawai pósa Áánútun-ane'a íma awánaraawají íma kanaán-umai tirumbá kwéamewe. ²¹ Ísu Káráísiti asiramái séna Áánútumba tirumbá kwéamewai miwítí kwaásigwara'a tirumbá tíméro siráíye.

5

marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaan-kwasai.

¹ Ísuntavesa sésa Áánútu usásinankaraiwai iyémó sen-ántávésa áraire kwésewai Áánútuna iyámpóiman-owe. avowámbá tirumbá améwai ésa kwená iyámpóigwara'a tirumbá kwéamewe. ² Áánútumba siruntá améta kwenáái taagwiyavéta póta mirá kwéundayaveta séta Áánútuna iyámpóigwara'a siruntá kwétimune. ³ Áánútun-ai taagwiyavúndaya mindá Áánútumba siruntá kwéamunanaya kwenáígoya íya umbaiyá kwésiyaisata póta kwétaagwiyavune. ⁴ Ísumpa'a asiramái agevamái máyaundaya póta marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaundayaawe. Áánútuna iyámpói amápa'a kanaán-umai marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaamba póna

Áánútun-aaigoma íma umbái kwétaiye. ⁵ maarán-kwáásí marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaawe. Ísuntavesa Áánútu ááninkoman-iyé kwésewai marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaawe.

Áánútu Ísu Káráisitimba agaráátínkarain-kwasai.

⁶ Ísu Káráisiti marapá'á kuména nombá peréna puwúwana kwená naaemá kunkáiyé. nombá peráníntavenawe su'mai íma kunkáiyé. nombá peréna puwínana kwená naaemá kuníníntavena kunkáiyé. Áánútun-amanko árair-ainkona ááimba póna séna áraire Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésiye. ⁷⁻⁸ Áánútun-amanko siráin-aintaveta nombá pékaintaveta puwúwana kwená naaemá kunkáintaveta séta Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésune. minkáúmbó-yántáá'á paáuraintaveta mimbórá-áimbá séta Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésune. ⁹ kwaásimo simátímén-aimba sewatá iséta áraire kwésundayaanivo Áánútun-aaigo kwaási tááigomba usáyaaitaimba póta Áánútu ááninkontavena siráin-ainta isáano. ¹⁰ Áánútu ááninkontavesa asiramái agevamái máyáawai sésa Áánútu siráintemba áraire Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésewe. Áánútuntavesa íma asiramái máyáawai sésa Áánútu kampar-áimbá siráiyé kwésewe. kwemá Áánútu ááninkontavena siráin-aintavesa íma áraire senkákémbá Áánútu kampar-áimbá siráiyé kwésewe. ¹¹ Áánútu ááninkoma aúnaí'a umái maí'mai'a kwéowaina ááimban-iyé. Áánútu imáyáaya símísata aúnaí'a umái maí'mai'a kwéundayaawe. mináintá Áánútu simásimakaiye. ¹² Áánútu ááninkoe tarúmai máyáawai aúnaí'a umái maí'mai'a kwéovo Áánútu ááninkoe íma tarúmai máyáawai íma aúnaí'a umái maí'mai'a kwéowe.

aúnaí'a umái maí'mai'a kwéon-kwasai.

¹³ Áánútu ááninkontave'a asiramái agevamái máyáan-kwaasi keinárawa'a maanáúváí agaimái timúne. aúnaí'a umái maí'mai'a kwéon-aintave'a áraire sígwáe sé'a maanáúváí agaimái timúne. ¹⁴ Áánútumbo arááímo tainí'o kwéetaamo námúnaavinkembo áísaa úndaya kesááiya kwéisiye. mindáyaveta kwenáúranka'a asiramáíya máyaumne. ¹⁵ námúnaa súndaya kwéisain-aintaveta árair-aimban-iyé kwésundaya maarán-áíntáváígwará'á árair-aimba námúnaavinkemba súndaya-yantaa'a úwoiya kwésimiye kwésune.

¹⁶ kentí kwaásimo sáwí'o kwéiya'o tuwáné'o é'a Áánútumpa'a áísaa íyana túwa'naa ínasa Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a íma kónááowe. évaka-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a kónááomba mindáyave'a Áánútumpa'a áísaa oro íma kwésune. évaka-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba íma Áánútuna némpa'a kónááomba mindáyave'a sé'a Áánútumpa'a áísaa oro kwésune. ¹⁷ amápa-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba kwáyáivo évaka-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba Áánútu maitiyuwáínasa kwená némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a íma mirá-sáwí'ó kwéiya'o tuwáné'o é'a Áánútumpa'a áísaa íyana túwa'naa ínasa Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a íma kónááowe.

¹⁸ Áánútuna iyámpói ésa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. Áánútu ááninko kárákwiraisana póna Sáátáánigo íma kwétatoraisasa pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowata mináíntá kwéisaumne.

¹⁹ Sáátáánigo marapá-kwáásítí anóndakoman-ivo kesáá Áánútuna kwaási éta mináíntá kwéisaumne.

²⁰ Áánútu ááninko kuména imáyáa símísata árarir-Isoigo-uramba isatá kwéawanaumne. Áánútu ááninko Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundayaveta árarir-Isoigo-uranteya tarúmaiya méta kwéisaumne. árarir-Isoigo-uranko éna kwaásiya aúnáí'a umáíya maí'mai'a kwéundawai ááninkoman-íye.

²¹ kesí iyámpóiyono. kwaántá-kwaasi kampar-ísóígómbá tínaaemba umátiméro.

kemá Yóni kesáái ánásaiye.

2 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáási kaumbo-kwáái áiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái tímakaiye. évakarawai sésa aaraiyáwái-áúwái agaimái ámakaiye sewasá évakarawai sésa Ísóigona kwaási mimbóravá'á torupamáí kwémae'maeropa'a agaimái tímakaiye kwésewe.

¹ kemá Ísóigona kwaásira'a kárákwiraundawai é'a maanáúwái agaimái tímúne. embá kendéi-í'a úne séna Áánútu ááyarain-ininkoma ómpo ená iyámpóiyonte awánaaro sé'a maanáúwái agaimái tímúne. Ísóigona árarai-aimba ísaraundayave'a sirumbá kwétimune. íma kewé su'mainivo Ísóigona árarai-aimba ísáawaigwara'a tirumbá kwétimewe. ² kentáávimbá árarai-aimba kwáikwai'a éna íma ánásanintaveta kentáásirumba kwétimune.

³ Áánútu kentáásivowe ááninko Ísu Káráísitiye úwoi kwésuwa'naa-esarai tirumbá kwéumasinkesarai paru kwéumasinkaayata póta árarai-ainta séta kentáásirumba tímúndayave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune.

⁴ évaka'a ená iyámpói kentáásivo simásímakaintemba miráumai árarai-ampa'a kwégon-aimba isáúnana sirunkó kawé'á kwéiye. ⁵ aaraigoó embá simáme'a sé'a Ísóigona kwaási moorá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a máero. mináimbá íma aúná-amaamba kwésimatimumpo aivákwará minkákwará ívékwara'a ísaraan-aimba kwésimatimune. ⁶ Áánútun-aiyaamo taagwiyaúndaya mindá Áánútumba sirumbá amúndayaveta kwenáái kwétaagwiyaune. Áánútunkwara kwaásigwara'a tirumbá tímé'a máero Áánútu siráimba aivákwará minkákwará ívékwara'a kwésaawe.

⁷ sáwíva-kwaasi kampa'á kwésen-kwaasi marapá'á kwénaaowe. miwí Ísu Káráísitintavesa sésa íma kwaásiraani'a umái kunkáiyé kwésewe. miwí Káráísitina namuro-kwáásí pósa sáwí-ampa'a kwígwáe sésa minkámpár-áimbá kwésevo kárákwiyoro. ⁸ Áánútuna mayáímó kwémayaam-beyamba íma máyáavainivo kawé'á umái kárákwiyé'a amápa'-meyamba kawé'-meyámbá mayánáaontave'a kárákwiyoro.

⁹ Ísu Káráísitin-ai íma tátoraamba mináimbá tuwésa ó'on-ampa'a kwégowai íma Áánútuwe tarúmai máyáawe. Ísu Káráísitin-ai tátokaawai kentáásivowe ááninkowe tarúmai máyáawe. ¹⁰ miráumai kentópa'o tésamo mináimbó ímo simátimesamo ó'on-aimbo simátimiya'o é'a íma tiyáamba tímé'a íma kentí naaúmpa'a mósá tínkáaro. ¹¹ mirán-kwáásí tiyáambo tímé'o é'a minkwáásítí sáwí-mayai túwa'naa ónááowe.

¹² ayáátáár-aimba simátimenae'a maanáúwáivimbá íma agayáúmpo kentópa'a kwé'a kentúranka'a komé'a kosimatíménana ketáásirunkoya ávááraumai kawé'á íniye. ¹³ enanaanontávéna kendéi-í'a úne séna Áánútu ááyarain-ininkowe kwená iyámpóiyonte keinárawatavesa sésa kawé'á umái máero kwésewe.

kemá Yóni kesáái ánásaíye.

3 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái moórawai áwí'a Káyásimba ámakaiye.

1 kemá Ísóigona kwaásira'a kárákwiraundawai é'a maanáúvái agaimái amúne. Káyásiyo maanáúvái awánaao. Ísóigona árar-aimba ísaraundayave'a sirumbá kwéamune. 2 kesí kwaási óna'a sirumbá kwéamune. Ísu Káráisitina aampa'á kawé'á umái kwégonda-aimba ísaraumne. miráumai kawé'á umái ménana íma áí'a ínintave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. ená mayái kawé'á kwéodayave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. 3 Ísóigona kwaási évakarawai enópakemba kesópa'a tésa entávésa tasésa enarumpimbá árar-aimba tátore máyaane sewa'á isáúnana kesirunkó kawé'á kwéiye. miráumai árai'a arupí-ampa'a kwégowe máyaane. 4 kesí iyámpói árai'a arupí-ampa'a kwégowe-aimba isé'a aamoí kwéunda póna mináámóigómá évaka-tantaatave'o aamoimó únda-aamoigomba usáyaaitariye.

5 kesí kwaásigompo Ísóigona kwaási enópa'a kuráamba túwa'naa ema kawé'-má'yái mairáanasa minkwáásivínkémbá ó'om-bapaken-kwaasi enópa'a kuráamba miwígwará'á túwa'naa éma kawé'-má'yái mairáane. 6 miwí maanká'á Ísóigona kwaásiya tasimásimesa sésa emá arumbá tímakaandawai tasimásimakaawe. ó'om-bapa'a Áánútuna mayái komayánáe kwésewai emá aambó kónááon-tantaa'a kwétuwa'naa-onda mindá kawé'á kwéone. 7 miwímá Ísu Káráisitina mayái maimaé kwénaaesa Ísu Káráisitimpa'o ímo tiráan-kwaasirakemba meéyámbá íma kwémayaawe. 8 mindáyaveta Ísu Káráisitimpa'o tiráunda-kwaasiya miwíyá túwa'naaya onó. miráumai tágárotamaiya máyaundaya pósa árar-aimba isánááowe.

9 ákí-auvai agaimái tuwááwánana Ísóigona kwaásitopa'a kúwana moórawai áwí'a Táyótevi kentávésa anóndakoman-iyé sigwáe séna mináúvái vínkén-áimbá iséna íma ísámai kawé'á uráimba pó'a 10 enópa'a kwé'á kwaási túranka'a Táyótevi uráin-kwasai kosimátimenaumne. Táyótevi kentáa sáwí'a umásinkenaya kampar-ántá simásínkaraiye. íma mináíné su'mainivo Ísóigona kwaási kwenópa'a kuráamba kwená naaúmpa'a íma mósá tinkaraiye. évakarawai kentí naaúmpa'a mósá tinkánáe suwaná íma mirán-oro séna mono'-náúmpákémbá ti'mátukaiye.

11 kesí kwaásiyo. sáwí'o ontembá íma mirá éma kawé'ó ontembá mirán-uwo. kawé'ó úmae iyówai Áánútuna kwaásiman-ovo sáwí'o úmae iyówai Áánútumpa'a íma kwétewe.

12 amáparawai Témítiyaantavesa kawé'ná'án-iyé kwésewe. kwená mayái awánésa sésa árai'a kawé'-má'yái kwémayaiye kwésewe. kesáágwará'á miráyá kwésune. kwésunda-ainta árar-aimba ísaraawe.

13 ayáátáár-aimba simámenae'a maanáúvái vimbá íma agayáúmpo 14 sáwíyanka'a enópa'a kwé'á enaúranka'a komé'a kosimámenaumne. 15 paru umái máyaantave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. ená kwaási kesé máyáawai sésa kawé'á umái ménaro kwésewe. kentáási kwaási esé

máyáantaveta séta kawé'á umái máéroya kwésumpo moórá-mora-kwaasi
simátimiyo.

kemá Yóni kesáái ánásaiye.

Yúte

Ísu kwíyómpa'a irówana Yúte Ísun-ávako kae-kwáái aiyayaan-iyá'i. kae-kwáái umái siyáánkai-iyá'yo. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái tímakaiye.

¹ kemá Yúte Ísu Káráisitina mayái-kwáási Yémési ávako maanámbá maanáúváívimbá agaimaráúmpo isáaro. Áánútu kentáásivowa arumbá tiména táayaraiwai Ísu Káráisitimo kawáá uráiwai isáaro. ² Áánútu arumbá umátinkena imáyáa tiména paru umái mósá kwétinkaintave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésimatinkaumne.

³ kesí kwaásiyono. Áánútu keinárawate kenté sáwí'o umáimo máyaundavinkemba kwéiyasinkaintave'a maanáúváívimbá agayánae únana Áánútu simásimena séna moórá anón-aimba simáména agayaaó simbá pó'a mináimbá agayánaumne. ááema Áánútu kwená kwaási imáyáa timúwasa Ísu Káráisitin-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáan-aimba isare'a mináimbá asiramái tirumpimbá tátore'a máyáamba tuwáúnavo sé'a kárakwiyo. Ísu Káráisitin-aaiyavesa sáwí-aimba sewái tááigona anondá Ísu Káráisitina árair-aimba simátíméro. ⁴ évaka'a kampa'-mónó-kwáási Áánútun-aaí ima kwégwaraawai kentí imáyáa tavisenááontavesa komésa tirumpin-imáyáá ésa sésa Áánútu úwoi súwa'naa enaya ima sínkaminivo kentáási imáyáavinkenita ónaumne sésa sáwísawaa ésa Ísóigo Ísu Káráisiti kweyáá kentáási anóndakomba tínaeemba umámakaawe. naaóvá'á Áánútu mirá-sáwí-máyáígóná sáwí-meyamba timénaumne siráiyé. mirán-kámpá'-mónó-kwáási keinárawate komáyáantave'a maanámbá kwésimatimune.

⁵ maanáimbá á'a simátímakaamba isaraambanivo ókwara'a simátimenaumpo isáaro. naaóvá'á Áánútuna kwaásiyomba Ísipi-marava'a tátokowana Áánútu ayútinkena tí'maena kwétena kwenáaiyavesamo ímo árairemo sirówai Áánútu tínkamuwasa pukáawe. ⁶ moórá-aimba imáyáa oro. naaóvá'á Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai miwítí kawáá-máyái tuwésa miwítí kawé'-náópá'á túwówai Áánútu tíyayaanka'a asááumarena túnkwi-ayampa'a sáwí-mapa'a tiyuwówasa maí'mai'a ésa naaémo Áánútu sáwí-meyambo timínin-kanaa amumarésa máyáawe. ⁷ moórá-aimba imáyáa oro. naaóvá'á Sótómu-naopakewaiye Kómóraa-naopakewaiye mindáór-egwaa'-naopakewaiye sáwí'a úmae iyésa aarai-úmóyané kwaai-úmóyané mirá úmae iyúwana Áánútu tínkambai iramó kwégaipa'a tínkamuwasa iramó kaikai'o kwéipa'a maí'mai'a kwéowe. kentááwákwára'á mirá ovó sé'a kárakwiyo.

⁸ naaóvá'á mirámó uráantemba ívé'a kampa'-mónó-kwáási kentí imáyáa tavisénae sewái mirá ésa miwítí sáwí-imayaavinkemba áwáyo-tantaa'a ésa Áánútumo kwégawaaimba tínaeemba umámesa sáwí'a ésa kawé'nárawa'a kwíyómpakewaiyavesa sáwí-aimba simátínkaraawe. ⁹ ániwo Mósesi pukówana kwíyómpaken-kawaanako áwí'a Máikeri kwemá séna Mósesin-auma mayánae súwana Sáátáánigo séna kemá mayánae súwasarai miráumai asiramái suyaná Máikeri Sáátáánigontavena ima sáwí-aimba súmba kemá

íma aai simánkanaumpo Ísóigo aai simánkaniye siráíye. ¹⁰ ánivo kampa'-mónó-kwáásí kentí imáyáa tavisénáe sewáí évaka-tantaakona ááimba íma awánaraantavesa sáwí-aimba simátinkesa kwaí-kwaambo amáparawaina ááimbo ímo awánésamo ontembá miwí mirá owaná miwítí sáwí-imayaago tátoarena miwí sáwí'a kwéumatinkaiye. ¹¹ naaóvá'á moórawai áwí'a Kááini sáwí-amba kwakáintemba miwí mirá kwéowe. naaóvá'á moórawai áwí'a Péramu óntan-aamoimo uráintemba miwí mirá kwéowe. naaóvá'á moórawai áwí'a Kóra Áánútun-aai araiséna kawáá-kwáásí táai araiséna pukáintemba minkámpá'-mónó-kwáásí mirá kwéomba pósa miwí sáwí-meyamba mayánááowe. ¹² keinárawa'a Áánútuna kwaási kwená imáyáa é'a toómbá né'a torupamáí máentemba kesé miwí komésa sáwí'a umátinkesa kesáví-ímáyáá umái náma'-nama'a kwéesa íma tigaemá kwéowe. miwímá kampa'-mónó-kwáásí ésa íma kwétuwa'náa-on-kwaasi máyáawe. miwí taaérambo iyáin-kanaamo arambó ímo iyáin-tairaan-kwaasi máyáawe. úndágomo taaimó taawítúwáisanamo aáyánkaintenkaan-kwaasi máyáawe. ¹³ kavirayán-dómbó kúmisanamo non-awirááimo avora'ó kwáintemba miwítí sáwí-mayai avora'á kwáyáíye. miwímá kentí imáyáa tavisimái sáwí-ampa'a métinkanae sen-kwáásí máyáawe. Áánútu miwí túnkain-ayampa'a to'mayaa umátinkaraimba pósa mivá'á komáí'mai'a ónááowe.

¹⁴ aiva-kwáásígo áwí'a Áándamu ména Sétimba ankówana Sétima Ínósimba ankówana Ínósima Kénáánimba ankówana Kénáánima Má'árareomba ankówana Má'árareoma Yáretimba ankówana Yáretima Ínókimba ankówana Ínóki mirán-kámpá'-mónó-kwáásíyávéna imáyáa éna séna maisáaro. Ísóigo kwená kawé'nárawa'a sáwívarawaise téna ¹⁵ sáwí'o uráawaimo amápa'o sáwí-meyambo tímíndayavena téna Áánútuntavesamo aamoimó ímo ésamo sáwí'o uráawaiyavena aavimbá maitinkáíndayavena téna Áánútuntavesamo aamoimó ímo ésamo simáimo sáwí'o umánkaraawaiyavena aavimbá maitinkáíndayavena kwétiye Ínóki siráíye. ¹⁶ kentí imáyáa tavisénáe sewáí í'ái simátínkáva'a iyésa amápa-tantaa'ó miwítópa'ó tiráimba tirunkó sáwí'a kwéisasa sáwí-imayaawe su'mai kwégwaresa túma mósá marésa tirááimo tain-tántáá'á mayánáe sésa simái tirumbá kwéairaraawe.

¹⁷ kesí kwaásiyono. miwímá mirá-sáwí'á kwéombanivo kemá maarán-oro. kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitina aantá-kwaasi siráan-aimba imáyáa oro. ¹⁸ miwí simátimesa sésa naaén-kanaama tímimba Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí-imayaayavesamo tirááyavesamo ésa aamoí íyan-kwaasi kentuwiráái sénááowe minántá-kwáásí siráawe. ¹⁹ miwí tirumpimbá Áánútun-amanko íma máyáisasa miwítí marapár-ímáyáá kwarésa kampa'-mónór-áimbá simái Áánútuna kwaasi kwétaainaawe.

²⁰ miwí mirá kwéombanivo keinárawa'a Áánútuna kawer-áimbá aasiyaasi kwése'a kwenká'á agevamái mé'a moórá-morawai asiramátinke'a Áánútun-amankona asirayánkóntávé'a námúnaa seró. ²¹ Áánútu arumbíya tímakaimba pó'a arupí umái mé'a Ísóigo Ísu Káráísiti arumbá umátinkaina'a kwíyómpa'a aunái'a umái maí'mai'a ónááontave'a amu'maráaro. ²² Áánútun-aaiyavesa kaer-ímáyáá tokáawai tirumbá umátinke'a miwítí imáyáa taviséro. ²³ iramó kaipa'á kováínivo Áánútun-aai simátimiyana Áánútu tavisimái kawer-ámpá'á métinkaniye. évakarawaiyave'a tirumbá

umátinkaiyasa minkwáásí tavisíya'a sáwí'a únavo sé'a miwítí sáwí-mayaiyavena táá'a káína'a kentúma kárákwiyo.

²⁴ Áánútu kanaán-umai túwya'naa ína'a íma tínaaemba umámenaontave'a árair-aimba kwésune. Áánútu tí'maena kwená ságayan-ayampa'a métinkaina'a kentí sáwí-aimba íma kwáyainana tirunkó anón-kawe'a ínintave'a árair-aimba kwésune. ²⁵ Áánútu asirayánkwáráwái mimbóráwái ména kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitina mayáiyávéna imáyáa éna sáwí'o umáiya máyaundavinkemba iyásínkáintave'a árair-aimba kwésune. kwená ó'oran-aimba kwáyáísana kwenáwí'a anómba isaná kwená asirayánkó usáyaaitaisana amápa-tantaaka'a kwégawaaiye. naaóv'á kwíyómba maramá íma tarórunka'a kwemá ménama ívékwara'a ména maí'mai'a kwéintavena árair-aimban-iye kwésune.

kemá Yúte súnda-aimba ánásaiye.

paárrurain-kwasai

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni kaumbo-kwáái aiyayaan-umai-iyayo. miráumai-ima maisuwéna maarán-áimbá agaimakáíye. agaimarónka'a Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasiyavesa aká'áamba simái sáwí'a umátinkaraawe. Ísuntavai isámai asiramái mégwae séna maanáimbá agaimakáíye. Ísu Káráisitina mayáiyávái Áánútu kwená namuro-kwáásinté Sáátáánigonte usátaaitena kwená kwaási kwembó ímo auwésamo kwenarááimo kwégwaraan-kwaasi kawé'á umátinkaniye. Yóni mirán-áimbá agaimakáíye.

¹ Áánútu Ísu Káráisitintavena séna sáwíyanka'a paárinin-tantaa'a isáígwáe sé'a kesí kwayó-kwáásí simátimiyo súwana Ísu Káráisiti kwíyómpaken-kwayo'na'a ai'marówana kuména Ísu Káráisitina kwayó-kwáásígó áwí'a Yónimba kusimámakaiye. ² Yóni Áánútuna áséi-kwasai gwara Ísu Káráisiti mináántávéna siráin-ainkwara amápa-tantaa'a awánarainkwara'a kwésimatimena maanáúvávimbá agaimakáíye. ³ paárinin-tantaa'a sáwíyanka'a paárinimba póna Áánútu maanáúvávínkén-áimbó táámpamai awánanaaon-kwaasiye maanáimbó isésamo taagwiyavíyan-kwaasiye kawé'á umátinkainana tirunkó kawé'á íniye.

⁴ kemá Yóni maanáúvái má agayáúmpo Ésiyaa-marava'a avakaeté-naopa'a Ísóigona kwaási máyáawai isáaro. Áánútu aiva'á ména ívékwara'a ména aasiyaási maí'mai'a íniwai úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máero. Áánútun-amanko avakaeté-asirayamba tokáiwai Áánútumo kwégawaain-ayampa'a ména úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máero. ⁵ Ísu Káráisiti Áánútun-ai arupí umái simátimíwaima úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máero. kwemá aiva'á pukáimpinkemba usásinkaiwai marapá-káwáá-kwáásír'á kwégarakwiyiye. Ísu Káráisiti kentáási imáyáa éna kentááyávéna puwéna kentáási sáwi-imayaa kwéayusinkaiye. ⁶ kawáái'a umásinkaisata Ísu avowámá Áánútuna mayáiyá kwémayaundayaawe. kwená ó'oran-aaimba kwaikwai'a isaná kentáará'á kawáá úmae iyíniye. árar-aimban-iyé.

⁷ maisáaro. Ísu ainámpímbá kumínasa amápa-kwaasi tuvúkáan-kwaasigwara'a awánáiyana aavimbó maitinkánintavai tirunkó sáwí'a ínana umbái táníye. miráumai paárinimba mindá árar-aimban-iyé.

⁸ Ísóigo Áánútu séna amápa-tantaakona ááimba pó'a naaémbo amápa-tantaa'ó ánásaindara'a kemá úwoi ménaumne. aiva'á mé'a ívékwara'a mé'a maí'mai'a ónaumne. amápar-asirayankwarawaima úne siráíye.

Yóni Káráisitimba awánarain-kwasai.

⁹ kemá Yóni kentuwáamá úne. keinárawate kesé Ísumpa'a tarúmai mé'a keinárawate Áánútu kwégawaai pa'a kesé mé'a keinárawate umbai-yántáápímbá kesé asiramái mé'a kwéamu'maraundayaawe. Áánútun-ai simátimé'a Ísu siráin-ainkwar'a simátimundarakemba áwáá'a kwésiyesa táto'mai sí'maesa nonavuvumpa-márává'á áwí'a Pá'móso-marava'a másínkówa'a máyaawanana ¹⁰ sontaar'á Áánútun-amanko

kempímbá anómba umásinkowa'a Áánútuna imáyáawe su'mai ówánana kesínaempakemba avekáámbá aaigó uwírenkaamba anónka'a ¹¹ séna awánenda-yantaa'a aúvái-kwandaavimba agaimaré túwénasa Ísóigona kwaási avakaeté-naopa'a máyáawai isáaro. mindáo-kwi'a Évésasi-naore Séménaa-naore Pégámamu-naore Táyátairaa-naore Sátisi-naore Vírátéoviyaa-naore Árétísiyaa-naore miráumai-naoken-kwaasi isáaro siráiyé.

¹² súwa'a nááwa kwésiyo sé'a kwántámai awánaawanda avakaeté-omba óntanko áwí'a kóri-ontamba úmakaampimba minómbá kúra'makowa'a awánaawanda ¹³ minónkóná avumpimbá moórawai kwaásiraamba ména ayáátáár-ampanta uréna áintaara'a terávu-amuranda uréna ¹⁴ a'nónkwará a'nóntáugwara'a kwayání'a kwégowana sùgáyáagaya kwéuwana ména aúrango iraráámbá kwégowana ¹⁵ aísamaima óntambo agaimakáawanamo kasúvintemba aísamaigo miraráámbá kwéuwana aagómá nosiyarákénkáámbá anónka'a kwésena ¹⁶ ayáánúrapa'a avakaeté-o'a toréna óipinkemba taánasatama évarevar-ayaira'a áwááima kwáyowana óikakemba aaváúmó usénamo iní'a uráiyé.

¹⁷ úwa'a awáné'a ávááraumai sáá'a kówa'a kwenaísamaivimba kumbé'a tavaravá kwéowanana ayáánúrapaken-ayaandei sine'á tátorena séna íma áá'a kaíno. aívaré naaéne miwáná ááimba kemá úne. ¹⁸ pukáundavinkemba usásine'a aasiyaasi mai'mai'a úndawai súvamai máyaundawai úne. púwón-qamapa'a kwaási timanká'á kwégarakwiyundawai úne. ¹⁹ miráumai awánenda-yantaa'a aúváiivimba agayaaó. ívé'o kwáyáin-tantaakwara naaémbo paárininkwara'a aúváiivimba agayaaó. ²⁰ siyáánúrapa'a avakaeté-o'a toré'a avakaeté-ombo kúratoraunda awánaanda mintántáákóná ááimba íma paáruraindara'a simáménda isaaó. minávákáété-omba Ísóigona kwaási minávákáété-naopa'a máyáawai owaná minávákáété-o'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraawain-owe Ísu simásimakaiye.

2

mináímbá Évésasi-naopa'a simátímakain-kwasai.

¹ Ísu simásímatuwena séna Évésasi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaiimba maanáímbá agaimái túwénana awánáino. avakaeté-o'a siyáánúrapa'a toré'a avakaeté-onkona avumpimbá kwénaaundawai maanáímbá simámumpo Évésasi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaiimba simámiyo. ² mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. íma ivátúwáamba tiyáántámba asiramáimo máyáamba tuwánaraumne. sáwí'o umáimo máyáan-kwaasiti mayáiyáváímó ímo tirááimo taimbá tuwánaraumne. évakarawai kampa'á sésa Áánútuna aantá-kwaasiya úne kwéseмба keinárawa'a miwí táái isé'a miwítí mayái awáné'a miwíyávé'a kampa'á kwésewemo sembá tuwánaraumne. ³ kesí kwaási onkákémbá umbai-yántáá'á tímemba kembá íma siyuwé'a kentávé'a ísámai asiramái máyáamba tuwánaraumne.

⁴ mirán-káwé'á umái máyáamba tuwánáúndanivo moóra-yantaari'o kwéontave'a íma aamoí kwéumatinkaumne. aiva'á kentávé'a ávááraumai imáyáa uráambanivo tuwé'a ívé'a íma mirá kwéovo ⁵ aiva'ó kawé'ó umáimo maémáéwaina ááimba imáyáa oró. ívé'a íma miraráámbá umái maé'a tuwé'a aiva'ó kawé'ó uráantemba miráumai máéro. ímo mirámó

é'o kesópa'o tíya'o é'a kentópa'a kwé'a kentí oómbá maisúwána'a úwoi-kwaasiraamba umái ménaaowe. ⁶ ániwo Níkórásí-kwaasiti mayáiyávé'a tiyámba umátinkáawa'a kegwárá'á siyámba kwéumatinkauna'a mindáyave'a kawé'á kwéowe.

⁷ ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. aai senasá sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai Áánútuna kawer-áyámp'á kwáyáin-taeramba nésa mai'mai'a onááowe. mináimba aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináimbá Séménaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

⁸ Ísu simásímatuwena séna Séménaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. aivaré naaéne miwáná ááimba é'a pukáundavinkemba usásine'a súvamaimo máyaundawai maanáimbá simámumpo simámiyo. ⁹ umbai-yántáá'á tíméwa'a úwoisan-kwaasiraan-umai máyáamba tuwánaraumne. úwoisan-kwaasiraan-umai máyáambanivo Áánútunopakemba sáwíva-tantaa'a mairáawe. évakarawai kampa'á sésa Yútaa-kwaasiya úne sembánivo Sáátáánigo aráái kwarésa simái sáwí'a kwéumatinkaamba tuwánaraumne. ¹⁰ tí'a índai'a umátinkanaomba íma táá'a kaino. maanáimbá ísáaro. Sáátáánigo imáyáa tímínasa keinárawa'a tísaa umai isánáe sésa tayáto'mai tí'maesa ándáva'a mátinkesa siyáánkaira'a sáwí'a umátinkanaaowe. kentávé'a asiramái méwasa évakarawai tinkamonasaya puwígwáe sénááombanivo kentávé'a asiramái méwa'a imáyáa tíména'a kwiyómpa'a mai'mai'a onááomba mindá kentí kawé'-méyámbán-iyé.

¹¹ ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai sáwí-marupa'o íramó káma-kama kwéipa'a íma mai'mai'a onááowe. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináimbá Pégámamu-naopa'a simátímakain-kwasai.

¹² Ísu simásímatuwena séna Pégámamu-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. sóipinkemba taánasatama évareva'a áwááima kwáyáiwai maanáimbá simámumpo simámiyo. ¹³ kemó máyáapa'a á'a tuwánaraumne. Sáátáánigo kwégawaaipa'a máyáambanivo kentávé'a imáyáa é'a arupí umái máyáamba tuwánaraumne. ááéma moórawai áwí'a Ántípasa kentí naaópa'a Sáátáánigo máyáipa'a ména kesáái arupí umái simátíma'maena iyúwasa tuvúwúwana puwú-kanaavimba íma kembá siyúwáamba kesé arááipamai máyáawe. ¹⁴ mirán-káwé'á umái máyáamba tuwánáúndanivo kaumbo-káé-tantaa'o tokáantave'a íma aamoí kwéumatinkaumne. naaóv'á'o moórawai áwí'a Péramu sáwí'o uróntemba keinárawapinkemba évakarawai mirá kwéowe. Péramuma moórawai áwí'o Pérekumba agaráárankowana kwemá Ísareri-kwaási sáwí-ampa'a agaráátinkowasa kampar-ísóigónká'á póima tuvúkésa toóni'a umái kwénesa á'owa a'owa awainínkóe awaikóe umóyáni'a uráawe. keinárawapinkemba évakarawai mirá-sáwí-ámbá kwéagaraatinkaawe. ¹⁵ miráumai keinárawapinkemba évakarawai Níkórásí-kwaasiti sáwí-amba kwéagaraatinkaawe. ¹⁶ mindáyave'a misáwí-ámp'á'á tuwé'a kesópa'a teró. ímo mirámó íya'o é'a sáwíyanka'a kentópa'a kumé'a taánasataneimo káráantemba sóipinken-tanasataneí minkwáásí karánaumne.

17 Ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawaima kwiyómpaken-tomba timé'a kwayán-óntámbá minóntánká'á aúná-kwí'a agaimakáin-ontamba timénaumne. mayánááowaiye su'mai mináwí'á awánanaaowe. mináimbá aúvávimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináimbá Táyátairaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

18 Ísu simásímatuwena séna Táyátairaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárakwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. Áánútu áaninko súranko iraráámbá kwégaisana sisamaima óntambo agaimakáawanamo kasúvintemba sísamaigo miraráámbá uráisa'a maanáimbá simámumpo simámiyo. 19 kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. kentáv'e'a imáyáa é'a kesé aráápamai mé'a á'owi kwétuwa'naa-e'a íma kembá siyuwé'a asiramái máyáamba tuwánaraumne. ívé'o kwémayaambayaigo aiva'ó mairáam-bayaigomba usáyaaitaimba tuwánaraumne. 20 ániwo moórá-yantaari'o kwéontave'a íma aamoí kwéumatinkaumne. naaóv'á moórá-ininko áwí'a Yésépeo sáwí'o uróntemba keinárawapinkemba moórá-ininko kampa'á séna Áánútun-aaí simátimundawai úne simbá íma tínaaemba kwéumamewana kesí kwayó-kwáásí sáwí-amba kwéagaraatinkena tímaena kwégwisasa kampar-ísóigónká'á póíma tuvúkésa toóní'a kwéumandesá á'owa a'owa awainínkóe awaikóe umóyání'a kwéowa'a íma simái aambá aúnkawe. 21 minínínkómbá simáme'a tuwániya sé'a amu'makáunana íma tuwéna úwoi tokáiyé. 22 mindáyave'a sé'a kwenkwará kwesé sáwí'o kwéowaigwara'a anómba tí'a índai'a umátinkanaumne kwésune. sáwí'o kwéombo ímo tuwésamo kesópa'o tíya'o é'a súndai'a umátinkanaumne. 23 kwenaráá'maa'o tínkamonasamo puwíyasa Ísóigona kwaási amápa'-mapa'o máyáawai mináimbá ísésa kentávésa sésa kwaási sirumpiné imáyáawe suwánaraiwaiya póna kawé'ó ondawáiyá kawé'-méyámbá siménaya sáwí'o iyawai sáwí-meyamba timíniye sénááowe. 24 keinárawa'a Táyátairaa-naopaken-kwasivinkemba Yésépeon-aaí íma taagwiyavé'a Sáátáánigo aúpár-áimbá íma taagwiyavíyawai íma moórá-umbai-yantaa'a timénaumne. 25 Áánútuna árair-aimba tirumpimbá tátóke'a kumónaunda simu'maráaro.

26 sáwí-yantaakomba kwéusayaaitesa kúmóndara'a simátímakandantembo iyawaiyave'a sé'a marapá-kwáásirá'á kawáá oro. 27 kesivo kentávéna séna kwaásira'a kawáá uwo siráintemba marapá-kwáásirá'á kawáá oro sénaumne. asirayán-tántáá'néimó saweimó tuvántuwaawanamo sáwívari'o intembá mirámó ésa asiramái kawáá urésa tínkamonaanowe. 28 minkwáásí sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawaima moórá-o'a timénaumne. aaváúmá usaráisana kwáyáin-o'a timénaumne Ísu siráimba mináimbá kwesávái siráiyé. 29 Ísu simásímatuwena séna ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináimbá aúvávimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

3

mináimbá Sátisi-naopa'a simátímakain-kwasai.

1 Ísu simásímatuwena séna Sátisi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanámbá agaimái túwénana awánáino. Áánútun-amamba avakaeté-asirayan-amamba toré'a avakaeté-o'a tokáundawai maanámbá simámumpo simámiyo. mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. keinárawatavesa sésa Áánútuna kwaásiman-owe sembánivo máyáawaina ááimba tuwánaraumne. Áánútun-aii tóikakene su'mai kwése'a máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a máyáavo² kentúra'a kárákwiyo. Áánútun-aii tuwáúnavo sé'a táto'mai kawe'á oró. Áánútu aúranka'a kentí mayái ima arupí-mayain-ivo kentúra'a kárákwiyo.

3 Áánútun-aii ísámai tátokaan-aimba imáyáa é'a kesópa'a té'a mináimbá kwétaagwiya'e'a máero. ímo mirámó iya'o é'a kumé'a sáwí-meyamba tíménaumpo umóyán-kwáásímó tembó ímo ísaraawasamo tentenkáán-umai ima ísarenka'a kumé'a sáwí-meyamba tíménaumne.

4 ániyo keinárawa'a Sátisi-naopaken-kwaasivinkemba évakarawai ima sáwí'a umái mé'a kawe'ó umáimo máyáan-kwaasi kwayán-únánkwátóiraamba umái máyáamba pó'a kesé ménaaowe. ⁵ sáwí-yantaakomba usáyaaitariyawai miráumai kwayán-únánkwátói úmaresa ménaaowe. Áánútu aúrankare kwíyómpaken-kwayo' narawa túrankare miwí túwí'a té'a kesí kwaásiye sé'a miwí túwí'a ima tawígáúvaranaumne. aúnaí'a umái maí'maí'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimakáin-avai-kwandaavinkemba ima tawígáúvaranaumne.

⁶ ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawe'á oró. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináimbá Virátéoviyaa-naopa'a simátimakin-kwasai.

7 Ísu simásímatuwena séna Virátéoviyaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanámbá agaimái túwénana awánáino. ó'oran-kwaasi é'a árair-aine su'mai kwésundawai úne. Tévitimo kárákwironteni'a umái kárákwiye'a ontarákén-kirá'á kárákwiyaunda pó'a usáveraaromo senda-kwáásímó ésa usáveranaaowe. ima usáveraaromo sendawáimó ésa ima usáveranaaowa'a maanámbá simámumpo simámiyo. ⁸ mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. ísáaro. aambá kwitinkáúnda pósa ima aambá ítátinkanaaowe. sáwíyan-asirayamba mairé'a máyáambanivo kesáái ima tuwé'a taagwiya'é'a kwaási túranka'a Ísuna kwaási úne sembá tuwánaraumne. ⁹ évakarawai kampa'á sésa Yútaa-kwaasiya úne sembánivo Sáátáánigo aráái kwégwaraawai imáyáa tíménasa kentópa'a tésa kívaíresa keinárawatavesa sésa Ísu arumbá tímakaiwaiman-owe sénááowe. ¹⁰ kemá sé'a asiramái mé'a simu'maráaro siráunda pó'a miráumai méraawe. amápa'-marava'a máyáan-kwaasiva'a umbai-yántáá'á téna sáwí'a umátinkanimba asiramái mé'a simu'maráantave'a kemá kárákwiyaumne. ¹¹ sáwíyanka'a kumónaunda pó'a kesí imáyáa tavisimái sáwí'a umásinkaiyata kawe'-mékámbá ima mayánaumpo sé'a kesáái tirumpimbá táto'mai kawe'á oró.

¹² naamayáambo naambó ésamo áyáántemba sáwí-yantaakomba kwéusayaaitawai kesivo Áánútuna mono'-náúmpá'á naamayáánkaamba aítínkáánasa aasiyaasí maí'maí'a ónááowe. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitawai tine'á Áánútu áwí'a aga'é'a kesúwí'a aúna-kwi'a aga'é'a

Áánútuna naaór-awi'a agaé'a ónaumne. mindáo'a Yérúsaremu-naopakaan-dao'a imbánivo aúna-nao'a kwíyómpakemba Áánútumpakemba kumínín-dao-kwi'a tine'á agayánaumne. ¹³ ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináimbá Áréótisiyaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

¹⁴ Ísu simásímatuwena séna Áréótisiyaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárakwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. árarir-ainkona áaimba kemá é'a Áánútun-ai arupí umái simátíme'a Áánútu taróururain-tantaakona áaimba úndawai maanáimbá simámune. ¹⁵ mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. kesáái íma siyúwáambanivo tirumpimbá íma asiramái tátokaawe. kesááiimo túnaembo umásiyuwaankakai mirán-kwáásímá é'a ombá kanaán-iyé súfino. kesááiimo tirumpimbó asiramáiimo tátokaankakai mirán-kwáásímá é'a ombá kawé'án-iyé súfino. ¹⁶ kesáái íma siyuwé'a kítoka'a tátokaavo íma anónka'a tátokaamba pó'a kesópakemba ti'maránaumne. ¹⁷ keinárawa'a kampa'á sé'a kawé'á umái mé'a íma moórá-yantaa'a aáváán-tukáumne kwésebanivo kesúranka'a sáwí'a umái mé'a ósaniyaain-kwaasiraamba é'a unáánkwátóiyaaín-kwaasiraamba é'a túramba kavíkain-kwaasiraamba mé'a íma awánamai kawer-owaná sirumbá kwéiye. ¹⁸ kawer-áimbá simátíménda ísáaro. kesópa'a té'a kesópaken-tantaa'a mayánááontave'a moórá-ontanko áwí'a kóri agaimáiimo kawé'ó úmakaan-ontamba meéyáambaranaaowe. unáánkwátóiyaaín-kwaasi tigaeráámbá kwéiye sé'a kesópakemba kwayán-únáankwátói meéyáambaranaaowe. túramba awánamai kawer-ónááontave'a kesópakemba túrankona masawémba meéyáambaranaaowe. ¹⁹ kesirumbá timúnda-kwaasi kesáái kawé'á umái isaígwaé sé'a asémbai kwéarupí-umatinkanaumne. mindáyave'a sáwí-imayaa tuwé'a kesópa'a teró. ²⁰ másáaro. keinárawate ménae sé'a kwétaae'a timu'maré'a máyaaume. kesimósámba isé'a ontá tisinké'a iyuwó síyawai kemá kesé mé'a toómbá naana'á kesé mé'a toómbá nánááowe. ²¹ sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaiyawaiyave'a sé'a kesé kwaásira'a kawáá ónááowe sénaumne. sáwí-yantaakomba usáyaaitare'a kesivowé kwaásira'a kawáá úyantemba kwéusayaaitaiyawai kesé kawáá ónááowe. ²² ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo avakaeté-onkona avumpimbá máyowai mináimbá simásímakaiye.

4

Áánútu áwí'a mósá makáan-kwasai.

¹ Ísu simásímatuwowa'a awánaawanda kwíyómpa'a ontá tigurówana aiva'ó uwírenkaambo anónka'o súwai simásimena séna kemá máyaundava'a íyína'a aáno paárinin-tantaa'a agaráárankanaumne. ² avekáámbá Áánútun-amanko kempimbá anómba umásinkowa'a awánaawanda kwíyómpa'a kawááín-avama kwáyowana minká'á moórawai máyowa'a awánaawanda ³ anekémbá sáma kwégowana taayáná-kwisiyani'a kwéuwana naerírí'a kwéuwana minávárá'á osámbá taayáná-kwisiyani'a umái úkúraa'namankowana kawááiwai máin-ayampa'a avumpimbá kwáyowasa

4 moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-kwaasi kawááuwaiti avamá úkúmarena kwáyowasa minká'á moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-kwaasi anón-kwaasi mésa kwayán-únánkwátói úmaresa mésa anón-kwaasiti kánumo'a óntanko áwí'a kórinei úmakaan-kanumo'a ti'nómpimbá umásokaawe. 5 avumpimbó kawááin-avarakemba tawáomba úwana kwíyónaai kwésuwana awairái kwésuwana minávóná aúrampa'a avakaeté-omba kwégena minómbá Áánútu-amanko avakaeté-asirayan-amankoman-iyé. 6 kawááin-avaona aúranka'a nonkwaaúmbá ságyan-domba kwáyowasa éiyain-awampa'a éiyaimba túvamaimo máyówai mésa tínaaempare túrampare sáwíva-turamba kwáyówai mésa 7 moóráwai amápar-asirayamba usáyaaitarowai anón-iyankaani'a umái máyowana moóráwai purumakankááni'a umái Áánútantavai ísámai kwétuvu'mai nówai máyowana moóráwai kwaási óikaani'a umái máyowana moóráwai anón-evontaankaani'a umái ayóísántámbá kwétena máyowana 8 minéiyáimbá túvamai máyówai ava'moraé-ayoima kwáyowana amápa-turare ayóí-ándámparé túramba kwáyowasa aasiyaasí aaváyaavimba enónka'a no'wáamba maarán-ímá símae kwéiyesa sésa

Ísóigo Áánútu amápar-asirayankwarawai ó'oran-kawe'a umái máyáiyé. aiva'á ména ívékwara'a ména maí'mai'a íniye kwésesa minímá símaesa iráawe. 9 minéiyáimbó túvamaimo máyówai kawááin-avara'a ména aasiyaasí maí'mai'a íníwaimba áwí'a mósá marésa súwi sésa ó'oran-aaimban-iyé kwésumba 10 moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-kwaasi anón-kwaasi kawááin-avara'a ména aasiyaasí maí'mai'a íníwai aísamaivimba kívairea áwí'a mósá marésa anóndakoman-iyé sésa ti'nónkákén-tántáá'á akwáimai aísamaivimba marésa 11 maarán-ímá sésa kentáási Ísóigo Áánútu kawenár-úramba éma amápa-tantaa'a taróruaane. ímáyaá éma amápa-tantaa'a taróruaandayaveta kesáá máyaunanaya amápa-tantaakwara'a kwáyáiyé. mindáyaveta enáwí'a mósá kwémareta séta kwaási ená ó'oran-aaimba awánáiyama asirayánkwará'á méniyone kwésune kwésesa minímá siráawe.

5

tavú úmakaan-kwandaagona kwaasái.

1 mirá suwa'á awánaawanda kawááin-avara'a máyowai ayáánúrapa'a tavú úmakaan-kwandaaima évarevar-ayampa'a aúvái kwáyón-kwandaaima tokéna íma awánaigwae séna avakaeté-sanomba minkwándááír'á tásuwena tokówa'a 2 kwíyómpaken-kwayo'na'a asirayáwáimbá awánaawanana anónka'a séna nááwa kawenár-úramba kanaán-umaiya máyaindawaiya misánómbá tátuwena arírámai awánaniyo súwana 3 kwíyómpakewai marapákéwái kwaántái marupákéwái amáparawai misánómbó tátuwesamo awánáiyamba uwóví'a ónááowe. 4 kawe'á umái mésa misánómbá íma tátuwai-kwaasi máyóntavai pó'a ivi'á táma-tama'a ówána 5 minánón-kwáásivínkémbá moóráwai simásimena séna ivi'á táánavo awánaao. moóráwai Yútaa-andarakewai usáyaaitarawai Tévíti aísavutantambo uráiwai sáwí-yantaakomba usáyaaitaraimba póna kanaán-umai misánómbá tátuwena minkwándááímá aríráníye siráiyé.

6 súwa'a awánaawanda minéiyáimbó túvamaimo máyówaiye minánón-kwáásiyé kawááin-avara'a úkúmaresa máyówana moórawai sipisipi-araakaawai kawááin-avara'a ména tuvúwúwana puwéna usásinkaiwairaamba ména a'nómpínkémbá avakaeté-awaayaamba kwáyowana avakaeté-auramba kwáyowana mináúránkóná ááimba Áánútun-amanko avakaeté-asirayan-amamba uráisana Áánútu kwembá ai'maráisana amápa'-marava'a kunkwénaaiye. 7 misípísipi-áráákaawai kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai téna kawááin-avara'a máyowai ayáánúrapakemba tavú úmakaan-kwandaaima mairéna 8 minéiyáimbó túvamaimo máyówaiye moórá-kwai aiyayaan-umai éiyain-anon-kwaasiye sipisipi-araakaawai aísamaivimba kivaíresa uwíremba tátokesa óntanko áwí'a kóri-ontandei úmakaan-taave'a tátorowana mimpímbá áséi-kwiyumba ún-kanama kwáyowana minkánáóná ááimba Áánútuna kwaási kwempá'ó námúnaamo kwésemba mináséi-kwiyúmbá kwéshintemba námúnaamo sembá kwéisaiye. 9 aúná-ima maarán-ímá sésa embá tuvúwówa puwéna usásinkaanda mindáyavai sáwí'o umáímo máyáampinkemba tí'mai Áánútundei-i'a umátinkaraane. amáparakun-andavinkemba évakarawai kwétire ó'on-o'on-aimbo kwésen-kwaasivinkemba évakarawai kwétire ó'on-o'on-kuwara-kwaasivinkemba évakarawai kwétire amápa'-maravakemba évakarawai kwétire mirá kwéondayavai kawenár-úramba po kanaán-umai misánómbá tátuwe kwandaaima ariráníyone. 10 kawáái'a umátinkaraanasa Áánútu kentáásí Ísóigona mayáímá maésa marapá'á mésa kwaásira'a kawáá ónááowe. mindáyavai misánómbá tátuwe kwandaaima ariráníyone

sésa miníma siráawe.

11 suwa'á awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'narawa'a ávááraumai sáwíwa'a uwa'á ima kanaán-umai táámpaawanda-kwaasi mésa kawááin-avara'a minéiyáimbó túvamaimo máyówaiye úkúmaresa mésa 12 maarán-ímá anónka'a sésa sipisipi-araakaawaimba tuvúwówana puwéna usásinkaiwai kawenár-úraban-íye. mindáyavana póna kwená asirayánkó kwaikwai'a isaná kawe-tántáá'á máráisana kwená kawer-ímáyáágó kwaikwai'a isaná kwaásira'a kawáá úmae kwéiyisana kwenáwí'a anómbe isaná kwená ó'oran-aaimba kwaikwai'a isatá kwenáwíta mósá kwémaraumne kwésesa mirán-ímá suwa'á ísaraumne.

13 minkákémbá kwíyómpakewaiye marapákéwáiyé kwaántái marupákéwáiyé uwi-nómpinkéwáiyé maarán-ímá sésa kawááin-avara'a máyáiwaine sipisipi-araakaawai kentáásí sáwí-meyambo mairáiwaine túwí'a mósá maréta túwí'a anómban-íye kwésunanaya kentí

ó'oran-aaimba kwaikwai'a ínana kentí

asirayámbá kwaikwai'a íníye

kwésesa mirán-ímá suwa'á isááwánasa 14 minéiyáimbó túvamaimo máyówai sésa árir-aimban-íye suwasá minánón-kwáásíyómbá aísamaivimba kivaíresa kwená imáyáa ésa áwí'a mósá makáawe.

6

Ísu misánómbá tátukain-kwasai.

1 kwená imáyáa mósá márówa'a awánaawanda sipisípi-araakaawai kentáási sáwí-meyambo mairáiwai aiva-sánómbá tátuwowana minéiyáimbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai anónka'a kwiyónaairaaamba umái séna tiyó súwa'a isé'a 2 awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba kwayán-ósínkómá moóráwaimba ayáá'maena túwana imá ayáámpimba tokówana moóráwai usáyaaitaraiwaina kánumo'a ámakowana usáyaaitaraiwai namuro-kwáási usáyaaitanae séna kúwa'a awánaraumne.

3 minkákémbá kentáási sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowana minéiyáimbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó súwa'a isááwánana 4 moórá-poigo áwí'a ósimba naaeyayán-ósínkómá moóráwaimba ayáá'maena túwana taánasatama aména asirayámbá amúwana taumó karáí-yántáá'á ivá kwétuwowasa áái'a tiyésa tínkankaawe.

5 minkákémbá kentáási sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowana minéiyáimbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó súwa'a isé'a awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba avután-ósínkómá moóráwaimba ayáá'maena túwana sikerimá tokówana 6 minéiyáimbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai ayawaimá táinana sáwíyan-tomba kwénintavena séna moórá-tawai-kigaugona meéyán-tómbá sáwíyan-tomba maésa moórá-mora-umai mayánááowe. masawémbo atiyén-taeramba mintáimá íma sáwí'a ínnyone. ándágo arampinkémbá anombá kwénaangu íma sáwí'a ínnyone siráíye.

7 minkákémbá kentáási sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowana minéiyáimbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó súwa'a isé'a 8 awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba terávu áumaisan-osinkoma moóráwaimba ayáá'maena túwasa minkwáásígó áwí'a púwówe suwaná kwenánaaemba túwai áwí'a púwón-ayampare siráawe. amápa'-marama éiyainka'a taainkaar-éna asirayámbá timúwasarai moóráva'a kwégwesarai tínkambae kuyasá púwúwana ayawaimá tówana toómbá íma úwasa púwúwana tí'a kwéuwasa púwúwana aváá-póiyónkó kwaási kwévowasa púwúmba tuwánaraumne.

9 minkákémbá kentáási sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowa'a awánaawanda Áánútuntavesa ísámaimo póimo tuvú'máimo agáyón-onta-taareigona améndaampa'a kwaási timankó méraawe. minkwáásiyómbá Áánútun-aaí kwésimatima'maesa kwéiyuwasa áwáá'a tiyésa tínkamuwasa pukésa 10 anónka'a sésa Ísóigoo asirayán-úramba mé ó'oran-kawe'a umái mé árair-ainkona ááimba po marapá-kwáási sínkankaawai nósa-tawai anondá aaí simátinke sáwí-meyamba timínnyono suwaná 11 moóráwai kwayán-únákwátói moórá-mora-umai kwétimena séna sáwíyanka'a timu'maréwasa keinárawa'o Áánútuna mayáimó mairáantemba Áánútuna kwaási mirá kwéomba tínkamiyasa puwíyana ánasaina'a miwítí sáwí-meyamba timénaumne siráíye.

12 minkákémbá kentáási sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowa'a awánaawanda anóm-barima tówana aaváúmá avuwúwana avután-ampaantaraamba úwana kwiyómba naaerírí'a úwana 13 anón-unda torówana taaéramba ímo ávumo karón-taeramba kútúmaena marapá'á kumúnten-umai o'á kásímaena marapá'á kunkáíye. 14 kwátóimo tavú úmáráantemba sokón-tawaai tavú úmarena auyokuwana amápar-omare nonavuvumpa'-máráwé moóráva'-moravata uráíye. 15 marapá'á

kwaásira'a kawáá uráawaiye anón-kwaasiye i-kwáásítí anón-kwaasiye óisankwara-kwaasiye asirayánkwára-kwáásíyé ó'owiti mayái kwémaesa íma meéyámbá kwémayaawaiye úwoi kwénaaon-kwaasiye amáparawaiye omákare óntampine muri-áíviné aúp'áá mésa ¹⁶ omákontavaiye óntankontavaiye sésa kawááin-avara'a máyáiwaiye sipisípi-araakaawaiye suwánésarai áwáá'a siyéyavaiyaanivo augwímae siráápaaro. ¹⁷ áwáá'o siyi-kánáá tísatá íya aseránaumpo augwímae siráápaaro sumbá ísaraumne.

7

Ísareri-kwaasi 144,000 kwaasi méraan-kwasai.

¹ isé'a minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'narawa'a éiyaimba mésa amápa'-maragona éiyain-ayampa'a mésa marararé taairaré uwi-nónkáré úndáma toráivo sésa tátokowa'a ² awánaawanda kwíyómpakemba moórá-kwayo'na'a aaváúmó usópakemba téna agayái-yántáá'á Áánútu asirayánkwaráwáíndéí toréna minéiyáíndárau tááyena Áánútumo marawé uwi-nóné sáwí'a ónááon-asirayamba tímakon-eiyaindarau tááyena ³ anónka'a séna marawé taaiyé uwi-nóné íma sáwí'a é'a amu'makéwata Áánútuna mayái-kwáásí túwayaanka'a aúvái agaimáráanata keinárawa'a naaémba marawé taaiyé uwi-nóné sáwí'a oró súwa'a isááwánana ⁴ séna Ísareri áánimbaa'a tísavutantambo uráawai túwayaanka'a Áánútuna aúvái agaimakáawai táámpamai séna 144,000 kwaasin-owe. ⁵ minkwáásí Yútaan-andaraken-kwaasi 12,000 kwaasi uwasá Árúpenin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Kátaan-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá ⁶ Ásan-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Návatarain-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Mánásaan-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá ⁷ Símiyonin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Árváin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Isakáán-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá ⁸ Sépiyuraanin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Yósépin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Pénisaminin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá miráumai-kwaasi Áánútuna aúvái túwayaanka'a agaimakáawe súwa'a ísaraumne.

Ísu Kárásítina kwaásiti kwaasái.

⁹ isé'a minkákémbá awánaawanda sáwíva-kwaasi íma kanaán-umai táámpaawanda-kwaasi mésa amápa'-maravaken-kwaasi amápar-akun-andaraken-kwaasi ó'on-o'on-kuwara-kwaasi ó'on-o'on-aimbo kwésun-kwaasi mésa kawááin-avaona aúrampa'a mésa kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai aúranka'a mésa kwayán-únánkwátói urésa aamoí kwéuntavaiye sésa kwáátaan-anama tokésa ¹⁰ anónka'a sésa Áánútu kentáásí Ísóigo kawááin-avara'a máyáiwaiye kentáásí sáwí-meyambo mairáiwaiye sáwí'o umáímo máyaundavinkemba kawer-ámpatá mégwésinkaaiye suwasá ¹¹ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a amápa'a kawááiwai máin-ayampare anón-kwaasiye éiyaimbo túvamaimo máyówaiye úkúmaresa mésa kívairea Áánútuna imáyáa ésa áwí'a mósá marésa ¹² sésa árrair-aimban-iye séta Áánútu áwí'a mósá kwémaraunanaya kwená ó'oran-aaimba kwaikwai'a isaná kwená kwer-ímeyáágó kwaikwai'a isatá kwéntavéta súwiya kwésunanaya kwenáwí'a anómba isaná kwená asirayánkó kwaikwai'a isaná kwaásira'a kawáá úmae kwéiyisata árrair-aimba iyéyá kwésune siráawe.

13 minkákémbá anón-kwaasivinkemba moórawai sísa ena séna kwayán-únánkwátói uráan-kwaasi náávakena nááwa'iyó súwa'a 14 kemá sé'a anóndakoo kemá íma ísaraumpo emá ísaraane séwánana kwemá séna miwímá anón-umbaima tíméwasa Áánútumba íma auwésa asiramái méraawe. unáánkwátóimo sese owanamó kawé'ó kwéintemba miwímá kentáási sáwí-meyambo mairáiwai puwúwana naaemá kunkáimba pósa kwayán-únánkwátóiraamba úmaresa kawé'á umái máyáawe. 15 mindáyavesa Áánútu kawááin-avaona aúrampa'a mésa aaváyaavimba eénáinka'a no'wáamba kwenópa'a kwená mayái mayái'-mayai'a kwéowe. kawááin-avara'a máyáiwai miwí tapáinana 16 íma ókwara'a táai tinkéna nontáváigwárá'á íma tinkáinana miwí tine'á íma aa'á kéna íma koko'á ínasa kawé'á umái ménaaowe. 17 kentáási sáwí-meyambo mairáiwai kawááin-avaona avumpimba máyáimba póna miwír'á kárákwiyana tímaena kawé'-nómpá'á mótinkainasa minkáwé'-nómbá nésa maí'mai'a onááowe. Áánútu miwí tí'núma uwátíuwainasa íma ivi'á táiyana moórá-yantaa'a íma aaváán-tuwáiyamba kawé'á umái ménaaowe anón-kwaasivinkemba moórawai simásimakaiye.

8

naae-sanomba tátukain-kwasai.

1 simásímatuwowana sipisípi-araakaawai kentáási sáwí-meyambo mairáiwai naae-sanomba tátuwowana kwíyómpa'a sáwíyanka'a íma aai sésa íma túwai kwésuwa'a 2 awánaawanda Áánútu aúranka'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a avakaeté máyówana moórawai avakaeté-uwiremba tímúwasa maisorésa máyówana 3 moórawai kwíyómpaken-kwayo'na'a kawááin-avaona egwaa'á taména áséi-kwiyumba ún-kanama agáyón-taareira'a taména óntanko áwí'a kóri-ontandei úmakon-taave'a torówana áséi-kwiyumba ún-kanama agayáinkwáe séna sáwíva-kanama aména séna Áánútuna kwaási kwempá'ó námúnaamo kwésen-ainkwara'a kwéisaiye súwana 4 tátokon-taavepimba agaimarówana úmumba iyúwana Áánútu iséna kwená kwaási námúnaamo sun-áinkwárá'á isówana 5 minkákémbá mintáávé'á mairéna taareirákémbá iráámba maimái mintáávépímbá marówana iramá kówana marapá'á tuwówana kwíyónaai kwésuwana awairái kwésuwana tawáomba kwéuwana anóm-barima taráiyé.

avakaeté-uwirenkona kwaasái.

6 maríma tówasa minkákémbá minávákáeté-kwayo'narawa'a kwíyómpakewai uwiremba tuvuwíyanesa to'mayaa uwaná 7 aivakéwai uwiremba tuvuwúwana kaaígwará iragwárá naaegwárá'á tuwówana marapá'á kuména moórá-ayampa'a maragwárá taaigwárá amápa'a owáígwárá'á iramá kagúwana kaer-áyámpá'á taaigwárá maragwárá'á kawé'á uráiyé.

8 úwana miwá ánaaemba moórawai uwiremba tuvuwúwana anón-tantaa'a omákaan-tantaa'a iramá kamái kará'maena uwi-nómpímbá kumúwana kaer-áyámpá'á kawé'á úwana moórá-ayampa'-nomba naaeráámbá úwana 9 mináyámpá'á máyówana amápa'a púwúwana nompísípi amápa'a tawísímai ánasasukaiye.

10-11 ánasasuwowana minkáé'nárai tínaaemba moórawai uwiremba tuvuwúwana oómbó kúraráantemba anón-oko áwí'a ikaa'á vain-ó'an-iyé

suwaná kwíyómpakemba kásímaena nompákwará nonayumpinkwára'á kumúwana mindómbá ikaa'á vówana kaer-áyámpá'á nombá kawe'á úwana moórá-ayampa'a nombá ikaa'á vówasa sáwíva-kwaasi nésa pukáawe.

¹² púwúwana minkáúmbónárau tínaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwana aaváúmá kwíyómba o'á kaer-áyámpá'á kawe'á úwana moórá-ayampa'a túnkuwana aaváyaavinkemba sán-karéna aaváúmá toráétápa'a marówana túnkena no'wáán-avuntamba sán-karéna eénáínka'a túnkena mirá úwa'a ¹³ awánaawanda anón-evontaanko sanaan-úrumba araravámaena kwénaena anónka'a séna kaumbo-sáwí-méyámbá marapá-kwáásítópa'a kuména kwíyómpakemba kaumbonárau úwai máyáamba pósa mindáraumo uwírembo tuvuwíyana marapá-kwáásítópa'a sáwí-meyamba kumíníye súwa'a ísaraumne.

9

¹ isááwánana minéyáándárau tínaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwa'a awánaawanda kwíyómpakemba moórá-o'a kásímaena marapá'á kunkón-okomba moóráwai kíma aména maipímbá avéúmba íma kwáyom-baikaken-kíma amúwana maimaéna ² mimbáikóná ontá tisuwówana kígaumo ésamo agáyáawanamo anón-umumbo intembá mimbáipínkémhá iyéna aaváúgwára kwíyónkwa'a mói úyatuwuwana ³ minúmúmpínkémhá a'nórímbá marapá'á kuména taairaaú'ó kavúwówanamo títemo intembá miná'nórintónkó mirán-ásíráyámbá torówana ⁴ miná'nórintóntávéna moóráwai simátimena séna taaígwará owáígwará karaan-tantáákwára'á íma né'a Áánútuna aúvái túwayaanka'a agaimakáan-kwaasi íma tiyé'a Áánútuna aúvái túwayaanka'a íma agaimakáan-kwaasi tíyáaro. ⁵ íma puwígwaívo íma anónka'a tiyé'a éva'aasei-kwiyonka'a tiyáíyana tí'a íno. taairaaú'ó kavúwówanamo títemo intembá mirá tí'a íno. ⁶ minkánáávímbá títe ínaa puwónaumne síyambanivo puwónááon-amba avakáá uwááesa túvama ménaoowe siráíye.

⁷ súwa'a awánaawanda miná'nórintónkó moórá-poigo áwí'a ósínkaan-a'norintomba mésa áái'o tiyáíyanesa to'mayaa ésa kwaásiraan-toi'a kwáyowasa ti'nómpímpá'á óntanko áwí'a kórinei úmakon-kanumo'a kwírówana ⁸ miwí ti'nóntáu ayáátáá'a aarai ti'nóntúraamba úwana miwí túwááyaanka asirayámbá anón-iyanti túwááyaankaamba úwasa ⁹ tíntaara'a asirayán-kwéú'a kausokésa áái'o tiyanáesamo tiyáántambo taantembá miná'nórintónkó tiyóísántámbá kwétesa ¹⁰ miwí tíméraampa'a kwaivain-áwááyaankaamba ésa kwaásimo vaawanamó títemo intembá éva'aasei-kwiyonka'a mirán-ásíráyámbá tokáawe. ¹¹ miwítí anóndako avéúnyaaí-maika'a kárákwírowai áwí'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípíru-aimpinkemba Ápátono suwasá Kíríki-kwaasi tááivinkemba Ápóriyono suwaná mináwíkoná ááimba sáwí'a unásúwáiwaiman-íye siráawe.

¹² kemá Yóni awáné'a sé'a aiva-sáwí-méyámbá ánásaimba póna kae-sáwí-méyámbá kwáyáimba póna paáriníye kemá Yóni súne.

¹³ kwíyómpakendarawa'a éva'aaseinarawa'a uwíremba tuvúkáawana miwí tínaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwana Áánútu aúranka'a kórintandei úmakon-taareira'a évarevar-ayaairakemba aaígówé su'mai súwa'a isááwánana ¹⁴ minkwíyómpákén-kwáyó'ná'á uwíremba tokówaintavena séna anón-donko áwí'a Yúvérétísi-nompa'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a

éíyaimba ándávakemba ayútinkao sūwasa ¹⁵ amu'ma'maésa kwéiyuwana minkánáá túwana ayútinkowasa kaer-áyámpá'ó máyón-kwaasi tiyuwésa moórá-ayampa'o máyón-kwaasi tínkamonasaya puwígwaé sésa kuwasá ¹⁶ áái'o tiyánááon-kwaasi ósin-arósáanumpimba kun-kwáásímó táámpomba sáwíva'a 200,000,000 kwaasiman-owe isé'a ¹⁷ kaainkáání'a umái awánaawanda sáwívar-osin-arosaanumpimba máyón-kwaasi tíntaava-kweu'a naaeyayáné sokóne terávuwe mirán-kwéútómbá araa'naanurówa'a awánaawanasa ósin-ti'nóntómbá anón-iyana-a'nonkaamba asirayánti'nóntómbá kwáyowana tóipinkemba iramá kéna úmumba éna sáwíkwiyumba kwéena mirá kwéuwasa ¹⁸ kaer-áyámpá'ó máyón-kwaasi tiyuwésa moórá-ayampa'o máyón-kwaasi tóipinken-tantaa'nei tínkamuwasa pukáawe. ¹⁹ minósintómbá íma tóipine su'mai asirayámbá torésa tíntaampakwara'a iraántokwaa'ánónkáámbá asirayámbá tokésa kwaási vovasá pukáawe.

²⁰ vovasá púwúmbanivo túvamaimo máyón-kwaasi miwítí sáwí-mayaima íma tuwésa kwaántá-kwaasiyonti imáyáa mósá marésa ó'on-o'on-ontandei taainei úmakon-tantaatavesa kesí isóigowe sésa íma aúrumba awánéna íma aaí iséna íma kwénaain-tantaakontavesa kesí isóigowe sésa imáyáa mósá ma'maé kwéiyesa ²¹ miwítí sáwí-mayai íma tuwésa tínkamuwásamo púwóni'a uwasá pukaa'á kwéagayesa uwaa'á kwévesa wadaai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaakwarar-umoyane kwéesa mirá úmae iráawe.

10

sáwíyan-kwandaaignona kwaasái.

¹ mirá úmae iyúwa'a minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'na'a asirayáwái kwíyómpakemba kuména ainánkó káátarowana a'nónká'á osámbá tawenówana aaváúmó kumperénamo aúgáyagayaamo íntembá óikakemba mirá kwéuwana naamayáánkakembo iramó kwégaintemba mirán-áísámáímá kwáyowana ² sáwíyan-kwandaai aríramai ayáámpimba tokéna ayáánurapar-aisaima uwi-nómpímbá támarena ayáánépar-aisaima marará'á támarena ³ kwaási inkáíséeraan-kwa'a túwana kwíyónaai avakaetéra'a sūwa'a ⁴ avakaetéra'o kwíyónaaimo súnaimba aúváivimba agayáné kwéowanana moóráwai kwíyómpakemba simásimena séna mináímbá aúpá'á kwáyáivo íma aúváivimba agayaáo sūwa'a ⁵ minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'na'a moórá-aisamai marará téna moórá-aisamai táá'mai uwi-nómpímbá ténamo úwai ayáámba mósá tuwéna ⁶ Áánútuma aasiyaasi maí'mai'a íníwai aúranka'a kwíyóne mivá'á kwáyáin-tantaare marawé mivá'á kwáyáin-tantaare uwinóné miwán-arumpimba kwáyáin-tantaare úmakowai aúranka'a asiramái séna íma ókwarata amu'maránaunanaya paárinin-kanaama kwétiye. ⁷ naaóv'á'á Áánútu kwená kwayó-kwáási kwenáái simátímakowaiyavena séna aúpá'á tukáunda-aimba paáriníye siráimba ava'moraénarawa'a kwíyómpakendarawa'a uwirémba á'a tuvúwómba póna tínaemba moóráwai uwirémba tuvuwínana mináímbá paáriníye siráíye.

⁸ minkákémbá kwíyómpakewai simásímakowai simásimena séna moórá-aisamai marará téna moórá-aisamai táá'mai uwi-nómímbá ténamo iwái ayáámpinkemba sáwíyan-kwandaai aríráyokaimba komayaaó sūwa'a

9 kwenópa'a kwé'a sé'a sáwíyan-kwandaai simiyó séwánana séna maimái naao. enóipimba taakáambá ínana enarumpimbá ikaa'á váníye súwa'a 10 minkwándáái maimái násuwaawanana sóipinkemba taakáambá úwana sirumpinkembá ikaa'á vówana 11 minkákembá simásimena séna moórágwara'a Áánútun-aaí simátiminyone. ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésen-kwaasiye kawáá-kwáásígwáraré Áánútumo ínín-aimba simátiminyone simásímakaiye.

11

Áánútun-aaí simátímakaayan-kwasai.

1 simásímatuwowana moóráwái naambó agambatuwésamo on-ándámá siména séna Áánútuna mono'-námbá koagambaré póimo tuvú'máimo agáyáan-ontan-taarei koagambaré Áánútuna imáyáa kwéon-kwaasi táampe 2 ánivo naamáúva'a íma agambaré ivá túwénasa úwoi-kwaasi íma Áánútuna kwaási tésa minkáwé'-náópa'a sáwí'a úmae iyónááomba kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwésa ánásanaaomba mindáyavai naamáúva'a íma agambaraaó. 3 kae'nárai asirayámbá timé'a tí'maráanasarai kwésarai tirumbá kwéoyantavesarai avután-únánkwátói urésarai 1,260 kanaara'a kesáái árai'a simátíma'maesarai iyóyááoiye simásímakaiye. 4 Ísóigo marará'á kárákwiraiwai aúranka'a kae-táíma mintáígó arampinkembá masawémba kwéatiyen-taima kwáyáísana mintáígóná ááimba minkwáásírái óye. Ísóigo aúranka'a kaer-ómbá kúra'maraisana kwáyáísana minónkóná ááimba minkwáásírái óye. 5 minkwáásíráiyávésamo sésamo sáwí'a umátinkanae síyanamo éna mindárai tóipinkemba ira-ausankó miwítí namuro-kwáásí kavuwíniye. minkwáásírái sáwí'a umátinkanae síyawai mirámó iyamba kavuwínasa puwónááowe. 6 Áánútu mindárai asirayámbá timúwasarai aa'á íma tíno síyanaraimo éna Áánútun-aaí kwésimatimiyankanaavimba íma aa'á tíniye. nonkóntávésaraimo naae-nómbá auvuwómó síyanaraimo éna mirá íniye. tí'a ínomo sésarai amápar-umbai-yantaa'a kwaásitopa'a tínor-aimo síyanaraimo éna mirá íniye.

7 mirá ínasarai mindárai Áánútun-aaí simátímatuwaiyana avéumbó ímo kwáyáim-baikakewai téna áái'a tiyéna usáyaitainasarai puwiyana 8 anón-daopa'-marupa'a mindárai túma kwéniye. kentí Ísóigo taaira'á pukáipa'a mindáoko áwí'a aúpa-kwí'á Sótómu-naopare Ísípi-naopare mivá'á mindárai túma kwáyainasa 9 ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésen-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye tóyo esa mindárai túma taawánésa sésa íma utaaró kwésiyana kaumbo-táwái umái éiyainkomba kwáyá'wái íniye. 10 Áánútun-aaí simátímakaayandarai marapá-kwáásíyávésarai sáwísawaa kwéowe séyááoyan-ainko tirumbá sáwí'a íniye. mindáyavai mindárimo puwóyááoyantavena tirunkó kawé'á ínasa aamói ésa amápa-tantaa'a kwenamín-kwenamimba ónááowe. 11 minkáumbó-táwái umái éiyainkomba kwáyá'wái Áánútu mindárai táama timínasarai usásinesarai méyasa tuwánésa táátavai íyana 12 kwíyómpakemba moóráwái anónka'a simátimena

séna maavá'á iyókaiyo sínasarai ainámpímbá iyíyasa kentí namuro-kwáásí tuwánáiyana ¹³ mirá-íya-tawai anóm-barima táinda anón-daopa'a avaréiyain-ayampa'a úwoi máyaiyasa moórá-ayampa'a naambá tawisínaawisi umái sáwíva-kwaasi 7,000 kwaasi puwíyasa úwoimo túvamaimo máyaiyan-kwaasi tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa Áánútuntavai kwená ááimba ó'oran-aaimban-íye sénááowe.

¹⁴ kemá Yóni mirán-kááíní'a awané'a sé'a mirá umbá póna kae-sáwí-méyámbá ánásowana naae-sawi-meyamba sáwíyanka'a tíníye sune.

naaén-uwiremba tuvúkáin-kwasai.

¹⁵ minkákémbá kwíyómpakendarawa'a ava-moraénarawa'a uwíremba tuvúkáawana miwí tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwa'a isááwánasa kwíyómpa'a sáwívarawai sésa

marapá-kwáásirá'á kawáá uráwai ánásaawasarai kentáásí Ísóigoe usásinankaiwaiye aasiyaasi

kawáá úmae iyóyááoiye

¹⁶ suwasá moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-anon-kwaasi Áánútuna eg-waa'á kawááuwai máyón-ayampa'a mésa aísamaivimba kívairea kwená imáyáa ésa áwí'a mósá marésa ¹⁷ sésa

Áánútu Ísóigoo amápar-asirayamba tokáandawai aiva'á mé ívékwará'a máyaandawai e sáwívar-asirayamba toké kwaásira'a ááimba ásámai kwégawaa ónda póta súwiya kwésune. ¹⁸ amápa'-maravaken-kwaasi embá áwáá'a kwéaeewa ívé'a miwímó áwáá'o tiyíníyonda-kanaama kwétiye. pukáan-kwaasi miwí táái tísaá umai isé ená kwayó-kwáásí enáái simátímakaawaiye anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye miwí ená imáyáa mósá marésa enáwí'a mósá máraawaiye kawé'-méyámbá tímé marapá'á sáwí-mayai mairáwai sáwí-meyamba tímíníyone

siráawe.

¹⁹ suwaná minkákémbá kwíyómpa'a Áánútuna mono'-nánkóná ontá tigúwa'a awánaawanda mimbónó'-náúmpá'á kawé-ánáveumba kwáyowana naaóv'ó Áánútumo Mósesimbo simámakon-amaambo siyáánkai-amaambo óntan-kwandaaira'o agaimái mimpímbó makón-anaveumba awánaawanana kwíyónaai kwésuwana tawáomba kwéuwana anón-awairai kwésuwana anóm-barima kwétowana anón-kaiyaramba kwégumuwana mirá kwéuwa'a awánaraumne.

12

aaraigónté arááínkóntéi kwaasái.

¹ awánaawanda kwíyómpa'a umásitai'a éna kwaási agaráátinkai-umasitai'a maarán-úmasítái'a éna moórá-ininko máyowana aaváúgó kwená unáánkwtóiraamba éna áúgomba ánáan-kwirowana máyowana kwíyónko aísamai-andampa'a kwáyowana a'nómpímbá kánumo'a kwáyowana minkánúmópímbá sisamaivakemba kae'á kumbaimái-o'a kwáyowana ² ámúkwara'a máyowana kwená kanaamá túwana iyámpói ankáindayavena áí'a úwana kwáá'a túwana ³ minkákémbá kwíyómpa'a moórá-umasitaikwara'a éna kwaási agaráátinkai-umasitai'a maará éna arááímbá anón-araaimba ména naaeyayán-áúgwará'á ména avakaeté-a'nomba kwáyowana a'nómpínkémbá siyáánkai-awaayaamba kwáyowana usáyaaitaraiwaina kánumo'a avakaeté-kanumo'a a'nómpímbá kwáyowana

4 kaer-áyámpákén-ó'á tuwéna moórá-ayampaken-o'a améraandei kwiyúmai awéntayuwowana marapá'á kumúwana iyámpói ankánín-ininkona egwaa'á ména ankáína'a tuvú'-nasuwánae séna máyowana 5 inaamaíyámpói marankówana anón-éna amápa'-maravaken-kwaasira'a asiramái kawáá ínín-iyampoi marankówana Áánútu kárákwiyinintavena miníyámpói ááéma mósá tavimairena kwemá kawááin-avara'a móankowana 6 minínínkó inkaiséna kavóná-marava'a kwéna Áánútu kwentávéna to'mayaa umánkanaumne sirópa'a koména ayáátááka'a 1,260 kanaama komáyowana Áánútu kawáá uráiyé.

7 kawáá úwasa kwíyómpa'a áái'a tiyésa Áánútuna kwayó'nárawaka'a kárákwirowai áwí'a Máikeri kwemá kwená kwayó'náraware arááínkówé kwená kwayó'náraware áái'a tíyówasa 8 Máikeriye kwená kwayó'náraware usáyaaitesa kwíyómpakemba arááínkówé kwená kwayó'náraware kwatuwésa 9 anón-araainkomba awéntáyukaawe. naaóv'á marapá'á iraankavayaambá aúkéna kwenáwí'a Sáátááni póna marapá-kwáásí kampar-áimbá simátíma'maena kwéiyisasa árai'a siyé kwésewana kwaási simái sáwí'a kwéumatiyuwaiye. kwenté kwená kwayó'náraware tuwétayuwowasa marapá'á kunkáawe.

10 kúmúwa'a isááwánda kwíyómpa'a moóráwai anónka'a séna

Áánútu aúranka'a ména kentáásí kwaásiyavena sáwí-kwaasiman-owe kampa'á símae iráiwaimba awéntayuwaisana marapá'á kúmísana póna Áánútu Sáátáánigo tátokaimpinkemba kentáá mégwésiraiye. kentáará'á kawáá éna asirayán-úrandako póna mégwésiraisata awánaraumne. Áánútu ai'marówana marapá'á kunkáiwaina asirayántá awánaraumne. 11 Ísu sipisípi-araakaawai miwítí sáwí-meyamba mairáiwai puwúwana kwená naaemá kunkáimba pósa Áánútun-ai arupí umái simátíma'maesa kwéiyesa sínkamiyata puwúnavo-imayaa íma umbá asiramái mésa Sáátáánigomba usáyaaitaraawe. 12 keinárawa'a kwíyómpa'a máyáawai mináintávé'a imáyáa é'a aamoí oró. ánivo Sáátáánigo marapá'á kumbéna sáwí'a kwéimba pó'a marapá'á uwí-nómpá'á máyáan-kwaasi sáwí'a umái ménaaowe. Áánútu Sáátáánigomba tuvuwinín-kanaama sáwiyanka'a tínimba póna Sáátáánigo iséna áyántavena kwéiye kwíyómpakewai siráiyé.

13 súwana minarááínkó áwí'a Sáátáánigo imáyáa éna kwíyómpakemba suwéntayuwaisa'a marapá'á kumbáyaumne séna inaamaíyámpóimo maránkaron-ininkomba kwa'maéna kúwana 14 arááínkó minínínkómbá tuvúwívo séna Áánútu anón-evontaanko ayóiráámbá kae'á amúwana araravámaéna kavóná-marava'a kwentávénamo to'mayaa umánkaropa'a kúwana Áánútu kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba kárákwiiraiye. 15 arááínkó minínínkómbá kwa'maéna ói'a káá'maena nombá umpiyankaanana maya'maéna kówinkwae séna kwa'maéna kúwana 16 maragó áwa'naa éna kweyáárika'a maramá kitúwana kwenóipinken-donko mimpímbá kumúwana 17 arááínkó minínínkómbá áyántavena umánkena imáyáa éna séna kwenaráá'maatemo é'a áái'a tiyánaumne-imayaa uráiyé. kwenaráá'maa'a miwí Áánútun-ai isámai kawé'á ésa

Ísu siráin-aimba simátíméwaiman-owe. áái'a tiyánaumne séna uwí-nón-awampa'a to'mayaa umái méraiye.

13

anón-avaa-kwankona kwaasái.

¹ máyowana awánaawanda moórá anón-avaa-kwamba uwí-nómpínkémbá iyéna avakaeté-a'nomba kwáyowana áwááyaamba a'nómpínkémbá siyáánkai irówana usáyaaitaraiwaina kánumo'a siyáánkai mináwááyaámpímbá kwáyowana Áánútuntavai simái sáwí'a umánkaron-aimba a'nómpínká'á agaimái kwimakówana ²⁻³ kwemá anón-avaa-iyankaamba ména aísamaima anón-iyanko aísamairaamba kwáyowana ói'a aváár-iyán-óikaamba kwáyowa'a awánaawanana ááema moóráwai puwínkwáe séna tuvuwúwana urón-karevu'a kawáúgun-avima kwáyowana tuvuwúwana íma puwéna úwoi máyowana arááinkó kwená asirayámbá aména simámena séna marará'á kawáá úndava'a kawáá uwo súwasa amápa'-maravaken-kwaasi awánésa táátavai ésa kentáásí anóndakoman-iye sésa kwenarááima kwarésa ⁴ arááinkó anón-avaa-kwankomba asirayámbá ámakontavesa arááinkóná imáyáagwara'a mósá marésa anón-avaa-kwankona imáyáa mósá marésa sésa anón-avaa-kwanko usáyaaitaraimba pósa íma kanaán-umai áái'a tiyamánkanaaowe siráawe.

⁵ suwaná Áánútu mináváá-kwámbá érankowana ména kwenáúma maimaé kwéiyena Áánútumba simái sáwí'a kwéumankowana kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba Áánútu érankowana ména ⁶ Áánútumba simái sáwí'a umánkena kwenáwí'a simái sáwí'a kwéena Áánútumo máyáipa'a simái sáwí'a kwéena kwiyómpa'o máyáawai simái sáwí'a umátinkomba isááwánana ⁷ Áánútu érankowana ména Áánútuna kwaásiye áái'a tiyamái kwéusayaaitena amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésun-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasirare kwégawaa úwasa ⁸ amápa'-marava'a máyón-kwaasi anón-avaa-kwankona imáyáa mósá makáawe. Áánútu maramá íma tarórunonka'a sipisípi-araakaawai kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai pukáiwai kwená aúváivimba maí'mai'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimakáivo mináúváivímbá túwí'a íma agairáin-kwaasi anón-avaa-kwankona imáyáa mósá makáawe.

⁹ kemá Yóni súná isáawai pó'a mináimbá isámai kawé'á oró. ¹⁰ ándáva'a mótkanae sésamo ésa mirá ónááowe. tínkamónasa puwígwáe sésamo ésa mirá ónááowe. mindáyavesa Áánútuna kwaási íma Áánútumba auwé'a kwenká'á aráápamai asiramái máero kemá Yóni kwésune.

¹¹ minkákémbá awánaawanda moórá-avaa-kwamba maravínkémbá iréna sipisípi-araakaamba umái ména a'nómpínkémbá kaer-áwááyaámbá kwáyowana amósámba arááinkó amósánkaamba éna ¹² ké'naan-avaa-kwanko aúranka'a ména asirayámbá kwenkákémbá kwémaena mayáimá kwémaena amápa'-maravaken-kwaasiyavena séna anón-avaa-kwankona imáyáa mósá máráaro séna ááemo moóráwaimo puwínkwáe séna tuvuwúwana úwoi máyowaintavena ké'naan-avaa-kwankontavena mináimbá séna ¹³ ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaena séna kwiyómpakemba iramá kumuwo súwana kwaási túranka'a kwégumuwana ¹⁴ Áánútu érankowana ména ké'naan-avaa-kwanko

aúranka'a ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaena marapá-kwáásí sáwí-ampa'a tavisimái mégwétiyuwena simátimena séna anón-avaa-kwanko áúwawakaani'a úmaraiyana kwenáwí'a anómba íno séna ááemo moóráwaimo puwínkwáe séna tuvúwúwana úwoi máyowaintavena mináimbá súwasa isésa mirá uwaná ¹⁵ Áánútu érankowana ména ké'naan-avaa-kwanko áúwawakaani'o úmárówaimba ááma amúwana aai séna kesí imáyáama íma mósá makáawai tínkamiyasa púwóro súwasa mirá kwéuwana ¹⁶ maravínkémbá usaráiwai asiramái súwasa anón-kwaasiyeúwoi-kwaasiye óisankwara-kwaasiye óisaniyaain-kwaasiye úwoi kwénaaun-kwaasiye ó'owiti mayáimá kwémaesa meéyámbá ímo kwémayon-kwaasiye miráumai-kwaasi anón-avaa-kwankona aúvái agayésa évaka'a túwayaanka'a agáyówasa évaka'a tiyáánka'a agáyówasa ¹⁷ évakarawai mináváá-kwánkó áwí'a agáyówasa évakarawai náampaamba agayésa mindáámpáánkóná ááimba kwenáwí'a agaimárón-kwaasi toómbá meéyán-uwasa ímo mirán-áúvái agaimárón-kwaasi íma toómbá meéyán-uráawe.

¹⁸ kemá Yóni sumpo mináimbá kawe'á umái imáyáa oró. kawer-imáyáágwára-kwáásí mindáámpáánkóná ááimba isánááowe. mindáámpáámbá kwaásigontavaiman-iyé. mindáámpáámbá 666 iyé kemá Yóni kwésune.

14

aúná-ima siráan-kwasai.

¹ minkákémbá awánaawanda kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai moórá-omaka'a minómákó áwí'a Sáiyono-omaka'a máyowasa kwesé sáwíva-kwaasi mésa kwenáwire avowán-áwire túwayaanka'a agaimakón-kwaasi 144,000 kwaasi máyówa'a ² isááwánda kwíyómpakemba nosiyarákémbó sintenkáámbá kwésuwana kwíyónaai sintenkáámbá kwésuwana sáwíva-kwaasimo uwírembo tuvúwówanamo sintenkáámbá kwésuwa'a isááwánasa ³ kawááin-avaona aúrampa'a mésa éiyaimbo túvamaimo máyówai túrankare anón-kwaasi túrankare mésa aúná-ima kwésesa marapá-kwáásivínkémbá Áánútu meéyámbakain-kwaasiye su'mai mi-144,000-kwáásí minímá kanaán-umai kwésesa ⁴ miwímá íma aarai-úmóyámbá kwéesa arupí umái mésa kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai aráái kwégwarowana kwemá kwaásivinkemba meéyámbarena Áánútuntavena séna miwímá kesí kwaási ésa ená kwaásigwara'a ombá pósa naaémbe ó'on-o'on-kwaasi mirá onááowe kwésuwasa ⁵ miwímá íma kampar-áimbá kwésesa miwívimbá íma sáwí-aimba kwáyowai mináúná-ímá suwa'á ísaraumne.

kwíyómpaken-kwayo'narauti kwaasái.

⁶ minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'nako sanaan-úramba araravámaena áséi-kwasai kwaikwai'a ínín-kwasai marapá'á máyón-kwaasiyavena amápa'-maravaken-kwaasiye amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésun-kwaasiye ó'on-o'on-kwara-kwaasiye miráumai-kwaasiyavena simátimindayavena araravámaena kwénaaena ⁷ anónka'a séna Áánútu aavimbá maitinkánín-kanaama kwétivo Áánútun-áaro kwéinkaise'a kwentávé'a kwená ááimba ó'oran-aaimban-iyé seró. kwíyómba maramá uwí-nómbá non-úramba taróururawaina imáyáa e'a áwí'a mósá maráaro kwíyómpaken-kwayo'nako siráiyé.

8 súwana kwenánaaembo kwíyómpaken-kwayo'nako túwai séna anón-daoko áwí'a Pépíróni-nao'a tawisínaawisi umásukaiye. mirá úwasa mindáópaken-kwaasi amápa'-maravaken-kwaasi sáwí-ampa'a tavisimái métínkówasa ó'on-o'on-tantaa'a sáwísawaa uráawe minkwíyómpákén-kwáyó'nákó siráiyé.

9-10 súwana minkáé'nárai tínaaembo kwíyómpaken-kwayo'nako túwai anónka'a séna kwaásimo anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'a umárówaina imáyáawe mósá maráan-kwaasi Áánútu áwáá'a tiyíniye. mináváá-kwánkóná aúvái túwayaankare tiyáánkare agaimakáan-kwaasi Áánútu áwáá'a tiyéna íma sáwíyan-awaa'a tiyínívo anón-awaa'a tiyínasa kwíyómpakemba kawé-kwáyó'nárawa túrankare kentáási sáwí-meyamba mairáiwai aúrankare iramá kwégaipa'a sáwí-kwiyumba ún-ontamba agaimakáipa'a mésa títe kwéinasa ménaaowe. 11 iravínkémbó umúmbó iyíntemba aasiyaasi títe úmae iyíniye. anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o umárówaina imáyáawe mósá kwémaraawai mináváá-kwánkóná aúvái tine'á agaimakáawai íma aagándése aasiyaasi títe úmaena iyíniye.

12 kemá Yóni sumpo Áánútuna kwaási isáaro. Áánútun-aaí kwétagwiyave'a Ísuwe aráápamai máyáawai asiramái máéro kemá Yóni kwésune.

13 minkákémbá isááwánda moórawai kwíyómpakemba simásimena séna maanáimbá aúvái-kwandaavimba agayaaó. ívékwara naaénkwara'a Ísóigowe tarúmai máyáawai puwíyanamo éna Áánútu kawé'á umátinkaniye. Áánútun-amanko simásimena séna mináimbá árair-aimba-iyé. ívé'a mayáimá kwémaesa naaémbe aagándése miwítí mayáivínkémbá paárinin-tantaa'a miwív'á kwéniye simásímakaiye siráiyé.

kwaásiyavena kwántámai-aimba siráin-kwasai.

14 súwa'a awánaawanda moórawai kwaási-úrandakoraawai kwayán-áinánk'á ména a'nómpimbá usáyaaitaraiwaina kánumo'a kóri-ontandei úmakon-kanumo'a kwáyowana ayáámpimba áwááiyemo tómbankara'a kaetám-bánkár'á tokówana 15 minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako kwíyómpa'-mono'-naumpakemba kunákárúwena ainánk'á máyowaintavena anónka'a séna marapá-tómbá kareparáivo toómbó akaráníyonda-kanaama kwétivo kaetám-bánkár'á toké akaraaó súwana 16 ainánk'á máyowai kwená kaetám-bánkár'á tokéna mintómbá ákákaiye.

17 akarówana mimbónó'-náúmpákémbá ánaaembo kunákárúwawai kwegwár'á áwááiyemo tómbankara'a kaetám-bánkár'á tokéna máyowana 18 moórawai kwenánaaemba kwíyómpaken-kwayo'nako irará'á kárákwirawai póimo tuvú máimo agáyáan-ontan-taareirakemba kunákárúwena áwááiyemo tómbankara'a kaetám-bánkár'á tokówaintavena anónka'a séna marapá'á ándá-aramba ávun-kaivo ená kaetám-bánkár'á toké minándá-árámbá akaraaó súwana 19 iséna minándá-árámbá kárámai makáiyé. aísamaivimbo makénamo mapamínanamo anombó kumínanamo uwínín-ayampa'a makáiyé. minándá-áránkóná áaimba sáwí-kwaasimo éna Áánútu anón-awaa'a tiyéna ándá-arambo

mapámintemba mirá éna ²⁰ ándá-aramba mapánkon-ayampa'a anón-daokona awámpá'á mináyámpákáámbá kwaási tuvúkáiye. ándá-aran-anombo kúmintemba miwítí naaemá kuména kavirayán-dónkáámbá kumeémena kwaási kwénawikena ayáátááka'a kunkáiye.

15

avakaeté-sawi-meyankona kwaasái.

¹ kumúwa'a awánaawanda kwíyómpa'a umásítai'a éna kwaási agaráátinkai-i'a úwana sáá'a kówana avakaeté-sawi-yantaa'a kwáyowasa kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a mésa misáwí-yántáá'á timíyanesa kwéesa minávákáété-sáwí-méyámbá tímatuwaiyanamo misáwí-méyámbó ánásagwinanamo éna Áánútuna áwáá'a ánásanimba awánaraumne.

² awánaawanda nonkwaaúnkáámbá ságayamba kwáyowana évaka'a iraráámbá kwégowasa mindón-awampa'a kwaási mésa íma anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáawe íma mósá kwémaraawai kwená náámpaamba tine'á íma agaimakáawai anón-avaa-kwankomba usáyaaitarowai máyówana Áánútu uwíremba tímakowasa tokésa mésa ³ imá sésa Áánútuna mayái-kwáásígó áwí'a Mósesinte kentáásí sáwí-meyamba mairáiwainte imá simátinkesa maará sésa

emá Ísóigo Áánútu amápar-asirayamba tokáandawai ená mayái ó'oram-bayai kwémayaanda awánéta sáátavai kwéunaya emá amápa'-maravaken-kwaasira'a kawáá uráandawai ená mayái arupí umái kawe'á umái kwémayaane. ⁴ Ísóigoo ewé su'mai ó'oran-kawe'a umái aoka'á máyaandawaimba pósa amáparawai enáároi inkaisésa ená ááimba ó'oran-aaimban-iyé sénááowe. ená kawe'-má'yáiyé su'maimo kwémayaanda paáururaisasa kwéawanesa amápa'-maravaken-kwaasi enópa'a tésa ená imáyáa enáwí'a mósá maránááowe

non-awámpá'á máyówai minímá siráawe.

⁵ suwa'á minkákémbá awánaawanda kwíyómpa'a mono'-náúmpá'á Áánútuna aoka'-náúmpá'á ontán-tigurówasa ⁶ kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-sawi-meyambo tíménááowai mináóká'-náúmpákémbá kunákarúwesa kwayán-únánkwátói sùgáyáagaya ún-unankwatoi urésa tintaara'a terávu-timur-anda urésa máyówasa ⁷ éiyaimbo túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai avakaeté-taave'a tímúwasa mintáávépímbá Áánútu aasiyaasimó mai'mai'o íníwaimo áwáá'o tíyín-tantaa'a kwáyowana ⁸ naaúmpa'o úmúntemo intembá Áánútuna mono'-náúmpá'á kwená asirayánkówé kwená ó'oran-aainkona ságayankowe anómba úwasa kwaási íma kanaán-umai mindáúmpá'á kwéiyesa avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-sawi-meyamba tímatuwere sésa mindáúmpá'á íma iráawe.

16

Áánútu áwáá'a tikain-kwasai.

¹ minkákémbá isááwánda mono'-náúmpákémbá moóráwai minávákáéténarawatavena anónka'a séna avakaeté-taavepinkemba Áánútu áwáá'o tíyín-tantaa'a marapá'á ayáúsuwaaro súwana

2 minávákáéténarawapinkemba aivakéwái kwená táávepinkemba marapá'á ayáúsuwowasa anón-avaa-kwankona aúvái tine'á agaimakésa kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáa mósá makáawaitopa'a anón-karevutomba túwawaapimpa'a kówana títe uráiyé.

3 úwana kwenánaaembo máyowai kwená táávepinkemba uwí-nómpá'á ayáúsuwowana uwí-nónkó púwín-kwaasigona naaeráámbá úwana uwí-nómpínkén-kwámbá putásaraíye.

4 putásowana minkáé'nárai tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba nonayumpinká'á ayáúsuwowana naae-nómbá aúkúwa'a 5 minkákémbá isááwánda kwíyómpaken-kwayo'na'a nonká'á kárákwirowai séna

emá kawer-úramba umái máyaandawai aiva'á mé ívékwará'a máyaandawai misáwí-méyámbó tímakaanda kawé'á umái arupí uráane. 6 ená kwaásiye enáái simátímakaawaiye tínkamuwasa pukáantavai naae-nómbá aútínkaraane. mindáyavai kawé'á kwée miwítí sáwí-mayaigona anondá tímakaane nonká'á kárákwirowai súwa'a 7 isááwánda moórawai póimo tuvú'máimo agáyáan-ontantaareirakemba séna

Áánútu Ísóigo amápar-asirayamba tokáandawai misáwí-méyámbó tímakaanda kawé'á umái arupí uráane siráiyé.

8 súwana minkáúmbónárau tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba aaváúrá'á ayáúsuwowana Áánútu érankowana kwaási tine'ó iramó kain-tembá aa'á kéné tinepái ó'oraumai kówana 9 títe úwasa Áánútumba simái sáwí'a umánkesa Áánútunopakemba misáwí-méyámbá kwétiye sumbánivo miwítí sáwí-mayai íma tuwésa Áánútunopa'a tésa kwená ááimba ó'oran-aimbaan-íye íma siráawe.

10 íma suwaná minéiyáíndárau tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba anón-avaa-kwanko kwaásira'a kawáá urópa'a ayáúsuwowana túnkuwasa kwemá kawáá urówai tuní-áyámpá'á mésa títe kwéuwasa kwáá'a kwétesa tímááví túwááyaandei kwéunkaresa 11 títe kwéuwana karevú'a kwégontavai Áánútumba kwíyómpakewaimba simái sáwí'a umánkómbanivo íma sáwí-mayai tuwésa kwenópa'a tiráawe.

12 íma tuwaná minév'ááséínárawa tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba anón-donko áwí'a Yúvérétisi-nonka'a ayáúsuwowana mindómbá ká'náguwasa aaváúmó usón-ayampa'-marapimpa'a kawáá urówaiti aambá kwíyúntavena mindómbá ka'náguráiyé.

13-14 mindómbá ká'náguwa'a awánaawanda arááínkó óipinkemba awáímá túwana anón-avaa-kwanko óipinkemba awáímá túwana kamparáímbó simátímakowai óipinkemba awáímá túwasa minkáúmbó-áwáígó tírumpimbá kaumbo-táráváá-kwámbá mésa ó'on-ó'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaesa Áánútuwemo áái'o tíyénesa amápa'-marava'a kwénaesa kawáá-kwáásí t'ímaesa Áánútu amápar-asirayamba tokáiwaina anón-kanaama áái'o tíyénesa tiráawe. 15 kemá Yóni simátíme'a sé'a Ísu séna umóyán-kwáásímó timbó ímo ísaraawanamo tintembá íma ísarenka'a kúmónnda simu'marésa unáánkwátói úmaresa máyaiyawai íma unáánkwátóiyaaaintavesa tígáemá ónááowe Ísu siráiyé kemá Yóni sune. awánaawaanda

16 minkákémbá kawáá-kwáási tí'maesa moórá-ayampa'a máúpa'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípíru-aimpinkemba Áámagétoni-maravare kwésesa torupamá méraawe.

17 máyówana minává'móráénárawa tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba úndámo torópa'a ayáúsuwuwana moóráwai mono'-náúmpá'á kawááin-avarakemba anónka'a séna amápa'-mayai ánasagwiye súwana 18 kwíyónaai kwésuwana awairái kwésuwana tawáomba kwéuwana anómbarima téna marapá'á kwaási máyónkakene ívékwara'o máyáankare mirám-bárimá íma kwétena 19 anón-daopa'a kaumborá'á maramá kítíraa'a uréna tawákaa'a úwana amápa'-marava'a anón-daopimpa'a tawísínaawisi úwana Áánútu Pépíróni-anon-daopaken-kwaasi sáwí'a umbá Áánútu imáyáa éna áwáá'a tiyéna miwítí sáwí-meyamba anómba tímúwana 20 nonavuvumpa'-márámá amápa'a nawíkasuwuwana omátomba arúwáásé umágúwana 21 kwíyómpakemba anón-umbai tain-óntánkáámbá kaaiyaramba kuména kwaási tínkamuwasa Áánútumba simái sáwí'a umánkaraawe. anón-kaaiyaramba anómba sáwí-meyamba tímúntavesa Áánútumba simái sáwí'a umánkaraawe.

17

Pépíróni-kwaasi kwántámai-aimba siráin-kwasai.

1 sáwí'a umánkówana kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-taave'a tokówaivinkemba moóráwai simásimena séna tiréna'a éenánká'á nááin-inimba sáwí-meyamba mayáinda agarááránkáano. minínínkóná ááimba anón-daopa'a sáwíva'-non-awampa'-naopa'an-iyé. 2 mindáópaken-kwaasimo ó'on-o'on-tantaa'o sáwí'o ombá amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi mirá uráawe. uwo'aó'-nómbó nésamo uwo'aó'ó ontembá mindáópaken-kwaasi sáwí'o ombá ó'on-o'om-baravaken-kwaasi tuwánésa mirá uráawe simásímakaiye.

3 simásímatuwuwana Áánútun-amanko kempímbá anómba umásinkowana minkwíyómpákéwái sí'maena kavóná-marava'a mósinkowa'a awánaawanda moórá-anon-avaa-kwanko moórá-inimba ayáá'marena ména úwawaa'a naae-úumá kwáyowana Áánútumba simái sáwí'a umánkaron-aimba ane'á agaimakówana avakaeté-a'nomba kwáyowana miná'nómpímbá áwááyaamba siyáánkai usarówana 4 minínínkóná unáánkwátói évaka'a naae-únánkwátói évaka'a sokón-unankwatoí uréna kwená konaariririyántáá'á sáwívar-ontamba tuwéna maimái umásokena kóri-ontandei úmakon-don-anama ayáámpimba tokéna mindón-ánávimbá sáwí-yantaare su'mai ógwitena sáwísawaamo uwáiná ááimba mindón-ánávimbá kwáyowana 5 aúwayaanka'a agaimakéna séna anón-daopa'a áwí'a Pépíróni-naopa'a éenánká'á nááówai tinówa é'a marapá'ó sáwísawaa kwéowai tinówa úne agaimaréna súwana 6 Áánútuna kwaásiye Ísun-ai simátímakowaiye tínkamuwasa púwúwana uwo'aó'-nómbó nésamo uwo'aó'ó ontembá minínínkó tínkamena uwo'aó'á úwa'a awánaawanda sáá'a kówana 7 kwíyómpakewai simásimena séna íma áá'a kaino. mináváá-kwánkó minínínkómbá ayáákaimba avakaeté-a'nomba iráisana siyáánkai-awaayaamba kwáyáiwaiye minínínkónté miwítí ááimba simámenaumne. 8 awánáánda-avaa-kwankona ááimba ááéma ména pukáimba póna avéúniyaaim-baipinkemba usásinainana Áánútu ánasasuwaníye. Áánútu

maramá íma tarórunonka'a mai'mai'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimaréna ímo túwí'o agairáin-kwaasi mináváá-kwámbá usásinainda awánésa táátavai ónááowe. ááema ména pukáimba usásinanintavai táátavai ónááowe kwíyómpaken-kwayo'nako simásímakaiye.

⁹ simásímatuwena séna kawer-ímáyáágwáráwái mináínkóná ááimba isanááowe. minávákáété-á'nónkóná ááimba avakaeté-omaka'a minínínkó méraipa'an-iyé. miná'nónkóná ááinkwara'a avakaeté-kawaa-kwaasin-owe.

¹⁰ minávákáété-kawaa-kwaasivinkemba éva'aasei kawáá urésa púwúwana moóráwai máyáimba póna moóráwai aáno paáréna sáwíyanka'a méníye.

¹¹ mináváá-kwánkó ááemo ménamo pukáiwaina ááimba minávákáété-kawaa-kwaasi tínaaemba kawáá umai méníwai éna minávákáété-kawaanarawakaamba mirá ínana Áánútu ánásasuwaniye. ¹² siyáánkai-awaayaamba kwáyáiwaina ááimba siyáánkai-kawaa-kwaasi kawáá-máyái íma mairésa naaémba anón-avaa-kwankona asirayámbá mairésa sáwíyanka'a kawáá ónááowe.

¹³ miwítí asirayámbá kwaásira'a kawáá ónááontavesa mimbórá-ímáyáá ésa anón-avaa-kwankona imáyáa kwarésa

¹⁴ kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaimba áái'a tíyáíyana kwemá usáyaaítana amápar-asirayankwara-kwaasi kwená asirayánkó usáyaaítaraiwai póna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá uráiwai póna usáyaaítaniye. tááyena kesí kwaásin-owe siráísasa kwembá íma auwésa kwenaráái kwégwaraawai usáyaaíndara'a kwesé ménaaowe kwíyómpaken-kwayo'nako simásímakaiye.

¹⁵ simásímatuwena séna awánáánda-nonkona ááimba eénánká'ó nááín-ininko máyáin-donkona ááimba sáwíva-kwaasi amápa'-maravakemba ó'on-o'on-kuwara-kwaasi ó'on-o'on-aimba kwésen-kwaasin-owe. ¹⁶ aváá-kwánkóe siyáánkai-awaayaankwarawai awánáándawai eénánká'ó nááín-ininkomba tíyántavesa umánkesa sáwí'a umánkesa unáánkwátói ayú'máyáawana unáánkwátói-iyaaimba máyainasa ama'á násuwesa ayáántamba agaisuwánááowe.

¹⁷ Áánútu misáwí-kwáásí imáyáa tímúwasa mimbórá-ímáyáá ésa kwaásira'o kawáá í-ásiráyámbá anón-avaa-kwankomba amésa pósa Áánútuna imáyáavinkení'a íyana Áánútumo siráin-aimba paáriníye.

¹⁸ minínímbó awánáánda-ininkona ááimba anón-daopakewai amápa'-maravaken-kawaa-kwaasira'a kwégawaa-owain-owe kwíyómpaken-kwayo'nako simásímakaiye.

18

Pépiróni-nao'a tawisínaawisi uráin-kwasai.

¹ simásímatuwowana awánaawanda moórá-kwayo'nako kwíyómapakemba kuména anón-asirayamba tokéna kwenanekembá marará'á kusá kwégowana ² anónka'a séna tawisínaawisi uráimba anón-daopa'a áwí'a Pépiróni-naopa'a tawisínaawisi umásuwaisana taraváá-kwántóné ó'on-o'o-sawí-yantaare mindáópa'a máyáísana sáwí-numawe inkáísén-dumawe mindáópa'a máyáíye. ³ Pépiróni-naopaken-kwaasi ó'on-o'on-tantaa'o sáwísawaamo umbá amápa'-maravaken-kwaasi tuwánésa mirá uráawe.

amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi Pépiróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba kwakáawe. amápa'-maravaken-kwaasi óísamba tíma'maesa kwénaaun-kwaasi anón-ontamba mayánáe sésa Pépiróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba kwakáawe. mindáyavena Pépiróni-naopa'a tawisínaawisi umáguwana kwaási ánásguraawe siráíye.

⁴ minkákémbá isááwánda kwíyómpakemba moóráwai séna

kesí kwaásiyono. sáwí'o ontembá mirá ováínivo mindáópa'a túwáaro. miwítí sáwí-meyamba máyáavainivo mindáópa'a túwáaro. ⁵ Pépíróni-naopaken-kwaasi sáwí'a úmae iráamba Áánútu misáwí-yántáá'á imáyáa éna sáwí-meyamba kwétimivo mindáópa'a túwáaro. ⁶ Áánútuwo mindáópaken-kwaasi sáwí'a uráantavai sáwí'a umátinkaa. sáwívaka'a sáwí'a uráantavai kaesé-umai sáwí-meyamba tíma'mae iyuwó. ⁷ tirááimo taim-báyáímó kwémaesamo sésamo kawe'-má'yáiyá kwémayaumne sentembá títemo índai'a umátinke tirumbá sáwí'a umátinkaa. miwí túma maimaé iyésa sésa amápa'-maravaken-kwaasira'a kawáá úndampo íma ketor-íninkáántá umái méta ivi'á tánaumne siráawe. ⁸ Áánútu Ísóigo aavimbá kwémaitinkaiwai amápar-asirayamba tokáimba póna mimbórátáwai sáwí-meyamba timínasa évakarawai puwíyasa ivi'á kwétaiyana ayawaimá kwétainasa puwíyana mindáópa'a iramá kágwiniye siráiyé.

⁹ simásuwena séna amápa'-maravaken-kawaa-kwaasiyomba Pépíróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba kwarésa ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a uráawai mindáópa'a iramá kánín-umumba awánésa toikampóí'a urésa ivi'á tánááowe. ¹⁰ miwítí sáwí-meyamba awánésa tiyántámbá kwétainasa táatavai kwéesa némpa'a mésa eésé'á ésa sésa anón-daopa'a Pépíróni-naopa'a awánáundaya siruntá kwéiye. asirayán-dáópa'a isaná mimbórátáwai sáwí-meyamba tiráiyé sénááowe.

¹¹ síyasa Pépíróni-naopaken-kwaasi óísamba íma meéyán-unkakémbá pukáantavesa mindáyavai amápa'-marava'a óísamba tíma'maesa kwénaaon-kwaasi ivi'á tánááowe. ¹² miwítí óísamba tíma'maesa kwénaaon-óisamba anón-ontamba tuwésa kawer-óntámbá ó'on-o'on-ontamba meéyán-uraan-ontane kawer-únánkwátóí évaka'a sokón-unankwatoiyé évaka'a naaeyayán-únánkwátóí taaimá kawe-kwíyúmbá ún-taiye évaka-tantaa'a póáwáayandei ésa taainéí ésa naaeyayán-óntándéí ésa asirayán-óntándéí ésa kaawai-óntándéí úmakaan-tantaare ¹³ ásíi-kanama toópímbá umándaan-kanawe ásíi-kwiyumba ún-kanawe ásíi-kwiyumba úmbasawene ándá-aran-done masawéne kanaráán-tóné ampaantaríraan-tone póíma évaka'a purumakané sipisípiye ósine póímo maimaénamo nááín-kaariye kwayó-kwáásíyómbá miwítí mayáimá kwémaesa meéyámbá íma kwémayaan-kwaasiye mirám-baaran-tantaa'a Pépíróni-naopaken-kwaasi íma meéyámbarésa pukáantavesa ivi'á kwétesa ¹⁴ sésa tirááimo kwétaintantaa'a ánásimba miwítí óísane miwítí konaariri-yántáaré ánásimba póna íma ó'a paáriniye sésa ¹⁵ óísamba tíma'maesa kwénaaon-kwaasi mirántántáá'á kwétimesa anón-ontamba kwémayaan-kwaasi Pépíróni-naopa'o sáwí-meyambo máyáamba awánésa tiyántámbá kwétainasa táatavai kwéesa némpa'a mésa toikampóí'a urésa ivi'á tésa ¹⁶ eésé'a ésa sésa anón-daopa'a Pépíróni-naopa'a awánáundaya siruntá kwéiye. miwí kawer-únánkwátóí naaeyayán-únánkwátóiyé sokón-unankwatoiyé urésa miwítí konaariri-yántáá'á anón-ontamba tuwésa maimái umásokaawe. ¹⁷⁻¹⁸ mimbórátáwai miwítí anón-óisamba sáwísawaa umásukaiye sénááowe. nompí-sípíyó tivoísáiyé nompí-sípívímbá mayáimá kwémayaawaiye nompí-sípívímbá úwoi kwénaawaiye nompí-sípívímbá óísamba tíma'maesa kwénaawaiye

miráumai-kwaasi mindáópa'a iramá kwégain-umumba awánésa némpa'a mésa sésa mindáókoma amápa'-naokomba usáyaaitarain-daokoman-íye sésa ¹⁹ tirunkó sáwí'a ínaa ovaimá káumai ti'nómpá'á avésa toikampói'a urésa ivi'á kwétesa eésé'á ésa sésa anón-daopa'a Pépíróni-naopa'a awánáundaya siruntá kwéíye. mindáópaken-kwaasi sáwívar-oisamba makáamba pósa nompí-sípivímbá kwénaaon-kwaasi amáparawai sáwívar-ontamba mairáawe. mimbórátáwai mindáó'a sáwísawaa umásukaiye sénááowe.

²⁰ kemá Yóni súnnda keinárawa'a kwíyómpa'a máyáawaiye Áánútuna kwaásiye Ísuna aantá-kwaasiye Áánútun-aii simátímakaawaiye tirunkó kawé'á íníye. Pépíróni-naopaken-kwaasi keinárawa'a sáwí'a umátínkáamba póna Áánútu anondá sáwí-meyamba tímínana póna tirunkó kawé'á íníye kemá Yóni súnne.

²¹ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako asirayáwái anón-ontamba umbaiyé tón-ontamba maimaéna uwí-nómpímbá mámetuwena séna minúmbái-óntámbó máasiramaimo mámetuwáúndamo nompímbó kumeémenamo aúyokwintemba minánón-dáóko Pépíróni-naokomba asiramái sáwísawaa umásuwaanasa íma ó'a ónááowe. ²² mindáópa'a kwaási íma ó'a uwíremba tuvuwésa kámoyamba tésa nasé'nasepaamba tésa ímá sésa íma mirá síyasa isánááowe. amápa-tantaa'á íma taróriyasa awánanaaowe. toómbá íma agáyémba awánanaaowe. ²³ oómbá íma kúra'maesa nááíyamba awánanaaowe. aaraiyé kwaaiyé íma mésa unáánkwátói-i'ó káínda íma awánanaaowe. mindáópaken-kwaasi óísamba tíma'maesa kwénaaon-kwaasi amápa'-marava'o tíma'mae kwénaaon-kwaasi usáyaaitaraawe. pukaa'ó agáyáamba amápa'-maravaken-kwaasi tuwánésa kampa'á sésa kawé'á kwéowe sésa misáwí-ámbá kwakáawe. ²⁴ mindáópaken-kwaasi imáyáa tímúwasa Áánútun-aii simátímakaawaiye Áánútuna kwaásiye tókamuwasa pukáamba póna Áánútu anondá sáwí-meyamba tímakaiye siráíye.

19

kwíyómpa'a ímá siráan-kwasai.

¹ simásuwowasa kwíyómpakemba sáwíva-kwaasimo kwésuntemba suwa'á isááwánasa sésa

Áánútu áwíta mósá kwémaraumne. kentáási Áánútu amápa-tantaa'a usáyaaitarena kwená ááimba ó'oran-aaimba isaná asirayánkwaráwái ména ² mindáyavena misáwí-méyámbó tímakaimba kawé'á umái arupí uráíye. mindáópaken-kwaasi amápa'-maravaken-kwaasi sáwí-ampa'a tavisimái métínkówasa ó'on-o'ón-tantaa'a sáwísawaa uráamba póna sáwí-meyamba tímakaiye. mindáópaken-kwaasi Áánútuna kwayó'nárawa'a tókamowasa pukáamba póna anondá sáwí-meyamba tímakaiye

simásuwesa ³ ó'a sésa

Áánútu áwíta mósá kwémaraumne. mindáópa'a iramá ³ kwégena úmúmba úmae kwéiyena íma ánásaniye

suwasá ⁴ moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-anon-kwaasiye éiyaimbo túvaimo máyówaiye Áánútu kawááin-avara'a máyowai aúranka'a kívarésa kwená imáyáa mósá marésa sésa árarair-aimba isatá Áánútu áwíta mósá kwémaraumne siráawe.

5 suwaná minkákémbá kawááin-avarakemba aaigówé su'mai séna keinárawa'a anón-kwaasivinkene úwoi-kwaasivinkene Áánútuna kwayó'nárawa'a kwenáísamaivimbo máyáawai amáparawai kwenáwí'a mósá máráaro siráiyé.

Ísu kwená kwaási kwétirain-kwasai.

6 simásuwowasa sáwíva-kwaasimo suntembá kwésuwana nosiyarákémbó sintenkáámbá kwésuwana kwíyónaaimo sintenkáámbá kwésuwa'a isááwánasa anónka'a sésa

kentáásí Ísóigo Áánútu amápar-asirayamba tokáiwai kwégawaa-isata póta kwenáwíta mósá kwémaraumne. 7 aúwinimbo tuwai'máátópa'o kwígwáesamo tokwaa ontembá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai kuntiránín-kanaa amu'marésa ménaaon-kanaa kwétisana póna sirunkóyá aamoiyá kwéisata kwená ááimba ó'oran-aaimban-iyé kwésune. 8 Áánútu Ísumo kuntiránín-kwaasi kawer-únánkwátói kwayán-únánkwátói umátínkáisasa méraawe siráawe.

minúnánkwátóigona ááimba Áánútuna kwaási arupí-mayaima kwémayaawe.

9 minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako Ísun-aaiyavai áraire kwésewayavena imáyáa éna kembá Yónimba simásimena séna maanáimbó simáménda aúváiivimba agayaáo. kentí sáwí-meyamba mairáiwaina aaraimó tokwaa on-tánómbá nánááontavena Áánútu kwétaayain-kwaasi tirunkó aamoí kwéiyé simásímatuwena séna Áánútu mináimbá árai'a siyé kwíyómpaken-kwayo'nako simásimuwa'a 10 kwená imáyáa mósá maránáe kwése'a aísamaivimba kíyairaawanana simásimena séna íma mirán-uwó. emó ená kwaásiyemo Áánútuna kwayó'nárawa'o é'o Ísumo siráimbo taagwiyavúntemba kegwárá'á Áánútuna kwayó'ná'á úmpo kesí imáyáa íma mósá maré Áánútuna imáyáawe su'mai mósá maraaó simásímakaiye. Áánútun-aaí simátíméwaimo sembá Ísuntavesa kwésewe.

Ísuntavena kwántámai-aimba siráin-kwasai.

11 minkákémbá awánaawanda kwíyómpa'a ontá tigurówana moórá-poigo áwí'a ósimba ména moóráwaimba ayáá'mare máyowana kwenáwí'a árai'na'a éna arupí umái máyainda'a póna aaivimbó maitínkáimba arupí kwéena áái'o tíyáimba arupí kwéena 12 aúranko iraráámbá kwégowana a'nómpímbá usáyaaitaraiwaina kánumo'a sáwíva'a kwiréna kwenane'á moórá-awí'a agaimakówana mináwíkoná ááimba ó'owi íma ísówana kwewé su'mai kwéisená 13 kwená unáánkwátói naaevímbá tu'mái umásokowasa kwenáwí'a Áánútuna imáyáa agaráátínkáiwai Áánútun-aaigoman-iyé kwésuwasa 14 kwíyómpakewai áái'o tíyánááowai kwayán-ósín-arósáánumpimba ména kawer-únánkwátói kwayán-únánkwátói umásokesa kwenánaaemba kwárówana 15 kwenóipinkemba taánasatama áwááigwara'a kwáyowana amápa'-maravaken-kwaasi karánín-tanasatama kwáyowana asirayán-támayo'a tokéna asiramái kawáá ínyé. Áánútu amápar-asirayankwarawai kwená namuro-kwáásíyávéna anón-awaa'a tíyínana asirayán-támayo'a tokáiwai sáwí-meyamba tímínana ándá-arambo mapámówanamo anombó kúmíntemba mirá-sáwí-méyámbá tímíníye.

16 kwená unáánkwátóirare amúntánkáré áwí'a agaimaréna séna amápar-asirayankwara-kwaasi kwená asirayánkó usáyaaitaraiwai éna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá uráiwaiman-iyé séna agaimakáiyé.

17 agaimarówa'a awánaawanda moóráwai kwíyómpaken-kwayo'nako aaváúmó kwáyonka'a ména sanaan-úrambo araravámaenamó kwénaain-dumaontavena anónka'a séna Áánútu anón-tomba kwaási timakáán-tómbá timínimba pósa tayorupanááowe. 18 kawáá-kwáási timaré i-kwáásiti anón-kwaasi timaré asirayán-kwáási timaré ósinton-timare tiyáá'maesamo kwénaaon-kwaasi timaré amápa-kwaasi timaré úwoi kwénaaon-kwaasi timaré ó'owiti mayáímó kwémaesamo meéyámbó ímo kwémayaan-kwaasi timaré anón-kwaasi timaré úwoi-kwaasi timaré miráumai-kwaasiyon-timare tamandaaró siráiyé.

19 súwa'a awánaawanda anón-avaa-kwankoe amápa'-maravaken-kawaa-kwaasiye miwítí i-kwáásiyé torupésa ósin-arósáánumpimba máyowaiye kwená kwaásiye áái'a tiyáíyanesa toruparówasa 20 ósin-aróráánumpimba máyowai anón-avaa-kwankomba tátoresá kampar-áimbó simátímakowaimba tátokowana kwemá ááéma anón-avaa-kwanko aúranka'a ó'on-o'om-bayai ímo awáñarom-bayai kwémaena anón-avaa-kwankona aúváímo tiné'ó agaimakáán-kwaasi kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáamo mósá makáán-kwaasi sáwí-ampa'a tavisimái métínkarowainte anón-avaa-kwankonte mindárai tátokesa úwoi máyówasa sáwí-marupa'a íramá káma-kama kwéena sáwí-kwiyumba kwéum-barupa'a túwówana 21 ósin-arósáánumpimba máyowai minkáé'náraití kwaási óipinken-tanasatanei karówasa putásowana numayónkó tima'á ááinaraiye.

20

ayáátáaka'a 1,000 íma kwémaen-kwasai.

1 ááinasuwowa'a awánaawanda kwíyómpakemba moórá-kwayo'nako kuména avéúniyaaim-baipinken-kima tokéna asirayán-ándá umbai tón-andama tokéna 2 arááínkómbá kuntátokena naaóvá'á marapá'á iraankavayaambá aúkéna marapá-kwáási kampar-áimbá simátíma'maena iráiwai áwí'a Sáátáánigomba kuntáto'mai 1,000 íma úwoi ménintavena asááúmarena 3 avéúniyaaim-baipimba awéntayuwena óika'a awááumai sanómbá támakaimba 1,000 íma mimpímbá ména amápa'-maravaken-kwaasi kampar-áimbá simátiminasa árai'a siyé seváímpóna mimpímbá ména 1,000 íma ánáśainana ayúrankainana sáwiyanka'a naaíniye.

4 minkákémbá awánaawanda kawááuwaiti avamá kwáyowasa minkávámbá kwaási máyówana Áánútu imáyáa timúwasa kwaásiti ááimba tísaa umai isánáaomba awánaawanda kwaási timambá kwáyowai Áánútun-aaí Ísumo siráimba simátímúwasa tinumarambá arátúwówasa pukáawai miwímá anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáawe ímo mósá makówai anón-avaa-kwankona aúváí túwáyaankaare tiyáánkare ímo agaimakówai miwímá pukáámpinkemba usásinaesa Ísu Káráísitiye kawáá ésa 1,000 íma ménaaowe. 5 minkánáá kwaási pukémpinkemba usásinanaaon-kanaa aiva-kánáá ínasa 1,000 íma maisuwésa ó'on-kwaasi pukémpinkemba usásinanaaowe. 6 pukémpinkemba aiva'ó usásinanaaowai tirunkó kawé'á ínasa aamoí ésa sáwí-marupa'o íramó kwégaim-barupatavesa íma táátavai ésa Áánútuna mayáí Ísu Káráísitina

mayái kwémaesa Káráisiye kawáá-máyái kwémaesa 1,000 ivimba mirá ónááowe.

Sáátáánigomba usúyaaitain-kwasai.

⁷ 1,000 ima maisuwéna Sáátáánigomba ayúrankainana ⁸ amápa'-marava'a kwénaena amápa-kwaasi kampar-áimbá simátíma'maena kwénaena Kóko-kwaasiye Mékoko-kwaasiye áái'o tiyáíndayavena tí'maena sáwíva-kwaasi ima kanaán-umai táámpawanda-kwaasi mésa ⁹ amápar-ayampa'a kwaási-marimba kwimakésa tésa Áánútuna kwaási máyópa'a Áánútu mindáópa'a imáyáa kwéin-daopa'a taúkúmaresa máyówana kwíyómpakema íramá kuména minkwáási kunkavútuwswana ¹⁰ Áánútuma kampar-áimbó simátímakowaimba Sáátáánigomba táto'mai sáwí-marupa'a íramá káma-kama kwéna sáwí-kwiyumba kwéum-barupa'a améntayuwena anón-avaa-kwante kampar-áimbó simátímakowainte tíméntayukaim-baipimba améntayuwswana tí'a úmae kwéiyena íma ánásaniye.

pukáan-kwaasiti ááintavai tísaa ínín-kwasai.

¹¹ minkákémbá awánaawanda kawááin-avama anómba kwayá-ávamá kwáyowana moórawai minká'á máyowana kwenópakemba maramá kwíyóm-baru'a taáinkaar-uréna aúyokuwa'a ¹² awánaawanda pukáan-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kawááin-avaona aúrampa'a máyówana Áánútu aúvái-kwandaaiyomba awaséna moórá-kwandaaiimba kwaási aúnaí'o umáimo mai'mai'a ónááowai túwí'a kwáyowana évaka-kwandaaiimba kwaási marapá'ó uráan-aimba kwáyowana Áánútu mináúvái awánéna miwítí ááimba tísaa umai kwéisena aavimbá maitínkaraiye. ¹³ uwí-nómpímbó pukáan-kwaasi usásinowasa mara-úrappa'o pukáan-kwaasi usásinowasa pukáan-kwaasi tímambá kwáyowai usásinowana Áánútu moórá-mora-kwaasi miwítí ááimba tuwánéna aavimbá maitínkéna ¹⁴⁻¹⁵ kwaási aúnaí'a umái mai'mai'a ónááowai túwí'a agaimakón-kwandaaiimba ímo túwí'o agaimakówai Áánútu sáwí-marupa'a íramá káma-kama kwéum-barupa'a tíméntayuwswana kwaántái maru'a ánásowasa kwaási íma ókwara'a púwúwa'a awánaraumne.

21

aúná-mara aúna-kwiyom-barukona kwaasái.

¹ minkákémbá awánaawanda marawé kwíyóm-barure ánásaguwana aúna-marawe aúna-kwiyom-barure kwáyowana marar'á uwí-nómbá íma kwáyowa'a ² awánaawanda aúna-nao'a kawe'-náór-úramba kwíyómpa'a paárurena Áánútunopakemba kuména Yérúsaremu-naopakaan-dao'a úmbanivo aúna-nao'a úwana aúwininko aúna-unankwatoi konaarirí úmarenamo awaikónópa'o kwintembá mindáo'a konaarirí úmakowana ³ kawááin-avarakemba moórawai anónka'a séna ívé'a Áánútumo ménimba kwaásivimba ména miwísé máyainasa miwí kwená kwaási-i'a íyana miwísé ména íma tiyuwéna ⁴ miwí ti'numá uwátiyuwainana ááéraan-tantaa'a amápa'a ánásasuwinasa pósa íma puwésa íma toikampói'a ésa íma ivi'á tésa íma tí'a éna mirá íniye siráiyé.

⁵ súwana kawááin-avara'a máyowai séna amápa-tantaa'a aúnáma kwéune simásuwena séna maanáimbó simámunda aúváiimba agayaaó. mináimbá

árain-aimba póna paáriniiye simásimena ⁶ séna amápa'-mayai ánasagwiye. aivaré naaéne miwáná ááimba kemá úne. aiva'á mé'a ívékwara'a mé'a maí'mai'a ónaumne. amápa-tantaakona ááimba kemá úne. nontávái táái tinkáíndawai nombá tíménasa íma meeyáambaraiyamba úwoi tíménasa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe. ⁷ sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai kesópakemba kawe-tántáá'a amápa'a tíménda miwítí Ísóigo onasá kesí iyámpói'a ónááowe. ⁸ ániwo imo asiramái kesé máyáawaiye imo kesé aráápamai máyáawaiye sáwí'o umái máyáawaiye kwaási tínkamowasa púwóni'a owáiyé aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéowaiye pukaa'ó agáyáawaiye uwaa'á on-kwáásiyé kampar-ísóigóné kwaántá-kwaasiyeti imáyáa mósá máráawaiye kampar-áimbó kwésewaiye mirámó on-kwáási sáwí-marupa'a íramá káma-kama kwéena sáwí-kwiyumba kwéim-barupa'a Áánútuna némpa'a mésa maí'mai'a ónááowe siráiyé.

⁹ súwana kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-taave'a tokésa avakaeté-sawi-meyamba tímakowaivinkemba moórawai simásimena séna tiréna'a Ísun-aiyavesa áraire kwésewai kentí sáwí-meyambo mairáiwaina aúna-ininkaani'o on-kwáási agarááránkáano súwana ¹⁰ Áánútun-amanko kempímbá anómbe umásinkowana sí'maena anón-omapa'a ayáátáar-omapimba móisinkena awánaao súwa'a awánaawanda kawe'-náór-úrumba Yérúsaremu-naopakaamba kwíyómpakemba Áánútunopakemba kumúwana ¹¹ Áánútuna ságayamba mindáópa'a kwáyontavena mindáo'a sán-kówasa anón-ontambo kwétuwesamo mairáan-ontambo taayáná-kwisiyan-ontambo makáawanamo sámó kaintembá mindáo'a mirá éna sán-kwégowasa ¹² í'á óntandei sanaan-úrumba úmakowana minípímbá ontamá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ontama kwáyowasa minóntará'á kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimáinarau kárákwiresa máyówana Ísareri áánimbaa túwí'a sísamaivakemba kae'á kumbaimáiwai túwí'a minóntará'á agaimakówana ¹³ aaváúmó usón-ayampa'a kaumbo-óntamá kwáúwana aaváúmó kumperón-ayampa'a kaumbo-óntamá káúwana évarevar-akwampa'a kaumbo kwáyowasa ¹⁴ óntamba sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ontamba marésa minóntánká'á í'á úmakowasa minóntánká'á kentáási sáwí-meyambo mairáiwaina aantá-kwaasi túwí'a agaimakówa'a awánaraumne.

¹⁵ awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'nakomo simásimakaiwai ayáámpimba moórá-tamayo'a kóri-ontandei úmakon-tamayo'a tokéna mindáóre minóntáwé miniré agambaráinda-tamayo'a tokéna ¹⁶ mindáópa'a kwená támayo'nei évarevar-akwampa'a agambaréna toráúva'a agambarówana amápar-awampa'a mimbórái'a éna ayáátáa'a 12,000 úwana ¹⁷ iikóná a'nónká'ó agambarómbe 144 úwana kwaásimo táámpomba mirá úwana ¹⁸ miní'á taayáná-kwisiyan-ontandei úmaka mindáo'a kóri-ontandei úmakowana ságayani'a kwéuwasa ¹⁹ í'á úmakon-ontanka'a konaarirí úmaka kawer-óntándéi konaarirí úmaka aiva'á taayáná-kwisiyan-ontamba makésa miwá avóvomayaa'a sokón-ontamba asiráyán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a kwayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a taayáná-kwisiyan-ontamba marésa ²⁰ miwá avóvomayaa'a avután-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a naeeyán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a terávu-ontamba marésa miwá avóvomayaa'a

taayáná-kwisiyan-ontamba asirayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a terávu-ontamba marésa miwá avóvomayaa'a taayáná-kwisiyan-ontamba marésa miwá avóvomayaa'a sokón-ontamba marésa miwá avóvomayaa'a naaeyayán-óntámbá marésa miráumai-ontamba konaarirí úmaresa ²¹ moórá-ontara'a suwáásuwaakinei úmakesa sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ontara'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-suwaasuwaakinei minóntárávámbá úmakesa aambá kóri-ontandei kwi'makówana ságayani'a uráiyé.

²² ságayani'a úwana Ísóigo Áánútu amápar-asirayankwarawaiye kentáási sáwí-meyamba mairáiwaiye máyóyana póna mono'-námbá íma kwáyowa'a awánaawanana ²³ mindáópa'a Áánútuna ságayanko sama kwégamatinkowana kentáási sáwí-meyamba mairáiwai mirá kwéuwana póna aaváúmá kwiyómba mindáópa'a íma kwáyowa'a awánaawanana ²⁴ mindáópa'o sámó kwégamatinkaiwai amápa'-maravaken-kwaasi sama kamátinkainasa amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi túwí'o kwéiyiwai mindáópa'a komáyaiyana ²⁵ mindáópa'a no'wááni'a íma ínasa pósa íir-óntámá íma úmaresa úwoi tisuwéwana kwáyainasa ²⁶ amápa'-maravaken-kwaasi túwí'o kwéiyiwai miwítí kawe-tántáá'á maimaésa mindáópa'a komáyaiyana ²⁷ mindáópa'a sáwí-yantaa'a íma kwáyainasa sáwí'a kwéiyawaiye kampar-áimbá kwéiyawaiye íma komáiyasa kentáási sáwí-meyamba mairáiwaina aúvái-kwandaavimba aúnái'a umái mai'mai'a ónááowai túwí'a agaimakáinda-kwaasiye su'mai mindáópa'a koménaaowe.

22

¹ minkákémbá kwiyómpaken-kwayo'nako moórá-nomba agaráásinkowana mindómbá ságayan-domba úwasa kwaási nésa mai'mai'a ónááon-domba Áánútuwe kentáási sáwí-meyamba mairáiwaintei avarákémbá kwégumumba ² mindáókona aampimbá kwégumuwana évarevar-awampa'a taaimá kwéna arambá irówana kwaási nésa mai'mai'a ónááon-taeramba moórá-kwiyontavai moórá-kwiyontavai arambá imaé kwéiyena úwana mintáyánama amápa-kwaasi kwénewana íma tí'a éna ánásainana ³ Áánútumo sáwí'a kwéovo túwáaro sínda-yantaa'a íma kwáyainana Áánútuwe kentáási sáwí-meyamba mairáiwaintei avamá kwáyainasa kwená kwayó-kwáási kwená imáyáa mósá marésa ⁴ kwenó'i'a awánésa kwenáwí'a túwayaanka'a agaimaráiyana ⁵ no'wáámba pósa ínana aa'á íma káinana Ísóigo Áánútu sama kwégamatinkainasa pósa oómbá íma kúra'mare maésa kawáá-máyái maimaésa kwéiyesa ménaaowe.

⁶ minkákémbá kwiyómpaken-kwayo'nako simásimena séna mináímbá árarair-aimba póna paáriníye. Ísóigo Áánútu kwenáái simátíméwai kwenamankómbá tímíwai kwená kwayó'nakómbá kwiyómpakemba ai'maréna séna sáwiyanka'o paárinin-tantaa'a kesí mayái-kwáási agaráátinkaaó siráiyé súwana ⁷ Ísu séna isaaó. sáwiyanka'a kumónaumne. mináúvái'vimbó kwáyáin-aimbo sáwiyanka'o paárinin-aimbo isésamo taagwiyavónááowai tirunkó aamoí íníye Ísu siráiyé.

⁸ súwa'a kemá Yóni mináímbá isé'a awáné'a kwiyómpakewai agaráásínkarawai aísamaivimba kivaire'a kwená imáyáa mósá maránée sé'a ówánana ⁹ simásimena séna íma mirán-uwo. emó ená kwaásimo Áánútun-aaimo simátímakaandawaiyemo maanáúvái'vínkén-áimbó

taagwiyávón-kwaasiyemo Áánútuna kwayó'nárawa'o ontembá kegwará'á Áánútuna kwayó'ná'á úmpo kesí imáyáa íma mósá maré Áánútuna imáyáawe su'mai mósá maraaó siráíye.

¹⁰ simásímatuwena séna maanáúváivínkén-áimbá paárinin-tantaa'a sáwíyanka'a paárinivo íma aúpá'á maré avora'á maraaó. ¹¹ minkánáámó tínimba sáwí'o kwéiyawai sáwí'a íyasa sáwí'o umái máyayawai sáwí'a umái máiyasa kawé'ó kwéiyawai kawé'á íyasa kawé'á umái máyayawai kawé'á umái ménaaowe siráíye.

¹² súwana Ísu séna ísáaro. sáwíyanka'a kumónaumne. kemó kwémayaam-bayaigona meéyámbá maimaé'a kumónaumne. ¹³ aivaré naaéna miwáná ááimba kemá úne. aiva'á mé'a ívékwar'a'a mé'a mai'mai'a ónaumne Ísu siráíye.

¹⁴ súwasa mindáókona ontará'á iyésa taaéramba nésa mai'mai'a ónááontavesa unáánkwátóimo sese owanamó kawé'ó kwéintemba miwímá kawé'á umái máyáawana tirunkó aamoí kwéíye. ¹⁵ sáwí'o umáimo máyáawaiye pukaa'ó agáyáawaiye uwaa'á kwéowaiye aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéowaiye kwaási tínkamowasa púwóni'a owáiyé kampar-ísóígóné kwaántá-kwaasiyeti imáyáa mósá máraawaiye kampar-áintávésa aamoí owáiyé mirámó úmae kwénaaowai mindáópa'a íma iyónááowe.

¹⁶ Ísu séna kemá Ísu kwíyómpakemba kesí kwayó'nákómbá ai'maráúnana kentópa'a kuména mináimbá Ísóigona kwaási isáígwáe séna kusimátímakaiye. kemá Tévíti aisaavutantamba uráundawai é'a aaváúmó usaráisanamo kwáyáin-o'a kemá úne Ísu siráíye.

¹⁷ súwasa Áánútun-amankoe kentáási sáwí-meyamba mairáiwaina aúná-ininkaani'o on-kwáásiyé sésa Áánútunopa'a teró kwésiyasa mináimbá kwéisaawai Áánútunopa'a teró sénááowe. nontávái táái kwétinkaindawai Áánútunopa'a teró. Áánútunopa'a kónáe síyawai tíyana Áánútu mai'mai'a ónááon-domba úwoi tímínasa nésa mai'mai'a ónááowe.

¹⁸ kemá Yóni paárinin-tantaa'a maanáúváivínkén-áimbá isánááon-kwaasiyave'a asiramái sé'a maanáímpímbó évakarawaimo kentí imáyávinken-ainkwar'a'o síyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba tímínimba agaimaré'o simátimunda-sawimeyamba tímíniye. ¹⁹ évakarawaimo maanáintómpínkémbo paárinin-tantaa'o tínaaembo umámíyanamo éna Áánútu minkwáásiyávéna séna minkáwé'-náópar-uramba íma iyé'a mai'mai'a ónááon-taeramba íma nánááowe. maanáúváivínkémbo simátimunda-aintavena síníye kemá Yóni kwésune.

²⁰ mináimbá árarair-aimban-íye kwésiwai sáwíyanka'a kumónaumne sisa'á árarair-aimban-ivo Ísóigo Ísu árai'a úwoi kumuwo kwésune.

²¹ Ísóigo Ísu Áánútuna kwaási úwoi kwétuwa'naa-ina'a máéro. mináimbá árarair-aimban-íye.
mináimbá ánásaiye.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mátiyu 1:1-2:12
2	Mátiyu 2:13-3:6
3	Mátiyu 3:7-4:11
4	Mátiyu 4:12-25
5	Mátiyu 5:1-26
6	Mátiyu 5:27-48
7	Mátiyu 6:1-24
8	Mátiyu 6:25-7:14
9	Mátiyu 7:15-29
10	Mátiyu 8:1-17
11	Mátiyu 8:18-34
12	Mátiyu 9:1-17
13	Mátiyu 9:18-38
14	Mátiyu 10:1-23
15	Mátiyu 10:24-11:6
16	Mátiyu 11:7-30
17	Mátiyu 12:1-21
18	Mátiyu 12:22-45
19	Mátiyu 12:46-13:23
20	Mátiyu 13:24-46
21	Mátiyu 13:47-14:12
22	Mátiyu 14:13-36
23	Mátiyu 15:1-28
24	Mátiyu 15:29-16:12
25	Mátiyu 16:13-17:9
26	Mátiyu 17:10-27
27	Mátiyu 18:1-22
28	Mátiyu 18:23-19:12
29	Mátiyu 19:13-30
30	Mátiyu 20:1-28
31	Mátiyu 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Mátiyu 21:23-46
2	Mátiyu 22:1-33
3	Mátiyu 22:34-23:12
4	Mátiyu 23:13-39
5	Mátiyu 24:1-28
6	Mátiyu 24:29-51
7	Mátiyu 25:1-30
8	Mátiyu 25:31-26:13
9	Mátiyu 26:14-46
10	Mátiyu 26:47-68
11	Mátiyu 26:69-27:14
12	Mátiyu 27:15-31
13	Mátiyu 27:32-66
14	Mátiyu 28:1-20
15	Mááka 1:1-28
16	Mááka 1:29-2:12
17	Mááka 2:13-3:6
18	Mááka 3:7-30
19	Mááka 3:31-4:25
20	Mááka 4:26-5:20
21	Mááka 5:21-43
22	Mááka 6:1-29
23	Mááka 6:30-56
24	Mááka 7:1-23
25	Mááka 7:24-8:10
26	Mááka 8:11-9:1
27	Mááka 9:2-29
28	Mááka 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mááka 10:13-31
2	Mááka 10:32-52
3	Mááka 11:1-26
4	Mááka 11:27-12:17
5	Mááka 12:18-37
6	Mááka 12:38-13:13
7	Mááka 13:14-37
8	Mááka 14:1-21
9	Mááka 14:22-52
10	Mááka 14:53-72
11	Mááka 15:1-47
12	Mááka 16:1-20
13	Árúku 1:1-25
14	Árúku 1:26-56
15	Árúku 1:57-80
16	Árúku 2:1-35
17	Árúku 2:36-52
18	Árúku 3:1-22
19	Árúku 3:23-38
20	Árúku 4:1-30
21	Árúku 4:31-5:11
22	Árúku 5:12-28
23	Árúku 5:29-6:11
24	Árúku 6:12-38
25	Árúku 6:39-7:10
26	Árúku 7:11-35
27	Árúku 7:36-8:3
28	Árúku 8:4-21
29	Árúku 8:22-39
30	Árúku 8:40-9:6
31	Árúku 9:7-27

date	Scripture
1	Árúku 9:28-50
2	Árúku 9:51–10:12
3	Árúku 10:13-37
4	Árúku 10:38–11:13
5	Árúku 11:14-36
6	Árúku 11:37–12:7
7	Árúku 12:8-34
8	Árúku 12:35-59
9	Árúku 13:1-21
10	Árúku 13:22–14:6
11	Árúku 14:7-35
12	Árúku 15:1-32
13	Árúku 16:1-18
14	Árúku 16:19–17:10
15	Árúku 17:11-37
16	Árúku 18:1-17
17	Árúku 18:18-43
18	Árúku 19:1-27
19	Árúku 19:28-48
20	Árúku 20:1-26
21	Árúku 20:27-47
22	Árúku 21:1-28
23	Árúku 21:29–22:13
24	Árúku 22:14-34
25	Árúku 22:35-53
26	Árúku 22:54–23:12
27	Árúku 23:13-43
28	Árúku 23:44–24:12
29	Árúku 24:13-53
30	Yóni 1:1-28

date	Scripture
1	Yóni 1:29-51
2	Yóni 2:1-25
3	Yóni 3:1-21
4	Yóni 3:22–4:3
5	Yóni 4:4-42
6	Yóni 4:43-54
7	Yóni 5:1-23
8	Yóni 5:24-47
9	Yóni 6:1-21
10	Yóni 6:22-40
11	Yóni 6:41-71
12	Yóni 7:1-29
13	Yóni 7:30-52
14	Yóni 7:53–8:20
15	Yóni 8:21-30
16	Yóni 8:31-59
17	Yóni 9:1-41
18	Yóni 10:1-21
19	Yóni 10:22-42
20	Yóni 11:1-53
21	Yóni 11:54–12:19
22	Yóni 12:20-50
23	Yóni 13:1-30
24	Yóni 13:31–14:14
25	Yóni 14:15-31
26	Yóni 15:1-27
27	Yóni 16:1-33
28	Yóni 17:1-26
29	Yóni 18:1-24
30	Yóni 18:25–19:22
31	Yóni 19:23-42

date	Scripture
1	Yóni 20:1-31
2	Yóni 21:1-25
3	aantá-kwaasi 1:1-26
4	aantá-kwaasi 2:1-47
5	aantá-kwaasi 3:1-26
6	aantá-kwaasi 4:1-37
7	aantá-kwaasi 5:1-42
8	aantá-kwaasi 6:1-15
9	aantá-kwaasi 7:1-29
10	aantá-kwaasi 7:30-50
11	aantá-kwaasi 7:51–8:13
12	aantá-kwaasi 8:14-40
13	aantá-kwaasi 9:1-25
14	aantá-kwaasi 9:26-43
15	aantá-kwaasi 10:1-33
16	aantá-kwaasi 10:34-48
17	aantá-kwaasi 11:1-30
18	aantá-kwaasi 12:1-23
19	aantá-kwaasi 12:24–13:12
20	aantá-kwaasi 13:13-41
21	aantá-kwaasi 13:42–14:7
22	aantá-kwaasi 14:8-28
23	aantá-kwaasi 15:1-35
24	aantá-kwaasi 15:36–16:15
25	aantá-kwaasi 16:16-40
26	aantá-kwaasi 17:1-34
27	aantá-kwaasi 18:1-21
28	aantá-kwaasi 18:22–19:12
29	aantá-kwaasi 19:13-41
30	aantá-kwaasi 20:1-38

date	Scripture
1	aantá-kwaasi 21:1-16
2	aantá-kwaasi 21:17-36
3	aantá-kwaasi 21:37-22:16
4	aantá-kwaasi 22:17-23:10
5	aantá-kwaasi 23:11-35
6	aantá-kwaasi 24:1-27
7	aantá-kwaasi 25:1-27
8	aantá-kwaasi 26:1-32
9	aantá-kwaasi 27:1-20
10	aantá-kwaasi 27:21-44
11	aantá-kwaasi 28:1-31
12	Árómaa 1:1-17
13	Árómaa 1:18-32
14	Árómaa 2:1-24
15	Árómaa 2:25-3:8
16	Árómaa 3:9-31
17	Árómaa 4:1-12
18	Árómaa 4:13-5:5
19	Árómaa 5:6-21
20	Árómaa 6:1-23
21	Árómaa 7:1-14
22	Árómaa 7:15-8:6
23	Árómaa 8:7-21
24	Árómaa 8:22-39
25	Árómaa 9:1-21
26	Árómaa 9:22-10:13
27	Árómaa 10:14-11:12
28	Árómaa 11:13-36
29	Árómaa 12:1-21
30	Árómaa 13:1-14
31	Árómaa 14:1-23

date	Scripture
1	Árómaa 15:1-21
2	Árómaa 15:22–16:7
3	Árómaa 16:8-27
4	1 Kórinti 1:1-17
5	1 Kórinti 1:18–2:5
6	1 Kórinti 2:6–3:4
7	1 Kórinti 3:5-23
8	1 Kórinti 4:1-21
9	1 Kórinti 5:1-13
10	1 Kórinti 6:1-20
11	1 Kórinti 7:1-24
12	1 Kórinti 7:25-40
13	1 Kórinti 8:1-13
14	1 Kórinti 9:1-18
15	1 Kórinti 9:19–10:13
16	1 Kórinti 10:14–11:1
17	1 Kórinti 11:2-16
18	1 Kórinti 11:17-34
19	1 Kórinti 12:1-26
20	1 Kórinti 12:27–13:13
21	1 Kórinti 14:1-17
22	1 Kórinti 14:18-40
23	1 Kórinti 15:1-28
24	1 Kórinti 15:29-58
25	1 Kórinti 16:1-24
26	2 Kórinti 1:1-11
27	2 Kórinti 1:12–2:11
28	2 Kórinti 2:12-17
29	2 Kórinti 3:1-18
30	2 Kórinti 4:1-12
31	2 Kórinti 4:13–5:10

date	Scripture
1	2 Kórinti 5:11-21
2	2 Kórinti 6:1-13
3	2 Kórinti 6:14–7:7
4	2 Kórinti 7:8-16
5	2 Kórinti 8:1-15
6	2 Kórinti 8:16-24
7	2 Kórinti 9:1-15
8	2 Kórinti 10:1-18
9	2 Kórinti 11:1-15
10	2 Kórinti 11:16-33
11	2 Kórinti 12:1-10
12	2 Kórinti 12:11-21
13	2 Kórinti 13:1-14
14	Káresiya 1:1-24
15	Káresiya 2:1-16
16	Káresiya 2:17–3:9
17	Káresiya 3:10-22
18	Káresiya 3:23–4:20
19	Káresiya 4:21–5:12
20	Káresiya 5:13-26
21	Káresiya 6:1-18
22	Évésasi 1:1-23
23	Évésasi 2:1-22
24	Évésasi 3:1-21
25	Évésasi 4:1-16
26	Évésasi 4:17–5:2
27	Évésasi 5:3-33
28	Évésasi 6:1-24
29	Vírípai 1:1-26
30	Vírípai 1:27–2:18

date	Scripture
1	Virípai 2:19–3:6
2	Virípai 3:7–4:1
3	Virípai 4:2-23
4	Kórósi 1:1-20
5	Kórósi 1:21–2:7
6	Kórósi 2:8-23
7	Kórósi 3:1-17
8	Kórósi 3:18–4:18
9	1 Tésárónaika 1:1–2:9
10	1 Tésárónaika 2:10–3:13
11	1 Tésárónaika 4:1–5:3
12	1 Tésárónaika 5:4-28
13	2 Tésárónaika 1:1-12
14	2 Tésárónaika 2:1-17
15	2 Tésárónaika 3:1-18
16	1 Tímóti 1:1-20
17	1 Tímóti 2:1-15
18	1 Tímóti 3:1-16
19	1 Tímóti 4:1-16
20	1 Tímóti 5:1-25
21	1 Tímóti 6:1-21
22	2 Tímóti 1:1-18
23	2 Tímóti 2:1-21
24	2 Tímóti 2:22–3:17
25	2 Tímóti 4:1-22
26	Táitási 1:1-16
27	Táitási 2:1-14
28	Táitási 2:15–3:15
29	Virímóni 1:1-25
30	Ípíru 1:1-14
31	Ípíru 2:1-18

date	Scripture
1	Ípíru 3:1-19
2	Ípíru 4:1-13
3	Ípíru 4:14–5:14
4	Ípíru 6:1-20
5	Ípíru 7:1-19
6	Ípíru 7:20-28
7	Ípíru 8:1-13
8	Ípíru 9:1-10
9	Ípíru 9:11-28
10	Ípíru 10:1-18
11	Ípíru 10:19-39
12	Ípíru 11:1-16
13	Ípíru 11:17-31
14	Ípíru 11:32–12:13
15	Ípíru 12:14-29
16	Ípíru 13:1-25
17	Yémési 1:1-18
18	Yémési 1:19–2:17
19	Yémési 2:18–3:18
20	Yémési 4:1-17
21	Yémési 5:1-20
22	1 Pítaa 1:1-12
23	1 Pítaa 1:13–2:10
24	1 Pítaa 2:11–3:7
25	1 Pítaa 3:8–4:6
26	1 Pítaa 4:7–5:14
27	2 Pítaa 1:1-21
28	2 Pítaa 2:1-22
29	2 Pítaa 3:1-18
30	1 Yóni 1:1-10

date	Scripture
1	1 Yóni 2:1-17
2	1 Yóni 2:18-3:2
3	1 Yóni 3:3-24
4	1 Yóni 4:1-21
5	1 Yóni 5:1-21
6	2 Yóni 1:1-13
7	3 Yóni 1:1-14
8	Yúte 1:1-25
9	paárurain-kwasai 1:1-20
10	paárurain-kwasai 2:1-17
11	paárurain-kwasai 2:18-3:6
12	paárurain-kwasai 3:7-22
13	paárurain-kwasai 4:1-11
14	paárurain-kwasai 5:1-14
15	paárurain-kwasai 6:1-17
16	paárurain-kwasai 7:1-17
17	paárurain-kwasai 8:1-13
18	paárurain-kwasai 9:1-21
19	paárurain-kwasai 10:1-11
20	paárurain-kwasai 11:1-19
21	paárurain-kwasai 12:1-18
22	paárurain-kwasai 13:1-18
23	paárurain-kwasai 14:1-20
24	paárurain-kwasai 15:1-8
25	paárurain-kwasai 16:1-21
26	paárurain-kwasai 17:1-18
27	paárurain-kwasai 18:1-24
28	paárurain-kwasai 19:1-21
29	paárurain-kwasai 20:1-15
30	paárurain-kwasai 21:1-27
31	paárurain-kwasai 22:1-21